MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYPEREK OKLEVÉLTÁRA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

KOMÁROMY ANDOR

BUDAPEST, 1910
KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA

Magyarországi boszorkányperek okmánytára (1910)

Komáromy Andor (szerk.)

(Mar 2017)

MAGYARORSZÁGI

BOSZORKÁNYPEREK

OKLEVÉLTÁRA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÖRTÉNELM I BIZOTTSÁGÁNAK MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

KOMÁROMY ANDOR

B U D A P E S T , 1910

K IA DJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA

2 0 0 8 0 5

MAttY. AKADÉMIA-

KÖNYVTARA

Ili—

■

,1.

II—

——J

11311.

Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

E L Ő S Z Ó .

A boszorkányhit és az annak alapján kifejlett boszorkányüldözés, mely főleg Nyugat-és Közép-Európában több századon át, mintegy járványszerűleg rémesen pusztított, sok százezer áldozatot emésztve fel, az emberiség szellemi és erkölcsi fejlődése történetének sötét foltját képezi; egy úttal azonban számos tudományágra érdekes, fontos kérdéseket tár fel.

Önmagában véve az, hogy az emberek ily nagy tömege pusztult el,

oly vádak súlya alatt, melyeknek hangoztatását is most esztelen badarságnak tekintjük, komoly figyelmet követel. Fokozza a megdöbbenést az a látszólagos ellentmondás, hogy a középkori babonáknak ez a vészes kialakulása legádázabban, nem a középkor sötét századaiban dühöngött, hanem az újkor ragyogó h ajn alán: a felfedezéseknek, a művészetek virágzásának, a tudományok újjáéledésének korában; melyet egyúttal a lelkiismeret és a gondolatszabadság kivívása korának szokás tekinteni.

A vallásos nézetek fejlődését figyelemmel kísérőt érdekli, hogy állapította meg, hogy fokozta az ördög hatalmába vetett hitet a középkori scholasticus theologia, és hogy hatott ezáltal arra, hogy a boszorkányfogalom, mind csodásabbá és rémesebbé fejlődjék.

A büntető jogtudomány művelőjére fontos annak megfigyelése, hogy az inquisitionak mily szerep jutott a boszorkányüldözések szaporításában; és kivált, hogy az inquisitio kebelében az eretnekek kutatására, kiirtására kifejlesztett eljárás, a mely az eretnekségnek tekintett boszorkányság **a***

ellen is alkalmaztatott s a mely irgalmatlan kegyetlenséggel és körmönfont ravaszsággal kieszelve, a maga nemében legtökéletesebben Sprenger és Institoris, világhirűvé vált és a boszorkányüldözéseknek mintegy hivatalos codexeül elfogadott »Malleus maleficarum«-jában áll előttünk, mily mértékben felelős az üldözések tömegesebbé tételében és a tévhit áldozatai számának borzasztó megnövesztésében.

Az elme-és idegorvosokat érdekli, hogy azok a szerencsétlen asszonyok, a kik a legcsodálatosabb, hihetetlenebb dolgokat vallották magukra, nem voltak-e tébolyodottak vagy nagy mértékben hisztérikusak.

A néplélektan kutatójának és a mythologusnak érdekes anyagot nyújtanak, a tanúkihallgatások alkalmából, a népszájából elhangzott és hitelesen feljegyzett babonák.

Ezeknek megfelelően, majdnem minden európai nyelven számos, részben kiváló jeles munka, nagy irodalom foglalkozik e kérdésekkel.

Tudományos irodalmunkban a boszorkányperek alaposan tárgyalva,

legalább a nyilvánosság előtt még nem voltak; csakis egy német nyelvű mű, Müller Frigyesnek »Beiträge zur Geschichte der Hexenprocesse in Siebenbürgen« foglalkozik velük. De e könyv kizárólag az erdélyi szászföld pereire szorítkozik és kevés adatra támaszkodva, téves eredménynyel.

Egyik kiváló tudósunk, Ballagi Aladár nagyobb figyelemre m éltatta e tárgyat, sőt úgy vagyok értesülve, hogy a budapesti egyetemen felolvasásokat is tarto tt felőle.

Ezek azonban nyilvánosságnak nem lettek átadva.

Némi figyelmet a boszorkányperek iránt számosán tanúsítottak. — Már Bél, Fessler, Csaplovics, Szirmay közöltek egyes adatokat. Tudományos és ismeretterjesztő folyóiratokban, megyék, városok monográfiáiban, egy-egy tudományos munkában, számos boszorkányper lett ismertetve s azok között, a kik e pereket közölték, történettudományunk legtiszteltebb neveivel találkozunk.

Mind e közlemények, bár köztük számos nagyon értékes, korántsem voltak elegendők arra, hogy a magyarországi

boszorkányperekről, azok elterjedéséről, lefolyásukról, a követe tt törvényes eljárásról s a külföldiekhez való viszonyukról világos, szabatos tudomásunk lehessen. A rra azonban elegendők voltak, hogy figyelmünket felköltve, észrevehessük, miszerint pereink túlnyomó többsége lényegesen különbözik a külföldi nagy boszorkányüldözési korszak pereitől, ügy a peres eljárást, mint a perek alapját képező boszorkányhit tekintetében.

Művelődéstörténelmi tanulmányaim következtében már rég lehetetlennek tartottam azt, hogy Kálmán királyunk ne hitte volna a boszorkányok létezését; azaz nem tudtam hinni, hogy a legnagyobb elme is képes legyen korának szellemi légköréből annyira kibontakozni, hogy korát sok századdal megelőzze. Egyrészt ez vezetett a boszorkányperekkel való foglalkozásra; másrészt — s ez még inkább csábított — azt reméltem, hogy a perekben előforduló babonák közt ősrégi pogányhitéletünk töredékeit, maradványait fogom feltalálni.

A mikor aztán a perekkel való foglalkozás közben észrevettem a lényeges különbségeket a mi pereink és a nagy boszorkányüldözési korszak perei közt, akkor határoztam el magamat a magyar boszorkányperekkel összefüggő

kérdések felderítésére.

Minthogy azonban az összes eddigi közleményeket

korántsem tartottam elegendőknek biztos következtetések megalapozására, beláttam, hogy első, legszükségesebb lépés, mentül több adat összegyűjtése.

Kezdtem tehát megyék, városok levéltáraiban, a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában kutatni, a feltalált boszorkánypereket s a velük összefüggő följegyzéseket, ügyiratokat másolni; a túlságosan tarjedelmesek egy részét kivonatolni.

Ezen munkásság eredménye a jelen oklevéltár.

A legtöbb adatot Bihar vármegye nyújtotta; hatvanhat perről följegy zéseket és ügyiratokat. Ezek közül 45-öt a megyei levéltárban, 21-et a Nemzeti Múzeum kézirattárában találtam. Debreczen város levéltárából 60, Kolozsvár város levéltárából 35, Ugocsa vármegyéből 22, Aranyos VI

székből 20, Marosszékből 18, Deés város levéltárából 25

pert tudtam összegyűjteni. A Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában 17 trencsénmegyei és 5 vasmegyei, Körmönd várában tárgyalt per kivonatait találtam. Az Országos Levéltár csakis a boszorkányperek azon végső epochájára nyújtott adatokat, midőn M ária Theresia királynő a perek korlátozását megkezdte: az 1756 —1768-ig terjedő idő adatait, királyi rendeleteket, helytartótanácsi intézkedéseket, hatóságok föliratait, felterjesztett pereket és más ez ügyekre vonatkozókat. — Összesen 308 eddig teljesen ismeretlen adatot sikerült feltárnom. Ezen anyagon kívül igyekeztem felkutatni az eddig már megjelent, közzétett közleményeket.

Ezeket azonban nem teljtartalm ulag vettem fel, csak röviden kiemelem a közlemény lényegét és utalok a forrásra, melyből merítettem. Ily adat 153 van ez oklevéltárban, mely tehát összesen 461 közleményt tartalmaz.

A már nyomtatásban megjelent anyagból legtöbbet

Müller Frigyesnek fentebb említett munkája n y ú jto tt: az erdélyi szászföldön lefolyt 47 perről általa vettem tudomást. — A békésmegyei régészeti társulat évkönyvében 13

perre vonatkozó igen becses adatot találtam. Még Reizner Jánosnak Szeged város történetéhez tartozó okmánytárát kell, mint a legbecsesebb

források

egyikét kiemelnem.

A többi, részben igen érdekes adatot mondhatni, egyenként gyűjtöttem össze.

Hogy gyűjteményem anyaga mely megyékből, városokból való, azért szükséges felemlítenem, mert e felsorolásból első pillanatra látható, hogy ez oklevéltárban túlnyomóan a Tisza vidéke, főleg Erdély és a Tiszántúl vannak képviselve. Sajnos a dunántúli magyarság és a palóczság pereiből alig van valami. De az a kevés, a mit mégis sikerült az ország e részeiből is gyűjteményembe felvenni, bizonyítja, hogy ezek a perek is lényegükben hasonlók a többi vidékek pereivel.

A fentebb közölt számokból következtetni arra, hogy mely vidéken volt több boszorkányper, nem lehet, már csak azért sem, mert az egész ország területét tekintve, kevés

megyében, városban volt alkalmam kutatni. Sőt még azon helyeken is, a hol kutattam , az eredmény főleg attól függött, hogy mily mértékben voltak megőrizve a múlt századok irományai, jegyzőkönyvei. — így Kolozsvár város levéltárában, hol a X V I. század végéről igen érdekes jegyzőkönyvek m aradtak fenn s honnan a legrégibb pereket sikerült fölvenni gyűjteményembe, már a X V II. század jegyzőkönyveiből csak kevés m aradt meg, a X V III. század jegyzőkönyveiből pedig semmi sem volt található. Bihar vármegyében a X V II. század végső éveiből maradt fenn nagyon kevés, ellenben a X V III. század jegyzőkönyvei majdnem teljesen meg őrjítettek. — Debreczen város levéltára a legjobban megőrzöttek egyike, de itt is nagyon sok a hézag.

Az, hogy a jegyzőkönyvi feljegyzések nagyon hézagosak, okozza, hogy közleményeink nagyrésze töredékes. Néhol csak a vád vagy az első tárgyalás, másutt csak a tanúkihallgatás, sok helyt csak az ítélet volt megtalálható. '

De az, hogy a közlemények ily hézagosak és töredékesek, nem gátol abban, hogy a dolgok lényegére biztos következtetéseket állapítsunk meg, minthogy egymásra kölcsönösen világot vetnek s egymást kölcsönösen megerősítik.

Számos részlet kibővítése, kiszinezése, esetleg módosítása mindenesetre későbbi, nagyon is óhajtandó bővebb kutatások alapján lesz teljesíthető.

Addig is, míg kutatásaim eredményét egy bővebb

tanulmányban közölhetném, röviden vázolom azon lényeges különbségeket, melyek a magyarországi perek túlnyomó többsége és a nagy, járványszerű boszorkányüldözési korszak perei közt feltűnnek.

Mindennemű boszorkányhitnek lényeges alapja, legfontosabb alkatrésze, a varázslás által okozható szerencsétlenségek, károk, bajoktól való félelem. Mindenütt és minden időben meg volt az a hit, hogy bizonyos egyének rendes emberi képességeket meghaladó természetfeletti hatalommal bírnak s daemonoknak vagy istenségeknek segélyével vagy titkos

tudományok erejénél fogva embereket, állatokat

gyógyíthatnak

vagy

megronthatnak, halált okozhatnak,

mindennemű károkat tehetnek, jósolhatnak stb., egyszóval varázslók. E zt a most élő primitiv és barbár népekről híres utazók, ethnographusok munkáiból számtalan példával lehet igazolni. Az assir-babyloniai ékiratok, az egyptomi papyrusok ugyanezt tanúsítják.

Róma is tele volt a varázslás számtalan fajával, de figyelemre büntetőjogi szempontból csak azt méltatta, amelyről hitte, hogy ártalm akat, károkat okozott. Ez ártalm akat, maleficiumnak, veneficiumnak nevezte s az ilyen varázslókat maleficusoknak, veneficusoknak. A rómaiak hatása alatt kifejlett európai civilisatióra a maleficus név átszármazott és ez lett minden ártalmas varázslónak, bűbájos boszorkánynak legáltalánosabban elfogadott megjelölése.

A többi polytheisticus vallás is nem eo ipso a varázslást, csak a varázslás által okozott bajt torolta, büntette meg. De a monotheisticus vallás első törvénykönyvében már a legszigorúbb büntetés van minden varázslásra kimondva.

Mózes II. könyv. 22. r. 18. v. meghagyja: »a varázsló és szemfényvesztő asszonyi állatot ne hagyjad élni.« Az egész középkoron át, sőt a X V III. században is még hivatkoznak erre a bűbájos boszorkányok elleni eljárásnál.1

A kereszténynyé vált Róma is e felfogásból kiindulva, már nemcsak a varázslók által okozott ártalm akat büntette, hanem bárminő varázslást; amint azt II. Theodosiusnak kódexe (438.) és a Justinianusé (529.) igazolják.

Hogy a római birodalom szétomlása után, a romjain megtelepült celta és germán népek, mily törvényes intéz-1 A külföldi boszorkányirodalom mindazon műveit, melyeket **használtam, felsorolni fölöslegesnek tartom. Mint főforrásaimat fölemlítem, Soldan: Geschichte der Hexenprozesse című művét, Heppe átdolgozásában ; kiváltképen pedig Hansen Józsefnek : Zauberwahn, Inquisition und Hexenprozesse im Mittelalter und**

die Entstehung der grossen Hexenverfolgung és ugyanezen szerzőnek, Quellen und Untersuchungen zur Geschichte des Hexenwahns czimű kiválóan becses munkáját, mely az előbb említett munkának okmánytárául, bizonyító támaszául szolgál.

A hol e műveket idézem csak »Hansen: Zauberwahn«, illetőleg »Hansen: Quellen« és »Sold.« kötet-és lapszámmal jelzem.

ELŐSZÓ.

kedéseket alkalmaztak a varázslással szemben, azt fejtegetni hosszadalmas volna. Egészben véve úgy áll a dolog, hogy a varázslás számos nemének hatásos voltát hitték^

egy másik tetemes részét a néphitben élő babonának, egyházi és világi hatóság kétségbe vonta és az azokbani hitet tilalmazta.

Az egész középkoron át nemcsak a nép, hanem egyházi és világi hatóságok egyaránt meg voltak arról győződve, hogy a varázslás hatalma által, melynek sikeres voltát az ördög segélyének tulajdonították, számos ártalm at lehet előidézni. Általánosan hitték, hogy a varázslók házi állatokat m egrontanak; tehenek hasznát elveszik, embereket

betegségekkel sújtanak, tébolyt, halált okoznak, szerelmesek közt gyűlölséget támasztanak, másoknál szerelmet képesek előidézni, férfiaknál

tehetetlenséget okoznak, terméseket

egyik mezőről a másikra varázsolják át s viharokat is idézhetnek elő. H itték, hogy mindezeket a babonák különböző

módjai s eszközeivel okozták: részint babonás szertartások közt szedett füvekkel, részint ráolvasással, igézéssel, részint kötésekkel, melyeket a megbabonázandónak útjába, vagy lakása küszöbe alá helyeztek; részint viaszbábokkal, melyeket keresztül szúrtak, vagy tűzben megolvasztottak s ezáltal ölték meg a megbabonázandót, stb.

Ezen meggyőződéseik alapján az egész középkoron át az ilyen varázslókat (maleficusokat), keményen büntették.

Ezeken a maleficium fogalomköréhez

tartozó dolgokon

kívül, volt számos oly babona, melyek a nép hitében éltek, melyeknek sem a világi hatóság, sem egyelőre az egyház, hitelt nem adott.

Ezek közül, mint a későbbi fejlődésre lényegest, csak a strigákról való hitet emelem ki és azon hitet, hogy bizonyos eretnek csoportok, szentségtörő célokból az ördög elnöklete alatt gyűléseket tartanak.

A strigákat olyan éjjel röpködő lényeknek tartották, kik embereknek, főleg gyermekeknek a vérét kiszopva, azokat felemésztik. E fogalomnak különböző módosításai voltak. Bizonyos asszonyokról hitték, hogy e kísérteties-

lények tulajdonságaival bírnak, ilyenekről hitték, hogy paráználkodás czéljából repdesnek éjjelenként. Ezzel a néphitben élő babonával szemben a hatóság, nemcsak tagadó, hanem azt tilalmazó állást foglalt. Frankok, allemannok, longobar-dok törvényei e tekintetben ugyanegy álláspontot tükröznek vissza, ftothár longobard király kijelenti (643.), hogy keresztény embernek nem szabad hinni ily strigák létezését s a bíráknak szigorúan megtiltja ezen vádakkal terheltek ellen eljárni. Nagy Károly (787.) a szászok részére kiadott I.

capitularejában halálbüntetéssel fenyegeti azt, a ki egy strigát megöl.

A

kifejlett boszorkányfogalomnak lényeges alkatrészévé vált, főleg az egyház részéről táplált azon meggyőződés, hogy istentelen, szentségtörő czélból éjjelenként nagy gyülekezetek tartatnak. A rómaiak a catacombákban összegyűlő keresztényeket illették ily váddal, később az orthodox keresztények a manichaeusokat, a középkorban a a templáriusok elleni perben és a Staeding lakói ellen vezetett hadjáratban is hangoztatták e vádakat. A catharrok eretneksége a manichaeusok felfogásával hasonlóan, bizonyos dualisticus világnézet felé hajlott, alkalmat adott őket ily ördögimádó szertartásokkal vádolni.

A kártékony varázsló ősrégi fogalmához, a strigák felőli babonák, azoknak éjjeli röpülése, gyermekirtó volta, továbbá az eretnekeknek ördögimádó czélokra való éjjeli gyülekezése s más babonák kapcsolódtak. Azon bonyolult fejlődési folyamatot, mely ezt előidézte, kifejteni itt nem leh et; csak azt említem meg, hogy ez a Dél-Franczia-országban eretneküldözés czéljából működő inquisitio előtt volt folyamatban, főleg a X IV . században és tetőpontját a XV. század elején érte el.

A teljesen kifejlett boszorkányhit lényeges részei a következők: a boszorkány az ördöggel pactumot köt, magát az ördög szolgálatára kötelezi. A pactumot többnyire az ördögök és boszorkányok nagygyűlésein kötik meg. E gyűlésekre a boszorkányok, miután magukat bizonyos bűvös zsírral megkenték, a levegőn át gyorsan repülve, seprűkön,

ELŐSZÓ.

botokon, állatokon ülve, érkeznek. Ez állatok közt, külföldi perekben lovak nincsenek említve. Az ily gyűléseken a sátán valamely rémes alakban, trónon ülve elnököl, s még számos alsóbbrendű ördög s a boszorkányok százai, ezrei vannak jelen. A boszorkány a sátánnak hűséget esküszik, mire az ördög őt teste valamely részén egy jellel ellátja; ez az u. n. stigma. A boszorkány pedig, az ördög iránti alázatossága jeléül őt undorító helyen megcsókolja. Ámbár az asszonyok többségben vannak, számos férfiboszorkány is van köztük. Az ily nagygyűlésekkor tanítja a sátán a boszorkányokat mesterségükre s itt főzik a keresztelés előtt megölt gyermekek zsírjából, ördögi célokra szolgáló kenőcsöket. Az ilyen sabbatok fontos része az ördög tiszteletére tarto tt mise is, keresztény szertartás paródiája. A misézés után a legundokabb fajtalankodás következik ; boszorkányok az ördöggel és egymással, nemre, korra való tekintet nélkül testileg közösülnek. Aközben lakmároznak is, mely lakomákon az ördögök néha undorító anyagokból készült ételekkel tréfálják meg a boszorkányokat. Ez üzelmeknek a hajnali kakasszó vet véget. Otthon aztán a boszorkányok mentül több csapás előidézése által szolgálnak az ördögnek.

A boszorkányokat nem tekintették egyes különálló bűnös egyéneknek, hanem őket egy, az egész emberiségre veszedelmes, egymással összeköttetésben álló eretnek felekezet tagjainak nézték. Ezt az egész fogalomkört annyira összefüggőnek tartották, hogy mihelyt valakire, mindezekből egy részletet bebizonyítottnak véltek, az egészet bebizonyítottnak tartották. Akiről hitték, hogy bármily maleficiu-mot okozott, joggal vélték arra ráfoghatni, hogy a sabbatok undok szertartásaiban is részes.

Az ily alakban kifejlett boszorkányhitet és a boszorkányokkal szemben követendő eljárást, a legtökéletesebben, leghatásosabban Sprenger és Institoris, Domokos-rendű

inquisitorok, »Malletis maleficarum« czímű, 1486-ban megjelent munkájukban fejtették ki. E könyv több nyelvre lefordít-tato tt és a boszorkányüldözéseknek, mintegy kódexévé vált.

X II

ELŐSZÓ.

E művet már megelőzte néhány, az inquisitio eljárását szabályozó

munka és követte egy egész nagy boszorkány-kérdéseket tárgyaló irodalom. Az ilyen alapokon folytatott s a XV. század közepétől a X V III. század első feléig terjedő

üldözéseknél követett eljárásról a következőket

emelem ki.

]Az inquisitorok s többnyire a világi hatóságok sem várták be a boszorkányok ellen felmerülő esetleges panaszokat, hanem nyilvános felhivásokban, részint egyházi, fegyelmi büntetésekkel való fenyegetéssel, részint néha jutalom kilátásba helyezésével szólították fel s mintegy kötelezték a lakosságot feljelentések, denuntiatiók megtételére. Denuntiánsok, tanuk bizton lehettek, hogy nevöket titokban tartják.

Bárkinek, még nagy bűnösöknek vádjait is figyelembe vették. Családtagoknak a vádlott ellen való állításait igen, de egymás javára szóló állításaikat nem vették figyelembe.

A vádak alapján elfogottakat kihallgatásukig, milyen gyötrelmes, kínzó fogságban tartották, nem részletezem.

Védő ügyvédet az inquisitio el sem fogadott, a világi hatóság előtt nagyon meg volt nehezítve működésük, mert a boszorkányság tagadása őket eretnekség gyanújával terhelhette.

A tanuk által előadott nagy hiszékenységgel bizonyításként elfogadott indiciumok alapján az u. n. önkéntes vallatáshoz fogtak. Ez önkéntes vallomás elnyerésére a Malleus útm utatásai folytán a bírák hazug, furfangos csalásokhoz folyamodtak, p l.: szentül megígérték a vádlottnak, hogy nem ítélik halálra s azután nem a fogadást tevő, hanem egy más bíró mondta ki a halálos ítéletet, néha a bíróság kémeit zárták a vádlottal egy helyiségbe. De az egész eljárásnak lényege a tortura volt, melyet a legcsekélyebb indiciumok következtében, rémítő kegyetlenséggel alkalmaztak, s bár a tortú rát csakis egyszer lett volna szabad alkalmazni, és ismételni csakis új gyanúokok alapján lett volna megengedhető, a crimen exceptumnak ta rto tt boszorkánypereknél az ilyen korlátozásokat figyelembe nem vették, s a to rtú rát önkényesen sokszor ismételték.

ELŐSZÓ.

E zt az aktákban nem ismétlésnek, de folytatásnak nevezik.

Bár a to rtú rát csak úgy lett volna szabad alkalmazni, hogy az állandó nyomorékságot vagy épen halált ne okozzon ; előfordult sok eset, hogy a kínzottak még a tortura alatt kimúltak, megőrültek, vagy a börtönökben haltak el, vagy öngyilkosokká lettek.

Mellőzöm, hogy mily babonás eszközöket alkalmaztak a tortura előtt, megakadályozandók, hogy az ördög a boszorkánynak segítségére lehessen. De nem hallgathatom el az eljárás legszemérmetlenebb részét: a vádlott meztelen testének legrejtettebb helyein is keresték az ördögi pecsétet, a böszorkánystigmát; sőt e czélból az egész testről minden szőrt leborotváltakˆj Sprenger és Institoris urak becsületére legyen mondva, ezt még ők is helytelenítik.

Az előbb vázolt boszorkányhit és az üldözésükre kifejlett eljárás megtermetté borzasztó gyümölcseit és annyi áldozatot emésztett fel, oly pusztításokat vitt véghez, hogy alig tudnék elhinni, ha teljesen megbízható, egykorú bizonyítékok nem tanúsítanák. Ez adatokból csakis a magyarországi perek áldozatai arányával összehasonlítás czéljából közlök néhányat.

A későbbi rémségek mintegy előjátékaként, 1320-tól 1350-ig az inquisitio előtt Toulouseban 600, Carcassonban 400 személy volt varázslásért beperelve s ezek "közül Toulouseban 400, Carcassonban 200 lett máglyára ítélve.1

A tulajdonképeni nagy üldözési korszak a X V . század közepe táján vette kezdetét; de már 1428-ban Schweiz W allis cantonjában oly tömeges üldözés folyt, hogy ezen cantonban másfél év alatt 200 boszorkányt égettek el.2

A XV. század közepétől kezdve az üldözés mind fokozódott, főleg az Alpoknak úgy északi, mint déli oldalán is.

Ez időtájt Francziaország

Dauphiné tartománya

Briangon városában 17 év alatt 57 férfi és 110 asszony volt a világi hatóság által beperelve, s mindazok, kik **1 Soldan I. k. 227. 1.**

***2* Hansen : Zauberwahn 439. 1.**

szökéssel nem voltak képesek elmenekülni, részint a máglyán, részint vizbefullasztva pusztultak el.

De az üldözés legádázabb korszaka V III. Innocentius pápa »Summis desiderantis« bullája (1484.) és a Malleus maleficarum megjelenése után állott be. — Az Alpok déli lejtőin, a comoi püspökség területén 1500 és 1525 közt a boszorkányok felkutatása oly nagymérvű volt, hogy évről-évre körülbelül százat égettek el. A Brescia melletti Camo-nica völgyben 1510-ben 60-an lettek e tévhit áldozatai.1

Sprenger és Institoris, a Malleus szerkesztői, öt évi működésük alatt 48 boszorkányt égettek el. Egy másik kartársuk pedig 1485-ben 21-re mondott halálos ítéletet.

Genf ben Calvin János hatása alatt kegyetlen szigor alkalmaztatott és sok halálítélet lett végrehajtva.

Quedlingburgban 1589-ben egyetlenegy nap 133 boszorkányt égettek el.

A trieri püspökség területén 1587 és 1593 közt, 7 év alatt 20 faluból 360 személyt vetettek máglyára.2

Remigius Miklós lotharingiai főbíró, »Daemonolatria«

czímű, 1595-ben megjelent munkájában dicsekszik, hogy 15 év alatt ő maga 800 boszorkányt ítélt tűzhalálra.3

Hasonlókép De Lancre a bordeauxi parlament tanácsosa, ki egy boszorkányüldözési bizottság elnökeként működött, 1612-ben megjelent munkájában előadja, hogy Beam-ban, Labourde vidékén és a Basques földön, több ezer boszorkányt égettetett el.4

A würzburgi herczegpüspök pár év alatt 1629-ig csak W ürzburg városában 175 személyt égettetett el.5

Egy 1659-ben bambergi püspöki jóváhagyással ellátott röpirat tanúsítása szerint maga a püspök 600 személyre mondta ki a halálítéletet.6

1 Hansen : Zauberwahn 500. 1.

2 Sold. II. 37. 1.

3 Sold II. 25. 1.

*** Heuss 9. 1. (La Sorcellerie au X V I—X V II. siecle.) 5 Sol dan II. 45. 1.**

6 Sold. II. 39. 1.

ELŐSZÓ.

M iután a nagy üldözések alapjául szolgáló boszorkányhitet, az üldözés korábani eljárást és a vészes pusztítást, melyet okoztak vázoltam, a magyarországi pereinknek is e fő momentumait emelem ki. Előbb azonban előre bocsájtom azon kevés nyom felsorolását, melyek a középkorból felmutathatok.

Pogány őskorunk idejéből adataink nincsenek, de

nagyon valószínű, hogy samanszerű papjaink s talán jósnőink is voltak. De már Szt. István törvényei intézkednek a varázslókról s e rendelkezésekre még a X V III. század pereiben is hivatkoznak. Decretumai II. k. 32. fej. a maleficusok és veneficusokra nézve rendeli, hogy a maleficium által ártalm at szenvedett félnek adassanak átal, hogy velük az tetszése szerint elbánhasson. A Decretumok II. k. 31.

fejezetében a strigákról szól: ha egy striga talál tátik, az vitessék a paphoz, a ki őt vallásoktatásban részesítse és bőtöltesse, ha hibájába visszaesnék,

megint bőtöltessék,

egyúttal a homlokára a templom tüzesített kulcsával kereszt alakú bélyeg égettessék, de ha harmadszor is ily bűnösnek találtatnék, a bírák bánjanak el vele. — Szt. László I.

decr. 34. fej. a strigákról s a rosszéletű nőkről úgy rendelkezik, hogy a püspök belátása szerint ítélkezzék felettük.

A mi Kálmán királynak nagyon félreértett kijelentését illeti, az ő decretumai I. k. 57. fejezet így szól: »De strigiis vero quae non sunt nulla questio fiat.« — M ár előbb ki volt emelve, hogy úgy a longobard királyok, mint Nagy Károly a strigák létét tagadták. Az is már többször említ-tetett, hogy az ártalmas varázslók elfogadott elnevezése maleficus volt, ezek után elég volna rám utatni arra, hogy Kálmán, nemcsak, hogy nem tagadta a bűbájos varázslók, boszorkányok üldözését, hanem decret. ugyanazon könyve 60. fej. határozottan intézkedik a maleficusok megbüntetéséről. E szerint tehát a strigákra vonatkozó kijelentést valószínűleg a Nagy Károly capitularei és az egyház akkori tanítása szelleméből kifolyónak tarthatjuk.

Lehet magyar szempontból egy más feltevést is kocz-káztatnunk s ez

az, hogy a striga elnevezést első királyaink

az ős pogány vallás jósnőire, talán papnőire alkalmazták.

E zt némileg támogatja a z : ha a strigákat éjjeljáró vampir-szerű embervértszopó lényeknek tartották volna, a milyeneknek longobard királyok és Nagy Károly törvényeiből előttünk állanak, akkor valószínűtlen, hogy ilyen, nem is emberi lényeket vallásoktatással, böjtöléssel akartak volna téríteni.

A zt pedig hogy Szt. László még ítélkezik a strigák felől, Kálmán azt feleslegesnek tartja, némileg indokolhatjuk Kálmán decretumai előszavának azon szavaival, melyekkel kiemeli, hogy Szt. László még kénytelen volt a pogányság maradványai ellen szigorú törvényeket hozni, de Kálmán látva, hogy a hit teljesen megerősödött, nem tarto tta szükségesnek a szigor alkalmazását.

Gyanítani lehet, hogy

László király idejében még voltak pogány varázslónők s Kálmán idejében már nem.

A váradi regestrumban tizenkét esetben találunk

vádat emelve, veneficium, tehát boszorkányos megrontás miatt. Hogy a veneficium itt is nem egyszerű mérgezést, hanem betegségnek vagy halálnak varázserővel való előidézését jelenti, bizonyíthatjuk a regestrum következő feljegyzéséből: »Vadu a beregi erdők őreinek egyike vádolja Vulkánt, leányát méregitallal ölte m eg: Im petit pro occisione filial suae per potionem«. — Tehát a közönséges mérgezés világosan meg van különböztetve a veneficiumtól.1

Az egész középkoron át nem tudunk boszorkáitokról adatokat felmutatni, azt azonban, hogy a bűnösök közé számították őket, mutatja, hogy a pallosjogot adományozó okmányok némelyikében az incantatorok, ráolvasással igézők, fel vannak említve ; így pl. a Károlyi M erhárdnak adományozottban.

Buda városának statútum ai is a varázslókat első

alkalommal ugyancsak pellengérre állítással büntetik, de az,

ˆ hibába visszaesőt, már máglyahalálra ■

ítélik. E statútumok valószínűleg a XV. század elejéről származnak.2 A Jus **1 A regestrumnak, Karácsonyi-Borovszky kiadása, 184. old.**

a Michnai és Lichner: Buda városának törvénykönyve 178. 1.

ELŐSZÓ.

tavernicale is a szentségekkel visszaélést elkövető varázslókat máglyahalálra kárhoztatja.1

jF rak n ó i, Csánky, Schönherr nyomán van némi tudó-, másunk arról, hogy Beatrix királynő saját magtalanságát, a Corvin János anyja bübájoskodásainak tulajdonította.

De hogy ez perré fejlődött volna, arról tudomásunk nincs.

Hogy a X V I. század elején a boszorkányégetések gyakran előfordultak, azt bizonyítja Melius Juhász Péter, a ki 1562-ben írt munkájában mondja, hogy effélékben sokakat megégetnek.

A legrégibb tulajdonképeni boszorkányper, melyről tudomást

tudtam

szerezni, 1565-ben Kolozsvárt Boczi

K lára elégetésével fejeztetett be. De az akkor hozott ítéletből látszik, hogy ez szokásos eljárás volt, mert őt »loco solito«, a szokott helyen égették el.

Ezen legrégibb pertől kezdődőleg a pereink, egész 1728-ig, sőt a perek túlnyomó többsége még azontúl is, lényegében egymáshoz annyira hasonló hogy külön tárgyalást még akkor sem kívánnának, ha nem volnék kénytelen csakis annak kiemelésére szorítkozni, a mi a mi pereinknek a külföldiekkeli összehasonlítására legfontosabb.

1565-től 1728-ig, a szegedi perekig 430 egyén volt boszorkánysággal vádolva. A vád a maleficium és veneficium, a kártékony varázslás mindenféle cselekedetéért volt emelve; de sem a hatóság részéről felhozott vádakban, sem a tanuk részéről előadottakban, sem az ítéletekben nyoma sincs annak, 1728-ig, hogy bárkit is azon bűnökkel terheltek volna, melyek a kifejlett boszorkányfogalom lényeges alkatrészei.

Sem az, hogy a boszorkányok egy ördögimádó, egymással összefüggő, eretnek felekezetet képeznek; sem az, hogy az ördög elnökete alatt ta rto tt nagy boszorkánygyülekezeteket látogatnák, azokra seprűkön, botokon ülve, a levegőn által repülnének; sem az, hogy az ördög őket a boszorkány jellel, az u. n. stigmával megpecsételi; sem ezen egész fogalomkör legundokabb részletei, a bomagialis csók és az ördöggel való **1 Codex iuris tavernicali Kovachich cap. 87.**

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

testi közösülés és végre a sabbatokon történteknek nagyszerűen rémes kiszínezése elő nem fordulnak. 1728 után az utolsó máglyáig, mely 1756-ban négy áldozatot emészte tt fel, még 124 egyén peréről van tudomásunk. Ezeknek is nagyobb része még egészen régi typusú s az összes eddig általam ismert pereknek csak egy kis része azonos a nagy boszorkányüldözési korszak pereivel. Van ugyan a fentebb mondottakkal szemben egy kivétel, 1713-ban Szebenben egy nőt elégetnek, a ki állítólag bevallotta volna, bogy az ördöggel közösült s éjjelenként gyűléseikre kirepült. De ez magyar pereinkre állítottakat nem czáfolja meg, mert az erdélyi szászok Németországgal természetesen szorosabb szellemi kapcsolatban voltak, mint a magyarság.

Azt is megemlítem, bogy 1682-ben két nő ellen az van vádképen felhozva, hogy Sz. Gellérthegyére járó boszorkányok.1 így tehát nem lehetetlen, hogy ezen esetben boszorkánygyülekezetek látogatásáról volt szó, de miután a vádlottak egy tanú megbízhatóságát kifogásolták, úgy látszik a per elejtetett, legalább több nyom nincs.

K i kell még emelnem, hogy régi typusú pereinkben is többször van szó boszorkányok éjjeli kóborlásairól s roppant sebességgel nagy távolságokra való röpülésükről; de ez éjjeli útjaikat megbűvölt, lóvátett embereken tették meg. És az így lóvátett emberek, a kik ezeket előadják, sohasem említik meg, hogy ilyenkor a boszorkányok velük más boszorkányok gyülekezeteit látogatták volna.

Azon perekben is, a melyek már a külföldi typust képviselik, az ördögi gyülekezeteknek a tortúra által kicsikart vallomásokban előforduló leírása sokkal kisebbszerű, mintegy prózaibb, a külföldi példáknál. Az ördög tiszteletére ta rto tt mise, az ördögöknek s boszorkányoknak ezrekre menő sokasága, a boszorkánykenőcsnek, megölt gyermekek zsírjából főzése stb. nem fordulnak nálunk elő. Egyetlen példát tudunk, melyben a sabbat leírása sok tekintetben megközelíti a külföldieket, ez a Szirmay A ntal által Szatmár **1 Okmánytárunk 135. 1.**

megye leírásában közlött, s mitliologusaink által rég figyelemre m éltatott.1

A különbséget, mely a régi és az új kifejlett boszorkányfogalom közt létezett, legrövidebben s mégis legvilágosabban azáltal tudom kimutatni, bebizonyítani, lia két ítéletet közvetlen egymás után közlök. 1584-ben Kolozsvárt Szabó K atót ítélték tűzhalálra. Az ő ügyében hozott ítélet, mely azért is érdekes, mert a legrégibb magyar nyelven hozott, így szól: Domines senatores deliberarunt.

Miért hogy az egyik valló azt mondja hite után, hogy sokszor hallotta azt Szabó Katótól, hogy ő reá az anyjától m aradt volna halála után az boszorkányság és attól az boszorkányságot megtanulta, mely vallása tantum facit, hogy boszorkánynak vallja m ag á t; ez vallásához penig, hogy ő olyan személy volna, ilyen dolgok accedálnak és erősítik tudományáról való vallását: hogy Fazekasnét megfenyegette, hogy csontoskájából kiszakasztja nyelvét, addig nem nyugszik, mely az szegény asszonyon meg is történt ; megvallja azt is Nyirő Mártonné, miképen vasárnap megfenyegette szolgáló leányát és másnapra virradólag megveszett a lába; vallják azt is, miképen azt mondta maga felől, hogy ha ő neki fizetnek, avagy háládatlanok nem lesznek, tehát tudományával urat szerezne neki és ha ura távol volna tőle meghozhatná; constál az is, hogy a posztó csomó-lékot ő maga m utatta meg az istállóban, kiből gyanuság van hozzá, hogy ő tette oda is másnak nyavalyájára; vannak egyes, jámbor keresztények tudománya és gyógyítása ellen való bűbájosságai i s ; segít az is, hogy egy asszonynak megprófétálta harmadnapra, hogy megbánja azt, hogy nem engedett valami fát neki és harmadnap múlva megesett rajta a nyavalya; vannak sok egyébb bizonyságok is, kik lelki gondolatokkal nem tudnak egyébbre vetni nyomorúságokban, hanem ezen Szabó K atóra: azért, holott keresztény emberekhez efféle bűbájosság nem illendő, sőt az Ur **1 Szirmay A n tal: Szatmár vármegye 78. 1.**

b*

ELŐSZÓ.

Isten az felé emberekre kik ilyen életben élnének, büntetést és tilalm at v e te tt: tetszik a törvénynek, hogy elsőbben meg-

kinoztassék ez Szabó K ató és annak utána halált szenvedjen.

1728 július 21-én a szegedi boszorkányok halálra ítélésének kihirdetése így szól:

Sententia. Mivel ezen jelenálló gonosztevő személyek és boszorkányok az mindenható, teremtő Istent, boldogságos szűz M áriát, Istennek minden szentjeit megtagadván s az szt. keresztségről lemondottak, leesküdvén az keresztény hitről, Istennek szt. parancsolatját és az anyaszentegyház-nak szentségeit félretévén és letapodván, az pokolbeli sátánnal örökös hűségre és szolgálatjára szövetkezvén, néki örökös hűségre és szolgálatra adni magokat, hogy soha a Kristus U runktul rendelteket igaz hitre visszatérni, sem az Isten parancsolatit tovább megtartani, hanem örökké néki engedelmeskedni, az ördögöknek éjjeli gyűlésekben és játékaikban szorgalmasan járni és ottan enni, innya, az sátán parancsolatját kedvük szerint végbe vinni és az igaz Isten helyett őket imádni, nemkülönben Krisztus drága vérével megváltott leiköket és testűket, szt. Lélek Istennek drága edényeit, az pokolbeli sátánnal test szerint közösködvén és bagzódván, örök kárhozatra, az emberi nemzet megesküdt ellenségének, pokolboli sátánnak magukat kötelezni és rabjukká tenni és azzal mind az istentelenségnek s mind az örökké való számkivetésnek társukká tenni, számtalan embereket testükben megrontani és életektől is megfosztani és más istentelen gonoszságokat elkövetni és cselekedni nem félemlettek: azért is élő törvény szerént, más gonosztevőknek rettentő példájokra, az igazaknak tovább való megmaradásokra, elevenen tűzre sententiáztatnak.1

E két ítélet összehasonlításából világosan kitűnik, hogy az elsőben az ítélet indokolása kizárólag betegségek okozására, kuruzslásokra, fenyegetések után történt szerencsétlenségekre, dicsekedésekre, hogy szerelmi viszonyokra hatása van, támaszkodik. Az igaz hit megtagadásáról, sabbat láto **1 Reizner János: Szeged tört. IV. k. 448. 1.**

ELŐSZÓ.

gatásról, s az ördöggel való közösülésről szó sincs. Ellenben a második ítélet hosszadalmasan épen az Istennek és anyaszentegyházának megtagadását, az ördög szolgálatára való felesküvést s az ördögök gyülekezeteiben való részvételt és az ördöggel való fajtalankodást emeli ki. Az állatok, emberek megrontása s más bajok okozása csak röviden, mintegy mellékesen vannak érintve.

A mi az eljárást illeti, lényeges, hogy nálunk az inqusitio sohasem működött. Kivételes bíróságokról, külön boszorkányüidözésTTn^üttsáTgokról sincs tudomásunk. A rendes megyei és városi hatóságok s pallosjoggal bíró uradalmak uriszékei előtt folytak a perek és miután a boszorkányságot nem tekintették crimen exceptumnak, ép ügy jártak el vele szemben, mint más főbenjáró bűnügyekben, mint gyilkosság, rablás, paráznasággal szemben stb. Csak a tekintetben különbözött ezektől az eljárás, hogy nem ugyan mindenütt és mindig, de elég gyakran az esztelen vízpróbát alkalmazták, hol a bűnösség megállapítása czéljából, hol már az égésről szóló ítélet kimondásával egyidejűleg.

A leglényegesebb különbség a magyar és a külföldi eljárást közt az volt, hogy a mi pereink túlnyomó többségében a vádlott vallomását nem tekintették a halálítélet szükséges kellékének és így nem is volt szükség arra, hogy a tortú rát azzal az irgalmatlan kegyetlenséggel alkalmazzák, melyet fentebb vázoltunk.

A to rtú rát nálunk alkalmazták ugyan, még pedig legrégibb pereinkben égő szurkot csepegtettek a vádoltra, később tüzes fogóval fogdostatták, de a to rtú rát az elégetésre szóló ítélet kimondásakor a büntetésnek még súlyosabbá tételéül és a bűntársaknak megnevezése czéljából alkalmazták, amint ezt ezen oklevéltárból számos ítélettel lehet bizonyítani. Az első adatunk, hogy az ítélet attól volt függővé téve, hogy a vádlott a tortura alatt miként vall, egy 1713-iki biharmegyei perben fordul elő.

Az egész eljárásban döntő a tanuk előadása s a birák több vagy kevesebb hiszékenysége volt. A ki már rég boszorkányság hírében állott s községének tisztességesebb

elemei ellene bizonyítottak, az veszve volt. Á ltalában el lehet mondani, hogy bár az eljárás nálunk is a jogérzetet felháboríthatja, ha nem is sokkal kegyelmesebb, de sokkal tisztességesebb, jóhiszeműbb volt, s a fanatismus kevésbbé ádáznak látszik, a mit az is bizonyít, hogy az eljárás legszemérmetlenebb részlete a stigmának, a boszorkányjelnek kutatása csak azon későbbi perekben fordul elő, melyek a külföldi typust képviselik. Annak pedig, hogy gyermekeket vádoltak s máglyára ju ttattak volna, példa egyáltalán nincs.

Az üldözések Magyarországon oly tömegesek, oly borzasztóan pusztítók sohasem voltak, mint külföldön. A legtömegesebb kivégzés a szegedi, 1728-iki per következtében fordul elő. I t t egyszerre 13 máglya gyűlt fel. Bihar megyében 1694-ben 14 boszorkány állott a bíróság előtt, közülök 6 lett máglyára ítélve, a többi megmenekült. Kolozsvárt 1565-ben 5, 1584-ben 6 asszony szenvedett tűzhalált. A rad vármegyében pedig 1756-ban 4 asszonyt égettek el. Ezek voltak eddigi adataink

alapján a tömegesebb elégetések. Elég szomorú számok, de elenyészők azokhoz képest, melyeket előbb közöltem.

A mi a tudomásunkra jutott terheltek összes számát illeti, 1565-től 1756-ig összesen 554, ezek közül 151 sorsa hogy dőlt el, nem tudjuk, ez összeget az 554-ből levonva, a fennmaradó 403-ból, 169-ről tudjuk, hogy máglyára került. Olyan, a ki előbb lefejeztetett s csak teste égettetett el, 23 volt. Egy vízbefullasztás s egy kővel agyonveretés is fordult elő, a többi részint a megyéből kiűzetett, részint felmentetett, még pedig a középkori jogszolgáltatás egyik maradványa alapján, azáltal, hogy a gyanú fokához képest, több vagy kevesebb jóhírű, megbízható eskütársakkal tisztító esküt tett. Még más büntetések is alkalmaztatta k : pálczázás, pénzbírság, de ezeket tovább részletezni fölösleges.

Az eddigi összehasonlításból világosan kitűnik, hogy pereink túlnyomó része lényegesen más volt, úgy a boszorkányhitet, mint az eljárást s az üldözés arányait tekintve, mint a nagy üldözési korszak perei.

ELŐSZÓ.

X X III

Ellenben lényegesen azonos volt azon perekkel, melyeket a maleficusok, ártalmas varázslók ellen az egész középkoron át, szórványosan, de elég gyakran folytattak. A mi boszorkányaink lényegileg kuruzsló asszonyok

s kisebb

számban ugyanily foglalkozású férfiak voltak.

Terem nem engedi, bogy további részletező ismertetésbe bocsátkozzam. Azon különös jelenségnek, bogy a kifejlett boszorkányfogalom oly későn és oly ritkán m utatkozik nálunk, okát ezúttal nem kutathatom.

H a erőm nem engedné, hogy azon szándékomnak megfeleljek, hogy az oklevéltárból meríthető tanulságokat feldolgozzam, remélem, lesz nálam hivatottabb erő, ki e feladatot teljesíti.

Mindenesetre azonban még nagyon kívánatosnak ta rtom, hogy azon megyék és városok levéltárai, melyekhez hozzá nem juthattam , alaposan átkutattassanak, hogy így ez oklevéltár hézagai kipótoltatván, mentül életteljesebb vonásokban álljon előttünk a múlt századok ezen sötét, de a szellemi fejlődés történetére nagyon tanulságos jelensége.

Még egy kellemes kötelességet kell teljesítenem. Köszönetét mondani mindazon levéltárnok uraknak, a kik szívesek voltak előzékenységükkel munkámat megkönnyíteni.

Különösen Debreczen város egyik levéltárnokának, Zoltai Lajos úrnak nagy köszönettel tartozom. Nagy hálával ta rtozom Fejérpataky László úrnak, a ki úgy is mint a N. Múzeum könyvtárának igazgatója, kutatásaim at, úgy is mint az Akadémia történelmi bizottságának előadója, ez oklevéltár kiadhatását hathatósan támogatta. Köszönettel tartozom a kolozsvári egyetemi

könyvtár igazgatóinak,

Erdélyi Pál és Gyalui Farkas uraknak tapasztalt előzékenységükért. Végre hálásan kell kiemelnem dr. Lukinich Imre egyetemi m. tanár úrnak segítségét, a ki szíves volt ez oklevéltár correcturáját elvállalni, a sajtó alá rendezés munkájában nekem segédkezni s kinek érdeméül ki kell emelnem, hogy a tárgy-és névmutató kizárólagosan az ő munkája.

Kolozsvár, 1910. évi január hó.

K omáromy A ndor.

j\lAO Y j \ KA L) IC M JA j

KÖNVVTÁKA

I.

Kassa, 1517.

Pásztor Györgyné Margit és Hegedűs Péterné Anna panaszt emelnek Térjék János ellen, ki őket varázslással vádolta s e m iatt őket vízpróbára akarták vetni.

(Eredetije Kassa város levéltárában 979. sz. Kiadta *Dőbrentei Gábor :*

Régi magyar nyelvemlékek. 1840. 15. 1.)

II.

(H. n.) *1562.*

»Látjuk, hogy vannak, kik ördögnek adták magokat, kiket az ördög fel vészén ; sokakat látjuk ezf élékben, hogy megégetnek.«

***(Melius Juhász Péter :* Az hitről és az keresztyénségről való vetekedés *etc.* Debreczen, 1562. 16. b. 1. A marosvásárhelyi Teleki-könyvtárban található egyetlen példányból. V. ö. *Szabó K. :* RMK. I. k. 22—23. 11.)** III.

Kolozsvár, 1565.

Grúz Péter magánpanaszos vádja alapján Botzi Klára ellen megtartott tanúkihallgatás, ítélet, hogy a szokott helyre kivitessék és ott megégettessék; továbbá Botzi Klárának tortura előtti és tortura utáni vallomásaiból feljegyzés.

Pro Petro Grúz contra Claram Botzi veneficam.

Prima testis : Magdalena uxor Urbani E t wes, jurata fassa est : Quod Clara Botzi hoc dixisset ante partum, quod si vivere vult prolem suum, tunc ipsam curat vocari, alioquin brevis durabit. E t testis dixisset: ne forte tempore partus illam non reperiret; illa vero dixisset, quod vesperi curaret requiri et apud eam pernoctasset.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

Secundus testis : Pitter Bendig juratus fassus e s t : Quod ad plurimas gloriationes Clarae Botzi, quod ipsa quales et quomodo sanasset, inquisivit testis : unde didicisset illa medicamenta ? Sed illa respondisset, non esse conveniens, ut referat, unde hausisset ; et postea Casparum Szewch nominasset, quod sine voluntate sua Casparus Szewch nunquam possit matrimonium conjungere et uxorem accipere, sed quamcum-que ego voluero, illam potest copulare, aliam neminem. Tantae esset efficaciae illa.

Tertia testis : Magdalena, uxor Valentini Zygyártó, jurata fassa est : Quod in atrio consistorii percremata nocticorax ad inquisitionem Petri Grúz manifeste confessa fuisset, quod dicta Clara Botzi et Zekeresné et Rusa fascinatrices essent et unam etiam in transpontano suburbio talem esse declarasset.

Quartus testis : Vincencius Adam juratus fassus est : Quod anno praeterito dicta Clara ad ipsum venisset et tunc testis a seminatione tritici rediisset, ac dum mulier rescivisset ipsum triticum seminasse, suspirasset seu ingemisset dicens :

»0 — inquit — si mihi antehac significasses, quod seminare voluisti, ego te talia verba docuissem, quod in tuo tritico nihil crevisset praeter purum triticum et purum crevisset«. E t de verbis illis nonnulla coram teste enumerasset etiam, sed testi non succurrunt. Praeterea vulgari fama id quoque audisset, quod eadem Clara sic gloriata fuisset : quod si possit tangere vestem domini judicis, nunquam possit contra eam judicium ferre et sententiam pronunciare.

Quintus testis : Georgius Kis juratus fassus e s t : Quod conducticia serva eius fuisset Clara, ad sanandos pedes eius et dum a festo Michaelis post Nativitatis festa ad tres hebdomadas ligasset ; et corrupisset, destruxisset magis, quam sanasset : testis ei indicasset, pedes suos magis destrui, quam convalescere. Ac illa hoc dixisset : »Quod si voluero, scientiam habeo sanandi vel dilacerandi; quia mihi herbae et gramina campi per se loquerentur et se se offerrent: tolle me — dicens — ego ad hoc sum utilis«. E t ad fidem fassus est, quod ipsa Clara infecisset pedem suum et hoc dixisset, quod ipsa in Italia ab quodam Italo didicisset scientiam suam.

Sexta testis : Anna uxor Jacobi Nagy jurata fassa est : Quod Clara ad

vocationem testis negasset, se ituram ad vineam, quia ipsa domi duplum vel etiam quadruplum meruerit suis medicamentis.

Septimus testis : Urbanus Etwes juratus fassus e s t : Quod domi Petri Asztalos dum ligasset, id audisset ex ore Clarae : Quod veniente domum ipsa, propter ligationem Petri Asztalos talis casus cecidisset super illam : quod unus catus niger intrasset

ad domum inter pedes mariti sui. quem idem suus maritus ejicere et depellere nequaquam potuisset; sed ipsam ter circuisset et maritus eo facto securi percutere cepisset catum et catus retro fornacem abditus fuisset et ibi tam ardentes fuissent duo oculi, tanquam candelae duae ; et persecuti fuissent vehementer, sed non potuissent expellere. Sed postea ad loramentum scandisset, inde sumptum cantharum catus tanto impetu jactasset ad nobilem, quem ibi curat, ut caput offendere non potuit, quia si potuisset offendere, forte interitum fuisset consecutus. E t passim cum scutellis etiam jactasset in domo et ne unicum quidem ictum potuissent dare feli, sed effugisset. E t eum, quis ille fuerit, ipsa bene cognovi*t hominem.

Caeterum fassus est, quod ipsum eadem Clara vehementer petiisset bina vice quoque, quod ipsam vocaret ad obstetricationem penes suam uxorem, nam si alteram vocant, puer non diuturnus foret, sed brevi moreretur. Praeterea id oblitus erat, postremo addidit : quod catus per fenestram intrasset ad domum et ad domum tantum ardorem inflasset, quod nimio ardore seu calore vix quod non fuissent suffocati. E t testis non vocasset illam ad obstetricationem, ac puer in incolumitate natus et integritate fuisset, sed quinta nocte nativitatis subito vagitum edidisset puer et immutato colore, sequenti die mortuus fuisset. Audisset praeterea ex proprio ore mulieris : quod cum ipsa serpentem cum suis instrumentis decoxerit et manducaverit unam saltem portionem, clarescunt in tantum ei oculi, ut exeundo ranarum, serpentum et omnium animalium, reptilium et creaturarum omnium voces et voluntates intelli-git, quid se cum tractent et omnia vidit, similiter etiam voces herbarum in campis et silvis audit, ad quidque valeant.

Octava testis : Dorothea, uxor Emerici Kovács jurata fassa est : Ita dixisset sibi Clara : quod si ipsa voluerit et curaverit eam, tunc vel singularem vel geminos foetus concipiet, et unam marem, aliam femellam.

Nona testis : Ursula jurata fassa est : Quod sibi quoque eadem repetisset dicta Clara : quod si voluerit, foecunditatem, si vero noluerit, sterilitatem ; perinde quemadmodum testi praecedenti.

Decima testis : Margaretha, uxor Mathei Kovács jurata fassa est : Quod etiam ipsam ligasset Clara, quem haberet defectum, quod non conciperet et illa declarasset et affidasset testem, ut si voluerit, illa conceperit.

Undecimus testis : Stephanus Bleum juratus fassus est : Se audisse ex ore mulieris praedictae, quod ipsa unum librum haberet eius artis, quod omnes herbae campi vocem ederént.

Item quod matrem suam Rusa mulier infecisset. Item quod 1*

ipsum testem sic informasset, quod si in aliquem suspicionem haberet, quod est lemur, tum observet, ubi dimittit lotium, ac discedente isthinc muliere, cinerem calidum aspergat, quo facto fiet lemuri, ne infra mensem vim mejandi habeat.

Duodecimus testis : Laurentius Bleum juratus fassus est : Perinde quemadmodum frater suus, quod in angaria die Veneris ante nativitatis, meridiana hora, infecisset matrem ipsorum Rusa, hoc retulisset Clara ; et etiam in reliquis perinde.

Decimus tertius testis : Valentinus Kiss juratus fassus est : Se quoque audisse, quod mulier exusta in domo consistorii Claram Botzi, Rusam, et Zekeresné et unam in externis manentem lemures et incantatrices esse et proxime quoque e genibus unius pueri costas extraxisse; et sibi commisissent ad sanandum.

Item quod aestate praeterita suam consortem in foro ter circuisset et illico dolere coepissent pedes et longo tempore laborassent et postea ipsa quoque ligasset, sed non potuisset et quaedam pistrix sanavisset postea.

Decima quarta testis : Anna, uxor Francisci Litterati de Borosjenő jurata fassa est : In praemissis vitiis nil scire praeter id, quod Clara semel ad eam venisset et usque ad vesperum retorsissent manum pueri eorum et propter hoc gladio irruisset eam maritus suus et ei graviter comminatus fuisset et sic sanasset manum pueri et jurasset, se non virtute daemoniaca agere, sed divino verbo. E t puero — ita

dixisset — quod propterea fecissent hoc ei pulcrae mulieres, quia pater semper comminatus illis, sed si ipsam ad partum eo vocassent, ipsa defendisset puerum et custodisset ab hujusmodi periculis.

Decimus quintus testis : Petrus Asztalos juratus fassus est : Quod dicta Clara in primo adventu nimium coepisset oscitari et distorquere corpus penes fornacem et gemere dictitando : »0 bestye kurvák, mint vérének az é jje l!« E t postea testis conduxisset ipsam ad sanandum et ad saepissimas percontationes testis ipsamet retulisset : Quod ipsa Varadinum profecta fuisset ad quendam hominem, ut se sanare faceret ; et ibi certo tempore dum commorata fuisset, domum eorum in mundicia et ornate servasset, propter quod eam hera ada-masset ac eadem dicere coepisset, quod si velit, tunc perinde docta possit evadere, quomodo dominus et maritus eius est.

dummodo cibum domini degustaret occulte et costas et reliquias eius oblingeret. Cibus vero sic fuisset; quod exeundo herus serpentem duxisset et decoxisset et frusta eius numerasset, ac ipsa reliquias cibi eius degustasset. E t hoc cognito herus jurare fecisset eam, quod non uteretur tribus annis hac scientia et egressus in curiam sumpto cibo avium et caeterorum animalium voces bene intellexisset. E t tunc herus librum KOLOZSVÁR, 1565.

5

tradidisset ei, quem etiam nunc haberet et legere sciret, ac etiam puellas suas edocuisset ad legendum libros. E t cum illum legeret in campo, eam omnes herbae alloquerentur et virtutem suam indicarent. De felis negotio et actum perinde et simul audivit cum Urbano Etwes.

Decimus sextus testis : Georgius Bácsi juratus fassus est : Se ex ore mulieris nil audisse ; sed a Petro Asztalos ea, quae supra scripta sunt, de libro et avibus, reptilibus *etc.*

Decimus septimus testis : Joannes Barbél)r juratus fassus est : Quod in domo consistorii mulier ea, quam combusserunt, ita dixisset : quod nolit aggravari animam suam, quia etiam nuper costas unius pueri extraxissent et eum ipsa sanasset ; et in veneficio ista Clara Botzi esse praecipua. Deinde quod in suburbio longo sororculam habuisset testis, in cujus pedes ferventem aquam fudissent ; et dum semel mater illam oleo inungeret, Clara Botzi adfuit et hoc dixisset: quod pedes pueri sub perfusione comprehendissent nocticoraces, sed ipsa sanaret. E t mater grossum promisisset, si aliquod

lineamentum applicaret in pedem eius ; illa vero bestias vituperasset dicendo, ut ad domum eorum non iret pro grosso, verum tamen faceret aliquod lineamentum ; ac dum applicasset pedi, in quartum diem puer tumefactus ea applicatione obiisset.

Decima octava testis : uxor domini Johannis Bornemisza jurata fassa est : Quod mortuo Vincentio Lidrer, Clara Botzi ad eam venisset, cui filia sua hoc dixisset : »Certe tu interfecisti Vincendum« — et sequenti nocte pedes puellae infecti fuissent et testis non permisisset eam ea ligari. Nuper vero id dixisset ista Clara dominae testi : »Nescio, quid commisissem in illam dominam, quod mihi indignata est, sed si mecum amicitiam haberet, hactenus filia sua in peplis esset«.

Decima nona testis : Sophia relicta Vincencii Lidrer jurata fassa e s t : Quod tempore judicatus domini Joannis Bornemisza, homo quidam Hidelveiensis litigasset cum Clara et valde timuisset sibi captivitatem et haec dixisset: »Si me captivaverint, certae reae erunt etiam tales mulieres, quae variatas habent mastrucas«.

Vicesima testis : Margaretha, uxor domini Emerici Raw jurata fassa est : Quod ex ore Clarae audisset, quod si ipsa velit, filia domini Johannis Bornemisza dudum in peplis esset ; et nubere non poterit, donec ipsa animum addit suum. Id etiam dixisset, quod ipsam de Monostor redeuntem duo canes ingentes deduxissent et prope parvam portam Monostor veniendo, in porcum transformatus fuisset unus et flamma in longitudine unius cubiti ex ore egressa fuisset et tetigisset eam combus-sissetque unam partem sui indusii; et eam in fossam projecissent 6

daemones ac ibi extinctum fuisset indusium. Item quod ipsa testis unum filiolum egregium et integrum peperisset et accedens ad eam Clara in cunabulis pueri dumtaxat ossa remansisset, caro tabefacta fuisset ; ac eum nemo scivisset sanitati reducere, nisi ipsa et eadem Clara.

Vicesima prima testis : Barbara uxor Stanislai Beychel jurata fassa est : Quod Deo favente ipsam Clara sanavisset, testi eadem hoc intimasset, quod eam quaedam mulier sibi amica infecisset et brevi ad eandem ventura esset ; et eodem die clauso pstio ad eam quaedam mulier venisset, in eam haberet suspicionem et illa Rusa erat.

Vicesima secunda testis : Angleta Gaspari Mészáros jurata fassa e s t : Quod in curanda ipsa Clara sola retulisset: Quod domi suae in cute bovis una triginta duae lemures chorizarent et eis caulinas carnes cogeretur dare ; ac de olla cibum absumpsissent ac iterum stercore proprio replevissent et talis fuisset stercus eorum, sicut carnes cauliatae.

Omnes testes manifeste et evidenter important et fatentur : quod haec mulier, spreto divino mandato, suo veneficio uti et homines inficere atque incantationibus uti non verita fuisset. Igitur judicarunt : quod *ad solitum locum educatur* et igne comburatur. Eius autem accusator secundum legem et consuetudinem regni : septimusmet ad eam jurare debeat.

Fassiones praefatae mulieris per torturam additae.

Antequam puncta fuisset fatetur : quod Magdalena Futó, Zekeresné et Hidelviensis et Rusa incantatrices essent et noctuae mulieres essent, a pueritia audisset. Post punctionem fassa est : quod praecipua esset et mera pithonissa Rusa. Sex nominasset : uxorem Johannis Barbély, Rusam, Szekeresné, Magdalenam Futó de Rod et unam in Monostor, quae uxorem Dionisii Litterati sanasset ac vicinam Joannis Neb Gedrudem.

E t de serpente atque coclea, quod comedisset, quemadmodum Petrus Asztalos retulit, confessa est, ut postquam comedisset, herbae pores, útifű, cipros et gyiikbek alloquentes fuissent ipsam et virtutes suas indicassent.

Ad reducendam mulierum foecunditatem Mathias Nyerges, qui obiit docuisset eam.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1562-vel jelzett jegyzőkönyvében, mely csak tanúkihallgatásokat és azok után jegyzett rövid ítéleteket tartalmaz.)

KOLOZSVÁK, 1565.

IV.

Kolozsvár*, *1565. *'* j *Neb János magánpanaszos vádja alapján Gedrud nevű nő ellen megtartott tanúkihallgatás.*

Sabbato post carnis privii pro Joanne Neb contra Gedrudem veneficam.

Primus testis : Ladislaus Balási juratus fassus est : Quod ad petitionem Andreae Eweges venisset ad Claram Botzi sciscitaturus, an ipsa infecisset pedem suae filiae et inter alia etiam Johannes Neb inquisivisset, si suam uxorem vicina infecisset ; et licet primam negabat se scire, sed postea directe confessa fuisset, quod uxorem Johannis Neb vicina fascinavisset.

Secundus testis : Bartholomeus Sala juratus fassus est : Quod eadem audisset a Clara Botzi, quae praecedens testis retulit, nisi quod remedium inquisivisset ab ea Johannes et illa hoc dixisset : ut nunquam sanabitur uxor, quia corruptio in tali loco est, quo applicatio fieri non potest.

Tertius testis : Stephanus Oth juratus fassus est : Quod domus sua exusta fuisset in primis, deinde etiam equos suos tres auffurassent ac denique unam vaccam habuissent, illa quoque fascinata et lacte privata fuisset. De quo testis cum valde meditaretur et suspicionem ad vicinam Gedrudem haberet, sciscitatus fuisset ab Andrea Brozer, quid deberet agere. Is testem docuisset : quod ad cornua vaccae unum flavum femorale applicaret, ac eo facto vacca cum vehementi et rapido cursu ad eam domum irrumperet, ubi ipsam fascinavissent. Ac testis difficulter potuisset appendere et inicere femorale, quamquam vacca nimium mansueta fuisset in primis et adjecto femorali, vacca recte ad ostium vicinae Gedrudis irrupisset cum rabie et mulieres eam duobus baculis ambo vaccam e medio ostii vix potuissent foras pellere et vix exclusissent. Verum tamen, quod vacca ab ostio exclusa fuit, non discessit, sed ad fenestram currit ardentes per fenestram mugitus continuo faciens. E t nunquam potuit convalescere, quin et foetus, quos postea produxit, viles fuerunt.

Quartus testis : Damianus Kocsis juratus fassus est : Quod praeteritis annis pedem suum infecissent et novem hebdomadis laborasset ac pro quinque florenis sanasset quaedam Monostorensis mulier ; et propter sanationem pedis, tam testi, quam etiam mulieri gravissime fuit comminata haec Gedrud, dicendo : quod non eo fine infecissent ipsae pedem testis, ut 8

haec sanaret, sed ut dilaceretur in hunc finem ; sed certe male habitura est, quod sanitati restituit.

Quintus testis : Gregorius Szél juratus fassus est : Quod unam vaccam habuisset foecundissimam, cuius foetum ipse vendidisset et

ista Zeybertné, quamvis in curia tunc nihil negotii et actionis habuit, eo venisset et id effecisset, quod vacca triduo post accessum eius extenuata et corrupta fuit.

Postea vacca ante domum mulieris fuisset mortua ; semper eo cucurrisset et ibi devorassent canes.

Sexta testis : Barbara uxor Alberti Székel jurata fassa est : Quod anno praeterito Joanne Neb cum ista Gedrude litigante inter portam judicis Clara Botzi narrasset: quod Joannes Neb ipsam vocasset ad ligandum suam uxorem et praesente ibi ipsa ac uxorem Joannis Neb ungente, haec Gedrud septimamet aggressa fuisset sive venissent, u t inficiant ipsum quoque Johannem Neb ; sed quia Clara ibi praesens fuerat, non potuissent praevalere adversus Joannem et eum corrumpere.

Septima testis : Catharina uxor Michaelis Fodor jurata fassa e s t : Quod audisset, ut haec Gedrud fascinatrix esset et per incantationem lac pecudum aufferret.

Octava testis : Sofia relicta Simonis Vendler jurata fassa e s t : Se scire, quod fascinata uxore Joannis Neb, ipsa unam mulierem vocasset ad se curandum et dum inligasset eam, illa mulier hoc dixisset : quod jam jam presto cogeretur venire ea, quae ipsam infecit et vix absoluto verbo, teste praesente et vidente haec Gedrud tanta celeritate irruisset per ostium, ut fascem tibiarum circumcinctam quoque neglegtam absolvere habuit et nimia celeritate unum gallum in ostio obstrinxisset, ut statim mortuus e s t ; prae nimia et vehementi festinatione neque quidquam dixisset, neque salutasset, sed tantum inspexisset vicinam ; et testis exterritas effugisset.

Nona testis : relicta Thomae Kádár jurata fassa est : Se vulgariter audisse, quod mater Gedrudis etiam noctua fuisset.

E t haec Gedrud, licet hospites non habuit, attamen a teste ova et butirum rogasset dicendo, quod pauperes haberet domi suae ac illis deberet cibum parare.

Decimus testis : Emericus Asztalos juratus fassas est : Quod ex ore Clarae Botzi in domo consistorii audisset, quod Gedrud fascinasset uxorem Joannis Neb et nunquam sanaretur.

Ipsa quoque propter id noluisset sanare, quod spinam noluisset illi eruere et sibi infligere ; quia si contra voluntatem lemurum sanasset, ipsam pro hoc interfecissent.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában,

1562-vel jelzett jegyzőkönyvben.)

KOLOZSVÁR, 1565.

V.

Kolozsvár, 1565.

Grúz Péter magánpanaszos boszorkány sági vádja alapján Ritsa nevű

nő ellen tanúkihallgatás és ítélet.

Pro Petro Grúz contra Rusam.

Príma testis: Helena uxor Ambrosii Semel jurata fassa e s t: Quod nocte Gregorii papae subito corrupti fuissent pedes filioli sui et quaedam molier hoc intimasset testi, quod una mulier, quae sibi bona amica esset, compressisset pedem, ergo ipsa non possit sanare ; et testis suspicionem jactans in Rusam facti et perpetrationis, eam vocasset ad sanandum puerum, sed neutiquam voluisset. Postea puerum ad eam fuisset perducere coacta et ipsam obviam ante domum Joacbimi Hennig reperisset; ibi quoque noluisset revidere pueram, sed magnis precibus victa ad languidum pueri pedem posuisset manum ; et imposita manu illico et statim corruissent pedes pueri in tantum, ut antea gressum facere poterat, sed tacto pede neutiquam.

Secundus testis : Georgius Takács juratus fassus e s t : Quod recta meridie vere ipse ingressus fuisset salicetum a pluviis ; respiciens versus possessionem Fenes, vidisset duas mulieres Rusam et unam Lakatosné vocatam, quae in foro caseos vendit, quod super aquam profundissimam, quae unius hominis altitudinem superasset uno cubito, siccis, neque intinctis pedibus transivissent ; et hoc viso testis exterritus, sub quodam trunco in curvitate abditus fomitem applicasset in pixidem, ut eas sagittet, sed non potuisset. E t ei mulier Rusa hoc dixi '.set: quod se contineat, et notitiam eius non haberet et ipse non esset dignus, ut sciat, quomodo am bularent; et pixidem nullius momenti esse dixisset.

Tertius testi?: Laurencius Sziics caupo juratus fassus e s t : Quod super podicem uxoris suae apostema ingens crevisset, ad cujus sanationem ipsam Rusam conduxissent et sic egisset, quod docilium, quem vesperi implicavit, mane non extraxit, sed ad corpus in tru sit: ita ut aliquot docillos in corpus abscondisset ad interritum

manifestum mulieris et extremum cruciatum. E t cum hoc testis percepisset ipsam Rusam deserendam statuisset et saniem a vulnere solus cum acu voluisset extrahere et radens saniem, inhaerere docillos reperisset tres ibi, antiquos et putridos. E t juratus fassus est testis, quod data opera et studiose voluisset perdere Rusa suam uxorem, si percipere non potuisset et ipsam non depulis'et ab ea.

Qaartus testis : Paulus Tzige juratus fassus est : In feriis Nativitatis domini, consulibus creatis, domum ire voluisset et apud fenestram domus Rusae strepitum audisset et eo aspectans intrantem hominem, mulierem salvis neque apertis, sed occlusis fenestris vidisset et pedes aliquantulum eminentes palam vidisset in fenestris nulla apertione vel ruptura existente et testis sedule orationi institisset apud deum, ne sibi noceret.

Quinta testis : Angleta relicta Emerici Gartner jurata fassa est : Quod dum Rusa quandam vineam permutasset et pecunia indiguisset, testi * pecuniolam paucam habuisset ser viciis partam; ac de his ad frequentissimas petitiones Rusae fiorenos quinque mutuasset, sed nequaquam potuisset ab ea retorquere. Denique quod semel ad eam ivisset, semel fiorenos quinque in indignatione sua in curia dispersisset testi conminata, quod brevi malae res eius succederent et brevi evenisset interritus oculi.

Aut postea Rusa ipsam Bisztriciam ad quendam fratrem suum Achacium Lang vocasset, et dum de sanatione oculi tractassent, frater proprius Rusae dixisset : si tu infecisti oculos, qui possit melius sanari, quam tu ipsa ! Proinde id etiam fassa est, quod unius tironis pedem infecissent, genuorum costas retro versissent et caput pedis etiam versus calcem, id fecisse Rusam, Prisca proxime combusta palam declarasset.

Sexta testis *:* Anna uxor Antonii Dresler jurata fassa e s t : Quod unam ancillam habuisset, cujus utraeque manus repente infectae fuissent et dum ad Rusam iisset sanandi causa, visa puella Rusa hoc dixisset: »0 tu misera ! certe hoc malum non tibi proposuerant«. Ac manus licet nimium terpes et corruptas cito sanasset Rusa ; ac ancilla dum cum ea commen-tionem voluisset facere, ab eadem dicta Clara florenum unum et denaros viginti quinque rogasset. Sed puella se pauperrimam esse declarasset orans, ne tantum optaret. Rusa vero super hoc indignata dixisset: »No t u ! si non vis mihi pro

labore tot pendere, fiant manus tuae in priori calamitate«, Ac hoc dicto, nocte eadem in eadem calamitate priori dissolutae fuissent manus puellae et decidissent.

Septima testis : Ursula uxor Benedicti Hincz : De calamitate manus suae et de casu manifestam edidit confessionem, quam et testis praecedens fecit; quia super ipsam patraverat hoc dicta Rusa et ipsa inserviebat tunc Antonio Dresler et tercio jam tres fiorenos coacta fuisset alteri mulieri dare, quod sanasset.

Octavus testis : Georgius Sziics juratus e s t: Quod in aedibus Andreae Szücsné aliquo modo conturbatus fuisset ipse cum Rusa et illa sibi comminata fuisset, quod si non possit eum ulcisci sola, attamen haberet orbiculum et ille eum vindicaret. Expost exacta una angaria, testis imam vestem sub-

duxisset sibi et nullam costam insuisset ad vestem ; tamen in manicis vestis costam, digitalis longitudinis insutam reperisset: coram multis resuta manica et ab eo tempore colorem vultus et sanitatem amisisset.

Nona testis : Margaretha ancilla Laurencii Éppel jurata fassa e s t : Quod vocasset ad inserviendum sibi ipsam Rusa, sed testis non venisset, propterea dicta Rusa eam minis affecisset : quod nolit ei servire, sed si ipsa foemina esse poterit, efficiet ne et aliis servire valeat ; et vix post hoc una hebdomada praetereunte manus suae viciatae fuissent.

Decima te stis: Angleta uxor Antonii Kötélverő jurata fassa est : quod intoxicassent pedem sui pueri et cuidam mulieri duxisset, quae dixisset, quod Rusae ipsi deberet exsolvere illi debitum et postea sanaret pedem pueri.

Decimus primus testis : Jörg Zappelt juratus fassus e s t : Etiam manum suae filiae esse resolutam aestate praeterita ac una Bekkené hoc dixisset quod in vicinitate sua maneret illa, quae filiam infecisset et ibi alia non ageret praeter hanc Rusam.

Decimus secundus testis : Bartholomeus Sala fassus est : non ad rem.

. . .*) Testis : Broz Semel juratus fassus e s t : Sicut uxor sua.

Decimus tertius testis : Emericus Antal : nihil fassus est.

Decimus quartus testis : Georgius Nagy juratus fassus est : Quod contigue ad sibi habitasset Rusa et strepitum audisset frequentem, per quem et domus eorum mota fuisset.

Decima quinta testis : Margaretha uxor Andreae Kovács fatetur : Quod haec Rusa noluit eos curare, qui infecti ad eam venissent, imo eos monuisset, ne fidem infectioni praestarent.

Decima sexta testis : Anna uxor Pauli Czige fassa e s t : Quod unius et primi filioli pedes, alterius os et oculi, tertii clunes repente fuissent infecti; sed hunc unica unctione sanasset Rusa ; in instanti et statim erexisset se puer. Quarti pueri unguiculi et duorum majorum puellae et filii pedes a genibus usque ad imum. E t dum sic intristata fuisset mulier propter hos casus et ad Rusam conquesta fuisset, Rusa hoc dixisset: quod ipsa orasset deum, ut in animam suam maerorem mittat.

Decima septima testis : Potentia relicta Pauli Brozer jurata examinata fassa est : Quod ipsam et Rusa narrasset ei, quod ipsam veteratam caballam vituperasset, sed ipsam quoque hac ruina affecisset : quod certae ad tergum ipsius

***) így ! sorszám jelzés nélkül.**

alligat veteratas mulieres. Item quod in curia sua, unum stratum alliorum lemures totum excoriassent et guttis cereis perfusissent, sed nescit, qui fuerint.

Decima octava te s tis : Margaretha relicta Jacobi Forgach jurata fassa est : nihil ad rem.

Decimus nonus testis : Ambrosius Zeles, ad rem non fassus est.

Vicesimus testis : Joannes Barbély juratus fassus est Quae nuper de his, quae ex ore Priscae audiverat.

Huc attinet etiam fassio uxoris Stanislai Beichel.

Deliberatum : Eadem est sententia, quae priorum : quod quia haec Dei et hominum timore postposito infectionibus et incantationibus

uti non fuisset verita, Petrus Grúz septimusmet adjurare debeat: quod haec incantatrix, lemur et venefica esset ac fascinationem exercuisset.

Quia citra omnem torturam sponte et libere etiam reliquae mulieres combustae hanc praecipuam et manifestam incan-tatricem et veneficam ac noctuam esse confessae fuissent.

Eadem est sententia etiam in mulierem Hidelviensem.

Die dominica iterum contra Rusam attestatio.

Elisabetha Michaelis Kádár relicta in lecto gravi fascinationis decumbens, jurata fassa e s t : Quod Clara Botzi —

jam duo anni elapsi sunt — quod dixisset: pedes et vertebras suas per speciosas mulieres esse infectas. Sed, qui infecerit, propter domum suam non ausit nominare, verum in Szappan-utcza habitaret. E t testis fassa est, quod ante infectionem sui bona amicitia interessisset *(sic !)* inter Rusam et se; sed infecta ipsam ad se vocare nunquam potuisset. E t quod nominare Clara Botzi non auderet, hanc causam assignasset : quod devorarent ipsam, si nominaret, quamvis etiam ipsa sola periisset.

Anna relicta Mathaei Gritner, filia praecedentis testis, jurata fassa est : Quod Rusa semel prope se accessisset in foro et dixisset, quod : tu, inquit, semper mecum vendis meas res, sed te per manus meas diaboli dilacerabunt. E t testis aliud non fuit locuta, nisi quod compatiens dolori et cruciatu puellulae Gregorii Hoszu, quae fascinata fuisset et tunc ligabatur per Rusam, dixisset eam fascinatam fuisse et Rusam ligare ; propter ea aggressa fuisset illam, quod haec sibi indicassent.

Rusae fassio per torturam :

Indurata bestia *) fateri nihil voluit.

***) Ez a szó a jegyzőkönyvben át van húzva.**

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1562-vel jelzett jegyzőkönyvben.)

KOLOZSVÁR. 1568.

VI.

Kolozsvár, 1568.

Hagyó Andrásné 'panaszára, hogy őt Barla Demeterné boszorkánynak szidalmazta, tanúkihallgatások mind két fél részére, s ezek alapján Hagyóné ellen ítélet tűzhalálra.

Dominica ante festam Johannis Baptistae pro uxore Andreae Hagyó, contra uxorem Demetrii Barla coram domino Michaele Berzeche attestationes.

Anna uxor Jacobi Nagy jurata fassa est : Dum ipsae antehac anno elapso in vinea Nicolai Szép operatae fuissent, tunc uxor Demetrii Barla produxisset in mentionem uxorem Andreae Hagyó, quod valde vituperasset filium suum dicens, quod filius suus sentiret negotium suum ; et postea haec dixisset : »E boszorkány, baszó bestye híres kurva, leány korába is egy boszorkány, baszó híres kurva vala«.

Magdalena Benedicti, Helena Balog, Antonia Kis, juratae, fassae sunt : Quod sic audissent dictum ab uxore Demetrii Barla : »Váljon mely boszorkány, baszó bestye híres kurvának mi gondja az én fiammal, az én gyermekemmel !«

Sophia relicta Georgii Egeresi jurata fassa est : Quod in vinea Laurentii Viczey — Kisjárásban — audisset, quod uxor Demetrii Barla tale dictum fecisset in vinea Nicolai Szép :

»Váljon mely boszorkány, baszó bestye kurvának mi gondja vagyon az én fiammal!« Quia tunc filium eius »akasztófáról szakadt« nominasset.

Pro parte adversa :

Joannes Varga juratus fassus est : Quod a quadam muliere, quae uterina fuit Andreae Hagyó ac haec ad divisionem quandam testificandam de Szilágy intrasset, audivisset testis domi suae narratum, quod haec uxor Andreae Hagyó etiam de Szilágy pro malignitate sua coacta fuisset hoc introfu-gere. Nam etiam ibi spinae conferatae erant in eam. Consanguinei circumduxissent eam passim inter spinas et sic occultassent.

Catharina uxor Petri Farkas jurata fassa e s t : Quod sunt anni octodecim in capillis existente Andreae Hagyóné una cum sorore maiore quadam Elizabeta summo dilucolo ante auroram in festo

Georgii, antequam gregem in campum expellerent, ad fores stetisset, ac illa Elizabeta voce alta accla-masset : »Bűvösök az én sajtáromba tej, vaj ; szarom a ti sajtártokba« et haec Hagyóné a tergo illius stando in risum edidisset, post ea ambae in domum se recepissent.

14

KOLOZSVÁR. 1568.

Margaretha, uxor Christiani Szász jurata fassa est, se nihil scire inter partes.

Sophia uxor relicta Pauli Kún jurata fassa est : Quod ipsa in profesto Sancti Georgii audisset et vidisset, quod in capillis existente uxore Andreae Hagyó cum sorore quadam in platea stetissent. E t altera eorum clamorem edidisset :

»thiir thur« ; adeo quod rati fuissent testes horrenda audere :

»tökömbe sajtáromba zsir, vaj ; szarom a tietekbe«. Sed testis nescivisset, de quibus fuerit locuta.

Catharina uxor Petri Pap jurata fassa e s t: Quod dicta Hagyóné testem aegrotam adiisset inquirendo, ut dicat, quomodo ipsa se habeat et quid de ea sciret testis ; sed testis nihil se scire, imo eam probam existimare respondisset.

Martha uxor Lucae Kis jurata fassa e s t: Se quoque perinde fuisse inquisitam ab uxore Andreae Hagyó, et hinc odiosam fuisse.

In die Johannis Baptistae pro Andrea Hagyó.

Anna uxor Joannis Szegedi jurata fassa e s t : Quod etiam ipsa praesens fuisset in dicto, quod dixisset relicta Demetrii Barla : »E boszorkány, baszó bestye kurvák ím az én fiamra támadtak, de azért Isten megmenti az akasztófától«. E t specifice neminem nominasset in dicto.

Clara uxor Alexii Nagy jurata fassa est : Quod ex adverso egit ei uxor Andreae Hagyó et erga eam nil mali scit aliud, quam id, quod semel testem adversum hoc interrogabat, si sciret, qualem vitam gereret ipsa.

Elizabeta uxor Galli Nádasi jurata fassa est : Se nihil scire propter bonitatem erga uxorem Andreae Hagyó, quamvis multum habitasset

in vicinitate eius etiam puellari tempore.

Pro Barláné :

Catharina uxor Joannis Varga jurata fassa est : Quemadmodum Johannes Varga dominus et maritus suus.

Potentiana uxor Alexii Borgias jurata fassa e s t : Quod anno tertio in profesto Sancti Georgii vidisset testis quandam versus mola papirea usque ad lumbos valde madide Q . . .

. . . . flumen transiisse ac ad hortum Andreae Hagyó intrasse.

Verum testis calignosum oculum habebat, non potuit cognoscere, si ipsa Hagyóné fuit, aut alia.

Sophia uxor Balthazaris. Sarkadi jurata fassa est : Quod in die Philippi et Jacobi uxor Ladislai Taligás narrasset ei, quod Hagyóné de horto Kis Illyésné ad hortum testis transi-isset ollam in manibus tenens ac in fine ceparum consistens, facto sputo, se circumvolvens cum quodam ligno, haec dixisset: *

)

***) A kipontozott hely az eredetiben olvashatatlan.**

KOLOZSVÁR, 1 5 7 0 .

15-

»Lám e kurvák azt mondják, hogy nincs hagymájok, maga mely jó hagymájok vagyon !«

Huic testi contradixit Andreas allegans causam consanguinitatis, quia maritus testis et in causam attracta uterini essent, Emericus Nagy servitor equester civitatis juratus fassus est : Quod ipse jurari fecisset uxorem Ladislai Taligás Ursulam, quae fassa esset, quod in die Philippi et Jacobi ipsa dum purgaret inter cepas, animadvertisset dictam Hagyóné secum sermonicari; et testis a conspectu eius se abscondisset et vidisset, quod in ollam herbas colligeret dicens : »Im e bestye híres kurva azt mondja, hogy nem jó hagymája, mely jó ugye ?«

De hinc transcendens in hortum proprium, ollam effodisset, herbas antehac collectas in eam condens et hoc tempore introitu armentorum erat his dictis : »Vajjal, túróval teljék bödönöm, a más

emberébe gané« ; coram armentorum exivisset et ibi discurisset. Id a propria consanguinea audisset, quod dictum uxori Andreae Hagyó : cur non vivis etiam hic pacifice inter vicinos tuos, tamen scis te etiam in patria versatam esse in condemnationem propter tua facta et etiam spinae conferatae erant tibi et ad huc non senties te immune, hic quod non vivis pacifice.

Deliberatum.

Quia oculis visam fuisse per mulierem

incantationem factam, tum ob hoc, tum etiam propter ea, quod ante hac etiam in veneficio deprehensa fuisset et poenae dedicatae tamen ut, tunc effugisset: ob hoc eam igne comburendam judicarunt.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1562-vel jelzett jegyzőkönyvben.) VII.

Kolozsvár, 1570.

Almás Mihály né felperest Zeybert Albertné boszorkánysággal vádolván, ez ügyben tanúkihallgatás.

Almás Mihályné Katalin bizonysági Albert Zeybertné Margit ellen.

1.

Kalára Ádám Zeyferné,1) vénasszony és beteg, hiti szerint vallja : Mikoron az elmúlt karácsonnak előtte való napokban az Simon Vendler házába gyültenek volt az fonó leányok, ott esett volt valami szó az Almás Mihályné felől, **q így ! Zeybertné helyett.**

melyet mikor meghallott volna Almás Mihály, kéri, hogy elmenne az Albert Zeybertnéhoz, az kitől az szó lőtt, hogy megkérdené róla : ha ő mondása az szó, melyet az ő felesége felől szólt. Mikoron elment volna, más asszonyemberrel egyetembe, megkérdi róla, ha az beszédet ő mondta volna Almás Mihályné felől, az melyet a fonó leányok az urának megmond-tanak, ilyen módon szólt nekik ez vallónak és az másiknak, hogy : a mit én mondtam, azt én meg nem tagadom sem birák, sem polgárok előtt, mert az ugyan nem jámbor és nem jó asszony ; jámborítsa meg magát, nem akarom, hogy

szomszédom is legyen, mert ha megösmerem, hogy valami nyavalyája lesz az én barmomnak, én is úgy cselekszem vele, mint Néb János az én ángyommal: tüzet rakatok az Nádas mellett neki, oda vitetem őtet. Többeket és sokat szólt, de az betegség m iatt nem jut eszébe. Az után mikor eljövének onnat, mondta, hogy Mátyás Kovács üzente neki, hogy semmi barátságát ne tartsa.

2. Anna Krestel Gröbel felesége hiti szerént vallja : Mint az első, mert együtt voltak.

3. és 4. Kristina Kis Sester leánya, Mártha, Nagy Ambrus leánya ezt vallják : Hogy ők Simon Yendlerné házába fonnak volt és az Albert Zeybertné megyen oda az házba és ezt mondja : hogy az Mihály Holczappel felesége nem jámbor asszony volna, és ha megesmérhetné, hogy valami nyavalyája lenne tehenének, tehát az Nádas mellett tüzet csináltatna, mint Néb János csináltatott volt az ő rokonának.

5.

Sófia Simon Yendlerné hiti szerint azont vallja, mint az két leány.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1570-el jelzett jegyzőkönyvben.)

Jegyzet: **A 3 és 4 tanúra e megjegyzés : Contra dicit in causam attracta, quia aetatem non habent.**

VIII.

Kolozsvár, 1573.

Kaskötő Ágoston Fekete Katót boszorkánysággal vádolván, a város bírái ítélete ellen a tanácshoz történt fellebbezés utáni tanúkihallgatás.

Attestationes pro parte Augustini Kaskötő post apella-tionem ad Senatum, contra Fekete Kató.

1.

Markos Antal hiti szerént vallja : Hogy ő egyszer nem volt hon, búzája látni ment volt. Jő fel az piaczra gazdája aszony, a mi sáfárlása itt fenn volt, azt elvégezvén, haza tér.

Hogy az Közép utcán alá megyen volt, fájni kezd a lába

úgy annyira, hogy le kell ülni Seres Márton háza előtt. Seres Mártonná kijön a ház eleibe, mond, hogy : mi leié, komám asszony ? Mond : nem tudom mi leié a lábomat, im nem állhatok reá, im most csak hirtelenséggel indula rajta. Tanítja erre Seres Mártonná, hogy szedjen három szemétén három kapczafoltot és főzze meg, a levével mossa a fájdalmas helyet és az kapezát kösse reá, ha valaki házához kérő kérni jő, semmit ne adjon neki. Akkor Fekete Kató az piaczon árult volt itt fenn. Az vallónak felesége, a mire tanították volt, még csak reá sem kötheti szerével az lábát, azomba Fekete Kató mindjárást ott terem és szerdákét kezd kérni, Markos Antalné ad neki. Fekete Kató mindjárást szállására megyen, valahová teszi a szerdákét, de mindjárást lakatját ismét felveti házára és feljő ismét az piaczra. Hogy ez valló haza jő, megbeszéli neki felesége az rajta történt dolgokat. Házára akart menni Katónak, de nem volt otthon és igen szidja háta megett, az ő maga feleségit is szidja. Katónak itt fenn szomszédi megmondják, hogy igen szidta volna Markos Antal és igen haragúd t volna reá. Harmadnap múlva könyöklőjére megyen Kató ez vallónak, mond : miért haragudtál reáni jó Antal uram ?

Mond ez valló : »Mi dolgod volt neked az én házamnál, hogy ide jöttél kérni, annak előtte soha nem kértél itt ; látod-e mint vagyon gazdám asszony, ha megnyomorodik, Istennek esküszem, hogy enmagad hátodra rakatom az tü z e t!« és annak utánna megvigaszott volt feleségemnek ismét a lába.

De nem mondja hite szerint, hogy ő mielte volna ez Fekete Kató, mert ő azt nem tudja, csak gyanakodott hozzája.

2. Katalin Kajántói Mártonná hite után ezt vallja : Egyszer viszen volt Asztalos Lőrinczné egy tyúkot és mindennek mutatja volt, ő is megyen volt Asztalos Lőrincznével. Mond Asztalos Lőrinczné: »Ezt Fekete Katónak saroglyájából vonám ki, az egyiket főzik vala, az én saroglyámból lopták el«.

De ezt valló nem tudja, kit nevez volt főképpen, ha az leányát, vagy önmagát Fekete Katót.

3. Piroska Nagy Benedekné hiti után ezt vallja : Tudja egyszer ez Fekete Katónak mátkája volt, ad tizennyolez forintot neki, hogy kereskedjék vele, ökröt vegyen vele. Megyen Vásárhelyre, onnat soha meg nem jőve, az pénz is oda marada.

Azután Kató, valahol tudományosokat tudott, mindenüvé elment, hogy haza hozatnája mátkáját, de soha nem hozathatta. Mondta aztán ő maga Kató ez vallónak : ide s ide jártam, abban jártam, hogy meghozassam, ha meghozathatnám, de nem lehete. ö maga felől penig, hogy valamit ahhoz tudna, azt ez valló nem tudja, semmit sem látott affélét hozzája.

4. Orsolya Markos Benedekné hiti után ezt vallja : Hogy K O M Á R O M Y I

F .0 3 Z 0 R K Á N Y P E R E K .

2

18

KOLOZSVÁR, 1570.

egyszer Fekete Kató hoz ez vallónak szomszédja házától egy füstölgő üszögöt és ez valló előtt által viszi az utczán. Azon nap ez vallónak gyermeke megbetegül, annak utánna meg is hal ; gyanakodott Katóhoz ebből, hogy ő vesztette volna meg a gyermeket. Ebből is gyanakodott penig hozzája, hogy Kató szájából ezt hallotta házánál, hogy ő olyat tnd, hogy ha neki tíz leánya volna is, egyszersmind egy nap kérője lenne. Ebből is gyanakodott hozzája, hogy ő mikor egy csötörtök nap itt fenn árul volt, ő Katót nem kérte hozzája, azomban haza megyen ez valló, gyermekét nem találja hon ; kitér ismét házából: tehát K atót az gyermekkel elől találja. Azután az gyermek nem akart szopni.

5. Margit Somogyi Bálintné hiti után ezt vallja : Szilágyi Jánossal ivutt volt ő egy pénz ára bort. Haza megyen szállására és az utcza ajtóját beszegezi, az udvar ajtóját nyitva hagyja és lefekszik az házba és aluszik, senki penig egyéb ott nem volt. Az fiának vész el egy kéziruhája, a nélkül az gazdának egy lakatja, az ő erszényéből penig nyolcz pénz.

Ebből gyanakodott Katóhoz, hogy ő dolga volt volna, mert Kató Kajántói Mártonnal ivutt volt az nap : de ő Katót nem látta ott éjjel.

6. Erzsébet Fazakas Benedekné hiti után mondja : Hogy ő semmit nem tud Kató felől.

7. Katalin Fejér Benedekné hiti után mondja : Hogy ő

semmit nem tud egyebet azonkívül, a mit ezen dologba ennek előtte

kétszer vallott. Szent János napjától fogva Szent Mihály napjáig együtt lakott Katóval, de ő ördöngösséget nem látott, sem hallott hozzája.

8. Néhai Nagy Antalné azt vallja : Hogy mikor gyermeke lőtt volt az Fekete Kató leányának, az mi mássa vagy mi ott lőtt volt, ő maga ez valló seprő tte szeméttel ősz ve és kivitte az árnyékszékre. Fekete Kató sem faszínbe, sem egyébüvé nem tötte.

9. Katalin Deák Ádámné ezt vallja : Hogy ő Fekete Katót az mi időtől fogva esmérte, semmi gonosz életit nem látta, egyebektől elég zok szót hallott felőle, ö is azoknak szavokboz képest gyanakodott hozzájok, mikor gyermeke megbetegült volt, mert azt mondják volt, hogy megvesztették volna. Azt is vallja, hogy egyszer retket kért volt egy pénzen tőle, hogy nem adta neki, azt mondta : nó ne adjad, de eszedbe jut még.

10. Márta Székely Andrásné azt vallja : Tavaly nyáron vitt volt az urának enni az Ötvös Istvánná majorjába, hűl épei volt. Küldi az ura vízért, hogy megyen volt, látott egy rakott ganén tahát egy zöldbeli ember ül és az molnárné.

KOLOZSVÁR, 1570.

19

<3 azt látva hátra tér, véli, hogy valami dolgok volna, esmét oda jön az víz felé, hát felköltek onnat és az zöldbeli ember az víz felé ment, az molnárné az malom felé. Egyebet semmit nem látott hozzá jók.

11. Sófia Asztalos Jánosné szolgálója azt vallja : Hogy vagyon öt esztendeje, mikor Molnár Istvánnál szolgált ő.

Egykor estve vacsora után el megyen az malomba az ura.

Az felesége megkérdi, ha haza jönne hálni vagy oda maradna.

Azt mondja oda hál. Osztán küldi borért őtet az aszonya, azt is hagyja neki, hogy betérne az Vajda K atus1 házához és egy Gergely nevű legénynek mondaná meg, hogy. jönne oda, mert az ura honn nem hál. ö megmondta az izeneitet. Azután hogy haza ment volna, az aszonya meghagyja neki, hogy lefekünnék. ö lefekszik és egykor felserken viradta felé, halja volt az asszonya mondja : nesze imez, nesze amaz. F eltekin t: hát az legény egy ingbe, gatyába azkor megyen ki. Azután be jő az molnár és az legény kardját ott találta.

Az czipellüssét, kapczáját ő vitte haza neki.

12. Molnár Ambrus azt vallja : Hogy ő Molnár Istvánnét mitől fogva ismerte ez mostani urával együtt, semmi gonosz életit nem látta, sem tudja mondani. Annak előtte Magyar-országba, tudja mondani, egyszer megvesszőzték volt vétkeiért.

13. Kádas Mátyásné ezt vallja : Hogy ez elmúlt időkben, mikor itt az városban tartatná fogva Sólyom Pétert az fejedelem, akkor ő lakik vala az Kőmíves György anyja házánál, Molnár István is ott lakik volt. Látta, hogy egy hajnalba az malomból bejütt volna Molnár István ; az házból, hol a felesége volt, egy drabantot szöktetett ki ; de azt nem tudja, mit szerzett oda be. Azután az drabant tőle egy tallért küldött volt az asszonynak Fejérvárról. Az azt mondta, hogy volt közi vele. Azt is vallja, hogy Székely Andrástól hallotta, ezt mondja volt Fekete Kató, mikor Ágostonhoz küldte volt követni : azt mondja Ágoston, hogy nem békéllek veled, mint ilyen boszorkánynyal.

Testes Katharinae Fekete contra Augustinum Nagy.

1. Erdély Gáspár azt vallja : Hogy ő neki ezt mondta Ágoston : »Te Erdély Gáspár olyan boszorkány az anyád, hogy neked kezedet megkötötte, hogy leányát meg ne verhesd soha míg élsz ; mert az egy czigány, olyan horgas az keze, mint az kapuban való czigánynak ; arról is esmérem, hogy az, hogy az haját elnyírte és a leányának is ő hajába kötött benne, hogy meg ne verhesd«.

2. Anna Szemétbíró Máténé : Az udvarra ment volt és hallotta, Fekete Kató mondja volt Ágoston feleségének : »Te

sánta, tipertes, koszos«. Mond arra Ágostonná : »Olyan hazug vagy, mint egy czigány«.

3.

Margit Takács Balázsné azt vallja : Ágoston mondja volt : mennyi asszonyember hajat hánytak el itt, valaki talán tar ag-ebnő x) vagyon itt az utczában. Hallotta Fekete Katótól, ő neki beszédé volt, hogy minekutánna az házat megvötte volna Ágostontul, az

kemencze szájából kilopta volna az követ Ágoston, ő penig ismét vissza vitte volna tőle. Látta azt is, hogy követ rakott a lába alá Fekete Kató és úgy hallgatott az Ágoston ablaka alatt.

5. Székely András azt vallja : Hogy mikor immár perbe volna Ágoston Katóval, egyszer megyen házához Ágostonnak, teszen szóbeszédeket Kató felől. Mond : »Ugyan boszorkány az, elhigyjed, olyan mint az kapubeli czigány, horgas körmű«.

Aztán küldte volt őtet többekkel Ágostonhoz Kató követelni.

Mond Ágoston : »Nem akarom törvény nélkül hagyni«.

6. Anna Molnár Istvánná azt vallja : Hogy ment volt az Kató házához mikor az veje megjött volna és immár az előtt perbe volt Ágostonnal. Azomban jön oda Ágoston, mond neki Katónak : »Te nyilván való boszorkány vagy, kapubeli czigány vagy, inkább laknám egy házban egy ebbel, hogynem veled, mert annál is alább, horgas körmed vagyon«. Áz veji szólt, hogy elmenjen onnét és úgy ment el. Azután egyszer az tanács-háztul indulnak el, Ágoston elől megyen volt, mond Katónak : »Csak kár, hogy te velem perlesz, mert te czigány vagy, nyilván való boszorkány vagy, én leszek az ember, hogy fejedre rakatom a tüzet«. Ez szókra neki Kató tudományt tött, hogy megemlékezzék róla.

7. Katalin Markos Antalné azt vallja : Hogy látták házok előtt Ágostont és K atót zajgottak, feddódtek, de ő nem értette, mit szólnak egymásnak ; ugyan hallani sem akarta, bement házába.

A jegyzőkönyvbe beragasztott külön lapon :

Fekete Kató 1573.

Katalin Fejér Benedekné azt vallja : Hallotta Ágostontul, azt mondta, hogy : »Gyanakodom Fekete Katóhoz, hogy boszorkány, mert éjjel a mit ágvomba beszélek, azt is mind tudja«.

Hallotta azt is, hogy czigánynak és hazugnak mondta, mert

£okat hazud.

Testes Fekete Kató contra Kaskötő.

Erdélyi Gáspár azt vallja : Hogy ez elmúlt napokban, hogy őtet megeskette volna Kaskötő Ágoston bizonyságra és 3

3) agg-ebnő = öreg nőstény kutya.

KOLOZSVÁR, 1574.

21

ki ment volna az tanácsházból, mond neki Ágoston : »Meg-esküvél-e ?« Mond ő : »Meg, mert nem hagyál a nélkül«. Mond esmét Ágoston : »No te az napad mellé vonzasz, de nem tiidod, hogy ellopott az búzádban és eladta«. Mond ő neki : »Ne mond azt, az én búzámat mérve hagytam az háznál és semmi héát-nem találtam«.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1570-el jelzett jegyzőkönyvben.)

***Jegyzet :* A vizsgálati iratok a Fekete Kató ellen indított per első feléből, valamint a városi bírák által hozott ítélet hiányzanak.**

IX.

Kolozsvárf 1674.

Litteráti Albert és anyósa, Barbel Jánosné tanúi egy nő ellen, ki Litterátinak házassága előtt gazdasszonya volt.

16. J u n i i : Testes Joannis Bärbel et Alberti Litterati contra mulierem, quae fuit quondam in domo Alberti Litterati.

Testis prima et secunda: Péchiné és Péter papné azt vallják : Hogy az elmúlt napokban Barbel Jánosné hítta volt el őket vele az veje Albert Deák házához, hogy szólnának az asszonyembernek, menne el onnat, mert nem szereti ott való lakását, ök, hogy oda mentek volna, nem találták az háznál, hanem hogy leültének volna, azomba megjött az piacz-ról valami hússal és tejjel. Ök megmondják neki, hogy Barbel János azért küldte volt, hogy megjelentsék neki. hogy elmenjen az háztul, mert nem akarja ott az ő leánya mellett való létét.

Mond az asszony : »Bestye kurva, mert az én uram sem teérted

— Barbel Jánosnénak mondván — sem leányodért hátra nem vet«. Ök ezt hallván esmét megmondják, hogy elmenjen ; mert olyat szólhat és cselekedhetik, hogy egy J) . . . vonszanak nyakába. És esmét ugyan azon előtti választ teszi nekik.

Végre aztán ugyan kitolták és úgy küldték el az háztul.

Testis tertius : Szőcs György hiti után vallja : Semmit ő

nem tud arról mondani, mit tőle Barbel János kiván, sem ebfeje, sem bűvölése felől.

Testis quartus et quintus : Asztalos Benedek és az felesége hitének utánna : Semmi egyebet nem tudnak jónál és szorgalmatos szolgálatjánál Albert deák házánál, mind honlétében, mind kívül voltában.

Testis sextus : Simon Szemez hiti után azt vallja : Hogy gonoszt semmit nem tud, sőt azt látta, hogy ha hites felesége **q Olvashatatlan szó.**

lett volna, hon nem létébe úgy viselte háza dolgának gondját, azonképpen mikor haza jött.

Testis septimus : Szőcs Márton azt vallja : Látta az asz-szonyt Búzába Szentgyörgynapi sokadalamkor az Albert deák szállásán forgódott, sütött, főzött neki, de semmi gonoszságot hozzá nem látott.

Testis octavus et nonus : Fazakas György és az felesége : Semmit nem tudnak egyebet, hanem csak azt látták, hogy némely nap Süveges Gergely és Brozer Tamás az Albert deák házához mentenek, de nem tudják miért.

Testis decimus : Bálint Johan, Hedvig fia azt vallja : Látta, az asszonyember sütött, főzött Albert deáknak és együtt ött vele. *Ö* is, többen is voltak az asztalnál, de semmi gonoszt hozzá nem látott, sem utánna való járását, vagy valami dolgát, kiből kétség lőtt volna hozzá.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1570-el jelzett jegyzőkönyvben.) X.

Pozsony vidéke, 1574.

Bornemisza Péter tudósítása a Pozsony vidékén elégetett boszorkányokról.

»Éjjel járó asszonyokról is sokat mondhatnék, kik éjjel macska

képébe szökdécselők, sok lovagok módjára járók voltak, tombolok, tánczosok, részegesek, paráznák egymás között, kik féllábbal kis gyermecskéket czégérbe tettek ki, kik sok kárt, csintalanságot miveitek, kik közzül nem régen is 1574 esztendő tájban Poson felé sokakat bennek megégettének.

Kik szörnyű dolgokat vallottak, kiknek ugyan királyné asszonyok van és annak szavára rettenetes dolgokat mivel az ördög.

De mind azért, hogy végre elveszesse őket.«

(Negyedik Része Az evangéliumokból és az epistolakból való tanúságoknak. Irá Bornemisza Péter. Költ Semptéről 1578. 810. b. lapjáról.)

XI.

Debreczen, 1575.

Oláh Ambrusné Dorottya varázslással és ördögi tudománynyal vádoltatván és kuruzslásait bevallván, eklézsia követésre Ítéltetett.

***(Szűcs:* Debreczen város története. II. k., 524. 1.)**

DEBRECZEN, 1575.

23

XII.

Debreczen, 1575.

Nagy Benedekné Orsolya ellen elégetésre szóló ítélet, mert bebizonyult, hogy másokat rontó-vesztö, méregkeverö.

Ursula, consors Benedicti Nagy a domina Anna, relicta quondam Andreae Rusa, in judicio tracta pro intoxicatione suae filiae et aliis sceleribus et fide dignorum testium fassionibus convincta est, intoxicatione, perditione et venenosam fuisse ; eadem testium fassionibus convincta est ; etiam alienam uxorem adulterio tradidisse pro mercede. Ideo jure mediante igni tradere deliberatum est.

Isto die judicium instanti executionis etiam est demandata.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 3. sz. jegyzőkönyv 602. 1.) *Selmeczbánya} 1581.*

»Egy Borbála nevű asszony halálos ágyán vallomást tett, hogy az ördöggel szövetkezve boszorkányságot űzött, magzatelhajtást gyakorolt s az oltári szentséget is meggyalázta.

Nem lévén már éltében büntethető, holt testét égették el.«

(Demkó K. : **Felsőmagyarországi városok életéből. 148. 1.)** XIV.

Kolozsvár} 1582.

Igyártó György tanúinak kihallgatása Kassai Borbála ellen, a ki Igyártónak Rengő Anna elleni 'perében ő ellene tanúskodott.

Fassiones Georgii Igyártó contra testes Annae Rengő et signanter Barbaram Kassai.

1. Sófia Urbeger Gergelyné vallja : Hallottam az Kassai asszony szovából — mondván — sok dologban ártott énnekem Igyártó György, de valamint és valahogy lehet, vagy tisztességében, vagy miben, de ártani ügyekezem neki.

2. Katalin Zöld Ambrusné vallja : Hallotta ugyan azont a kassai asszony szájából, sőt még Nagy Ilonát is ingerlette reá, hogy reá álljanak Igyártó Györgyre tisztességének elvesztésében. Hallottam egy férfi inastól, kit Jóború Pál tartott, hogy ez kassai asszony, hogy az boszorkányságban túdós volna,

kit az inas bizonnyal látott volna hozzá, de ez szót többen is hallották.

3.

Balássi Ambrus juratus fassionem suam exhibuit in scripto sub hoc tenore. Az első kérdésre azt mondhatom, hogy egykor, még Dávid Ferencz idejében, ez Kassai Kalmár Tamásné Borbára asszony, ugyan ott az plébánosság házánál az kapu között az hóna alól vön egy könyvet elő, in quarto folio vala és monda énnekem : Ambrus uram láttál e ilyen könyvet, mint ez ? *Ö* maga forgatja vala kezében és képek valának írva benne, hol király képe, hol ördög kép, hol szerencse kereke és külömb-külömb-féle képek. Igazán mondom, hogy akkor az időben hallottam vala, hogy vannak ördöngös könyvek és ha ember olvas benne, tehát elé jönnek az ördögök, ha

valami dolgot eleikbe ember hirtelen nem ád, tehát úgy őt magát viszik el, vagy meg bántják. Nem merék benne olvasni, de deákul vala mind írva, hanem betétetém mindjárt az könyvet vele, evvel az Borbára asszonnyal. Kérdém: hol vöd azt az könyvet ? Mondá, hogy csak Isten tudja, hol töttem én ennek szerét. Egynéhányszor kérék tőllem — úgy mond — 12 forinton, de most megszüköltem, adjon két forintot kegyelmed reá, esmég bizony megváltom kegyelmedtől rövid időn. De én nem adék, hanem ezt mondám neki, hogy nem jó asszonyi állatnak effélét nála hordozni. Másodszor a mire engem kérd, hogy ha láttam-e, vagy tudom-e büvölését avagy boszorkányságát, én nem tudom, sem láttam. Harmadszor, ha arra kérd, ha tudom parázna életét, lopását, vagy kerítését : én hogy Kassán laktam, én soha barátságot vele nem tartottam , soha házánál nem voltam. Az hallomásban eleget hallottam, hogy az deákok, darabontok igen jártak hozzá, ott dőzsöltek, ittak, részegeskedtek, ugyan hires volt érette ; és mikor ide Kolosvárra jövék és ő lakik vala az Salam házában az övár szegeletinél, hallottam illemmel, hogy hegedültek, dőzsöltek, tánczoltak szállásán, az míves legények jöttek alá s fel házától, az deákok azonképpen. Még én is mondtam egynéhányszor, hogy az ki tökéletes jó özvegy asz-szony volna, ezt nem mívelné, hanem úgy tartaná magát, mint jó özvegy asszonyi állatoknak kellene magát viselni, hordozni, mivelhogy két leánya is vagyon. Az lopása felől azt mondhatom, hogy ezt nyilván tudom és mondhatom, hogy Kassáról az más ember feleségét, ura hire nélkül, ki akkor az ágyba halálos betegségébe feküdt, elszöktette, ellopta. Ugyan azt mondhatom és ugyanakkor egy vén kuldust is, kinek János biró vala neve, jó vén ember vala, azt is el hozta volt vele Váradra onnét Kassáról. És ilyen hire jött vala fel Váradról Kassára, hogy az mi pénze volt az vén kuldusnak, ellopta tőle, az kit KOLOZSVÁR, 1582.

el nem csalhatott tőle és avval az pénzzel jött volna be Erdélybe osztán Váradról. Én semmi kerítését nem tudom. Negyedszer az mire kérd, hogy mint volt dolga Kassán és az ő maga életét miképpen viselte : én felül megmondám, hogy soha barátságomat vele nem tartottam , mert mint szinte most, az előtt is el lehettem barátsága nélkül. Én nem láttam semmi feslett életét, hanem az szó elég volt reája, eléggé szóllották. Az vejit nem tudom, mint akarta elveszteni, de tudom ezt, hogy estve az veje vacsorára egy barátjához ment volt, hogy késett az barátjánál és későn megyen haza, be nem bocsátotta feleségéhez az vejit. Amaz is viszatér az barátjával és felmentek az barátjával az ház heára, hogy ott háljanak. Azonközbe egy deszka aláfordul alatta az vejinek és úgy esék alá, hogy a nyaka ki törött vala és most is félszeg az veje bele.

Az után ott hagyta az vejit betegségében, az feleségét búcsú vétlen lopta Erdélybe tőle. Az ki penig Kassáról valaki el akar menni valahová lakni, szépen az az törvény, hogy búcsút vészén az várostól és úgy megyen el és az város szépen levelet ad mellette. Az többiről semmit nem tudok.

Kutós Jakab vallja, hogy hallotta mástól, hogy volt ez kassai asszonynál egy ördöngös könyv, de semmit egyebet nem tud hozzája.

LAnna Darótzi Bálintné vallja, hogy az articulusokban.

kikre kérdették, semmit nem tud, sem látott. Hallotta tőle, hogy volt egy kincs ásó könyveˆ Tudom azt, hogy egy szolgáló leányt szerzett volt Sarmasági Miklósnak ez kassai asszony.

Apollonia Török Mártonné vallja : Mindenektől hallottam, hogy ez kassai aszony adott volna Posztóvető Mártonnak valamit és úgy holt volna meg ; kit bosszúságból cselekedett volna, hogy periette. Egyebet nem tud.

Veres Imre vallja : Egyszer jövök vala Szamosfalváról, találám elől a kassai asszonyt a mezőn, ott leüle és kezde velem beszélgetni. Említé panaszolkodván, hogy őtet igen perlenék és Igyártó György állott volna ellene, azt magyarázván felőle, hogy ő füvezte volna meg Posztó vető Mártont.

Akkor énnekem azt mondá, hogy addig forgódott mellette Sánta Erzsébet, hogy ő vesztette volna és ő bűvölte volna.

Végre, hogy el kezdék tőle indulni, mondá ez kassai aszony : No eredj el s mond meg annak az Márta Pechelnek, Posztóvető Mártonnénak, hogy a mely csomolékot fel kötött az gerendába Sánta Erzsébettel öszve, vegyék le az az büvölést-bájolást és meg gyógyul az ura. Egyebet nemˆtudok.

Magyari Nagy Péter vallja : Mikor a kassai asszony Nyári Mártonnak adta volna leányát, az után meg akarván másölni ez kassai asszony az dolgot, törvény szerént is meg kellett

adni. De mikor öszvekeltek volna, mondá Kntós Jakab, hogy az vőlegényt meg kötötték volna és ha mit tudnék kére, hogy lennék

segitséggel. Én a mit tudtam cselekedtem, használtam is az legénynek, de az kötés dolgából az anyjára az kassai aszonyra volt gyanúság.

Katalin Búzái Mátyásné vallja, hogy semmit sem tud.

Katalin Nyirő Józsáné semmit nem tud, hanem, hogy ez kassai asszony egy leányt szerze szolgálni Sarmasági Miklósnak.

Semmi gonoszságot hozzá nem tud, mert talán csak hatot sem szóllott véle.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.) XY.

Kolozsvár, 1583.

Igyártó György tanúinak kihallgatása Rengő Annának egy másik tanúja, Erzsébet nevű leány ellen.

Pro eodem (Georg. Igyártó) contra fassionem Elizabethae famulae Mathiae Szigyárto, testis autem Annae Rengő.

1. Katalin Zondos Bertalanné vallja : Hegedűs Jánosné szolgálója tö tt volt az kürtőbe, egy szöllő levélbe betakarva, melyet esmértenek az levelen való békának lenni. Mikor az leánt firtatták volna, ez valló és Igyártó Jánosné, hogy ki tötte oda az kürtőbe, tagadni kezdé ez leány, hogy nem ő

tötte, azt sem tudná, micsoda. Mikor annak utánna megijesztették volna, az Igyártó János szolgálójára m utatott, Erzsébetre, mely mostan Szigyártó Mátyás szolgálója.

2. 3. Nyilas Antal feleségével egyetembe. Az ő hitök szerint azt vallják : Hogy ez Erzsébet, mikor Igyártó Jánosnál lakott volna, ment volt Nyilas Máté ez vallóknak házokhoz és azt mondotta ez vallóknak Nyilas Máté, hogy ez Erzsébet egy békát hozott az szöllőből, mert egy borbély legényt igen szeret és azt akarja megbűvölni vele.

4. Orsolya Szikszay Istvánné vallja : Hallotta az béka dolgát az Erzsébet leányhoz, úgy mint fejül megvallották.

5. Rezeni Albert vallja : Hallotta ezeket mástól.

6. Katalin Orgonás Benedekné szolgálója : Hallotta azt, a mit több

vallók Valinak.

7. Halmi Lakatos János vallja : Csak hallomással a dolgot.

(Eredetije ugyanott.)

KOLOZSVÁR, 1584.

27

XYI.

Kolozsvár, 1584.

A város ügyészeitől boszorkánysággal vádolt Szabó Kató ügyében először a vádhatóság tanúinak kihallgatása, azután a Szabó Kató védelme részére kihallgatott tanúk. Ezek után ítélet, mely a terhelő

körülmények részletes elősorolása után elégetést határoz.

1584 die 8 M aii: Testes procuratorum civitatis contra Szabó Kató, coram domino Kathonai et domino Krisner.

Primus te stis: Nyerges Péter vallja : Láttam, bogy jobb felől Fazakas Boldizsárnénak az nyelve oda be egy iznyire igen sebes vala, de nem tudom mitől és az fenyegetést 3em Kallottam.

Secundus te s tis : Somogyi István v a llja : Semmit sem tud, sem látott, sem hallott hozzája.

Tertius te stis: Nyirő Márton vallja : Semmit nem tud felőle. Nyilván feleségemtől hallottam, kit megvall. Láttam, hogy pökdöste a Nyerges Péter házát és szitkozódott.

Quarta te stis: Anna Nyirő Márton felesége vallja : Egy vasárnap jőve hozzám ez Szabó Kató és árva csalánt kér vala tőlem, én penig holott hallottam ez előtte, hogy éjjeljáró volna, nem adék csalánt, és erőssen megfenyegete, perzelnek-nek (?) monda. Én is mondám, hogy bizonyára megbánná, ha valami esnék házam népén. Vala egy szolgáló leányom, kitől ugyan azon vasárnap, hon nem létembe esmég árva csalánt kért, az is nem adott és azt is megfenyegette. Másnapra hétfőn viradólag úgy megveszték az lábát, hogy nem járhatott, ugyan megmerevedett vala a lába és hazájába kelleték küldenem.

Quintus testis : Szőcs Krestel vallja : Filemmel hallottam Szabó Kató szájából, hogy így fenyegette meg Fazakas Boldizsárnét : te kis

peresztely, *(sic !)* én miattam, meglátod azt, meg kell veszned.

Sextus te stis: Ember Antal vallja azt, a mit Nyerges Péter : Hogy Fazakas Boldizsár felesége nyelvét látta, hogy megfeketült volt és aztán vért pökött. Hallottam Baráth Istvánnétól, hogy ez okon igen szándékozott ez Szabó Katóra, miért hogy ő vesztette volna meg a leányát Hersei Mártonnét.

Septimus testis : Pitter Filstich vallja, hogy ő semmit nem tud.

Octavus testis : Hegedűs György vallja : Tíz egész eszten-deiglen lakott mellettem, de semmit hozzá nem tudok, sem láttam, sem hallottam.

28

KOLOZSVÁR, 1584

Nonus testis : Fazakas János vallja : Ezt hallottam, hogy szitkozódott Szabó Kató az Fazakas Boldizsárral, egyebeket is igen rú to lt; de semmi bizonyost hozzá nem tudok.

Decimus testis : Fazakas Boldizsár vallja : Csak úgy jut eszembe, mint egy álom, hogy engemet így fenyegete meg : féríiat — úgymond — nem vesztettem meg, de én miattam kell neked veszned. Hallottam az szegény feleségemtől, hogy sokszor fenyegette meg. — Több eszembe nem jut, mert nagy búval voltam. Hallottam ilyen szidalmat az szomszédságban : fatilla lélek kurvák, el kell mindnyájan veszszetek miattam.

Undecimus testis : Kerekes Mihály vallja : Igen gonosz nyelve volt, de egyebet nem tud, sem hallott, sem látott hozzája.

Duodecimus testis : Pajor Mátyás vallja : ugyanazont, a mit Kerekes Mihály.

Decimus tertius testis : Kötélverő Lukács ugyan azont vallja.

Decimus quartus testis : Lantos György vallja, hogy semmit nem tud.

Decima quinta te s tis : Piroska Ember Antalné v a llja : Bizonnyal nem tudom, de az gyanóság ez Szabó Katóra volt, hogy Hersei Mártonnét ő vesztette volna meg. Láttam azt, sőt ugyan számot ta rto tt az első uram reá, hogy harminczötször, avagy többször jött egy nap ez Szabó Katóhoz és csak ott mondta, hogy könnyebbséget

talál.

Decima sexta : Sofia Szőcs Jakabné vallja : Szolgáló leány valék, Hersei Mártonnál szolgáltam. Láttam ez Szabó Katótól, hogy az szobaajtó előtt való küszöb követ felverte és sóval, hamuval hinté meg az helyet és Hersei Mártonnéval háromszor léptette által.

Decima septima testis : Veres Györgyné vallja, hogy semmit nem tud, sem látott.

Decima octava testis : Ágotha Hegedűs Györgyné vallja, hogy semmit nem tud, sem látott.

Decima nona testis : Sófia Szigyártó Ézsaiás szolgálója vallja : Laktam esztendeig Szabó Katónál és mikor engemet Ádám deák eladott volna, ez Szabó Kató elvere róla, és ezzel igéré m ag á t: neste lelke kurva, mond meg csak kit szeretsz és vedd fel az talpa nyomát, megszerzem harmadnapig én tenéked ; de es'sez kurva, háladással vedd tőlem. Más legénynek — mondja vala — hogy vagy czipellőssében, vagy nadrágjában messek egy darabot és harmadnapig enyim lesz, de én nem akartam ilyen úton járni. Biztatott erőssen, hogy ne féljek, mert semmi nyavalya nem következik reám. Az Fazakasnét így fenyegette egykor m eg: vagy én mián kell KOLOZSVÁR, 1 584.

meghalni az fatilla lélek kurvának, vagy énnekem kell miatta meghalnom.

Vicesimus testis : Mániky Ádám vallja : Baráth Istvánné asszonyom külde engemet Rődre, hogy az nézőtől megtudjam, ha embertől volna-e a Hersei Mártonnénak nyavalyája, vagy Isten akaratja volna ; de mihelyt az Néző Ambrus látá az viaszszat, mindjárást ezt mondá : egy Szabó Kató vagyon ott és az vesztette meg az asszonyt és a még él, addig halálig kell futnia ez Szabó Katóhoz. Mikor penig meghoztam volna a választ, igen megbúsula Baráth Istvánné és csak ottan halála történék. \ Vicesima prima testis : Barbara Szabó Gáspár szolgálója vallja : Hallottam Szabó Katótól, hogy lélek kurvázta Fazakas Boldizsárnét. Ezt mondá : eredj te, menj az kovácshoz, hozz vasszart, had adjam innia az fatilla lélek kurvának, ez Fazakasnénak, had bolondoskodjék vele ; de nem tudom, ha megadta-e inni, avagy nem. Egykort mondja aztán, miképpen kellene tartani az Lidérczet és igiri vala magát, hogy ha csendességben lennék, megtanítana reá, mert nem neki való volna tartani, miérthogy haragos ember. De én azt mondám, hogy Isten ellen nem cselekszem ; és igen féltem is, hogy ilyen rettenetes

dolgot hallottam tőle. El is hagyám végre és fenyegetett, hogy még élnék, megsiratnám. Egykor küldött vala Maglas Tamásnéhoz is, hogy kérdjem ha hozzá menjen kenni.

Mikor oda mentem, azt izené: hogyha ezelőtt nem ment, bár immár ne jöjjön, mert haragunnék az ura reá érette ; egy asszony is vala akkor Maglasnénál. Monda erre Szabó Kató : fatilla kurva mással keneti magát, maga én bánám vele gyermek ágyában is, de fogadom, más asszony volt ott és azzal keneti magát, de a még világban él, mind örökre megbánja a fatilla lélek kurva. Valami válaszutiak is valának és egy ifjú legény is köztök nálla és kére engemet, hogy megnézném lába nyomát és neki adnám aztán, de én nem míveltem.

Estve levetkezének, kére arra, hogy egyiknek Kapczájában messek és előmbe álla ; nem lón mit tennem, metszenem kelle estente *(sic!)* és neki adám és az ő ládája alá tételé velem, de nem láttam mit tö tt vele. Azt is tudom, hogy egy Monostori sánta embert feleségestől gyógyít vala, meggyógyitá az asszonyt, de nem fizetének neki. Az után is nyavalyája történvén az asszonynak, italt adott be neki, és harmadnap múlva osztán meghalt. Ezt is hallottam szájából: im meggyógyitám Szilvási Imre leányát, nem fizeték meg az én véres epeségemet, de ha most egésségben, nem tudom holnap mint jár.

Vicesima secunda testis : Poch Miklós szolgálója Margit vallja : nem tud semmit.

30

KOLOZSVÁR, 1584.

Vicesima tertia te stis: Angalit Mészáros Osvalt szolgálója, nem tud semmit.

Vicesimus quartus testis : Poch Miklós ugyanazont, hogy nem tud.

Vicesima quinta te stis: Angalit Rázmán Pálné vallja : Ez hushagyatába ez minapába megbetegülék, hivám hozzám Szabó K atót és meg kene, végre fel könnyebbedém. Es mikor házamat seperném, az kéménczе alatt találék egy darab sót és három madzaggal vala általkötözve rajta, igen szép fehér só vala, és az három mazzagocskán harmincz kötés és csomó vala. Erőssen kérdeztem mindent, ha ki vesztett volna el valamit (az sót periig ládámba töttem vala, de most sohol se találám, magam oda töttem vala, de kiveszett onnat) hogy csak végére mehetnék, a ki ott hagyta volna azt az csinálmányt ; de ugyan senki oly ember nem járt

nállánál egyéb házamhoz.

Mihelyt penig fel vöm, kezde naponként kezem és lábam erejében megfogyatkozni és most immár annyira jutottam, hogy a mint kezemet és lábomat viradva találom fekünni,.

nagy minden jajgatással és fájdalommal helyezhetem helyére az izeket, úgy kelhetek nagy veszélylyel fel. Ilyen nyomorúságom van most is, de bizonnyal nem tudom mondani, hogy ő dolga.

Vicesima sexta testis : Borbély Pálné vallja, hogy semmit hozzá nem tud.

Vicesima septima testis : Orsolya Rudolf Györgyné vallja : Mikoron fiamat a harmadik esztendőben megházasi-tottam volna és el kelle hálni a fiamnak a mátkáját, éjjel éjfélkor hallék sz ó t: és hát Szabó Kató. Megriasztám, hogy mi járásba volna és azt mondá, hogy leánya szökött és azt keresné.

Vicesima octava testis : Barbara Szőcs Krestelné vallja : Hallotta, ezt mondván Szabó Kató a szomszédságnak: az ebek m iatt itt nem nyughatom, de a fatilla lélek kurváknak el kell miattam veszniek.

Vicesima nona te stis: Székely Balázsné vallja, hogy semmit nem tud.

Trigesima testis : Nyerges Péter felesége azont vallja.

Trigesima prima testis : Szatmári Fazakas Jánosné vallja : Ezt mondá Fazakas Boldizsárnak Szabó Kató ; férfiú — úgy mond — el nem veszett még kezem miatt, de neked el kell veszned miattam.

Trigesima secunda te stis: Kötél verő Lukács felesége vallja : Mikor haza hozá Fazakas Boldizsár a feleségét a sütőházból betegen, mondá egy oláhné: elvesztették a szegény asszonyt, az lába nyomát vették ennek fel. Az szomszéd-

ságnak mondta azt, hogy a fatilla lélek kurváknak el kell veszni miattam.

Trigesima tertia tectis : Mészáros Osvaldné vallja : Hogy egy üszője holt meg és azt mondta az oláhné, hogy ezt Szabó Kató cselekedte.

Trigesima quarta te stis: Lantos Gycrgyné Erzsébet vallja : Mikor az

betegség elütötte volna Fazakasnét, oda jőve az ura az oláhnéval, mert beteges volt az Fazakasné az előtt is és az oláhné gyógyította és mondá az oláhné : im az essez lélek kurva az Szabó Kató levötte ez szegénynek a lába nyomát, és ha ki nem vehetik a kezéből, meg kell halni. A mikor penig az oláhné szól vala, az Fazakasné felnyitván a szemét, annál inkább kezde jajgatni.

Trigesima quinta testis : Sófia Nagy Mártonná azont vallja, és azt is vallja, hogy igen átkozta a Fazakasnét, hogy az nyelvét az Isten kivágassa.

Trigesima sexta et septima : Sára Lőrincz deákné és Ursula Kerekes Mihályné, nem tudnak semmit.

Trigesima octava testis : Durko Somogyi Istvánná vallja, hogy semmit nem tud hozzá.

Trigesima nona te stis: Anna Eötvös Tamásné vallja : Hallottam ezt Szabó Kató szájából: a ki engem boszorkánynak mond, az Isten ne mentse, hanem ki ragadja nyelvét az szájából.

ˆQuadragesima testis : Katalin Szőcs Ambrusné v a llja : Eötvös Miklósnénak a Fazakasné anyjának vala egy tehene és elvesze a teje s el kelleték adni, azonképpen úgymint másfél hét múlva az én üszőm is úgy jára és el kelleték adnom és ez Szabó Katóra volt gyanúságunk. 1

Quadragesima prima testis : Varga Jakabné vallja, hogy nem tud.

Quadragesima secunda te stis: Sófia Varga Simonné vallja : Ez elmúlt hétbe jőve hozzánk, hogy a legényt megkenje és csak eczetet hoza. Kérdém miért nem hozna írat, azt mondá : nem merek hozni az félét, mert azt mondják, hogy boszorkány vagyok.

Quadragesima tertia testis : Barbara Szabó Pálné vallja : Igen beteg valék, hivatám hozzám Szabó Katót, azt mondá, hogy kötés volna rajtam. Ada be valamit innom és gyökeret is ada be innom és mihelyt bevőm, mindjárást az karom meg-háborodék és most csak naponként elszárad az kezem ; azóta penig nállam nem volt. Azt is mondta, azért hogy a karomnak erejét vötték el, hozott íjjat hozzám, és estve oyolcz órákkor háromszor bútatott által rajta. Szöszből csinála valajni madzagokat is, kin csomók valának, az karomra és két lábomra **3 2**

KOLOZSVÁR, 1584.

és derekamra köte benne, és igen megkagyá, hogy megőrizzem a madzagokat, el ne vesszen. És ugyan nem aludtam azon éjjel, hanem mind vigyáztam, de ugyan nem őriztem, hanem a karomról és a ballábomról el vészé az egyik madzag. És reggel, mikor bejöve hozzám elmosolyodék, hogy mondám, hogy elveszett a madzag, és osztán a többit is le ódá és azt mondá, hogy a tűzhöz veti be.

Quadragesimus quartus te stis: Mészáros Miklós vallja, hogy semmit nem tud.

Quadragesimus quintus testis : Yarasdi Péter pap vallja azont.

Quadragesima sexta testis : Anna Gyulai Eötvös Demeterné vallja hiti után, hogy semmit nem tud.

Quadragesima septima te s tis : Békési Jánosné Barbara vallja : Jö tt vala hozzám ez Szabó Kató betegségembe és beköté. Mikor a fájdalmát és büdösségét a kötésnek nem szenvedhettem volna, gonoszt mondék neki, megszidogatám ; senki penig ott nem volt a szidogatáskor, hanem a néném, kit hiszek, hogy meg nem mondotta neki. Reggel hozzám jőve ez Szabó Kató és panaszolkodni kezdék énnekem, mondván, miért szidogattál meg asszonyom. Tagadám, hogy én nem szidogattam, de ő azt mondá, hogy ő neki megmondták volna.

Quadragesima octava testis : Sófia Szőcs Jakabné ezzel többíti meg az első vallomását, kit Írásban adott be ilyenképpen : Ez Szabó Kató ment a vágóhidra és onnat hozott epét és egy szatyor fűvet, otthon ezeket összecsinálta és avval vesztette meg Hersei Mártonnét úgy annyira, hogy megbolondult tőle. Harmadnapig semmi testéről nem ment el az rútság, és az urára sem tekinthetett Hersei Mártonra, hogy Szabó Kató ezt megcsinálta az asszonynak és megvesztette vele. Továbbá, hogy Hersei Mártonnét megvesztette, nem m aradhatott házánál, hanem Szabó Katóhoz futott és a még Szabó Kató házánál volt, a nyavalyája megszűnt tőle ; mihelyt onnat házától eljött, esmég a vesztés reája ütött. Ezeket szememmel láttam.

Quadragesima nona testis : Méray Eötvös Tamásné hüti után vallja : Az anyámat egyszer megkené, mely kenés után nem érze könnyebbséget, hanem inkább gyomrának és testének dagadását ; mely betegségbe két esztendeig fek üd t; és az anyjának lelki gondolat szerint nem volt egyéb gyanúsága, hanem azt mondta, hogy ez Szabó Kató cselekedett valami ártalmast neide. Ezt is tudom, hogy holott mellettünk volt szőlője, noha ő oda fel volt az

szőlő végin, mi penig itt alatt, de a mit itt alatt szólottánk, mind jól hallotta, ha súgva szó-

KOLOZSVÁR, 1584.

33

lőttünk is. Immár én nem tudom, ha oly hangos volt a file, vagy mitől volt, osztán eleget morgott velünk.

Quinquagesima testis : Székely Balázsné vallja hiti után: Az asszonynak Szabó Katónak szájából hallotta sokszor, hogy azt mondotta, hogy : az én anyám boszorkány volt és addig meg nem halhatott, hanem ő neki hagyta a boszorkányságot és ő, az az Szabó Kató, megtanulta az anyjátnl ; a mit tud az boszorkányságban, mind ő tőle tanulta.

Quinquagesimum primus testis: Illés András vallja hiti után : Szabó Katónak szájából hallottam ezt, hogy őtet az ura Székely Péter, boszorkány bestye kurvának szidta egy monostori ember előtt ; sőt ugyanazt mondta a monostori ember előtt, hogy boszorkány bestye kurva az én feleségem. Panaszolkodott ez Szabó Kató, hogy ilyen gyalázatot teszen az ura méltatlan rajta.

Quinquagesima secunda te stis: Bokor Gáspárné Anna asszony vallja : Másfél esztendeig laktam Herselnével, nem volt semmi nyavalyája esztendeig, hanem történék valami betegsége, hivatá oda Szabó Katót és ez felfeszíté a küszöbnek kövét és alája sót, hammat hintvén, a küszöböt esmég helyére fordítá, Herselnét pedig háromszor átal hágatá rajta. A mészárszékről penig epét hozott vala és valami fűvet egy szatyorba, abból orvosságot csinálván, beköté aszonyomnak a hasát vele.

Mely kötés után igen megbetegüle és bolondula, az előtt penig nem vala bolond, ugyanannyira, hogy elfutott az háztul és szerelmetesb szállása nem volt, mint Szabó K atón ál; sokat is adott neki. Abba történék halála.

Quinquagesima tertia te stis: Molnár Miklósné Katalin vallja hiti után : *Ö* Baráth Istvánná szolgálója volt, akkor ez Szabó Kató bánt az Baráth Istvánná leányával Ferencz papnéval, ez csinált feredőt is neki, de az ő maga házánál.

Egyszer mondá az aszonyom: menjetek el édes leányim, lássátok meg, mibe főzi az feredőt, mert el nem szenvedhetem, mely igen büdös. Mi elmenénk az társommal, tehát nincsen otthon ő maga,

hát az ajtót sem zárta be a hol főzte, egyébkor penig mindég bezárta, nem hagyta látnunk. Bemenénk a hol főzi vala, tehát az üstben nagy sok csont vala, azt főzi ; de én nem tudom, micsoda csontok valának. Ezt tudom — úgymond —, hogy mikor oda béhoztuk a feredőt, a macskát ott benn nem hagyta, hanem kiűzeté velünk. Ezt is hallottam az öreg asszonyomtól, hogy mondotta, hogy ha az Űr Isten meggyógyítana, meglátnátok, hogy az gonosz asszonyt meg-égettetném, az én ártatlan leányomnak haláláért; mert volnának még bizonyságim az gonosz asszonyra, de könyörögjetek jó leányim, hagy gyógyulhassak meg.

.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

3

34

KOLOZSVÁR; 1584.

Quinquagesimus quartus testis : Szappanos Gergely vallja r Az feleségem jött volt az piaczra fa venni és mikor immár az fára közel megárult volna, oda jut Szabó Kató és el veszi tőle. Az én feleségem penig nem engedte mondván, hogy ő is szegény gyermekes ember volna. Ez Szabó Kató így fenyegeté meg feleségemet: no te asszony, nem engedéd a fát nekem, de bizony nem érsz harmadnapot, megbánod. Ezeket az én feleségem nekem megmondta és ugyanazon harmadnapra megbetegüle és elszárada ugyan a lábán és meghala és halála óráján ez Szabó Katóra valla, sőt még életében is. Adta Pulacher István úr tanácsul, hogy megfogtassuk, de szegények lévén, az perben való költségtől féltünk.

Quinquagesima quinta te s tis : Márta Érsek Bálint felesége vallja : Gyermekágyban mikor volnék, ez Szabó Katót híttam vala bábának és ő bánt velem, de mivelhogy sokat kéván vala, nem fizetheték meg neki. És erőssen megdagadék egykor, elannyira, hogy szememmel alig láthattam. Az uram rajta esék és könyörgeni kezde ezen Szabó Katónak, hogy meggyógyítson és az rajta valót is neki adja : és úgy gyógyíta meg, kiről gyanakodtam hozzá.

1584 die 8 M aii pro Szabó Kató.

Primus secundusque testis : Hegedűs György feleségestől vallják,

hogy sok ideig lakott mellettek Szabó Kató, de semmi gonoszságot hozzá nem láttak, fódozott és azzal kereste életét.

Secundus et tertius : Molnár Lőrincz és Illés András vallják, hogy gyógyított és varrott, fódozott és azzal élt, gonoszt hozzá nem tudnak.

Quinta testis : Katalin Molnár Lőrinczné vallja ugyan azont.

Sexta testis : Anna Mészáros Miklósné vallja, hogy nem volt kórságos és beteges ez Fazakasné anyja ; ez Fazakasné sem volt olyan nyavalyás, hanem az húsvét tájban esett reá.

Azt láttam, hogy erős munkával élt, de erős szitkos volt.

Septima et octava testis : Borbara Borbély Pálné, Borbára Szőcs Krestelné azont vallják.

Nona testis : Fazakas Jánosné vallja azt, a mit megvallott.

Decima testis : Lantos Györgyné : Nem esmértem az anyját Fazakasnénak és semmit nem tud felőle. Az többiről azt vallja, a mit megvallott.

Decima prima te stis: Nagy Jakabné Erzsébet ugyan azont vallja.

Decima secunda : Orsolya Kerekes Mihályné vallja, hogy

KOLOZSVÁR, 1584.

35

az anyja nem volt betegséges ez Fazakasnénak, hanem egykor gutta üté meg és abba hala meg. Az Fazakasnét is az betegség husvét tájba kezdé lelni. Ez Szabó Katót munkájával látták, hogy élt.

Decima tertia testis : Ilona Varga Jakabné vallja, a mit megvallott.

Decima quarta testis : Sófia Varga Simonné vallja, hogy kenegetett mir két is és fódozgatott s azzal élt ez Szabó Kató.

1584. Domini senatores in interrogationem deliberarunt.

Miért hogy az egyik valló azt mondja hüti 'után, hogy sokszor hallotta ezt Szabó Katótól, hogy ő reá az anyjától maradt volna halála után az boszorkányság és attól a boszorkányságot m egtanulta; mely vallása tantum facit, hogy boszorkánynak vallja

magát. Ez vallásához penig, hogy ő olyan személy volna, ilyen dolgai accedálnak és erőssítik tudományáról való vallását: hogy Fazakasnét megfenyegette, hogy csontocs-kájából kiragadja nyelvét, addig nem nyugszik, mely az szegény asszonyon meg is tö rté n t; megvallja azt is Nyíró Mártonné, miképpen vasárnap megfenyegette szolgáló leányát és másnapra virradólag megveszett a lába ; vallják azt is, miképpen azt mondta maga felől, hogy ha ő neki fizetnek avagy háládatlanok nem lesznek, tehát tudományával urat szerzene neki és ha ura távol volna tőle, meghozhatná ; constál az is, hogy a posztó csomolékot ő maga m utatta meg az estállóba, kiből gyanúság van hozzá hogy ő tette oda is, másnak nyavalyájára ; vannak egyes, jámbor keresztyének tudománya és gyógyítása ellen való bűbájossági is ; segít az is, hogy egy asszonynak megprofétálta harmadnapra, hogy megbánja azt, hogy nem engedett valami fát neki és harmadnap múlva megesett rajta a nyavalya ; vannak sok egyéb bizonyságok is, kik lelki gondolatjokkal nem tudnak egyébre vetni nyomorúságokban, hanem ezen Szabó Katóra : Azért holott keresztyén emberekhez efféle bűbájosság nem illendő, 3Őt az Ur Isten ez féle emberekre, kik ilyen életben élnének, büntetést és tilalmat v e te tt: tetszik a törvénynek, hogy elsőbben megkínoztassék ez Szabó Kató és annak utánra halált szenvedjen.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.)

***Jegyzet :* Míg az eddigi perek mindegyikében magán vádlók voltak a felperesek, ez az első eset, hol a hatóságot képviselő ügyészek a vádlók.**

Az ítélet a legrégibb magyar nyelvű.

3*

36

KOLOZSVÁR, 1584.

XVII.

Kolozsvár, 1584.

Sós Jánosné bábáskodó asszony elleni boszorkánysági perben a város ügyészei tanúinak kihallgatása.

Testes procuratorum civitatis contra Ur mlam Sós Jánosné veneficam.

1. Klára Herczeg Gáspár uram felesége vallja : Az piaczon talála a szemétbiróné anyja Sós Jánosné és kérdé, fia lőtt volna gyermeke a nénémnek, Kőmives Ferenczcnének. Felelék, hogy még nem lőtt ; monda : ha leszen, engem hijjatok oda, mert talán meg nem bánjátok. Másodszor is talála, esmég kérdé, mondám : bogy az éjjel lőtt, de az néném fiivutt oda valakit. M onda: nó nem hittak engemet, de vesztegetjék csak. Ezek így lévén, másodnap menék a nénémhez és hát azon éjjel megveszett a lába az leányának, ki most Viczey Andrásnál vagyon ; még az ujjaknak helyei is az leány lábán rajtok valának és az teje is elveszett Kőmíves Ferenczné nénémnek is. Mondék én, hogy szent Antal tüze volna a lábán és holol hallottam vala, hogy affélét szentelt gyertyával kellene megfúni, azzal én magam fúvám meg. Azon jövendő éjjel az leánkámmal otthon mint szegény özvegy asszony lefekvém és egykor ezen Sós Jánosné képében reám jőve, a hajamat megfogá és egy feles gerezna vala rajta, szertelen igen büdös vala. Megszólítám, hogy nem árthatna nekem, mert jól esmérem és szózatomra hátrább álla és farával fennállva az asztalhoz támaszkodék úgy, hogy ugyan megroppana az asztal. Esmég reám jőve és a leplet kezdé el rólam vonni. Könyörgöttem az Istennek és semmiképpen nem árthata, jól lehet, hogy a hajamat megnyomta vala, soha nem vonhatom vala fel a fejemet. Az leánkám is megszólíta és mond : jaj anya, mely sokan járnak itt benn az házban, — én intém, hogy könyörögjön az Istennek. Harmadszor osztán igen megszidogatám és *sóra* hivám. Másnap meghagyám házamban, hogy semmit ki ne adjanak és honn nem létembe egy asszony, Billernének nevezé magát és úgy kért eczetet.

2. Veres Sebestyénné vallja: Hogy ő neki is mondta Sós Jánosné, hogy ha oda Kőmives Ferencznéhez nem hínák, megbánják. Látta másnap, hogy a Ferencz uram leányának, Viczey Andrásnénak megvesztették a lábát és az nagy ujja helye ott megtetszett. Azután is panaszolkodott, hogy oda nem liítták, de megbánják.

3. Sófia Varga András felesége vallja : Az első gyermekem

hogy lön, ez asszony vala nálunk és szegénységünkhöz képest, tizenkét pénznél többet nem adhata az uram neki. lm ez elmúlt időben is, hogy gyermekem lenni kezde, híjjá volt oda hozzám az uram, de nem jött, hanem még azt mondta uramnak : menj el előliem, mert nem megyek. Hallottam sok embertől, hogy átkozott

minket, hogy nem fizettünk meg neki.

De azóta immár hogy fekszem, hét hónapja vagyon és az kezem elszáradt, sőt minden éjjel reám jő a gonosz : hol apám, hol anyám képébe. De egyébre gyanóságom nem volt, hanem ezen Sós Jánosnéra. Tegnap délkor beszéltem vala egy néhány embernek nyavalyámat és ezen Sós Jánosnét hozom elő, mihelyt kezdék felőlié beszélni, — bizonnyára, hogy soha az egyik kezemet nem mozdíthatom, sem az u jja m a t; de hogy felőlié kezdék beszélni : mingyárást felugrék az bénna kezem és szemekkel néztek, hogy rázódott, hogy az ép kezemmel meg nem bírhattam. Innen is bizonyossággal vagyok a reá való gyanóságban.

Borbély Egyed vallja hüti után : Mikor feleségem gyermek ágyban fekünnék, az betegség nagy sok ideig tarta rajta és nagy nyomorúságot látott. Mikor esmég az Úristen megáldott volna és az szülésnek idejéhez közelgetne másodszor is feleségem, ilyen szava volt ez Sós Jánosnénak, kit Szabó Ferencz-nénak m on do tt: Azt hallom — úgymond — hogy most is gyermeke lészen Borbély Egyednének, de mondjátok meg neki, hogy ha engemet oda nem hí, szinte úgy jár, mint az első gyermekével jára. Innét volt gyanóságom reá.

Igyártó Tamásné vallja : Egykor gyermekágyamba lévén, megnyomnak vala, de ez Sós Jánosné bánt velem és erre gyanakodtam. Egykor ugyan ébren valék, hogy egy fias disznó képében jövének reám és a malaczokkal szoptaták tejemet ki és huszonnyolcz hétig feküvém bele és az gyógyítására költöttem közel fi. 50.

Szigyártó Ézsaiásné vallja, hogy két gyermekével volt, egykor teje elvesze és panaszolkodám neki és mondá, hogy ki volt itt ? mert az vötte el tejedet. Mondám, hogy a Gyerőffi András dajkájával szoptattam meg a gyermeket és mondá : no könnyű gond az, az vötte el tejedet, eredj hivasd ide csak.

De mikor érte küldöttem volt, egy darab kenyeret vön s meg-piritá és megsózá, az ajtó küszöb eleibe tévé. Eljőve a dajka és által lépé a kenyeret. Leültetém a dajkát és megszoptatám esmég a Gyerőffi dajkájával az én gyermekemet is és elme ne.

Ez Sós Jánosné is igen hamar felvötte a sós kenyeret, megtorló és meg adá ennem : el feküdjem és mindjárt elég tejem leszen; azért nem tudom mitől, de szinte elég tejem jőve mindjárást. Egykor felkelék osztán és beszéllém meg ez dolgot

KOLOZSVÁR, 1584.

Borbély Egyednek, csak ketten, titkon beszélgettünk. El-válánk egymástól és előbb menvén, hát ez Sós Jánosné reám találа, és mondá : veszteg csak te rossz, nám te is reám támadtál, nem úgy bántam te veled én, hogy ezt érdemeljem, de nem szarja meg soha gyermek az élődét; és azóta, kinek immár négy esztendeje vagyon, magtalan vagyok ; nem is rútol meg a gyermek, csak az akkori gyermekem vagyon.

Kötélverő Lőrincz vallja : Két gyermekünk mellett lön dajka ez szemétbiróné anyja, az elsőt részegségében elejté és meghala a gyermek. Az második gyermekünk mikor lön, osztán üdő múlván meghala és hallottam, hogy megprófétálta, hogy gyermekünk mind halva lenne. Az után is halva lön gyermekünk.'

Borbély Egyedné vallja : Mikor az Úristen egy fiacskámat adá, azelőtt immár sokszor jö tt és járt reám s utánnam. Kért erőssen, hogy őtet híjjam oda, de nem hihatám és megfenyegete, hogy megbánnám. Másodszor is. mikor terhes volnék, meg mondta Szabó Ferencznének, hogy ha őtet nem hínók oda, megbánnám. Bizony, hogy megbánám, mert huszonnyolcz hétig feküdtem, de mikor senki jót nem tehetne velem, reá volt gyanóságom. Ködre x) vivék és mindjárt mégismeré, hogy ez hitvány asszony dolga. Haza jövék és nagy nehezen oda-hivatám ; mikor el jött volna, beköté a hasamat. Mondék n e k i: ne kösd ott, mert nem fáj ott. Mondá : no jobban tudom én, hol fáj. Mikor bekötött volna, mondá, hogy egyem, de én soha azelőtt, soha semmit sem emészthettem meg ; nem akarék enni, végre ugyan erővel etete és nem tudom mitől, de a mit őm, az nálam megmarada és jól is alvám utánna. Mikor felserkenék, hát igen nehezen vagyok a kötés miatt és elvetém.

Másnap és azután is hozzám nem jőve soha, maga hivattam.

Azt izente : a kötést elvetette, azért használjon vele, én nem megyek — úgymond. Esmég neki esém a betegségnek és hát uram reá talált és meg fenyegette fogtatással, de ugyan nem jőve többször hozzám.

Moldovás Máténé vallja : Immár 8 esztendeje vagyon, megfogtattam vala Kajántós Jánost és mondá a piaczon ez asszony : No mi gondod vagyon, mosd meg minden testedet borba és a bort vedd üvegbe és add énnekem, csak megadom innia és tégedet el kell venni, de én nem miveltem.

Erzsébet Nagy Fábiánné leánya vallja : Az én asszonyomnak, kit szolgálok vala Teremi Péternének, adott vala ez Sós **fi Rődön (falu Kolozs megyében) lakott ekkor egy híres *néző*.**

Sajátságos, hogy míg a boszorkányokat üldözték, a jövendőmondó és titkokat felfedő, tanácsokat adó *nézőknek* semmi bántódások nem volt.

KOLOZSVÁR, 1584.

39

Jánosné leánya, a szemétbiróné egy czipócskát, melyben bogy evek asszonyom, mindjárást éjjel megbolondula. Én is harmadnapján őm ugyan azon czipóba, de nem véltem, hogy attól bolondult meg asszonyom és énis mihelyt őm benne, mindjárt elkezdék futni. Eszem nélkül voltam, más hozott haza, de nem tudom honnat.

Kerekes István és felesége Erzsébet vallják : Egy háznál lakunk vala ez Sós Jánosnéval; egykor az leánya, az szemét bíróné éjfélkort hozzám jőve, ki híva és h á t : az anyja a fogoly asszony mezitelen fekszik és semmi lelket nem érzünk benne, de mindenütt be vala kenve és keverve emberganéval és sohol nem nyúlhatunk vala hozzá. Azon éjjel nem érzettek lelket benne, hanem hát másnap nyolcz órakkort felkölt és igen nyeg vala ; ez penig szüret elődedén vala.

Ilona Lakatos Mátyás szolgálója vallja : Lakom vala a híd kapunál lakó Szigyártónál és egykor a szemétbiróné anyja szalonnát kér vala tőlem. Nem merék adni asszonyomtól és megfenyegete, hogy bizony megbánnám és hamar üdőn az lábom úgy megvesze, hogy két esztendeig nyomorgottam miatta és ez asszonyra volt gyanóságom.

Luch Gergelyné vallja : Tartok vala egy leánkát, úgymint tizenkét esztendős vala és késén mikor mind dolgoznám, szinte tizenkét órakkort vala éjjel, immár mondék a leánnak, hogy mellyeszszen egy ludat holnapra. Az leány mikor meg-mellyeztette volna, ki mene, hogy az rút mellyeztés vizet kiösse. Ezen közbe hallom, hogy mondja a leány : hii ki, czoki, bejöve nagy ijedve s monda : asszonyom jaj ! nem tudom mi vala az ablak alatt, addég szólitám, hogy fel álla, mert hozzá is hajgálék és hát egy kék palástos vén asszony elmene onnét. Én kérdém, ha megesmérné-e, azt mondá, megesmérné.

Másnap vasárnapra viradánk és a leány vízért ment volt az kútra. Ott találá ez szemétbiróné anyja és mond a leánnak : te leány, miért

szidál és haj gálái engemet meg az éjjel? hidd meg olyat cselekedem veled, hogy soha ember nem léssz. Mond erre a leány : No bizony, asszonyom is tüzet vettetne hátadra érette ! Ezeket megbeszélé a leányom mind járást és utánna menék a leánynyal, de nem találhatám, el ment volt immár.

Egykor az kenyér szerben jő vala ez szemétbiróné anyja és én is a leánynyal ott kenyeret árulunk vala. Monda nekem a leány : asszonyom, ez vala az vénasszony, a ki megfenyegete.

Ez így lön, nem merék neki szóllani egyet is, hanem este haza-menénK és azon éjjel úgy megrázták vala az ártatlant, a leánt, hogy az gyomra nagyot kezde mindjárt dagadni és a rútsága az torkán szakadoza ki és sok ideig gyógyítám, de végre Vásárhelyre az atyjához kelleték küldenem.

40

KOLOZSVÁR, 1584.

Kádas Bálintné Katalin vallja : Egy leányomat küldém a Szamosra és az Sós Jánosnéval szembe találkozik ; az én leányom hátra fordul, nézi volt, ez ösmég megfordul és mond : mit néz rossz kurvácska. Mond az leányom : azt nézem, hogy szemem vagyon. Mond Sósné : no hadd el csak, bizony meg bánod. Ez meglévén, haza jő leányom és a vizben lúgot csinálván, a fejét mossa volt és a mosásban a szeme fájni kezd ; ki m iatt annyiba jutott, hogy most is hályog az szemén. Kérdém, mitől lőtt volra és aztán megbeszélé, mint járt Sósnéval és hogy megfenyegette. Innét azért reá gyanakodám.

Mátyásföldi Bálintné vallja, hogy a mit hallott, Nagy Györgynétől hallotta, kit ő valljon meg, mert neki csak homályosan beszélhette.

Katalin Csiszár János felesége vallja : Ez asszony megfenyegete, hogyha hozzám nem hínám gyermekágyamnak idején, hát megbánnám. Ugyanis megbánám, mert az gyermekem, a kit szop vala, osztán hogy a világra lön — mind orrán torkán jő vala ki és meghala. Reá gyanakodtam.

Annos Nagy György né vallja, hogy egy gyermeke holt meg és reá gyanakodott, mert az urát nem szerette.

Fodor Albert vallja : Két pénzen vöttem vala egy darab tafotát és az szemétbiróné anyja övének fogá, hogy az ő

unokájáé. Hogy meg nem adám neki, igen meg fény egete és egy

leánkámnak a szemének nyavalyája lön és nagy rútságot, szőrt és egyéb rútságot nyaltának, vontának ki szeméből.

Erre az asszonyra volt gyanóságom.

Géres Kincses Kálmánné vallja : Mindenkor fenyegetett a szemétbiróné anyja, hogy megbánnám, ha szülésemkort őtet oda nem hínám ; oda hí vám azért, csak féltembe. Adék osztán 40 pénzt neki, de 1. írt kér vala és haragvék erőssen.

En ugyan azt mondám n e k i: bizony jó asszony, nekem nem kellesz vala, de féltembe hiválak. Elmene nagy haraggal és ottan hamar igen rútul a főm, megdagada és orbán czosék és reá gyanakodtam.

Boszorkánysággal vádolt Sós Jánosné védő tanúinak kihallgatása.

Pro Ursula Sós Jánosné coram Domino Kathonai.

Varga Lukácsné vallja: Semmi gonoszságot hozzá nem látott, nem tud.

Segesvári Szőcs Antalné v a llja : Hogy gyermekágyába volt vele, de ő vele jól bánt.

Julia Szemétbíró Gergelyné vallja : Hogy semmit hozzá nem tud, nem látott.

KOLOZSVÁR, 1 5 8 4 .

4 1

Fősös Jánosné vallja : Hogy volt vele is bába, de semmit hozzá nem tud, hallottak hozzá azért elég gonosz Ítéletet.

Szabó Mihályné vallja : ő vele is volt, de vele jól cselekedett, gonoszt hozzá nem látott.

Borbély Balázsné azont vallja.

Anna Huszár Ferenczné vallja : Bánt velem, de semmit hozzá nem tudok.

Katalin Lakatos Györgyné vallja, hogy bábája volt, de jónál egyebet hozzá nem tud.

Kőmíves Ferencz és felesége vallomásai Sós Jánosné ellen.

Testes : Franciscus Kőmi vés et consors sua contra Sós Jánosné.1)

Mi Kőmives Ferencz, gazdám asszonynyal egyetembe az mi hitünk szerint ezt tudjuk vallani az szemétbiróné anyja ellen, hogy Herczeg Gáspárnétól és Veres Sebestyénnétől azt izente vala, mikor gazdám asszony nehézkes volna egyik gyermekemtől, hogy mondjátok meg az Anna asszonynak, hogy mikor Isten gyermekkel látogatja, soha nem hivat oda engemet bábának, hanem mindenkor mást hivat, maga én is tudok úgy szolgálni neki, mint más, de meglátja, hogy ha ezúttal is oda nem hivat, bizony megbánja. Annakutánna, mikor az Isten az gyermeket e világra adta volna, annak utánna harmad nap, vagy negyed nap múlva, úgy esék leányunkon az nyavalya, ki mostan Viczey Andrásnál vagyon. Mikor egy reggel felkölt volna, hát az egyik lábára nem állhat és igen sír vala. Kérdém, mi lelte volna ? Mondá, hogy az lába igen fáj. Meglátjuk, hát az egyik lába erőssen megdagadott és igen szederjes. Mindjárást bivatám Borbély Illé st: béköté.

Mintegy harmad, vagy negyed napig kötötte volna, úgy mondá az borbély, hogy ő semmit nem használhatna az ő kötésével, még inkább ártana az ő kötése neki, mert az nem orbáocz, hanem éjjeli vesztés. Ügy hozatánk osztán egy vistai embert, ki mikor meglátta volna, mindjárást megesméré, hogy éjjeli vesztés volna rajta ; osztán az vigasztá meg Isten után, nagy fizetésekért. Az ember penig nyilván mondá, hogy ő Moldová-ban egy boszorkány asszonynál lakott, az tanította őtet reá, mint kelljen aféle vesztést megvigasztani, mert mennyi borbély ez világon vagyon mind, az sem tudna afféle vesztést megvigasztani. Sőt még azt is megmutatta az ember az lábán az leányunknak, mint egy ember-kéznek a helye, olyan látszott rajta..

Azért nekünk minden gyanóságunk most is erre vagyon, ez

') E vallomások a jegyzőkönyvhöz csatolt külön levelen találhatók.

szemétbiróné anyjára, hogy ő tökéllette meg fenyegetését rajtunk. Sőt még abba is gyanakodunk hozzája, hogy még Yiczey Andrásnak is az minémű háborúsága vagyon feleségével, mind ő cselekedte ördöngösségével rajtok.

Szécsi Istvánné vallása contra Sós Jánosné.1) Mikor Írnának a. D.

1580 hús vét előtt egynéhány nappal, ezen uram ment volt az szőlőbe és az felső ruhát hadta Lakatgyártó M átyásnál; haza jövőben került az kerítés mellett Szénutcai kis ajtóra, az felső ruha maradt ott, ez penig szombat nap volt. Vasárnap reggel küldénk az ruháért az leányt, jőve meg az leány ez . . . .2) szóla : Asszonyom egy asszony szólíta meg, hogy gyorsan jövök a felső ruhával, kérdé, ki leánya vagyok, megmondám, hogy Szekeres Istvánnéé s m ondá: az asszonyodat az Ür Isten meglátogatta, az mint látom testes, de úgy cselekedjék, hogy valami tudatlan bábát ne bíjjon, mert szinte úgy jár, mint Budai Tamásné a keUős gyermekkel; hanem híj jón engemet, mert ha engemet nem hína, elhidje bizonnyal, hogy halál nélkül soha sem leszen dolga, hanem vagy ő maga, vagy gyermeke, avagy mind gyermekestől meghal. Én az leányt megpirongatám, hogy ez félét beszél, s hagyám hogy megmutassa. Ez után nemsokára úgy szólita a leány s monda : Asszonyom ihol az asszony, az ki kegyelmednek én tőlem ízért vala, hogy őtet híjjá kegyelmed. Az leány penig, Zilahi Éltető Mihály leánya, Ilona most asszonyember, én ettül hallottam. Az kivel Isten ő felsége meglátogatott volna, az meghala, de én a mely Isten adta volt, annak tulajdonítottam.

Ez télben az mint eszembe jut, két esztendeje volt, Egeresi Mártonnénak, hogy az ő szülésének ideje elközelgetett volna, értém betegségét. Miérthogy az előtt énnekem szolgálóm volt, menék hozzája. Ez fogoly szemétbiróné anyja bába vala ott, hogy gyermeke lön, én is haza jövék. Ugyanakkor éjjel, az mint nekem tetszik vala, mintha megnyomtak volna és kezdék erőssen nyekegni. Uram azomban meghallja és az naplant rajtam összetakarította és erőssen megveré. Másnap menék ugyan azon beteg asszonyhoz reggel, az bába nem jőve el, estve sem jőve el, másnap reggel sem jőve. Mikoron estve felé odajött volna, ülök vala az beteg asszony előtt, eljőve nagy nyegve. Úgy kérdém, hogy mi lelte s mondá, hogy az hideg lelte erőssen, az forróságomban leestem volt az ágyról és összeJ) Hasonlóképen egy, a jegyzőkönyvhöz csatolt külön lapon.

2) Olvashatlan szó.

törődtem ; im látod minémű a karom, s látám, hogy el dagadozott vala, a mint eszembe jut a fél orczája is. így volt elsőbben gyanuságom hozzája.

Annak utánna egynéhányszor esett rajtam ezféle nehézség s miért hogy hallottam, hogy mikor ezféle nehézség el hadj a embert, sóra és vasra kell hini ; szinte ez szerint tavaly husvét harmadnapján viradalólag esett rajtam, hogy el sajnált (?) volna s mondék : jöjj rá kurva vasat, sót adok. Ugyanazon a kedden mentem a kertben, késő estvéig ott voltam, addig három úttal keresett engemet, az én szolgálóm azt mondta : vacsorára valót készitek vala. Jőve ugyan ezen félj öl megnevezett asszony házunkhoz, köszöne kétszer is és nem akarám fogadni, harmadszor előmbe kerüle s mondá : köszönék édes asszonyom, Isten adjon jó napot kegyelmednek. Úgy kezde reménkedni, hogy pórist adnék, egy szegény Yargáné kinlódnék, harmadnaptól fogva szülés miatt. Miért hogy gyanóságom volt reá, mondék, hogy nem adok. Úgy mondá, hogy: adj édes asszonyom az Ur Isten kedviért, az Ur szine látásáért, adj az vérben fagyott Jézus Christus haláláért. Azomban haza juta uram és kiküldé, hogy menne dolgára és elmene. Az mely asszonynak mondotta vala, hogy kéri, azután való vasárnap, hogy Jóboru Bálintot temetik vala, c tt '11 vala az is az 'hirgáné, kinek az pórist kéri vala. Eérdém, ha ő kérette az pórist s mondá, hogy ő nem kérette, nekie nem kellett. Ugyan ezen szemétbiróné-nak az anyja is ott ellenben áll vala és nem várá, hogy elvégezzék az ének, hat indula leánvostul. Úgy szólék Lakatos Tamásnénak, hogy jönne el velem és kérdenők meg, kinek kéri vala a pórist. Szólitám, hogy: te asszony, miért kéred vala tőlem a pórist, s mondá : lám mondod, hogy az Yargánénak és fiat ada az Ur Isten nekie. Mondék : lám most is ott áll vala mellettem a Yargáné és nincs az féle nyavalyája ; végre mondá, hogy Isten őtet úgy segéllje, hogy fia lőtt. Megszólítám az asszonyt : te nem jó végre kéréd tőllem a pórist, te tudod mi végre kéréd volt. Végre monda, hogy ő neki is más mondotta volt és erőssen megmondám, hogy én rólam elszokjál, mere minden gyanuságom reád vagyon. Akkor tájban egy kévéssé megszűnt rólam az féle nehézség.

Annak utánna mintegy egy vagy két hónap múlva, az mint volt azelőtt kétszer inkább kezde lenni, úgy kérém Kakas Andrásné asszonyomat és Ferenczy Antalné asszonyomat, hogy titkon szólítanák meg az asszonyt, hogy ha ő volna az, az ki én reám jönne, állana el rólam, mert el nem szenvedhetem, hanem gyanóra megfoktatom. Ez szerint meg is szólították vala ő kglmek : eskövék erőssen, hogy nem azféle. Annak utánna nem kezde oly gyakran reám jönni azféle nehézség.

Ezt is tudom, hogy Katonai Mihály uramat polgárságra válasz-ták, másod nap az ő szegény felesége hí vala ebédre bennünket.

Mikor sok szó lett volna köztünk, úgy mondá Lakatos Tamásné, Anna asszony : ugyan akartam hozzád menni, az szemétbiró-nénak az anyja azt izente, hogy ő neki boszorkány nevét költötted, de az ki tejet anyádból ki szoptál, az is keserű leszen..

Úgy mondám, hogy én nem vétém semmit nekie.

A város bíróinak ítélete, hogy Sósné hetedmagával tegyen tisztító esküt.

1584. die 16. Junii. *Deliberatur:* Miérthogy az bizonyságok homályosok és főképpen egy oculatus testis vagyon csak Vitzey Gáspár uram felesége, azért tetszik a törvénynek, hogy heted magával tős gyükeres szomszédival, jámborokkal, tisztességben levőkkel, örökös emberekkel bizonyítsa meg ártatlanságát hittel.

Actor apellat ad dominos senatores.

A városi tanácsnak elégetést határozó Ítélete.

1584. die 19. Junii. Emendatur judicium dominorum judicum a dominis senatoribus et deliberatur : quod quia comminationem suam apud plerosque factam executione et facto comprobavit, atque ex prioris testis fassione constat, quod noctu in eius fatentis domo visa est, alia etiam multa maleficia peregit : Ideo ignis voragine conflagretur.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.)

***Jegyzet :* Az eddigi pereknél a tanúkihallgatások és ítélet a jegyzőkönyvben folytatólagosan,, megszakítás nélkül voltak bejegyezve ; azért azoknak csak egy rubrumot adtunk ; ez esetben a különböző tanúkihallgatások közt több lapköz van, azért külön rubrum alá vettük.**

XVIII.

Egy Katalin nevű nő ellen, kit Vargáné anyjának írnak, a város ügyészei, mint felperesek részére foganatosított tanúkihallgatás; továbbá a városi bíróság azon ítélete, hogy hetedmagával jámbor örökös szomszédival esküdjék és mentse magát; az ügyésznek a tanácshoz való fellebbezése után a tanács ítélete, mely a bíróságét megsemmisítve, Vargáné anyja elégetését határozza.

Testes procuratorum civitatis contra Vargáné anyja coram domino Katonai.

1. Lőrincz Kovácsné vallja : Hallottam, hogy Kádár

Jánosné megdagadozván és azonképpen ellenben a Fazakasné is megnyomorodván, ez Vargáné anyjára kiáltottak : hogy ő

dolga volna ; Csiszár Ágoston is reá kiálta. De bizonnyal semmit hozzá nem tudok.

2. Csöb György vallja : Ezt láttam ez asszonyhoz, hogy a holdvilágon kijőve házából és az kapunál innét levő híd alá mene, onnét kijőve, esmég az ő ajtaján bemene, viszontag a híd alá mene, esmég kijőve. De nem tudom, mit járdogált úgy.

3. Bozzásy Benedekné vallja, hogy hozzá gonoszt nem tud. Hallotta, hogy egy Fazakasné és Csiszár Ágoston is reá gyanakodtak, kiáltottak.

4. Henzel János vallja : Hallottam mástul, hogy boszorkány volna, de nem tudom, jóllehet a Fazakasné ezt mondá szemébe : te — úgymond — te vesztél engemet és boszorkány vagy.

5. Anna Huszár Ferenczné vallja : Ezt hallottam Kádár Jánosnétól, mondván nekem : jó Anna asszony, im a Vargáné anyját kérem vala, hogy ne hagyna, gyógyítaná meg a lábomat és nagy haraggal mondá : tudod-e — úgymond — hogy nem adád meg a 12 d é n á rt! Mondék én, bizony szánhatja Isten is azt jó Katalin asszony, ha ilyen nagy nyomorúságot csak az 12 dr. pénzért kell énnekem szenvednem ; és ez szó után haraggal mene el. Ezeket hallottam Kádár Jánosnétól és ez Vargáné anyjára kiálta mind halálig. Én penig ezt tudom : lm ez elmúlt hajtáskor (sic) mellém űle a Vargáné anyja ; kérdem tőle, miért volna oly beteges színű és ugyan beteges is az Vargáné leánya ; és ezt feleié reá, hogy azért verik az én leányomat a kurvák, hogy én meggyógyítom azt, a kit a kurvák megvesztének.

6. Csiszár Péter csak hallomást tud, hogy Csiszár Ágoston reá gyanakodott az szeme kifolyása felől.

j 7. Borbély Demeter vallja : Az Vargáné anyja vejivel szóbaT elegyedénk, kezdé ezt mondani Varga M ihály: Micsodák vagytok ti borbélyok, mennyien vagytok sem érnétek az én anyámmal ; mert ő

oly erős szerszámokat csinál, hogy ha az vasat belé tennéd is, egy óráig semmivé leszen benne ; és a mezőre ha kimegy en, valamely fű vet megfog és mondja : te mire való vagy ? mindjárt megszólal a fű neki.) 8.

Roma János vallja : Az közép kapuban lakom vala és csak ottan hamar, hogy oda állék egy délkört aluszom vala, megérzém, hogy a lábom fájni kezde, felugrám és hát ugyan igen fáj. Másodnap igen megdagada, erette küldém feleségemet ez Katalin asszonyért, de mikor az házamba be sem jött volna, ezt mondá : bizony szegény, hogy öreg ember lévén, oly kicsiddel fekszik. Az után, hogy beköté, adek 25 dénárt **4 6**

neki és mondám, hogy nem gyógyíthatom, mert nincs pénzem.

Monda erre : No, ha én velem nem gyógyíttatod, fogadom másnak többet fizetsz. Gyanuságom volt reá.

9. Erzsébet Róma Jánosné, ugyan ezent vallja. Azt is vallhatja : hogy ugyanott, az kapuban laktokban, gyermek ágyban fektében az lábát hátra vonták volt és nem járhatott.

Egy kiföldi *(sic !)* asszony mikor bekötötte volna, csak egyedül fekszem vala a házban ; és egykor délben háromszor, nagy erőssen rugák az ajtót, de senkit nem láttam. Minden gyanóságunk reá volt, mert igen járós vala az temető Kertbe és ugyanott lakott és ott szedett fűvet. Végre nem eresztettük oda be és igen haragudott reánk.

10. Varró Gáspárné v a llja : Ezt hallottam Csiszár Ágostonná szájából, mert házamba tartottam , igy kezde beszélni: Egykor az Vargáné anyjának egy luda jőve be hozzánk, az uram a pinczébe veté. Áz Vargáné anyja oda juta, kérdé a ludat. Az uram mindenütt szabaddá hagyá, hogy keressen, de a pinczébe nem ere ízté. Végre mondá : im tudom bizonynyal, hogy az én ludam itt vagyon, de bizony míg éltek, az én luda-mat megbánjátok. Elmene az asszony és uram én velem a ludat megvereté, kásával megfőzeté. Azon nap, mikor pedig estve lefeküdtünk volna, az gyermekhez kelék fel szoptatni, az uram kiáltani kezde, oda futamúm és az önön markából adá az tiszta ép szemét a kezembe. Ki vájták volt hirtelen a szemét, ez Vargáné anyjára kiálta érette. Ezt penig beteg ágyába mondá meg ez Csiszárné, de az szemét többen is látták.

11. Kőmi vés Antal vallja : Egy gyermekem igen beteges vala ;

hivám hozzám az Katalin asszonyt, azt mondta, hogy megvesztették és ezt is mondá : ha nem hiszitek, hogy vesztés volna, cselekedjétek ezt : hogy igen szépen megszűrjék az feredéjét, hogy semmi szőr benne ne legyen és abba feresszük meg. Annak utánna törjünk mákot és kenjük be a gyermeket vele és mossuk le a feredő vizbe, mert szőrrel töltötték meg ez gyermeket. Az mákot esmég az vizből kiszűrjük és ott meglátjuk, mit találunk a mák közt. Ezt mikor mind renddel megcselekedtük volna — azt vallhatom —, hogy a megszűrt mák közt annyi sok szőr vala, hogy csodálatos, minemü sok külömb-külömb vala : ki olyan, mint a vén ember szakálla, ki medve szőr szabású és őz szőr és effélék. És a gyermek meggy ógyula félesztendei nyavalyájából.

12. Grúz István vallja : Az Asztalos Péter házánál lakom vala, ott kezdék négy pénzen egy bort, ott jő vala a Vargáné anyja, három pénzen kér vala egy ejtel bort, de nem igérém ˆ

hanem monda, hogy ne adj bátor, azzal elmene. Történék egy hét mnlva, hogy felserken ék éjjel és az orrom igen kezde

viszketni, az nyálammal törlém meg és azon napra viradólag a fejem úgy megdagada, liogy kevés, hogy meg nem halék.

Ez Vargáné anyját híttam oda és ő köté nagy sok szómra,, kérésemre be ; végre azt mondá, hogy házához járjak. Egykor oda menék, nem vala hon, hanem azomban megjuta és bor m iatt jókedvű vala s monda : No nem ád Szabó István énnekem a négy pénzes borban egy ejtelt három pénzen. Nem esmér még, megesmértetem magamat vele — ezt csak magába mondja vala — és a leánya megszólitá, hogy ne bolondos-kodnék és a leánya köté be is. Hallottam az Asztalos Péter leányától és Eötvös Pálnétól, hogy reá gyanakodott mindhalálig.

13. Kőmives Mihály vallja : Hogy a feleségétől és a szolgálójától hallott, a mit hallott, kit megvallnak.

14. Varró Gáspár vallja, hogy semmit se tud.

15. Kádár János vallja : Egy leányomat vesztették vala meg és ez Vargáné anyjával szerződém meg negyven pénzbe, hogy meggyógyítsa. Egyszersmind megadám neki, ő azt mondja vala, hogy ötvenkét pénzbe volt a szerződés és hara-gndt. Az után a

feleségem lába meg vészé, iszonyúképpen jajgatott vele szüntelen, kértük ez Vargáné anyját, hogy jönne hozzá és gyógyítaná, de soha nem jött. Végre Lakatos Benedek-nével össze, kérte ez Vargáné anyját a feleségem, hogy gyógyítsa meg. Végre haraggal azt mondta feleségemnek : tudcl-é, hogy nem adád meg a 12 pénzt ? Mondotta feleségem : szánja az Úristen, ha igy kell az embert megenni tizenkét pénzért, és elment onnat ; kit Lakatos Benedekné is hallott. Az szegény feleségem meghala belé és haláláig mind ez asszonyra valla.

16. Erzsébet Lakatos Benedekné vallja azont, mert ott volt és mikor szépen kéri vala Kádár Jánosné mutatván a lábát, hogy az Istenért is gyógyítaná meg, azt felelte mindjárást az Vargáné anyja : Eh tudod, hogy a tizenkét pénzt is nem adád meg. Ezt is vallhatom, hogy egykor mondá énnekem ez Vargáné anyja : Az uraddal — úgymond — egy ládám zárját igazíttatám meg, de megnyílik esmég, mondék én, hogy szóljon urammal. Másodszor is találа és azt mondám, hogy nem én gondom az, végre mondá : no had járjon, nem csinálják meg az én ládámat és igy lévén soha semmi haragom, sem beszédem nem volt vele az előtt. Egykor csak hamar éjjel sírni kezde egy háromesztendős gyermekem. Felugrám éjjel hozzá és ölembe vöm és ölembe is rettenetesen sírt. Ugyan éreztem, hogy rázták az ölembe, de nem láthattam senkit, — mert nem is láthatják affélét. Végre mondék : bizony uram az Vargáné anyja dolga ez, az essez kurva az fogja cselekedni, vesztegetni a gyermeket. Rettenetes szidtam., a gyermek az

ölembe annál rettenetesben rítt, sikoltott. Végre az torkomat és mellyemet kezdék verni, hogy szidtam. Hogy ugyan nem igen szólhattam osztán, kötém be a gyermeket és uram mellé adám ; kimenék az udvarra én magam. Esmég sírni kezde a gyermek, béfutamám, hát az uram egyet sem szólhat, a gyermek rettenetesen sír. Végre szólhata és hát ugyan el veritezet és ő maga is kiáltani kezde, hogy ő magát is mind megölnék az kurvák, mind gyermekestől. Az gyermeknek felén mene az szája és nagy sebek lesznek szegényen. Vittem ez Vargáné anyjához, az Istenért kértem, hogy bekösse, nagy sírva, de soha nem köté, soha hozzá nem nyúla ; maga én soha nem vétettem neki és nagy gyanóságom van reá. A gyermek osztán meghala és szinte halálakor egy csont néz vala ki a gyermek fejéből, ki vöm és olyan vala mintha által fúrták volna és hangya járta volna által. Sőt mikor sírva kértem, hogy bekösse, azt

mondta : hogy ha az gyermek borit aranynyal tölteném, mégis be nem kötné egyszer is.

17. Lakatos Benedek azont vallja. Azzal többíti, hogy a gyermek ölében volt és ölében is sikatták és ő maga nem szólhatott ; szemével látta, hogy az ablakon úgy jött be, mint egy árnyék, de nem esmérhette, ki volt, hanem ugyan valóban volt gyanusága az Vargáné anyjára.

18. Szabó Máté vallja, hogy a Kádár Jánosné panaszol-kodását hallotta.

19. Kádár István vallja ugyan azont Kádár Jánosné felől.

20. István Kovács vallja, hogy házához jött kérni ez asszony és mondta, hogy adjunk, a mit kér, mert meg kelletné nekünk.

21. Susánna Varga György felesége az Fazakas István leánya vallja : Hozzánk jött vala elein ez Katalin asszony lakni zsellérül, a hátulsó házunkba laknak vala. Egy jó kedves tehene vala az anyámnak és annak egy öreg borja vala ; egykor hát ez Katalin asszony ajtaja előtt rútolkodott, kiért megszólítá anyámat. Másszor is, mint oktalan állat, ott történt vizelleni és annál inkább kezde nagy dérrel durral anyámmal szólani felőle, hogy elszoktassa onnét. Monda anyám : én nem tudom elszoktatni, szoktasd el te, ha tudod. Monda a Katalin asszony : No kis gond az, megládd, hogy elszoktatom. Aznap kihajtá a pásztor és ugyan azon napon délután hát igen nehezen hajtá a pásztor az öreg borjút. Szánakozni kezde anyám rajta és orvosolni. Mondott ez Katalin asszony : de orvosolhatod, de soha nem veszed hasznát, csak senki és semmi, a mivel orvoslod. Az borjú másnap elhala és mind járást nyilván való gyanóságban esénk, hogy tudományos volna. Az jó tehenünk is **kolozsvák. 1 5 8 4 .**

így járt, hogy a míg a tejéből adhata anyám Katalin asszonynak, nem lón semmi nyavalyája ; de osztán nem akara anyám tejet adni neki és az tehénnek az udvaron a farához tekerték volt a nyakát, hogy helyéből nem mehetett ki, hanem meghalad Ezt is bizonnyal tudom, hogy ő nem hált az szobába, hanem az ház héjára ment, maga nehéz ember volt és ott hált.

Sok felé hitták orvosiam betegekhöz és néha felhágtanak az ház héjára éjjel is, de soha fel nem költhették, úgy nem taszi-gálhatták, hogy érzékenységet leljenek benne. Hanem alájöttek és azt mondták : hogy ám ott vagyon a teste, de csak olyan mint a mi test, semmi

lelket nem érzünk benne. Sőt egy leánytól ezt némelyek bizonyosan hallották, hogy azt mondja v o lt: egy dongó bogár jőve be — úgymond — egy lyukon és az mene az szájába és mind járást kezde szóllani, hogy nem megyek én most ; de a leány ide fel való volt, valamelyik szolgálója volt. Többször is mikor érte jöttek osztán és ugyan azon leány is, hogy eljött, az Yargáné eligazította azt mondván : menj el, csak majd felserken. Az anyámtól hallottam ezt, hogy éjjel ez Katalin asszony oda ment, a hol feküdt anyám és fekete lé szabásút adott erővel az szájába, kit elnyelt. És a szegény anyám elbetegüle és szemébe ezt mondta az szegény anyám és kiáltotta aztán reá : te asszony megadád éjjel essez ennem a fekete levest, te vesztél engemet.

Halálig az szegény anyám reá kiálta.

22. Bálint Deákné Anna vallja : Hallottam vala, hogy a kihez gyanóság volna az boszorkányságból, a lába nyomába Kellene lépni és megszóllalna. Látám hogy előttem megyen a Vargáné anyja és az lába nyomába lépém vagy kétszer és legelsőbbe is eszébe vévé és erőssen kezde szólni magában, rút szemmel néze. Betére az Kutos házához előttem és ott is szól vala, de nem hallhatóm. Azután csak köszönetemet se fogadta ; sőt ez napokban, hogy a toronyba menék, akkor is rútul tekinte reám és megpöke, maga soha semmit ennél egyebet nem vétettem neki.

23. Csiszár Antalné v a llja : Egy gyermekemet pökdös-ték vala meg, ez Katalinhoz vím és huszonöt pénzbe szerződéin meg vele ; mikor im már közel házamnál jövék, kérdék, ha hozzá fogott volna gyermekhöz. M ondék: ama bestye kurvának huszonöt pénzt igérék ; mondának: ne szidd meg, mert bizony meghallja. Tekinték az ő háza eleibe és látám, hogy az háza előtt vagyon és nem hihetém, hogy oly hangos legyen a file. Délkort esmég oda vím a gyermekemet és azt mondta, hogy nem köti be, mert megszidtam. Erőssen tagadóm, de ugyan azt mondá, hogy bestye kurvának szidtam és ugyan nem köti be. Soha annyit nem istenkedhettem neki, K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

hogy bekösse, hanem el kelleték jönnöm ; végre szolgálómtól küldtem oda és erőssen esküdt mellettem, hogy nem őtet szidtam,

hanem egy adósomat, úgy gyógyítá meg ; de harmad napra esmég azonképpen jára a gyermek. Mikor siránkoznám, tanitának orvosságra, hogy három híd alatt való sárt, penetébez vízbe kevernék, vizellet is lenne benne és azzal meggyógyulna. Mikor a leányt érette küldtem volna és egy cseréppel immár behozná, a leány mihelyt bejuta, mindjárt hertelen ez Yargáné anyja a nyomába bejöve, maga soha házamnál nem volt. Leültetém, kérni kezde, hogy oda vigyem a gyermeket s meggyógyítja ; de nem vittem. Vala más gyermekem is, kinek a lába ujjának egy kis ütés m iatt elesék a körme és valami leié szegénynek a lábát, de meg tekeredett és feláll az nagy lába ujja, a földet nem éri, úgy elmozdíthatom, mint egy ruhát, csontot nem érzek. Lelkem vesztetlen gyanakodhatom reá.

24. Fejérdi Bálintné vallja, hogy nem tud, hanem hallotta,, hogy boszorkány.

25. Szabó Máténé vallja, hogy hallotta az Kádár Jánosné kiáltását, hogy gyanakodott az asszonyra. Az lába igen fekete vala, halála óráján is reá kiálta.

26. Asztalos Györgyné is azont vallja.

27. Kádár Zsigmond vallja : Feleségének kitekerték lábát, járt hozzám Katalin asszony, de bizonnyal nem tudja, ha ő dolga.

28. Grúsz Péter v a llja : Az én fiamnak Istvánnak nagyot dagadt volt a feje, mint egy cseber. Menék a rawhoz *(sic !),*.

hát ott vagyon egy Gergely bíró Miklóslaki, ki az kötésből gyógyította volt meg a fiamat ; mondék neki : bizony a Yargáné anyját megfogatom, mert igen gyanakodom, hogy az eszi meg az én fiamat. Monda Gergely bíró : vaj de ne fogasd, mert igen jó anyánk mi nekünk, sokat járunk egy után véle ; ha felfogadnád penig, hogy az asszonyt meg nem fogtatnád,.

hát ime én szólnék véle, szóllok is, hogy im harmadnapra a fiad meggyógyul. Ebbe hagyok a dolgot. Azután nem tudom bizonnyal, ha a Vargáné nyúlt-e hozzá, de hát harmadnapra, az ember fogadása szerint, a fiam meggyógyult.

29. Deák Máté vallja : hogy egy gyermeket megvesztettek és az leányok, kik nálla szolgáltak, azok hallották, mit szólott a Vargáné annya, kiből gyanóságok esett hozzá, kit megvallják.

30. Kerekes István vallja : Hallottam az szomszéd inassá-tól, hogy

azt mondta volna, hogy látta volna a Vargánét, hogy egy nagy fekete disznót fejt, támaszt is hogy kent.

31. Szőcs Máté semmi bizonyost nem tud, sem látott.

32. Kötélverő Péter v a llja : Az szegény anyám K ádár

KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

Jánosné sok kiáltását hallottam és ez Vargáné anyjára való vallását.

33.

Klára Takács Györgyné vallja : Az Fazakasnénak és a Kádárnénak vallásokat halálok; óráján hallották ez Yargáné anyjára és őket ő vesztette meg és ő m iatt kell meghalniok.

Nagy Antal vallja : Filemmel hallottam, hogy a szegény Fazakasné ezt kiáltá vala ez Yargáné anyjára, — mondván sok jámbor hallottára : lm — ugymond — ez éjjel a boszorkány essez kurva ennem hozott egy tálacskába, a fal felé valék arczczal és monda : fordulj elé, im enned hoztam ; elé fordulék — ugymond — és azonnal el vészé eljőlem. Ezen kivül is mind halála órájáig reá kiálta az Fazekasné.

Hannes Daorer vallja : semmi bizonyost nem tud.

Orsolya a felesége vallja : Ezt tudom, hogy Sofia nevű

hágómat tartom vala házamnál ; az lábát megveszték és a keze elszárada, az erejét elvették vala. Kérem ez Katalin asszonyt, hogy meggyógyítsa, harmadfél forint lón a szegődség.

Mikor egy hónapig inkább mind nehezültén nehezülne, hogy semmint gyógyulna : megintém a vén asszonyt, hogy meggyógyitaná, mert Mákóba vinném és az harmadfél forintot megvenném rajta, ö azt feleié, hogy nem oly könnyen lehet, mert az erejét vötték el és úgy vesztették a leányt meg, hogy kötözhessék azért ; hanem arra igéré magát, hogy négy hétig várjam és a mely nap négy hete lenne, meglátnám mi lelné a leányt. Igen jól reá vigyázék a negyedik hét napjára, másod magammal azon nap a konyhába emeltem vala a szegény leányt és ott hagyám, hát egy kevés vártatva, egy fát vött kezébe és a fához támaszkodva jönni kezde be a szobába ; maga hogy be vim, ha a várost neki adták volna is, sem fával, sem semmivel fel nem állhatott volna. Örömömbe bemenék, hogy az uramnak megmondjam és hát a leány

a fát addig elvetette és úgy jő. így tudám meg, hogy ő dolga volna, mert az mely nap megmondá, hogy elcsudálkozom, az nap kezde járni a leányjAz leánytól hallottam, hogy azt mondta neki : tudod-e — ugymond — hogy kérlek vala Szamosfalván, hogy megvárj ; mondott a leány : tudom ; mondott Katalin asszony : ah azt siratod most.

Anna Fodor Jánosné semmit sem tud.

Kerekes Mátyásné vallja : Ekkert Mihálytól hallám ezt, hogy ez Katalin asszonyt látta, hogy az ő maga kerti tám aszát keni volt.

Orsolya István Kovácsné vallja : Ezt hallottam a Fazakasn é tó l: jó fiaim, úgy tartsátok barátságtokat ez Vargáné anyjával, hogy énnekem fekete levet ada és ágy bolondíta, veszte meg. Vallhatom ezt is, hogy mikor meghala Csiszár Ágoston, **4***

azt mondá halála óráján, a hogy szemével reá nézett a Yargáné anyjára, hogy reá ment éjjel és a szemét kivötte, sőt a szemét úgy vagyon, hogy mindjárást a felesége kezébe adta a szemét.

Kádár Jánosné szájából is hallottam, mert akkor is ott valék, hogy halála óráján reá kiálta.

Barbara Kádas Jánosné vallja, hogy semmi bizonyost nem tud.

Katalin Kőmi vés Mihályné vallja : Az fűzet ősszel mikor szedik, küldtem vala a szolgálómat fűz szedni. Azután való harmadnap, mikor semmi nyavalyája nem volna, szappanoztatok vele és mondani kezdé ezt : im asszonyom, nem tudom mi leié a lábomat, mintha egy kést üttenek vala most a lábomba.

Látám a lábát, hát nagyot dagadt a térde. Menék a Vargáné anyjához az leánynyal és nem tudom, hogy tudta mondani, de azt feleié, hogy az fűzben lelte az nyavalyát. Igen, mondja, harmadnapja volna ma, hogy a fűzbe jött volna, de az vén asszony ugyan azt mondá, hogy a fűzbe esett rajta és kér vala forint 3 tőlle, de az szegény leány nem igére. A m iatt azt feleié a Vargáné anyja : no ha nem Ígéred, bizony a térdedbe szakad el a lábod ; de az után meggyógyítá.

Kádár Antal vallja : Az Fazakasné halála óráig mind ez Yargáné

anyjára kiálta, hogy ő vesztette volna.

Angolit a felesége vallja azont, hallomással hallotta az Kádár Jánosné vallását, hogy ez asszonyra vallott.

Katalin Kötélverő Péterné v a llja : Hogy az anyámtól hallottam, hogy holtiglan reá valla ez Vargáné annyára, kérte azon is apámat, hogy vitesse fel a tanács eleibe, hogy mondhassa meg dolgát, de az apám szegény volt és a pertől félt.

Grúz Péter vallja : hogy valamivel kente volt meg, de éjfélkorig igen erőssen felhójagzott volt az oldala, másszoris oda ment kenni, de kikurvázta és boszorkánynak mondta ; és el is szenvedte.

Kőmi vés Imréné Erzsébet és Eötvös Péterné Anna vallják : Vitte ez két valló az Eötvös Péter gyermekét ez Vargáné anyjának, ki immár jobb részére elszáradott volt. Mondott erre Katalin asszony: No im megtanitlak mit mívelj, eztcsele-kedd — úgymond — te Eötvös Péterné, hogy állj későn estve egy termőfa alá és ott mond ezt háromszor : ej urak ! asszonyok halljátok ! adjátok meg az én gyermekemnek álmát, nyugodalmát, én is megadom a tieteknek nyughatatlanságát.

De mikor harmadszor mondaná ez valló, úgy vigyázzon reá és oly helyre álljon, hogy onnat valami eresz alá futamodjék, mert szerencsétlenség is eshetnék rajta, ha hertelen eresz alá nem találna állani. Ezek penig meglévén, két felé tekintsen és gyertya világot látna és ezt felelje — úgymond — reá : úgy

tudjon az én gyermekem sírni, a mint tudja, hol gyújtották ez gyertyát ; és ezzel gyógyitná meg és ez használna ! De ez valló soha ezt nem merte megpróbálni. Ezeket mikor a Yargáné anyja megbeszéllette volna, nagy haraggal így szollá ez vallóknak : de megszoktatok ti, hogy gyermekieket öletekbe kapjátok, széjjel hordozzátok és mikor a csorda bejő, átal viszitek köztök és igen árt a gyermeknek ; mert nem tudjátok ti azt, sem látjátok, hogy mikor az csorda bejő, az tehenek hátán egy egy ördög ül. A valló gyermeke azért ugyan elszáradt és hamarság m eghalt; kit az Mákoi János bíró megmondott, hogy boszorkányok vesztették meg.

Csiszár János vallja : Haza jövék a sokadalomból és feleségemnek, hogy a szeme megdagadt volt azon éjjel, ez Yargáné anyja kötötte

egyszer be, de az egyszer kötés alatt nagy lyukak voltak és az után nem hagyta kötni, sőt bestye asszonynak szidta és elűzte.

Katalin az felesége vallja : Az mit hallott Csiszár Jakab-nétól, az mit megvall. De én esmég ezt vallhatom, hogy beszéli vala Csiszár Ágostonná, hogy megfenyegeté egykor ez Katalin asszony és azután hamar a lába megnyilallik és meg vész ; ugyan meghasadt vala a lába és ez Vargáné anyjára mind halálig is reá valla.

Margit Szőcs Máténé vallja : Az leányomat a mely nap kiházasítám, hivattam vala a mennyegzőre az Vargáné anyját leányostól-fiastól. Az leánya jóllehet eljött vala, de az anyjok nem jött vala, hanem estve mikor gyertyát gyújtottunk volna, kimenék a konyhára, még az vacsora fel nem költ vala, farsangba vala. Látám ott a Vargáné anyját, a konyhára a fél lábát fel tötte vala és hogy látám, csudálkozám rajta, hogy ott vagyon és gonosz gondolatom lón felőlié. Előjőve onnét és azt mondá : im — úgymond — az én fiacskámat keresem vala itt. Akkor elmene és nem láttam , de hallottam, hogy azután is, kétszer is jött későn oda. Az vejem penig úgy jára, bogy hát szegényt megkötötték és elég nyavalyát valla vele és egy Magyar-utcai Magyari Péter gyógyitá meg ; kiért ez Vargáné anyjára gyanakodtam.

Csiszár Mihály vallja : Egy lúd m iatt megharaguvék a Vargáné anyja az apámra, Csiszár Ágostonra és így fenyegette meg atyám at filem hallattára ez Vargáné anyja : Te Csiszár Ágoston meghidd, hogy ollyat cselekeszem veled a lúdért, hogy mind örökké megbánod és megsiratod. Nem ér harmad napot, ez fenyegetés után másod éjjel ily dolog esek a szegény atyámon : hogy éjjel kiáltani kezde és mondá : im az essez az Vargáné anyja reám jőve és hüvelykét a szememre veté és kitolja a szememet. Másnap viradólag látók az szemét, hát mind **5 4**

.KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 ,**

eldagadt széllel és nem láttuk a szemét ; végre ugyan, hogy az dagadást róla elvevék, sem lón ott a szeme. Mind halálig reá valla ugyan, valóban az szegény atyám.

Hennegh János vallja : Hogy mikor megházasodott volt, ez Yargáné anyja estve későn az mennyegző napján ott látta to tt a kohnyánál *(így !)* és eagemet megkötöttenek vala és sok kénnal szabadulhaték ki belőlle. Végre, az Isten mikor gyermeket adott volna és immár szólni is eredett volna, jőve hozzám ez az Vargáné anyja, egy rozsdás kardot hoza hozzám és kér, hogy a fiának megcsinálnám.

Látá az én gyermekemet és m ondá: hogy bezzeg csacsogó gyermek ez. Ezenközben a gyermeket onnét a tűzhely mellől a feleségem felvevé, mert közel vala a Vargánéhoz és hogy a kezénél fogva viszi a feleségem, mindjárást elkezde esni a gyermek lába és a gyermek sivalkodni kezde és hamar elhala és elváltozék csodálatosképpen. Mivelhogy az gyermeket meg akkor is féltjük vala a Vargáné anyjától, elbúsul ék ez nyilvánvaló eseten és verni akarom vala szándékkal, de esmég megmértékelvén magamat, elhagyám. Ez asszony penig azt mondá, hogy de semmi gondja nincs, az guttának csak a szele érte, elmúlik és reá tévé a kezét és reá olvasa, fűvet küldött, De vele nem orvoslottam.

Végre az gyermek sok ideig lön színtelen és mintegy két hétig a lába is úgy lön. így járék azért akkor és valóban ez Katalin asszonyra gyanakodom, mert soha a gyermeknek olyan nyavalyája nem vo]t, sem lőtt azután, hanem úgy esék rajta, hogy mellette forgolódik vala a gyermek.

Márton Takács György fia, Takács István szolgálója v a llja : Szememmel látám ezt, hogy ez Vargáné anyja egy nagy fekete disznó alá állott és úgy feji vala és az uramnak is megmondám. Ez dolog penig csak husvét után vala ez esztendőben.

Ekkert Mihály vallja : Szememmel láttam, hogy ez Vargáné anyjának minemű hitvány kertecskéje vagyon, ott vala és egy támasz mellett áll vala, lehajlott vala és az egyik kezébe egy cserép lévén, a cserépbe nyúl vala és úgy keni vala a támaszt.

Elmenék mellette és ugyan úgy keni vala mégis, egy ölnyire alig voltam tőle, köszönök osztán neki, de semmit reá nem szóla ; és osztán az én dinnyés kertembe menék.

Eperjesi Gergely vallja : Az kezemet gyógyítá, de inkább megvesze, az előbbi szegődséget ugyan megvevé és ujjólag, hogy esmég igirék és megszegődöm vele, úgy gyógyítá meg.

De esmég egy gyermekem elszárada és meghala.

Annus Csiszár Jakabné vallja hüti után : Azt a mit az ura megvallott a Vargáné anyja felől, egy gyermeknek elcsökö-nése felől a Vargáné anyja ott létibe.

KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

Katalin, Kőmives Mihálynál szolgáló vallja : Szappanozok vala és a szappanozás közbe úgy tettek, mintha nyást üttek volna lábamba.

Reggel a Vargáné anyjához menék, azt mondá, hogy a fűzben leltem, váltig mondom vala, hogy énnekem semmi nyavalyám, sem esésem, sem egyéb nyavalyám nem lőtt, de ugyan azt mondá, hogy valahol jártam, de az füzesben esett rajtam. Ezt is mondá : jó szerencséd nagy kabala, hogy ide jöttél, mert ha másuvá mentél volna, elszakadt volna a lábod. De én rajtam az nyavalya a fűzben nem esett, mert a mikor a fűzben voltam, kit azért neki hírré nem töttem, hogy oda megyek, de azután harmadnappal esett rajtam ez hertelen nyavalya.

ˆBarbara Péter Deák szolgálója vallja : Deák Máté szolgálója valék és mikor jókor reggel üsző fejni mentem, ott találtam az kertben gyakran ez Vargáné anyját és az alma-fák alatt gyökeret ásott, fűvet szedett. Ezt is tudom, hogy az uram Deák Máté gyermekét megvesztették vala és egykor, oda mikor látám, hogy jőve az Árokháton, megmondám asszonyomnak, hogy ihol jönne a Vargáné anyja. Mondá asszonyom : vesd reám a lakatot és mondjad, hogy Philep Jánosnéhoz vittem a gyermeket. Bejuta ez asszony, kérdé asszonyomat, hol vagyon ; a mit asszonyom hagyott, azt mondám. Monda erre, mit hazudsz kurvanő, ha látom és ha bizonnyal tudom én, hogy ottbenn vagyon. De én ugyan tagadám és ő ugyanazt mondá : no a mit én szememmel látok, ne hazudj te az ellen. Elmene aztán és a gyermek a vesztésbe hala meg. Mákóba is vittük vala a gyermeket ; asszonyom ez Vargánéra gyanakodottˆ

1584 die 16 Junii : Deliberatur : Miérthogy nem elegendőnek Ítéli a törvény ez asszonynak halálára az bizonyságokat, azért jámbor és tisztességben levő örökös szomszédival heted magával esküdjék és mentse magát.

Actor apellat.

1584 die Junii : i) Emendatur judicium dominorum judicum et deliberantur domini Senatores, quod quia manifesta adsunt testimonia et satis copiosa, quamobrem ignis voragine tradetur et e medio Christianorum ex hoc saeculo tollatur divino etiam praecepto ita dictante.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.

') A nap száma a jegyzőkönyvből hiányzik.

XIX.

Kolozsvár, 1584.

Boszorkánysággal vádolt Lakatosné ügyének iratai : 1. Tanúkihallgatás a felperes városi ügyészek részére. 2. A Lakatosnét védő tanuk kihallgatása. 3. Elégetést határozó ítélet, melyben a terhelő okok felsoroltatnak.

Contra Lakatosné veneficam coram eisdem dominis.

1. Erzsébet Kocsis Györgyné vallja : Monostor-utcában lakunk vala urammal zsellérül és szinte mellette laktam ez Lakatosnénak. Egykor az gazda-aszony ki híva és mutatá, hát ez Lakatosné a mi kertünkbe vagyon és háromszögű

lepedővel hajtja vala Szentgyörgy estin a harmatot. Megszólítok a gazdám asszonynyal és mondá : gonosz asszonyok, eszetekbe jut még, hogy megszólitátok. És így lévén, az gazdám asszonynak mintegy három hét múlva nyavalyája lön és elszárada és meghala. Én penig igy járék csak hamarsággal: egy vasárnapon ülök vala az ház előtt és két lovunk vala az estállóba, szállá délben tizenkét órakor két macska az estállóba és ott egymás kezét fogák és tánczolni kezdének; le törék az estálló alattok és az lónak nyakába omlék és harmad, vagy negyed nap múlva az egyik ló megvakula, az másik is megbénult vala egy nehány nap múlva. Ez Lakatosnéra volt gyanóságom.

2. Kerekes Lukács hüti után vallja : Hogy húsz esztendeig lakott mellette, de semmit nem láto tt hozzá.

3. Varga Lőrincz vallja : nem tud.

4. Vollmann Mihály h a stó l: hogy nem tud semmit.

5. Szabó András vallja : Ez Lakatosné egykor így fenyegete meg : megládd. — úgymond — hogy olyat csel ekeszem, hogy örökké megemlékezel róla. Ez fenyegetés után váltig fekvém úgy mint két esztendeig és erre volt gyanóságom.

Mondtam boszorkánynak és hogy a füst emésztené meg, mástól is hallottam, hogy annak hítta, de eltűrte. Feleségem lábát is megvesztették vala és erre volt minden gyanóságom.

6. Zenii Demeter v a llja : Mindenkor volt gyanóságom, hogy ez Lakatosné vesztette meg lábomat és most reá gyanakodom, mert

egy legény ment volt Körtvéllyére és azt tudta, hogy én vagyok és erőssen szidott, hogy megbántatná velem.

Most immár bizonyosabb vagyok a gyanóságba ; mert im ez napokban az toronyból izent Varga Lőrinczné től énnekem és Varga Mihálynak és Törköly Ambrusnak, hogy mi hárman ne állanánk reá.

7. Szabó Gáspár vallja : Az anyja ez Lakatosné mellett

KOLOZSVÁR, 1584.

5 7

lakik vala, én is ott voltam. Mikor hárman a társasággal lefeküdtenek volna pitvarban, az két társom elalvék, én még nem aluszom vala és valaki megőtőze mindnyáját. Az tár-somat felköltém és gyertyát kezdénk gyújtani; mihelyt társom az tüzet kezdé fúni, az ház híjján nagy ropogás Ion, azt tudók, hogy reánk szakad. Kimenénk az udvarra és hát egy falkán, mint egy-egy macska, egy borzafán jönnek alá. Ez Lakatosnét azóta mind boszorkánnak tartottam és annak szidtam és egykor fenyegetém is vala. hogy meghajítom ; és azt mondá : hogy ha meghajítom, soha többször a karommal és a kezemmel nem hajtok. Az után is mintegy három hét múlva mondá : szomszéd miért akara vala meghajítani, bizony soha többször az ujj óddal nem vársz vala. Az után mikor immár hat esztendős volna egy fiacskám, egy éjjel mondá : apa apa, ihol nem tudom micsoda jő reám, immár háromszor vetettem le rólam, igen lágy teste vagyon, szinte olyan képű mint a vén asszony, a ki tegnap itt vala ; de a hol apa a kemenczébe búvék. Felugrám, és hát immár elment. Ez előtt való napon penig hozzám jött vala ez vén asszony, maga soha ez előtt házamba nem volt, mióta házasultam, az után sem jött soha ez egyszernél többször házamhoz. Másnapra viradólag, hogy a gyermek így kiált vala, tekintém és hát megvesztette vala a karját. Azért nyilván ez Lakatosnéra vallók, hogy ő dolga.

8. Kerekes Mátyás v a llja : Feleségem beteg lévén, ez Lakatosné ada italt be neki és inkább megbetegüle, de bizonyost nem tudok.

9. Változó Ferencz vallja, hogy semmit nem tud.

10. Takács Kelemen vallja : Ezt láttam, hogy éjjel ez Lakatosné előmbe jőve, úgy mondhatom, hogy ő volt, mert ő képe vala, mondá hogy : aluszik, nem aluszik ; elfordulék előtte és mindjárást a feleségem felserkene és neki megsugám és hát osztán elment.

1 11.

Varga György vallja : Aluszom vala éjjel, felserkenék,.

hát az egyik karom erőssen fáj úgy annyira, hogy a másik karommal emelem fel. Hasra fekvém és tekinték az házban széjjel : hát szakasztott olyan testű és ábrázatu aszony, mint ez Lakatosné, az tűzhelyen ül és a kemenczébe a hamuba piszkál. Szólitám a gazda aszonyt, hogy megmutassam neki és hamar elenyészék, nem m utathatám meg neki. |

12.

Katalin Nyilas Simonné vallja : Híva hozzá ez Lakatosné és hát a kertibe egy annyi helyen, mint egy középszerű

malomkerék, tüzet tö tt vala és az tűz közepibe fazék vala.

Egyik fazék alól vala, másik ugyan azon fazékon felül vala és azt mondá, hogy körösfának forgácsa vagyon benne és olaját veszi és magát megkeni vele ; mert azért igen fakadékos vála

•és csak bizonyságul hitt vala oda, hogy bűjös-bájosnak ne mondanák, holott maga gyógyítására csinálná a kenetet, 13. Géres Orgonás Miklósné : Ugyan ezen dolgot látta.

Vallja azt is, hogy éjjel macska képébe jöttek reá és a szeme kiveszett és ez Lakatosnéra gyanakodik belőle.

14. Margit Régeni Tamásné : Sokszor mondtam boszorkánynak szemébe, sok jámbor előtt, mondtam azt is és kináltam , hogy tegyen bár tudományt és keressen reá, de csak elhallgatta és csak kígyónak mondott.

15. Tót Gergelyné vallja : Az harangozónénak az anyjától, Gábornétól ezt nyilván hallottam, hogy beszéltette : hogy tüzet csinált a Lakatosné az udvarán és átal szögdöste és a sajtárba víz is volt. Ezt is nyilván hallottam tőle, hogy szomszédja volt és az előtt jól megnézte, ha vagyon valaki vagy háta megett, vagy mellette és úgy vött fel a gyümölcsbe, a ki az ő földére esett, mert közök nem volt és egymás mellett laktak. Alig vehette fel ottan, ott látta az Lakatosnét és csak akkor vette eszébe, hogy mind előruhástól ki

kapta tőle.

16. Nagy Gergelyné Zsófia vallja : Az szegény uramtól sokszor hallottam e z t : lm ez Lakatosnét szememmel láttam kétszer a házban és megveszté a lábomat. Az uram penig szegény meghala a lába m iatt és mind csak erre a Lakatosnéra valla.

17. Halász Gergelyné vallja : Egy tehenemet nagy veri-tézve találám éjjel és meghala m ásnap; a másiknak zsírja el vészé és mikor siránkoznék, monda Fejér Kálmánné : menj el és ha csak egy marokkal is lehet, fejj tejet belőle és öss bort belé, tegyem a tűzhöz és megtúrózik vele és kössem aztán a túróját nyakához hárssal egy kis ruhába és egy lisztes zsákkal reggel verd ki a kapudon ; fejemmel érjem — úgymond — meg, ha annak a kurvának a házára nem megyen, a ki zsírját elvesztette és vötte. Én penig szinte ezenképpen cselekedtem és reggel mint ha ostorral hajtották volna az Lakatosné házára, úgy mene nagy ríva és az ajtaján nagy erőssen nézett b e ; és így járék ez dologgal.

18. Szekeres Imréné vallja, hogy semmit nem tud.

_JJ9. Anna Asztalos Antalné v a llja : semmit nem tud.

20.

Anna Kerekes Györgyné vallja : Ez Lakatosné házánál lakunk vala zsellérül, vacsorára leülénk és immár öttünk vala s monda nekünk : vocsoráltok-e fiaim, mondánk vocso-rálunk, s mondá : nó én egy kevéssé el megyek fiaim. Elindula, de még az urammal a vacsora felől, hanem úgy mint más fél óráig, mikor mulattunk volna, ugyan azon vacsora alatt asztalunknál és beszélgetnénk, még is haza érkezék és mondá : mégis vacsora felett íiltök-é ? Mondánk ott ülünk és feleié KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

5 9

fiaim immár én Mákóba voltam azóta a bátyámnál. Mi penig elcsodálkozánk rajta, bogy ezt mondá.

21. Anna Magyar Tamásné vallja : Egy tehenet vött vala az uram és mikor a csordából jönne, mondá a Lakatosné : hol vöttétek ez tehenet, vaj ki jó tehén. Mondá uram, csak jó lenne. Az után másnap fejni kezdém és csak ganéjlik és vizellik vala ; másnap is csak viz jőve tőle. Az után is nem tűrhette, hanem kérdette, hol vöttem a teh en et; el vészé tőle a tehén.

22. Kötélverő Tamás vallja : Az első feleségemnek meg vészé az lába, de haláláig az feleségem ez Lakatosnéra valla, hogy ő vesztette volna meg, mert egykor kendert kért volt tőle.

23. Kozma Molnárné vallja : Jőve hozzám ez Lakatosné és tejet kér vala tőlem. Nem akarok vala adni, mert hallottam, hogy gonosz aszony s féltem tőlle; de hogy osztán az Istenért is kére, adék osztán és másnap elvesze tehenemnek teje : kiből valójában reá volt gyanóságom._

24. Ágota Varga Lőrinczné vallja : Az én udvaromon tilolak vala és mikor éjjel éjfélkor is ott dolgoznám, hallék egykor nagy ropogást, mintha köves úton jönne száguldva egy szekér az Kőmái felé. Addig hallgatám, hogy a Szamoson által j övének és ez Lakatosné házára j övének és az pitvarába bejövének ; de nem me rém nézni, mert igen félek vala. Noha azért szomszédja vagyok, de ugyan nem merém nézni, hogy micsodák volnának. Hogy az pitvarba bejuta, nagy zörgéssel ott is úgy zörgöttek, mintha minden hordókat, kádakat egybe rontották volna. Nem sok üdő múlva esmég azon úton kijövének és fisszamenének. Nem merék ott mulatni, hanem bemenék házamba. Másnap ezen szomszéd asszonyhoz bemenék, a Lakatosnéhoz, megbeszéllém ezt neki és mondá, hogy az éji idő nem kedvez senkinek, nem kellene éjjel vigyáznod. Gyanóságom volt hozzá azért, mert az előtt is hallottam, hogy boszorkánynak mondták és semmi tudományt nem tö tt reá.

25. Anna Erszéngyártó Jánosné vallja : hogy gonoszt hozzá nem tud.

26. Rózsa Ambrus Deákné vallja : Igen beteg valék gyermek ágyba ; mikor felköltem volna, az kertbe menék és fenyegetett utánnam. Egykor hagyá anyám, hogy az méheket őrizzem. Ott ülök vala, mihelyt elszunnyadtam, mindjárást úgy tetszett, mintha a Lakatosné előttem állana, maga nem aludtam, mert az méh zengését jól hallottam ; de senkit nem láthattam, hogy feltekintettem. Esmég mikor behuntam a szememet, szinte úgy tetszett, mintha esmég előttem volna, esmég hamar feltekintvén nem láthatám. Négyszer is lön ez, végre ugyan érzém, hogy így forgódék előttem, hogy az tér-

demet megtapasztá és még az ujja helye is hát megtetszik rajta, ugyan kék vala és csak alig meheték onnat be, maga soha a lábamnak semmi nyavalyája nem volt az előtt. De harmadnapra ő maga ez Lakatosné taníta orvosságra és annyi rútság jőve ki harmad

nap belőlle, hogy egy sajtárban nem fért volna. így járék vele, mert reá tudok gyanakodni, mert mihelyt behunyom szememet, mindjárást ott láttatik vala teremni.

27. Ambrus Deák v a llja : Gyakorta fenyegetett meg ez Lakatosné és hogy megvesze az szemem ottan hamar, reá gyanakodtam és szóltam is neki fellőle. Végre ily tanácsot ada, hogy János bíróhoz mennék Mákóba ; mert őtet is ez Lakatosnét mind erdőkön, mezőkön váltig hordozta és oly füveket tudna, hogy meggyógyíthatna engemet, kit ugyan bizonnyal is tudna. Innét penig immár ugyan elhittem dolgát, mert az mostani fogságából kiüzent, hogy én és Volmer Mihály és az lába meg veszett Kerekes Demeter ne állanánk re á ; lennénk irgalmasok n e k i: azért ha az lelkiösméret nem indítaná, nem üzenne hozzánk.

28. Bek Bálintné vallja : Az néném beteg vala és ez Lakatosné találа engemet, kérdé, kivel orvosoljuk, mondék, hogy Mákóba küldötték. Mondá, hogy : No az is azon orvossággal orvosol, a kivel én, mert mi egyetértünk ketten János bíróval és egyet tudunk.

29. Kis János vallja : Ezt gyakorta hallottam szájából Lakatosnénak, hogy ő valamit tud, mind János birótól tanulta, az bátyjától, ki Mákóba lakik.

30. Bakfark Balázsné v a llja : Szájából hallottam ezt az Lakatosnénak, mondván : mégis esztek-é ? én immár azóta Mákóba voltam.

31. Fodor György vallja: Azt, a mit a felesége vallott meg, hogy vacsorakort otthon volt ez Lakatosné és ugyan a vacsora felett ültének, hogy haza jő és azt mondja, hogy ő immár Mákóba János bíróval eleget beszéllett azóta.

1584 die 27. Maii. Pro Lakatos Antalné coram domino Katonai, absente domino Kirsner.

1.

Kádár Gergely vallja : Hogy hozzá semmit nem látott Lakatosnéhoz jónál egyebet; hanem miért hogy az város procuratori is idézték erre a kérdésre, azt m ondhatom: hogy beteg valék, ada valami orvosságot és nem tudom az orvosság használna-e vagy az Isten akaratja lön, de használa. Végre kérdém, mi volna az a fű és ez Lakatosné azt feleié, hogy az országban csak két ember esméri azt a gyükeret és ő az egyik, a másik Mákoi János bíró és ők ketten mindeneket egyaránt tudnak.

2. Változó Ferencz vallja : azt a mit a más részre vallott, hogy nescit.

3. 4. 5. 6. 7. Kupás Krestel, Kupás Zachariás, Kötélverő

Tamás, Főik Krestel és Sárogh Mihályné vallják : hogy mind szomszédságába laktunk, de semmit sem láttunk, sem tudunk.

8.

9. 10. Brózer Tamásné, Nagy Jakabné, Kötélverő

Mártonné vallják, hogy semmit nem láttak, sem tudnak hozzá ; hallották, hogy sok szó volt hozzá és boszorkánynak mondták.

11.

12. Szatmári Miklós, Erszéngyártó Jakab v alljá k : hogy ők laktak esztendőnél többet is házoknál, de semmit effélét hozzá nem esmértek. Szatmári Miklós ezzel többíti, hogy egykor szél volt rajta és a mivel Lakatosné gyógyította, azt mondta, hogy Mákói János bírótól tanulta.

13. Szekeres Imréné vallja : hogy semmi gonoszt nem tud, sem látott hozzá.

14. Krestel Takácsné vallja, hogy semmi gonoszt nem tud, sem látott hozzája.

15. Szatmári Miklósné vallja : hogy esztendeig lakott nálla, de dolgozott napestig és semmit hozzá nem tud.

16. Kozma Molnárné : hogy semmit soha gonoszságot nem látott.

17. 18. 19. Anna Kerekes Pálné, Szabó Pálné, Péntek Kovácsné vallják azont.

20. Ágota Varga Lőrinczné vallja : a mit az actoroknak.

21. Erszéngyártó Jánosné v a llja : jónál egyebet nem látott.

22. Nyilas Simon hallotta, hogy boszorkány, de semmit hozzá nem tud.

23. Kerekes Márton azont vallja.

24. Varga Jakab vallja azt, a mit a más részre vallott.

25. Veimen Mihály vallja : hogy gyermekségétől esmérte Lakatosnét, de semmit hallomásnál egyebet hozzá nem tud, sem látott.

26. Gazdag Mihály vallja azont.

27. Kerekes Tamás vallja, hogy semmit nem tud a kérdésben.

1584. die 30 M aii: Miérthogy az bizonyságok igen nyilvánvalók, sőt az ő maga nyelve vallása is bünteti, holott lehetetlen dolog keresztyén embertől, hogy egy óráig vagy másfélig Mákóba menjen, jöjjön, a mint ez Lakatosné maga felől vallotta és bizonyossá tötte magát, hogy tudományos v olna; accedal az is, hogy az ő lelkiismereti és bűvös volta nem tit-kolódott, hanem kiizent olyan megveszett személyeknek, hogy lennének irgalmassággal hozzá, ne vallanának se álla-

KOLOZSVÁR, 1584.

nának reá ; ezek felett szemekkel látták házokban éjjel személy szerént az Lakatosnét és másnap veszedelem következett házok népén ott léte m ia tt; constal az is, minémü nagy ropogással mentenek és jöttének hozzá : Azért mind az ilyen nyilvánvaló bizonyságokból tetszik a törvénynek, hogv tűz legyen büntetése._J

In causam attracta apellat ad dominos Senatores.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.) XX.

Kolozsvár, 1584.

Szeles MiMósné ügyében a város ügyészei tanúinak, továbbá Szeles Miklósné tanúinak kihallgatása; a városi bíróságnak ítélete, hogy hetedmagával esküdjék meg ; fellebbezés folytán a városi tanácsnak ezt megváltoztató ítélete, mely elégetést rendel.

Pro procuratoribus civitatis contra Szeles Miklósné veneficam coram dominis Kirsner et Katonai.

1. Vermes Ambrus vallja : Egykor jőve hozzánk Szeles Miklósné és a gazdaasszonytól kér vala szitát, de nem ada és megfenyegeté, hogy

megbánnék és azzal nagy morgással kimene az ajtón. Nem sok üdó múlva, csakhamar napokon, egv harmad esztendóbeli leánykámnak a karját és fél lábát úgy megveszték, hogy meghala belé. Azon hitre vallom ezt is : hogy három jó tehenim valának fejősök, hogy Hidelvén olyan nem volt, de semmi oly hasznát nem vehettem. Mikor a csordából haza jött és Szeles Miklósné házára ment és ugyan mind ajtajára, kapujára bebőgött, sőt még az ablakának is neki ment és ott b ő g ö tt: reá mentem ez aszonyra és szidtam : Neste boszorkány kurva, nám eléggé trom bitáltattad immár tehenemet, erezd haza boszorkány kurva. És csak azért szidtam boszorkánynak, hogy be idézzen és elindíthassam dolgát bíró előtt, de nem hivutt reá. Láttam a Szakái György gyermekét is, a két fartokán és a mellyén, nyakán úgy megtetszett a fogdosás és az ujjak helyei, mintegy agyagba nyomták volna és a nyomás helye ugyan fekete volt. Ez dolgot is ugyanezen Szeles Miklósnéra fogták vala és tulajdonították vala.

2. 3. Dengler Lukács és Vadalma Mihály vallják : Vagyon tizenhat esztendeje és szinte Szent Jakab estén vala 10 órakkort éjjel, szép holdvilág vala és ez Szeles Miklósné eljőve az utczára, ott egy fával négy vagy öt házig, egy fával hadara, az után be mene házába. Esmég és viszontag kijőve, de először az ő

házánál a támasz mellett nagy sokat forgódék, kijővén

KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

onnét, egy elóruhából, nem tudom, mit kezde kihintegetni az utczán mind az két szeren. Azután esmég bemene a támasz mellé és onnat az ő barmához vitt egy tekenőbe valamit. Mely dologból ilyen dolog történék reá, hogy négy tehenemnek vészé el zsirja és az tehenim az ő házára mentek és ugyan futottak és kapuján és ablakán ríttak be. Sőt azután a mely tehenim voltak is, úgy jártak, nyolcz tehenemből sem fejhettem annyit, mint ő kettőből. Ez dolgot szemünkkel láttuk,, hogy ez aszony cselekedte, sőt az ő maga leánya is, jól láttuk, hogy nézte. Lovamat is vesztették én tőlem, Dengler Lukácstól el ez képpen.

4. Vadalma Pál vallja : Hallomással azt, a mit Dengler Lukács vallott. Feleségemnek megveszett volt a lába és ez aszonyra gyanakodott.

5. Albert Imre vallja : Az feleségem gyermekágyban fekszik vala és ketten éjjel bejövének boszorkányok és az egyik ez Szelesné képe vala. Ezt mondják vala, hogy aluszikr a gyermeket nézik és reá teszik vala kezeket. Ezt szememmel néztem, de, hogy láták hogy ébren vagyok, mind a kettő csak hertelen kitakarodék az ajtón, de nem esmérhetém, kik valónak. Az után úgy tetszik, hogy nem éré egy hetet a gyermek, meghala.

6. Alma Jakab vallja : Hogy Dengler Lukács szolgája volt és mikor az aszony ott hintegetett az utczán, azt látta.

Az többit az urától hallotta.

7. Dengler György vallja : Egyebet nem tud, hanem az Vermes Ambrus tehene és az Dengler Lukácsé ez Szeles Miklósné házára és ablakára mentek, ott ordítottak és ríttak be.

8. Teilman Antal vallja, hogy semmit sem látott, sem hallott.

9. Dengler Lukácsné vallja : Hogy egy néhány tehenem veszett el és mióta ott ez Szeles Miklósné mellett laktam, soha semmi hasznát, zsirját barmomnak nem vehetém. Mikor tehenem a csordából megjött, ez aszony házára ment és még az ablakon is bébútt volna, nagy gyakorta még az orrát is be dugta ablakán, úgy ordított be. Végre ugyan elkellett mellőlle költöznünk és házunkat eladnunk ; mert semmi szerencsénk mellette nem vala.

10. Dengler Lukács leánya vallja : Hogy ez Szeles Miklósné házára

futott reggel is az ő barmok és ott ordított be. Az anyja megszidta boszorkánynak és fenyegette, hogy beidézi, de soha még eddig nem idézte.

11. Vadalma Pálné v a llja : Gyermekágyban fekvém, a gyermekemet megveszték és ez Szelesnére volt gyanóságöm.

12. Albert Imréné vallja : Hogy gyermekágyban fektében;

szememmel láttam, hogy ajtómat megnyitá éjjel két asszony és bejövének. Mondám uramnak, hogy gyertyát gyújtson, mert két asszony volna benn. De mindjárt ki ménének, nem esmérhetém, kik valának a gonosz aszonyok.

13. Teilman Antalné v a llja : Egy gyermekemnek vészé meg a lába, összevesztem vala penig Szelesnével azelőtt.

Yím a leánkát egy orvosnak és az orvos mindj árast ezt mondá, hogy mely asszonnyal megháborodtam, az vesztette meg a gyermekemet. Egykor esmég nappal beteg valék és semmit nem aluszom vala, hogy ez Szelesné képében reám jővén, megnyomá a mellyemet és egyet sem szólhaték és az után sokáig lök beteg.

14. Erzsébet Szakái Györgyné vallja hűti után : Bejöve házamba éjjel ez Szeles Miklósné, ez szememmel látám, hárman valának ; az urammal reá néztünk, négyszer is jőve be, szememmel reá néztünk. Egyszer az Szamosban ázott kenderemet övének fogta vala és mikor neki nem engedtem volna, megfenyegetett vala, hogy megbánnám. Az után hamarsággal jőve oda be, én magammal úgy cselekedének, hogy sem szólhattam, emelkedhettem és négy heti gyermekemet megfogák és az asztalra tö v ék ; váltig akarok vala szólam és én magam is emelkedni, de nem lehete. De hogy elmenének, felkelék és az asztalon találom az gyermeket, hát a forgó csontját kivötték a lábából és az vállát is kivötték és egy hétig tarthatám , mind elfeketűle és meghala. Mutattam és mondtam sok jámboroknak és biztattak, hogy megfogtassam és mellém is állanak, de szegénységemtől nem lehetett.

15. Dióssv Mátyás hüti után vallja : Immár úgymint öt esztendeje felé vagyon, jőve hozzám egy darabont vöm és kiváná, hogy sós tejes levest csináljak. Ada az vöm is két pénzt és én is kettőt. Ez Szeles Miklósnétól két pénz ára vajat és két pénz ára sós tejet

hozatánk. Az leves kenyeret meg-csináltatám és bizonnyal mikor feladák, igen vajas vala, de mihelt egy-egy szelet kenyeret kivöttünk volna benne — nyol-czan valánk az asztalnál, — de mindjárast nagy hertelenség-gel elenvészék az vaja és feli és ottan savójá változék. Elcsodálkozánk rajta és osztán a disznónak öttők ki. Vagyon azért sok ideje, még az Kis K irály !) idejétől fogva hallottuk, hogy boszorkány. De én ennél többet nem tudok.

Anna, ezen vallónak felesége, ugyan ezent vallja hüti után.

Anna, Pál Breknerné vallja : Semmi teje két üszőmnek nem lön, elvesze és mikor panaszolkodván siránkoznám, arra tanítanak, hogy az tehenemnek vizelletit és ganéjját az **János Zsigmond idejében.**

/

Kolozsvár, 1584.

65

tejszűró ruhába tegyem és össze verjem a ruhába és eljönne, a ki dolga volna. Mikoron penig ekképen cselekedtem volna és verném a tej szűrőt, eljőve ez Szeles Miklósné és erőssen kezde kiáltani, hogy be ereszszem. Tüzet kére, maga az túlsó szeren jól fel lakik. Ennyiből gyanakodhatom reá.

Pál Brekner semmit sem t u d ; hallotta a Szakái György esetit.

Kolasi Mihály vallja : Úgymint három esztendeje vagyon, jő vala haza az csordából tehenem, még ingyen sem érte vala ez Szelesné házát, bőgni kezde és téré ez aszony házához.

Mondék a feleségemnek, hogy hajtsa el onnét. Elhajtá, de az udvaron sem maraszthatám vala meg, az kapunak nekim ent; végre ugyan megkelleték kötnöm az estállóba.

Anna, az felesége, ezent vallja.

Eilep Benedek mind az két részre vallja : Az én feleségem valamit köpüllött, vajat olvaszt vala, azonközben ez Szeles Miklósné juta oda és kérdé feleségemet, mit főzne. Mondá, hogy vajat. Az feleségem penig soha úgy nem olvaszthatá, hogy egyébb legyen, hanem savójá válék és igen sírt osztán az asszony a feleségem ez ilyen véletlen kárvalláson és ez Szelesnére volt gvanósága. Egyéb gyanóságot hozzá nem tud, eleget hallott azért mástól és gonosz híre volt.

Székely Bálint vallja : Elein barmocskát tartottam , de hogy tüzért jött oda ezen asszony, senkire nem gyaníthattam, hogy barmomnak elveszett teje, hanem ezen asszonyra és el kellett adni. Egyéb gonosz életet nem hallott felőlié.

Csapiár Vinczéné Orsolya vallja : Jövék vala az szőlőből és szememmel látám, hogy füsti vagyon ez Szeles Miklósnénak, mert az ajtón is jő vala füst. Azt hiszem, hogy nem volna ott füst, a hol tűz nincsen, de még is által mene Éppel Krestelné-hez és hát tüzért ment oda és én is oda menék tüzért, mind ketten tüzet vink. Éppel Krestelné penig vajat köpül vala.

De ottan hamar, ugyan azon nap, hozzám jőve Éppel Krestelné és erőssen kezde panaszolkodni, hogy soha véghöz nem vihette dolgát, a vajat meg nem csinálhatta, savójá vált és el kellett ötteni. Azt mondá, hogy ez Szelesné cselekedte és reá gyanakodik belőlle.

Kerekes István vallja : Szememmel lá tta m : hogy, mind estve, hogy a csorda bejött, s mind reggel sok tehén barom futott az Szelesné házára. R íttak és erőssen bőgtek és az ablakára *) mentek nagy rohanással futva ; még egyszer egy ludat is tapodtak vala el a tehenek.

***))* Ugyanezen vád 1722-ben egy beregmegyei perben is előjön, azonkívül többször.**

K O M Á R O M ? :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

5

66

KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

Kerekes Istvánná : semmit nem tud.

Heilman György vallja : Egy gyermeke veszett meg *és* most is ez Szelesnére gyanakodik belőlle.

Diosy András vallja : Hogy hallomást tud. Mondták szemébe boszorkánynak, de nem gondolt vele ; elég gonoszt hallott hozzá.

Nagy Bartos vallja : Hogy ő maga semmit nem tud hozzá, hanem nagy gyanóságot értett mástól hozzá, mindenféle vesztésekből.

Varga Benedek vallj a : Sok ideje, hogy hallott gonoszt felőlié.

Garner Imréné Angalit vallja azont.

Venkler János látta : Hogy a pásztorné kihaj tá vala az csordát egy reggel, tavaly vala, az Szeles Miklósné udvaráról egy fejér lúd jőve ki, az sok tehenek immár szinte kiérkezének vala az utcából; azonközben, mintha ostorral kezdenék hajtani, futni kezdének vissza, úgy bőgtek, ordítottak, mint az ördögök és a lúdra ménének. A Szeles Miklósné háza előtt környös-körül beverék az ludat és nyomodák vesztegeték váltig. Végre aztán csak alig mehete sántikálhata be az Szelesné házába. Szidták boszorkánynak ez asszonyt és elszenvedte.

Orsolya az ő felesége v a llja : hogy szájából hallottam Holczappelnének, hogy azt vallotta, hogy szemével látta, hogy bement volna házába ez Szelesné ; maga a mint értém nem vallotta így meg, mert leánya volt az Szelesné fiánál.

Gazdag Krestel vallja : hogy semmit nem tud.

Éppel Krestelné v a llja : Egy tehenem vala és ugyan alkalmason gyűjtöttem vala vajnak valót és mikoron köpül-tem, jőve hozzám Szelesné tüzért és elmene a tűzzel: az én vajam és tehenemnek minden haszna elvesze azontúl, mihelyt elmene, és kikelleték őtenem.

Gazdag Jakabné v a llja : Tavaly SzentGyörgy hetibe vala, hogy minden barom a mi utczánkból kitakarodott vala, mind vissza futa az utcza végitől ez Szelesné házára. Az Szakái Györgyné a mit vallott, tőle hallottam.

Anna Kolosi Mihályné vallja, azt, a mit az ura vallott..

Eodem die pro Szeles Miklósné.

1. Éppel Krestel vallja, hogy semmi gonosz cselekedetét az asszonynak nem látta. Hanem lópásztor korába, a mely sajtot onnat a háztul hoztak, nem merte megenni.

2. Kristina Kis Benedekné vallja : Hogy semmi gonosz cselekedetet nem látott, sem tud ez asszonyhoz, sőt ha egy kis raja volt, is adott neki benne.

Margit Puha Simonné vallja : Hogy semmi gonoszt nem látott, nem tud.

Eger Lénárt vallja : Gyermekségemtől fogva esmértem, de semmit nem tudok, sem hallottam hozzá, mert nem abban az utczában lakom.

Ágota Filep Benedekné vallja : Hogy soha semmit nem látott hozzá, hallomást azért hallott felőle, maga eleget járt házához.

Ágota Molnár Báhntné vallja : Sok ideig laktam egy házba véle, de semmit hozzá nem látott, nem hallott, maga most is szomszédságában lakik.

Nemes Gergely vallja : Azt a mint ez előtt, hogy a tehenek ríttak be ajtaján ezen asszonynak, mikor a csodából jöttek meg, hogy feléjek sem mehettek.

Dióssy Mátyás feleségestől azt vallják, a mit vallottak : hogy elveszett a leves kenyér alól az vajnak a feli, mihelyt bele m ártották elsőbben.

Katalin, Takács Andrásné, Erzsébet, Táblás Mártonná vallják : hogy szomszédságában laktak, de semmit hozzá nem láttak, sem hallottak, hanem most, a mit hallottak, maga az egyik huszonnyolcz esztendeje, hogy ellenébe lakik.

Puha Simon vallja, hogy semmit hozzá nem látott, hanem hallott mástól, hogy nem jóféle volna.

Kis Benedek vallja, hogy szomszédja, de semmit hozzá nem látott, nem tud.

Die 27. Maii. Kerekes Istvánná semmit nem tud Szeles-néhez, sőt a mely tejet ő Dengler Lukácsnétól vött, az a tej jó volt.

Dióssy András vallja, hogy bizonyost nem tud reá vallani.

Henneg Lukácsné, Székely Bálintné, Poharas Jakabné, Herman Jakab leánya vallják : Holott Dengler Lukács és némelyek vallották, hogy barmoknak teje elveszett, arra azt vallhatjuk, hogy a mely tejet Dengler Lukácsnétól vöttünk, jó tej volt és zsíros volt. Egyéb gonoszt sem tudnak hozzá, hanem szőlőbe járt és ott fáradozott; nem laktunk azért közel hozzá.

1584. die 30. Maii : Deliberatur. Miért hogy az actorok bizonysági homályosok és csak suspiciot contineal ő magában ; az alperes bizonysági penig inkább mind tős szomszédok, kik vallják, hogy sok esztendőtől fogva lakván mellette, semmi gonosz cselekedetét nem láttak hozzá: Azért jámbor tősgyökeres szemszédival tartozik hetedmagával megeskünni ezeken : hogy a Szakái György házában és senki házában, ő

éjjel be nem m en t; az gyermeke elvesztésébe ő nem részes ; az utczán való hintegetést sem cselekedte semmi gonosz végre és másnak nyomorúságára ; az barmok, hogy házára mentek, 5*

ríttak, arról is eskedjék ugyan szomszédival, hogy az okát nem tudja és az ő cselekedetiből, bűbájos voltából nem lőtt.

Actor apellat ad dominos Senatores. Die 10. J u n ii: Emendatur judicium dominorum judicum a dominis senatoribus et deliberatur, quod ignis voragine conflagretur, puniaturque, praemissa legitima inquisitione et solito tormento.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1580-al jelzett jegyzőkönyvben.) XXI.

Kolozsvár, 1584.

Boszorkánykodással vádolt Zöld Ambrusné ügyiratai ; tanúvallomások a város ügyészei részére ; Zöld Ambrusné védelmére ; a városi bíróságnak elégetést határozó ítélete.

Testes procuratorum civitatis contra Zöld Ambrusné coram dominis Kirsner et Katonai.

1. Anna Illyés Kovácsné vallja : Kádas Miklósnénak vala egy gyermeke, az lábán egy kisded fakadék lön. Hivá oda ez Zöld Ambrusnét és kötözni kezdte, de mihelyt kenegetni kezdte ottan, eldagadozott az lába igen rútul és az gyermek erőssen kére, bogy el bútatnám előlle. Elbútatám és én is el-búvám. Eljőve az asszony a hagyott órára, de nem jöhete be s nagy zúgolódással mene el mondván : Elrejtettétek előliem az gyermeket, de bizony megbánjátok és bizony többel felejti el. Ezzel elmene és osztán hozzánk sem jőve, hanem az Vargánét kérém az gyógyításra és az is egykor így szóla: Bizony sokat kell értetek tűrnöm. És kérdők : miért

? Mondá : hiszen ládd, mint vagyok ; és hát erőssen veritezett és csepeg az veríték alá az orrán. De ugyan nem gyógyíthatá egyik is meg.

Az hegedűsné penig fenyegetett háromszor is az után is és azt mondta, hogy reá kell szorulnom. El annyéra fizettem még azután is, hogy áll frt 45 ; de immár vagyon hat esztendeje és ugyanolyan bénna.

2. Kádas Miklósné ugyan ezent vallja hüti után.

3. Egri Ferencz felesége vallja : Mikor ezen gyermekünket adta volna az Isten, éjjel éjféikorban nagy sok macska jőve be házamba és semmit nem aluszom vala és renddel mind az asztal mellékét beülék; az középső jajdula elébb meg és az után rettenetesen kezdének ordítani. Elíjedék és nem is szólhaték. Egyik mellém jőve és az gyermeket felvötte és igen megrázá, az másiknak hajtá és az esmég alám veté ; az gyermeket rettenetesen kezdé az betegség lelni. Másnap hivatám oda ez Zöld Ambrusnét, hogy tenne jót vele. Eljőve és gyógyítá, KOLOZSVÁR, **1 5 8 4 .**

nem fizethetek neki, hanem erőssen megfenyegete. Végre annyiba juta az szegény gyermek, hogy im nyolcz esztendős, de sem szól, sem ülhet, sem járhat, a mint mégis mutatá.

Mind Filep Jánosné, mind ez Zöld Ambrusné, mind Lakatosné úgymint szomszédink jártak hozzánk és gyógyították ; Mákóba is vittem vala és az orvos megmondá, hogy közel laknak hozzám, a kik cselekedték és jó emberim. Ezek voltának penig szomszédim és jó emberim. Azután is kértem Zöld Ambrusnét, hogy gyógyítsa és azt felelte, hogy bezzeg meggyógyíthatnám ha akarnék, esmérek én olyan füvet. Végre sok kérésemre eljőve és fejér ónat olvaszta ez Zöldné és olvadva egy rostán által öntötte egy tálba, mely tál az gyermek fején á llo tt; de még annál nehezebb volt a gyermek véle. Mikor penig a gyermeket el vötték volna mellőllem, a macska képiben, hozzá ülék és úgy megnyomának aztán, hogy a gyermeket sem hagyom vala, hogy ingyen sem tudom, mint voltam. Az kezem és fejem ottan megdagada, én magamnak is nagy sok lyuk volt kezemen. Ezekhez és főképpen ez Zöld Ambrusnéhoz volt gyanóságom, leszen is, még élek.

Kocsis Györgyné v a llja : Vitéz Mihálynét gyógyítá ez Zöldné és keze m iatt elfeketüllett a teste és meghala. Baka Györgytől hallotta,

hogy délbe ez asszony fogta meg a lábát és ottan megveszett és mondta, hogy ő dolga volna.

Szabó Imre vallja, hogy semmit nem tud.

Szabó István, más névvel Palástos István vallja, hogy : A feleségem tizenhárom hete, hogy fekszik és azt mondta szolgálómnak, senki — úgymond — asszonyodat meg nem gyógyíthatja, hanem én.

Fejér Jakab vallja : hogy látott, hogy kent-fent, de semmi gonoszt hozzá nem látott.

Erszéngyártó Gyárfás vallja : Perlék vala a feleségemmel a szentszéken és mikor künn volnánk, bemenék a törvénybe, szóltam, de én magam sem tudtam, mit szóltam, mert itt künn háromszor került volt meg ez Zöld Ambrusné és azután megmondá a Kassai asszony és az plébánosné is, kiktől hallottam, hogy azt mondák, hogy reá néztek, mikor megkerült háromszor. Azért ilyen dolgot hallottam, hogy cselekedett a gonosz asszony velem.

Takács Jeremiás vallja : Egy gyermekemnek a talpacs-kája felfordula, az Vargáné anyja hát bekötötte. Ugyan azon nap juta oda ez Zöldné, maga sem én, sem gazdám asszony oda nem hítta ; sőt ugyan elálmélkodánk, hogy bejöve. Felfogd a bölcsőből a gyermeket és kéri vala a feleségem, hogy ne ódja fel. De ugyan lehányja róla a kötést és azt mondá, hogy tiszta méreg az, a kivel bekötték ; azért beköté ő és nem 70

szólánk .semmit akkor neki. ö maga megkénálá akkor magát, hogy hamar eljönne. Eljőve esmég és szegődségre kénszeríte, két forintot kér vala és másfél forintba alkuvám meg . Az gyermek nem sok héán egy esztendős nem vala és a mely nap kitekeredett vala a lába, utánna harmadnapra úgy cselekedék gyermekemmel, hogy oly épen adá kezembe, hogy semmi nyavalyáját nem ösmerhetém. Mindjárást elhivém, hogy a mely ördögtől volt nyavalyája, azon ördög volna gyógyítója.

Immár mint négy hete vala, hogy a másik lábát is megveszték, mondám a z t : No az Ur Isten reám bocsátá ostorul az ördögöt, de miérthogy ugyanez teher róla, hivassuk ide. Elhivatok és az szegődség esmég 1 írtba lévén, az szegény gyermekkel úgy bánék, hogy tizenegyed napra, kevés, hogy ugyan kezébe nem hala meg. Azért minthogy nem láthattam éjjel ördöngös cselekedetit, nem tudom valóban mondani, de teljességgel reá gyanakodom belőle.

István, Dannert János szolgája, takács legény vallja : Egykor hivogatnak volt mennyegzőbe, találkoznak ez Zöldné házához. Mikor hittük volna mennyegzőbe, egy pénzt akar vala nekem adni és el nem vétetheté soha velem. Azóta a naptól fogva úgy reszket a lábom, hogy nyomorúság dolgom és semmi egészségem nincs és reá gyanakodom.

Szabó István vallja : Hogy bizonyost nem tud hozzá ; jóllehet lába gyógyítása fejébe másfél forintot adott neki, de semmit nem használt, végre ugyan nem hagyá kötni.

Annos Nagy Györgyné vallja : hogy esztendős nem volt a gyermek, nagy magas bölcsőbe volt és egy kevéssé, hogy kiment a házából, haza jővén, a gyermeket az asztal mellett a földön találta. Semmi esés és kék nem esmértetett rajta, ez Zöldné oda jut és reá gyanakodott.

Fodor Albert vallja : Egy gyermekemnek vészé ki a szeme és ez Zöldnére gyanakodom; kit szemébe is mondtam.

Jakab Kellerné asszony semmit nem tud.

Varga Györgyné anyja vallja, semmit nem tud.

Éppel Lőrincz : kenésénél egyebet nem tud hozzá.

1584. die 27. Maii. Pro Zöld Ambrusné contra civitatis procuratorem coram domino Katonay.

Palástos István vallja, hogy ő semmi boszorkányságot hozzá nem tud, hallomást eleget hallott hozzá.

Kádár István vallja, hogy nem tud semmit hozzá. Látta hogy füvet hozott és írat főzött.

Szabó Lászlóné vallja, hogy semmit hozzá nem tud.

Nagy Benedekné Márta vallja ugyanazont, jónál egyebet hozzá nem látott.

KOLOZSVÁR, **1 5 8 8 .**

71

1584 die 16. J u n ii: Miért hogy az bizonyságok világosok

•és főképpen Baka Györgynek vallásából constal, hogy lábának

semmi nyavalyája nem lévén, délkor ez Zöld Ambrusné hozzá ment és lábának térdét megfogta, egy tikmony sültig rajta tartotta, valaminemű lélektül indultatván, ki m iatt fél óra múlva a lába megveszett és meghorgadott, úgy annyira, hogy szemébe is megmondta cselekedetit az asszonynak ; most is penig azon nyomorúságban vagyon. Accedal ehhöz az Takács Jeremiás vallása, minémüképpen gyermekének lába felfordulván és kitekeredvén, ez asszony hivatlan oda ment és ördög hatalmával ilyen veszett nyavalyát úgy hozott csak harmadnapra helyre, hogy semmit a gyermeken tiszta ép testnél nem ismertek ; de azután esmég a másik lába veszett el és megholt gyermeke. Továbbá járulnak az ón öttéséből való bűbájossága és hogy szemekkel reá nézvén, hogy egy embert háromszor megkerült, az ember a törvénybe nem szólhatott, hanem a mit szóllott is nem tudta, mit szóllott. Segit ez is, hogy az gyermek az magas bölcsőből minden sérelem nélkül találtatott és kék nélkül az földön és ez asszony mind járást ott találtatott.

Egyéb fenyegetései is voltának : Azért úgy tetszik a törvénynek, hogy ez ilyen dolgaiért, vesztéseiért és bűbájos voltáért tűz legyen rajta.

In causam attracta apellat.

(Eredetije Kolozsvár város ltárában, 1580-nal jelzett jegyzőkönyvben.) XXII.

j *Kolozsvár, 1588.*

Kolozsvár városa pénztárosának számadásai boszorkányok kivégzéséről.

17. Martii.

Adtam a czigánvoknak, hogy az Monostor-utczai asszonyt kire gyanúság volt, hogy az leánykát megvesztette volna, az vizbe vetették volna. 25 dénárt.

11. Aprilis.

Mikoron az asszonyt megcsepegették, vettem gyertyát 5 dr.

Hogy az czigányok megcsepegették fizettem 50 dr.

Adtam, hogy megégették, a czigányoknak 2 frt. Volt egyiknek neve Sófia, másik Erzsébet nevű.

Czipszer Mátyástól vettem fát, kivel megégették őket 64 dr.

Karos Pétertől vettem ugyanazon szükségre fát 75 dr.

A két poroszlónak adtam 2 frt.

Eredetije Kolozsvár város ltárában levő 1588-iki számadáskönyvben.)

7 2

KOMÁROM, **1 5 8 9 .**

X X III.

Komárom, 1589.

Ítélet: Ha a vádlott 25-öd magával tisztító esküt tesz,, felmentetik ; ha n e m : akkor vádló harmad magával esküdjék fejére s vádlott megégettetik.

(Eómer Flór. : **Győri történelmi és régészeti füzetek. I. köt. 176. lap.**

Komárom város jegyzőkönyvéből.)

XXIV.

Kolozsvár, 1591.

Veres Andrásné felperes tanúi, kikkel bizonyítja alperesnek, Varga György özvegyének — kit Bába Katusnak is neveznek — boszorkánykodásait.

Testimonia consortis Andreae Veres contra relictam Georgii Varga velnt in causam attractam.

1. Sofia asszony, Veres Mártonná vallja hite u tán : Jőve egykoron hozzám Szász Borbála, kezdé tőlem kérdeni, hol vagyon Bába Katus ? Kérdém tőle miért keresné ? Mondá : adós nekem egy hordó bor és egy gerezna árával 18 írttal, de bár meg ne adná, csak mivelné azt, a mit nekem fogadott.

Kérdém, mi volna az. Azt mondá erre nekem : Azt mondotta én nekem Bába Katus, hogy ha az Téglás János ganéjjával megkennék az Téglás Jánosné száját, esmét az asszony ganéjjával az ura s z á já t: tudná, hogy mindjárast meggyülölnék egymást. Én váltig kérém, hogy ne cselekedne olyan istentelen dolgot. Láttam azután esmét, hogy egy kútba követ hány, de azt nem tudom, hogy bű-báj volt-e,

vagy nem volt.

2. Anna Szőcs Miklósné szolgálója vallja hite után : Mikor én Varga Györgynénél laknám, híva az ura oda két czigány-nét és az czigánynéknak egy korsót ada kezekbe; s mondának az czigánynék neki Katusnak : te is háromszor igyál e korsóból, mi is háromszor iszunk és látám, hogy azonképpen cselekedének. Annak utánna, hogy ittanak háromszor a korsóból a czigánynék, Bába Katus hátok lapoczkáj okhoz verte a korsót. Nem tudom, bor volt-e a korsóban, vagy nem volt.

Azt sem tudom, ha az végre inté, hogy teje megjöjjön vele, vagy elapadjon. Ezt látván, én elhagyám másodnap.

Dorottya asszony Bakó Benedekné vallja hiti után Menék oda Bába Katushoz és látám ott Tehenes Jánost, kit megfogadott volt ő, hogy Rődre menne az nézőhöz. Kérdém,

KOLOZSVÁR, 1591.

73-

m it csinálnának. Én nekem így szóla: lm az szegény Borbála asszony fiára akarja kötni magát Téglás Antalné, ha lehetne, elválasztanák egymástól. Annak utánna jőve hozzám Kis Orsik, kérdém tőlle, ha igaz volna, hogy Bába Katus őtet azon kérte volna, hogy az Téglás Antalné ganéjába vinne neki, hogy elválaszthatná az urától. Nekem erre azt mondá : hogy 25 pénzt Ígért volt neki, hogy vinne benne, de ő eleget járt utánna, de szerit nem tehette, hanem az kert mellett vett fel afféle rútságot és mikor oda vitte volna neki, harmadnap múlva őtet megszólította és megszidogatta érette, hogy nem abban vitt, hanem másban. Mondotta Kis Orsik n e k i: tudja az ördög kié, mert én untam utánna ólálkodni, szerét nem tehettem. Mikoron annak utánna törvénybe kőitek volna, az anyja az Isten szent haláláért kért engemet, hogy lecsen-desitsük az dolgot, mert neki is része vagyon benne és mind ketten el kell veszniek. Mikor egykor házam előtt ülnénk, Körösi Péternével jő vala azon elé Bába Erzsébet az anyja és nézni kezde az Bába Katus házára és az házra m utatva így kezde szólni : Vajh te ördög háza, ördög lakik vala te benned, de most szegény zsellérek laknak te benned. Erről, hogy mi megintettük volna : ne mondja azt, mert ha már mondaná is, ők keresnék reá. Erre azt mondá : no ám beidéztek, ha esze leszen a rácz asszonynak és ha tudja magát forgatni, meg is nyer. Hallottam azt, hogy az köyet megkerítette volna és az kútba hánta volna.

Ilona, Körösi Péterné hite után vallja : Hallottam ezt Szász Borbála szájából, hogy Bába Katus neki azt mondta : ne legyen semmi gondod, én olyat csinálok, hogy az te fiad megútálja az feleségét és futnak egymástól. Azt is hallottam tőle, hogy Bába Katus hozatott az Téglás Jánosné ganéjából, de nem tudom, mit cselekedett vele. Kért engemet Szász Borbála er ssen, hogy lecsendesítenők a dolgot, kit Bába Katus cselekedett, mert ő is félt, hogy ha ez törvénybe kél, tűz leszen rajtok, miért hogy ő is consentiált abba, noha semmit nem cselekedett, hanem Bába Katus, ő kész volna az mennyeg-zőt is megcsinálni az ő maga költségén, csak az ifjú asszony lenne békességgel, ne hírhednék ki ez dolog. Hallottam az anyja szájából, hogy egykorott megyen vala elé az én házam előtt és az leánya Bába Katus házára m utat vala és így szól vala : Vajh ördögök háza, ördögök laknak vala te benned, de most szegény zsellérek laknak. Mi erre megintők, de ő ugyan azt mondá, noha az ő leánya lakott benne, de ugyan ördög lakott abban az házban. Mondám azt is, miért mívelted ezt, ha most is beidézték a leányodat; erre azt mondá : had idézzék, Isten segítse reá az jó asszonyt, a ki beidézte.

74

KOLOZSMEGYE, 1593.

Rácz Tamásné Katalin asszony vallja hiti után : Hogy Esaisnétől hallotta, hogy azon kérte őtet Bába Katus, hogy vinne neki az Téglásné ganéjjába.

Szentkirályi Albertné : Hallottam mástól, hogy ez Bába Katus 12 kovács követ vetett volna az kútba.

6. Septembris : Tapasztó János vallja hiti után : Ezt tudom ez dologban : Bába Katus, Szász Borbálával együtt kiildének engemet el fizetésért Rődre, adának egy üveg bort és valami viaszát oda vinnem. Mikor oda vittem volna, mondá az néző : Ügy vagyon, hogy egy szeplős asszony ellent is ta rt az anyja benne, hogy egybe ne mehessenek ; sok ellenkezők is vannak, de soha el nem kerülhetik, hanem egybe mennek. Mely dolgot, ha én megértettem volna, mi okon kiildének : én soha el nem mentem volna.

Törös Antalné Anna asszony hiti után vallja : Árulok vala az piaczon ennek előtte úgy mint három héttel, jőve oda nagy sirva az Bába Katus szolgáló asszony embere. Kérdém mi lelte, mondá, hogy az asszonya igen megverte. K érdém : m ié rt; mondá, hogy Veres Andrásné házához küld vala valamit tőlem, hogy el nem vivém, azért vere. Kérdém mi volt, a mit az tőle elküldte volt, de

semmiképpen nem akará megmondani.

{Eredetije Kolozsvár városi levéltár, 1590—94. közti tanúkihallgatási jegyzőkönyvben.)

XXV.

Kolozsmegye, 1593.

Feljegyzés Kolozsvár város számadáskönyvében egy boszorkány elégetésének költségeiről.

»Egy asszonyt égetének meg, kit az vármegye ispáni fogattak itt meg és az vármegye ispáni többet nem adtanak 3. forintnál. Nem érték meg vele az költséget. Adatott bíró uram az poroszlóknak forint. 2.«

{Eredetije Kolozsvár város levéltárában levő 1593-ik évi számadáskönyvben.)

XXVI.

Cselnek*, *1596.

Feljegyzés Csetnek város számadásában egy boszorkányégetésért járó fizetésről.

»Dem Henker zalt dass er die Maxinkén verbrenn t hat, fl. 9. d. —.«

***(Mikulik József :* Magyar kisvárosi élet. 236. lap.)**

DEBRECZEN, 1599.

75

XXVII.

Debreczen, 1599.

Utasítások a debreczeni bíró részére Nagy Jánosné és Vandáné boszorkányságának bebizonyítására.

»Bíró uram mint magistratus et actor Nagy Jánosné ellen bizonyítsa m eg: bogy maga vallotta, bogy az orvosságot hagyva testamentumban hagyták neki, annak felette ódó, kötő és az Isten igéjét babonaságra fordította, búj ős-bájos és varázsló«.

»Bíró uram Vandáné ellen is bizonyítsa, hogy reá Nagy Tamás hagyta az orvoslást, annak felette ódó, kötő, varázsló«.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 5. számú jegyzőkönyv, 742. 1.) XXVIII.

Selmeczbánya, 1604.

Börtönben ül egy nő boszorkányság gyanúja miatt.

***(Demtcó :* Felsőmagyarországi városok életéből, 148. lap.)** XXIX.

Szatmár, 1609.

Ezen évben folyt egy boszorkánysági per és elégetés.

***(Ip o lyi:* Magyar Mithologia. 416. lap.)** XXX.

Kolozsvár, 1612.

Szemétbíró János felesége és Bakóné kuruzslással vádoltatván, többszörös tanúkihallgatások, úgy a város ügyészeinek, a felpereseknek, valamint a vádolt asszonyok részére is. ítélet, mely Szemétbírónét arra kötelezi, hogy másodmagával tett esküvel, Bakónét, hogy saját önmaga esküjével tisztázza magát. 1

2

12 M artii: Testimonia pro directoribus contra captivas binas mulieres Joannis Szemétbiró consortem et Bakóné, coram dominis dispensatoribus et notario.

1 és 2. tanú : nihil ad rem.

3. tanú : Kotlóczi György megesküvén hüti után ezt vallja :

Hogy ő e dologban semmit sem tud, hanem azt hallotta mástól,, hogy Szemétbiróné a csécsit tyúkmonyba fejte és Zakmári Istvánnak adta megenni.

4. tanú : nem tud, nem is hallott semmit.

5. tanú ezt vallja : Csizmazia Mihály az felesége anyjával külde el

együtt Yarjasnéval Szemétbiró Jánosnéhoz, hogy kérnők, hogyha valamit tudhatna az ő betegségének könnyebségére ; mert gyanakszik ő reá, az mostani betegségéért, hogy ott ő nála esett volna rajta. Szemétbiró Jánosné viszontag Csizmazia Mihálynak azt izené én tőlem, hogy ő semmi kenést nem tud, Isten őtet úgy segélyje, hogy ő semmit nem cselekedett, ha cselekedett, bár az Purgatorium tűzbe vettessék az ő lelke. Még azt is izené mi tőlünk, hogy az mennyi sűrű ördög pokolban vagyon, az szaggassa ki az lelkét, efféléhez a ki tud.

Ezek után penig erőssen megszidogata és azt is mondá : Mond meg a beste kurvafiának, hogy inkább hiszi, hogy a mely leánynak hütit és gyűrűjét adta, hogy az incselkedik körűié ésgyötri.

6. vallja: Azt tudom, hogy Szemétbiróné süte két tyúkmonyat reggel flestökömre ; egyiket én nekem adá feltörve, azt mondván : edd meg Mihály deák, ha nem utálod ; az másikat mondá, hogy adjam az uramnak Csizmazia Zakmári Istvánnak.

Én azonképpen az uramnak adám, feltöretlen vala pedig az.

Annak utánna mondák az háznépe : No Mihály, jó vala-e az tyúkmony ? Azután azt is mondák, az inas is, meg egy oláh leány, hogy egy kannába az csécsit megmosta borban és egy éjjel két tyukmony állott benne és az tejet reá fejte, azt adta neki megenni, mely tyúkmony ugyan kék volt a csecstej miatt.

Hallottam azt is, hogy mikor elment, akkor est ve szépen békével ment el Csizmazia Mihály. Aztán azrtán azt is hallottam, hogy izent volna Csizmazia Mihály n e k i; hogy ha megkötötte, gyógyitsa meg, de ő azt izente arra, hogy az mely ördög megkötötte, azon ördög meg is oldja.

Testimonia pro directoribus.

1612. die 14. M artii: 1. tanú mit sem tud.

2. tanú ezt vallja, h o g y : az elmúlt esztendőben mikor Szemétbiró Jánosnénál lakna, én tőlem küldött asszonyom egy tyúkmonyat be, melyet az kannába én töttem. De én egyebet semmit nem láttam. Mondotta asszonyom, hogy hányástól adta Zakmári Istvánnak. De én sem az bor köszönés felől, sem egyéb valami dolgai felől nem tudok, hogy Csizmazia Mihálynak innia adott volna. Valami m átkáját sem tudom Mihály mesternek ezen feleségén kivül. Az tyúkmonyban asszonyom is ött és ő maga Zakmári István is. Abból a borból, melybe tétette a tyukmonyot, először asszonyom ivott.

-a legénynek Zakmári Istvánnak adott. Az tyúkmonyot is együtt ették meg. Est ve tette be az kannába a borba, reggel viradatkor vettem frestekemre ki. Ehomra adta megenni az legénnek, Zakmári Istvánnak.

3. tanú Georgii Vargyasi relicta Orsolya asszony megesküve, biti után ezt vallja : Engemet Nagy Tamásnéval együtt küldött vala Csizmazia Mihály ez két fogoly asszonyhoz házokhoz és megizené tőlünk, hogy ő azoltától fogva volna az nagy veszedelembe, minekutánna bort köszönt volna reá és megitatta volna vele. Szemétbiró Jánosné mondá, hogy nem a fejébe köszönté reá, hogy valami afféle gonosz ember volna, hogy nyavalyája legyen utánna ; én afféléhez nem is tudok gyehenna tüzét említve.

Tanúk Szemétbiróné és Bakóné védelmére.

1612. die 12. Martii : Testimonia pro relicta Joannis Varga, alias Szemétbiróné et Bakóné captivis, sive inctis.

1. testis Csizmazia Lázár : Ott volt akkor vacsorán, de semmit se tud.

2. testis Kotlóczy György hiti után azt vallja : Nem látta, hogy az asszony poharat töltött.

3. tanú Csizmazia Gábor. Ö ebben semmit nem tud, mert ő immár ittas volt.

4. tanú Csizmazia Zakmári István hiti alatt azt vallja: Hallottam Csizmazia Mihálytól, szájából a mennyegzője idején, azaz harmadik napján, ó maga mondá nekem, mikor elhálta volna immár az feleségét : Bizony édes rokonom, csak nem megölének az éjjel, az feleségem képében annyira meg-rontsolának. Az pohár köszönésben penig én semmit nem láttam. Az öreg asszony felől pedig azt mondja, hogy egyik helyből a másikra is alig ment.

5. tanú Székely Mihály hiti alatt azt vallja : Hallottam mástól azt, hogy felesége képében mennek reá és úgy vesztegetik. De azt ő maga szájából is hallottam, hogy el viszik és oda hordozzák az klastrombán és lyukakról lyukakra viszik. —

Az pohár köszönésben penig semmit nem tud, nem látott.

6. tanú Joannes Szekeres hiti után azt vallja : En az pohár töltésben és az elköszönésben s italában semmit nem láttam. Az vén asszonyt pedig láttam, hogy ágyba feküdt.

De ezt hallottam a Csizmazia Mihály feleségének az anyjától, hogy mondta, hogy látta, mikor a leánya urát megvesztegették éjjel két fekete kutya képében, megszólította őket, hogy miért vesztegetitek ebek immár olyan igen. Amazok pedig azt felelték, hogy halgass te eb, légy veszteg ott, ne félj bár immár, mert nem bántunk ezután Mihály uram.

78

KOLOZSVÁR, 1612.

7. tanú : Nem tud semmit.

8. ta n ú : Csizmazia Miklós hiti után azt vallja : Hogy Csizmazia Mihálynak szájából hallottam harmad napján az mennyegzőjének, h o g y : Nem tudom édes lelkem barátom, mi dolog, de az éjjel oly igen nyomóda egy eb a feleségem képébe. Házasság előtt pedig azt is hallottam maga szájából, hogy mikor ennek az fogoly Szemétbiró Jánosnénak házánál vacsorán lőtt volna, azon éjjel mentek reá hárman, egyik az fejét, másik az lábát fogta és az harmadik úgy roncsolta az derekát. Azt is hallottam, hogy azután is mentek volna négyen reá és úgy gyötrötték és azután egy kis lyukon az ablakon nagy zörgéssel kiment egy macska. Az asszonyt pedig nem láttam , hogy pohárt töltött volna, hanem Kotlóczy Györgyöt láttam, hogy pohárt töltött és kenyeret pirított.

1612 die 16 M artii: Testimonia pro relicta Joannis Varga captiva et altera Bakóné.

1. testis. Zakmári István Csizmazia. Varga Jánosnénál lakik, juratus fassus e s t: Hallottam az beteg Csizmazia Mihálynak napájától, az öreg asszonytól, hogy mondotta a vejinek, hogy : jó fiam Mihály, tudod-e, hogy még ifjú legény korodban is ily nyavalyásul valál és így kornvadoztál ? *Az* másik kérdést, hallottam szájából Czizmazia Mihálynak. Az harmadik kérdésbe, noha ott voltam az mulatságban, de nem tudok semmit benne, hogy az fogoly asszonyok bort köszöntek volna el valamelyikünkre. Kotlócziné fia töltötte az pohárt. A negyedik kérdésre azt mondhatom, hogy az mulatság farsangban ebben az 1612. esztendőben volt. Az borban áztatott tyuk-monyat pedig karácson előtt három héttel én magam ettem meg orvosságért; én magam hozattam az bort is estve, de ott tej

nem volt én láttomra. Ad quintam quaestionem : Mástól hallottam, hogy Csizmazia Mihálynak az anyja mondotta volna az társainak, hogy mikoron valakit megakarnának kötni, tehát karóból pohárt ossz ve járót csinálnának, csak avval is megköthetnék az embert. Szájából hallottam penig Csizmazia Mihály feleségének az anyjától, hogy az almának, nem tudom, ha az bimbóját-é, avagy a szárát, ha egyféle szerszámához keni és megadja enni, mentest kólikába és efféle nyavalyába esik.

2. testis. Kádas Csizmazia István juratus examinatus fassus e s t : Az első kérdést nem hallottam Csizmazia M ihálytól; mennyegzőjének másodnapján pedig mondá — mikoron rút szinű volna — : Édes társom bezzeg az éjjel nem alhatám, mert heten valának. Ezen az ablakon jőve be hárma, így néztem reájok, úgy beszéllette, hogy beszéllett volna az boszor-

kányokkal. Mondotta, hogy nem nyughatott, hanem szidták erőssen és fenyegették : ezután az oldalod csontjait szedjük ki más úttal, most nem árthatánk. — A mikor ott Szemétbiró Jánosnénál voltunk — az harmadik kérdés szerint — semmit nem láttam affélét. Az 4-ik kérdésbe sem látott sem m it; az ötödikbe se tud semmit.

3. testis. Kádár Takács Jánosné Katalin jurata examinata fassa e s t : Én kis gyermekségemtől fogva mind mellette laktam Szemétbiró Jánosnénak, de soha semmit nem láttam tőle, sem nem hallottam. Az Bakóné három esztendeig lakott mellettünk, de attól sem láttam sem m it; sem a szomszédságba felőllök nem hallottam, hogy efféle gonosz incselkedők lettek volna.

4. testis Börhelt Péterné asszony hite után azt vallja : Három esztendeig ellenben lakván az fogoly aszonyokhoz, eleget járt házunkhoz, de nem tudok semmit felőllök. — Ügy vagyon, hogy panaszolkodék nekem Szemétbiró Jánosné, hogy olyant fogott volna reá Csizmazia Mihály, hogy én miattam és én nállam betegült volna meg. Kére engem, mennék el vele Csizmazia Mihályhoz. Ott azt kérdé : Mégis azt mondod-é Csizmazia Mihály, az mit tegnap üzenél, hogy én kötöttelek volna meg ? Mondá : ügy vagyon, hogy gyanakszom kedre, minthogy ott betegültem volt meg. Ott elannvira védte magát az asszony. Ugyanott hallottam Mihály mestertől, hogy im az estve itt fekszem vala és az karomat a fejem alá tettem vala. úgy ránták a karomat a fejem alól az feleségem képében^

hogy most sem bírom ; maga az feleségem szappanyozott.

Ott mindent elé számlálónak az Utrum szerént való gyanút, de ott megbékélének egymással.

5. testis Srüffner Mátyásné : Hét esztendeig laktam szomszédságban Szemétbiró Jánosnéval, de én semmit nem láttam, sem hallottam felőlié, hogy afféle tudományos volna.

6. testis Mark Pálné : semmit sem tud.

7. testis Georg Soszterin, Szappan-utcában lakó, semmit sem tud.

8. testis Anna Garai András szolgáló leánya hiti után ezt v allja: Ez immár az harmad esztendőre fordult, hogy Varga Jánosnénál szolgált, de ő nem tud semmit.

9. testis Georg Soszterin Orsolya asszony hite után ezt vallja : Ez Varga György és Varga János egyek voltak, az nagy drágaságban esztendeig laktak nállok, de én semmi gonoszt nem tudok felőlié m ondani; hanem erős munkával, kenyér kereséssel ˆélt. — Az vén asszonyt ingyen sem ismerem személyéről is. — Sem az Csizmazia legényeket.

10. testis Lakatos Péterné Ilona asszony hite után • ezt vallja : Nem tud semmit felőllök mondani, hanem az öreg asz-

szony, Csizmazia Mihálynénak az anyja az gyermecskéket orvosolt és reájok olvasott.

11. testis Bakos Lucza semmit sem tud.

12. testis Georg Reimerin kádárné, semmit sem tud.

13. testis Tomas Holczappelin Anna asszony hite után ezt vallja : Varga János, kinek felesége volt ez fogoly asszony,

■én velem atyjáról egy volt. Én semmit nem tudok afféle gonoszt felőle mondani, noha ángyom. Hogy keserültük, csak részt sem kértünk tőle, hogy magát kitarthassa. Az vén asszonyt ingyen sem ismerem.

14. testis Katus Bennehelt hite után ezt vallja : Csizmazia

Mihálynénak az anyjának az unokája, minap vele mene az Szamosra és ő tőle hallá, hogy már megfogták volt Varga Jánosnét. Mikor kérdém tőle, miért fogtattátok meg az szomszédasszonyt, felele : bizony nem tudom, miért fogtatták meg, eléggé mondá jobbanyám: ne fogtassad meg, mert annak előtte is volt neked afféle nyavalyád. Az napa asszony az vejinek mondá.

1612. 19 M artii: Testimonia pro directoribus.

1. testis. Mislei János molnárlegény az plébános malmába, öreg ember, juratus fassus est. Fejérdinének az szolgáló leánya őről vala ott kin. Beszédnek erede és ott ennek az beteg Csizmazia Mihály sógorának kezde beszélleni: miképpen két tyuk monyát küldött volna be tőle az kamarába és egy kannába bort az aszonya, melyet mikoron előhozott volna, kiküldötte az leányt az házból és az kannába az bor közibe fejte volna az csécsit és innia adott volt Csizmazia Mihálynak benne legelsőbben is. Azután az leány bátyját kinálta aznap avval az itallal. Az leány az ablakon nézett be (negyedmagával, melyet azokkal bizonyít) és úgy m ondotta: Ne igyál bátya.

Mond az b á ty a : Lám annak előtte ivutt az asszony belőle, miért ne innám. Ezt Csizmazia Mihálynak a sógora hallván az malomban, az tűznél ültében, menten tudományt tőn, hogy ezt halljátok molnárok, ez is könnyebségére leszen az sógornak.

2. testis. Török Mihály Csizmazia Mihálynak szolgája, jó ifjú legény, hite után ezt vallja : Az mi az első kérdést illeti, hallottam Csizmazia Mihálytól. Tudom, hogy a fogoly asszonyhoz küldött Csizmazia Mihály, de mi válaszszal járt, nem tudom. Azt üzente, hogy gyanakodik oda, hogy egy pohár bort adta meginnya, de csak ő neki legyen könnyebbsége, ő

soha nem háborgatja. Az harmadik kérdés felől is nem tud semmit. Hallottam pedig ezt Szemétbiróné szolgálójától, szájából hallottam, hogy az plébános molnájába azt mondja vala, hogy egy kupa bort hozatott és az kamorába tétette **M A (fY. A K A D K MIA.]**

vele és azt asszonya Szemétbiróné mondá, hogy két tyúkmonyat te tt az borba és negyedmagával nézett volna reá, hogy egyik tyúkmonyat Zakmári Istvánnak, az másiknak felét megevé, felét ismég Székely Márton fiának adta Mihálynak megenni. Annak előtte

pedig a csécsit fejte az kannába a tyúkmonyra, azt is negyed magával látta volna a leány.

Azt is beszéli vala ez leány az malomban, mikoron Zakmári István elment volna onnét máshova lakni, tehát az csizmája lába helyét felásta és azon nyomot ismég azon földre letette, de visszafordítva. Ez leány pedig akkor Fejérdinénél lakik vala. Most ismét ez fogoly asszonyhoz visszament lakni.

3.

testis. Fejérdi Istvánné kívül Farkas utczában lakó, hite után ezt vallja : Mező pásztor Szabó István leánya Anna, én hozzám jött volt lakni, de ismég visszament Szemétbiró Jánosnéhoz. Az még én nálam lakott, beszéllett egyetmást, de én igen bántam bőbeszédét. Mondotta, hogy az asszonya Varga Jánosné egy kannabort küldött be kamorájába és abba két tyúkmonyat, sütöttet, tétetett volna és azután titkon csécsit fejte volna bele és annak egyikét Csizmazia Istvánnak, az másikat Csizmazia Székely Mihálynak adott volna enni.

Sőt pökött volna is belé, de nem tudom, hogy az borban, vagy az tyukmonyban.

1612. 19 Martii : Testimonia pro captivis Varga Jánosné et Bakóné.

1. testis. Tömpe Miklósné jurata fassa est: Nihil scit ad 5 quaesita. Hanem Tömpe János lába gyógyítását említi, hogy odahítta Csizmazia Mihálynak a napáját és meggyógyította a lábát és azótától ép ember. Mondotta azért, hogy ezt nem kellett volna borbélyra bizni, mert nem jó szerzet, nem nekie való volt. Ugyan akkor, hogy velem megven oda Tömpe Jánoshoz, mondá az öreg asszony, hogy hallá-é kegyelmed, hogy megszólítának, bizony megszólítának, meg-meg szidának : eregy eregy ageb : De én semmit nem hallottam, hogy valaki egyéb szóllott volna.

2. testis Dési Istvánné, égett-boros asszony jurata fassa e s t; Ezen két fogoly asszony felől semmit nem tudok, nem ismerem őket. Csizmazia Mihály felől sem tudok sem m it; hanem magam lábam és gyermekim lábain sebek voltak, tekenőbe vitték hozzája Csizmazia Mihályné anyjához és ő

gyógyította meg.

3. testis Platz Istvánné semmit sem tud.

1612. Die 24 M artii: Ex deliberatione dominorum judicum.

Ez két fogoly asszony Szemétbiró Jánosné és Bakóné K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

®

•v: •! . . . . . .

..

miért fogtatott légyen meg a directoroktól, az törvény világosan megértette. Melyről bizonyságára is kibocsátotta az direc-torokat ellenek, hogy abba a dologba, a melyért hozzá feleltének, bizonyítsanak és minden környül álló dologról is. Megolvastatva elsőbben az Utrumot, annak utánna a bizonyságokat, comperiáljuk az tanúknak vallásából, az tyúkmonynak borba való tételét és hogy azt Csizmazia Istvánnak meg is adta enni, kit a törvény előtt ő maga is nem tagad ; csak hogy azt praetendálná benne, hogy nem in male finem, sőt orvosságnak okáért adta volna, kihez ugyan a Csizmazia István fassioja is accedal. Mindazáltal minthogy homályosan az több bizonyságok referálják, hogy csecs tej is forgott volna az borban ; sőt az önön maga szava is Szemétbiró Jánosnénak erre tendál, mikor azt mondja Székely Mihálynak : edd meg ezt, ha nem utálod, kiből praesumtio lehet, hogy volt valami benne és azért mondta : Tetszik az törvénynek, hogy Szemétbiró Jánosné másodmagával magát expurgálja, hogy ő nékie efféle boszorkány tudománya nincsen és soha senkinek efféle cselekedetivel nem ártott. Ez tyúkmonyoknak megétele is nem gonosz végre, hanem amiképpen magyarázta, orvosságnak okáért adta légyen.

Az másik penig Bakóné úgy ő maga hitivel jurálja, hogy soha sem ő maga, sem pediglen másoktól efféle boszorkányi dolgot cselekedni nem látott, sem nem cselekedett és így absolváltatnak az törvénytől; az jövő Széknapja legyen az expurgatio. Az direktorok penig az fogtatásért semmin nem maradnak, miért hogy praesumptio láttatik a dologba lenni és tisztek szerint cselekedtek.

Futura sedes judiciaria proposita est depositioni juramenti.

1612. die 27. M artii: Szabó István leánya Anna, Varga Jánosné ugyan Anna és Bakóné az pronuncialt törvény szerint hitöket praestálták és így absolváltatnak.

Eodem die deposuerunt juramentum coram sede judiciaria.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1611-el jelzett jegyzőkönyv 58. s köv. 11.)

XXXI.

M edgy es, 1614.

Az 1614-iki medgyesi országgyűlés paráznaságért és bűbájosságért perelte : Imrefiné Ifjú K atát és Dengeleginé Forró Enyingi Török K atát, Báthory Gábor volt szeretőit.

(L. e perre vonatkozólag *Szendrei János* közlését: Történelmi Tár 1891-ik évf. 371. s köv. 11.)

KOLOZSVÁR, 1615

83

***Jegyzet : Szilágyi Sándor* Erdélyi Országgyűlési emlékek VI. kötet 496. 1., XXVIII. okmányszám, közlötte Bethlen Gábornak 1614. év május hó 16-ikán kelt kegyelem-levelét Imrefiné Ifjú Katalin részére, a ki azzal vádoltatván, hogy boszorkányok segélyével bűjös-bájoskodott, az országgyűlés által közmegegyezéssel halálra Ítéltetett. Életének megkegyelmez, oly feltétel alatt, hogy életét megjobbítja, Erdélyt örökre elhagyja, és biharmegyei jószágain fog ezután élni.**

XXXII.

Kolozsvár, 1615.

I

Dancz Orsolya boszorkánysági pere, kit azzal vádoltak,'hogy valami gyökeret adott egy leánynak oly czélból, hogy az által égy jegyespár között gyűlölséget okozzon. Az ügy tárgyalása; tanúkihallgatások.

Domini directores in sede judiciaria cum protestatione az captivához, Dancz Osrolya nevű leányhoz ezt felelik : Az elmúlt napokban, kinek certum festuma is constal, nescitur midé mota et rationibus ducta, meg nem gondolván Istennek parancsolatját valami gyükeret adván másnak, hogy házasok között össze vesztetnének, azzal gyűlölséget szerzenének, a kinek azt adá a captiva, az nem akarván celalni, megjelentette egyebeknek. Mely dolog, mert hogy Istennek parancsolatja ellen vagyon, azt kivánjuk, vi juiis, hogy efféle bűbájosságért per torturam examináltassék és annak utánna valami méltó büntetése leszen, a törvényre támasztjuk. Melyet ha az incta tagadna, mind az gyükeret készek vagyunk, suo tempore producalni és egyéb circumstantiakat is mindeneket készek leszünk docealni. Protestálnak ad ulteriora.

Incta per procuratorem excipit, hogy ő örökséges ember gyermeke lévén, nem fogtathatta volna meg.

Tetszik törvény szerint, hogy usque in finalem sententiam az exceptio nem resolvaltatik, hanem exhibitis testibus super propositis, akkor kitetszik, melyik fél aggraváltatik, az incta in facto, avagy az actor in juris processu. Akkor resolutiojok leszen az exceptioról is, penes totam seriem in causae merito.

Incta ulterius procedendo excipiál, hogy certa festumát mondja, alioquin.

Resolutio. Tetszik az törvénynek, hogy még vagyon ideje, mivel hogy protest alt felőle az actor, hogy certa festumot is mondja, Azért mondhat. Miért penig, hogy az incta megkívánja, tartozik megmondani. Mely tavaly pünköst nap tájába volt anno 1614.

Dancz Orsolya procuratora által így felel. lm értem az-directorok mit felelnek hozzám, hogy tudniillik 1614 circa 6*

festum penthecostes, én másnak adtam valami gyükeret, melylyel az

kinek adtam, hogy házasok között ártana vele. Az mi a gyiikérnek mivoltát nézi, holott gyükeret neveznek, kivánom, hogy az a gyükér előhozattassék, mert én senkinek gyükeret, sem egyebet a végre nem adtam, hogy házasok közt ártsanak v e le ; mert én, sem semmi nemzetségem, varázslással nem éltem, nem is akarok élni. Ha pedig dato, sed non concesso valakinek adtam volna, de nem a végre, hogy én avval másnak ártására tudtam volna élni, avagy éltetni, hanem mint afféle leányzók tréfaképpen, az mint gyakorta szokott leányzók között esni, tréfálódhattam, de semmi gonosz végre nem.

A mint ez nevezett gyökérnek semmi gonosz effectussát, sem én, sem más által végbe vittem volna ; melyet juralásommal is kész vagyok affirmálni, hogy én soha afféle infascinatrix nem voltam, nem is vagyok, hanem mindazoktól innocensnek mondom magamat. Protestálok ad ulteriora. Igazságom mellett kész vagyok bizonyítani is, hogy soha efféle nem voltam, nem vagyok.

Actor replicat contra inctam : Értjük mivel menti magát a captiva contra propositionem nostram. Incta kívánja, hogy a gyükeret produkáljuk, volenti non fit injuria, suo loco et tempore készek leszünk produkálni. A hol mondja, hogy ha mit te tt volna is, úgy mint leányzó, tréfába tette volna, azt mondjuk, hogy efféle gyökérnek adása nem tréfa, hanem manifestum quid si juris. Mely 6 mondásával láttatik a mi propositionkat affirmalni. De hogy világosabban legyenek mindenek propositionk szerint, docealni akarunk minden circumstantiákat és az poenákat vi juris megvárjuk a jure.

Protestamur ad ulteriora.

Incta replicat: lm értem, hogy az actorok mégis egyenesen azt mondják, hogy feleletek szerént doceálni akarnak ellenem. Azt mondjuk — vi juris, — hogy ezeket nem doceálja, melyre nem is doceálhat, tudva innocentiankat: ergo az gyalázatunkért in mortuo homagio convincáltassanak. Én is peniglen responsiom szerént innocentiámat doceálni akarom és jurálni, si necessum fuerit.

Ambabus partibus dies pro reportatione testium praefixi sunt.

Dancz Orsolya ügyében előbb a vád, majd a védelem tanúinak kihallgatása.

1615. die 4 Septembris : Testimonia in hoc introscripto negotio captivae puellae Ursulae Dantz, pro dominis directoribus.

1. testis. Michael coquus, a város hűtős szakácsa, azt

vallja : Ez Dancz Orsolya maga szájából hallottam magam házánál, hogy mondotta, hogy Farna Kata adott gvükeret neki. hogy egv leánynak Annának, Olajos Jakab mostoha leányának adja, a fejében, hogy ő azt Dombi Péter szolgálójának adja, hogy mikor ifjú Farkas Demeter mátkájával beszélget, köztök ereszsze le egyik gyökeret, a másikkal érintse meg a ruháját és meggyűlök a m átkáját Farkas Demeter és őtet, Farna K atát szereti meg. Ez Anna leány nem cselekedte, hanem az gyükeret adta a leánynak, mely akkor jegyes volt Farkas Demeterrel, Dombi Péter leányának Kata asszonynak.

2. testis, Domokos Mátyásné Ilona asszony hite után ezt vallja . Jövék vala az kertből, jőve előmbe Dombi Péterné az szolgáló leányával, Annával, mondá : im asszonyom, mint jártam, ihol gyükér, ezt adta Dancz Orsolya az én szolgáló leányomnak, hogy az leányom és vöm között lebocsássa, ruházatjokat vele megérintse és mentest meggyűlölik egymást ; ezt cselekedje és nem birnak össze. Akkor mutatá a gyökeret is és ez leány is megmondá, hogy Dancz Orsolya adta olyan formán neki. Az gyükér ígyen Dombi Péternél marada.

3. testis Anna Olajos Jakab mustoha leánya circa 1-1

annos hite után ezt vallja : Dombi Péternénél vagyon hat esztendeje, hogy szolgálok. Jőve hozzánk Dancz Orsolya egy reggel, mikor csak felkelénk oly reggel vala, noha gyűlöltük, nem szerettük, hogy hozzánk járjon, vonta tehát meg magát az ajtóba, szollá, ismég elmene. Azomban ismég jőve hozzánk, ismég elmene, semmit nem monda. Harmadszor, hogy kimenék az háztól, tehát az úton találtam, mondá : Édes Anna, csak valami szóm vala veled. Mondám : mond meg, mit akarsz, mert dolgom vagyon. Oly későre mondja vala, hogy álljak meg. Mondá, hogy valamit adna, az erszényből ki vona egy kis p apirost: monda, hogy bizik hozzám : Ihol vegyem, mert ma leszen bosszúság, az utálatos Beken Katus . . ú) Ez olyan, hogy mikor az bátyám Farkas Demeter beszélget Beken Katussal, az gyökérből szakassz el egy darabot és vesd le köztük, érintsd meg az ruházatjokat vele és bocsásd le köztök, te magad is menj átal a gyökérrel köztök. Az mig Vásárhelyre megyen, úgy meg gyűlöli addig a leánt, hogy el kell tőle válni, ha meg nem cselekeszed, mással is megcselekedtetem. Még más papirost is vett ki és mondá, hogy : Édes Anna, ez olyan gyükér, valakit meg érintesz vele, mentest el kell venni, férjhez mehetsz. Én váltig

elindék — *(sic!)*. — Erre mihelyt tőle elválhaték, mentest asszonyom házához menék és megmondám mind az menyasszonynak, mind penig asszonyomnak. Az **) Néhány olvashatatlan szó.**

gyükeret penig az egész kalandos előtt is forgatták. De semmi vég nem lehetett benne, hanem közkézhez adtuk, Bürker Simonnéhoz, Néb Jánosné asszonyhoz.

4. testis. Dombi Pétemé Anna asszony hite után ezt v a llja : Én nekem ez szolgáló leány adta hírré, m ondván: én jót kivánok kegyelmeteknek, igen igen őrizze kegyelmetek az ifjú házasokat, mert incselkedés vagyon köztök. Ügy kezdé ez gyükeret említeni, úgy adá kezembe ez gyükeret. E t per omnia sic fatetur, u t famula. Embereknek megmutattam, kapitánynak, de semmit nem gondola vele.

Azonkivül is, mikor hon nem voltunk, járt oda Farkas Demeterhez,] láthatta, ha haza jönnek-é ; maga erőssen meg hagytuk, hogy oda ne járjon.

5. testis. Mihály Deákné Dombi Anna asszony : Az mint Olajos Anna szájából értette, úgy tudja ez is. Ez Anna hozta az gyükeret is, úgy mondotta, hogy Dancz Orsolya a végre adta neki, hogy Farkas Demeter közt lebocsássa, érintse ruházat j át, mentest meggyülölik egymást mátkájával. Kezembe is volt ez gvüké.r ; Bürkerné asszonynál vagyon ez mai napig is ez gyükér.

6. testis Nagy Mátyásné Orsolya asszony hite után ezt vallja : Lőrinczné jőve hozzá és úgy kért, hogy Bürkerné asszonyhoz menjek és ott Molnár Jánossal megbékéltessem őket. Ott láttam az gyükeret. Mi ott békességre nem meheténk, mert törvént m utat vala.

7. testis Rákosdi János hite után ezt vallja : Egy este kinézék hét órakor télben, lappanga egy ember Farkas Demeterné háza alatt, ott hallgat vala. Menék ki, tehát Dancz Orsik, kérdém : mit jársz itt? — Az bátyámhoz megyek. —

Mit csinálsz oly későn itt ? Megesküvék egynéhányszor, hogy ő

azért megyen, hogy megbékéljék az ángyával, mert haragszik reá.

Még nekünk három garast ada ajándékba. Mondám, hogy nincsen hon Farkas Demeter, mit jársz ily későn itten a kapitányhoz, annyit tud a dologba. Berethalomban vala Demeter akkor.

Eodem ibidem in contrarium testimonia pro incta Orsolya Dancz.

1. testis Sas Istvánné Margit asszony hite után ezt vallja : Én nállam laktak ezelőtt 8 esztendővel, de én semmi gonoszságát nem láttam. Ügy vagyon, hogy az leány bátor természetű ; de én gyükére felől semmit nem tudok.

2. testis, a kinek házánál lakott mint gyermek.

3. A ki igy szól: együtt nőttünk, nevekedtünk Orsolyával. — 4. 5. 6. és 7-ik jónál egyebet felőle nem tudnak mondani.

KOLOZSVÁR, 1615.

87

(Itt következik ezen érdekes kis bejegyzés.) 1615 die 7. Septembris. Domini dispensatores biberunt,

~non voluerunt adesse. Ideo protestatur per procuratorem super hoc, quod parati fuissent cum suis testibus pro incta.

1615. 9. Sept. Testimonia pro detenta puella Ursula Dantz.

1. testis Kalmár Lőrincz hite után ezt vallja : Én nem tudok semmit ez jó leányhoz, sem gyükér felől valamit mondani. Hallom azt, eleget hallottam, de nem láttam semmit hozzá. Az kalandos előtt mene is végbe köztök valami viszál-kodás dolgok huszonöt forint kötél alatt, de ott gyökérről nem volt semmi emlékezet.

2. testis. Nagy István hite után ezt vallja : Én semmi gyökerek felől mondani nem tudok, hanem tudom ezt, hogy egyenetlenkedtenek ezelőtt is egymással Farkas Demeter mátkájával, ez Dancz Orsolyával még az más tavaszkor, de az kalandos megbékéltette őket, még 25 frt kötelet vetének neki.

Dancz Orsolya követé meg, mind az Farkas Demeter mátkáját, s mind az kalandost, mert nyelvéhez feleiének Szakács Mihályék.

1615. 9. Sept. Testimonia pro directoribus contra detentam puellam Ursulam Dancz.

1. Szentesi István felesége Mártha asszony jurata fassa e s t : Én az

gyökér dolga felől egy mákszemet se tudok. Tudom ezt, hogy eléggé kötődtek az megholt asszonynak a nénjéveh, de megbéléltek az kalandosban.

2. Nagy Mihály felesége Soós Borbála hite után ezt v a llja : En igen beteg voltam, jőve hozzám egykor Dancz Orsolya; én minthogy azelőtt hallottam volt az gyökér felől, én megdorgálám, mit gyükerezött. Ügy, mondá, de csak tréfából adék egy hitvány gyökeret Olajos Annának, az után találám, mondva, hogy az mely legényt megérintesz vele, el kell venni; igy tréfálódám. De ez után az piaczon, úgy hallottam egyebektől, hogy azt mondotta volna, hogy kettészakassza az ifjú házasok közt, Farkas Demeter és mátkája közt és meggyűlölik egymást.

3. és 4. tanú nem tud semmit felőle mondani.

5. testis. Tömösvári Miklósné Borbára asszony hite után ezt v allja: Dancz Lőrincznének egy zsellér asszonya vala Vargáné, mely most Mihályfalván vagyon, az beszéli vala Borgiás Ilonának : Én tudom, mikor Dancz Orsolya három napig oda jára ez gyökérért, nyilván tudom, hogy oda volt érette. Mioltától fogva pedig kijött az fogságból és ide idézé-nek bennünk, kiálla az ajtaján Magyar-utcába, mert szinte mellette lakom és nagy fenszóval kiálta : hiába utcza hossza kur-

8 8

(h . n .) 1615.

vák, mert ugyan nem értetek semmit velem. Elég morgását hallom napestig, de nem tudom kit szid.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1612-vel jelzett jegyzőkönyvben.)

Jegyzet: **Az ítélet a jegyzőkönyvben nem található meg.**

X X X III.

(H. N.) 1615.

Tudósítás több boszorkány elégetéséről, kiket egy leány vallomásai alapján fogtak és Ítéltek el.

A Chronicon Fuchsio Lupino-Oltárdinum az 1615. évre vonatkozólag a következő esetet beszéli e l : Egy leányka apja előtt avval

dicsekedett, hogy, ha akarja, képes jégvihart előidézni ; apja mondta : idézzen elő oly jégesőt, mely csakis az ő szőílőjét pusztítsa el. A leányka ezt megtette s apjának megvallotta, hogy anyjától tanulta. Az apa feleségét feljelentette, a kit elégettek és vallomása alapján még sok más boszorkány ju tott máglyára, a kiknek szándékuk volt, hogy jégviharokkal az egész országot elpusztítsák.

(Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum. I. k. 279. 1.) XXXIV.

Nyitramegye, 1616.

Gál Istvánná, Bocskó Jánosné és Sebestyén Jánosné ellen, kik Gróf Thurzó jobbágyai voltak, az uradalmi fiscalis vádat emel. 117 tanút hallgatnak ki, s az ügyben Sempcz, Sempte, Szered Újváros birái és esküdtjei Ítélnek, a három asszonyt hóhér által való megkinzásra, azután pedig megégetésre Ítélik.

***(Tagányi Károly* közlése a Nyitramegyei Közlöny 1887-ik évi 41. és 42. számában.)**

XXXV.

Debreczen, 1619.

Póka Boldizsárné és Sárvári Istvánné varázslásért elfogatván, ellenük tanúkihallgatás rendeltetik. A tanúkihallgatások után, 1619. jul. hó 4-ikén Pókánét tűzhalálra Ítélik, s ugyanaz nap el is égetik. Sárvárinét pedig kötelezik, hogy harmadmagával tisztázóesküt tegyen, a minek jul. 6-ikán eleget tett és így felmentetett.

25. J u n ii: Biró uram úgy mint magistratus, két asszonyi állatok, úgy mint : Póka Boldizsárné ellen és Sárvári Istvánné

(h . n .) 1 (3 2 1 .

89 >

ellen, kik causae veneficii et artis daemoniacae fogva tartatnak, minden gonoszságot bizonyítson per testes.

1619 4. J u lii: Dominus judex, tanquam legitimus magistratus contra veneficam Póka Boldizsárné testibus quam plurimis dilucide satis et manifeste, eius artes daemoniacas et maleficia comprobavit: Ergo ardentissimo igne combu-randa dijudicata est.

Quod et executioni eodem die demandatum est.

Contra Sárváry Istvánná vero post attestationes testium, non satis dilucidorum sic est pronunciatum : tertio se probis et honestis personis innocentiam suam, ad tertium diem, ab hoc crimine testetur dicta Sárváriné.

1619. 6. J u lii: Sárváry Istvánné rea veneficii et incantationis suspecta et capta, quoniam ex testibus non satis dilucide constitit eius iniquitas, tertio se purgare juramentum solemne deposuit, se nunquam eius criminis ream exstitisse et tandem sic absoluta dimissa est.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 8. számú jegyzőkönyv*

167— 172. 11.**)**

XXXVI.

(H. n.) 1621.

Bethlen Gábor nejének Károlyi Zsuzsannának kínos betegeskedését Báthory Anna boszorkányoskodásának tulajdonítja.

Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsánna már 1620-ban betegeskedett, de e betegség főleg 1621-ben okozott nagy kínokat és aggodalmakat. Bethlen Gábornak sok baja lévén Báthory Gábor feslett erkölcsű testvérével, Báthory Annával, ki előbb Jósika, majd Bánffy Dénes erdélyi főurak neje volt, de a mellett hol egy, hol más szeretője volt, neje betegségét Báthory Anna boszújának tulajdonította. Ezért Bánffynét és a boszorkányokat, kik által, hite szerint Bánffyné nejét megbabonáz-tatta, el is fogatta és perüknek kegyelem nélküli gyors ellátását sürgette.

Nejéhez irt egy levelében 1621. június 24-ikén így ír :

»Csomaközi Bánfinét megfogatta, az ördöngösökben is ötöt, az mestert is. Megirtam mindjárt, hogy törvényt láttasson reá, ha megsentenciázta a törvény, megölesse.« Egy más levelében írja, hogy a Bánffynéra való vallatásokat megolvasta s *iszonyodik bele.* Megmutatta azoknak a főuraknak is, kik Bánffynét eddig pártolták, azok is belátják most, hogy nem érdemes reá.

”9 0

BRASSÓ, 1 6 2 5

írj a továbbá e z t: »írasd meg az ispánoknak. Nem rendelek az ördög gyilkos kurvának semmi halált én, valami büntetést a törvény neki talál, azzal öljék meg. De az boszorkányok ölésével főképpen annak az Pálné nem tudom kicsodáné, a ki főeszköz volt benne, *ne siessenek* édes szívem, hanem ijesszék azomban és biztassák az kegyelemmel is őket, csak gyógyít-nának meg, az Istentől elszakadtak talám valahogy meg-gyógyíthatnak.«

Ugyanezen levél egy más helyén ez á l l : »doktorok, borbélyok nem remélem én, hogy használhassanak afféle bűvölés ellen.«

(Ez ügyre vonatkozó levelek közöltettek: Győri történelmi füzetek III. kötet, 195. s köv. 11., Történelmi Tár 1879. 211. sköv. 11. Az Erdélyi Muzeum kéziratai közt is vannak erre vonatkozó levelek. I. E.

15. levéltári jegy alatt. Hogy azonban maguk a szóban forgó per iratai hol rejlenek, nem sikerült kifürkésznünk.)

XXXVII.

Brassóf 1625.

Tudósítás két boszorkány elégetéséről. (1625. julius 29.) **(Quellen zur Gesch. der Stadt Brassó. IV. 103. 1.)** XXXVIII.

Debreczen, 1626.

Portörő János fenyegetései és gyógyításai által magát gyanússá tévén, hetedmagával tisztázóeskü letételére utasíttatott, a minek megfelelvén, megintetett s felmentetett.

Portereö János, mivel hogy sok betegeket gyógyított s fenyegetett is egynéhányat, nagy sorok lévén hozzá, purgálja magát azokból, hogyő nem ördenges és senkit nem vesztett, heted magával, jámbor személyekkel.

E t petit terminum ad purgandum et datur tertius dies, idest pro futura sede.

Die 30. Ja n u arii: Joannes Portörö advenianti termino juramenti ex eo, quod nihil ipse arte magica aut incantationibus nosset, neque unquam ulli hominum huiusmodi veneficio nocuerit, septimo se coram senatu solemniter jurans se purgavit atque absolutus pronunciatus est. Addito hoc, ut deinceps caveat, ne huiusmodi detestabilis rei suspicionem stultis suis minitationibus et garrulitate

in se trahat.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 8. sz. jegyzőkönyv 585. 1.)

DEBRECZEX, 1626.

XXXIX.

Debreczen, 1626.

Tarthy György és nővére, Ormos Erzsébet, elfogattak, Fejes Istvánnak, az Erzsébet férjének meggyilkolása gyanúja miatt. Erzsébet

■*ezenkívül boszorkányság miatt is. Erzsébet elleni ítélet: megkínzás és akár vall, akár nem, elégetés; Tarthy, ha vall, méltó módon végeztessék ki, ha nem, más érdemlett büntetése lesz.*

Dominus judex veluti magistratus captivari fecerat Georgium Tarthy et sororem eius Elisabetham Ormos, ratione suspicionis contra eosdem super interemtione Stephani Fejes in publica via promontorii Bihariensis item veneficii eiusdem Elisabethae et magicae artis testibus comprobandae.

Deliberatum e s t : Sufficientibus testibus dominus judex legitime collectis et juratis comprobavit ex proprio eiusdem Elisabethae Ormos ore, probata esse is ta : ipsam veneficii et magicae ac diabolicae artis peritissimam esse ac perfectam huiusmodi scientiae asseclarum; sui meriti quoque interemti caedis ex signis probabilibus ream esse, una cum fratre suo majore natu Georgio Tarthy. Ideo utrumque torturae primum subjiciendum, deinde mulierem comburendam, sive fateat quippe, sive non. Eius fratrem vero, si idem post torturam fassus fuerit, se participem necis fuisse, meritissimo mortis genere afficiendum, si nihil fassus fuerit, digno nihilominus supplicii genere puniendum.

***Jegyzet :* E június hó 8-ikán bejegyzett Ítélet után június hó 13-ikán feljegyzés, miszerint Erzsébet, kit *Tátosn&k* neveznek, nehézkesnek találtatván, kegyelmet nyert, javulástTfogadó reversalis mellett,_) Tarthy György is hetedmagával tisztázta magát, mint a következő**

iratból kitűnik.

Tátos Erzsének sententiájának (mely az tűzre Ítélte) executiója igy halada el, hogy nehézkesnek találtatott lenni.

Köti penig arra magát, hogy soha az féle Tátos ördöngösségben nem él, nem csalárdkodik olyan hazugsággal, hogy ő Tátos és az sárkányok neki közössi (mert ugyanis az maga nyelve vallására kellett volna meghalni) és soha sem emlékezik az kínzásról; soha senkinek sem nyilván, sem titkon való cselekedetivel és mesterségivei, vagy vesztésivel nem árt JÉ s minthogy az urának Fejes Istvánnak halálába, megölésébe némü-némü jegyekkel sorossá tette magát, az is jövendőben, ha kitudódik, az sententia legyen fején, az ki pronuncialtatott volt.

Hasonlóképpen az bátyja Tarthy György köti magát (mivel hogy ő is igen soros volt sok hihető jegyek által) hogy

soha az kínzásról meg nem emlékezik, szinte úgy, mint az húga, alias azon törvény legyen fején, az ki pronuncialtatott volna, hogy ha heted magával nem menthette volna magát az gyilkosságból, tehát meg kellett volna halni.

(Eredetije Debreczen város levéltárában. 8. számú jegyzőkönyv. 647.

és 651. 11.)

XL.

Komárommegye, 1627.

Komárom vármegye viceispánja Laki János, Lőrincz Benedek szolgabiró és Csécsi György esküdt a megye több községében számos tanút hallgatnak ki Chepi András, Kun K ata és Zsigmondné ellen, kiket ördögi tudománynyal, varázslással, rontásokkal vádolnak. ítélet nincs.

(Közölte *Rómer Flóris :* Győri történelmi és régészeti füzetekben. I. köt.

176. stb., 219. stb., 322. stb. 11. II. köt. 74. 1., 158. L, 274. 1., III. köt. 176. 1.)

XLI.

Debreczen, 1627.

Özvegy Nagy Jánosnénak 1627 julius 15-ikén történt megégetéséről jegyzés.

15 Julii. Sophia relicta Joannis Nagy venefica crimine veneficii corruptionisque hominum ac diabolicarum artium convincta et aggravata, hodie educta *viva combusta est* comportatis per relictam Demetrii Rácz contra eandem testibus.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 9. számú jegyzőkönyv 70. 1.) XLII.

Debreczen, 1627.

Előbb Kovács András, később-Varga Lőrincz neje, Debreczenböl elmenekülvén és azután Eperjesen elégettetvén, Debreczenben hátramaradt apróságai természetes fiának, Kovács Istvánnak kiadatnak.

Ad testimoniales, judicis et juratorum oppidi Liszka litteras, vetula Elisabetha venefica, consors olim Andreae Kovács, post vero Laurentii Varga Leszkaiensis, per fugam hic Debrecini relicta *(quae venefica* post fugam Eperjesini capta *combusta est)* filio ejusdem naturali Stephano Kovács per dominum judicem extradata sunt.

(Eredetije ugyanott.)

KOLOZSVÁR, 1629.

9 3

X LIII.

Kolozsvár, 1629.

Özvegy Szabó Andrásné Sára (alias Kerekes szüle) 'perének iratai.

a) *Rövid jeljegyzés az első tárgyalásról s a vádlott védelméről,* b) *A vádlott tanúi,* c) *A felperesek tanúi,* d) *A bíróság Ítélete, mely vízpróbára vetést határoz s annak eredményétől teszi f üggővé a további eljárást,* e) *A tanács Ítélete, mely megengedi, hogy vádlott harmadmagával tisztázóesküt tegyen,* f) *Feljegyzés, hogy tisztázta magát.*

Ez captiva asszony az becsületes bírák előtt azt mondja : Az ördögnek sok incselkedési vannak és minthogy ördög, eszköz által cselekszik, ha azért az ő testében, vagy ábrázat-jában mit cselekedett, azt ő nem tudja, nem tehet arról. —

Bizonyságra kéredzik mind az két fél és az törvény elbocsájtá, hogy

nyolczad napra bizonyítsanak, az incta is maga ártatlanságát bizonyítsa. Directores juxta propositionem allegationis cum circumstantiis doceáljanak. Incta quoque pro sui defensione intra octavum diem se purget. — Azután törvények lészen.

1629. die 17. Septembris: Testimonia pro Sara honesti quondam Andreae Szabó relicta, ut incta recepta, contra directores velut actores coram dominis Stephano Báczy et Joanne Wogner.

1. testis. Joannes Farnasi citatus juratus et examinatus fassus e s t: En nem láttam soha Szabó Andrásnéhoz semmi boszorkányságot, bűbájosságot, sem nem hallottam, maga vagyon nyolcz esztendeje hogy ismerem, nállam is lakott fél esztendeig. Hanem láttam, hogy apró gyermekeket gyógyított, füvet mit szedett, elhitták s hozzája is hoztak gyermekeket.

2. testis. Bereni Albertné citata jurata fassa e s t: Én soha semmit hozzája gonoszt nem láttam, sem nem hallottam ennek előtte, hanem a mely leánykát Báczy György uram tart, annak az anyjától hallom most, hogy afféle volna. Közönséges füvekkel tudom, hogy gyógyít, az kiket más is ismer, s azt hordotta, mivel az volt élete.

3. testis circumspectus Michael Litteratus de Hary juratus centumpater, citatus et examinatus fassus est ad fidem suam : Ez incta lakott kívül Magyar-utcában való házamnál hat esztendeig. Én soha semmit sem hallottam, értettem hozzája, hanem Báczy Györgynél lakó egy szolgálócska mondott volt, nem tudom phrenesisből-e, miből reája valamit. Báczy György 94

megakarván fogatni, hozzám esének az incta és az veje. Én kimenvén házamhoz és kapitányokat, tizedeseket oda hivatván, Csiszár Istvánnét is és Kis Gáspárnét, — az kiktől az szó adatott volt — mivel az egyik az leánkának anyja volt, oda hivatván kévánám, hogy a mit tudnának, mondanák a szemébe, mert ha a dolog úgy volna, tehát ő nem hogy ott tartaná házánál, hanem inkább tiszti szerint meg kell mondani bíró úrnak és a tanácsnak. De nem tudtanak semmit mondani egyebet, hanem hogy az gyermek beteges állapotában mondotta, hogy reá akartak menni ez incta képében. Hogy igy semmi bizonyost nem tudának mondani, úgy hallgaták el a kapitányok és tizedesek, hogy be nem mondották. Báczy György is jelen lévén és hallván, ő is abban hagyá. Mindazáltal én nem azért, ez mi nézi, de kikíildém őtet házamból. — Pro actore quoque idem fassus est.

4. testis. Hegedűs Györgyné K ata asszony citata jurata examinata fassa e s t : Nállunk lakott egykor egy télen, együtt viradtam, sütöttem vele, de én semmit nem láttam hozzája, nem is tudok semmi affélét.

5. testis Tordai Miklósné K ata asszony citata jurata examinata fassa e s t: Lakott házamnál egy ideig még legelsőben, mikor ez mostani vejivel ide jött volt, de én semmi búbájosságát nem láttam, sem hallottam ; hanem füvet láttam, hogy szedegetett és gyermeket, mit kötözgetett vele.

6. testis. Márta asszony Simon Tamásné citata jurata examinata fassa e s t : Vagyon harmincz esztendeje, hogy ismerem még ifjúságától fogva az inctát, de én soha semmit affélét hozzá nem láttam, nem hallottam, hanem én most hallom az emberektől.

7. testis. Lázár Istvánné Anna asszony citata jurata examinata fassa e s t: Lakott talán én nállam két hónapig, estve még elébb lefeküdt én nállamnal, reggel nyolcz órakor kelt fel, de én semmi boszorkányságot hozzá nem láttam, hanem hogy süly ellen szedett fű vet s azt törte hájban.

Stephanus Thorotzkay inctae procurator protestatur super eo : hogy Báczy György uram az inctát fertelmes asszonynak mondotta ilyen szókkal: olyan fertelmes asszonyért nem méltó esküdnöm.

T e s t i m o n i a p r o . A c t o re.

1.

testis circumspectus Georgius Báczy citatus juratus examinatus fassus e s t: Ad primam quaestionem: én bübáj osságát nem tudom, de hallottam. Én ott nem voltam, mikor követ vett fel, sem mikor hajitott, nem tudom. Az szolgálóm-

nak mit csinált, maga meg tudja mondani. Mindazáltal én nálam lakván, egykor otthon hagyjuk kis-karácson napon, meghagyván nekie, hogy tüzet csináljon és őrizze; hogy haza mentünk, az ház közepén találtuk elterülve, mikor onnat fel költ volna és meg eszmélkedett volna, azt mondotta, hogy Sára asszony jött reá, egy ostor volt a nyaka körül tekerve, lefogta, megszidta, miért mondotta meg, hogy reá jár, erőssen megverte ; az mint találtuk magunk is.

Sőt azután is gyötrötte, mi nem láttuk, hanem mondotta, hogy az a Sára asszony jő reá, ruháját felfogván avval boritja be, váltig csapkodván karddal is az házban széjjel. De én nem láttam semmit is, hanem a leánka mondotta : ihol Sára asszony reám jő, be akar borítani. Mindazáltal láttam és szántam nyavalyás állapotját a leánynak, minthogy penig házamnál esett, fájlaltam is úgy fogván keményben az dolgot, megfenyegetém : hogy bizony tüzet rakatok az hátadra. Annak utánna elszünt róla. — Mihály Deáknétől Hárinétól is hallottam, hogy beszéllette, hogy az urának az kertben egy fa félén (sic) tekerte volt az karját s meggyógyította ; az szolgáj oknak is, szénát hányván az szekérről le, az nyárs az alfelében ment volt és rútul meg sebhette, azt is ő gyógyította meg sós foghagymával, mivel házoknál lakott, azt Ígérték nekie, hogy ott tartják, csak gyógyítsa meg.

Az után úgy féltek tőle, hogy nem mertek semmit is ellene vétni, hanem mindent adtak neki az háztól, a mit kivánt.

2.

testis K ata Kis Gáspár leánya Báczy Györgynél lakó, ultra duodecim annos, citata jurata fassa e s t : Engemet egész esztendeig vesztegetett, szüntelen reám jött, gyötrött, az torkomat fogta meg, nem szólhattam, az hajamban kért, körmöm metélékjében, feketéjében is, hogy adjak nekie s menten elmegyek vele. Megint, az anyám, ha nyavalyám ellen valami köteléket szerzett az nyakamba, reám járt, azt kérte, s azt mondta, hogy adjam neki s mindjárt igen szép madár leszek, úgy repülök el. Vallatott, esketett, szidott az leikével, hogy meg ne mondjam az anyámnak. Égő kemenczét hozott előmbe avval fenyegetett, hogy belé vét, ha meg mondom. A mennyiszer reám jött, mindég az ő képében járt reám, maga esztendőt által ugyan számtalanszor jött reám ; lustos ingallyával bontott be. Hogy az anyámmal laktam három hónapig és nem mondottam ki, hogy mind velem volt, körülöttem forgott minden ruházatjában és teljességgel az ő képében, és az szeme is olyan fertelmesül bugázott ki az egyik mint szintén kün az minémü.

Az anyám kénszergetett, hogy megmondjam, de félvén tőle nem mertem megmondani, hanem egykor mondtam az apámnak, hogy ihol vagyon édes apám. Édes apám vagdalkozék-reá, nekem megálla mindjárt az szóm, viradtig sem szólhattam.

Az uram házánál is egykor kitekinte az kemencze megül és hogy látá, hogy senki sincsen, ki jőve reám, ostort tekere a nyakam körül, vesztegete, szida az leikével, hogy megmondám-é anyámnak ? meg mondám é ? — Ismét Csorba János arra tanította vala az uramat, hogy rostáról egyék és mind magok mind az háznép őnek és az fenkövet meg hevitvén reá teteté étel után az rostára, az ajtót beszegeztük és az mind Csorba János megmondotta volt, oda jött ez a Kerekes szüle és leült az ház előtt, mivel nem jöhetett be. Az uram osztán egykor megesküvék rajta, hogy ha el nem szűnik és ha valamelyik háza népének nyavalyája leszen, tüzet gyúttat a hátára, gyógyítson meg.

Arra azt mondta : én meg sem vesztettem, meg' sem gyógyítom.

Azt is mondta az uram, lám az én képemben, sem háza népem képében nem jő. Arra meg azt felelte : nem késő még, hogy a kegyelmed képibe is eljöjjön.

3.

testis Kis Gáspárné Orsolya asszony citata jurata examinata fassa e s t : Az leányom tudom, hogy nyavalyásul rosszul volt és azt mondotta, hogy a Kerekes szüle száll ele-jiben az kéményből egy nagy lepedővel és ott tánczol körülötte, fenyegeti, hogy meg ne mondja, viszont híjjá is vele, koszorút igér. Kérdettem, fiam talán csak tetszik, nem ő. De bizony — azt mondotta — ő édes anyám, az homlokelőt is úgy viseli ugyan ő. Mondtam még : mond édes leányom, mert ugyan nem árthat ő teneked. Az vízre sem igen küldhettem, féltem, hogy oda veszti, hanem magam mentem el vele, fél útból is vissza kiáltott, úgy mentem melléje. Esztendőnél tovább volt úgy,

— hanem aztán végtére Báczy György uram felhivatván, eskűvéssel fenyegette meg, hogyha meg nem gyógyítja, megfogta t ja. Mivel igy jártam vele, hogy találám az asszonyt s azt mondta, hogy hozzam hozzá az gyermeket, elszerzi ő jóhelyre, ha hozzá nem hozom penig, megbánom, ügy kérém vala Báczy György uramtól haza a leányt, de ő kegyelme azt mondta : nem adom, mert én házamnál esett, gondját viselem, vagy meghal, vagy meggyógyul s úgy hívatta aztán fel, az mint mondtam. Mind az két szomszédom is gyanakodott reá, mert egykor egy malacza az szülének oda ment vala a szomszédomhoz s az kutyája megmará, kiűzé. A szüle kijőve s azt mondta : megmarattad az ebbel a malaczomat, de megbánod. Azon éjjel az szomszédomnak egy tinaját mind nyargalák, magunk is hallottuk, hogy elé s hátra futkosott. Két idegen ember is, ki

nálunk hált, hallották, viradt felé osztán az utcza ajtónak mene, nagyot zördüle s ott le dőle, meghala. A pásztor nyúzá meg, a háta mind eleitől fogva hátráig oly fekete volt, mint az holt szén. Az másik szomszédomtól hallottam, hogy az inassa mondotta volna, mely Kolozson vagyon, hogy éjjel az KOLOZSVÁR, 1629.

97

■pajtában az tehénre ült volna s látta az inas, hogy leszállott az tehénről s megfejte ; és azt mondta ez az szomszédom, hogy lelke veszetlen ő reá gyanakszik, mert összve háborodván mind magának, mind marhájának nyavalyája esett vala. Maga nem vizelhetett. Az felesége aztán utánna járván az szülének, gyógyította — s úgy gyógyítá meg.

4.

testis Szász Bálintné Margit asszony jurata examinata fassa e s t : Az házunknál való hajigálkodás nyilvánvaló dolog, mert mint kővel, szántó vassal és késsel is hajigálkodtak és szúrtak, hol egyikünkhöz, hol másikunkhoz. Mikor elsőben lett volna az hajigálás, az uram mene az szénafűben, énnekem mondá, hogy a gyermekkel a szőlőbe menjek. Azért a szőlőbe lévén, egykor a leányom nézni kezde félre és az kezében levő

hársot tépegetni két felé. Kérdém mit néz, nagy félve mondá : a hol anya, bizony fekete dolmányos ember ide akar jönni.

Én mondtam : imádkozzunk fiam, ne félj semmit. Hogy imádkozánk, az leányom mondá : a hol karóvá lón, a hol ledőle, a hol ismét felüle, apró botokat csinál, nem igen hosszukat, szép fejéren megfaragja, az övét mind körülfűzte és kővel mind megrakta. Ám felkele, elindula, kihajitá az egyik követ, ugyan zúg. Maga is ki az borjú delelőre mene, a hol az Gellyén tanya felé megyen, a hol ismét heten jönnek más felől reá.

A hol össze találának a két fűzfa a hol vagyon, amaz asszony ott vagyon, az kék rokolyás, az ki bélest árul az piaczon. Én mondtam : mondod te fiam, de én nem látom, maga hiszen én is meglátnám. — Nem látod te anya őket, de majd meglátod az port, a hol az sipos fúni kezdi az sipot, közben ugrik ; azt is megmutatá mint ugrik, körülötte tánczolnak oly sebessen anya, hogy te futva sem érnéd el őket. Az port, a mi azt nézi, látám én is osztán, hogy mint egy kéményen az füst mint szokott felmenni, úgy ment fel a por is. — Ám anya felmenének az ispotály tarlójára, osztán nem láttam

tovább, hová mentek.

Hanem minket hajigálni kezűének az szőlőben. Mintegy délkor osztán én is haza menék az gyermekkel. Az gyermekre álmot hoztak és mind ott luczikolták. (?) Estvére midőn fel költ-hettem, azt mondta, hogy Kerekes szüle képében jött reá, mind ruhája, mind kontyja, mind ábrázatja. Az torkát megfogja, ott tikoktatja, avval fenyegeti, hogy az szablyát a gégéjének veti és mind alá kettéhasítja, meg ne mondja, az fejét szorítja. Mikor úgy aluszik, magunk is látjuk, hogy a vak szeméhez kap ; ő azért azt mondja, hogy nem alszik, hanem mindent úgy lát, mint emette. Egykor az uram künn az luppel (?) az eszterhát gyakdosván, mivel meghajigáltak vala, én benn valék az leányommal, súgva m ondta: a hol az Kerekes szüle.

Én behívám az uramat, a leányom mondta : a hol vagyon, k o m á r o m y ˆ

b os z o r k á n y pf. r e k .

7

98

KOLOZSVÁR, 1629.

az ágy lábánál kuczorodott le. Oda üte az uram, ott aztán hol együtt, hol m ásutt m utatá az leány hogy vagyon. Egykoron mondá, hogy : ám ki szalad az lyukon, ki az uram, az leány is utánna, mondá, hogy : a hol a pej lóra másznak fel, oda futamék, ott is ütni kezdé. Onnét a kashoz mondta hogy mentek, azt is véré, végtére mondta, hogy ám elszaladának.

Valahol velünk vagyon az leány, akárhon, akár mezőn, mindenütt úgy hajigáinak bennünk, az leányra penig délben is álmot hoznak és úgy vesztegetik. A leányom azt mondja, hogy tizenketten vannak. Az a fekete dolmányos sípossok, koszos, fenn az feje teteje kopasz, úgy jő eleibe.

Egy kis kék izejik vagyon mint az tenyerem kicsid, de mikor kiterítik, azt mondják, hogy hatvan mélyföldig ellátnak nála menni. Az mi papjaink négyen kijöttek volt oda, az fejérvári pap is ott volt; hogyha oly lélek vagyon ott, megkérdjék, erős kényszerítéssel kényszeríték is, hogy meg mondja, de nem szóla. Az Kerekesné leánya megyen vala ott, mondák, menjen be ő is, azt mondá : nem megyen, mert haragszik Zobásné reám, hogy az anyja felől szót

találtunk volt szólani s talán ugyan koporsójáig sem felejti el. Azért ugyan gyanakodhatom reá magam is.

5. testis. Szász Bálint juratus examinatus fassus e s t : ut praecedens testis et uxor sua hoc excepto, hogy az szőlőbeli dolgot nem oly bőven referálja. Avval penig többíti, hogy mikor az eszterhát szurkálta, leesesét az kőnek hallották számoson ; magát igen meghajigálták egynéhány úttal. Item, hogy az asszony azóta, mióta ez történt házoknál, oda ment hozzájok, az előtt penig soha nem ment. Tehát gyanakodik maga is reája.

6. testis. Tar Andrásné Márta asszony jurata examinata fassa e s t : Én semmit sem láttam, sem hallottam egyebet az inctához, hanem Pór Máténétól hallottam, hogy tiszta boszorkány. Ma is hogy feljövök vala, mondtam n e k i: meg kell mondanom, az mit mondtál. Eredj eredj, ugyan mond meg, hogy tiszta boszorkány, azt mondta.

7. Testis . . A)

Én mellettem lakott az asszony, de én soha semmit nem láttam hozzája; hanem fűvet szedett. Ism é t: kolosi szekér hála ott nálunk egykor, az ökrök mellett levő inas nem jőve be, hanem kün marada hálni. Ez mondá reggel, hogy őtet megnyomták az boszorkányok. Mi nem hiszszük vala s azt mondá : hiszen látjátok, hogy az ökör szarváról az új istrángot le szakasztották; engem ugyan gyötre; rólam elállván az **J) A név kiszakadva.**

KOLOZSVÁR, **1 6 2 9 .**

telién alá üle, megfejé, ugyan csörgött; egy nagy hosszú rokolyában v a la ; az fejébe vala ruhául tekenő. Mondám, hogy csak tetszett neked, azt feleié: dehogy tetszett, láttam szememmel. Az urammal is, az mi azt nézi, összeveszett volt, az után meg csömörlött s ő gyógyította meg.

8.

testis Szilágyi Bálint citatus juratus examinatus fassus e s t : Egyebet én semmit sem tudok, sem hallottam, hanem, hogy Kis Gáspárné beszélte, az ő leánya miket mondott, ügy vagyon, a mi azt nézi, hogy gyanakodtam reá, mivel haragos volt velem, s egy tinóm meghala véletlenül egy éjjel és hogy betegeskedtem is gyanakodtam, hogy talán ő djolga, de én nem tudom, hanem ő

gyógyíta meg.

1629. die 16. Octobris : Bírák uraim ő kegyelmek assumálván director uraim úgymint actorok és Kerekes szüle incta között való causat az boszorkányság dolgából, assumálván és az bizonyságokat elolvastatván s mind két félnek penes testes qualificatiojokat meg értvén és megvizsgálván mindeneket, tetszett ő kegyelmeknek törvény szerin t: hogy az bizonyságokhoz képest incta vízben való bútatással meg próbáltassék elsőben, annak utánna ahozképest törvényt pronunciálnak ő kglmek s az tortúráról is deliberálnak.

Incta apellavit per procuratorem et dimissa est ad senatum.

1629. die 16. Novembris: Assumálván Kerekes szüle dolgát tanácsul ő kegyelmek ratione veneficii és bírák uraim törvényét és partium utrumque qualificationes megértvén és hallván: tetszett ő kegyelmeknek törvény szerint, hogy mivel az incta bizony ságí, az kikkel némelyikkel alkalmas ideig, némelyikkel ugyan sok ideig lakott inferálják, hogy semmit hozzá nem láttak és nem is ismertek ; az actorok is penig semmi oly bizonyos faktumot reá nem bizonyítottak, hanem az testisek az mit behoznak, csak suspiciók : Azért tertio se expurgálja magát az incta, hogy ő nem boszorkány és az boszorkány bűbájossághoz semmit nem tud, nem ért.

Juráméntumat conjuratorjaival tartozik praestalni ad octavum diem a praesenti die computando.

1629. die 23. Novembris: Compareálván az incta tribus personis sibi adjunctis, jurálának super innocentiam.

(Eredetije Kolozsvár városi levéltár, 1620—1648. évekről szóló jegyzőkönyvben.)

1 0 0

DEBRECZEN, 1629.

XLIV.

Debreczen, 1629.

Bagoly Gerqelynét paráznaságért és ördögi varázslásért (incantatio) lefejezik. Férjét, ki neje paráznaságát elnézte, megvesszözik.

In sede judiciaria die 8 Maii. Consors Gregorii Bagoly Szovatensis ex fassionibus testium adulterii ac suspicionis diabolicae incantationis

convincta et aggravata capite plectatur.

Maritus vero ejus Gregor. Bagoly suae dictae consortis adulterii et lenocinii conscius, virgis caedatur ad rotum.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 9. számú jegyzőkönyv, 275. 1.

XLV.

Debreczen, 1629.

Özvegy Nagy Mihálynéra bebizonyulván, hogy oldó-kötő, embert-vesztő, tüzhalálra Ítéltetett és szeptember hó elsején elégettetett.

1629 die 23 Augusti sedes judiciaria. Dominus judex, uti magistratus contra relictam Michaelis Nagy, corruptionem hominum testibus probet, hogy óldo-kötő, embert vesztő, sok embert fenyegetett meg és a fenyegetés után nyavalyások következett.

1629. die 1. Septembris : Relicta Michaelis Nagy obstetrix publica venefica, 60 circiter testium fassionibus veneficii, incantationis et artis diabolicae primitiarum convincta et aggravata, ex deliberatione Senatus jure mediante, per dominum judicem supplicione ignis adjudicata : combusta est.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 9. számú jegyzőkönyv, 321. 1.) XL VI.

Lőcse, 1629.

Egy nőt, ki egy tehenet meg akart babonázni, a városból kiűznek.

***(Demlcó :* Felsőmagyarországi városok életéből, 148. 1.)** XLVII.

Udvarhelymegye, 1630.

Tanuvallatás egy boszorkányperben Dimién Istvánnéra és Jakab Istvánnéra vonatkozólag.

***(Vass Miklós* közlése: Ethnographia, 1906. 253—54. 11.) awir utttlt**

DEBRECZEN, 1631.

XLVIII.

Debreczen, 1631.

Molnár György és neje felperesek Szűcs László senatornak nejét kuruzslással, varázslással vádolván, miután a tanuk ellene bizonyítanak, utasíttatik, hogy harmadnapig hetedmagával tegyen tisztítóesküt, s ha erre nem képes, el fog égettetni. A kitűzött napon Szűcs Lászlóné és még egy más asszony, Nagy Györgyné elégeüettek.

1631. die 13. Novembris : Inter Georgium Molnár cum uxore sua, uti actorem et consortem Ladislai Szűcs *senatoris* Elisabetham, uti inctam ratione male medicationis et incantationis per inctam patratae.

Deliberatum e s t : Ex fassionibus testium p a te t : Hogy Szűcs Lászlóné gyógyított, berbitélt és szemébe mondták, hogy ő vesztette meg Genge Mihálynét is és jövendölt viaszszal, ónat öntött az betegnek és az beteg gyermek felől azt mondotta, hogy vérben áll ő elő tte; sőt az boszorkányságért megperzseltetett Zsófi asszonvtul is láttato tt reá maradni az tudomány : ideo heted magával, idegen jámborokkal mentse magát ad tertium diem, hogy ő az ördögösséghez semmit sem tud, legitime orvoslott, nem varázsolt és senkit meg nem vesztett. Ha meg nem mentheti magát, kivitessék ad comburandum.

Die 15. Novembris: Consors Ladislai Szűcs et Margaretha venefica consors Georgii Nagy plurimis testibus aggravatae et convinctae ratione veneficii et incantationis diabolicae, hodie eductae et combustae sunt.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 9. számú jegyzőkönyv, 550. 1.) XLIX.

Debreczen, 1631.

A város főbírája vádolván özvegy Szűcs Istvánnét és Litterati Mátyásnét, hogy szemökre hányták bűbájos, embervesztő voltukat és azt eltűrték, továbbá, hogy varázslottak, felhívatik, hogy vádjait tanukkal igazolja.

1631. die 21. Novembris : Inter dominum judicem uti magistratum et duas veneficas, relictam scilicet Stephani Szűcs Szappanos et

consortem Mathei Litterati uti in causam attractas deliberatum e s t : Dominus judex testibus probet, hogy szemökre hányták, hogy bűbájosok, embervesztők és nem tisztították ki magukat abból, item, hogy kentek-fentek, varázslottak.

(E r e d e tije D e b r ec z en v á r o si le v é ltá r , 9. sz á m ú je g y z ő k ö n y v , 550. 1.)

1 0 2

PEBRECZEN, 1631.

L.

Debreczen, 1631.

Egy Erzsébet nevű asszonyt, a ki »ronda szóvah gyógyított, fenyegetödzött stb. a tanács tűzhalálra Ítéli s még aznap el is égetik.

1631. die 1. Decembris : Inter Stephanum Kalliste, uti actorem et mulierem quandam, nomine Elisabetham aufora-riam nuncupatam, uti inctam nomine veneficii et incantationis per Senatum deliberatum e s t: Maga nyelve vallása, hogy nézni tud és az előtt ronda szóval gyógyított és most is Margittal együtt ta rto tt és disznó tejet fűvel összetörvén, gonoszul orvoslott, fenyegetődzött *etc.* : hát megégettessék Erzsébet.

Elisabetha quoque auforaria vocitata hodie combusta est. Suae vocis oraculis testimonio convincta, veluti testes de male medicationis crimine comportate declararunt.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 9. számú jegyzőkönyv, 552. 1.) LI.

Brassó, 1631.

Egy varázslással vádolt özvegy asszonyt tűzhalálra Ítélnek ; életének azonban megkegyelmeznek, de fiával együtt a városból kiűzik.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 225. 1.) LII.

Debreczen, 1636.

Fodor András és Bucsay Jánosné között folyt perlekedésben Bucsay Jánosnénak boszorkánysága és parázna volta bebizonyulván, elégetésre Ítélik s aznap el is égetik.

1636 die 7. J u lii: Inter Andreám Fodor et consortem Joannis Bucsay úti inctam ratione negotii adulterii et artem diabolicam ac incantationem concernentis.

Deliberatum : Ex fassionibus testium dilucide patet, inctam coluisse artem diabolicam ac incantationem, eaque usam esse, ac insuper mariti sui thorum poluisse; sed praeterea etiam in capillis existentem adulterii simul et incantationis discipulum fuisse. Ideo suplicio combustionis obnoxiam esse.

NYITRA VÁRMEGYE, 1637.

103

Actoris vero uxorem, ab illius accusatione, crimine scilicet adulterii immunem nullo poenarum genere affidendam.

Incta eodem die combusta est.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 9. számú jegyzőkönyv, 1038. 1.) L ili.

Nyitr avár megye, 1637.

Liszti Annának első férje Thurzó Szaniszló nádor volt, kinek 1624-ben történt halála után egy más főurnak, Pogrányi Györgynek felesége lett. Ezzel azonban oly viszálykodásai voltak, hogy urát elhagyta s akkor 1628-ban fia, Gróf Thurzó Ádám ajánlott neki menedéket, bármely birtokán kíván lakni.

Pogrányi elhalt.

Liszti Anna *1637*-ben sejthette, hogy ellene per indul, mert féltiben Lengyelországba menekül, honnan könyörgő-levelet ír itthoni pártfogójának, Czobor Imrének. Végrendeletet is csinált.

A perből egy igen érdekes tanúkihallgatás maradt fönn, ebben számos adat van varázslásairól, számos, boszorkányokkal való társalkodásáról; továbbá cselédei kinzatását és többeknek a verések alatt történt halálát bizonyítják.

***(Tagányi Károly* közlése a Nyitra vármegyei Közlöny 1887-ik év 35.**

és 39. számaiban.)

LIV.

Debreczen, 1638.

ítélet Nyíri Istvánná ellen, ki varázslásával sokaknak ártott: tüzhalál. Azonnal ki is vezettetett s a hóhér által megégettetett.

1638. die 17. Aprilis: Inter dominum judicem, uti magistratum et actorem ac foeminam Margaretham providi Stephani Nyiri Selindiensis consortem, ut inctam ratione negotii veneficii.

Deliberatum : Ex fassionibus testium liquidatum et manifestum est, inctam Margaretham veneficam fuisse et veneficio suo multis nocuisse: itaque eandem conbussione dignam esse.

E t statim educta per carnificem Joannem Lengyel, ac combusta est.

(E r e d e tije D e b r ec z en v á r o si le v é ltá r , 10. sz á m ú je g y z ő k ö n y v , 80. 1.)

104

DEBRECZEN, 1638.

LV.

Debreczen, 1638.

Ítélet, hogy Keresztúri Mártonné égettessék meg mint >

>

érdemes boszorkány«. Azonnal meg is égettetett.

Inter dominum judicem uti magistratum et actorem ac Keresztúri Mártonné Catharinam ut inctam ratione negotii veneficium concernentis.

D eliberatum :

Quoniam dominus magistratus contra

Keresztúri Mártonné sufficienter com probavit: hogy ő embervesztő, varázsló és ördöngős volt, ideo educáltassék ad comburendum, mint érdemes boszorkány.

E t sine misericordia mox educta est.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 10. számú jegyzőkönyv. 172. 1.) LYI.

Kőhalom, 1639.

Metzburger Mártonnét azzal vádolják, hogy boszorkányságával mások termését saját csűrjébe varázsolta. ítélet nincs.

(így említi *Müller Frigyes:* Beiträge zur Geschichte der Hexenprocesse in Siebenbürgen. Braunschweig, 1855. czímű műve 35. lapján.) LVIT.

Marosszék, 1640.

Dósa Márta elleni Ítélet. A bíróság, tekintve, hogy két terhelő tanú rossz hírű személy, nem talál világos bizonyítékot; de súlyos gyanú alapján azt határozza, hogy hetedmagával tizenöt nap alatt tegyen tisztítóesküt. Ha leteszi, felmentetik, ha nem, a megyéből kiűzetik.

Die 21. Novembris sedes judiciaria : Levata causa egregii Michaelis Bereczki ex officio contra Martham Dósa.

Deliberatum : Mivel az két Fejér Mihályné non sunt bonae honestaeque conditionis homines, ergo non stat fassio illorum. Az mi az causanak derekát illeti, mivel világos bizonyságok nincsenek ellene, vagyon azért valami similitudo : tetszik a törvénynek, hogy septimo se az incta bonae honestaeque conditionis hominibus mentse magát ad quindennam : hogy ha nagy fűvet ásott is, de senkinek ártalmára nem ásta, azzal nem bűjös-bájoskodott, sem pogácsába, sem tejbe senkinek, még csak az oktalan állatnak is nem csinált. Ha jurái l **LIPOT, 1640.**

105-

absolváltatik, ha nem jurálhat, a tisztek ugyan ott a faluba, vagy a hol akkor leszen, pellengéreztessék meg erőssen és vezessék ki a faluból, sőt az Széken is ne legyen szabad lakása. Ha pedig itt az

Széken találtatik, a tisztek ezen sentenciaval exequálják, úgy mint efféle bűvös-bájost szoktak büntetni.

(Marosszéknek, jelenleg Maros-Torda vármegye, levéltárában, 110. sz„

jegyzőkönyv, 429. lap.)

LVIII.

Lipót, 1640.

Tanú vallatás a boszorkánysággal vádolt Galambos Ambrus ügyében. ítélet nincs.

(Közölte *R. Kiss István:* Ethnographia. 1905. 212—216. 1.) LIX.

Kőhalomszék, 1641.

Schmidt Mihályné azzal vádoltatván, hogy varázs mesterségével Schmidt János halálát okozta, a székből kiűzetik.

(Közölte *Midler Frigyes :* Beiträge zur Geschichte der Hexenprocesse in Siebenbürgen című műve 35. lapján.)

LX.

Kolozsvár, 1642— 1643.

Bíróság határozata Nagy Györgyné panasza tárgyában, hogy öt Kászoni István boszorkánynak szidta, mely a jeleket bizonyításra utasítja.

Nagy György feleségével, mint actorok bizonyítsák, hogy őket Kászoni István szidalmazván, egyenesen tűz alá való boszorkánynak mondotta és szidta. In contrarium inctus is doceáljon, hogy az lakodalmas háztól kakas szaladott el a ketreczből és az gyanánt találta az övéi közzé szorult kakasnak a nyakát elszakasztani; és hogy az actrix mentest haza futott onnét és hogy mikor azt a kakast sütötték a hívogatok, a vőlegény és mások mint estenek le, s mi nyavalyájok l ő tt ; és hogy ebbeli gyanúból esett, ha mit mondott.

Reportationi 8 dies praefixum est.

A tanúkihallgatások után, minthogy alperes igazolta, hogy gyanúra volt oka, a felek kibékülésre utasíttatnak.

1643, die 24. Septembris. Noha az actor arra kéredze ki, hogy az inctus tűz alá való boszorkánynak szidta volna, ezt mégis bizonyította; de in contrarium az inctus azt allegálván, hogy ő gyanúból mondta, a mit mondott, meg is bizonyította, hogy mások is mondták boszorkánynak az előtt is, ott is a lakodalomba és hogy a legényeken mi esett, s hogy mégis fenyegette az asszony ő k e t; és úgy mondta conditióval boszorkánynak, a mint azt öt tanúja inferálja: tetszik a törvénynek, hogy mivel mind a két részről ok adatott ez veszekedésre, egymást kövessék meg.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1620—1648. évekről szóló j egyzőkönyvben.)

LXI.

Marosszék, 1642.

Özvegy Zeredayné pereli Feketéné̊t, mert az őt boszorkánynak szidalmazta. Vádlott azt állítja : azért mondta, mert félt, hogy menyét is arra tanítja, a mire másokat; számos kuruzslást sorol fel s Icész bizonyítani.

1642. die 29. Novembris : Relicta Michaelis Zereday contra consortem Michaelis Fekete.

Actor d ic it: diffamálta, boszorkánynak mondta, holt díjját keresi.

Incta d ic it: Én boszorkánynak nem szidtalak, hanem egy menyem lévén, gyakorta jár házadhoz és hozzád tanítottad. Féltém attól, hogy azt is arra tanítod, a mire mást tanítottál : hogy az mikor az ura haragszik a feleségére, az háznak négy szegin az falt megvakarja, s az ételébe vesse az urának s megadja enni; ha ez is nem használ, az halott hasára üljön a temetésen, onnét ragadjon földet fel, hátra ne nézzen hanem úgy fusson el, s azt adja megenni pogácsába az urának ; az mellett pedig a menyasszony, a mely inget menyegzőjének idején adna az urára, azt hamus porba vonja és úgy szárassza.

Sőt maga szovát is, hogy olyat tud, hogy a férfi nem árthat semmit az asszonynak; sőt a honnan eljött, az asszony népek megsiratták. Az magam gyermekemet is tanította ez félére, k it doceálunk.

Actor quoque : Soha olyan nem volt, hogy boszorkány lettem volna.

Exmittuntur, ut doceant.

(E r e d e tije M arosszék le v é ltá r , 110. sz á m ú je g y z ő k ö n y v , 601. la p .)

M A R O S S Z É K ,

1 6 4 5 .

1 0 7

LXII.

Marosszék, 1645.

Felperesnő alperest vádolván, hogy őt boszorkánynak mondta, tanúkihallgatások alapján a vice királybíró lép fel a vádlottá vált felperes ellen s kívánja azonnal való elitéltetését.

1645. 23. Augusti sedes judiciaria post attestationes ingerit se praesenti causae dnus vicejudex regius Sedis Siculicalis Marus et per procuratorem suum d ic it: Constál az bizonyságokból, bogy az actrix Tizedes Balázsné oly dolgokba elegyítette magát, mely mind Isten parancsolatja ellen s mind az emberek ellen vagyon, bűvöléssel báj olással élvén; sőt másoktól fizetést is vett fel azféle cselekedetekért: azt kivánjuk azért, bogy meghaljon érette és minden jovai reánk deriváltassanak. Ezekre több bizonyság sem kell, mert constal az exhibealt relatoriából.

A törvényszék azt határozza, az asszonyt egyelőre ta rtoztassák le, a vice királybíró bővebben vallasson felőle és azután lesz ítélete.

(Eredetije Marosszék levéltárában levő jegyzőkönyvben, mely azonban nincs számmal jelezve s lapszámozva sincs.)

LX III.

Marosszék, 1646.

Egy Ítélet: lófarkon való meghurczoltatás és négygyé vágatás.

Deliberatum : Mivel constal az gonosz fogoly asszonynak az ő gonosz cselekedeti, mert az actor világosan doceálta öt bizonyságokkal, hogy ez az asszony részes Péter Mihályné Tankó János leánya halálában ; annak felette mind parázna-ságáról, mind lopásárul, mind bűbájosságáról sokat doceál : tetszett az törvénynek, az fogoly asszony vonassék tortúrára, hogy vallja ki

complextársait, annak utánna lófarkra köttessék s az piaczot kerüljék meg vele s azután vágassák négygyé, tétessék négy karóba.

(Eredetije Marosszék levéltárában levő ugyanazon jegyzőkönyvben, melyből a megelőző eset.)

LXIV.

Kőhalomszék, 1650.

Klosz Péter és Klein Gergely, továbbá Klein Mihály varázslással vádoltatván, vizpróbára vettettek. A két előbb

nevezett fenn úszott, ezenkívül fejőkre is esküdtek a vádlók és tanúik, tehát megégettettek. Klein Mihály a vizpróbán alámerült, szabadon bocsáttatott, de szigorúan megintetett és kezességet állított.

(Közli *Müller Frigyes :* Beiträge zur Geschichte der Hexenprocesse in Siebenbürgen czímű műve 36. 1.)

LXV.

Aranyosszék, 1651.

Mila György bűjös-bájossággal vádoltatik.

Tempore inquisitionis malefactorum extradati in Veresm a r t: Mila György bűjös-bájossággal vádoltatik. (Több nyom nincs.)

(Eredetije Aranyosszéknek, jelenleg Torda-Aranyosmegye levéltárában levő legrégibb, »Bendegucz« névvel jelzett jegyzőkönyve, 86. lap.) LXVI.

Marosszék, 1651.

Havadtői Nagy Mihály saját nejét vádolja s kívánja, hogy mint bűjös-bájos meghaljon. A törvényszék tanúkihallgatást rendel; de a vádlott vagy állítson kezest, vagy egyelőre letartóztatják.

Die 28. Junii leges sunt celebratae in oppido Szereda, praesentibus

vice judicibus regiis et juratis assessoribus Sedis Siculicalis Marus.

Levata causa nobilis Michaelis Nagy senioris de Ha vadtő, ut actoris contra et adversus Catharinam Kovácsi consortem suam in Sede Marus commorantem, velut in causam attractam.

Ilyen actio ja vagyon az actornak : Ez okáért kellett volt citáltatnom az inctat, hogy nem gondolván sem az magis-tratusok büntetésivel, sem az Istennek parancsolatjával, mind Isten s mind ura ellen, olyan vétkekbe elegyítette magát, melyek citatióról való relatoriamba vannak : azért exhibeálom.

Külömben ha mit tagadna, docealom, doceálván kivánom, meghaljon mint bűjös-bájos, a törvénynek Ítélete szerint.

In causam attracta dicit de rei merito : A minemü dologért az actor citáltatott engemet, ki nekem hites uram volt, semmi hírem, tanácsom abban nem volt, részes abban nem vagyok ; sőt jámborul éltem s élek, a melyről doceálok; a mellett törvényt is kérek elegendőképpen. Az miképpen mondja,.

K O L O Z S V Á R ,

1 6 5 2 .

1 0 9

hogy latornak mondottam, azt is simpliciter tagadom. Dato, sed non concesso, ha szinte mondottam volna is, rút illetlen dolgokat cselekedett rajtam, vert, taglott, felakasztott és így, ha találtam volna is ilyen tribulatiomban, sibi imputet. Sok verése, taglása miatt kellett eljönnöm, mivel mind maga, mind fiai rútul szidtak, fenyegettek és az kénytelenség vitt reá, hogy ott hagyjam, ezekről doceálok. Az mellé peniglen, még más uramtól maradott jovaim és bonumaim mind az actornál vannak, melyeket adjudicaltatni kívánok.

Deliberatum : Datur exmissio. Mindazonáltal adjon kezest az incta, mivel residentiája nincsen; alioquin juxta articulum Regni captivaltassék.

.(Eredetije Marosszéknek — jelenleg Maros-Torda vármegye — levéltárában levő 110-el jelzett jegyzőkönyv 658. 1.) LXVII.

Kolozsvár, 1652.

Özvegy Nagynét, Tánczos Katát, büjös-bájossággal vádolják. Tanúkihallgatás, melyben betegségek okozását, tehenek kuruzslását hozzák jel. ítélet nem maradt fenn.

1652. április. 17. Tánczos Kata Nagy Péter relictája procu-ratornak vallja Bölöni uramat, mivel director uraimék bűjös-bájossággal vádolják.

1652. die 6. Maii testimonia pro domino directore contra relictam viduam Petri Nagy Catherinam Tánczos.

1. testis Martinus Balog annorum 45. Colosvariensis citatus examinatus juratus fassus e s t : Az feleségemnek keze rosszul lévén egykor, megpögdösvén kezét, megtapogatta v o lt; az mint a feleségem én nekem beszéllette, meggyógyult, de hogy lőtt, Isten tudja, Isten elfordította a nyavalyát róla.

2. testis Varga István, alias Trombitás annorum 45, citatus juratus examinatus fassus e s t : Láttam, hogy a tehene haza jővén Tánczos Katának, addig a tehenet házához bé nem bocsátotta, hanem megvárta, hogy az utczáról bétakarodjanak az utczabeli emberek. Én utánna vigyázván, mit akar, addig vigyáztam, hogy láttam azt, hogy tekenőt borított a kapuján belől és a tehenét átal hajtotta rajta és azután f elvé vén a tekenőt, láttam, hogy só van alatta. Én tőllem volt értésikre a directoroknak, hogy Tánczos Kata felől mondották énnekem, hogy sokaknak nyavalyájok lévén, rá izentek és azután meggyógyultak. Én hallottam Béres Istvánnétól, hogy nyilván való boszorkánynak kiáltotta, más is vissza mondotta.

no

KOLOZSVÁR, 1652.

3. testis Varga Istvánné Kata asszony annorum 40. examinata jurata fassa e s t : Láttam azt, hogy mikor tehén fejni kiment, a jobb kezébe sót vitt, a bal kezébe vitte a sajtárt, és felfordította a sajtárt, a sót ráhintette és a tejet reá fejte.

A tejet a tehén hátára hintette és a mi megmaradott, keresztül öntözte. Azt is hallottam Eperjesi Istvánnétól, hogy mezítelen fejte a tehenet. Azt láttam, hogy mikor kihajtották a tehenet nyárba, a leánya Tánczos Katának uj verő seprűvel az teheneknek megseprette a hátát.

4. testis Gál Jánosné Nagy Kata annorum 24. jurata examinata fassa e s t : Láttam azt, hogy Tánczos Kata megfejte tehenét, az első

mosadékát a tehén farán átal öntötte és az második mosadékát a tölgyén fen töltötte. Hallottam Szabó Pálnétól, hogy az urának Tánczos Kata vesztést te tt a fülébe, azóta sü k e t; a hol az dolog esett, az a ház a Nagy Péternéjé volt, most Szabó Pálé.

5. testis Nagy Ferenczné Szökellő Anók, annorum 40.

citata jurata fassa e s t : Tudom azt, hogy Tokos Mihály né reá kiáltott Tánczos Katára, hogy általa fogva, az ő keze miatt kell meghalni. Azt magától hallottam, hogy ha őtet megfogják, ő kimondja, kik vannak boszorkányok Farkas utczába.

6. testis Szabó Istvánné Orsolya, annorum 45. jurata fassa e s t : Hogy az tanácsházban ennek előtte ezen dologból megesküdtenek, házamhoz jőve Tánczos Kata, azt mondja : Szabó Istvánék most rajtam kezdetik, de ezután ha vesződik, nem szóllok.

7. testis Szabó Pálné Nagy Anók, annorum 48. citata jurata fassa e s t : Az szomszéd asszonytól hallottam, hogy ki a Nagy Péterné Tánczos Kata házát megveszi, még az világon él, keserves leszen ; és annak utánna három hétig laktunk azon házban és úgy süketült meg az uram.

8. testis Diószeghi Bálintné Szabó Kata, annorum 32.

citata jurata fassa e s t : Láttam azt, hogy Tánczos Katának a leánya a sajtárt megmosván, a szomszéd ereszbe felöntötte.

Tudom azt, hogy perecz csíkolni hí vala engemet Tánczos Kata és hogy oda nem menék, nyavalyája esett a tehenemnek.

Oda menvén megmondám leányának és perecz vizet csinála és azzal gyógyula meg. Én azért estig csíkolék neki, de mit csinált neki, nem tudom.

(Eredetije Kolozsvár városi levéltár egyik jegyzőkönyvében, mely számozatlan.)

B R A S S Ó ,

1 6 5 2 .

LXVIII.

Brassó, 1652.

Két n ő t: anyát és leányát boszorkányságuk miatt vízbe vetnek.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 236. 1.) LXIX.

Nagy-Kőrös, 1654.

»Kőrös városának főbírája Szívós János deák s ő kegyelme mellett levő böcsületes esküdt tanácsbeli uraim egyező akarat-jókból ugyan városokban találtatott Pánczél Istvánné Erzsébet és Nagy Mihályné Zsuzsánna nevű asszonyok ördöngési dolgokkal vámoltatván«, bét szomszéd községből úgy m in t: Kecskemét, Czegléd, Abony, Kéczke, SzentKirály, Szent-Lőrincz és Nyárs-Apátbiból convocált bírák vádlottakat elégetésre Ítélik.

***(Szilágyi Sándor* és *Szabó K ároly:* Nagykőrösi Krónika, 186. lap.)**

***Jegyzet.* A török hódoltsági terület törvénykezési viszonyainak szempontjából is igen figyelemreméltó.**

LXX.

Aranyosszék, 1654.

Aranyosszék főkapitánya és főhadnagya Macskási Istvánné ellen,, ki egy megelőző perben megmenekült, perújítással élnek. A vádlott hiába hoz fel törvényes kifogásokat, a törvényszék őt elégetésre Ítéli.

1654. die 14. Septembris. Kapitány Vas István uram és Barth a István uram Aranyosszék főhadnagy ja, mint actorok nóvumot exhibeálnak Macskási Istvánné, mint incta ellen, in causa incantationis és az novum mellett azt mondják ő

kegyelmek, hogy ennek előtte a minémű törvényt minékünk az ő Nagysága széke deliberált volt, mi azzal bene contentusok nem voltunk ; hanem akkor protestáltunk volt, hogy azt mi nem acceptáljuk ; hanem nagyobb emberekkel is közöljük és vagy nóvummal, vagy valamivel felállatjuk. Azért az novum mellett bizonyságunkat is beadjuk az ő Nagysága székire, olvastassa az ő Nagysága széke a nóvumot is.

Mely ellen az incta azt feleli procuratura á lta l: Látom, hogy nóvumot exhibeálsz, de én azt mondom, hogy énnekem az ő Nagysága széke transmittálta causamat, melyről írt tör-

vényem vagyon : ihol adom bé, az ő Nagysága széke lássa meg,

•én most is ahhoz tartom magamat, hogy helyben hagyassék.

Az novum ellen más szóm lészen, de most ehhez ragaszkodom.

Deliberatum : üg y tetszik a törvénynek, hogy a novum continentiája szerint beadván az exponensek bizonyságokat és mind az incta is az maga mentségére allegatióit, az ő Nagysága széke deliberatiót tészen, ő kegyelmeknek megmondván az novum continentiája szerint, minthogy ennek előtte nem exhibeálták az dominus actorok relatoriájókat.

Ezek után a dominus actorok kévánák, hogy olvastassa az ő Nagysága széke az relatoriákat, melyeket exhibeálták az incta ellen.

Mely ellen azt mondja az incta, hogy ne olvassák ; mert a miképpen in prima instancia megmondta, hogy az novum ellen szóm lészen, tehát most arra azt mondom, hogy az nóvummal intempestive élt az dominus actor ; mert a deliberatio után tizenötöd nappal szokott az peres nóvummal élni, ennek a deliberationak kétszer, vagy háromszor is eltölt tizenötöd napja : azért nem helyes az nóvummal való élés, azzal nem élhetnek kegyelmetek. Mert ha ez helyes lenne, mások is azt kívánnák, hogy akármikor extrahálja az nóvumot, ugyan helyesen éljen vele.

Ezek ellen azt mondja az dominus actor : Mikor az delibe-ratiot vettem volt, akkor is protestáltam az novum felől, reá fogtam volt az protestatio által, azért igen helyes. Más az, hogy nem kellett volna tenéked addig semmi exceptiot látta tnod, hanem elsőbben az novum ellen kellett volna conten-dálnod. De immár elmentél attól, hogy a novum ellen szólhass, mert deliberatumot v e tté l; egyúttal azért késő a novum ellen szólanod, hanem az novum igen helyén vagyon.

Deliberatum : ügy tetszik a törvénynek, hogy ha az incta a novum

ellen akart contendálni és azt helytelenné akarta volna tenni, tehát in prima instantia kellett volna az ellen szólani, nem kellett volna egyéb exceptiot lá tta tn i; de hogy egyéb exceptióról immár deliberatumot várt az incta és elsőbben nem szóllott az ellen, hanem az nóvumot helyesnek engedte az incta, tehát most késő az ellen szólani: azért helyes az novum, erejében marad, mivel a novum mellett felelt.

Es exhibeálja az actor relatoriaját.

Protestál az incta, hogy ezt is késő ne legyen apellálni.

Ezek után az dominus actoroknak relatoriá jókat be vévén, azzal együtt, melyet Sárpataki Márton director uram vallatván és Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatja mellett élőnkbe hoztak, melyeket elolvastatván az ő Nagysága széke, azok közt, kik jobbágyoknak találtatván az vallók közt, contendál-

ván ellenek az incta, a törvénynek úgy tetszék: hogy mivel az incta ura nemesi szabadsággal élt közöttünk és szolgált is szabad ember lévén, nem kell bévenni a jobbágyok vallásait ellene.

Ezek mellett az incta is procurátora által kénálá az ő

Nagysága székit relatoriájával, melyeket az ő Nagysága széke bévévén, nem találtatának helyeseknek ez okon : hogy az egyik az ő Nagysága méltóságos tábláján való assessoroknak intitu-láltatott és aperta nélkül pecsét alatt vagyon, azért semmiképpen fel nem szakaszthatjuk ; az második penig pecsét nélkül, conclusio nélkül és subscriptio nélkül vagyon, senkinek nem szólván ; a harmadik is illegitimum, mivel vallató parancsolattal vallattatott falusi biró előtt és egyéb emberek előtt, kiknek se nemességük Írva nincs, sem egyébaránt nem illendő.

Azért ezekre képest semmit nem produkálhat az incta és így az dominus actor így felele az bizonyságok mellett.

Mivel az incta sem az Isten törvényével, sem az közönséges emberi tisztességes társaságra nem nézett, hanem ilyen bűjös-bájosságokat cselekedett, melyeket világoson megbizonyítottunk és maga nyelve

vallásával miket mondott az ő

ördöngős tudományja felől: ezekhez képest azt mondjuk, hog)r mint afféle, ki boszorkánysággal él, tűzzel égettessék meg ; minthogy a boszorkányságnak cselekedete igen titkos dolog, nem hozza napfényre az ő mesterségének cselekedetit, azért minthogy maga is nyelve vallásával bizonyságot tett rólla, melyek azért bizonyságok, azért meg kell érette halnia.

Mely ellen az incta procurátora által azt mondja : Ezek a bizonyságok semmit én ellenem nyilván nem bizonyítanak ; az miket doceált az actor, hogy én mondottam volna, hogy megcselekszem, ugyan nem cselekedtem, azért halált nem érdemiek. Hanem, ha az ő Nagysága székinek úgy tetszik, harmad magammal, vagy mint, kész leszek magam megmenteni.

Deliberatum : Ugv tetszik az törvénynek, hogy a miképpen az dominus actorok világosan doceálták külömb-külömb maga nyelve vallásit az inctának, hogy tudniillik: halálra való embereket a sentenciától megment, ha a tiszteket megkerülheti és némelyek meg is menekedtek, a kiket megbiztato tt az incta ; annak felette azt is bizonyítják ő kegyelmek, hogy az Miatyánkot is vissza mondotta, a mely nem keresztvén emberhez illik ; fizetést is sokaktól vett fel, hogy vagv tisztek ellen, vagy a sentencia ellen megmenti és ellopott marhájukat is vissza hozatja ; melyek mind ördögi mesterségnek láttatnak : azért úgy tetszik a törvénynek, hogy mint afféle boszorkányoknak tudományával élő, tűzzel égettessék meg.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

8

114

A R A N Y O S S Z É K ,

1656.

Minthogy ördögök csuklyája elvétele mesterségére is-tanított másokat és a kölcsön pénze is, melyet meg fizetettˆ

lószarrá vált, vallja két valló.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Bendegúz« jegyzőkönyvében

186. 1.) LXXI.

Aranyosszék, 1656.

*Ajtoni Jánosné ellen hivatalból indított perben **a** június hó 25-ikén tartott első tárgyalás alkalmával felperes elutasíttatik, mert a tett helyét, idejét nem mondta meg.*

Anno Domini 1656. die 25. Junii in possessione Kövend, sedes judiciaria celebrata.

In negotio generosi et egregii domini capitanei et ductoris nobilium Sedis Siculicalis Aranias ab officio procurator Joannes Angialosi de eadem, ut actor :

Pro incta, scilicet consorte nobilis Joannis Ajtoni de Várfalva, procurator Joannes Váró de Bágyon.

Tiszt uraimék tisztek szerint felelve néminemű cselekedeteit, lopásit és bűvös-bájosságát az inctának, kiért halált felelnek hozzá.

Az incta penig excipiálva procuratora által, azt mondja : Hogy az üdőt s az helyet nem declarálja kegyelmetek, azért azt mondom, hogy condescendál.

Deliberatum : üg y tetszik az ő Nagysága székinek, hogy condescendál, hogy nem declarálták ő kegyelmek az Articulus-nak continentiája szerint. Pars 4. Titulus 1. Articulus 21.

Ajtoni Jánosné ellen indított per formahiba miatt június hó 25-ikén elutasíttatván, október 30-ikán őt a hatóság újból perbe fogja, de tekintettel arra, hogy ily ügyért egy magánféllel már pere foly, annak éldöltéig ezen ügy elhalasztatik.

1656. die 30. Octobris in possessione Kövend sedes judiciaria celebrata.

Levata causa dominorum officialium, videlicet generosi domini Vas de Gyéres, supremi capitanei Sedis Siculicalis Aranyos ceterumque penes sedem adstantium egregiorum tam quam actorum, contra et adversus nobilem foeminam Catharinam Váradi, consortem nobilis agilis Joannis Ajtoni de Várfalva in praedicta sede residentis, veluti inctam per procuratorem Joannem Angyalosi, protestando dicunt.

Ez okon citáltattuk az ő Nagysága székire kigyelmetek

eleibe tisztünk szerint törvényre vitézló Korlát Ferencs Aranyosszékben Mészkőn lakó Aranyosszék vicekirálybirája által az inctát, quod in anno praeterito 1655 et aliis nonnullis diversisque antea et subsequentibus annis et temporibus, Istennek parancsolatját a mi legnagyobb és annak után na az országnak constitutióit, decretumát, mind penig a közönséges társaságban bévett keresztyéni életet előtte nem viselvén, ilyen egynéhány rendbeli halálos vétkeket cselekedett külömb-külömbféle helyeken, úgy m in t: Várfalván s egyebütt is, s egynéhány rendbeli lopás, emberetetés által való gyilkosságban és bűvösbáj oskodásban elegyítette m ag át; a mi m}nt fentebb is mondók, mind az Istennek parancsolatjával s mind az ország törvényével ellenkezik : minek okáért azt mondjuk — vi juris — hogy ha jó okát nem adja ez cselekedeteinek, mely nem csak egy rendbeli, hanem három rendbeli halálos vétkek is, holott csak egyikért is halált kell kóstolnia: Decret. Pars 3. Titulus 32 aliisque partibus ac titulis juxta eiusdem demerita, erőssen megkínoztatván az törvényre támasztjuk, micsoda halálnak nemével ölessék meg ; feje vétessék-e %

felakasztassék-é ?

avagy megégettessék ? — Kit, ha tagadna, készek vagyunk instante docealnunk, beadván relatoriánkat emberséges nemes és egyéb rendű emberek vallásával is, maga nyelve vallásával is, conscientia autem mille testis, hogy a megmondott vétkeket ő cselekedte. Protestatur de caetero.

Deliberatum : Mivel az incta Várfalvi Gáspár urammal és a feleségével perben vagyon, azon dolgokról, a mit a dominus actorok az inctához felelnek, tudniillik, hogy bűvös-bájosságért kivánják convincáltatni az inctát, annak okáért, minthogy azon dologról exmissióban vagyon dolgok főkirálvbiró uram előtt, ott penig valamelyik félnek nem tetszik, apellatióban ide a derék székre hozatik és itt agitáltatik, — azért ha mit halad, azzal el nem múlik az ő kegyelmek keresetök, hanem akár penes ingressionem, akár ezen citatiora ő kegyelmek azután prosequálhatják: azért úgy tetszik az ő Nagysága székinek, hogy míg az ott való törvénynyel vagy convincál-tatik, vagy absolváltatik, el kell ő kegyelmeknek várni decisiójáig, s azután prosequálhatják.

Ezen casusban kapitány uram képe volt Babos Jakab uram, hadnagy uram képe Gergelyfi András volt.

(Eredetije Aranyosszék levéltárában, »Bendegúz« című jegyzőkönyv.

314. lap.)

8 *

1 1 6

K O L O Z S V Á R ,

1 6 6 0 .

LXXII.

Kolozsvár, 1660.

Kolozsvár város tanácsa megerősíti a városi bíróságnak Veresné Bartha Anna boszorkány sági ügyében hozott, vízpróbát és elégetést határozó ítéletét.

Anno 1660. die 30. Julii : Assumálván tanácsul ő kegyelmek Veres Mihályné Bartha Anna dolgát ratione veneficii, bírák uraim törvényjét in omnibus punctis et clausulis helyben hagyták ő kegyelmek, hogy kivitessék a vízre, annak módja szerint megpróbáltassék, annak utánna annak helyére vitetvén, megégettessék.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1655-tel jelzett, lapszám nélküli jegyzőkönyvben.)

LXXJII.

Kolozsvár, 1660.

Az elégetett boszorkány, Veresné, vádja alapján a város ügyészei perbe fogják özvegy Németh Andrásnét. A bíróság határozata szerint mindkét fél tanukkal bizonyítsa állításait.

1660. die 26. A ugusti: Director uraimék citáltatván néhai itt való Németh András meghagyatott özvegyét, Kónya Annát törvényre, vádolván bűbájossággal, boszorkánysággal, varázslással, melyeket az napokban exequáltatott boszorkány asszony-Bartha Anna, mintegy testamenta!iter felőlié mondotta volna. Kévánván az

törvénytől, hogy tortúrára vonassék és comperiálván, büntettessék, mint afféle bűbájos, varázsló és boszorkány személyit megszoktak büntetni.

Incta per procuratorem suum Martinum Soós respondet: Simpliciter tagadván, hogy az vagyok ; sőt meg sem f ir ta t hattál volna sentenciázott személynek vallására ; sőt nem is magától mondotta, hanem másoknak kérésére, hogy : tudsz-e Kónya Annához valamit. Czigány kezébe adott v a llo tt; ha mit vallott is, bosszúságába v a llo tt; sőt ha megszabadult volna is, nem állott volna meg voxa.

Sőt ha director nem volnál, cum poena kívánnám absolu tió t; nem felelhetnél hozzám tortúrát ilyren személynek vádlására. Kész vagyok az én ártatlanságomról doceálni és az poenáról is jövendőben fentartani. Ez captivának nevéről protestalunk.

K O L O Z S V Á R ,

1660.

117

Deliberatum : Mivel minden dolognak az bizonyság lelke, ambae partes exmittuntur. Actores doceant juxta allegationem, incta etiam pro defensione sui in co n tra; reportationi testimoniorum assignatur 15. dies.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, 1655-tel jelzett, lapszámozatlan jegyzőkönyvben.)

LXXIV. '

Kolozsvár, 1660.

Az elégetett Veresné vádjára perbe fogják Orbánná Berkeszi Katát is.

A bíróság mindkét félnek tanúi beszerzésére tizenöt napot tűz ki.

Eodem die 1660. 26. Augusti : Kihozatván az actor director uraimék per procuratorem suum dominum Thomam Ajtay, Berkeszi K atát Orbán Andrásnét ilyen okon : mivel ezen napokban exequáltatott boszorkány asszony Bartha Anna in articulo mortis vádlottá volna, hogy az incta Berkeszi Kata inkább megérdemlené a halált, mert tűz alól szabadult volna el Széken. A mellett asserálják director uraimék, hogy megsentenciázott személy volna és megijedvén vétkétől, futamást vött volna. Azért megkívánom, hogy tortúrára

vonassák és tortura alatt meg vallj ad mind maga vétkét, mind másokhoz, a mit tudsz. Annak utánna levitessék és úgy büntettessék, mint az exequáltatott Bartha Anna.

Incta respondet per procuratorem Martinum Soós : Minek előtte az dologhoz szólanék, azt mondom : engemet meg sem fogtathattál volna olyan sentenciázott személy vádlására, az ki immár czigány kézbe adatott v o lt; ha director nem volnál, poenat is felelnék hozzád. Azért azt kívánom, mivel örökséges vagyok, az város privilégiuma szerint elsőbben simpliciter absolváltassam, annak utánna citáltass, suis modis, megfelelek.

Deliberatum per dominos judices : Kinek vádlására fogtatták meg director uraimék, az még világosan nem constál; világos az, hogy most in foro criminaliter vádoltatják és azt referálják, hogy sentenciázott személy volna és maga vétke vádolván futam félt (így !) is vött volna. Ezekre az ratiokra nézt mivel criminaliter vádolják, méltán detineálhatták, mivel a város privilégiuma főbenjáró dologban senkit nem excipiál.

És mivel az incta captiva Berkeszi Kata procuratora által tagadja simpliciter, hogy az mivel vádolják nem olyan, sőt tűz elől sem szabadult meg, sőt meg sem sentenciázott személy, kész is ártatlansága felől doceálni: ergo exmittuntur ambae partes ad comprobandas assertiones suas. Directores doceant juxta allegationem contra inctam captivam, incta etiam **1 1 8**

k á l ,

1 6 6 2 .

pro sua innocentia in contrarium. Reportationi testimoniorum conceditur 15. dies.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1655-tel jelzett, lapszámozatlan jegyzőkönyvben.)

LXXY.

Kál, 1662.

Nagy Mihály jobbágy a maroskörі unitárius esperesség előtt szökött feleségét bűjös-bájossággal vádolván, kéri tőle való elválasztatásál.

. Az esperesség a válást megengedi.

Sancta jsedes in ecclesia Dei Kál celebrata est 1662 die 5. Junii.

Michael Nagy jobbagio gen. dni Stephani Tóth de Jobbágyfalva pro porcuratore constituit honestum virum Thomam Jenei et alios ac proponit contra uxorem fugitivam Annam Sepsi ut inctam. Actor d ic it: Ez okon kellett az szentszékre, kglmetek eleiben Sepsi Annát citáltatnom : 1. Nem tudatik micsoda okból engem hűtős urát hütetlenül elhagyott és engemet mint urát meg nem becsüllött, sőt ellenben gyalázatos szóval illetett. 2. Nem tudatik micsoda okból nagy füvet ásott, salvo honore sit dictum, annak az tövére ült árnyékszékül, az mely bűvös-bájosság. Az dolog így lévén azt kévánom az szentszéktől, hogy ezeknek megbizonyítására bocsásson ki.

Megbizonyosodván az dolog, azt kévánom, hogy engemet tőle, mint hütetlentől és bűvös-bájostól divortiáljon et ad 2-da vota transmittáljon az szentszék. Az incta fide-fragiumban maradjon. Actor protestatur de caetero. Pro incta nemo.

Sanctam sedem celebravimus in Szentmárton 1662 die 27. Junii. Deliberatum sanctae sedis super causa Michaelis Nagy jobbagionis gen. dni Stephani Tóth de Jobbágyfalva.

Mivelhogy az relatoriából nyilván constál, hogy az incta nyilvánvaló bűves-bájos, melynek bizonyságára az székre is compertálták az regius judexek, egy ruhában kötvén zöld békát, egyéb füveket s gyiikereket. 2. Nyilvánvaló parázna.

Ezen penig esküdjék meg az actor, hogy tudatlanul vette feleségül, mert az cselekedet ante nuptias ment végben. 3. Hogy componált is volt az actor az inctával, hogy ha elhagyja, minden cselekedeti az előbbi processus szerént legyenek, azért tetszett az szentszéknek, hogy az actort az. inctától divortiálják et ad 2-da vota in domino transmittálja, az inctát penig fide-fraganak pronunciálja. Deposuit juramentum.

(A maroskörі unitárius esperesség 1655-től kezdődő I. sz. visitationalis jegyzőkönyvéből lemásolta: Kelemen Lajos unit. tanár.)

B R A S S Ó ,

1 6 6 3 .

1 1 9

LXXVI.

Brassó, 1663.

Egy boszorkánysággal vádolt egyénnek boszorkánysága Lcbizonvulván, vizpróbára vetik, majd elégetik.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 271. 1.) LXXVII.

Marosszék, 1664.

özvegy Bodoni Györgyné Cséplő Márta pereli Kilyén Istvánt, ki őt nemcsak boszorkánynak szidta, de törvényszéki határozat nélkül vallatott is ellene. Vádlott azt állítja, hogy felesége súlyos beteg s ő

nem vallatott névszerint felperes ellen, de csak, hogy megtudja, felesége nyomorúságát ki okozta. Határozat: mindkét fél állítson tanukat.

1664. die 3. Mártii : Hospitium in possessione Magyaros.

Levata causa honestae foeminae Marthae Cséplő, relictae viduae condam agilis Georgii Bodoni de Geges, ut actoris contra agilem Stephanum Kilyén de dicta Geges, velut inctum, utrique in Sede Maros commorantes.

Actor per procuratorem Joannem Pap exhibet litteras relatorias super citatione confectas et penes easdem dicit : Constal relatoriámból, miért kelletett citáltatnom az inctust, hogy engemet nyilvánvaló boszorkánynak pronunciált, annak felette ante exmissionem reám v a lla to tt; mely cselekedetiért

— vi juris — azt kévánom, hogy mindegyik dolgáért holt dijamon kévánom, hogy convincáltassék az inctus. A mellett, ha mit ebben tagadna, data exmissione doceálok et protestatur. In reliquis refert se actor ad seriem citationis.

Pro incto procurator Nicolaus Szász ad meritum d ic it: lm értem, mit Írasson ellenem az actrix, hogy én nyilván való boszorkánynak mondtam volna : azt én sem vallom, sem tagadom. Hogy pedig én vallattattam volna ő reája, azt is, nomi-nanter, világosan nem cselekedtem. Hanem szegény nyavalyás feleségem rettenetes nyomorú, sem keze, sem lába, csak csúsz-mász, mely miatt kellett ugyan sokat békétlenkednem. Székünknek előbbeni tisztit Gergely deák uramat találtam meg felőle, hogy ha vallathatnék, hogy feleségemnek nyomorúsága felől valami sort vehetnék. Ügy engedte ő kegyelme s paran-esolta, hogy vallassak ; úgy vallattattam , hogy

ha ki valamit tudna mondani felőle, had tudhatnám ; de név szerint senkit 120

nem neveztem. Azért ezekről comprobálni én is kész leszek,, exmissione data.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes, doceant futuro hospitio.

(Eredetije Maros-Tordamegye levéltárában.)

LXXVIII.

Hevesvármegye, 1664. és 1665.

A megye ügyésze Bujáki István özvegye ellen boszorkánysági vádat emel; de vádlott nő csak megintetett. 1665 szeptember 16-ikán Bársony Kata ellen Ítélet: »előbb hóhérkézzel illettessék, azután tűzbe dobassék.«

(Közli *Szederkényi Nándor :* Heves vármegye története. III. kötete 345. lap.)

LXXIX.

Segesvár, 1666.

Egy rágalmazási perben tanúkihallgatás.

Egyik tanú állítja, hogy egy beteg asszony panaszolta : engem két asszony eszen meg »mich fressen zwei Weiber die Hellwig und die Commotauerin.«

(Eredetije Segesvár város levéltára, 1104. pám .) LXXX.

Debreczen, 1667.

Simon Kovácsné elleni boszorkánysági ügyben a jelek tanuk által való bizonyításra utasíttatnak.

1667.

die 3. Martii in senatu : Causa domini magistratus contra Simon Kovácsné proponitur: hogy az incta Isten tör-vényitül nem félvén, boszorkányságra adván magát, másokat oldott, kötött, vesztett, macska képébe járt, ördögi mesterséget k ö v e te tt; kit doceálni akar a dominus actor.

Incta diem petendo. Deliberatum : conceditur et exmittuntur.

(Eredetije D eb reczen város lev é ltá r a , 18-ik je g y z ő k ö n y v , 56. la p .)

A R A N Y O S S Z É K ,

1628.

1 2 1

LXXXI.

Aranyosszék, 1668.

Ajtoni Istvánné ellen vád emeltetvén, előbb felszólítják, hogy hét hűtős emberrel bizonyítsa, hogy »nem erdegh«. Ügyének tárgyalásából kitűnik, hogy anyját megégették. ítélet: negyedmagával mentse magát; ha nem mentheti, ezúttal »holt díjjával absolváltatik«.

1668.

die 21. Februarii: Ajtoni Istvánnét boszorkánysággal vádolták ilyen declaratioval : Becze Lászlóval perlekedtek, megbékéllettek ; azután Becze László azt izente, bogy fogadása szerint báza népét gyógyítsa meg. Az falu is ezen dologért megbüntette, megbékélt a faluval.

22.

Februarii: Ajtoni Istvánné mind vallja az Aranyosszéki prókátorokat.

22. Februarii: Ajtoni Istvánné exmittáltatik arról, hogy pro sui defensione bizonyítsa meg azt, hogy nem erdegh, hét hűtős emberrel.

1668. die 19. M artii: In possessione Kövend, loco solito sedis judiciariae.

Eodem die Várfalvi Ajtoni Istvánnét proclamáltatván tiszt uraimék azért, hogy boszorkánysággal vámoltatott volna : tiszt uraimék relatoriát proclamálván ellene, melyből circumstantiák elucescalnak : másokat megfenyegetvén, a fenyegetés után lába úgy veszett; ismét, az édes anyját megégetvén, csontját felszedte, ismét megégetvén parázsával gyermeket orvosolt; némelyek vele megbékéltek, fizetvén az actoroknak : per hoc ezen suspicio alól mostan mentse magát, quarto suo tisztességbeli személyekkel; ha nem mentheti, holt dijjával absolváltatik. Hoc tamen ratione : ha

többször efféle dologba elegyítené magát, comperiáltatik, az dolog is bizonyos világosságra jüvén, halállal puniáltassék.

(Eredetije Aranyosszéki levéltár, »Bendegúz« jegyzőkönyv, 616. és 638. lap.)

LXXXII.

Kolozsvár, 1668.

»Boszorkánysággal vádoltatott Kapitány Judit. A vádnak két ága volt 1. néminemű küszöbnek megvágatásából származott varázslása 2. bizonyos személyeknek hitegetése.« íté le t :

»halálra méltónak nem találtatott, de vádlott soha e városban ne találtassák, hanem kimenjen s a város határára be ne

jöjjön, ha teszi, czigányokkal kikisértetik és mindannyiszor megveretik.«

***(Jakab Elek :* Kolozsvár város története. II. kötet, 776. lap.)** LX X X III.

Marosszéle, 1669.

1669.

die 2. Septembris. Orbay Mihályné Fekete Márta

perli özvegy Ózdi Istvánnét, mert őt boszorkányos cselekedetekkel vádolta. Alperes így felel: »Én az actort nem szidtam azon diffamatiókkal, hanem *midőn ezen Székben egynéhány büjös-bájost megégettek* volna, akkor hallottam én is oly szókat, hogy őt is az actort Kádár Albertnéval kiadták volna ; és igy ilyen szó hirdetődvén a faluba, nem mondtam szidalmazásképpen.« A felek tanúik beszerzésére utasíttattak.

(Eredetije Marosszék levéltára, 2. számú jegyzőkönyv, 463. lap.) LXXXIY.

Segesvár, 1670.

Máj. hó 6-ikán özvegy Schullerné panaszt emel Ilyés Jánosné Dorottya ellen, mert ez őt varázslónak »Zauberin« állította. Minthogy a máj. hó 20-ikán bemutatott tanuzás a felperes ellen sok gyanúokot sorol fel, az ügy, mint bűnper, áttétetik a senatushoz.

(Eredetije Segesvár város levéltára, 906. szám.) LXXXY.

Segesvár, 1671.

1671. ápril 9-ikén, apoldi lakos Bócner Mihály, kit a boszorkányok nyomorékká tettek, panaszt emel Bedner Jánosné Ágota asszony ellen s azt mondja : Ezelőtt már három évvel'vádolva volt s a bíróság szigorúan megintette, de azóta se javult meg. »Most már kész vagyok tanúimmal bizonyítani, hogy nyilvánvaló boszorkány és 21 esztendeje az ördögöt szolgálja.«

(E r e d e tije S e g e sv á r vá ro si le v é ltá r , 1102. sz á m .)

M A R O S S Z É K ,

1 6 7 1 .

1 2 3

LXXXVI.

Marosszék, 1671.

Csuka Mihály nemes ember felesége panaszt emel többek ellen, kik róla azt állították, hogy egy tehenet boszorkánysága által megölt.

Causa nobilis feminae Annae Kis, consortis nobilis Michaelis Csuka de Havad, ut actoris contra nobilem feminam Catharinam consortem Georgii Yass et Martinum Bodoni et agilem Martinum Bodoni juniorem de dicta Havad in sede Marus commorantes.

Pro actore procurator Joannes Pap exhibet litteras relatorias super citatione confectas et d ic it: ConstáJ relatoriámból, miért kelletett citáltatnom az inctusokat, hogy relatoriámban specificált diffamatiokkal diffamáltak, hogy én Vass Györgyné tehenét boszorkányságommal öltem volna meg, mert tubák füstölés után, lövödékképpen mentem ki az teheninek az orrán.

Kivánja, hogy inctusok doceáljanak. Datur exmissio.

(Eredetije Marosszék levéltára, 54—59-el jelzett, nem lapszámozott protocollumából.)

LXXXVII.

Segesvár, 1673.

Cattner Márton panaszt emel Kanngieszer Orbán ellen, mert az feleségét boszorkánysággal rágalmazta; gyanúsította, hogy gyermeke betegségét ő okozta.

A tanúk számos, ily perekben szokásos gyanúokot hoznak fe l; az egyik állítja : látta, hogy hajnali három órakor, egy korsóba harmatot szedett.

Az ügy, minthogy criminalitás látszék fenforogni, áttétetik a Senatushoz.

Mellékelve van egy, a Kolozsvár városi tanácstól a segesvári tanácshoz átküldött tanúkihallgatás *(magyar nyelvű),* mely más különben lényegtelen, de egy tanú így szól : Egyebet sem tudok, sem láttam hozzá, hanem hogy minek előtte a nap feljött volna, láttam jó reggel, hogy a kertibe hátrament Gattner Mártonné és ott, midőn a napot látta feljönni felemelt, kiterjesztett karral, elmeresztett szemmel ugyan annyira, hogy magam is megf éle mlettem tőle, a napra fordulva, úgy futkosta környül a kertinek négy szegletjét.

(E r ed etije S e g e sv á r v á r o si le v é ltá r , 945. sz á m .)

1 2 4

M A R O S S Z É K ,

1 6 7 3 .

LXXXVIII.

Marosszék, 1673.

Boszorkánységért elfogott Lázár Dénesné Demeter Anna elleni Ítélet ***r***

hetedmagával tegyen tisztítóesküt; ha nem tudja magát így tisztázni,

'pellengéren verettessék meg ; ha még egyszer ily ügye lesz, haljon meg.

In causa dominorum officialium contra captivam Annam Demeter, consortem providi Dionisii Lázár jobbagionis illustrissimi domini Emerici Lázár de Gyalakuta, velut inctam.

Deliberatum : Lázár Dininét bűjös-bájosság és boszorkányságnak vétkiért persequáltatván tiszt uraimék ratione officii, tetszett az törvénynek, hogy septimo se mentse magát, hogy nem vétkes, sőt ártatlan az ilyen vétkektől, melyekkel kiadták, vagy ellene praetendáltak ; jurálván ab impetitione dominorum officialium absolváltatik ; ha pedig modo praemisso nem jurái, az pellengéren verettessék meg. Hoc etiam addito, hogy ennek utánna csak két valló vallási által is, ha ujjítaná ilyen ki vallott vétkeit, meghalj on érette. Juramentumának depositio ja legyen modo praemisso királybiró úr előtt intra octavum.

Incta juramentum deposuit.

(Eredetije Marosszék levéltára, 3. számú jegyzőkönyv. 71. lap.)
LXXXIX.

Marosszék, 1673.

Fekete Andrásné pereli Kovács Istvánnét, mert ez őt boszorkánynak, hamis hitűnek, » kanczahitünek«, lüdérczesnek mondotta.

1673. 17. Julii sedes judiciaria: Constál relatoriámból, micsoda okra nézve kellett citáltatnom az inctát, hogy engemet ilyen szókkal diffamált : boszorkánynak, hamis hitűnek, kancza hitűnek, lüdérczesnek; ilyen szókkal i s : menj el az udvarba dobálni. Mely diffamatiojáért, mindenikért külön-külön rendbeliért, holt dijjomon convincáltassék. Melyben, ha mit tagadna, data exmissione, kész leszek comprobálni.

Pro incta procurator Andreas Nagy d icit: Értem pro-positióját az actornak, melyre ezt mondom, hogy én olyan világos deciaráit szókra nem emlékszem ; ha mit penig valamit találtam mondani, maga infestálásából, ingerléséből, azt én comprobálom is data exmissione. De allegálta szókat úgy, ha mondtam volna, hogy másoktól hallottam, azért nem lehetek poenan. Datur exmissio.

(E r e d e tije M arosszék le v é ltá r a , 3. sz á m ú je g y z ő k ö n y v . 29. la p .)

M A R O S S Z É K ,

1 6 7 4 .

1 2 5

XC.

M áros szék, 1674.

A szék vicekirálybirája 1674 január 3-ikán vádat emel özvegy Benkő Györgyné ellen, mert »bűjös-bájos varázslásnak, boszorkányságnak vétkébe elegyítette magát.« Kívánja, hogy ha nem expurgálja magát, az ilyen vétkesek szokott büntetése alkalmaztassék.

Vádlott meg nem jelenvén, elmarasztaltatok.

(Eredetije Marosszék levéltára, 3. számú jegyzőkönyv.) XCI.

Komárom, 1674.

»Kún Anna nevii asszony boszorkánysággal vádoltatott s halálra ítéltetett ugyan, de az ítélet a tüzes vassal való kín-zatáson kívül nem hajtatott rajta végre.«

***(Talcáts Sándor* közlése a Budapesti Hírlap 1886-ik évf. 8. szám tár-czájában.)**

XCII.

Kolozsvár, 1674.

Vád Mendre Pál ellen, mert bűbájoskodott, varázslással, hitegetéssel másokat megkárosított. Tanúkihallgatások után Ítélet : a pellengér alatt igen erősen megveressék s a városból kiűzessék.

1674 die 17 Junii : Actores directores : Laurentius Ádám, alias Ráczman et Michael Jenei ratione officii per procuratorem nobilem Joannem Ornai contra et adversus Paulum Mendre Kolosvariensem, velut inculpatum dicunt.

Kitetszik relatoriánk seriesséből miért kelletett az incul-patust citáltatnunk, hogy tudniillik itt ez városban és másutt is ez országban bújös-báj oskodott, varázslással és egyéb hitegetéssel másokat decipiált, m egkárosított: azért ezeket és ezekhez hasonló cselekedeteit cum omnibus circumstanciis dato termino doceálva megkívánjuk, hogy tálión, vagy a mit a causa convenial, convincáltassék.

Pro inculpato : Nemo. Ugyan mindazáltal, jóllehet nem compareál personaliter itt in facie sedis s nem szól: rela-toriájukban az actoroknak, a mint megtetszik, citatiojoknak idején megfelelt és az actoroknak actio jókról bizonyságot kévánt pro suo.

Ex deliberatione sedis judiciariae exmittuntur actores, termino competente doceant sua allegata; non denegant etiam altera pars, si voluerit, pro sua innocentia quique reportant.

Die 28 Septembris: In causa Pauli Mendre inculpato penes assumptionem testium.

Deliberatum e s t: Az actoroknak reportált fassiojokat megvizsgálván ő kegyelmek tanácsul, mivelhogy az inculpa-tusnak istentelen gonosz cselekedetét, hogy tudniillik hamis csalárdkodásával és istentelen practicájával, hitetésével sokakat decipiált és megkárosított, nem kevesebbet csalárd hitetésével megbotránkoztatván ; mely Istennek törvényje és az közönséges társaság tisztaságának ellene vagyon; specifice lévén cselekedeti az ördöggel való correspondentiának, varáslásnak, bűbájoskodásnak: tetszett azért a törvénynek, hogy pro exemplo aliorum az szolgák által az pellengér alá kivitetvén, igen erőssen pálczákkal megverettessék és kikiáltva háromszor büntetésének oka, mi legyen, ez városról, sőt még ennek határáról is de facto eltávozzék, többé soha ez városon s annak határán is ne találtassák ; sőt ha itt találtatik, s annál inkább efféle cselekedetiben, comperta rei v e ritate : fölakasztatik.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, 1670-el jelzett jegyzőkönyvben.) XCIII.

Nagyszeben, 1675.

Két nőt, egy szász és egy oláh asszonyt boszorkányságuk m iatt vízbe vetnek s azután elégetnek.

(Deutsche Fundgruben *etc.* N. F. Eug. Trauschenfels. 355. 1.) XCIY.

Kolozsvár, 1676.

Újvári Andrásné Kertmegi Kata nemes ember felesége ellen vád, hogy old, köt, bübájoskodik, boszorkánykodik. Felek felhivatnak tizenöt nap alatt tanúkat állítani, s azok vallomásait beterjeszteni.

1676. die 17 Januarii: Directores actores ex officio contra nobilem feminam, ut inctam Catharinam Kertmegi, alias Orbai nobilis Andreae Újvári Colosvariensis consortem.

Mi okon kelletett in jus attrahálnunk az inctat, citatoriánk-nak seriesséből kitetszik, hogy tudniillik, Kiilső-Monostor-utczába lakó Újvári András felesége Kertmegi Kata Isten

S E G E S V Á R ,

1 6 7 6 .

127

törvénye ellen old-köt, bű-bájoskodik, boszorkánykodik, és afféle botránkoztató Isten ellen való varázslásokat cselekszik, melyet ha tagadna, — dato termino — készek leszünk cum omnibus circumstantiis doeeálnunk : doceálván megkívánjuk, hogy az mint effélékkel szoktak bánni, annak érdeme s szokása szerint ez is azon boszorkányi cselekedetiért convincáltassék.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, 1670-el jelzett jegyzőkönyv.) xcv.

Segesvár, 1076.

Töpfer Balázs dendorfi lakos panaszt emel ugyanazon falubeli Frank Jánosné ellen, hogy varázslásával neje halálát okozta. Az ügy a tanácshoz tétetett át. De a tanács Ítélete ismeretlen.

(Eredetije Segesvár város levéltára, 1105. számú.) XCVI.

Debreczen, 1677.

Pap Ilona ellen vád, hogy boszorkány ; ezúttal felmentik, de később (lásd ott), 1681-ben elégetik.

1677. April 5. sedes judiciaria. Causa domini magistratus contra Pap Ilona inctam levata. Hogy az incta ördögi mesterséggel élt, oldó-kötő, varázsló személy volna.

Incta d ic it: Tagadom, semmi ördögi mesterséget nem cselekedtem, bűjös-bájos boszorkány nem vagyok, ha füvekben valakit fürösztöttem, azzal gonoszt nem cselekedtem.

Az paráznaságról meglakoltam s reconciliáltam.

Deliberatum : Probet dominus actor allegata.

Die 16. Aprilis : Definitio causae domini magistratus contra Pap Ilka inctam, post attestationes. Deliberatum : Incta simpliciter absolvitur.

(Eredetije Debreczen város levéltára. 21. számú jegyzőkönyv. 369 1.) XCVII.

Nagyszeben, 1677.

Tudósítás egy boszorkánynak vizpróbára való vettetéséről.

(Deutsche Fundgruben *etc.* Neue Folge. Eug. Trauschenfels. 357. 1.)

1 2 8

K O L O Z S V Á R ,

1 6 7 8 .

XCVIII.

Kolozsvár, 1678.

Somogyi Borbála boszorkánysággal, paráznasággal, káromkodással vádoltatván, miután világos bizonyítékok nem találtattak, de rossz magaviseleté nyilvánvaló volt, a városból kiűzetik.

Sedes judiciaria die 1. Aprilis. Actores ex officio Stephanus Csanádi et Georgius Benei directores causarum fiscalium civitatis Colosvar contra praesentem captivam Barbaram Somogyi.

Actores per procuratorem J. Ornai d icu n t: Vádoltatván ez captiva boszorkánysággal, kurvasággal, Isten ellen való káromkodással, melyet — data exmissione — doceálunk, doceálva megkévánjuk, hogy ez hazából kicsapattassék.

Incta per procuratorem Gregorium Bölöni negat simpliciter cupitque exmitti.

Deliberatum : Exm ittuntur, ambae partes doceant; akkor törvényjek lészen.

Die 22 mensis Aprilis. In causa egregiorum directorum civitatis Colosvar actorum et captivae Barbarae Somogyi penes

assumptionem testium facta deliberatio.

Világos bizonyságok nem találtatván sem boszorkányságáról, sem kurvaságáról, sem penig Isten ellen való káromkodási-r ó l; kihez képest súlyos sententia is ellene nem pronunciál-ta th a té k : mindazáltal illetlen nyelveskedése, alkalmatlankodása is meglévén, tetszett az törvénynek, hogy intra tertium, mint ily gyanús személy, a hazából ki menjen, itt ne találtassák ; ide ne jöjjön : alioquin itt találtatván post tertium, az hóhér által kikisértetik.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, 1670-el jelzett jegyzőkönyv.) XCIX.

Kolozsvár, 1678.

Tóth Ilona szolgáló leány ellen boszorkányságért és kerítösködésért vád emeltetett. Boszorkánysága be nem bizonyulván, apró lopásokért és kerítésért kalodába tétetik.

1678 die 29. Aprilis. Actores ex officio nobiles Stephanus Csanádi et Georgius Benei directores civitatis Colosvár contra praesentem captivam Helenam Tóth, ancillam Georgii Székely.

Actores per procuratorem Joannem Ornai d icu n t: Capti -

váltattuk ez captivát lopással, boszorkánysággal vádoltatván és más felesége elkerítésével, Isten s emberek kegyes-

rsóge ellen, melyért m egkívánjuk: vagy a vízbe vettessék, vagy penig — doceálván — ha meg nem comperiáltatik, az hazából ki verettessék.

Pro incta procurator Gregorius Bölöni negat simpliciter cupitque ex m itti; elvárom, hogy szava bevehető emberséges emberekkel doceáljanak ellenem ; jurálok ártatlanságomról, hogy olyan személy nem vagyok.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes, doceant juxta allegationem, reportatur ad competentem terminum

törvényjek lészen.

Die 27. J u n ii: In causa directorum actorum et Helenae Tóth captivae penes testes, deliberatum est :

Constál ez captivának lopása holmi dib-dábokban s kerítő-sége, mely nem kevés botránkoztatás : azért tetszett, hogy az kalodába tétetvén, délig ott tartassék pro exemplo aliorum ; ha penig többször effélékben tapasztaltatik, a hóhér kezét nem kerüli el semmiképpen.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, 1670-el jelzett jegyzőkönyv.) c.

Nagyszeben, 1678.

»1678 november hó 11-én hat boszorkány, kik közül kettő szebeni, négy pedig burgspriggi, vizpróbára vettetett.

Ugyanakkor a hatóság, mintegy ellenpróbaképpen, egy oláh legényt is, a kire kétnejűség bizonyulván halálra volt Ítélve, a vizbe vettetett. Mind a hat boszorkány fenmaradt a vizen lebegve ; az oláh, ámbár fiatal ember volt, nem tudott úszni és alámerült; meg is fulladt volna, ha a hóhérok még idejében ki nem húzzák. Másnap a hat boszorkányt elégették ; az oláh életének megkegyelmeztek.«

(Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens. Neue Folge. Tagebuch des Johann Irthel. 358. 1.) CI.

Segesvár, 1678.

Seligstädter János perli Róth Istvánt, mert nejét boszorkánynak mondta. A tanúkihallgatások után a bíróság Selig-stadterné ellen annyi gyanút észlel, hogy őt a felperességből leszállítva, az ügyet mint bűn pert átteszi a tanácshoz.

(Eredetije Segesvár város levéltára, 940. levélt, szám.) K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

9

130

d é s ,

1 6 7 9 .

CIL

Dés, 1679.

Szováti Erzsébet perli Tóth máskép Fazekas Jánost, ki öt boszorkánysággal gyanúsította.

Felperesnő panasza szerint Tóth János őt »tiszta igaz és nemes személyt együtt is, m ásutt is, egyszer is, másszor is tudományos boszorkány személynek mondotta, rám izenge-tett, hogy feleségét ha megvesztettem, meg is gyógyítsam.«

ítélet nincs.

(Eredetije Dés város jegyzőkönyvében a városi levéltárban.) cm.

Segesvár, 1680.

Kürschner Péter perli Kraft Jánost, mert nejét gyanúsította. A vádlott számos tanúval igazolja, hogy mások is gyanakodtak reá. A többek közt az egyik előadja, hogy Kirschner-nek egy néma gyermeke jött hozzá kérni, de akkor nem tudtak neki mitsem adni. Még azon éjjel az ő gyermekök görcsöket kapott s mind m utatta, hogy ő látja Kirschnernét. Másnap a felesége elvitt egy darab kenyeret és pecsenyét neki és a gyermekök azonnal meggyógyult.

(Eredetije Segesvár város levéltára, 1098. szám.) CIV.

Heves vármegye, 1681.

1681 január 11-ikén Molnár Ilonát a vármegye törvényszéke elégetésre Ítéli.

Deliberatum : »Nyilván kitetszik Molnár Ilonának boszorkánysága, ördögökkel való társalkodása és sokak ártalmára járó cselekedete : ez okon communi voto azt tanáltuk, elsőben megkínoztassék társainak ki vallására, azután megégettessék.«

***(Szederkényi** Nándor **:* **Heves vármegye története. III. kötet. 346. lap.)**

D E B R E C Z E N ,

1 6 8 1 .

CV.

Debreczen, 1681.

Szabó Gergelynét, mint »csillagokra és holdra néző«. ördögökkel czimboráló boszorkányt, elégetésre Ítélik.

1681. Die Jovis 1. Maii in senatu.

Definitio causae domini magistratus contra Szabó Gergelyné inctam post attestationes.

Deliberatum e s t : Bőségesen hozzák a tanuk vallási, hogy az in c ta : ódó-kötő, varázsló, csillagokra, holdra néző, abbul jövendölő varázsló ; **j** maga és mások gyermekeit elvesztő, arra másokat is ta n ító ˆ más, ördögi mesterségekkel élőket megismerő, azokkal czimboráló, ördögi mesterségeket gyakorló személy v o lt; sőt törökkel való paráznaságát is hozza egy tanú. Azért ilyen nagy gonosz cselekedetiért hóhér kezébe adatván, tüzes fogóval megfogdostatván, — hogy több ördöngős társait is kiadja, — tűzzel megégettetik.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 22. jegyzőkönyv. 124. lap.) CVI.

Debreczen, 1681.

Szabó Gergelyné elégetése után néhány nappal Debreczen városában nagy tűzvész pusztított. A tanács ezt jegyzőkönyvben leírja s Isten haragja kiengesztelésére böjtöt rendel.

1681. die 6 Maii in sen atu :

Memoriae commendatur. Az mindeneket szabadon dis-ponáló decretumot nem változtató Isten súlyos ostorát, csapását reánk bocsátván, elsőben is rendkívül való szárazsággal s aszállyal meglátogatván bennünket; Varga utczában néhai Gellért János puszta házából tűz indulván, az rettenetes szél erőt vévén, házrul házra tűz tám a d o tt; utczárul utczára tűzi romlás következett. Sok házak földig mind leégtek, még a kőházak is leromlottak. Varga utcza, Várad utcza, Boldogfalva, Liba utcza, Szent Miklós rettenetes romlásba estek ; a szegénységnek minden jószága benn égett, egy pénz érő

java nem maradott. A város árkán is a tűz kiered ett; semmiképpen eleit a nagy hévségben és szélben nem vehettük. Az Ispotály is

földig leég ett; sőt még Mezei Mihály emberséges ember — jószágán kapdosván — házába bement s ott é g e tt; más is tüzromlásbeli halált szenvedett: soha el nem felejt-9*

hető romlás, kárvallás, éhenhalás és meg sem épülhetendő

pusztítás bennünket körülvévén, mindazonáltal:

Sit nomen Domini benedictum et fiat voluntas Domini in coelo et in terra.

Die Jovis 8 Maii in senatu :

Az dohány árulás, szívás, behozás perennaliter tollál-tatik, harmadnap alatt az városbul ki vigyék ; semmiképpen az boltokban árulni meg nem engedtetik: sub amissione rerum.

Az Istent complacalni kell, böjtöt kell hirdetni, Pünkösdig minden csötörtököt meg kell illetni.

Az vasárnapi vásárra való jövés-menés meg nem engedtetik.

(Eredetije Debreczen város levéltára 22. sz. jegyzőkönyv 133. 1.) OVII.

Debreczen, 1681.

Vád Szabó Gergely, a megégetett boszorkány férje ellen, hogy ő is boszorkány, s felesége halálát boszulandó, ö okozta a tűzvészt. Ítélet: tűzhalál.

Die Sabbatho 10 Maii :

Causa domini magistratus contra inctum Szabó Gergely levatur :

Hogy az mikor az tűz tám adott, az inculpatus ott járt-költ, utczákról utczákra széjjel j á r t : ő általa ment végbe a tűzi romlás. Az várost fenyegette, hogy ha az ő feleségét meg égetik : megsiratja Debrecen várossának még a gyermeke is.

Azt is mondta : az micsodás tűzzel az ő feleségét megégetik, hasonló

tűzzel égjen meg a város, elsüllyedjen, mint Sodorna és Gomora. Oldását, varázslását, kötését, boszorkányságát; nyelve vallását is az felesége felől: hogy ő tudna többet nállánál. El is adta mindenét, elábálni akart. Hoc addito : felesége szabadításában pénzzel kisértgette a hites embert.

Dies conceditur reo. 12. M aii: Szabó Gergely Franciscum Alb procuratorem constituit. In causam attractus simpliciter negat actionem actoris.

Deliberatum : doceálja az dominus actor feleletit. Utrum parsnak is engedtetik. 3

1

31. Maii in se n a tu : Causa domini magistratus contra Szabó Gergely inctum. Perlectis testium nominibus de teste Stephano Gombos contenditur, miután haragosa volna.

Deliberatum : tanú lehet.

D E B R E C Z E N ,

1 6 8 1 .

1 3 3

Szabó Gergely ügyében ítélet: tortura és »hóhér által élete elfogy«.

1681. die 7 Junii : In causa domini magistratus contra Szabó Gergely. Inctus contenditur de teste Petro Szél, Stephano Gombási et Gombkötöné. Deliberatum : tanúk lehetnek ; az szolgálója nem lehet.

Perlectis testium fassionibus :

Deliberatum : Az tanuk világosan hozzák, hogy az inculpatus ez keresztyén várost fenyegette : hogy ő elmegyen, de még a gyermeke is megsiratja Debreczen várossának. Az is világosságra jött, hogy az mely tűzi romlás az városon esett, ő azt megjövendölte ; azzal is magát suspeetussá tötte. Az is constál, hogy Szabó Gergely kérkedett azzal, hogy az ő meg égetett felesége ő neki csak tanítványa volt volna. Isteni káromlását is hozzák a tanúk. Azért tortúrára vonattatik s azután »hóhér által élete elfogy«.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 22. jegyzőkönyv. 133. és

155. 1.) CVIII.

Debreczen, 7 681.

Debreczen város tanácsa Pap Ilkót boszorkányságért és paráznaságért megköveztetésre s teste megégetésére ítéli.

Die 17. Maii in senatu : Definitio causae domini magistratus contra Pap Ilkó post attestationes.

Deliberatum : Constál az tanúknak hűséges vallásibul, hogy az incta mindenható Istennek nevét megkáromló ördögi mesterségekkel élő boszorkány és parázna személy, mely nagy gonoszságáért, hóhér által tüzes fogóval megfogdostatván, kűvel agyon verettessék és az holt teste megégettessék.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 22. jegyzőkönyv. 138. 1.) CIX.

Debreczen} 1681.

Vád boszorkányságért és paráznaságért: Kovács Pálné, Csonka Lukácsné és Boros Istvánné ellen. 3

1

31. Maii in se n atu : Causa domini magistratus contra Csonka Lukácsné, Kovács Pálné, Borsó Istvánné inctas.

Hogy az incták mind hárman ódó-kötő, varázsló, embereket megvesztő, ördöggel czimboráló boszorkányok volnának ;•

parázna személyek; s Istennek nevét is megkáromlották.

Diem petunt. Deliberatum : dies concessa.

134

D EB R EC ZEN , 1681.

2

J unii : Causa domini magistratus contra Csonka Lukácsné, Kovács Pálné, Borsó Istvánná incták ellen, ut supra levata.

Csonka Lukácsné et Borsó Pálné simpliciter negant actionem domini actoris, ita et Kovács Pálné negat.

Deliberatum : probet dominus actor actionem et ultra conceditur.

Fentebbi ügyben a három vádlott egyike, Kovács Pálné ellen határozat, hogy hetedmagával tegyen tisztítóesküt.

1681. *$8.* Junii : Definitio causae domini magistratus contra Kovács Pálné : perlectis testium nominibus, Kis Czapi Jánosné tanú nem lehet, mert neki perese volt. Deliberatum : Tanúk lehetnek mind Kis Czapi Jánosné, s mind az vidékiek.

Perlectis testium fassionibus.

D eliberatum : Heted magával mentse meg az incta magát, hogy ő tiszta személy, alioquin törvénye leszen.

Ugyanez ügyben Kovács Pálné nem lévén képes magát tisztázni, végítélet: tortura, ha vall, tüzhalál, ha nem vall, száműzés.

Definitio causae domini magistratus contra Kovács Pálné inctam post attestationes.

Deliberatum :

Minthogy az inctának heted magával

mentség praefigáltatott s abban succum bált: Azért hóhér kezébe adatván, megfogdostassék, tüzes fogóval vallja ki boszorkány tá rs a it; ha nem vall sem m it: tizenkét mély-mély földig *(sic !)* nem leszen a városban lakása, hóhér által kivezettetvén.

Borsó Istvánné tüzhalálra Ítéltetik.

Causa domini magistratus contra Borsó Istvánné post attestationes.

D eliberatum : Mivel az incta maga nyelvével magát ördögnek lenni vallotta, önöntése, varázslása megbizonyosodott : Azért hóhér által kivitetvén, tűz által végződik élete.

Csonka Lukácsné hetedmagával tisztítsa magát. Minthogy pedig a kitűzött időre nem purgálhatta magát, megégettetik.

Die Sabbatho 5. Julii 1681 in senatu :

In causa domini magistratus contra Csonka Lukácsné.

Sokan bizonyítják a tamik vallási az inctának nyelve vallásit, hogy más embereket megett s v esztett; item, hogy a ki neki

kedvét keresi, egy mártásban ***(s ic !)*** elfogy az élete és adott olyan eszközt, hogy a gyermek elment tűle,ˆismét a füvek nekie megszólaltak : melyre nézve magát tanuk vallási alól ad futuram sedem, heted magával m en tseˆ

Die Lunae 14 Julii in senatu :

Causa domini magistratus contra Csonka Lukácsné.

Deliberatum : Mivel az praefixus terminusra az incta magát nem purgálhatta, azért hóhér által kivitessék s meg égettessék.

(Eredetije Debrec zen város levéltárában, 22. jegyzőkönyv. 145. s köv. 11.) ex.

Debreczen, 1682.

Dániel Kovácsnét és Csókási Györgynét a hatóság vádolja, hogy Szent Gellert hegyére járó büjös-bájos boszorkányok. A vádlottak

-egy tanú ellen kifogást tesznek, s a bíróság felszólítja, bizonyítsák be annak alaposságát. ítélet nincs.

1682. 24 Januarii in senatu :

Causa domini magistratus contra Daniel Kovácsné et Csókási Györgyné inctas levatur.

Hogy az incták *Szent Gellert hegyére járó,* bűjös-bájos, cdó-kötő, varázsló, másokat megrontó, boszorkány, parázna személyek, orvok is.

Inctae simpliciter negant.

Deliberatum: Probet dominus actor allegata utrum concessum.

2 Februarii in senatu :

Causa domini magistratus contra Dániel Kovácsné et Csókási Györgyné. Perlectis testium nominibus de testibus, Csapó Ádám et Csapó Ádámné incta contenditur.

Deliberatum : Doceálják az incták, hogy Nyújtó Panda megvallotta volna, hogy őtet pénzben megfogadták, Csapó Ádám és Csapó Ádámné, hogy az inctákra valljanak.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 22. jegyzőkönyv. 263.

lap.)

Jegyzet : **Ezen feljegyzés főleg azért érdekes, mert itt fordul elő a legrégibb megemlítése a *Szent Gellert* hegynek. A perről egyébiránt több nyom nincs.**

1 3 6

M A R O S S Z É K ,

1 6 8 2 .

CXI.

Marosszék, 1682.

Mátyás Istvánná Imecs Anna nemes asszonyt Marosszék vicekirálybírája büjös-bájos boszorkánysággal vádolja.

1682 19. M a rt: Causa egregii domini Tliomae Dósa de Makfalva, ut actoris alterius vice judicis regii Sedis Siculi -

calis Maros ratione officii contra et adversus nobilem feminam Annam Imets, consortem nobilis Stephani Mátyás de Ha vadtő

velut inctam utrinque in Sede Maros commorantes.

Pro actore procurator Joannes Kerestély exhibet litteras relatorias super citatione confectas et penes easdem d ic it: constál relatoriámból, miért kellett citáltatnom as, inctát, hogy relatoriámba kitett időben bűjös-bájos kuruzslás, varázslás, boszorkányságnak nemében és vétkében elegyítette m ag á t; az Istennek szoros törvénye ellen, külső magistratus büntetésivel is nem gondolván. Azért én azt kivánom a jure, hogy meghaljon érette efféle személyekről Írott mulctával, mely cselekedetben, ha mit tagadna, data exmissione kész vagyok comprobálni.

Pro incta procurator Stephanus Szereday.

(Eredetije Marosszék — Maros-Torda vármegye — levéltárában.) CXII.

Kolozsvár, 1682.

Csörgő Mihály és neje, Sándor Kata ellen vád. A tanúkihallgatások után Ítélet: harmadmagával tegyen tisztázóesküt; az ura is esküdjék meg, hogy soha feleségétől boszorkányos mesterséget nem látott.

1682 die 7. Septembris: Causa nobilium dominorum directorum Joannis Dálnoky et Andreae Halász civitatis Colosvar ratione officii, ut actorum contra et adversus captivos Michaelem Csörgő et consortem ejus Catharinam Sándor de dicta Colosvar, veluti inctos detentos.

E t actores per substitutum procuratorem Gregorium Bölöni protestatione praemissa verbaliter instituunt actionem.

Incti negant et petunt exmitti.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes ad comprobandum assertiones et responsiones suas, terminum ad competentem.

Die 18 Septembris : In causa dominorum directorum,

KOLOzsvÁK, 1682.

137

contra Michaelem Csorgo consortemque ejusdem Catharinam Sándor post exhibita utriusque testimonia sic est.

Deliberatum : Megolvastatván mindenik részről exhibeált testimoniumokat és szorgalmatosán megvizsgálván, mint olyan titkos dologban, semmi oly világos bizonyságok, az egy testisen kiviil nem importálván azt, hogy azon incta patrálta volna azon éjtszakai cselekedetet, boszorkányságot; mindazáltal két testis, noha magát nem látta, hogy cselekedte, de látott azomban oly realitást, hogy nem álmában látott azon leány afélét, hanem valóságosan volt valaki olyan személy ott, az ki azon leányt fel eresztette *(sic!)* és kezét is megvesztegette, mely miá rosszul is volt egynéhány napokig ; azomban tüzet, fazekat, abban dirib-darab fedőt, valamit — az leány látta, hogy cselekedett: melyre nézve, hogy simpliciter absolvál-tassék az incta helyesnek nem látszik; hanem testis se expurgálja m ag á t: hogy nem ő volt ott és nem ő patrálta azon dolgot. Az ura is azomba, hogy mióta vele lakik, semmi aféle mesterséget nem tud, sem látott hozzá. Ha pedig ezután valami újjabb vád találkoznék ellene, akkor ezen dolog is aggra válj a dolgát.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, megfelelő évi jegyzőkönyv.) CXIII.

Kolozsvár, 1682.

özvegy Kovács Andrásné Pór Anna nemes asszony panaszt emel Viczey István és felesége ellen, ki öt azzal vádolta, hogy Viczey leányát megvesztette.

1682.

13. Aprilis : Levata causa nobilis feminae Annae Pór, nobilis condam Andreae Kováts de Kálló, relictae viduae in civitate Colosvár commorantis, ut actoris contra et adversus nobiles Petrum Viczey jimiorem de Colosvár ac feminam Juditham Szegedi consortem ejusdem Petri Viczei, ut in causam attractos.

Pro actore procurator Georgius Köbölkuti, per quem dicit a c to r: Mi okon viseltetvén az inctus ő kegyelmek in anno praesenti 1682 die Imo Martii az actor ellen itt Colosvártt nemes colosvári Viczei István ur belső-közép-utczai házánál és künn is háza előtt, az után is circa diem praescriptum ezen városon együtt is, másutt is olyan diffamatiot . . . magok . . *A)* élő nyelvek által, hogy az inctusok ő kegyelmek hajadon **q Az eredetiben kiszakadva.**

1 3 8

N A G Y - E N Y E D ,

1 6 8 3 .

leányoknak Viczei Máriának lábát megvesztette volna az a c to r; az öt njjainak helye is rajta van a lábán, megtetszik az actor dolga ; ő vesztette meg, nyilván való boszorkány, több boszorkány társaival cselekedte ezt, sőt megérdemlette volna, az tüzet az hátára rakták volna százszor is az actornak, noha egyszer kellett volna ugyan meghalni. Melyet ha az inctusok tagadnak, dato termino, cum circumstantiis doceál az a c to r: et sic az inctusokat seorsim et singulatim, vi juris, cum poena mortui homagii et refusione omnium expensarum, a principio hujus litis, usque ad finalem decisionem praesentis causae erogatarum et erogandarum kévánja az actor az inctusokat convincáltatni et protestatur. Incti petunt p a r : et conceditur a judice.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, megfelelő évi jegyzőkönyvben.) CXIV.

Nagy-Enyed, 1683.

Egy vén pásztorné ellen tanúkihallgatások folytak, szokott dolgok: kikre haragudott, azokat megrontotta, károsította.

Későbbi kéztől a tanúkihallgatásra rá jegyezve: ez meghalt és megfizetett.

***(Szilágyi Sándor* közleménye: Századok. 1881. évfolyam 601. lap.)** cxv.

,

Kolozsvár, 1684.

Debreczeni Kata elleni per, mely a városból való kitiltással és ki űzetéssel végződik.

1684.

Levata causa nobihum Stephani Vásárhelyi alias

Szabó ac Andreae Halász de Colosvár directorum ejusdem civitatis ratione officiorum suorum contra et adversus captivam Catharinam Debreczeni, famulam nobilis Georgii Szántó, alias Köbölkuti de Köbölkút (de conditione protestatur actor) ut in causam attractam.

Pro actore procurator Gregorius Bölöni et per eum taliter proponit :

Ez az incta bűjös-bájos boszorkányságba, káromkodásba elegyítvén magát, nevezetesen anno 1683 Szent Miklós-nap tájban et subsequentibus diebus ; anno 1684 uj esztendő nap tájban Colosvárban, említett városban nemes Köbölkuti Szántó György úr és felesége nemes Viczei Erzsébet azon

házokban, melyben laknak Belső-Közép utczába, ezen Viczei Erzsébetnek salavárijába — item mostan azon házban commoráló asszonynak Margitnak, néhai Colos várott lakott Maksai Mihály özvegyének (salvo honore sit dictum) kapczá-jába fokatlan varrótőket és gombostőket rakott sok ízben; gyakor intésekre is ezen babonától meg nem s z ű n t; és azóta ezen két személyeknek az lábok elveszedelmeztek. Item similiter in anno 1684. husvét nap táján, ezen város határán Felső

Kőmál-nevű szőlő hegyben, másoknak m utatott egy füvet s azt mondta az incta (salvo honore sit dictum): az ki azt kilenczszer megvizeli, az mely asszony vagy leányzó vele valamely férfit m

egérint: csak szeretni kell annak azt az asszonyt vagy leányt. Item eodem anno 1684 husvét nap tájban, más üdők folyásában is, említett Kómáiban, másutt is kérkedett az incta ilyenekkel; hogy neki quondam volt egy papné asszonya, ki is arra tanított volna egy m esternét: az tehénnek csécsi közt való szőrt vegye le ollóval, adja el a tehenet és a teje még is megmarad. És egy olykor össze vesztek ezen papné és mesterné, azon babona végett szemrehányás lévén, abból pert indítván egymás ellen. És az incta elment volna az papnéval, az temetőből holttestről földet vittek haza, az törvény napján az incta mindenik törvénytevő házához elmenvén azon földet azoknak házoknak ajtójok előtt elhintette : s az papné nem aggra váltatott. Ugyanakkor azzal is kérkedett az incta, hogy rab lévén ezen város tömlöczén, vitetett olyan földet az itt való temetőből be, nemes Colosvári Balázs tömlöcztartó-ságában, elhintette a házban, fényes nappal a tömlöcz külső

ajtaja kolcsát ki vitte a tömlöcztartóné feje alól, megnyitván az ajtót, helyre tette ismét a kolcsot, az toronyból csak ki ment. Item az Incta kérkedett azzal is, az denotált város határán levő Alsó-Kőmál nevű hegyben anno 1683 Szent Antal nap tá jb a n : Az zöld békát, ha egy új fazékba teszik, új fedővel befedik, hangyaboly közzé ássák, és az húsa leemésztődik a csont járul : valakit annak csontjával megérint valamely asszony vagy leány : csak szeretni kell azután az férfinak.

Item in anno 1683 hushagyó-kedd nap táján, említett városban az denotált ura és asszonya házánál, czérnával babonázta ezen urát, hon nem létébe. Item in anno 1684 husvét nap tájban új tyúkmonynyal, veres selyemmel babonázott az incta, az sokszor említett urának a házánál. Item anno 1684

husvét nap tájban az Isten ellen káromkodott az incta ezen városnak határán Felső Kőmái nevű hegyben ilyen szókkal: ha bánja — jam deciarait ura, — hogy ő a szőlő fáját eltöri, menjen ki a szőlőbe, pereljen meg az Istennel, vegyen egy karót és verje hátba az Istent. Mely cselekedeteit az incta,

ha tagadná, dato termino cum omnibus circumstantiis doceál-ják az actorok ; et sic ita habitis, hogy mind ilyenekben leledzőt, elsőbben az bevont rend szerint próbára vitessék az incta, azért hogy több complicessit kimondja és annak utánna tűzzel megégettessék ; vagy,

ha kit nem remélnek az actorok, casu quo az törvény azt nem találná Ítélni : hóhér által úgy űzet-tessék ki, többé itt és ennek határán sub poena capitali ne találtassák, a jure megkívánják az actorok; etiam verbis plura, si necesse fuerit.

In causam attracta : Actorum actiones negat.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes ad comprobandum actiones et responsiones suas ad terminum competentem.

Die 17. Novembris : In causa nobilium dominorum directorum contra Catharinam Debreczeni inctam et captivam post exhibita testimonia ex parte dominorum actorum sic est.

Deliberatum : Megolvastatván az nemes szék az exhibeált fassiokat és azt ruminálván, noha némi nemű bübáj osságnak speciessivel hozzák be az fassiók, hogy kérkedett volna az in c ta ; Isten ellen való káromkodását is három testisek fateálják: mind az által, hogy halálra condemnáltassék, azon fassiok arra elégségeseknek nem ítéltetnek ; hogy büntetés nélkül maradhasson pedig, mint olyan káromkodó és másoknak rósz példát adó személy nem leh et: hanem másoknak példájára, hóhér által az városból kiüzetik és többé sub poena capitali ne találkozzék.

(Eredetije Kolozsvár város levéltárában, 1680-al jelzett jegyzőkönyv.).

CXVI.

Segesvár, 1684.

Dánosi Linkner Márton, Wollenweber Simon neje Sára ellen panaszt emel, mert gyanakszik rá, hogy 10 éves fia halálát ő okozta. A gyanúok ez : Wollenweber Simon kölcsön kért egy szánat, nem adtak ; nehány nap múlva maga Sára kért egy üstöt, ezt sem adtak, az nap még jön újra és kéri, engedje meg Linknerné, hogy vele együtt süssön ; azt sem engedik meg neki. Ez szerdán volt s már pénteken a hu roppant beteg és szombaton meghal.

Az ügyet 1684 máj. hó 18-ikán a városi tanácshoz te rjesztik fel.

(Eredetije Segesvár város levéltára, 1103. szám.)

SEGESVÁR, 1684.

CXVII.

Segesvár, 1684.

özv. Domos Mártonné Rothfuss Mihályt bepanaszolja, ki őt boszorkánynak (eine Trud) nevezte. Vádlott állítja, hogy alapos oka van reá gyanakodni; hogy első feleségének és gyermekének a halálát felperes okozta, kész azt tanúkkal bizonyítani.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1106. szám.) CXVIII.

Segesvár, 1685.

Apoldi Theil Gergely Binder György ellen panaszt emel, mert midőn Bindernek méheit valami rabló méhek kirabolták, Binder őt okozta s mondta, hogy megérdemelné, hogy a méhekkel együtt őt is megégessék.

A vádlott oly sok különféle gyanuokot hoz fel tanúi által, hogy őt felmentik, felperest pedig megintik, hogy gyanúsnak fog tartatni mindaddig, mig egészen meg nem javul. De ezen ítélet ellen felperes a tanácshoz fellebbez.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1070. szám.) CXIX.

Segesvár, 1685.

Gunesch Márton panaszolja, hogy Gunesch Mihály az ő

feleségét Sárát varázslónak mondta, s azt állította, hogy a karját, lábát megrontotta. A v á d lo tt: igen, mondtam s bármennyi tanúval bizonyítom. Az ügy áttétetik a senatushoz.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1071. szám.) cxx.

Segesvár, 1686.

Platzens György özvegye panaszt emel Kämmerer György felesége ellen, mert ez róla azt mondta, hogy ő is, két leánya is érdemesek, hogy elégessék.

Vádló vállalkozik bebizonyítani, hogy joga van gyanúra.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1090. szám.)

S E G E S V Á R ,

1 6 8 6 .

. CXXI.

Segesvár, 1686.

Bodendoríi Fleischer Dániel panaszolja, hogy Töpfer Mártonnak felesége beteg lévén, Töpfer őt gyanúsította és hozzá küldött fenyegetődzve, hogy ha megrontotta, gyógyítsa is.

meg. Töpfer ajánlkozik gyanúja jogos voltát bizonyítani.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1099. szám.) CXXII.

Segesvár, 1687.

Tellman Márton bepanaszolja Schister Jánost, mert feleségét és ennek anyját azzal gyanúsította, hogy nagy betegségét ők okozták. Vádlott mondja : igaz, mert Schisterné kért tőle 50 fillért, ő nem adott s az asszony akkor megfenyegette : adnád még, de késő lesz. E fenyegetés után nagy beteg lett.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 985. szám.) CXXIII.

Segesvár, 1687.

i A radelni dékán azt állítja, hogy Gnnesch Pálné ő tőle egy alkalommal bort kért, ő nem a d o tt; csakhamar azután egy jó tehene megdöglött.

(Eredetije Segesvár városi levéltár, 1063. szám.) CXXIV.

H. n. 1683.

I. Apaffy Mihályné Bornemisza Anna megbabonáztatása ügye 1683-tól Icezdödőleg.

I.

Apafíy Mihály erdélyi fejedelem neje Bornemisza Anna, élete alkonyán zavart elméjű, képzelődő lett s testileg is nagyon szenvedett. Ezen nyomorúságát annak tulajdonították, hogy meg van babonázva; még pedig a gyanú főleg Béldi Pál özvegyére irányult; azt vélték, hogy általa felfogadott boszorkányok követték el e bűnt.

Erre vonatkozólag két, az eseményekhez közel álló egykorú

történetiró közleménye maradt meg.

H. N. 1683.

Schmeizel Márton (1717 körül írt : Notitia Principatus Transilvaniae czimű kézirati művében 486. lap.) elmondja, hogy az 1686-ik év körül Erdélyben sok boszorkányégetés volt, azon gyanú következtében, hogy a fejedelemasszonynak testi betegségét és lelkezavarodását boszorkányok okozták, s Béldi Pál özvegyét gyanúsították, hogy a boszorkányok e czélra az ő szolgálatában állanak.

Lényegileg ugyanily előadás van a : *Chronicon Fuchsio Lupino Oltardinum* czimű régi krónikában is. (1847. Brassóban jelent meg).

|

Ezen ügyre vonatkoznak a következő okiratok is.

1683. aug. 9.

A fejedelemasszony tisztart ójának Bonyhai Jánosnak jelentése, miszerint Kende Gábor leánya, Klára azt állította, hogy a fejedelemnő betegségét Béldi Pálné okozza, Németiben lakó asszonyokkal kuruzsoltatván.

***(Szilágyi Sándor :* Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XVIII. kötet, 150. 1.)** *1683. dec. hó 10.*

Kihallgatása Kende Klárának, mint tanúnak, a Béldi Pálné által Apaffyné ellen elkövetett kuruzslások ügyében.

***(Szilágyi Sándor:* Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XVIII. kötet, 178. 1.)** *1685. október 24.*

Az erdélyi országgyűlés 1685-ik évi 9-ik articulusa »A Görgényben holmi titkos dolgokért fogva levő személyekről.«

Egy 12 tagú teljhatalmú bíróság bizatik meg a fejedelemasszony betegségével összefüggő ügy elbírálására. Ehhez 3 tag a tábláról, három a vármegyékről, három a székelység és három a szászság részéről.

(Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XVIII. kötet, 373. 1.) *1686. május 12.*

Az 1686-ik évi szebeni országgyűlés 3-ik articulusa ezen bíróságot

ujjólag kiegészíti, s az ügy elvégzését, eldöntését sürgeti.

(Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XVIII. kötet, 499. 1.)

1 4 4

UGOCSA VÁRMEGYE, 1689.

CXXY.

Ugocsa vármegye. 1689.

A megye főispánja, mint felperes, Szerényei Anna ellen, ki boszorkányságával sokaknak ártott és Isten-káromlást is követett el, pert indítván, a megye ügyvédje kívánja, hogy előbb nyelve tőből kivo-nassék, azután borsószalmával és aszúfával égettessék meg. ítélet: nyelve kivonattassék és kővel verettessék agyon.

Sedes restauratoria inclyti comitatus de Ugocsa, anno 1689 die 31. Martii in possessione Salánk celebratur.

Levata causa spectabilis ac magnifici domini Georgii Barkóczy de Szala, supremi comitis inclyti comitatus de Ugocsa, uti actoris et magistratus contra et adversus feminam Annam Szerényei, uti inctam, ratione negotii inferius declarandi; pro praefato domino actore et magistratu legitimus procurator Stephanus Igriczi cupit praefatam medio Stephani Pap judice nobilium more solito proclamari.

Facta legitima proclamatione idem procurator, qui supra, et cum iisdem contra praefatam actionem suam proponit hoc modo: Mivel az megnevezett incta többire majd gyermekségitől fogva az Isten és az Ország törvényével ellenkező dolgok elkövetésében foglalván magát, sokaknak becstelenségét, sokaknak boszorkánysági cselekedeti által veszekedést cselekedvén, maga is minden ördögi és boszorkányi cselekedettel élvén, sőt a mi nagyobb, az Isten könyvének a Szent Bibliának — az ki maga szája vallásából kitetszik — igéjét és Istennek szavait meghamisítván, ellene m ondott; mely cselekedetit és maga vallásit az dominus actor et magistratus, mind fassiói-bul s mind pedig inquisitiokkal kész lesz megbizonyítani; kivánja azért a dominus actor et magistratus, hogy az praefata juxta Articulum 31 et 32 Sancti Stephani Decreti 2-di item Sancti Ladislai Decreti 1-mi Capituli 34 et Decreti Tripartiti Partis 1-mae Tituli 15, item Partis 2-dae Tituli 72. sok emberek megmocskolván — elsőbben nyelve tőből vonattassék ki s annak utánna borsó szalmával J) s aszufával égettessék meg.

Deliberatum:

Boszorkánysága, minthogy nem világosíttatott, azért meg nem sentenciáztatik. De, hogy az Istent megtagadta, káromkodott, a népet elcsábította, elhitette s nagy vétekbe e jte tte : megölettessék: elsőbben nyelve tőből kivonattassék, s azután kővel verettessék agyon.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában levő 1689. évi jegyzőkönyv.)

') *J e g y z e t :* A b o r só sza lm á v a l tö r té n t e lé g e té s e g y e tle n fe le m líté se .

CXXVI.

Ugocsa vármegye, 1689.

Vármegye főispánja mint felperes, Szennyes Györgyné Kovács Erzsébet ellen vádat emel s a megye ügyvédje egyúttal beterjesztvén a már megtartott tanúkihallgatások jegyzőkönyvét, boszorkánysága s emberetetései miatt elégetését kívánja. ítélet: tekintettel, hogy saját leányát is ő mérgezte meg, elégetés.

Sedes judiciaria celebrata.

Levata causa spectabilis ac magnifici domini Georgii Barkóczy de Szala, supremi comitis inclyti comitatus de Ugocsa, uti actoris et magistratus contra et adversus providam Elisa-betbam Kovács, relictam vero providi condam Georgii Szennyes in possessione Hetény et comitatu de Ugocsa existentem commorantem et degentem uti inctam ratione negotii inferius declarandi.

Pro praefato domino actore et magistratu legitimus procurator nobilis Stephanus Igriczi cum solennis protestationis cautela cupit praefatam inctam medio egregii Stephani Balog judicis nobilium praementionati comitatus de Ugocsa more solito ad legitime comparendum proclamari.

Facta legitima proclamatione idem procurator, qui supra et cum iisdem contra praefatam inctam actionem suam proponit hoc modo :

Mivel az praefata incta többire majd gvermekségitül fogva, nem tudatik micsoda ördögi lélektül viseltetvén, hátra vetvén mind Istennek, s mind az nemes országnak, minden istentelen életben magokat gyakorlók ellen kiadott törvényét, magát boszorkánymesterségben, emberek vesztésében, etetésében és egy szóval minden boszorkány sági dolgokban magát gyakorolta. Kit az dominus actor et magistratus kész leszen vice ispán nemzetes vitéztő Bicskei István úr által peragáltatott communis inquisiti óval bizonyítani. Hogy pedig, — kit nem remél, — az tanúk és communis inquisitiók arra elegendők nem volnának: tehát adjudicáltassék oly purga az inctának, mint az ő dolgainak nagy volta kívánná.

Facta autem proba kívánja a dominus actor et magistratus : ez praefata inctát juxta Articulum 32 Sancti Stephani Decreti 2-di e t x) Tituli 15. Partis 1.; ezen cselekedetéért tűzzel megégettetni, praemissa tortura több complices társainak kimondására.

Pro incta egregius Stephanus Rátonvi penes personalem adstantiam legitimus procurator, praemissa solemni ac gene- •

q Kimaradt: Decreti Tripartiti.

K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

1 0

1 4 6

UGOCSA VÁRMEGYE, **1 6 8 9 .**

ralis juris protestatione actionem contra se domini actoris et magistratus erectam, in omnibus negaret simpliciter, quali -

ficando tamen ipsam artem sortilegam: Boszorkánysághoz soha is gyermekségitül fogva nem tudott, nem is tud mai napig is, hanem afféle megsérült asszonyokat és megigézett gyermekeket, ha orvosolta és meggyógyított, azért *(sic!)* nem boszorkányi mesterség : azért maga juramentumával is kész magát salválni és kívánja az dominus magistratus et actor kereseti alól simpliciter absolválódni.

Pro praefato domino magistratu et actore idem procurator, qui supra et cum iisdem, inhaeret prioribus suis allegatis et protestatur super meritoria praefatae inctae, partim simpliciter negativa, partim qualificativa responsione, cupitque dominus magistratus et actor, ut qualificativam suam in instanti satis et evidenter edocet.

Pro incta inhaeret prioribus.

Deliberatum e s t: Siquidem juxta priora allegata procuratoris domini actoris et magistratus praefatae inctae exercitationes in arte magica et superstitiosa plurimis attestationibus manifeste nota exstitisset, ita et veneno confecto et potu et cibo propriam filiam interfecisset: ideoque praemissa tortura comburatur.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára, 1689. évi jegyzőkönyv, 200. 1.) CXXVII.

Ugocsa vármegye, 1689.

Ugocsa vármegyének ugyanazon ülésében özvegy Lórinczi Pálné boszorkánysági pere, *elégetésre szóló ítélettel.*

Secunda causa ejusdem magistratus qui in priori, levata est contra et adversus Annam Simon, alias Szabó relictam providi condam Pauli Lőrincz in possessione Kökényesd et comitatus de Ugocsa existentem commorantem et degentem, uti inctam ratione negotii inferius declarandi.

Pro praefato domino actore et magistratu idem procurator, qui in priori levata et cum iisdem cupit praefatam inctam medio egregii domini Joannis Kovács judicis nobilium inclyti comitatus de Ugocsa ad legitime comparendum more solito proclamari.

Facta legitima proclamatione idem procurator, qui supra et cum iisdem, contra praefatam inctam proponit actionem suam hoc modo : Mivel az praefata incta nem tudatik micsoda

ördögi lélektül viseltetvén, hátra vetvén és véle nem gondolván minden gonosztévők ellen kiadatott Isten és nemes Ország törvényét, magát majd többire gyermekségtől fogván ördögi és boszorkányi mesterségekben foglalván embereket vesztett és egy szóval minden boszorkánysági, úgy mint kötéssel és egyéb ahhoz hasonló mesterségekkel élvén, magát abban gyakorolta: kívánja azért az dominus magistratus et actor — ezeket comprobálván — juxta Articul. 32 Sancti Stephani Regis Deer. 2 et Tripartiti Decreti partis 1-mae Tit. 15 praemissa tortura pro declarandis complicibus suis igne coipburi.

Incta simpliciter negat.

Pro domino actore et magistratu procurator, qui supra et cum iisdem inhaeret prioribus et cupit communem inquisitionem, per generosum dominum Stephanum Bicskei vice comitem inclyti comitatus de Ugocsa factam, perlegi et secundum ea judicium administrari cum exeeutione reali.

Deliberatum: Siquidem de similibus idem sit judicandum, artes autem magicas et diabolicas exercere praefata incta manifeste comperta est sufficientium testium fassionibus verificando: Quapropter pro denominandis sibi similibus, praemissa tortura comburatur.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára, 1689-ik évi jegyzőkönyv, 220. lap-

•

tói folytatólag.)

CXXVIII.

Ugocsa vármegye, 1689.

Varga Ilona boszorkány sági ügyének tárgyalása, a vádlott védője a tanúkihallgatások párját, közlését kéri, de a bíróság azon indokolással, hogy a vádlott nem nemes személy, elutasítja. Az ügy érdemére térve, a bíróság elégetést határoz.

Levata causa spectabilis ac magnifici domini Georgii Barkóczy de Szala, supremi comitis comitatus de Ugocsa, uti actoris et magistratus contra et adversus Helenam Varga, consortem ohm Stephani Mindszenti in possessione Fertes Almás in comitatu de Ugocsa existentem, degentem, veluti inctam ratione negotii infra declarandi. Pro praefato domino actore et magistratu egregius Stephanus Rátonyi legitimus procurator cum praemissa solemni ac generali juris protestatione primum et ante omnia cupit praefatam inctam medio egregii Joannis Kovács judicis nobilium et Simonis Vadászi jurassoris pro foribus domus judiciariae ad personaliter comparendum proclamari.

U G 0 C S A

V Á R M E G Y E ,

1689.

Facta legitima proclamations, idem procurator praemissa solemni protestatione actionem contra praefatam inctam proponit ta lite r: Mivel az megnevezett incta, nem tudatik, micsoda istentelen vakmerő dühös indulattal viseltetvén, mind az Isten törvényét, mind pedig a nemes országnak az olyan gonosztevők ellen kiadott kemény büntetésektől nem irtózván, magát ördögi és boszorkányi gyakorlásba elegyítette, embereket kötött, vesztett, étetett és egyéb ördögi mesterségeket vitt véghez; mely cselekedetei az inctának nemzetes viceispán Bicskei István úr által peragaltatott communis inquisitióból világosan kitetszenek : kívánja azért az dominus actor et magistratus, hogy az incta juxta Articul. 32 Sancti Stephani Regis Lib. 2. et Titul. 15. Partis 1-mae pro eliciendis complicibus in tortura. Annak utánna igne comburi, cum executione reali.

Pro praefata incta legitimus procurator Stephanus Igriczi cum praemissa solemni generalis protestationis cautela reservatis reservandis, non videtur tamen in praesentem forum terminum et judices sponte consentire velle, sed uti liceat contra excipere : comparet. Comparendoque totius actionis domini actoris et magistratus una cum litteris attestatoriis et communis inquisitionis paria juxta Articulum 56. Anni 1550.

judicialiter cum termino d a r i.....

Pro domino actore et magistratu idem procurator, qui supra : Non dari paria, ex eo, quia parium petitio pertinet ad nobiles suspectos et non ad non nobiles suspectas; praefata incta constaret non esse nobilem personam; facta vero ipsius inctae ex communi inquisitione per dominum vice-comitem facta elucescerent; unde si non aufiugisset, etiam de praesenti fuisset captivata: quare cuperet judicium et justitiam ut supra.

Pro praefata incta idem procurator, qui supra, inhaeret praecitato articulo et quidem constaret dominis judicibus maritus praefatae inctae nobili praerogativae gaudere ; siquidem exactiones, contributiones ad comitatum praestitisset; nec enim constaret cujus fuisset jobbagio : ideo petit ut supra.

Deliberatum : Siquidem nobilitas praefatae inctae coram sede judiciaria non combinet, ideo paria non d a n tu r: pergant ad

meritum.

Pro incta idem procurator, qui supra, totalem actionem domini actoris et magistratus simpliciter negaret et exciperet contra testes tales, si qui essent infantes, incestuosi et non legitimae aetatis existentes, vel vero auditu testantes. Sed ut juxta Titulum 27. Partis 2. edocet dominus actor et magistratus, totalem suam actionem in omnibus punctis et clausulis UGOCSAMEGYE, 1689.

talibus, qui nimirum oculis vidissent patrata fecisse, juxta actionem domini actoris et magistratus : alioquin cupit simpliciter absolvi.

Actor paratus est actionem suam comprobare et petit ut supra.

Deliberatum e s t : Siquidem ob gravem suspicionem ex variis testium fassionibus ortam suspecta et notabilis criminis praememorati patratrix appareret: ideo vigesimo se purgare intra quindennam ten eatu r; medio tempore in detentione m anebit; sin minus, uti in actionem praemissum est, comburatur.

(Eredetije Ugocsamegye levéltára, 1689. évi jegyzőkönyv, 200. laptól folytatólag.)

CXXIX.

Ugocsamegye, 1689.

ˆ Szabó Ferencz mező«, jövendőmondó, varázsló pere tárgyalása és ítélet: megvesszőzés és reversalis is, hogy megjavítja magát.

Quarta causa ejusdem spectabilis ac magnifici domini Georgii Barkóczy de Szala, supremi comitis inclyti comitatus de Ugocsa, uti actoris et magistratus contra et adversus Franciscum Szabó in oppido Visk et comitatu de Maramaros existentem commorantem, uti inctum ratione negotii inferius declarandi.

Pro praefato domino actore et magistratu idem procurator, qui in primis levatis cupit inctum praefatum medio egregii Joannis Kovács judicis nobilium inclyti comitatus de Ugocsa, ad legitime comparendum more solito proclamari.

Peracta proclamatione idem procurator, qui supra diceret: contra praefatum inctum actionem suam proponit ta lite r: Mivel az praefatus inctus nem tudatik micsoda istentelen gondolattal viseltetvén, hátra vetvén mind Istennek, mind országnak minden istentelen bűvös-bávos boszorkányi és ördögi mesterségekkel élő s

ahhoz értő, kemény törvényit, hanem az praefatus mesterséggel associálván, netaláltán többit mesterséggel felülhaladván, magát nézővé tévén olyan boszorkányokat megösmervén, kim ondott; az ki pedig az ördögöt megismeri és annak munkáit tudja, maga is hasonló ördög azokhoz; ezen kívül holmi csábításokat, úgymint

gyógyításokat — melyek nem Isten parancsolat! voltának —

azokkal másokat hitegetett; kötéseket, kiktől esett, megmondotta ; gyermek siratok *(sic !),* mibül estek, azokat meg-

mondotta ; és ezeken kívül több ördögi mesterséget elkövetett, az mint kitetszik nemzetes vitézlő Bicskei István úr nemes Ugocsa vármegye vice ispánja által perágáltatott communis inquisitióbul világosan : kívánja azért az dominus actor et magistratus juxta Artic. 32 Sancti Stephani Regis Decreti 2-di et Tit. 15 Partis 1-mae Decreti Tripartiti praemissa tortura igne comburi.

Deliberatum e s t : Siquidem praesens inctus illicitis artibus, vaticiniis et magiae addictus esse compertus fuisset, tamen . . A) judicatum q s t: ideo virgis de primo caedatur ; reversalibus se obliget strictissimis, se nunquam a nunc talibus immixturum, christianoqtie homine congruam vitam acturum.

Si amplius talibus se inmisceret, capitali sententia prioribus similia puniatur, sine misericordia.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára, 1689. évi jegyzőkönyv, 200.

laptól folytatólag.)

cxxx.

Torda, 1692.

»Megszentencziásztatván

torotzkai

Göndöly

Istvánné

Kőmies Margit és Sala Istvánné Szász Anna bűbájos varázslásokért, Salánét május 31-ikén az Aranyoson próbáltattam meg ; az vizben le nem ment. Eodem égettettem meg mind a kettőt.«

***(Szaniszló Zsigmond* naplói. Kiadta Torma Károly. 83. 1.)** CXXXI.

Debreczen, 1693.

Balási Erzsébet elleni tanúkihallgatás és városból száműzetésre szóló ítélet.

A.

1693 jan. 28-ik. Bíró uram tanúi Balázsi Erzsébet ellen.

1. testis : Hallottam maga szájából Balázsi Erzsébetnek, hogy hagy mázban levő embert mérte.

2. testis : I3t primus, hoc addito : engemet is mért.

3. testis : Láttam, hogy mérte és kente az hagymázban levő embert.

J) Olvashatatlan szó.

DEBRECZEN, 1693.

151

4. testis : Ut primus.

5. testis : Hallottam Gara Mihálynétúl, hogy megfürösztötte volna Balázsi Erzsébet az Gara Mihály húgát és azért veszett el a gyermeke.

6. et 8 testis : ut quintus.

7. testis : nihil.

9. testis : Tudom, hogy hagymázt mért és csömört kent sokszor.

10. testis : Láttam, hogy másra olvasott és mérte a hagymázt.

11. 12. 13. 14. 15. testis : nihil.

16. te s tis : Láttam, hogy hagymázt mért és megijedt embernek ónot öntött.

17. testis : Hallottam maga szájából Balási Erzsébetnek, egy szűcs legény fogságának alkalmatosságakor : ha én velem valaki eljönne, én mezítelen vetkezném piros hajnalkor és az halott hasárul földet hoznék a tem etőből; és ha a tanácsházban benne elvethetnék, soha törvényt nem tehetnének reá.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. testes nihil fatentur.

27. testis : Futó Mihályné : fatetur, ut tertius fatens.

Non acceptatur. Ratio : kurváknak kiáltották egymást s benne feküsznek.

28. 29. 30. 31. 32. testes nihil fatentur.

33. testis : Láttam, hogy ónat öntött az ijedt emberre.

De caetero nihil, \

B.

Die 28 Januarii in se n a tu : Definitio causae domini magistratus et actoris contra Balási Erzsébet ratione actuum daemoniacorum. Mivel az inctának constál varázslása, a hóhér a városból verje ki és életének elveszése alatt többé be ne jöjjön.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 26. jegyzőkönyv, 4. lap.)
CXXXII.

Debreczen, 1693.

Fulöp Mihályné ellen a városból kivezetésre szóló ítélet.

1693 26. Februarii in senatu : Definitio causae domini magistratus contra Fülöp Mihályné inctam : Mivel boszorkányságának, kurvaságának némely circumstantiái constál-nak, azért a városbul simpliciter kivezettetik.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv, 30. lap.)

D E B R E C Z E N ,

1693.

CXXXIII.

Debreczen, 1693.

Villás Ignáczné Ilyés Margit boszorkány 'perében a vád tanúinak kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv és ítélet tűzhalálra.

Bíró úr tanúi Villás Ignáczné Illyés Margit ellen, die 22 J n n ii:

1-ső tanú. Lantos Mihályné examinata fatetur. Hallottam, az in causam attracta szájából beszéllette, hogy egy fekete tyúkot kivitt és egy polturával, egy motring fekete selyemmel megölte, oly temetésen, melyet azonnap temet-tenek. Adván ezt az okát, hogy azért kellett selyemmel meg ölni, hogy a mely kappannal megvesztették a legényt, selyemmel varrották a szemét be. Azután mondotta az in causam attracta : a mely kappant hozattam Szabó András fiammal, én azt egyik darab fához a tűz mellett megköttettem, azért hogy tudtam, hogy a mely ördögök megkötötték, reá jönnek éjszaka.

Ugyanakkor Andris fiamtul kértem négy polturát, egy gyertyát, egy kenyeret, mert tudtam, hogyha az ördögök reá jiin-nek, enniek kell adnom, a magamét nem adom. A négy poltu rát — nem érthettem jól — ennivalóra, vagy mire kérte.

Ugyanazon éjszaka, hogy megkötöttem a kappant, háromszor jöttek reá az ördögök ; a tűzbe akarták ölni, de erősen küz-ködtem velek, nem birtak meg. Egy menyecskét is, ott feküvén a tűz mellett, által vitték volna rajta és hogy felserkent a menyecske, mondotta : mit akar ez a kappan, hogy a tűzbe akar m enni; de ő nem tudta, hogy az Ördögök akarták a tűzbe ölni. Második éjszakán kétszer jöttek reá, de akkor is úgy megküzdöttem velek, hogy még az ágyban is feküdtem miatta.

Akkor sem birhattak velem, nem ölhették a kappant a tüzbe.

Harmadik éjszaka csak egyszer mentek reá. Akkor, hogy nem birtak velem, azt m ondották: no mit hozzak, a leányod kocsonyát kívánt, hozok neki itt hozzá eczetet, látod. Ha boszorkány nem volna, hogy hogy tudná, hogy az én leányom még azelőtt való nap kocsonyát kívánt. Azután kérdette : hát mit hozzak.

Mondottam : a mi a legszükségesebb ; kérdette : mi az. A Szabó András fiam szemének kötését hozd el. És azért elmenvén, azt elhozta : a kötés egy szív formájú szederjes posztóba volt varrva és én azt mind két késsel, két tűvel mind megoldoztam.

Az olyan volt, mint a hold, mikor feltetszik tizenhárom újságra,, tizenhárom hold fordulásra, tizenhárom hold fogytára. Én tőlem kérdezte, mennyit teszen. Én mondottam, egy hiján négy vent. És azonközben oda érkezvén Sós Pálné az oldalfél

DEBRECZEN, 1693.

153:

kamarába állott s úgy mondotta : ez ám az a boszorkány, a ki nekem a kötést haza hozta éjszaka. De a kötés olyan volt, hogy senki meg nem tudta volna más oldani. Ezt minden kérdés nélkül, a maga tulajdon szájából ezen formán hallottam, hoc addito, ezt is mondotta : valamint az a vén asszony megvakította Szabó Andrást, úgy cselekszem én a kappan által, hogy az ő szeme is olyan legyen, mint a Szabó Andrásé.

2—

dik tanú Takács Mihály fatetur : Minekutánna feleségem hírem nélkül az inctához vitte volna elnyomorodott gyermekemet és megértettem tőle, hogy az incta kenyeret, 4 gyertyát, 4 polturát kérvén tőle, megnézte, ki vesztette meg : azután én is, ugyan feleségemmel s egy néném mel hozzá mentem, s kérdettem tőle, meggyógyíthatja-e gyermekemet, ha már megnézte, ki vesztette meg. Azt felelte : a kegyelmed feleségének megmondottam, ki vesztette meg, de meggyógyíthatom, ha én nállam nem nagyobb. Azt is megmondotta, hogy ha ő

ezt meg nem előzheti, úgy vesztette meg, hogy valamennyi gyermekünk lesz, mind ilyen nyomorék lesz.

3dik tanú Takács Mihályné fa te tu r: Az gyermekem nyomorult lévén, Villás Ignáczné hoz vittem. Én tőlem az incta 4 gyertyát, 4 polturát és egy kenyeret kért s megalkudt velem három forintba, melynek két forintját hatvan pénzét mindjárt meg kellett adnom. Akkor azt mondotta : no megnézem, ki vesztette meg és ha jót tehetek, Isten után meggyógyítom. Azután az urammal oda mentem s akkor is azt mondotta : ha meg nem előzheti és meg nem gyógyíthatja, ez után is valamennyi gyermekünk lesz, mind olyan nyomorék lesz. Azután magamnak azt mondotta : az mely kis

asszony az édes anyádat gyógyította, egy forinttal maradtál neki adós ; hogy meg nem adtad, azért vesztette meg fiadat, sőt más fiadat, az mely az scholába jár, akarta megrontani és azon kitölteni, de nem merte. Az penig, a ki az anyámat gyógyította és az szerint adóssa maradtunk neki, Balogné volt,, a ki Vécsey Péternél lakott.

4. tanú Vass János : nihil.

5. tanú Csomas Péterné fa te tu r: Gyermekágyamban igen nyomorult lévén, néném az inctához ment és tudakozódott felőlem. Haza jővén mondá : no megmondó, hogy kötés van rajtad. Osztón oda hivattuk, Ígérettel, mindennel kérdeztük tűle, mondja meg, ki rontott meg ; ne gyanakodjam sokfelé. Elsőbben nem akarta megmondani, csak járt a házba és mondotta : nem lehet, nem mondom meg. De addig jártunk utánna, hogy kért tőllünk 4 gyertyát, 4 polturát, egy fejér kenyeret, hogy újonnan megnézze : azt is megadtuk nekie-Másnap odajüvén mondá : no meg tudom mondani, ki e tt **1 5 4**

DEBRECZEN, **1 6 9 3 .**

meg : Az bába ki veled volt, hólyagos szemű leánya van, nincs annál több gyermeke ; az urad igen engedelmes ember, arra vágy ; még mikor nehézkes voltál, akkor hágott a nyomodba, de nem vehette jól fel, mert még akkor úgy akarta, hogy mihelyt gyermeked leszen, menten elveszessen. Az párnánkban sok kötéseket új fonalbul, sodrásbul, tollal összekötözve találtunk, s nekie m utattuk. Arra is azt mondotta : az is annak a mestersége ; csak azért cselekedte, hogy mentül hamarább görbedj meg, fonnyadj meg s veszthessen el hamarább, hogy az uradra köthesse magát. Én mondottam : az én uramnak nem kell olyan rossz. Arra felelte : de van annak arra mestersége : ha fekete tyúkot öl reá, szépnek tetszik nekie.

Minek előtte penig a gyertyát, kenyeret elvitte volna, azt mondotta : kötés vagyon rajtad, de van a faluban jó emberem, kivágatom vele ; mit Ígértek nekie ? ígértünk : három forintot, egy csizm át; mivel azt mondotta : ha sokan vannak rád, kevésért ki nem vágják. Másnap oda jő, ismét m ondott: no kivágatám már, de nehezen mehete reá. Ezek után vallotta, a mit feljebb mondottam . Hogy a kötéseket oldoztam, odajővén mondotta : akarnád-e, hogy élne a gyermeked; ha akarnád, fizethetnél nekem, hoznék én olyat, hogy élne a gyermeked.

6.

tanú Dómján Jánosné fatetur : Tudom, hogy egykor Bölcskeinével összeveszvén az incta, mondotta neki : te kutya, az aranyat tenyeredben hordoztad s úgy jártál utánnam, hogy a te urad lábát felsugorítsam, hogy férfisága ne lehessen ; az uradnak lába nyomát is felvetted, a keszkenőd végibe kötvén, ide hoztad hozzánk, de én nem cselekedtem. Az én magam lábam is elnyomorodván kértem, hogy gyógyítsa meg. Egyszer bekötötte, de azt mondta : híjjon mást kegyelmed, mert nekem nem lehet meggyógyítani; mert nagyobb én nállam az, a ki megrontotta ; jó Istened, hogy engem először behittál, mert külömben a száradikrája kiesett volna. Marjai Gergely deák az öcscsét egyakkor behozván és az incta oda hivatván, hogy haza jött, azt mondotta : hiszen Gergely deákkal, hogy az úton megyek vala, az az eb, mely az öccsét megvesztette, előtalála ; Gergely deák nem látta, de igen rútul megveszekedik velem, s mondá : no te eb, kutya miért fogtál ahhoz a legényhez, ez éjjel megkínozlak, széjjel szaggatlak. Azóta mindenkor megroncsolnak s megfekszem, valamikor veszett emberrel bánok. Egykor az incta asszonynak, látván, hogy egyik kézivel a másikat tartja, kérdettem, mi lelte a kezét. Azt felelte : jaj az éjjel Kis Istvánnét megakarták ölni, öten voltának, de én védő voltam, mind elrakták a kezemet, nem is bírom a fél felemet, úgy elroncsolták.

D E B R E C Z E N ,

1 6 9 3 .

J 7. tanú Újhelyi Szabó Istvánná fatetur : Én tőlem kérdette, ha akarnám-e, hogy gyermekünk lenne. Én mondottam : akarnám, ha Istentül lenne. Arra ismét mondotta : tudnék én olyan füvet, hogy kegyelmednek esztendőre fia lenne, de csak egy hónapban terem esztendőben. | Azt is mondotta : kegyelmednek sok irigye van, egy asszony arra kért, hogy ha tudnék olyan asszonyt, ki kegyelmednek árthatna, vagy kézit vagy lábát felsugoríthatná, nekem is, annak is megfizetne, de én szántam kegyelmedet.

8.

tanú Kormány Istvánná fatetur : Hallottam, mondotta Villás Ignáczné, a mikor k ötözött: ha tudnák, én ki vagyok, megbéllelnék a mentémet. Én eladtam a leányomat, alig maradtam meg, mert más is elvette volna. A tekenőket éjszaka a ház közepére hordották, az orczáját is a leányának csaknem kiszaggatták ; jövendőre szinte úgy félek. Hoc addito : hallottam, mondotta az incta, hogy olyan gyermeket gyógyít, a kit a szomszédja vesztett meg.

8. tanú Kupái Benedek fatetur nihil.

9. tanú Komáromi Mihályné fa te tu r: Hallottam, mondotta, mikor a legényünket kötötte : téged az ördögök kötöttek meg, én meg nem gyógyíthatlak, ha pénzt nem adsz f e l; mert engem az ördögök megkérdeznek, mondván : nagyobb ördög voltál te, mert pénzt vettél fel.

10. tanú Gál Mihályné fa te tu r: Hallottam mondotta Villás Ignáczné, mikor az uram beteg volt, hogy az uramat megkötözték, hanem adjak egy fejér kenyeret, egy forintot, négy gyertyát, egy bográcsot : a bográcsot mindaddig főzöm, mig össze nem ronthatom darabonként, s megmondom osztán, ki kötötte meg. Másnap oda jövén mondotta : megmondhatná, Id kötötte meg, de ez az ember meggyógyul. Azután fél esztendővel magam is ágyba esvén, oda jött hozzám, azt kérdvén : mért hívattál asszonyom ? Én mondottam : nem hivattalak.

Arra mondotta : de Dávid híva ; azután mondotta : tudom én mi nyavalyád vagyon, mert megkötöttek, hiszen egy vastepsid volt, abban kötötték meg egészségedet, hanem adj egy lepedőt, azt egy lánczra teszik beterítvén és azon vágják el a kötést. A mikor harmadszor oda jött, mondotta : a lepedő

nem érte el a lánczot, mert mikor elvágták volna, a szeme az asszony fejére pattant úgy megütötte, hogy három forintért gyógyítják, már itt benn vagyon, hanem adj mást. Én mást adtam, azonközben meggyógyultam.

11. tanú : Szabó Gergelyné fatetur nihil. .

12. tanú : Szigyártó Zsigmondné fatetur nihil.

13. tanú Balla Miklósné fatetur nihil.

14. tanú Orbán Mátyásné fatetur: Tudom nyilvánvaló

kenését, fenését, varázslását nevezett inctának.

Tudom,,

mikor a házamat megásták, azt mondotta : ha a lopónak a nyomát

felvehetnéd, ide hoznád, még maga visszavinné, helyére tenné — azt cselekedné — minden jószágodat. És azután erőltetvén, mondaná meg, ki cselekedte, azt mondotta : adj nekem két új fazekat, kiben semmi nem volt, 4 polturát, 4 kenyeret és gyertyát, ha lehet, megmondom. Azt is mondotta : Üj-utczában vagyon az az asszony, a ki azt megnézi és annak háromszor kell menni a Szent Miklós-utczai kapu előtt való dombra, ott mezítelen meg kell hengergődzni, az tudja osztán megmondani. Hallottam, azt is mondotta, hogy a Dómján János leánya férjhez nem mehetett volna, mivel elkötötték a szerencséjét: de addig járt Domjánné utánnam búzát, egyet -

mást adván, a kötést elvágtam.

15. tanú Boros István fatetur nihil.

16. tanú Boros Istvánné fatetur : Egy kis fiamat gyógyította az incta és azt mondotta, hogy Sodorné vesztette meg.

17. tanú Makai Gergelyné fatetur : Engemet fűvel kötözött, azután kért tőlem négy polturát, egy kenyeret, négy gyertyát, azt csak elvitte. Azután oda jüvén, fekete tyúk tollat kért, a maga lába alól földet vett fel, a lábomra tötte és egy ezüst tőt kivévén, azzal vonogatta a tollal együtt, úgy olvasott: de semmit nem használt. És nemrégiben kértem, mondaná meg, ki vesztette meg, ha meg nem mondja penig, csak azt jelentse ki, miért cselekedte. Arra azt felelte: én nem tudom, tudja az Isten.

19. tanú Benedekné fatetur, uti primus, hoc addito : hogy azt is mondotta, hogy adjam oda a leányom övét, olyat csinál, hogy férjhez mehessen.

20. tanú Liszkai Mátyásné fa te tu r: Lévén öt hónapi fiam, sem a magam, sem a más csécsit el nem v e tte ; mások javallá-sábúl vittem Ily és Margithoz, ö felelt: én semmi jót vele nem tehetek, mert engem a gyermekért össze roncsoltanak ; maga is a testét mutogatván, láttam, hogy mint a fekete szén, olyan volt. Azt is mondotta, hogy ha megkérheti, megkéri, hogy gyógyíthassa meg a gyermeket. De semmi jót vele nem tehetvén, igazított vissza Nagy Jánosnéhoz ; és az hozzánk jüvén, az Isten nevében reménkedtem nekie, gyógyítsa meg, én megfizetek. És a gyermeket a kezébe vévén, megtánczoltatta,.

csókolgatta, törölgette mondván : mi gondja van, nem lesz semmi gondja, adjatok neki csecset, elveszi: el is vette mindjárt. Hallottam,

azt is mondta az incta, mikor Ilyési László fek ü d t: tégedet a tulajdon magad feleséged köttetett meg, mert szeretője vagyon. Ilyési Lászlóné kérdezte : hogy hogy tudod azt ? Arra azt felelte : én jól tudom, mert jól látom»

DEBRECZEN, 1693.

157

Margit asszony azután, mikor odajött, elkerülte az in c tá t; emez mondá : én jól látom hová bút, de nem szólott. Gabor-jánbúl is hoztak inctához egy gyermeket, a melynek semmi szüksége nem ment. Az incta mondotta : adjatok nekem 4

polturát, én megnézem nyavalyáját. Azt megadván n ek i: a gyermekhez ment, innia adott neki, reá olvasott a gyermekre, s a gyermeknek semmi nyavalyája nem volt. Ezen gyermeknek nyomorult nénjét is odahozván, azt Ígérte, hogy meggyógyítja, mivel kilencz esztendőtől való kötés vagyon rajta és azt is mondotta az incta : a kötést micsodás edénybe ásták el és hogy tulajdon maga szeretője kötötte volna meg.

21.

tanú Sajgó Istvánné és a 22. tanú Márta Istvánná : nihil.

23. tanú Balla Gergelvné : Hallottam az Orbán Mátyásné leányától mondotta : azt mondja az oláh asszony, hogyha én neki égett bort adok innia, azt cselekszi, hogy egyik kérő kimegyen, másik bejű ; de úgy meguntam a vén boszorkányt, hogy mindétig orczátlankodik.

24. tanú : Kis Péterné: Tudom, hogy a Belényesi szolgálója a lábára megnyomorodván, az incta a lábára, a küszöb alól a földet kikerekítvén, megdörgölte, fútta és olvasott reá és mindjárt meglappadott. De, hogy a fizetést mindjárt kérte és meg nem adták nekie, megint mind eldagadott, s harmadnap oda menvén és a fizetést f elvé vén, meggyógyította mindjárt.

25. testis Kovács Jánosné fatetur, uti praecedens.

26. testis Kövi Péter : Engem kötött, rám is olvasott, de mit, nem tudom, hanem mondotta : adjunk egy kenyeret, 4 gyertyát, 4 polturát és megnézi, megmondja kitül való a nyavalyám ; és adtam neki 10 polturát, de meg nem mondta.

Villás Ignáczné elleni ítélet: tűzhalál.

1693.

7. Septembris, in senatu : Definitio causae contra Illyés Margit, alias Villás Ignáczné. Mivel az inctának nyilvánvaló boszorkánysága constál, mind nyelve vallásából, mind cselekedetibül: azért több complices társainak meg-vallásáért megkénoztatik, azután megégettetik.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 26. jegyzőkönyv, 60. s köv. 11.) CXXXIV.

Debreczen, 1693.

Sós Pálné boszorkány ellen a per felvétele; vádlott ügyvédet vall.

Sabbatho die 18 J u n ii: Causa domini magistratus contra Sós Pálné Nagy Borbála in causam attractam, uti sagam,

1 5 8

D E B R E C Z E N ,

1 6 9 3 .

levatur. Incta Stephanum Szent-Tamási in procuratorem constitit.

Deliberatum : dies conceditur.

Sós Pálné perének tárgyalása s egyúttal aznap a vád tanúinak kihallgatása.

Die 22 Junii in senatu : Causa domini magistratus contra Sós Pálné in causam attractam levatur : Hogy az incta ódó-kötő varázsló boszorkány, boszorkányokkal társalkodó, czimboráló személy, maga is az incta megvallotta dolgait.

Incta negat simpliciter. Praeter quam, quod Szabó András nevű ember megszorított, fejsze alá fogott, úgy vallatott, de annak is egyebet nem vallottam, hanem, hogy mint eddig,, ezután is gyógyítom.

Deliberatum : Probet dominus actor allegata.

1693 die 22 J u n ii: Bíró uram tanúi Sós Pálné ellen : 1. testis Lantos Mihályné jurata examinata fa te tu r: Tudom, hogy Szabó András az incta asszonyt berekesztette a házba és engem küldött bíró szolgájáért. Hogy én nem mentem, egy német inasnak Ígért

négy polturát, hogy felvezesse a bíróhoz ; és azon német inassal kiment az utczára. Az incta aztán reménkedett, kezemet is csókolta, hogy menjek utánna, híj jam vissza. Én mondottam : mi fejében tudom híni ? Mondotta az incta : meggyógyul két hétre a szeme, hogy ki lát menni az házbul. Én mondottam : mi haszna, ha csak a házbul lát kimenni, hát húsvétra meggyógyul-é jól ? Ügy híttam Szabó Andrást vissza. Ük osztán egymás kezén megesküdtek mind a ketten : az incta azt fogadta, megg}mgyítja : azon a legény protestálván, az incta ismét fordította szavát s mondotta : úgy, úgy jó fiam, hiszen igyekszem meggyógyításában.

Szabó András ismét azt fogadta : senkinek sem mondja boszorkányságát, nem hántorgatja, csak gyógyuljon meg a szeme.

Míg ők előtte penig megesküdtek volna, hallottam az incta szájából, hogy hítta Szabó A ndrást: menjünk el, akár a kegyelmed anyjával, akár egy eskütt emberrel, akár Lantosné asz-szonyómmal ahhoz a nyilvánvaló híres kurvához ; kérjük el a kötést tűle, mert Olajos Istvánnénak tizannyi vétke vagyon benne, mint énnekem. Ezen prostestálván Szabó András, mondott az in c ta : úgy úgy jó fiam, hiszen ugyan el kell kérni a kötést.

2. testis Szűcs Gáspár juratus examinatus fatetur : Egyebet nem tudok, hanem panaszolkodott nekem, hogy Szabó András meg akarta ölni s mondotta : én reám gyanakszik, hogy én kötöttem meg, de én tiszta személy vagyok. Arra.

DEBRECZEN, 1693.

159—

gyanakszik, hogy Vasas Panda én velem kötötte meg, én azt mondám n e k i: vegyünk fel egy eskütt embert, menjünk oda, majd megmondja, ha én kötöttem-é meg ; ha nálla van a kötés, kérjük el.

3-tól 11-ig tanú : nihil.

12. testis Kupás Benedek juratus fatetur : Tudom, mondotta Szappanos János, hogy Sós Pálné olyat adott a hajdúknak, hogy a golyóbis nem járja.

13. 14. testis : nihil.

15. testis Szabó Gergelyné jurata fatetur : Tudom nyilván, hogy Sós Pálné olvasott a leánykám szemére, de mit, nem tudom. Azután dagasztottam Szent György napján, és oda érkezvén m ondott: mit

csinálsz, hiszen Szent György napja van ma. És csakhamar a leánykám lábán fájdalom esvén, mint e g y .....*) olyanok jöttek ki mind a farcsikáig ; de hogy panaszolkodtam másoknak, hogy reá gyanakszom, csakhamar meggyógyult.

16. 17. nihil.

18. testis Szappanos János juratus fatetur : Tudom nyilván, hogy az incta asszony valamely SzentJóbi Török Lukács nevű hajdúnak burkot adott, hogy a golyóbis meg ne járná.

És Várad alá menve, a török úgy meglőtte, hogy megholt.

Ezért reá jüvén a hajdúk megfogták, hogy az Ispánhoz vigyék, szidván nyilván való boszorkánynak és addig reménkedett, hogy kilencz német forintra elbocsátották. Secundo : tudom nyilvánvaló ódását, kötését, sokféle varázslását, kenését-fenését. Az ép leánykámnak is egy alkalmatossággal a szeme kiforrott és reá gyanakodtam mindenkor ; mert mikor megholt, ki nem küldhettem a test mellől, nem volt annyi tehetségem és a test semmi módon meg nem meredett.

19. testis Szappanos Jánosné jurata fatetur, uti praecedens, hoc addito ; hogy embereket mért. A leánya is azt mondotta, mikor felette igen eldagadozott volna : az anyámra gyanakszom, hogy ő vesztett meg. Egy más asszonyra is megneheztelvén két polturáért, hogy meg nem adta : csakhamar mind a két szeme kifutott egészen.

20. és 21. testis: nihil.

22.

testis Villás Sz. Já n o s: Hallottam az incta szájából én a kamarába lévén, hogy béres házában Szabó András a szóval traktálta, mondván : gyógyítsa meg a szemét, mert ha meg nem gyógyítod, erőssen megverlek. Mondotta : nem úgy legyen fiam, ne csak engemet vesztegess, hanem azokat a boszorkány kurvákat is, kiknek tíz annyi vétkek vagyon ***2)*** **Olvashatatlan szó.**

benne, mint nekem. Erre mondott Szabó András : hát mit cselekedjünk. Kire mondotta az in c ta : Édes fiam, vegyünk egy emberséges embert mellénk, menjünk azokhoz a boszorkány

kurvákhoz, kérjük el a kötést, mert azoknál a kötés, kik tégedet, én velem együtt megvesztettek. Kire mondta Szabó András : miért mennék én oda, hiszen nem cselekedtétek ti azt száz ember előtt, hanem csak magatok között. És protestálván Szabó András, mondotta : boszorkány vagy hát te.

Mondotta az incta : akár én vesztettelek meg, akár más, hiszen jót mondok én, hogy menjünk hozzájok és kérjük el a kötést, mert nállok vagyon. Láttam azt is, hogy olvasott a szemére.

23. testis : nihil.

Testis 24 et 25, uti testis 22 in ordine.

26. testis Szabó András : A mikor szememet az incta kezdette gyógyítani, előmbe jött éjszaka, ezt mondván, hogy süveljek ő neki. Én mondottam : nem süvegleg vén boszorkány, hanem jöjj hónap, süvegleg akkor : és ugyan másnap reggel, mikor a nap szépen feljött, oda jővén, mondotta, hogy süvegeljek neki. Én m ondottam : nem süveglek vén, nyilván való boszorkány, mert az éjjel is mind erre erőltettél, hanem én mindjárt megfogtatlak. És azonban megindultam, hogy bíró uramhoz menjek. De az incta vissza hivatván azt ígírte, hogy egy hónapra semmi gondom nem leszen. De én nem hittem, hanem azt mondottam, állasson kezest. Arra azt mondotta az in c ta : mi haszna, hogy csak engem vesztegetsz, hanem vesztegesd azt is, a kinek tíz annyi vétke van benne, mint énnekem, mert én velem más vesztetett meg. Hanem gyere, kérjük el a kötést attúl, ki én velem téged megvesztetett, hogy gyógyulj meg. Én mondottam : mi haszna megyek, hiszen nem keresztyén ember előtt cselekedtétek, hanem ti magatokban, hanem úgy cselekedjél, a mint teneked legjobb, mert megfogatlak. Arra azt mondotta : hiába vesztegetsz, mert én csak nem gyógyíthatlak meg a magam erejével. De ugyan, hogy nem tágítottam, erős hittel megesküdt, hogy meggyógyít és semmi gondom nem lesz.

27. testis : nihil.

28. te s tis : Orbán Jánosné jurata examinata fa te tu r: Tudom, hogy az incta megneheztelvén reánk, mások előtt azt m ondotta; hogy a siratja meg, kinek se híre, se tanácsa nincs a dologban és másnapon a leányomat mindjárt elütötte a nyavalya és minden teste főtől-talpig elhervadozott. És az métához menvén, mondottam : gyógyítsa meg, mert ő ette meg.

És az incta látván, hogy nem akarom elszenvedni, mondván :

valamint teszem szerit, megfogtatom: három nap múlva meggyógyította.

KOMÁROM VÁROS, 1693.

161

‚Sós Paine ítélete: tüzes fogóval megfogdostatván, megégettetik.

1693 die 7. Septembris in senatu. Definitio causae domini magistratus contra Sós Pálné.

Mivel constál a tanúk vallásibul, hogy az in causam attracta ódókötő varázsló boszorkány: azért az incta hóhér kezébe adatván, tüzes fogóval megfogdostatván, megégettetik.

N. B. Complices társainak meg vallására megkínoztatik.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 26. jegyzőkönyv. 56. s köv. 11.) cxxxv.

Komárom város, 1693.

Tassy Zsuzsánna becsületsértési pert indított Varga Péter ellen, de miután nemcsak Varga Péter felesége, hanem többen megesküdtek, hogy őket Tassy Zsuzsánna megboszorkányozta, előbb azt ítélték, hogy maga mellett 25 igazoló tanút állítson.

Minthogy erre képes nem volt, augusztus hó 13-ikán megkínozták s végre november hó 21-ikén elégették.

***(Talcáts Sándor* közlése : Budapesti Hirlap. 1886. évi 8. szám.)** CXXXVI.

Komárom város, 1693.

Kontor Kata boszorkánysági perében 1693 deczember hó 16-án hozott ítélet úgy szól, hogy bár terhes indiciumok vannak ellene, mégis gyanú alapján véglegesen el nem ítélik, hanem elébb torturáztassék meg, vallomásaitól tétetvén függővé sorsa. A tortura után a városból kiűzetésre ítéltetett, a mi dobszó és harangszó mellett történt meg.

***(Takáts Sándor* közlése ugyanott.)** CXXXVII.

Komárom város, 1693.

Rancs András azzal dicsekedett, hogy az embert úgy tudja megkötni, hogy ha akarja, meghal, ha akarja, meggyógyul. Ez reá bizonyulván, 50 bot ütésre és a városból való kiűzésre ítélik.

***(Takáts Sándor* közlése ugyanott.)** K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

11

162

DEBRECZEN, 1693.

CXXXVIIL

Debreczen, 1693.

Nagy Jánosné és Molnár Jánosné boszorkányok ellen perfelvétely és ugyanaz nap a Nagy Jánosnét terhelő tanúk kihallgatása.

(A per első tárgyalása :)

1693. 27. Augusti in sen atu: Causa domini magistratus levatur contra Nagy Jánosné et Molnár Jánosné in causam attracták ellen, boszorkányság végett, kurvaság végett.

In causam attractae negant simpliciter.

Deliberatum : Bizonyítson biró uram.

Bíró uram tanúi Nagy Jánosné ellen die 27 Augusti 1693 : 1. tanú Bene Mihály. Tudom, bogy a feleségem ágyba e s e tt; Nagy Jánosnéra gyanakodtam és a fürösztő asszony Ároktőn azt mondotta, bogy Nagy Jánosné és Fekete Istvánné vesztették meg a feleségemet.

2. és 3. tanú : nibil.

4. tanú Pataki P étern é: Tudom nyilván, hogy Nagy Jánosnéra sokat járván, hogy a fiamat, — ki két hónapig mint a merő fa, olyan volt, — gyógyítaná meg fizetésemért: commendálta, hogy sonkoly vizéből főznék förödőt és meggyógyul. Én főztem és oda júvén, a kezét összetette, bele m ártotta, az után a farát megtapogatván belététette és mindjárt meggyógyult. Tudom azt is, hogy a menyem megbetegedvén, gyermeke nem lehete, hanem az incta csak kiszaggatta belőle és a gyermek köldökébül mintegy két íznyit elmetszett és eltette, de miért, nem tudom. Azt tudom, hogy mikor Bene Mihályné sínlett, oda mentem, tudakozódtam tűle, mivel gyógyítják és az incta másnap oda hívatván, azt kérdette tű le m : mit keresel te Benénénél és Szabó Istvánnénál. Én mondottam . tudakozódtam tűlök. Arra az incta mondotta : talán azt bánod, hogy a leányodnak egészsége van. Én mondottam : de azt bánnám, ha megrómlana. És azzal elmenvén tűle, a templom hídján a gyermekkel előtalálván az incta, a gyermeket megcsókolta és orczáját megtörölgette : és minu.

járt minden ereje elment, azúta sínlik úgy, hogy emberi kép nincsen rajta. És azuta, miután megfogták, izent a tömlöczbül, hogy főzzem

meg sonkoly vízben, ád ő füvet és ha kilenczszer megfürösztöm, két nap meggyógyul. Azt is hallottam a maga szájából, hogy ha a leánya a karjában megnyomja az in a t: mindent megtud mondani. Azt is mondotta, hogy az én fiamat is a leánya nézte meg és azt mondotta : úgy akarták megveszteni, hogy ne éljen, de nem ronthatták úgy meg, hanem meggyógyul.

DEBRECZEN. 1693.

163

5. 6. 7. tanú : nihil.

8. tanú Molnár Ferencz fatetur : Tudom, hogy a mikor a gazdaasszonyt fürösztötte, mondotta feleségem : nosza tapogassa meg kegyelmed az én uramat is. És az incta megtapogatván azt mondotta, hogy kötés vagyon bennem »mert mikor Endréden nyomtattál, a káposztában étetett meg a gazdád asszonya, de jó, hogy kihánytad, mert többet nem ettél volna, de én, ne félj, fizetésért meggyógyítlak.« És megkenvén a mellemet, a kelevény kettő szakadott bennem és fél esztendeig mind hánytam túlié.

f

9. t a n ú .....i) fa te tu r: Tudom, mondottˆ az incta, mikor sógorom felesége nagy kínlódásban volt volna : nyilván annak az asszonynak dolga, a ki a gyermekbül a követ ki vette ; ő gyógyíthat meg, mert ő dolga.

10. tanú : nihil.

11. tanú Szűcs Gáspár fatetur : Mikor a feleségem rosszul volt, mondotta az incta : állj hátrább csak, mert oly aludt véreket hánysz mind alul, mind felül, mint a kezemfeje. És mikor megkenték, mindjárt úgy lő tt ; és mondotta az incta, hogy nem ilyeneket gyógyított volna. Mondotta : ezt vagy amazt is meggyógyítottam.

12. tanú : nihil.

13. tanú Szabó Istvánné : Hallottam a szájából, — hogy nyomorúságban voltam, — ha a leányom olvasása le-, vagy felmegyen rajtad, ha csak egy tekerület kötés is leszen benned, meg mondom az uradnak ; mert más m iatt szenvedem ezeket; mert nem szintén olyan jóakaród a komád asszony, a mint gondolod. Szabó Andrásnét is gyógyította és szilvát adott enni, a mikor megette, nem sok időre megholt. A mikor orvosolta penig, azt mondotta : szégyen volna, ha nem tudnék hozzá, mert Tar Páltúl tanultam. Hallottam azt is, mondotta Angyal Mihály felől, hogy gyógyította ; a pogácsát másutt ette meg — nevezvén, de nem tudom hol, — és attul volt nyavalyája.

Az ablakon is kivetette a pogácsát, de ki ette meg, nem tudom.

Mondotta azt is az incta : én most is olyat gyógyítottam, hogyha

ˆ lánczrul elbocsátották volna, elszaggatta volna az embert, de én mellé ültem, nem bántott engem. Hallottam az incta szájából, hogy mondotta : én miattam csaknem megölték éjtszaka. Hogy hozzám járt, a nyakamba is akasztott ember kötelét kötött, ezt mondván : a kinek ilyent kötnek a nyakába, nincsen olyan ördög, a ki neki árthasson. Kata leányom felköltött kérdvén, mi lelt anya, de én mondottam : csak aludj leányom.

Ü Olvashatatlan név.

14. tanú Kerékgyártó Istvánné fa te tn r: Mikor a tejem elveszett volt, az incta mondotta : ezt a csuprot a leányom kétszer tele olvasta tejjel. És mondotta a gyermekemnek: ne félj, megjött már a te kenyered. Hallottam, mondotta Nagy Györgyné felől: igen megeresztette a nyelvét, de lakatot vettetek Kata leányommal a szájára. Hallottam azt is az in ctátú l: én eluntalak gyógyítani, mert éjjel egy kis lyukon reám jönnek az ablakon, de ha máskor is reám jünnek, utcza hallatára kikiáltom, ha velek együtt megégetnek is.

15. tanú : nihil.

16. tanú : Nagy Györgyné fa te tu r: Hallottam az incta mondotta, hogy egy szoboszlói legényt kötöttek volt meg és ő gyógyította meg ; és mikor kérdették volna, ki kötötte meg, azt mondotta : én nem mondom meg, hanem Kata leányom, ő kimondja.

17. tanú-: nihil.

18. tanú Kovács János fa te tu r: Tudom, hogy egykor a templomba készülvén, az incta hozzám jött és kért egy kenyeret és hogy nem adhattam, halasztottam hétfüre és a kis gyermekemen mindjárt olyan pattant, mint egy lencse szem és az olyan lőtt, mint egy malacz a gyermeken. És oda hivatván, — mivel mások azt mondották : lehetetlen másnak meggyógyítani, hanem a kitül esett, — bizonyos fizetésért igírte, hogy meggyógyítja. Hogy láttam, hogy nem gyógyul, mondottam, hogy ő reá gyanakszom és mondottam azt is : lám úgy kedveztem kegyelmednek, hogy valami házamban volt, mindent oda adtam. Arra az incta m ondotta: hiába kedveztél nekem, hanem Kata leányomnak kellett volna kedvezned, mert ő én nállamnál jobban tud ahhoz. Azonközben a gyermekem azon nyomorúságában megholt. Hallottam azt is az incta tulajdon szájából: no a szomszéd asszony ne kácsog-jon s ne ríjjon immár reám, mert haza fizettem s olvastam a tejet, mivel a mely csuprod nállam volt, azt háromszor tele olvastam te jje l; ezt penig senki sem kérdette tűle.

19. tanú Szilágyi Mihályné fa te tu r: Tudom, hogy két forintot kérvén az incta tűlem, m ondottam : nem adhatok.

Arra azt mondotta : had legyen, adnál még ; és harmadnapra megbetegedvén, oda hivattam, kértem csináljon förödőt.

Arra azt mondotta : én csinálnék, mert kötés vagyon benned, de ha csinálok, engemet összetörnek.

20. ta n ú : nihil.

21. tanú Gulyás Mihályné fa te tu r: Láttam kenését, fenését, hallottam sok ízben való varázslását, hallottam azt is, hogy mondotta : A Kerékgyártó Jánosné tejét a menye elvitte volt és mindenkor én reám kácsogott, de én haza olvas-

tam nekie és két csuporral lőtt. Azonban hallottam azt is a maga szájából — egy tehenünktül véres tejet fejvén — ezt a tehenet a szomszédod ette meg, de a tejet töltsétek a favága-tóra s a szemétre, verjétek meg erőssen, semmi gondja nem lesz. Úgy cselekedtünk, megvertük és a tehén meggyógyult.

Azonban a tömlöczben hozzá jüvén az incta, kérdette : leszesz e kezes értem? Én mondottam : igen is. És a tejem mig haza értem, menten úgy megjött, hogy a kebelemből kifolyt, de harmadnap múlva megint elveszett egészen. Annak előtte eleget kértem, hogy adná vissza, de nem adta.

22. tanú Szilágyi Gáspárné: Tudom, hogy az incta hozzám jüvén, kért egy kenyeret és hogy nem adtam : a gyermekem fél keze mindjárt megnyomorodott. Másnap vittem Borbély András uramhoz, de semmit nem tudott orvoslásához.

És én jüvén onnan, kérdette az incta az scholánál, hol voltam és mit viszek : és félvén tőle, mondottam, gombolyagot. És másnap, hogy nem könnyebbült, hozzá vittem ; fűvel berag-gatta, azt mondván : lám kértem, mit viszel, megtagadtad, pedig én jól tudtam, hol voltál. Azonközben fűvet adott és kilenczszer abba fürösztettem. És az idő közben egy madár egészen megjárta a házamat és az incta mondotta : ha én ott voltam volna, nem járta volna meg a házadat. És más asszonyhoz vivén a gyermeket, az azt mondta, hogy a csontját két helyen vették ki a karjából. És mindjárt harmadnapra oda vivén az inctához, a leánya azt m ondotta: mindjárt kűbálvány üsse meg az ő lelkét, ha semmi csont híjjá vagyon a gyermeknek ; azzá is teremtse az Isten, ha semmi csont híjjá vagyon a gyermeknek immár : és a gyermekem felemelte a karját és meg is gyógyult. És más nyavalyája érkezvén a gyermekemnek, fel nem állhatott és oda menvén, mondottam : nyilván felváltották a

gyermekemet és nem az én gyermekem az, kit tartattak velem. Arra mondotta a leánya : de a kő

üsse meg a lelkemet, ha a te gyermeked nem, vidd mácsihoz *(sic !),* had kenegesse meg. És megkenegetvén, harmadnapra felállott a gyermekem.

23. tanú Pap Ferenczné fatetur : Az incta komának hitt és a fiamat levette valaki az ágyrul, vagy csak leesett és olyat dagadott, mint szintén a feje. És oda jüvén az incta, fűvel beragasztotta és meggyógyult másnapra.

24. tanú : nihil.

25. tanú Botos Ferenczné: A mikor gyógyított az incta, azt mondotta : szidták őt, miért fogadott engem fel és miért gyógyít meg. Azt mondotta : engemet megkötöttek és övig sebes lévén, azt mondotta, hogy a boszorkányok mind bélye.-

gekkel akartak megsütögetni. De egy volt közöttük jóakaród,

a mondotta : ne bántsák olyan mód nélkül, had gyógyuljon meg. De nem mondotta meg az asszonyt, ki volt. Hallottam, azt is mondotta az in c ta : no engem a boszorkányok ez éjjel csaknem megöltek leányostul, hogy gyógyítottalak, de én tovább nem gyógyítlak.

26. tanú Ádám Mihály fatetur : Tudom, megnyomorodván a feleségem, sínlett, fel nem kelhetett; és az inctát házamhoz vive, berekesztettem és háromszor megesküdt kezemen, hogy meggyógyítja. És háromszor bekötvén, fenn járt azon idén hideg őszig, de ugyancsak abban a nyavalyában holt meg.

27. tanú : nihil.

28. tanú Szűcs Miklósné fatetur : Tudom, hogy Erdélyi Györgyné igen nagy kínban lévén, az asszony oda jött hivatalunkra s azt mondotta : asszonyomat a másik bába, — ki vágyott volna hozzá, — az ette meg és én meg nem gyógyíthatom.

29. 30. 31. tanú : nihil.

32. tanú Takács András : tudom, hogy egy leánykánk megnémulván,

az incta hívatlan oda jött és megkenegetvén a torkát az ujjaival, mindjárt megszólalt. És a feleségemnek is elesvén keze, lába — hogy a piaczrul jött volna haza — az incta asszonyt viszont oda hivattuk. Nagy bajossan olyannal mint a kanócz megfüstölvén megkenegette és mindjárt meg-könnvebbedett. És a fiamnak is elállván a vizelleti, a farát megkente és fűvel berakta s azonnal megindult. És elmenvén házamtul, mindjárt megbetegedett feleségem és sínlett sokáig és mondván az inctának szemtül szembe, hogy ő dolga volna, oda jött és a száraz kezével megkenvén, mindjárt megkönnyebbedett. És én mindent szemére hányván, ugyan egy hónap múlva a leányom fél fele elesett és azúta a keze össze-kúcsolódik és nem járhat.

33. tanú Takács Andrásné fatetur, uti praecedens, hoc addito : Azt mondotta az incta, hogy reá olvasott és reá fútt.

Azt is hallotta az incta szájából: no felolvasálak az éjjel tizenkét órakor és az olvasásom fel ment a padlásig, a második olvasásom annál is feljebb és megesmérém, hogy más kéz jár környüled, de ha tudta volna Kata leányom, ide nem bocsáto tt volna.

34. tanú Néki András fa te tu r: Engemet az incta bekötö tt és másnap felkőttem és a mikor oda jött, azt mondotta : miért költél fel, csak próbáltál. Én m ondottam : nem bizony én, de semmim nem fáj. Arra m ondott: no fáj holnap, mert Kata lányommal vissza olvastatom : és én másnap ágyba estem.

35. tanú Szűcs Pál fatetur : Hallottam az inctátul: fiam.

DEBRECZEN, 1693.

167

a mint a gyermekedet oda hozák és a tenyerét megnézem : Nagy Miklósné ette meg.

36. 37. t a n a : nihil.

38. tanú Fóris Ferenczné : Tudom, hogy a leányomnak

— az inota kezére születvén — a gyermeke olyan volt, mint a merő fa és a szája bekulcsolódott. Az inctát penig oda hivatván és megmondván szemébe, hogy 6 dolga volna, — az ujját a szájába dugta és azt mondotta : tele kelevénynyel a szája, de ha innen elmengyek, mindjárt megkékül, mint a szilva.És elmenvén, olyan lett, mint a kék szilva a gyermek és két hétre megholt.

39. tanú : nihil.

40. tanú Szűcs Gáspárné : Hallottam maga szájából az inctának mondotta, hogy ő Tar Pál tanítványa volt és attul tanulta mind az olvasást, mind a kötözést.

41. 42. 43. tanú : nihil.

44. tanú Bene Mihályné : Hallottam, nyilván mondotta Nagy Jánosné, mikor sínlettem : Ilona, tégedet bizony Fekete Istvánné ett meg és én bizony addig meg nem gyógyíthatlak, mig ide nem hivatod, meg nem vereted, vagy meg nem szido-gatod. És oda hivatván, Feketénére mondottam nekie : azt mondja a bába Nagy Jánosné, hogy te ettél meg, hanem gyógyíts meg kérlek, soha bizony szemedre sem vetem. Arra Feketéné mondotta : én nem gyógyítalak, nem is tudlak, hanem Nagy Jánosné ett meg, ő gyógyíthat meg. És mind a kettő

összekerülvén szemtül szembe, sokszor egymást hamisolták azt mondván egymásnak : nem én, hanem te etted meg, s gyógyítsd meg. Tóbiásné is Ároktőn azt mondotta : reájok tenném a kezemet és úgy esküdném Nagy Jánosnéra és Fekete Istvánnéra, hogy nyilván azok ettek és rontottak tégedet jó Ilkó meg, de megpiruljon az orczám, — ha el nem szöknek — megéred, hogy megégetik Debreczenben. Hallottam Kerékgyártó Jánosnétul m ondotta: hogy az incta, mikor engem Ároktőre vittek, megütötte a mellét, mondván : mi haszna, hogy oda vitték, mert Isten meg ne áldjon, ha soha különben meggyógyul, hanem ha a sárga homokba viszik.

45. 46. tanú : nihil.

47.

tanú Kovács Gergely fatetur : Hallottam maga szájából az inctának mondotta : örömest meggyógyítana, de nem engedik. Azt is megmondotta, hogy Szabó Mihóknak felesége kötött volt meg. Hallottam azt is, hogy a juhásznak azt mondotta hogy a kurvája kötötte meg és jóllehet itt nincsen mostan, de a mikor megházasodik, szintén akkor jiin hozzá haza.

Azt is hallottam mondotta, hogy Munka Andrásnak úgy vetették volt a kötést, hogyha mind a két lábával belé hágott volna, megkellett volna halni és többé a lábán nem járt volna.

DEBRECZEN, 1693.

48. tanú Munka András fatetur : Hallottam maga szájából inctának, hogy a mikor engem megkötöttek, ha mind a két lábammal bele hágtam volna, soha a lábomon nem jártam volna és erős hittel megesküvén azt mondotta, hogy nyilván Tivadarné Csapó utcában kötött meg és ha ű engedte volna, meggyógyíthatott volna, de nem engedte.

49. tanú Csomás Péterné fatetur : Mondotta az incta : meggyógyítana, de nem hadnák meggyógyítani; mert az éjjel is egy tál fekete lével által menve rajta, azt mondották nekem : Kurva, nem a te tiszted az, hogy meggyógyítsd, miért ártad abba magadat. És most is azt mondotta, hogy még *Kar aß a járáskor* ettenek meg és kötés vagyon bennem.

Hallottam azt is az incta száj ából mondotta : mind vetettem az éjjel a virgát, de Isten teremtő úgy segéljen, nem tudhattam meg, ki kötött meg, mert erre, hogy meggyógyulsz, mind egyszersmind ki per d a lt ; de K ata leányom most zárkózott be, ű is megpróbálja, ki dolga, reggelre meg tudom mondani.

Nagy Jánosné és Molnár Jánosné 'perében ítélet: mindkettő el-

égettetik.

Definitio causae magistratus contra Nagy Jánosné et Molnár Jánosné inctas post attestationes.

Deliberatum : Constál az tanúknak vallásibul az métáknak súgása, varázslása, ördöngösökkel való czimborálása; Molnár Jánosnénak paráznasága, gyermekvesztése:

azért

mindketten elsőbben megvallatván, megégettetnek.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv. 60. s köv. 11.) CXXXIX.

Debreczen, 1693.

Nagy Jánosné leánya, Kata, ellen tartott tanúkihallgatás J) *ugyanaz nap, melyen anyja ellen.*

Bíró úr tanúi Nagy Jánosné leánya, Nagy Kata ellen die 27. Augusti.

1. 2. 3. testes : nihil.

4.

testis Szekeres P á l : Tudom, hogy fattyat vetett Keresztesen, de nem tudom, eligazította-e a dolgát, vagy nem.

!) *Jegyzet:* Tekintettel arra, hogy Nagynét együttesen vádolják Molnár Jánosnéval és szeptember 26-ikán őket egy ítéletben ítélik el égetésre, a Nagy Kata tanúkihallgatása közvetlenül a Nagy Jánosnéjé után van beírva, ellenben Molnárné kihallgatásának semmi nyoma valószínű, hogy Nagy Kata volt Molnár Jánosné.

DEBRECZEN, 1 6 9 3 .

1 6 9 '

5. 6. 7. 8. 9. 10. testes : nihil.

11. testis Angyal Andrásné : Tudom nyilván, hogy az incta a leánykámat hítta hozzá és hogy nem ment, hanem csecset kére tőlem, mondotta : no kutya, megunatom a csecset veled. És azon órába csak elsivalkodott és a bölcsőbe kéredzett, de egy egész héten semmit sem szopott, hanem éjjel-nappal rengetni kellett. És egy hétre csecset kérvén, a tejem elveszett. Azomban hallatván olyan hír, hogy egy leány jön ide, ki a boszorkányokat kimutogatja : pünkösd másodnapján elszökött. A leányom nyakát hátra szegezték, a két szemére hályog ereszkedett, a fél keze és lába soha meg nem állott, míg meg nem holt, hanem mind hányta, vetette és egy hétre elszökések után megholt.

Í2. 13. 14. 15. 16. 17. testes : nihil.

18. testis Szilágyi Gáspárné : Hallottam az incta szájából, hogy Kállaival, a ki Mónai Pálnál lakik, sokszor hált és mint a tulajdon férjével paráználkodott sokszor. Gáspár is, a ki tavaly szolga volt, szintén úgy élte, mint a saját feleségét..

Mondta : nem is félek Gáspártul.

19. testis : nihil.

20. testis Tóth Andrásné : Tudom és hallottam maga szájából az incta aszonynak, hogy terhes volna és sokat igyekezett benne, hogy hogy veszthetné el. És egy rab asszony mondotta fülem hallatára,

hogy tud olyan mesterséget, hogy ha akarja, az asszonynak gyermeke lesz, ha akarja nem lesz, ha akarja a kinél vagyon, elvész tőle. És az incta kérte, hogy csináljon neki olyat. És a rab asszony egy öcscse, egy bagaria kötőért olyat csinált, hogy két óra múlva elment a gyermek az inctátul. Én m ondottam : megveri az Isten.

Azt mondotta : nem ver, mert még lélek nem volt benne.

Azt is mondotta, hogy az ágy szalmájába tette azt a gyermeket, a kit elvesztett. Hallottam azt is, hogy a szeretői patyolatot hordottak neki. A többi közt, mutatván ezt a gyenge paty olato t: Angyal Mihály hozta, a gyermeket is ű csinálta.

21. testis Halasi Andrásné : Tudom, hogy mikor az uramat meglőtték, a feje velejét elvitte a mályvárul *(sic!)',* és kérdvén, miért vitte el, felele az incta : a mire kell. És a mikor Takács Andrásnét gyógyította, azt mondotta az incta, hogy az ő akaratja nélkül senkit az anyja meg nem gyógyíthat, hacsak ő nem akarja.

22. testis Boros Ferenczné: Hallottam az incta szájából,, a mikor a gyermekemet gyógyította : szintén olyan nyavalya ez, mint a kegyelmedé volt, de nem ennek a gyermeknek*

hanem másnak öntötték volt el, de e hágott bele.

23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. testis : nihil.

33. Szűcs Gáspár, nihil praeter, quod de matre, vide supra.

34. testis Szűcs Gáspárné: Hallottam mondotta az incta, a mikor k e n t: állj hátrább csak, mert majd olyan véreket okádol, mint a két öklöd és bekötvén a hasamat, mindjárt úgy lőtt, valamint megmondotta az incta asszony. Kent is valami csuporkábul, de mivel, nem tudom.

35. testis Szabó András: Hallottam mondotta az incta a feleségemnek : miért nem szoptatod a gyermeket főkötőben, mert az éjszaka az ijeiek *(sic: noctua)* a gyermekedet megszoptatták. És megnézvén a gyermek ganajját, olyan volt, mint a zöld girispán. Azomban reggel, mikor oda jött, mindjárt megmondotta, ha azon éjszaka a feleségem nem aludt vagy aludt. Azt is hallottam, a mikor Szarkánét gyógyította, a cseléd az álmát beszéllette, mondotta az

incta : jobban tudja az álmát, noha nem hallotta, mint a cseléd, a kinek elbeszélte és elkezdvén, mind elmondotta, mit álmodott Szarka Jánosné ; az én házamnál is mind megbeszélte.

36. 37. testes : nihil.

38. testis Szarka János : Hallottam, mikor az incta a feleségemet gyógyította : ha én megfürösztöm asszonyomat, soha gyermeke nem leszen, de meggyógyul.

39. 40. testes : nihil.

41. testis Munka András : Hallottam maga szájából a Nagy Jánosné leányának, azt mondotta, a mikor Bályik uram házához Tivadarné felidézte v o lt: vagyon nékem —

úgymond — olyan emberem, ha háromszor megtoppantja magát a bíró ajtaja előtt, be nem mehet a törvényre. És bizta to tt engem is : ne féljek.

(Nem tudható, mely tanú mondta) :

Hallottam maga szájából az Inctának : van nekem olyan madaram, hogy valamit reám mondanak, megtudom általa, mert nekem megmondja.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv. 60. laptól folytatólag.)

CXL.

Debreczen, 1694.

Kis Bálintné ügyében 'perfelvétel. A per tárgyalása napján a vád tanúinak kihallgatása.

1694 September 13. in sen atu: Causa domini magistratus contra Kiss Bálintné levatur. In causam attracta diem petit.

Dies conceditur.

' | | p

1 1 ■ 5

DEBRECZEN, 1694.

20. Septembris in sen atu : Causa domini magistratus contra Kiss Bálintné inctam levatur.

Deliberatum : doceálja az dominus actor, hogy az incta ördögökkel czimboráló, varázsló, bűjös, bájos boszorkány személy.

Bíró úr tanúd Kis Bálintné ellen.

1. testis Makai Gergely: Tudom, mikor az incta nálam lakott, Kiss Istvánná, Takács István úr szemefájós szolgájával házamra akart jönni, hogy meggyógyittassá az inctával, mert, a mint mondották, minden gyanúságok csak arra vagyon, mert egy kis búzácskáját a legény a mezőrül be nem hozta v o lt; de én nem engedtem, hogy a házamra jöjjenek, mondottam, hogy vagyon itt bíró, azt keressék meg felőle. Azután hallottam s tudom is, hogy a mezőn fűvért volt az incta és adott is fűvet a legénynek : attul gyógyult meg. Tudom azt is, hogy Csirénével össze veszett az incta és csakhamar a leányának a szemére vér ereszkedett és megvakult, most is v a k ; annak is az inctára volt gyanúsága.

2. testis Makai Gergelyné : Én gyermekágyamba feküvén, mikor éjtszaka kijöttem, láttam az inctát, hogy a pitvarban egy ingalyban ült. Kérdettem : mit csinál; felelte : nem álhatóm, csak kiülék ide. Reggel is kimenvén, láttam azon helyen, a hol ült egy kis szalmapernyét, de nem tudom, mit csinált.

Tudom, hogy Takács István úr szolgájának adott szemfájásról való füvet ; mert a legény gyanakodott reá és az házhoz oda jött Kis Istvánnéval. Az én kis fiamnak is hozott füvet, de semmit se használt, én csak elvetettem.

3. testis Gulyás Mihályné: Tudom, hogy az inctának nállam laktában egy kis fazekát el találtam törni, az után mintegy egy hét múlva én az ágyrul leszállván, nagy zúdulást hallván, tekinték az égre gondolván, hogy valami felleg jött fe l; azonban a gazból egy zöld mentés asszony képében sebessen kijővén, engemet derékon átalszorított, én penig a vállára tettem a kezemet, mondván : ugyan miért haragudtál meg ilyen igen reám édes jó emberem ? F e lelt: miért törted el a fazékomat ? Mondottam : micsoda fazékodat. F elelt: tudod, a minap szép mázos fazékomat töréd el. Mondottam : Isten veszesse el a fazékodat, hiszen megadhatom még én egy fazéknak az á r á t ; azzal csak elment. Hallottam maga szájából mondotta, hogy őtet egy ifjú szép legény elakarván venni, azt

mondotta a legény n e k i: jöjjön ki a házbul és őtet az egen meglátja. És hogy az incta kijött volna és a legényt az egen meglátta s a legény is őtet meglátta s leszállott s vele sokat beszélgetett s annak utánna tőle ismét elment volna. Láttam, 172

hogy fűvet is szedett volna az incta, de mihelyt úgy jártam a fazék miatt, nem tartottam a házamnál.

4. testis : fatetur nihil.

5. testis Dinnyés Istvánná : Hallottam az incta szájából mondotta, hogy ő neki olyan rugós tehene volt, hogy maga egyfelé, a rocska másfelé esett, de háromszor megkerülte, az övivel oldalba ütötte, azután úgy megállott, hogy 6 nem akarta, a lábát sem mozdította meg, olyan lett, mint egy engedelmes leány. Hallottam azt is tőle, hogy mikor az ő tehene elleni akart, mind éjjel-nappal ott leste, s mikor megellett, az pokláról olyat vett le, mint egy dió, azt kenyérbélbe takarván, felét a küszöb alá ásta, felét tehenének megenni adta és oly tejes lett a tehene, hogy dézsával állott a vaja ; csak két tehene volt, mégis mindenkor ő tőle vettek a török számára. Semmi ördög nem árthatott az ő tehenének, hasznát el nem vehette. Nekem is mondotta, mikor velem la k o tt: miért nem vettem tejet a juhászuktól ő véle, mert ha vettem volna, a vajunk káddal állott volna. A fiamnak m ondta: Peti, ha te ifjú legény léssz, végy egy békát, dugd a hangyaboly közzé, annak a húsát mind lerágják a hangyák, a csontját szedd fel, és a mely leányhoz vagy menyecskéhez kened, úgy fog utánnad járni, hogy alig maradhatsz meg tőle. Hallottam azt is az incta szájából: mikor ő ifjú asszony volt, az ő szállására sereggel mentek be az ördögök, kiket személy szerint is ismert, egyik neki nénje volt és hitták, hogy elmenjen velők. Hogy el nem ment, a nénje őtet segberugta, egy Bardocz Mihály nevű legény is volt köztök, a pedig a szemibe pökdösött; de a gazda asszonya ezeket nem látta. Én beteg lévén Feresztő Jánossal csináltattam feredőt. Mikor oda hivatott volna Feresztő János, mondotta az incta : mi haszna, hogy mégy, mert soha bizony nem használ. Megjővén onnan, füstöltem magamat, pökdösvén mondotta : de mi haszna, hogy kened, füstölöd magadat, ördög rágja, mert bizony te benned olyan kötés van, mint a karom,, a melyedtől fogva az ágyékodig, én tettem beléd, én, Isten engem úgy segéljen.

6. 7. 8. 9. 10. testis nihil.

11. testis Lacza Andrásné : Hallottam maga szájából az inctának,

hogy mikor ő leány volt, egy legény mondotta neki,, hogy menjen ki hajnalban és őtet az egen meglátja. Kiment, meglátta, az anyja is akkor fejte a tehenet, az is megismerte.

Reggel oda menvén a legény kérdette, ha látta-e ő t e t ; felelte, hogy látta. És mikor a legény őtet kérette feleségül, azért nem ment volna hozzá. Hallottam Dinnyésné szájából, hogy boszorkánynak kiáltotta szemtül szembe az inctát, hogy ő

ette volna meg a fiát, leányát és magát.

DEBRECZEN, 1694.

173

Duodecima sicuti undecima, exceptis, quod de Dinnyésné, lassa est.

13. 14. testis nihil fatentur.

15. testis Kis Istvánné : Engemet Takács István úr szolgája elküldött az inctához, hogy ha a szemének használó fűvet tudna adni (a mint azelőtt a mezőrül jövén a legénynyel, egy fűvet m utatott volt neki hályogrul valót), mert igen rosz-szul van a szeme. Hozott azután az atyafiától egy csomócská-ban Péterfiából fű vet, mely felől azt mondotta az incta, hogy ő nem tudja, használ-e, vagy nem. A legény a nyakában hordozta, de nem használt.

16. et 18. testis : nihil.

17. Zilahi Jánosné : Tudom, hogy harmadik esztendőben a fia az inctának az öcsém házánál beteg lévén, három hajnalban oda jött és a lábait térdig, kezét könyökig és a fejét megmosván, napkeletre öntötte mindenkor.

19.

Darányi Miklósné: Hallottam az incta szájábul

mondotta : azt mondják, hogy az én menyemet megtánczol-tattá k a katonák a mezőn.

Kis Bálintné ügyének végtárgyalása és a városból kiűzést rendelő

ítélet.

6 Decembris in senatu : Definitio causae domini magistratus contra Kis Bálintné post attestationes.

Deliberatum : Mivel az incta fajtalanságra szolgáló tanácsadásával, tilalmas eszközökkel való éléssel botránkozást szerzett : hóhér által a városból kikisértessék.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv. 167. lap.) CXLI.

Debreczen, 1694.

Gyarmathi Anna Horváth Istvánné ellen vád, hogy boszorkány és két férje van ; ez utóbbi váddal szemben azt állítja, hogy ez alól eklézsia székén felszabadult. A tanúkihallgatás, mely ugyanaz nap tartatott meg, szokásos vádakat, a többek közt, a boszorkányperekben többször előforduló, még most is szokásos: hajigálódást, tartalmazza.

1694.

6. Decembris in senatu: Causa domini magistratus contra Horváth Istvánné Gyarmathi Annam sagam et duos maritos habentem.

Incta prius negat, quod posterius d icit: Az én elébbi uram-

nak én rajtam kívül két felesége lévén, az Ecclesia székin absolváltattam.

Deliberatum : Probet pars utraque allegata utrum concessum.

Bíró i ram tanúi Horváth Istvánná, ellen 1694. 6. Decembris : 1. testis Polgári Ferencz : Hallottam az incta szájából mondotta : gyermekem nem leszen, mert eltették azt, könnyű

arról tenni, még a természetet is elveszetni; de azt nehezen szenvedhetni. Hallottam, azt is mondotta, hogy ha ő elválhatnék az urától, szoboszlai ifjú legényhez menne ; de még akkor az mostani urához nem ment volt.

2. testis Horváth M átyás: Hallottam az incta szájából mondotta : hogy az ő urának másik felesége is lévén, megakarták lövöldözni; de elszaladván a németek közzé, kapott egy muskatért, németté l e t t ; csak attul elválhatnék, ifjú legényhez menne.

3. testis Seres György: Hogy a házamnál hajigálódás gyakran esett, gyanakodtam az inctára. A szüret előtt izentem neki, hogy ne

gyötörjön : akkor megszűnt az hajigálás.

Az szüretről haza jővén, az incta kéretett a feleségemtül rizskását először, azután árpakását, hogy egyiket sem adtunk, következő szombaton este a szolgáló mondotta : miért nem adott kegyelmetek árpakását annak az asszonynak, igen haragszik. Azon éjtszaka a szolgálóm mokogását meghallván, gyertyát gyújtottam. A szolgáló mondotta : jaj a Yarjasné képiben megnvomának. A gyertya világánál — ugyan a szolgáló vette eszibe — magunk is láttuk, hogy a fejünk alatt levő

párnán ember ganéj volt, a melyből feleségem a tűzbe takarván, egy üres fazekat hozzá hajítottak, azután gyertyatartókat, kannákat is hajigáltak hozzám.

4. testis Seres Györgyné : Az incta tőlünk rizskását kéretett, de nem adtunk. Azonban nállam lévén ugyanakkor a szolgálónk, hogy haza jött, mondotta : ö asszonyom ! miért nem adott kegyelmetek annak az Istvánnénak, a mit kéretett,, hiszen úgy haragszik, s azt mondja : hiszen én árpakását kéreték, ha nem volna, nem volna nehéz a lelkemnek, de tudom, hogy vékával is van ; miért nem ád. Azon este miután lefeküdtünk volna, a kis gyermek magát elokádván, gyertyát gyújtottam volna, de a szolgálót soha fel nem verhettük hamar, hallottam mokogását. A mikor felserkent, mondotta : jaj az öreg Varjasné képiben majd megfojtának ; s azt mondotta, hogy fojtogatott: miért vádoltál be asszonyodnak. A leány felkelése után láttam ökröndözött, okádott. Azomban az fejünk ARANYOSSZÉK, 1694.

alatt levő párnán, a min feküdtünk, a kettőnk feje között ember ganéjt találtunk. Melyet is levévén, hogy megviradt, a leánynyal a tűzre tétettem ; mely mihelyt megtüzesedett, a leány háta megett egy fazekat csaptak s azután gyertyatartót, kannát,, követ, s egyebet hajigáltak. És mind addig nagy csörgés, csattogás volt a házban, míg az incta meg nem fogattatott. A Német se maradhatott a házba. Az előtt is, mikor a seres háznál a hajigálódás elkezdődött, az inctát szidogatta volt ki onnan ; és reá lévén gyanúságunk, hogy ne gyötörjön, reá izentünk s akkor megszűnt. Azután ismét, hogy a mostani urát (de még akkor nem volt az) az házunktól előztük : mindjárt az hajigálódás is az házunknál elkezdődött. Hallottam azt is szájából, mondotta, hogy bémenne Váradra, de a másik urától fél, hogy reá akad. Már akkor ennél az uránál nála volt.

5. 6. 7. testis nihil.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv. 201. lap.) CXLII.

Aranyosszék, 1694.

Piroska Andrdsné Ballos Judit ügyében ítélettöredék, mely a tanúk vallomásaiban ellene felhozott gyanúokok egy részét sorolja el; ezek főleg szerelmi bűbájra vonatkoznak.

Anno 1694 die 26 M aii: In generali congregatione Sedis Siculicalis Aranyos, in possessione Kövend celebrata.

Szent Mihályfalván commoreáló Piroska Andrásné Ballos Judit ellen való inquisitio, in bona forma et modo emanáltatott relatoriában, per honestae famae et bonae conditionis testes, melyet tiszt uraimék parancsolat jókból inquiráltatott volt Szent Mihályfalvi ifjú Lakatos István, mint panaszló fél, mely relatoriákat ugyancsak ő conservál.

Egy valló vallja, hogy őtet arra tanította, hogy az falon látszó maga árnyékáról vakarjon port, s pogácsába sütve adja annak a legénynek, a kit kívánna, hogy őtet szeretné.

Más vallónak azt beszélte, hogy a szeretője nyomát vegye fel s kösse a füstre : s el kell vennie őtet, vagy akarja, vagy nem, vagy penig más egyéb nagy nyavalyája leszen. Item : a vérfolyásos ruháját facsarja korsóba s adja innia, s úgy is el kell vennie.

Más valló vallja : Hogy Lakatos Istvánnénak megvesztvén valaki a lábát, — minthogy Ballos Judit szerette elébb Lakatos Istvánt — reá iz e n t: hogy ha megvesztette, gyógyítsa meg is, mert megfogatja érette. Nemsokára Judit anyja Ballos

SZENT-JOB (BIHARM.)

Miklósné oda ment s arra tanította, hogy vegyen egy darab ruhát a férfiingéből, s megkenvén szalonna zöldivel, kösse be, s meggyógyul.

Más vallónak azt mondotta Ballos Miklósné : Hogy tud ő oly mesterséget csinálni, hogy a mely asszonynak gyermeke nem szokott lenni, azzal leszen ; s olyat is tud, hogy a kinek lenne is gyermeke, azzal nem leszen, s még az anyja méhében elvész m iattaˆ

Más vallónak Ballos Miklósné azt mondotta : Hogy ha azt akarja, hogy valamely legény őtet elvegye, lopja el előle az poharat s a benne való italt töltse az csizmájába és egy kevéssé rajta járván, ismét töltse vissza, had igya meg a legény, s el kell annak vennie őtet. Item arra is tanította, hogy mikor elsőben az mátkája házában vagyon, az ajtó két mellékét tapassza meg a két kezével és mikor melléje ültetik tegye alá - ..... kezét s üljön elsőbben a tíz ujjára.

(Itt a lap vége s ez ügyről több bejegyezve nincs.

(Eredetije Aranyosszék levéltárában levő »Attila« nevű jegyzőkönyv.

103. lap.)

CXLIII.

SzentJób (Biharra.) 1694.

Bihar vármegye 1694 július 5-ikén Szent-Jóbon rendkívüli közgyűlést tart, a megye több községében összefogdosott boszorkányok pereinek letárgyalására. A 14 vádlottból 6 tűzhalálra ítéltetett; a többiek részint heted-, részint harmadmagokkal való tisztító eskü utján, részint egyszerűen mentettek fel.

Generalis congregatio in oppido Szent-Job 5. mensis Julii anno 1694. propter ardua comitatus negotia cum sagarum in pagis incaptivatarum jus celebrandum et jure convictarum exenquendarum terminata.

(Előbb néhány más ügy tárgyalása után következik.) Hic per fiscum comitatus nomine generosi domini Stephani Buday vicecomitis, ut magistraous et actoris levata causa contra : Elisabetham Gál, relictam Joannis Pápai, Elisabetham Tóth, relictam Laurencii Tóth, Mariam Orosz, consortem Joannis Székely in Szalacs degentes ; item Margaretham Pontos Joannis Körösi, Elisabetham Németh Gregorii Paczali, Catharinam Kovács Gregorii Mészáros, Sofiam Búzás Valentini Gombos consortes et Helenem Varga et Elisabetham Mészáros, ita Barbaram Csobány Joannis Kovács consortem, in Félegyház degentes ; pariformiter Annam Virág Joannis Fülöp con-

sortem, Annam Szőke Francisci Pontos et Elisabetham Füzessi in

Gálos Petri uti inculpatas.

Quae medio judice nobilium more solito proclamatae in vinculis comparuerunt. Tandem dicti domini actoris et magistratus procurator in actione seorsim proclamata cupit eas tamquam sagas, penes sufficientia documenta rogo adjudicari.

Procurator autem earundem inctarum non aliqua expeditione, aut qualificatione, sed simplici negatione usus : contra Elisabetham Gál, Elisabetham Tóth, Mariam Orosz sufficientia documenta actor producere non valens tertiomet sese expurgarunt ; contra Annam Szöllösi nihil comprobando simpliciter absoluta; Barbara Csobány autem septimusmet se expurgavit ; reliquae autem u t i : Margaretha Pontos, Elisabetha Német, Catharina Kovács, Sophia Búzás, Helena Varga et Elisabetha Mészáros rogo adjudicatae sunt.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában levő legrégibb, I. jelzett jegyzőkönyv. 103. 1.) CXLIV.

Kolozsvár, 1695.

Szakái Ferencz magánpanasza Debreczeni Kata Q *ellen, mely panaszában azt állítja, hogy Debreczeni Kata neki már előzetesen egy reversalist írt alá szolgabíró előtt, s ennek daczára őt most újból megbabonázta.*

1695.

11. Februarii : Causa nobilis Francisci Szakái, alias Asztalos Colosvariensis in comitatu Colosiensi, ut actoris contra et adversus praesentem captivam Catharinam Debreceni, — de cujus aliis nominibus et conditionibus et loco resi-dentiae protestatur — ut inctam.

Pro actore procurator Georgius Sárosy praemissa solemni protestatione d ic it:

Ilyen actióm vagyon az denominált és captivált incta ellen : Hogy nem emlékezvén meg arról, minémű ellene való contractussa és reversalissa extal nálam ; melyet az ő gyanús bűjös-bájos cselekedetinek tollálására és egyéb rossz dolgainak sopiálására, böcsületes szolgabíró úrtól extraháltam ezen inctával egymás közt levő megegyezésünk ir á n t: azon rever-salissának ellene újabban az 1694-ik anno, die 16 mensis Novembris, itt Colosvár megyében Colosváratt az Övár kis-q *Jegyzet.* **Az illető valószínűleg ugyanaz, a ki már egyszer 1684.**

ben a városból kiűzetett.

K O M Á R O M I ' :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

12

178

KOLOZSVÁR, 1695.

piaczán nemes Koncz János és Ádámosi János deák uramék házok szomszédságában lévő magam házához menvén, magunk*

nak hun nem létünkben, az házban véghezvitt hol egy, s hol más gyanús cselekedetivei; és hogy ez megnevezett napoknak éjszakáján az jobb térdembe olyan szenvedhetetlen fájdalom esett, holmi benne lőtt afféle csomócskákkal együtt és annak utánna kevés napok alatt úgy fel fúvódott, mint egy egy pinzes rösölö ; x) mely egy megfenyegettetés után nagy hirtelen, mint olyan gonoszt-tétemény, észre sem vétetvén, oly módon hamar elapadott, benne maradván mind az által az említett grumu-sok. Mely ezszerint történt dolgokkal én nekem nem kicsiny felőle való suspicióra nyitott u t a t ; mely megnevezett rever-sálissát termino praesenti exhibeálom i s ; és ha az házamhoz való jövetelét tagadná, data exmissione kész leszek cum omnibus circumstantiis doceálni; doceálván megkivánom a jure adjudicáltatni, hogy ezen incta, sem ezen városban és ennek határán soha ne tapasztaltassék, sem penig ennek távolban való határihoz közel sub poena immersionis in aquas. Protestatu r de caetero.

In causam attracta per procuratorem, in exhibitis petit par et ex deliberatione nobilis senatus Colosvariensis, a jure concessum est.

Szakái Ferencz és Debreczeni Kata ügyének egy későbbi tárgyalásán vádlott felelete a vád lényegére.

Die 21. mensis M artii: Incta ad actoris meritum.

Értem az actornak ellenem való actióját, melyben funda-mentőmül holmi contractust és reversalist emleget, melyhez semmit nem tudok s tagadom, hogy én velem contrahált volna s reversálisomat vette volna. Hanem most elmúlt karácsonyban lévén esztendeje ő kegyelméhez való beállásomnak, mind húsvétig azon a télen szolgálván a dominus actornál, husvét előtt egy héttel híván oda

egyikét szolgabíró uramék közzül ő kegyelme, deákul beszélgettek ketten ; nevemet az anyámmal együtt megkérdezvén így szólván : én tőlem menj el, mert én nállam nem lakhatol, okát most nem mondom meg miért,, hanem csak menj el. Elkergetvén, addig való ott lakásom után ő kegyelme tudja micsoda contractust s reversalist csinált, hírem nélkül, nevem a la t t ; előttem semmit nem csinálván, sem el nem olvasván. Magam is penig, hogy adtam volna efféle írást magamra, soha leveles, vagy soros nem lévén, ezen funda-mentomon épített bűjös-bájosságomat teljességgel tagadom, ***l)*** **Röszölő vagy röstölő.**

KOLOZSVÁR, 1695.

179

melyben olyan vagyok, mint az ártatlan gyermek. Mert gyermekségemtől fogva az hol felnevelkedtem s az kik között éltem, tudják ártatlanságomat, tisztaságom at; itt is Colos-várott, az kiknél szolgáltam, semmit afélét hozzám nem tudnak, sőt az kinél ő kegyelme előtt két esztendeig szolgáltam, harmadikra is m arasztott; hogy nem maradtam, abból gondolom s itílem, hogy az csinált zűrzavart lakásomba. Az dominus actornak penig óvári házához, hogy betértem most karácsony előtt, attól v o lt: hogy az ő kegyelme akkori szolgálója hivott be, nézvén azon átal való szomszédházban lako-dalmazást. Az ő kegyelme házánál is penig semmi ˆrosszat nem cselekedtem, melyet meg tud mondani. Hogy a lakodalomból hazajővén ő kegyelme, az lába kezdett fájni, aúnak oka is nem vagyok, mert én afféle gonoszsághoz soha nem értettem, érteni nem is akarok. Hanem talán inkább, hajlandó lévén az köszvényes vagy egyéb lábbeli nyavalyára, az lakodalomban jó bort ivott, s az indította meg. Mikor megfogatott is ő kegyelme, azt mondotta : penig hogy megtalálónk, ma benyargaltam az vásárt miattad ; az mely is ellenkezik az dologgal.

Azért mindezekre nézve megkívánom, hogy elégségesen, fide dignis testibus, az mit mondott, reám bizonyítsa. Ha reám nem bizonyíthatja, én is ártatlanságomról, dato dermino doceálván, megkívánom a jure, hogy cum poena indebitae . .. .*) nyelve váltságával együtt, minden törvényszakadtáig való költségemet, az tömlöcz váltsággal együtt, az szék temperálá-sához képest refundálja. De caetero protestatur ; liceat etiam plura tempore reportationis et de juramento.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes, doceant juxta allegationes et responsiones suas, competentem ad terminum törvényök lészen.

A Szakái Ferencz és Debreczeni Kata közt folytatott eperben ingeremnek jelentkeznek a város directorai, de ugyanaz nap már meghozza a tanács ítéletét, hogy Debreczeni Kata anyjával együtt a városból kitiltatik.

Die 20 mensis Aprilis: Szakái Ferencz szolgálója-féle Debreczeni Kata ellen protestálnak director úrék, hallják annyostól boszorkányok volnának, ideoque annak idejében megkeresik arról.

Eodem die in causa nobilis Francisci Szakái, alias Asztalos Colosvariensis ut actoris et Catharinae Debreczeni captivae penes assumptionem testium factam. 9

9 Kiszakadva, valószínűleg »vexationis.«

12*

180

HÉTBÍRÁK HATÓSÁGA, 1695.

Deliberatio: Ő kegyelmék szorgalmasan megvizsgálván mind két félnek testimoniumát, úgy látják az actornak bizonyságiból, bogy ez incta sok illetlen, alkalmatlan, gyanúra nem kevés utat nyitó dolgokat cselekedett, melyek által magát rész szerint intricálja az suspicióban, noha teljességgel való boszorkányság tudására vallás nem ta lá lta tik ; mert ha ez némi-némű circumstantiákhoz realitás accedált volna, az súlyosabb büntetést el nem kerülte volna. Anyjának is penig dolgait ez mi illeti, elegyítette magát viseletivel, szavaival oly dologba, hogy magna suspicio nélkül alig lehet. Azért, hogy tovább is, az ily keresztyén szívet nem kevéssé megszomorító hallomások, hogy tovább is általok ne peragálódjék: azért tetszett, hogy ez captiva leány mind anyjostól ez városból intra tertium kimenjen, itt ne lakjék, itt se találtassanak soha ez város h a tá rá n ; secus comperiáltatván, az hóhér által csapatnak ki.

(Eredetije Kolozsvár város levéltára, megfelelő évi lapszámozatlan j egy zőköny vében.)

CXLV.

H étbír ák hatósága. (Erdélyi Szászföld : Siebenrichtergüter.) 1695.

»1695. ápril 6-ikán Schnell Dávidné bepanaszolja Schobel Györgyöt, hogy hornyát megnyargalta (getreten). A vádlott esküvel tisztázza magát és felperes költségekben elítéltetik.«

***(Müller Frigyes :* többször idézett mű. 36. 1.)** CXLVI.

Debreczen, 1696.

Priböi Szabó Jánosné ellen vád és tanúkihallgatás; 43 tanúból csak 5 vall.

1696.

6 Februarii in senatu: Causa domini magistratus contra Pribői Szabó Jánosné inctam levatur : hogy az incta ódó-kötő, varázsló, ördögökkel czimboráló, boszorkányszemély.

Incta negat simpliciter.

Deliberatum : probet dominus actor actionem.

Bíró úr tanúi Pribői Szabó Jánosné ellen. 1. 2. 3. 4. 5.

6. 7. testes: nihil.

8. testis Keresztszegi Péter : Hallottam a minap Diny-nyés Pandátul, mondotta az inctának: no te, fogadásod szerint gyógyíts meg. Az incta felelte: hamisan mondod, mert

d é s , 1696.

181

én nem fogadtam, hanem gyógyítson meg, a ki m egvert: a Jehova.

9. testitől 29. testisig : nihil.

30. testis. Hallottam, hogy Kovács Mihályné az inctát boszorkánynak kiáltotta az utcza hallatára. Dinnyés István-nétúl is hallottam, mondotta az inctának, hogy mind gyermekestül ő ette volna meg.

31. testis Dinnyés Istvánné : Hallottam Keresztszeginétül, hogy az ő gyermeke azt mondotta volna az inctának : no anya, maholnap melegszem nálad. Felelte az incta : lustos kurvafi tőled várnék j ó t ; és azon éjszaka a gyermeknek kezét, lábát, derekát ki tekerték volna. Engemet is ugyan az incta fiirösztött, de nem használt semmit.

32. 33. 34. testes : nihil.

35. testis Hegedűs Györgyné : Hallottam Kovács Mihály -

nétúl, hogy hallotta az inctátúl, hogy az pénteken szedett fű

nem használ. Azt pedig az inctátúl magától hallottam egy leány felől, hogy ha ő vele lakott volna, ezerszer is férjhez mehetett volna.

36. testis : nihil.

37. testis. Hallottam, hogy Kovács Mihályné az inctát boszorkánynak kiáltotta.

38 et 44. testes sicut 37.

39. 40. 41. 42. 43. testes : nihil.

Pribői Szabó Jánosné ellen ítélet: városból kitiltás.

Die Lunae 20 Februarii in sen atu : Definitio causae domini magistratus contra Pribői Szabó Jánosné inctam post attestationes.

Deliberatum : Jóllehet nyilvánvaló boszorkánysága világosságra nem jött, mind az által, mivel másokat botránkozt a t o t t : délig vettessék a nyakvasba és többé a városban ne találtassák.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 26. jegyzőkönyv. 370. lap.) CXLYII.

Dés, 1696.

Tordai György városi hadnagy 'perli Medgyesi Petemé Kis Erzsébetet boszorkányságért. ítélet: tétessék kalodába s ecclesiát kövessen.

Tordai György 1696. június 29-én boszorkányságért'

perbe fogja Medgyesi Péterné Kis Erzsébet nemes asszonyt s kívánja, hogy vádlottnő a »bűvös-bávos személyekrül (írt

h é t b í r á k h a t ó s á g a , 1696.

articulusoknak poenájában meritáljon.« Yádlottnő betegsége m iatt a magistratus csak 1696. deczember 7-én ítélkezhetett a következőkben : »Adnus actor az incta ellen való actióját nemcsak comprobálta világoson, hanem exmissiója mellett sokféle babonáskodásokot, u. m. más ember udvarárul forgács vitelét, tehene füstölését, tejének házátul meghozással való mindenkori kiadását, más ember tehenének földben nyomát felvágását, ruhában

való kötését és tehenének arrul való itatását, akasztott ember kötelével való élését comprobálta, kik is az ördöggel való czimborálásnak, ezek mellett ördög lelkűvel való szitkozódása is constál urának és másoknak böcstelenítésével.«

Büntetése : valamelyik hetivásár napján kalodába tétessék s hangosan kiáltsa, hogy tulajdonképen halált érdemelt volna s hogy ha ő, vagy más valaki még egyszer abban találtatnék, halál legyen rajta. Azután kövessen Istent és ecclesiát.

(Eredetije Dés város jegyzőkönyvében a városi levéltárban.) CXLVIII.

Hétbírák hatósága, 1696.

I »Herbert Jakab! Erman Péter nejét boszorkánysággal gyanúsította; a nagy-szebeni senator Haas Herman elnöklete alatt összeült bíróság előtt nem lévén képes gyanúját igazolni, bocsánatot kell kérnie és 40. forint büntetést űzetni.«

***(Müller Frigyes:* id. mű. 36. 1.)** CXLIX.

Brassó, 1696.

»Tudósítás egy boszorkánynak tarto tt nő elégetéséről.«

(Jahrgeschichte v. Jos. Teutsch. Quellen zur Gesch. der Stadt Brassó.

IV. k. 103. 1.)

CL.

Aranyosszék, 1696.

A Szék vicekirálybírája vádat emel Székely Györgyné Nagy Erzsébet és Magyari Jánosné Jakab Erzsébet székelykocsárdi asszonyok ellen.

A bíróság a feleket tanúik beszerzésére utasítja.

1696 die 10. Septembris: Sedes judiciaria celebrata in possessione Kocsárd.

ARANYOSSZÉK, 1696.

Causa egregii Michaelis Balázsi de Keresed, vicejudicis regii Sedis Siculicalis de Aranyos, ratione officii sui ut actoris contra et adversus nobilem feminam Elisabetham Nagy, consortem nobilis Georgii Székely de SzékelyKocsárd; item similiter feminam Elisabetham Jakab, consortem providi Joannis Magyari Székely-Kocsárdiensis, ut in causam attractas et detentas.

Pro actore procurator Gabriel Boer praemissa protestatione sic allegat:

Ilyen okon kellett az denominált inctákat in jus provokálnom : Hogy az említett székben itt Székely-Kocsárdon diversis locis et temporibus ördögi praktikában, kuruzslásban és varázslásban elegyítvén magokat és boszorkányságban, mely éktelen és ártalmas cselekedetekkel másokat is megb ánto ttanak ; melyet ha az incták tagadnának, data exmissione doceálok : doceálván megkívánom a jure, hogy in loco publico tűzzel megégettessenek. Protestatur de ulteriora ; tempore reportationis liceat plura loqui.

Az incták procuratora Andreas Szabó junior similiter pro te s tá l: szabad legyen contendálnom de foro, de actore.

Inctae negant et cupiunt exmitti.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes ad comprobandum cum omnibus circumstantiis.

Székely Györgyné ügyének a vizsgálat után való tárgyalása és ítélet: vettessék vízre és ha le nem megyen, kínoztassék meg és égettessék el, ha lemegyen, tisztítóesküt tegyen ötödmagával.

1697.

die 21. mensis J u n ii: Causa egregii Michaelis Balási de Keresed, vicejudicis regii ratione officii sui ut actoris contra et adversus nobilem feminam Elisabetham Nagy, nobilis Georgii Székely de Székely Kocsárd consortem, ut inctam et detentam.

Pro actore procurator Gabriel Boer cupit inctam detentam, secundum priorem levatam, exhibendo litteras relatorias super attestationibus testium confectas et emanatas, convinci et aggravari et puniri; de reliquo protestatur.

Pro incta procurator Andreas Szabó junior.

Deliberatum : Ezen detentának az actor ő kegyelme exhibi-táiból

constál sok olyan cselekedete, melyek nem tiszta személyhez, hanem boszorkányhoz illenek, úgy m in t : .....i) bürök penete házába kitétele; azonban maga nyelve vallása, hogy mások nálánál nagyobb ördögök vannak, magát is

) Az eredetiben kiszakadva.

ki nem tagadván belőle ; és ugyan maga nyelvével vallotta,, hogyha egy gyermeket, csak kis ujjával illetett volna is, meg-nem halt volna, melyet haragjában posthabeált; nyilván van az is azon vallásokból, hogy más complices társaival egy embernek lábait összerontotta ördögi mesterség által, megfenyegettetvén, meggyógyította harmadnapra ; és az is világos, hogy egy korcsoma próbára lakat vettetvén, az incta kénteleníttetett kérőért *(sic!)* odamenni, holott azon kérőre semmi szüksége nem v o lt; és egyéb gravis circumstantiák is van nak : melyekre nézve tetszett a törvénynek, hogy az boszorkányok beusuál-ta to tt próbájok szerént vettessék az vízben és ha le nem megyen, megvallattatván complicesseinek kimondásáért megégettessék ; ha penig lemégyen: szavabevehető ötöd magával mentse meg magát, s maradjon meg élete, jó circumscriptio alatt.

Magyart Jánosné Jakab Erzsébet ügyének a vizsgálat utáni tárgyalása és ítélet, mely függővé van téve az ugyanakkor elitéit két személynek vallomásától.

Ugyanaznapi ülésben: Causa stb. contra et adversus Elisabetham Jakab Johannis Magyari de SzékelyKocsárd jobbagionis illustrissimi comitis Nicolai de Bethlen consortem, ut inctam et detentam.

Pro actore procurator Gabriel B o er: exhibet litteras relatorias super attestationibus testium confectas et emanatas penes quas cupit in causam attractam juxta priorem levatam convinci, aggravari et p u n iri; de caetero protestatur.

Pro incta procurator Andreas Szabó junior.

Deliberatum : Nyilván és szemmel látott egy bizonyság és ugyan azon személyből megpróbáltatott boszorkánysága constál; az mellett nehány fatensek fassiójok bizonyítják, maga szájából hallott, bűvös bájosságra czélozó dolgokat: melyekre, jóllehet megsentenciázni nem lehet, de ha az két megsentenciázott személyek hitelesen

kiadják, hogy ő is társ és complicessök volt az gonosz cselekedetekben : próbáltassék meg vízben, ki is, ha le nem megyen, égettessék meg ; ha penig ki nem adják, egy vasárnapi nap ezen cselekedetiért kézi kalodába vettetvén, ha az Ecclesia maga között szenvedni nem akarja, az faluból mfenjen k i; ha penig ott akarja paciálni, reconciliáljon, sőt jó circumscriptio alatt, hogy senkit nem fenyeget és nem inju rial: alioquin halál legyen fején.

(Eredetije aranyosszéki levéltár, »Attila« jegyzőkönyv. 141. s köv. 11.)

ARANYOSSZÉK, 1696.

] 85—

CLI.

Aranyosszék, 1696.

Aranyosszék vicekirálybírája Borbély Istvánná ellen boszorkánysági pert kezd; az első tárgyaláson a vádlott kifogást tesz, hogy öt már egyszer ily vádakkal egy magánfél perelvén, de ellene bizonyítani nem tudván, kénytelen volt öt megkövetni; s a vicekirálybíró, ki akkor ingerens volt, a pertől visszalépett, tehát már ellene vesztett pere van. A bíróság azon kijelentéssel, hogy most újabb dolgai forognak szóban, ezt a kifogását, s még más kifogásait is elveti.

Anno 1696. die 10 Septembris sedes judiciaria.

Causa egregii Michaelis Balási de Keresed, vicejudicis regii Sedis Siculicalis Aranyos, ratione officii sui, ut actoris contra et adversus nobilem feminam Annam Szilágyi, consortem nobilis Stephani Borbély de SzékelyKocsárd, ut in causam attractam.

Pro actore procurator Gabriel Boer solita praemissa, taliter allegat:

Ilyen okon kelletett in jus provokálnom az denominált in causam attractát, hogy nyilván való bűvösbájos varázsló boszorkánysággal és ördögi praktikákkal holmi személyeket, többire elszenvedhetetlenül, megbántott. — *(Itt három kihúzott és olvashatatlan sor következik.)* — Melyet ha tagadna, data exmissione doceálok: doceálván megkivánom a jure, hogy in loco publico tűzzel égettessék meg. De reliquo protestálok, liceat tempore reportationis etiam plura loqui.

Pro in causam attracta procurator Stephanus Ajtai solita praemissa

protestatione excipit et d icit: Az actor ő kegyelme én ellenem competens actor nem lehet sub sequentibus rationibus: Mert az melylyel az actor ő

kegyelme most vádol, (melyet csak pro declaratione hozok elé, ne láttassam semmiben az meritumot tángálni,) már azon materia felett in foro hoc contradictorio litigatióm volt. Sőt annyira prosequáltam causamat, hogy in fine finali kéntelenítettek litigans feleim velem megbékélleni és honesta deprae-catióval megkövetni.

Ugyan akkor is praedecessora dominus actornak peresseim mellett ingessiose (!) lett volt, az ki is tudván az nemes ország törvényeit, az mint világosan meg vagyon írva Trip. Deer, pars 2. Tit. 85. mindjárt az ingessiótól elállótt juxta illud: Actore principali sequitur ingerens et e contra. Quibus praemissis rationibus megkivánom, hogy a competentia actoratus az dominus actor ő kegyelme amovealtassék, protestatur de reliquo.

186

ARANYOSSZÉK, 1696.

Deliberatum : Az actor levátájában, mostanságbeli cselekedeteiért prosequálja.

Incta iterum excipit: Az actor ő kegyelme nem specifikálja praetensio iránt való patratumokat, bol és mikor s kik ellen cselekedtem volna, melyet de vigore juris, ut babetur Trip. Deer. Pars 2. Tit. 26 el kellett volna követni, mivel a bíró is az ilyen omissiók miá igaz és illendő törvént nem szolgáltathat, mert ugyan is : de ambiguis sententiam feri nequit.

Erre coliimái ugyan az megemlített részben való Tit. 82. az holott iratik, hogy az ilyen omissákért maga is az bíró tartozik condescendáltatni az tö rv én y t; quibus neglectis levata cadit.

Protestatur de reliquo.

Deliberatum : Igen titkos dolog lévén az boszorkányság, míg per exmissionem az dolog bizonyosan végére nem mehet, helyét, idejét az cselekedetnek nem denominálhatja. Exmissiót penig kíván azért, hogy az melylyel az incta vádoltatik, helyesnek vagy helytelennek lenni megmutassa.

Borbély Istvánné ügyének végtárgyalása és ítélet: vízpróbától függővé téve: elégetés vagy a székből kitiltás. A vádlott nő perújítást kíván, de

érdekes indokolással megtagadtatik.

1697 die 21. J u n ii: Causa egregii Michaelis Balási de Keresed vice judicis regii sedis Siculicalis Aranyos, ut actoris contra et adversus nobilem foeminam Annam Szilágyi, nobilis Stephani Borbély de SzékelyKocsárd consortem, ut inctam detentam.

Pro actore procurator Gabriel Boer secundum priorem levatam, exhibendo litteras relatorias pro attestationibus et fassionibus, quo ad testimonium legitimum confectas et emanatas.

Pro incta procurator David Horváth.

Deliberatum: Az incta ellen exhibeált dominus actor rela-toriájából, úgy mint hasonlóképpen az magáéból is ki tetszik mind az maga s mind édes gyermeke szavaiból, vallásiból, mind penig több fatensek fassióiból az inctának oly cselekedetei, melyek nem tiszta keresztény életet mutató, sőt Isten s emberek törvénye ellen, jó erkölcs ellen bűvös-bájosokhoz, boszorkányokhoz illő dolgok és boszorkányságot m u tató k : melyhez képest tetszett az törvénynek, hogy az bevett próba szerént vízben vettessék s ha le nem megyen, több társainak kivallásáért megkénoztassék, tűzzel megégettessék, ha penig lemegyen, minthogy nem méltó keresztények között való lakása, az székből amoveáltassék és kemény circumscriptio alatt úgy, hogy gyanú is ne férhessen hozzája, élete megengedtetik.

ARANYOSSZÉK, 1697.

187

Incta — protestatur de remedio novi judicii. Actor contendit : Az novum meg nem engedtetik, ratio : mert az novum judicium oly causában admittáltatik, a mely apellatióban is mehet, ez penig criminalis.

Incta d ic it: Nemes ember vagyok, semmiképpen tőllem a novum nem derogáltathatik.

Deliberatum: Novum non datur. Mivel elég ideje volt s in parte az maga relatoriáji condemnálják.

(Eredetije Aranyosszék levéltára, »Attila« jegyzőkönyv. 360. 1.)
CLII.

Aranyosszék, 1697.

Hadnagy Istvánná Szabó Borbála ellen vád, hogy bűvösbájos, » kantaíros«, boszorkány mesterségekkel élt. ítélet: vízben usztattassék meg; ha lemegy, a székből kiűzetik, ha nem megy le, égettessék meg.

Anno 1697. die 17. M aii: Sedes judiciaria in possessione Kocsárd.

Causa egregii Michaelis Balási de Keresed, vice judicis regii sedis Siculicalis de Aranyos, ratione officii sui, ut actoris contra nobilem feminam Barbaram Szabó, nobilis Stephani Hadnagy de Yárfalva consortem, ut inctam et detentam.

Pro actore procurator Gabriel Boer : Ilyen okon kellete tt az denominált inctát in jus prosequalnom, hogy Aranyosszékben Yárfalván, aliisque locis et temporibus, de quibus protestatur, bűvösbájos, *kantairos* és boszorkányi mesterségekkel é l t ; ördögökkel közölvén dolgát, más keresztyén jámborokat megvesztett és bénított, kiknek nevekről protestálok ; melyet in facie sedis emanált attestoria relatoriámmal doceálni kész vagyok — si necesse fuerit data exmissione — doceálván megkívánom a jure, hogy in loco publico próbára vettessék, annak utánna in loco publico égettessék meg. Protestatur de caetero.

Pro incta : nemo.

Deliberatum: Mivel dominus actoroknak exhibitaiból világosan ki tetszik, hogy az detenta incta sokakat megfenyegetett, kik közül némelyek mindjárt meg is betegedtek, megnyomorodtak és máig is nyomorognak megvesztése m ia tt; és egynéhány fatensek minden tétovázás nélkül vallják nyilvánvaló boszorkányságát; egyéb világos bűbájossághoz való circumstantiák is vannak, m in t: kézi és láb kalodából való, maga erejétől kezének, lábának kivétele, melyet maga nyelvével v a llo tt; azomban, minden felőle való szóknak, távollétében megtudása, melyet is más keresztyén ember nem csele-

kedhetik : tetszett azért a törvénynek, hogy elsőbben az efféle bújösbájosokhoz rendelt próbán, úgymint vízben való uszta-táson, próbáltassék meg és ha az vízben lemegyen elbocsáttatván, az székből vezettessék ki és többször itt ne találtassák; hogy ha penig azon próbán az vízben le nem megyen, tűzzel égettessék meg.

(Eredetije Aranyosszék levéltára, »Attila« jegyzőkönyv. 352. 1.)
CLIII.

Aranyosszék, 1697.

Özvegy Demeter Andrásné Sülő Kata ellen boszorkánysági vád-

Mindkét fél tanúi bizonyítékai beszerzésére utasíttatik.

1697. die 17. Septembris sedes judiciaria celebratur in possessione Kocsárd.

Causa egregii Michaelis Balási etc., ratione officii sui contra et adversus Catharinam Silio nobilis agilis condam Andreae Demeter de SzékelyKocsárd relictam viduam.

Pro actore procurator Gabriel Boer : Ilyen actióm van az incta ellen, mivel vádoltatik: Isten ő felsége tilalmazó parancsolatjával és az nemes ország törvényeivel ellenkező, keresztyén füleket irtóztató ördögökkel való czimborálással, bűjös-bájos varázslással, boszorkánysággal, melyben régtől fogván mind ez mai napiglan élt. Melyet ha tagadna, data exmissione cum cunctis circumstantiis doceálni kész leszek: doceálván megkívánom a jure, hogy másoknak rettentő példájára tűzzel megégettessék, megpróbáltatván mindazáltal először vízben való vetéssel, annak utánna vi juris tortúrára vonassák complicesseinek kiadására. Ad reliqua protestálok.

Pro incta procurator Andreas Szabó junior negat et cupit exmitti.

Deliberatum: Exm ittuntur ambae partes ad comprobandum ad futurum.

(Eredetije Aranyosszék levéltára, »Attila« jegyzőkönyv. 373. 1.)
CLIV.

Dés, 1698.

Tordai György városi hadnagy perli Szabó Jánosné Nemes Juditot boszorkányság gyanúja miatt. ítélet nincs.

Tordai György hadnagy 1698. május 30-án azzal vádolja Szabó Jánosné Nemes Juditot, hogy »boszorkányságával

maga feje veszedelmére együtt is, másutt is kérkedett volna és paráznasággal vádoltatott volna«. Vádlottnő (1698. szept.

19.) azzal védekezik, hogy ő affélékkel nem kérkedett s hogy úgy tudja, életét is tisztán viselte. Lehet ugyan, hogy »valami dolgot valahol beszélgettem, de nem olyan értelemben«, a mint vádló magyarázza. Ártatlanságát kész bizonyítani, ítélet nem maradt fenn.

(Eredetije Dés város jegyzőkönyvében a városi levéltárban.)
CLV.

Aranyosszék*, *1699.

Aranyosszék törvényes ülésében Kocsárdon, 1699 július 14-ikén Esztima Istvánné Sztanka és Berzán Mária boszorkányság gyanúja miatt fogoly asszonyok pere felvétele s tanúkihallgatásokat elrendelő

végzés ; továbbá július 22-ikén a beérkezett tanúkihallgatások alapján hozott ítélet töredéke.

Anno 1699 die 14 Julii : Sedes judiciaria celebrata in possessione Kocsárd.

Causa egregii Michaelis Balási ratione officii sui : contra et adversus feminam Sztankam, providi Stephani Esztima jobbagionis illustris ac generosi domini Stephani Thorotzkai de Thorotzko-Szent-György, in terra sua Bágyon sede antelatae Aranyos existente habita, residentis et commorandis consortem ; et feminam Berzan Mariam, de alio nomine, conditione, loco resi-dentiaeque protestatur, ut in causam attractas et nunc detentas.

Pro actore procurator Gabriel Boer protestatione praemissa taliter allegat: Ilyen okra nézve kelletett in jus attrahálnom az in causam attractákat, hogy itt Aranyosszéken diversis locis et vicibus et temporibus, de quibus protestatur, nem foglalván magokat istenes életben, hanem ördögökkel közölvén dolgokat és azoktól vett mesterséges praktikájókkal bűvös-bájoskodtanak, úgy hogy más keresztyén jámborokat és gyermekeket megvesz-tettenek és rontottanak azon bűjös-bájos cselekedetekkel; másokat megfenyegetvén, fenyegetéseket beteljesítették elannyira, hogy bűjös-bájos cselekedetikből világosan kitetszik, hogy nyilván való boszorkányok. Ha tagadnák, in facie sedis doceálni kész vagyok (— si < necesse fuerit data exmissione —) doceálván megkívánom a jure —, si juri visum ita fuerit —, hogy primum et ante omnia, complices társoknak kiadására megtorturáztassanak és annak utána in exemplum aliorum próbára vettetvén, megégettessenek. Protestor de caetero.'

BRASSÓ, 1699.

Pro in causam attractis providus Berzán Péter, filius alterius in causam attractae cupit exmitti.

Deliberatum: Exm ittuntur ad diem 22 Julii ad sedem judiciariam in FelsőSzent-Mihályfalva fiendam et celebrandam-Anno 1699 die 22 J u lii: Sedes judiciaria celebrata in possessione SzentMihályfalva.

Procurator actoris exhibet litteras compulsorias Sacratissimae suae Caesareae Regiaeque Majestatis ac penes ejusdem litteras attestorias-relatorias, penes quas in causam attractas et detentas convinci, aggravari et puniri cupit.

Pro in causam attractis procurator Andreas Szabó junior.

Deliberatum : Sok gravis circumstantiák vannak ezen in causam attractákhoz, hogy sokakat megfenyegettek, ezen fenyegetések után nyavalya követte azoktól, hogy őket megfenyegették, a betegeket meggyógyították ; valóságos gyanu-ságok vannak egyéb vesztések felől, olyak is, hogy reá mernek eskünni tehenek tejének elviteléről, mivel ezek tapogatták meg a teheneket; oly tanú is vagyon, kit egy ökörfárkon le-bocsátott holt ember kézzel kínált fényes nappal és az úgy megbetegedett, hogy minden ganéjja alája ment, sokáig fek ü d t; és az is accedál, hogy miatta az kis gyermek, mivel senki szoptatni nem merte, miatta meghót éhei: de mivel világosabb bizonyságok kivántatnak halálra, tetszett az törvénynek. . . .

(Itt megszűnik az ítélet közlése. A jegyzőkönyvben »az törvénynek« szó után egy féllapnyi üresen hagyott hely következik.

Több nyom nincs.)

(Eredetije Aranyosszéknek »Attila« névvel jelzett régi jegyzőkönyve.

437—438. lapjain.)

CLYI.

Brassó, 1699.

Tudósítás egy boszorkánysággal vádolt nő elégetéséről.

»7. April wird eine Zeidnerin wegen Hexerei, ihr Sohn wegen Diebstahl und Brennen mit ihr vor Blumenau verbrennet.«

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 116. 1.) CLVII.

Szászkeresztúr, 1699/1700.

»1699 október 10-ikén Aegermont János, a hannoverai vasas lovasok ezredében főhadnagy, vádat emel szászkeresz-

DEBRECZEN, 1700.

191

túri Schobel György és neje ellen, hogy boszorkányok. — Nagyon bő tanúkihallgatások után, mindkettőt elfogják, vízpróbára vetik, torturázzák s végre 1700 márczius 31. elégetik.«

***(Müller Frigyes:* idézett műve. 36. lap.)** CLVIII.

Debreczen, 1700.

Vád Veres Mihályné ellen, hogy ördögökkel czimboráló boszorkány ; tanuk betegségek okozásával vádolják ugyan, de ezúttal ítélet nincs. >) 1700.

Die Lunae 12 Junii in sede judiciaria. Causa fisci contra Veres Mihályné Borbély Erzsébet inctam, sagam cum daemonibus colludentem.

Incta : negat. Deliberatum : Doceat fiscus.

1700. julius 10. Fiscus tanúi Veres Mihályné incta ellen.

1. testis Hintos Györgyné : nihil.

2. testis Asztalos András : Tudom egy alkalmatossággal tyúkmonyat kért a feleségemtől s nem adott neki, s másnap eldagadtak a lábai rútul. Gyanakodtunk reá, hogy ő dolga és hozott valami í r a t ; úgy mondotta, Mónai Pálnál lakik egy leány — ki is már Kállai Jánoshoz ment férjhez, — attól hozta ; de hol vette, nem tudom, ott-é vagy egyebütt. Item kért lúdtojást is a feleségemtül, hogy nem adott, másnap a lúd meg nem tojhatott, darabonként jö tt ki a tojása, el is veszett a lúd miatta. Demjén Jánosnétól repczét kérvén, hogy neki nem adott, olyan nyavalya volt rajta másnap, hogy összevonódott a dereka, majd földig görbedt le, melyért Demjén János fenyegette, s csak elmúlt azon nyavalya a feleségirül.

3. testis : nihil.

4. testis Demjén János : Tudom, hogy feleségemen nyavalya esvén, fenyegettem, hogy megmondom bíró úrnak, s reggelre meggyógyult a feleségem.

5. testis : nihil.

6. testis Demjén Jánosné, sicut quartus testis.

7. testis Nagy János : Tudom, hogy csemerlett embereket kent sósvízzel, ónat is öntött.

8. testis Tóth Péterné : Hallottam, ónat öntött.

9. testis Hentes Györgyné : Kért szalonnát tüllem, hogy nem adtam, azon éjtszaka a czombomat mind összefogdosták.

Hallottam a lakó asszonyomtul, Nagy Andrásnétul, hogy őtülle **J). 1717-ben azonban (1. o.) megégetik.**

lisztet kért az incta s hogy nem adott : azon éjtszaka megtapogatták.

10., 11., 12., 13. testis : nihil.

14. testis Fekete Mihályné : Tudom, hogy a vöm beteg lévén oda jött és rostán átal ónat öntött, mert azt mondotta, hogy talán a Némettől ijedett meg. És mikor megöntötte, azt mondotta az incta : ez soha a lábán nem jár, mert más nyavalyája vagyon, nem ijedtség.

15. testis Fekete Mihály, sicut praecedens.

16. testis Fűsi Istvánná : Tudom, egy alkalmatossággal oda jött házamhoz, hozván egy kevés salátát, míg az házbul kifordultam, reá bíztam rengesse, midőn visszafordultam a házban, láttam, a kezét akkor vette el a gyermek szájától.

Onnan elmen vén, nézem a gyermekemet és a szájánál egy nagy zöld turhaforma nyál vagyon, meglátszott a gyermek szája körül, a mint két ujjával belé kotorta ezen nyálat. És mindjárt is vissza híttam az inctát, tudakoztam : miért cselekedte, de ő tagadta. Hanem azután a gyermek nagy kínokban volt, vizellete s egyebe elállo tt; mihelyt a borbély megindította rajta, meg meg elállott. Kértem, reménkedtem neki, hogy gyógyítsa meg, de olyankor nagyobb kínba esett a gyermek. Már utoljára a hörgés esett reá, sok

enyves zöld turha jö tt ki orrán, száján s mind ez ideig úgy vagyon : én az inctára gyanakodtam.

17., 18., 19. testis : nihil.

20. testis Nagy Andrásné : Én tüllem lisztet kért, nem adtam, kétszer is megnyomtak éjtszaka az ő képibe, elő-álomkor mondván : nem adál lisztet, nem adál lisz te t; úgy tapodott.

21. testis : nihil.

22. testis Vászon Pál : A fiától hallottam az inctának, hogy : anyám sok harmatkását hord s azzal élünk.

(Eredetije Debreczen városi levéltár 27. jegyzőkönyv, 75. lap.)
CLIX.

Debreczen, 1700.

Kicsin Jánosné varázslással és paráznasággal vádoltatván, csakis ez utóbbiért hóhér által való megveretésre Ítéltetik.

1700. 2 Septembris in sede judiciaria. Causa fisci contra Kicsin Jánosné levata : Hogy az incta magát ódásra, kötésre, varázslásra adta és mások szemtülszembe megkurvázták s mind eddig benne hevert s kurvaságát is doceálhatni.

DEBRECZEN. 1700.

193

Incta : negat simpliciter.

Deliberatum : doceálja fiscus.

November 18 : In causa fisci contra Kicsin Jánosné post attestationes.

Deliberatum : Mivel nyilvánvaló paráznaságát vallják tanúk, bóbér által megveretik, mint kurva.

(Eredetije Debreczen városi levéltár 27. jegyzőkönyv, 180. lap.)
CLX.

Debreczen, 1700.

Kis Istvánná ellen vád, hogy Szent Geliert hegyére járó és parázna.

Ugyanazon vád Túri Istvánná Nyújtó Panda ellen is. Továbbá Nagy András ellen, hogy magát Szent Gellért hegyére járónak vallotta.

1700. 7 Novembris in sede judiciaria. Causa fisci contra Kis Istvánná levata : az incta bűvösbájos, ódó-kötő, varázsló, Szent Gellért begyére járó, ördögökkel czimboráló boszorkányos személy s egyszersmind kurva is. Incta : negat.

Debberatum : doceáljon fiscus ; utrum concessum.

Causa fisci contra Túri Istvánná Nyújtó Panda inctam, levata ratione simibs criminsi. Incta : negat.

Debberatum : Doceat actor actionem.

Causa fisci contra Nagy András levata : bogy az inctus magát boszorkánynak, Szent Gellért begyére járónak vallotta.

Inctus dicit : bogy őtet az asszonya, Csapó Ádámné tanította arra, bogy azt mondja és Kis Istvánnéra s Nyújtó Pandára valljon, bogy boszorkányok azok is, mert őtet azok ették meg.

1700. die 29. Novembris : Fiscus tanúi Kis Istvánná ellen .

1. testis Tepse István : Hallottam másoktúl, mondották, bogy Varga Márton nevű embert kérte volna : az én csapszékemen töltessen bort neki. Hogy nem töltetett, betegségbe esett és nem szólhatott. Egy alkalmatossággal, midőn mások templomba voltak, oda ment volna bozzá, s akkor beszélhetett szépen, de, hogy jöttek a templombul s elment onnan az incta, mindjárt újabban nem szólhatott. Ugyan meg is balt Varga Márton azon betegségben.

2. testis Kis Péter : Hallottam az incta szájából mondotta Csóka Pál felől, hogy mibaszna gyógyíttatja magát, mert ő soha meg nem gyógyul.

3., 4., 5. testis : nihil.

6.

testis Demjén János : A második testistől hallottam'

azt, a mit fateáit.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

194

DEBRECZEN, 1700.

7., 8. testis : nihil.

9.

testis Nagy P á l : Hallottam anyámtól, beszélte volna az incta, hogy Bán Pila nevű asszony ifjú legényre kötötte volna magát, a ki midőn el nem akarta venni, a gatya madzagát megégette, s csak el kellett venni. Láttam, hogy holmi legények is jártak házához.

10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. testis : nihil.

18. testis : Tudom, hogy szállásomra járván, megpiron-gattam : azon éjtszaka megbetegedtem és derekammal másnap 12 óráig kínlódtam ; de ő cselekedte-é vagy más, nem tudom.

19. testis : nihil, praeter quod : látta, hogy legényekkel járt.

20., 21., 22., 23. testis : nihil.

24.

testis : Hallottam szájából, mondotta részegen, hogy megkóstolgatta bíró úr borait, házánál.

25., 26., 27., 28. testis : nihil.

29.

testis : Maga szájából hallottam mondotta, hogy a patkót a szénbe tették Kenyereséknél, hogy a leányt a fia el ne vehesse és a legénynek a nyomát felszedték s utánna hajigálták ; de maga cselekedte-é vagy a török bába, nem tudom.

30., 31., 32., 33., 34., 35., 36. testis : nihil.

37. testis : Uram ángyától hallottam, hogy hallotta volna az inctától, hogy sebes lévén a keze, kérdették, mi lelte volna.

Felelte, hogy Sóderné, a pogánylelkű, egynéhány magával bejött az ablakon egy nagy késsel, az metszette meg.

38. testis : nihil.

39. testis : Mikor a török bába elszökött, hallottam az incta szájából: bolond volt, hogy elszökött, mert két tanú hitire senkit nem bántanak, nem félek attól, hogy nekem a debreczeni tanács is ártson. Láttam azt is, hogy Domokos nevű

legénynyel a Gergely deák háza megett sokat beszéllett.

40. testis : nihil.

41. testis : Részegen hozzám be vetődvén, hallottam mondotta : pofon vere az ördög tagja Domokos, az úton előtalála, tolvajt kiálték, s a tíz ház gazdák megfogák.

42. te s tis : Hallottam maga szájából, hogy Domokos őtet sokszor megverte, házából is kivonta, szoknyát, mentét csináltatott neki. Az öcsémtül, Kardos Istvántul, hallottam mondotta, hogy ő reá kötné magát, éjtszaka sem alhatik miatta. Hallottam azt is maga szájából, hogy hites Domokoshoz, hogyha az ura meghal, elveszi.

43. testis : nihil.

44. testis : Engem egy darab fáért, hogy szólottám, megfenyegetett és éjtszaka m egnyomott; eszembe jól jut, mert

DEBRECZEN, 1700.

semmit nem aludtam. Azt is láttam : a pitvarban a földön elnyúlt, Domokos pedig, már felkelvén elfordult s a nadrágját kötötte. Maga szájából hallottam, hogy Kenyeres János fia, a midőn megházasodott, a török bábával holt ló patkóját tüze-sítették meg, s a leánynak a nyomát visszaforgatták vele és a pendelyét is megfőzték borban, s a legénynek megadták innia, s azért a legény megszerette jobban. Azt is tudom, hogy az uramnak a lába és keze kisebesedvén, oda jött, a lábán levő fakadékot tűvel megszurkálta, a karjához pedig •

egy kis zsírt adott dióhéjban, s meggyógyult vele. Kért az úrtól egy zsák búzát, de azt felelte : nem adok én, tüzes véka alá való.

45., 46., 47., 48. testis : nihil.

49. testis : Hallottam szájából mondotta, hogy egy szóvá ti beteg

asszony volt nálla ; kérdettem, gyógyul e ; felelt: nem gyógyul, de csak foghatnék egy békát és az asszonynak húsz körmét köthetném utánna ; meggyógyulna.

50. testis : Tudom nyilvánvaló paráznaságát.

51., 52., 53., 54., 55., 56. testis : nihil.

57. testis : Ad ultimam actionem : Békési Péter engemet a maga házához az utczára oda hívott, az incta ott volt, küldöttem, menjen el, de csak nem ment, részeg volt, igen sírt ; kért, hogy Domokossal együtt vigyem a bíró úr ebbe : mert, ha én meghalok, neki is meg kell halni. Hogy micsoda formába ejtette a halált, distincte eszembe nem jut, a nagy rí vasa m iatt nem érthettem. Ad primam actionem : nihil.

58. testis : Hallottam, hogy mondotta Domokosnak : hiába, mert velem együtt kell meghalnod.

59., 60., 61., 62., 63., 64. testis : nihil.

65. testis Békési P étern é: Tudom, hogy éjtszakának idején oda jö tt házunkhoz, a legényt hítta, a legény küldötte sok szóval, menjen el s kiverte kétszer is, de csak bejött az udvarra, szidta a legényt hamis lelkűnek, pogány lelkűnek, de mégsem ment volna el, hanem az úr kimenvén, úgy verte el onnan. Mondotta, hogy ővele együtt kell a legénynek meghalni, de ugyan csak el nem ment, hanem bíró úr vitette el.

66. testis : nihil.

67. testis Békési Péter : Tudom nyilvánvaló paráznaságát az inctának. Tudom azt is, hogy az udvaron, rájővén, hítta a szolgát, menjen el vele, Ambrus Mihály úr hívatja ; kétszer is kiverte a legény. S mondotta : hiába, mert együtt kell nekünk meghalnunk. Harmadszor én is segítettem ki-taszigálni az udvarról.

68. testis : Hallottam az incta szájából: jótétemért fejül megvert ez a Domokos, fogjátok meg, egy máriást adok.

testis : Hallottam mondotta az incta midőn megfogták : ha engem megfognak, Domokost is fogják meg, vesz-szünk együtt.

Kis Istvánná és Túri Istvánná ügyeinek végtárgyalása : Kis Istvánná fővételre Ítéltetik, Túriné Nyújtó Panda felmentetik.

1701.

die 27 Januarii id sede judiciaria sub judicatu generosi domini Georgii Csipkés Comaromi.

Definitio causae fisci contra Kis Istvánné inctam post attestationes.

Deliberatum : A tanúk vallásibul látszik az inctának varázslása és ahhoz járuló maga nyelve vallása, de kiváltkép constal nyilvánvaló paráznasága, részegeskedése és régi alkalmatlan magaviseleté : melyekre nézve hóhér által feje vétessék.

In causa fisci contra Túri Istv án n é; Nyújtó Panda, perlectis testium nominibus contenditur contra Csapó Ádám et consortem ejusdem hac ratione : mert az előtt is hasonló dologban megcitálván semmit nem constatálhattanak, melyek-rül akkor meg is követték, de azután ismét reám jüvén, halállal fenyegettenek.

Deliberatum : Rejicientur testimonia eorundem.

Deliberatum ad m eritum : Nem comprobálhatván az actor az incta ellen való actióját, az incta absolváltatik.

(Eredetije Defcreczen városi levéltár 29. jegyzőkönyv, 44. lap.)
CLXI.

Aranyosszék, 1700.

Aranyosszék vicekirálybírájának, mint felperesnek, megbízásából Bojár Gábor ügyvéd özv. Nagy Petemé Mikó Anna nemes asszonyt boszorkánysággal vádolja s vízpróbára vetését s megégettetését kívánja.

Sedes judiciaria celebrata in possessione Harasztos. 1700

die 17 Maii.

Causa egregii Michaelis Balási de Keresed vicejudicis regii Sedis Siculicalis Aranyos, ratione officii sui ut actoris contra et adversus nobilem feminam Annam Mikó, nobilis quondam Petri Nagy de

Keresed relictam viduam, velut in causam attractam et detentam.

Pro actore procurator Gabriel Boj er taliter allegat: Ilyen okra nézve kellett in jus attrahálnom, hogy itt, Aranyosszéken, diversis locis et vicibus, de quibus protestatur, végnélkül való kárhozatra ingerlő ördögökkel közölvén dolgát

ARANYOSSZÉK, 1700.

197

és azokkal tartván czimboraságot, igen titkos és praktikás mesterségével más keresztyén jámborokat testben megnyomorított, rendkívül való mesterségével gyógyított és azon mesterséggel gyakorlatossággal volt ; melyet ha tagadna, data exmissione doceálok, doceálván megkívánom a jure : bogy elsőben complices társainak kiadására megtorturáztassék, annak utánna tűzzel megégettessék, vízi próbán legelsőbben meg is próbáltatván ; ad ulteriora protestálok.

Pro in causam attracta procurator Andreas Szabó.

Deliberatum.

Exm ittuntur utrinque ad futuram sedem.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 451. lap.) CLXII.

Aranyosszék, 1700.

Ugyanaz nap, mint az előzőben, ugyanazon hatósági ügyvéd Bartha Jánosné Gabos Borbálát hasonló váddal terhelvén, kívánja vízpróbára vetését és megégetését.

1700 die 7 Maii : Causa ejusdem vicejudicis regii contra et adversus feminam Barbaram Gabos, nobilis Joannis Bartha de Keresed, Sedis Siculicalis Aranyos, consortem, ut in causam attractam et detentam.

Pro actore procurator Gabriel Boj er taliter allegat : Ez okon kellett az in causam attractát in jus attrahálnom, bogy itt Aranyosszéken, diversis annis, locis et temporibus, de quibus protestatur, gonosz lélekkel társalkodván és azoktól vett titkos mesterségével gyakorlatossággal élt más jámboroknak károkra,

veszedelmekre ;

melyeket ha

tagadna, dato termino cum omnibus circumstantiis doceálok, doceálván megkívánom a jure : az vízben megpróbáltassék, annak utánna megtorturáztassék és in loco publico tűzzel megégettessék ; protestor de caetero.

Pro in causam attracta Andreas Szabó junior : negat et cupit exmitti.

Deliberatum.

Exm ittuntur ambae partes.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 452. lap.)

198

ARANYOSSZÉK, 1700.

CLXIII.

Aranyosszék, 1700.

Ugyanaz nap, ugyanazon felperes ügyvédje boszorkánysággal vádola Simándi Andrásné Fejes Erzsébetet s kívánja, hogy érdeme szerint büntettessék.

Causa levata ejusdem vicejudicis regii ratione officii sui, contra et adversus nobilem feminam Elisabetham Fejér, nobilis Andreae Siníándi de Kövend consortem, ut in causam attractam.

Pro domino actore procurator Gabriel Boj er.

Ilyen okon kellett in jus attrahálnom, bogy vádoltatott boszorkányi varázslással, melyet, ba tagad, dato termino doceálok és megkívánom : mint olyan bűvösbájos varázsló, érdeme szerint büntettessék.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 453. lap.) CLXIY.

Esztergom, 1700.

1700 szeptember 7-én Cbecby I. megyei ügyész azzal vádolta Lény Erzsébetet, bogy az ördöggel czimborált és attól tanult ördögi

mesterségével okos és oktalan állatoknak á r t o t t ; utóbb pedig, minden liszt és más, sütéshez való készület nélkül kenyeret sütött és más sokféle ördöngösséget cselekedett. . .

Kívánja : megcsigáztassék és tűzre ítéltessék rögtöni végrehajtással.

A per más ülésre maradt és több nyoma nincs ; de a városi számadás szerint 1700-ban a budai hóhérnak 10 forintot fizettek egy boszorkány elégetéséért.

(»Esztergom és Vidéke« 1892. évf., 54. szám.) CLXV.

Szászkeresztúr vidéke, 1700— 1701.

»Folbarth Mihály vádolja Herbarth Györgyöt, hogy lovát megnyargalta és megrontotta (1700 máj. 6.). A vád áthárul Herbarth nejére, ezt vízpróbára vetik, megtorturázzák és 1701 szept. 2-án elégetik.«

***(Müller Frigyes* id. műve 36. lap.)**

SZÁSZKERESZTÚR VIDÉKE, 1700—1701.

199

CLXVI.

SzászJceresztúr vidéke, 1700— 1701.

»Bonyha János 1700 júl. 7-én vádolja Schnell Simont, hogy marháit megrontotta. Schnellnét elfogják, vízpróbára vetik és 1701 szept. 2-án lefejezik s testét elégetik.«

***(Midler Frigyes* id. műve 36. lap.)** CLXVII.

Szászkeresztúr vidéke, 1700— 1701.

»1700 november 9-én Köller Jánosnét vádolja a község kovácsa, Maures István, hogy lábát megrontotta. Yízpróba után ezt is (1701 szept. 12.) lefejezik s testét elégetik.«

***(Midler Frigyes* id. műve 36. lap.) CLXVIII.**

Szászkeresztúr vidéke, 1700— 1701.

»1700 május 5-én Hirling János azzal van vádolva, hogy varázsmesterséggel búzát lopott. Bizonyítékok elégtelensége miatt a

törvényszék a panaszost s vádlottat kiegyeztette 1701. szeptember 7-én.«

***(Müller Frigyes* id. műve 36. lap.) CLXIX.**

Segesvár, 1701.

»1701-ben Segesvárt égetnek el egy boszorkányt.«

(Közli *Müller Frigyes* id. műve 46. lapján, hivatkozva a segesvári városi számadásokra.)

CLXX.

Debreczen, 1701.

Die Lunae 29 Novembris in sede judiciaria. Causa fisci contra Bogáthi Takács János inctum levatur : hogy boszorkány, *kan ördög,* mások reá vallottanak ; azonkívül lopó s

.orvgazda is.

Inctus negat. Deliberatum : doceat fiscus.

(Több nyom nincs.)

(Eredetije Debreczen városi levéltár 29. jegyzőkönyv, 816. lap.)
'

ARANYOSSZÉK, 1702.

CLXXI.

Aranyosszék, 1702.

Aranyosszék vicekirálybírája vádat emel Fóris György nemes ember ellen, hogy ördögi mesterséggel egy lopott lovat gazdájának visszaszerzett.

1702 die 19 Aprilis sedes judiciaria.

Causa Michaelis Balási de Keresed, vicejudicis regii ratione officii sui contra et adversus nobilem Georgium Foris de Földvár, ut inctum. E t actor contra eum allegat taliter : Ilyen okon kellett in jus provokálnom tisztem szerint, hogy vádoltatott bűvösbájos

boszorkánysággal, nevezet szerint, hogy falujában hálván egy kereskedő ember, kinek is éjtszakának idején egy lovát szállásáról ellopták. Melyen búsulván káros, mit cselekedjék, az inctus azt mondotta, hogy, ha neki két zlotot ád és fizet, megkeríti lovát. Mely felett egy zlotban megalkuván csudálatos és ördögi mesterségét megmutatta, mert elkérte a károstól azon lónak kantárát és a káros csizmáját, a melyben a csizmában te tt egy fejér követ s szárát azon csizmának azon kantárral összekötvén az pad alá tette.

Es minden bizonnyal azon káros lova egyszer nagy fáradtan elé jött, melyből ördögi mestersége megtetszik, melyet ha tagadna, dato termino kész leszek doceálni. Doceálván megkívánom, hogy tortúrára vonassák s vízi próbán is megpróbáltassék és azután megégettessék, in exemplum aliorum in loco publico. Protestor de caetero.

Pro incto procurator dicit : Nem tagadom, én dolgom ; de az nem boszorkányság, akárki megpróbálhatja, ha meg-cselekszi, soha marháját el nem vehetik.

Deliberatum :

Noha fateálja ugyan, mégis doceálja az actor, mind erről s egyebekről is cum circumstantiis.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 507. lap.) CLXXII.

Aranyosszék, 1702.

Vád Balogh István ellen, hogy házában, kárának megkeresése czéljából boszorkányozót tartott. Tanúkihallgatás rendeltetik.

1702 die 19 Aprilis sedes judiciaria.

Causa Michaelis Balási vicejudicis regii, ratione officii sui contra et adversus Stephanum Balog de Földvár. Actor contra eum allegat taliter :

M

”

lfflgUW äUÄM

mm

DEBRECZEX, 1 702**.**

201

Ilyen okon szólíttattam és in jus attraháltam az inctust, hogy nem tudatik, mi okból viseltetvén, házánál nemes ország törvénye ellen, maga házánál büjös-bájos boszorkányozót tartott kárának megkeresésére s meghozására ; azzal consentiált complicessé tévén magát. Annak felette maga lopó fiát, kinek nevéről protestálok, — az bíró kezéből az fogságból, — melynek is napjáról, helyéről és idejéről protestálok, — erőszakosan az ország törvénye ellen kivette, megszabadította ; mely két rendbeli dolgát, ha tagadná, dato termino kész vagyok doceálni :

doceálván megkívánom, hogy büjös-bájosságért

halállal büntettessék. Hogy fiát bíró kézbül hatalmasul ki vötte, frt 500 javaiból exequáltassék. Protestor de caetero.

Pro incto procurator : cupit exmitti. Deliberatum : Ex-mi ttitu r utriusque ad futuram.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 508. lap.) CLXXIII.

Debreczen, 1702.

Szabó Zsigmondné ellen paráznaság és boszorkányság miatt per emeltetvén, a megtörtént tanúkihallgatások után ügyének tárgyalása.

1702 die 26 Junii Lunae in sede judiciaria.

Causa fisci contra Szabó Zsigmondné Szabó Erzsébet.

Incta post attestationes reassumitur.

Incta cupit sibi extradari nomina et fassiones testium.

Actor d icit: Consuetudo et jus municipale civitatis id non dictaret, sed sufficeret nomina testium solum modo perlegere et contra easdem excipere.

Deliberatum est : Non communicabuntur fassiones testium ex antiqua consuetudine, sed nomina duntaxat testium.

Incta tandem ad bimembrem fisci actionem idem, qui in praemissis procurator, cum iisdem juris cautelis, non sponte, sed coacte az incta asszony képiben így felel: Simpliciter et peremptorie tagadja az incta, hogy ódásban, kötésben, varázslásban, boszorkányságban nem leledzett soha ; hogy szem-gyógyító írral, mely szabados orvoslásnak mestersége, Isten segítsége által sokakkal jót tö tt és meggyógyította, azzal sem Isten, sem ország törvénye ellen nem v é te tt: kívánja azért, hogy a dominus actor, a mit az incta ellen allegált, nemcsak per quasdam illationes, hanem nyilván és világosan bizonyítsa be : secus absolváltatni kíván. Mivel penig a dominus actor actiójában sem a személyt, kivel, sem a helyet, holott, fel nem tötte : kívánja eo in puncto, hogy az actio condescen-dáljon, Part. 2. Titulus 26.

202

DEBRECZEN, 1702.

Pro actore protestatur de confessatis inctae, quod non sponte, sed coacte debuerat respondere, quod tamen jure fit, non fit coacte ; quod ad simplicem negativum attinet in foro contradictorio, quod sit saga, si producta non sufficiant, ulterius postularet exmitti. Quod ad adulterii condescensionem attinet, propter non specificationem loci et personae, ea in jure civili omitti solent. K ithonits: Caput 2, Quaestio 1.

Incta : minthogy az első ágára az actionak, úgy a másodikra is exmissioja vagyon (Part. autem 2, Titulus 31), binaria exmissio non ad m ittitu r: cujus vigore cupit judicium. A mi a paráznaságot illeti, különbség vagyon szabadszemély és köteles személy között ; azért, ha szintén paráznaságát com-probálhatná is, de szabadszemély lévén, halált nem érdemel, quod probet in instanti.

Pro actore: Exceptio inctae non stat, quia de affirmatione, vel negatione hactenus nulla fuit mentio, sed solum, quod sit proscripta et profuga incta, doceret fiscus.

Pro incta : Minthogy in figura judicii megvallotta, hogy in instanti doceálja, azért nem szükség exmittáltatni, hanem in instanti

doceálja.

Deliberatum :

Secundum assumptam probam, doceat

fiscus in instanti.

Perlectis testium nominibus incta contendit contra testes : Primum Michaelem Szőke, mert orv, melyet doceál az incta ; contra quintum Szepesi Istvánná, mert peresse volt és semmit nem doceálhatott ; contra Vincze Mihályné, ez is peres társa volt, s mind éltig *szavatos* asszony v o lt; contra Tárnái András és felesége ellen, mert az inctának atyafia s a jószága a kezénél vagyon.

Pro actore protestatur contra inctam, cum exciperet oontra testes, quod probare debet in instanti, secus in homagii eorumdem convincitur. (Secunda Pars. Titulus 36.) Incta data exmissione probabit.

Pro actore : siquidem ageret hic constitutione igitur in poena emendae linguae convincitur.

Pro incta : Minthogy az incta procurátora maga személyében nem szólott semmit, hanem az incta nevében, azért ebben constitutio nem kívántatott, mivel ebben a causában mindenek ellen constituálta, azért semmiben nem incurrál.

Deliberatum : Doceálja az incta a tanúk ellen való objecti óját in futura sede ; prohic et nunc ex gratia sedis exmittitur. Egyébaránt a modo in posterum, effélék in instanti doceáltassanak.

DEBRECZEN, 1702.

ßzabo Zsigmondné pere tárgyalása közben a városi tanácshoz érkezett a földesi tanács átirata, melyben közli Szabolcs vármegyének ítéletét, miszerint Szabóné, ha hetedmagával nem tud tisztítóesküt tenni, megégettetik. A debreczeni tanács nem tartván magát hivatva más hatóság ítéletét végrehajtani, illetőt a városból kiűzi.

3 Julii in sede judiciaria.

Szabó Sigmondné Szabó Erzsébet nevű asszony a városban találtatván és boszorkánysággal vádoltatván, minek utánna a fiscus ellene processust indított volna, a dolog com-probatióra menvén, medio tempore — a földesi tanács levele érkezett meg, melyben

mind az ellene coliigáit tanúvallások, mind a földesi és sápi tanács, mind a nemes vármegye deliberatuma szerint megsententiáztatott. Nevezet szerint a nemes Szabolcs vármegye törvénye ilyen volt.

»Deliberatum inclyti comitatus de Szabolcs : Tisztítsa magát bitivel Szabó Erzsók, hetedmagával intra quindenam, másként, ha nem tisztíthatja modo priori, tehát akkor meg égettetik, a földesi nagyobb rész deliberatuma szerint. Datum in congregatione in oppido Kisvárda. 15 Februarii 1702.«

Deliberatumnak lévén hátra csak az executiója, előtte elábált.

De mivel a más törvényének az executiója nem a nemes tanácsot illeti, kezét reá nem veti, hanem, hogy olyan személy lévén, ide jött botránkoztatni, hóhér által kikisértessék és innen proscribáltatik ; ha itt találtatik, halál leszen fején.

(Eredetije Debreczen városi levéltár 29. jegyzőkönyv, 383. lap.)
CLXXIY.

Debreczen, 1702.

1702.

év május hó 2-án Dobi Zsigmondné Pap Erzsébet

ellen vád emeltetik boszorkányság miatt, de az ügy ezúttal napirendről lekerült s több nyoma nincs.

1 Ugyanazon nap vád Késcsináló Péter ellen is, mert büvös-bajős személylyel szövetkezett s eltitkolta annak a városban létét. A vádlott mondja, hogy őt egy legény ámította, hogy a »Tátosok fejedelme», de ő nem igen hitte, a többiek elcsalták pénzt keresni. Julius hó 10-én Késcsináló Pétert és még hat társát arra Ítélik, hogy valamennyi verem van a város körül, melyeket pénzkeresés m iatt vájtak, mindazokat ők harmadnap alatt töltsék be. \ **(Eredetije Debreczen város levéltára 29. jegyzőkönyv, 399. lap.).**

CLXXY.

Csíkmegye, 1702.

Csíkszentimrei Dömös Jánosné Szakács K atát a megyékben

szokásos circáláskor, az ú. n. ***ispán járáskor,*** a saját faluja-beliek feljelentették, hogy varázsbékával, nagy fűnek elásásával stb. varázslóit; azonkívül parázna, káromkodó. A felperes fél felhivatik vádjait bebizonyítani.

(Szádeczky : **Székely Oklevéltár VII. kötet, 95. lap, 1405. számú oklevél.) CLXXYI.**

Hajdúböszörmény, 1702.

Sári Judit és Thúri Dorka boszorkánysággal vádoltattak,.

de a magistratus csak Thúri Dorka ellen tudott bizonyítani, a kit meg is égettek.

(Komáromy András : **A szabad hajdúk történetére vonatkozó kutatások.**

55. lap.)

CLXXVII.

Bihar vármegye, 1703.

A bagaméri földesurak önmaguknak jus gladiit tulajdonítván, öt boszorkányt megégettek ; a vármegye ez ügyben vizsgálatot rendel.

Determinatum est, ut Gregorius Bogacsics judex nobilium occasione combustarum quinque sagarum in possessione Bagamér ex eo, quod jus gladii sibi vindicaverint, mediante inquisitione resciat, quinam et quot judices super praescriptas fecerint judicium, quibus rescitis admonendi erunt domini terrestres super incarceratione eorundem, in casu vero negli-gentiae, dominus vicecomes curabit eos incaptivari, sicque pro demerito incliti comitatus, in sede judiciali eosdem puniet.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában ; jegyzőkönyv I. kötet, 582. 1.) CLXXVIII.

Szeben, 1703.

Tudósítás több boszorkány vízpróbára vetéséről, kik közül egy férfi és egy nő fővétel után, három nő elevenen elégettetett.

(»Deutsche Fundgruben«,etc. Neue Folge. Eugen Trauschenfels. 364. 1.),

KŐHALOM, 1703.

205

CLXXIX.

Kőhalom, 1703.

»1703-ban Kőhalomban két fehértemplomi nővért elevenen

-elégetnek.«

***(Müller Frigyes* id. mű, 46. lap.)** CLXXX.

Kőhalom, 1704.

»Ugyanott (Kőhalomban) 1704-ben egy férfit, Schweisches községbelit és egy streitforti asszonyt égetnek e l ; a férfit előbb lefejezték.«

***(Müller Frigyes* id. mű, 46. lap.)** CLXXXI.

Segesvár, 1704— 1706.

»A segesvári bíróság előtt 1704-től 1706-ig egy per folyik Fleischacker Jakab és felesége ellen, kiket azzal vádolnak, hogy Gottsmeister András t boszorkánymesterséggel megölték. Barátaik könyörgésére tekintettel arra, hogy tizenkét élő gyermekök van s a férfi közhivatalokat viselt volt, kegyelemből a városból és székből száműzetnek ; habár megérdemelték volna a halált, mert bebizonyúlt, hogy varázslók.«

***(Müller Frigyes* id. mű, 46. lap.)** CLXXXII.

Nagyhánya, 1705.

1705 január 23-án Szászáné, Szakácsnő és Pap Andrásné, miután a bíróság a tanúk vallomásai alapján boszorkánykodásukról meggyőződött s miután a vízpróbán sem merültek alá, kivitettek a »Kákás mező «-re és ott megégettettek.

(»Hazánk s a Külföld« 1866. évfolyam, 448. lap.) CLXXXIII.

Brassó, 1706.

Tudósítás két boszorkánynak elégetéséről.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 120. 1.)

206

ARANYOSSZÉK, 1706.

CLXXXIV.

Aranyosszék, 1706.

Egy ügyvéd, ki a megye megbízásából boszorkányok ellen mint felperes működött, panaszolván, hogy a boszorkányok azért ökreit tönkretették, adómentességért folyamodik.

Köwendi öreg Szabó Andrásnak alázatos suplicatiója az nemes székhez.

Tekéntetes nemes szék, alázatosan kénszeríttettem nagyságtokhoz és kegyelmetekhez folyamodnom. Egy alkalmatossággal nemzetes Szilágyi András uram ratione officii holmi boszorkányokat prosequáltatván, azok ellen engemet állított prókátornak ; melyek alkalmatosságával a boszorkányok két ökrömet megnyargalták, nagy kárban maradtam ; kihez képest könyörgök nagyságtoknak, kegyelmeteknek az mostani terhes adóból immunitáljon, kiért Isten fejenként nagyságtokat kegyelmeteket megáldja ; én is alázatosan megszolgálom.

Kesolutio in dorso scripta haee e r a t :

Az Szék megtekintvén ez supplicánsnak mind testével és leikével keresett szolgálatját, az adózástól vita durante eximálta.

Extradatum per Franciscum Mihályi juratum notarium Sedis Siculicalis Aranyas.

(Eredetije Aranyosszék levéltára »Attila« jegyzőkönyv, 173. lap.) CLXXXY.

Debreczen, 1706.

Lugosi Kata boszorkányság miatt perbefogatván, az Ítélet előtt megszökött.

1706 die 28 Januarii.

Causa fisci contra Lugosi K ata inctam : Hogy magát az ördögökhöz csatlotta, ezeknek mesterségére adta, óldó-kötő, varázsló,

boszorkány, kerítő, parázna, káromkodó személy, —

már megintetett, itt ne lakjék, de vakmerőségre adván magát, csak itt com periáltatott: ezért doceáltatván ellene, égettessék meg.

Incta negat simpliciter.

Deliberatum : doceáltassék ellene.

(Eredetije Debreczen város levéltára 30. jegyzőkönyv, 30. lap.)

DEBRECZEN, 1707.

207

CLXXXVL

Debreczen, 1707.

Lugosi Kata 1706-ban történt elszökése után újból elfogatván, városból száműzetik.

1707. 12. Julii. Causa fisci contra Lugosi Kata inctam : Hogy magát boszorkánységba foglalta, mások házát felégetéssel fenyegette, egyéb rossz maga viselésé vei sokakat a városban megbotránkoztatott. Hasonló dolgokért ezelőtt is fogva lévén, a tömlöczből elszökött: azért égettessék meg.

Deliberatum : Uzettessék ki a városbul, ha többé a város határán találtatik, halál leszen fején.

(Eredetije Debreczen város levéltára 30. jegyzőkönyv, 245. lap.) CLXXXVII.

Nagyszeben, 1707.

Tudósítás egy boszorkánynak vízbefullasztásáról.

(»Deutsche Fundgruben« ***etc.*** **Neue Folge. Eugen Trauschenfels. 373. 1.)** CLXXXVIII.

Ugocsa vármegye, 1707.

Magánpanasz következtében a megyegyűlés határozatából Tivadar és Péterfalva községekben foganatosított tanuvallatás varázslás és boszorkánykodás iránt.

Anno 1707 die 29. Aprilis.

Mi Révedy János, nemes Ugocsa vármegyének substitutus szolgabírája, Sárközy Miklós hites assessora, jöttünk ide nemes Ugocsa vármegyében Tivadar nevű faluban és akármely helyben, az hol kívántatik ; tekintetes nemes vármegyének die 27 Aprilis anni 1707. Szirma nevű faluban celebrálhatott generalis gyűlésiből exmittáltatván nemzetes vitézlő Szőlősi István uram ő kglmének instantiájára collateralis attestatiónak peragálására juxta utrum nobis propositum, quod sequitur hoc modo.

Utrum de eo :

Tudja-e az tanú, nyilván látta-e, avagy bizonyossan hallotta-e ezen

Tivadar nevő faluban és akár hol ezen felől megirt nemes Ugocsa vármegyében, kik vesztették volna Szőlősi Jánost és más keresztyén leikő embereket, férfiakat és asszonyi

állatokat, az kik most is sinlődnek nyavalyájókban és kik volnának az olyan varázsolok és kan ördögök ?

Primus fatens consors Andreae Pap Elisabetha Kotaj annorum circiter 30 jurata et examinata nyilván vallja, hogy hallotta Sebesi Borbála szájából mondván ez fatens előtt, megemlegeti ördögszülte vargája ez házasságot, úgy mint Szőlősi János.

2dus fatens nobilis Franciscus Vince, annorum circiter 80, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ez fatens Poncz Mihályné, úgy mint Székely Borbála szájából, hogy mondotta Sebesi Borbála, elvesztettétek Szőlősit, melyre felelt Székely Borka Sebesi Borbálának : azon mondásodat törvény nélkül nem hagyom.

3ius fatens consors Michaelis Székely Catharina ősz, annorum circiter 40 jurata et examinata sic fatetur : Hallotta nyilván ez fatens Sebesi Borbála szájából veszekedvén Székely Borkával, hogy megemlegeti Szőlősi János, hogy a mi leányunkat el nem vötte, malombul együtt haza jővén.

4tus fatens consors Francisci Vince Magdalena Köncs nobilis annorum circiter 40, jurata et examinata sic fatetur : hallotta nyilván az fatens Sebesi Borka szájából, hogy mondotta, válljék el Szőlősi János, légyen övék, gyógyítsák meg, ha kell, nékiek nem kell, — veszekedvén Székely B orkával; ez fatensnek házában lévén Székely Borka, beszélgetvén Szőlősi János dolgát, mondván Székely Borka : hiszen reánk kiáltott Sebesi Borka, hogy mi vesztettük meg Szőlősi Jánost, de ők hurczolták őtet.

5tus fatens Michael Székely nobilis annorum circiter 60, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta nyilván ez fatens Sebesi Borka és Székely Borka szájából, hogy egymással veszekedtek, mondván Sebesi Borka Székely B orkának: hiszön ott fenyegetted te is Szőlősi Jánost, a hol én is, —

kire is kurvának nevezvén egym ást; vallja ezen fatens hiti után, hallotta Patak Pálné szájából, hogy vagyon 16 esztendeje, miolta nyavalyás és nem más, hanem Székely Andrásné képiben jár reá

minden éjtszaka és erővel étetné vélle a csukát.

Item vallja azt is, hogy Sebesi Boika Vincze Ferenczet kan ördögnek kiáltotta.

6tus fatens Laurencius Bence, nobilis annorum circiter 40, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta nyilván ez fatens Bence Jánosné szájából, hogy miolta oda házasodott Szőllősi János, ha bément is a házban, de soha le nem ültethették és azon házban nem is maraszthatták, a mely nyavalyában most fekszik, azolta esett reá, miolta Bencéné leányával meg-mátkásodott.

7-us fa tens, vidua Helena Szőcs nobilis annorum circiter 43, jurata et examinata sic fatetur : hallotta nyilván ez fatens, hogy Szőllősi Jánost nem más, hanem Vincze Ferenczné vesztette volna meg, mivelhogy azelőtt is nagy gyanúság volt hozzá a féle dologban.

8-vus fatens consors Johannis Turkelyi, Anna Szilágyi annorum circiter 40, jurata et examinata sic fa te tu r: Ez fatens Bence Jánosnénál bémenvén, hallotta szájából, hogy mondotta volna Vincze Ferenczné : válljék el Szőllősi János attul a nagy lánytul, — meggyógyul.

9-us fatens consors Sigismundi Farkas Helena Szabó nobilis annorum circiter 30, jurata et examinata sic fatetur : hallotta ez fatens Székely Borka szájából, hogy fenyegette Sebesi Borka leányát, melyre felelt Sebesi Borka : ne fenyegess, mert hasznos a te átkod, mert tudod-e, mikor a malombul jöttünk, hogy megfenyegetted Szőllősi Jánost, hogy el nem vötte az öcsédet ; azt is vallja, hogy hallotta Patak Pálnétul panaszolkodván, hogy Székely Andrásné reá jár leányával és azok gyötrik őtet.

10—

mus fatens vidua Borbara Sebesi nobilis annorum circiter 25, jurata et examinata sic fatetur : hallotta ez fatens nyilván Vincze Ferenczné szájából, hogy szidalmazta Bence Jánosné leányát, Szőllősi János hogy eljegyzette mátkáját, mondván : tizenhét esztendeig meg nem engedi azon leánynak, hogy bekössék a fejét híres kurvának, annak utánna sem lesz gyolcs a fejére tisztességesen. Azt is vallja ezen fatens, hogy egy néhány ember a fatenssel együtt kan ördögnek kiáltották Vincze Ferenczet ; azt is

vallja, hogy a mikor Sárközi Mihálnét földhöz verék, Vincze Ferencznére gyanakodott, az után oda menvén Vincze Ferencz, a fejét megtapogatván, Sárközi Mihályné megkönnyebbedett.

11—

us fatens consors Nicolai Sárközi Susanna Garbóczi.

annorum circiter 43, jurata et examinata sic fatetur : hallotta nyilván ezen fatens Vincze Ferencztül egy néhányszor szidalmazván Bence Jánosné Szőlősi eljegyesedett mátkáját, hogy míg ő él, soha meg nem engedi, hogy férhez menjen.

12-us fatens vidua Borbála Szőlősi, annorum circiter 30, jurata et examinata sic fatetur : ezen fatenst kérvén Szőlősi János, nagy nyomorúságban lévén, hogy menjen Vincze Ferencznéhez, titkon mondjon valami orvosságot, avagy menjen hozzá, maga Vincze Ferenczné orvosolja meg, bizony senkinek nem lesz hírével; kit megcselekedvén ez fatens, de arra azt felelte Vincze Ferenczné: ne híj engemet az ebnek, hogy az ebek megkötötték, azon ebek meg is ódgyák ; ha a fejedelem hína is, még sem mennék, — melyeket meg is nevezett Vincze Ferenczné : úgymint Sebesi Borkát, anyástul, Bencze K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

14

Jánosnét is, Sárközi Mihálynét, azok tudják, mi lelte Szőlősi Jánost. Hallotta a fatens Vincze Ferenczné szájából : bolondok vattok s nincs eszetek, bogy el nem válik attul a leánytul Szőlősi János, mert mindjárt meggyógyulna; lám a Turkelyi fia is meg nem gyógyult, míg a Pap leányától el nem vált.

13. fatens Andreas Medgyesi, nobilis, annorum circiter 40, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ezen fatens Patak Pálnétul, hogy panaszolkodott Székely Andrásnéra, nem nyughatik tülle, éjjel-nappal reá jár személye szerént, őmiatta nyomorék ; azt is vallja ezen fatens, egykor kertiben feküvén ezen fatens, az elmúlt esztendőben vasárnap délelőtt fényes nappal, egy gubás asszonyember fejér gyolcsban lévén, a fején . . . . !) megnyomta, fel se serkenvén a fatens megszidalmazta azon asszonyt, hogy miért nem hagy békét nékie, azonban néki fordulván a fatensnek s hasra ledöltötte a földre és ott gyomrozta ; küczködvén vélle erőssen, a

két hüvelykét vetvén a fatens hónaljában erőssen megdöföIdőzte mumorogatván *(így!)* reá mint egy erős m edve; az fatens mesterkedett rajta, hogy megláthassa személyét, de semmiképen nem lehetett, fére hajtván a fejét, ki m iatt az egész nyáron nem dolgozhatott az fatens.

14. fatens Johannes Ferencz annorum circiter 25, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ez fatens Tivadari Pap Andrásnétul, hogy mondotta ő előtte Vincze Ferenczné : hiszem is vallották egymást Székely Borka Sebesi Borkával hányván szemére egymásnak, hogy a mint egyik, úgy a másik vesztették meg Szőllősi Jánost, ők gyógyíthatják meg ; azt is vallja a fatens, hogy Vincze Ferenczné s Bathári Csorna Miklósné, a harmadikat nem esmérte, lóháton járván a forgolányi akasztófánál, eleiben állván az három asszony, a ketten két felől fogta a kantár szárát, a harmadik megfogván magát a fatenst, elragadták épen az Angyalosnál lévő táboron keresztül húzták.

Mint az Bone strása mellett épen az Akasztófánál, a hol egy kémet felnyarsoltak, Bone uram alá vitték, mondván a fatensnek : ezt a kuruczot nyársalták fel, de tenéked kell még ma meghalnod érette. Felelvén nekiek a fatens, akkor megnyílván a szája : nem hagy el az én Istenem ; azután soha nem tudta, hol hordozták, hanem az édös atyja jelentette a fatensnek, hogy járt volna, igen megfáradván úgy tért eszére és azután megbeszélte bujdosását, az után azon két ördöngös asszony Babos Pált és Lenárfi Györgyöt kénszerítették és kérték, hogy csak ne fenyegesse őket a fatens, valamit kíván meg-alkusznak vélle, csak ki ne kiáltsa dolgát, a melyeket cselekedett.

J) Olvashatatlan szó.

UGOCSA VÁRMEGYE, 1707.

211

15. fatens Andreas Nagy nob. annorum circiter 30, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ezen fatens Patak Pálnétul, hogy a feleségére Székely Andrásné képében járnak reá és nem nyughatnak tülle ; azt is hallotta a fatens azt is hallotta ***(így!),*** hogy Yincze Ferenczné reá vallott Székely Andrásnéra, ő vesztette volna meg Szőlósi Jánost.

16. fatens Paulus Patak annorum circiter 50, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ezen fatens maga feleségétül régtül fogva sénlűdvén nehéz nyavalyában, hogy Székely Andrásné képében

járnak reá és nem nyughatik tülle ; azt is hallotta a fatens, hogy Yincze Ferenczné reá vallott Székely Andrásnéra, ő vesztette volna meg Szőlősi Jánost, i 17. fatens Georgius Belényesi nobilis annorum circiter 30, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ezen fatens, hogy közönségessen beszéllették a faluban panaszolkodván Patak Pálné, hogy a mikor kiveri az nyavalya, senkit mást nem lát körülötte, hanem csak Székely Andrásnét leányostul.

18. fatens Johannes Turkely nobilis annorum circiter 30, juratus et examinatus sic fatetur : tudja ez fatens nyilván, hogy a feljebb való esztendőkben a fatensnek István nevű

fia menvén halmi vásárra pünkösdkor, azonban Székely Imréné adván kezében két ezüst tőt, kit hazajővén a fia, visszakérte az gombostőt tülle és ezután a legény megnyomorodott természetiben, mái napig is nyomorék; nézőhöz menvén atyafiai, a néző is azt jelentette, hogy a ki a gombostőt adta neki, az tö tt néki. Item azt is hallotta a fatens Patak Pálnétul, hogy nem más, hanem Székely Andrásné jár reá képében.

*(Oldalt **megjegyezve:*** authenticates.) 19. fatens consors Andreae Medgyesi annorum circiter 30, jurata et examinata sic fa te tu r: vallja ezen fatens, hogy Patak Pálné nem másra, hanem Székely Andrásnéra gyanakszik a nyavalya iránt, mert minden éjtszaka képiben hozzájár nyomorgatni; item azt is vallja, hogy Turkely István nyomorúságában s természetében való megnyomorétása Székely Imré-nétül való.

20. fatens consors Georgii Belényesi Frusena Vince annorum circiter 40, jurata et examinata item fatetur, uti antecedens testis.

21. fatens vidua Borbála Mátyás annorum circiter 50, jurata et examinata sic fatetur : hallotta Patak Pálnétul, hogy minden éjtszaka reá jár Székely Andrásné.

22. fatens consors Georgii Kalocsai annorum circiter 26, jurata examinata sic fatetur, uti praecedens, hoc addito : hallotta a fatens Patak Pálné szájából, hogy még a templomban is **14***

212'

fényes nappal itatta Székely Andrásné, kitül ka meg nem fűlt, erővel készerítvén.

23. fatens consors Georgii Sárközi annorum circiter 50, juratus et examinatus fatetur : hallotta ezen fatens Patak Pálnétul, panaszolkodván, nem ura, hanem Székely Andrásné m iatt nyomorgattatik ő az nyavalyában, képében járván hozzá minden éjjel, ismét zavaros italokat erővel itat vélle, csúszó állatot étetett v élle; item Ferencz István szájából hallotta, hogy Patak Pálnétul. *(íg y!)* 24. fatens Johannes Garbóczi nobilis annorum circiter 45, juratus et examinatus sic fatetur : hallotta ez fatens nyilván Yincze Ferencznétül, hogy Székely Andrásné vesztette meg Szőlősi Jánost, Patak Pálnét hasonlóképen.

25. fatens consors Pauli Patak annorum circiter 40, jurata et examinata : vallja ezen fatens, hogy mindenkor nehéssége vala Székely Andrásnéra s elédestül Szőlősi Jánosra, hogy a leányát el nem vötte ;[_maga részérül penig egynéhány esztendőktől fogva nagy nyavalyát szenvedvén, senkire m ásra nem, hanem Székely Andrásnéra vallja, éjjel-nappal nem lévén tülle nyugodalma ; hol bika Jrópiben, hol maga személyében jár hozzá s roncsolja s vesztegeti. (Ez fatensnek a tüzes (!) házában olyan italokkal itatta, az egyik kék volt, a másik olyan, mint a savó ; azonban Tivadarbul elmenvén ez fatens Péterfalvára, Balog Sigmond úr házához, ott étettek meg vélle egy nagy varág *(íg y !)* csúszót, a kinek csak a fejét megfogta; templomban és könyörgésen lévén, a fatens a mint a székben leborult, felrántották a fejét, reá menvén a fatensre azután elaluttatták s úgy kínozták.

26. fatens consors Michaelis Sárközi nobilis annorum circiter 28, jurata et examinata fatetur : falu bírája lévén ez fatensnek az ura, hogy megzálogolta Yincze Ferencznét, egykor a fatens csak azon veszi eszében magát, hogy a földhöz paskolták a maga házában háromszor ; Yincze Ferencznének az ura odamenvén és megtapogatta kezét, fejét a fatensnek, min gyárt megkönnyebbedett; de másképen, hogy a felesége küldötte Yincze Ferenczet a fatenshez, nem tudja.

Possessio Péterfalva.

1-mus fatens Georgius Székely annorum circiter 28, juratus et examinatus fatetur : hallotta ez fatens itt a faluban, hogy Nagy Istókot megvesztette volna Lakatos Erzsók, azután reá menvén Németiben meg is gyógyétotta, olyan nyavalyája lévén Nagy Istóknak, hogy nyálas fonalat ganéjla. Ezeket hallotta a fatens Kántor Jánosnétul. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) ÜGOCSA VÁRMEGYE, 1707.

2-us fatens vidua Catharina Szeles annorum circiter 40, jurata et examinata fatetur : hallotta ez fatens a Nagy Istók anyjától, hogy a fiát Nagy Istókot Lakatos Erzsók vesztette meg, utána menvén Németiben egy fűre való gyolcsot Ígért neki, csak meggyógyétsa s meg is gyógyétotta.

3ius fatens Stephanus Kámai nobilis annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur : hallotta ez fatens, Nagy Istókné panaszolkodván előtte, hogy mindenét elköltötte Lakatos Erzsók miá, beteg lévén. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) 4tus fatens Sigismundus Futam at lnobilis annorum circiter 43, juratus examinatus fa te tu r: ezen fatens házához menvén Nagy Istók panaszolkodván a nyavalya felül, hogy igen rosszul vagyon, a fatens kérdi tülle, mitül esett nyavalyája, azt vallván Nagy Istók, hogy nem más, hanem Lakatos Erzsók tö tt volna n e k i; azután hozzá menvén azon asszonyhoz, Nagy Istók m ondván: gyógyétsa meg, melyre azt felelte Lakatos Erzsók : ne baszszék mindenkor, mint az l ó ; azután csak rosszul volt Nagy Istók és az asszony Németibe ment la k n i; utánna menvén Nagy Istók, reménkedett neki, hogy gyógyétsa meg, bizony megfizet neki, melyre azt felelte Lakatos Erzsók : menj haza és szedj fejér szederjét; de Nagy Istók mondotta : hol vennék, nem is esmérem, kire mondja Lakatos Erzsók : erigy Bölöny felé az úton, ott az akasztófánál azon a sorföldökön szedhetsz olyat, s mikor sebtiben indult volna Nagy Istók, azon Lakatos Erzsók intett nekie a kis ajtónál, hogy oda menjen, de oda nem m e n t; azoltátul fogva rosszul kezdett lenni Nagy István odajártában.

5tus fatens Franciscus Sándor nobilis annorum circiter 35, juratus examinatus fa te tu r: látta szemeivel sokszor ezen fatens, hogy Nagy István kínlódott a nyavalyában és azt mondotta, hogy minden gyanúsága Lakatos Erzsókra vagyon ; de Szőlősi János dolgában semmit nem tud. *(Old. megjegy. :* authenticatus.)

6tus fatens Michael Makszin annorum circiter 25, juratus et examinatus : hallotta ezen fatens nyilván itten a helyben, hogy közönségesen beszéllették, hogy Lakatos Erzsók vesztette volna meg Nagy Istvánt, meg is gyógyétotta ; Nagy Miklósnak is ő te tt volna, hogy a feleségével nem lakhatik, el kellett válni tülle.

7-us fatens Michael Nagy nobilis annorum circiter 42, juratus et examinatus: hallotta ezen fatens sokszor Nagy Istvántul és Nagy Miklóstul, a fatens bátyjától, hogy Lakatos Erzsók miatt vagyon nyomorúságban és k ín b an ; nyilván tudja, hogy nem más, hanem

Lakatos Erzsók miá volt nyomorúsága, mert mindenkor azt hallotta a fia, hogy Lakatos Erzsók 214

UGOCSA VÁRMEGYE, 1707.

vesztette meg ő t e t ; tudja azt is ezen fatens, hogy nagy kínban lévén a fia, üzent Németiben Lakatos Erzsóknak őri Jánosiul, hogy ha megvesztette, meg is gyógyétsa, mely izenetre Lakatos Erzsók kijött Péterfalvára és Nagy Istókot békötötte, de semmit sem használt neki ; azután is rosszul lévén kételenségébül bement Nagy Istók Lakatos Erzsókhoz Németiben ; bejutván a szállására azt mondotta neki Lakatos Erzsók : most én hozzám jöttél, mi bajod van, nincsen semmi hijad. Nagy István erre kénszerétvén, gyógyétsa meg, Lakatos Erzsók orvosságot főzvén italt adott néki ; hazajött, mely ital után egˆ holnapig is ganéjlott nyálas fonalat Nagy István, úgy hullott ki belőle s azután gyógyult meg, újabban szedvén Nagy Istók fű veket, a kiket Lakatos Erzsók mondott neki haza jövet az erdőben ; a fatens f eredőt főzött fiának, úgy használt nékie. *(Old. megj. :* authenticate.) 9-us fatens Anna Oroszi, vidua annorum circiter 40, jurata et examinata : vallja azt, hogy hallotta Nagy Istóktul, nem más, hanem tulajdon Lakatos Erzsók vesztette meg őtet.

10—

us fatens Johannes Makszin annorum circiter 28, juratus et examinatus : hallotta ez fatens, hogy Nagy Miklós Lakatos Erzsók miá nem lakhatik a feleségével; ő te tt volna néki. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.)

11. fatens consors Stephani Gyulai Maria Jakab, annorum circiter 24, jurata et examinata : hallotta ezen fatens Nagy Istóktul, hogy Lakatos Erzsóknak Ígért volna egy fűre való patyolatot, csak gyógyétsa meg. Megfőzvén a petreselyem gyökerét s annak az levét itatta vélle meg.

12. fatens vidua Maria Fejsze annorum circiter 50, jurata et examinata : hallotta Nagy Mihálynétul, hogy a fia Lakatos Erzsók miá nem lakhatik a feleségével, rá sem nézhet; ő

tö tt volna néki.

13. fatens Sigismundus Nagy annorum circiter 25, juratus et examinatus fatetur : hallotta a bátyjától Nagy Istvántul, hogy Lakatos Erzsók vesztette meg s ő gyógyétotta meg is.

(Oldalt megjegyezve : authenticatus.)

14. fatens consors Johannis Kántor Elizabetha Székely, annorum circiter 20, jurata examinata sic fatetur : hallotta ezen fatens Nagy Istvántul panaszolkodván a fatens házában, senkire másra nem gyanakszik, hanem Lakatos Erzsókra, ő

miatta nyomorék, mert ha a házában megyen Lakatos Erzsóknak, mindjárt felmered az monya, kész mindenre, de mihelt házából kimegyen, minden férfisága elmúlik, megoldja a gatyáját, de nem huddozhatik, azután is rosszul lévén. Nagy István bément Ungvárinéhoz Németiben kénszerítvén, hogy gyógyétsa meg ; kénszerétvén csinált neki valami italt, de ÜGOCSÁ VÁRMEGYE, 7107.

215

Logy sűrű lévén az ital, irtózott meginnya s elöntötte, melyre ezt mondotta Lakatos Erzsók : haj miért öntötted el, nem kellett volna elönteni ; mely ital után megódván benne a kötést, még az útban fonalat ganéjlott csomónkint ; a fatens úgy emlékezik reá.

15. fatens consors Samuelis Szerémi annorum circiter 25, jurata et examinata : hallotta a Nagy István szájából, hogy mondotta, Lakatos Erzsók vesztette meg őtet, meg is gyógyétotta, mert orvoslásáért egy fűre való patyolatot Ígért nékie, kit meg is viszen Nagy István, mert ha meg nem gyógyétotta volna, el is veszett volna ; vallja azt is a fatens, házában ülvén Boros István Nagy Istvánnal, mondván Boros István Nagy Istvánnak : hiszem kényes is, azt mondotta sokan is Lakatos Erzsók, hogyha úgy mond engemet akarsz szeretni, mást nállamon kívül ne szeress, mert bizony nem világétasz tübbé.

16. fatens Johannes Kántor nobilis annorum circiter 28, juratus et examinatus sic fatetur uti 14. testis in omnibus.

17. fatens vidua Margit Kántor, annorum circiter 40, jurata examinata : tudja nyilván ez fatens, hogy a fia Nagy Miklós megházasodván, semmiképpen sem lakhatott az feleségével és reá sem n ézhet; csak egy falatnit sütött is, ott kellett hadni, gyanakudván Lakatos Erzsókra, ő tötte volna néki.

(Oldalt megjegyezve: authenticatus.)

18. fatens Nicolaus Nagy nobilis annorum circiter 25, juratus et examinatus : hallotta ez fatens Sebesi Páltul Szent-Jóbon együtt lakván egy sátorban, azt mondotta, hogy miolta elvette Szőlősi

János az Bencze Jánosné leányát, azolta vesztették meg ; vallja azt is a fatens, hogy Nagy István és az anyja beszéllette volna Lakatos dolga iránt, nem más, hanem Lakatos Erzsók vesztette meg Nagy Istvánt, ugyanő gyógyétotta meg is, meggyógyulván nyálas fonalat ganéjlott. Item azt is vallja ez fatens, hogy tavaly nyárban beszélvén a holt Tiszán Yincze Eerencznével, hogy Nagy István Ígért neki egy véka búzát, hogy Lakatos Erzsókhoz menjen be Németiben és a mit tö tt neki, gyógyétsa meg, kit el is követett Vincze Ferenczné mondván Lakatos Erzsóknak : gyógyétsd meg

Nagy Istvánt, mert egy bogarat sem . . . az Isten nevében kérem Lakatos Erzsókot, melyre felelt Lakatos Erzsók Vincze Ferencznének : ne basszék ő mint a ló, nem lesz semmi híjjá ; egykor jöjjön be hozzám. Item vallja azt is ez fatens, hogy a mikor megházasodott, két hónapig lakván a feleségével békében, de mihelt kezdett összejárni a két asszony, úgy mint Lakatos Erzsók és Kántor Jánosné, mit csináltak köztük, mit nem, ők tudták, de azolta csendes lélekkel együtt nem lak-

hattak ; a fatens reá sem nézhet a feleségére és egy házban sem maradhat vélle, mely dologban ez fatens ment az espe-resthez Nagy-Paládra és panaszképpen jelentette maga meg-bántódását ; azonban mindjárt nyomában ott termett Lakatos Erzsók esperest uram házánál, a fatens semmiképpen nem m aradhatott ott, hanem mindjárt postán *(így !)* vissza kellett menni megbódult elmével úgy annyira megvesztegetődött szivében, hogy negyed nap múlva csak el kellett a feleségét űzni, mely dologban nagy gyanúságban esett Lakatos Erzsók, hogy ő m iatta volna valami tételének ; hozzá ment a házához és reménkedett nekie szépen, hogy, ha tudna valami orvosságot a nyavalyája ellen, orvosolná meg, a fatens megfizetne neki ; melyre felelt Lakatos Erzsók, nem tud ahhoz, ha gombolyagban kötik is, hanem vagyon Király-Daróczon egy asszony, a ki az olyan romlott embereket megméri gatyamatzagával a keze fej étül fogva az könyökéig, semmi gondja nem lészen, hanem atyámfia itt egy ördög sincs, hanem vadnak Fancsikán tudós asszonyok, azok nem hadnak titeket vesztiben ; eddig vagy szerettétek egymást, vagy nem, de pünköstig szeretitek egymást, jobban lesz dolgotok, mert az ilyen ifjú, a kinek most serkedezik a bajusza, csak kevés ideig kell a felesége n é k i; azután nem. Lám Szakmári Ferencz csak meg nem holt az Szamás János leányáért, el is ment Lakatos Erzsók alias Győrfi Szakmárinéhoz megjelentvén az

fia dolgát, hogy megházasítsa-e, avagy nem ? melyre felelt az Szakmári Ferencz anyja, eleget süthetek, s főzhetek én leányostul, azért ne házasodjék (csak volna mit) ; azolta nem kellett, nem is kell Szakmári Ferencznek az házasság.

19.

fatens Stephanus Nagy nobilis annorum circiter 25, juratus et examinatus sic fatetur : Hallotta ez fatens Lakatos Erzsók alias Győrfi Erzsók szájábul, hogy gyógyította egy Szőlősi embert, a kinek az farka nem jó volt és meggyógyult.

Vallja azt is az fatens, igen féltvén Lakatos Erzsók más nőstény személyektől ez fatenst (akkori időben peniglen Ungvári nevű

ura lévén), hogy nem járt akaratján, igen haragutt reá ez fatensre; egykor templom kerítésében összetalálkozván az fatenssel Lakatos Erzsók, köszönvén Lakatos Erzsók az fatensnek ; de nem fogadta, kiért Lakatos Erzsók megmohokta *(így!)* m ag á t; azután annyira volt az fatens, a nagy nyavalyája m iatt megbomlott természetiben, azótától fogva indítódott nyavalyája ; azután Sigmondhoz menvén az fatens pálinka innya, hogy talán inkább elmúlatja, hányhat tülle, de semmiképpen meg nem könnyebbedett. Ezután az fatensnek mondotta Lakatos Erzsók: miért nem jöttél hozzám Ujhelyben, ott lakván akkor, hiszem megmondottam bátyjának, UGOCSA VÁRMEGYE, 1707.

hogyha arra mégy, beküldjön, ha megkerültelek volna, semmi híjad nem volna ; ugyancsak azonban az fatens rosszul lévén beküldötte egykor őri Jánost Németiben Lakatos Erzsókhoz, elmenvén Péterfalvárul, megizenvén ez fatens, hogy meggyógyítsa ; mely izenetire azt izente Őri Jánostul : ne szeressen sokat és ne basszék mint az ló, házasodjék meg, semmi gondja nem lesz ; azután azon nyavalyát nem tűrhetvén az fatens, bement hozzá Németiben kénszerítvén és reménkedvén Lakatos Erzsóknak, hogy meggyógyítsa, azután mondván Lakatos Erzsók : ülj veszteg, ki ne menj az házból, úgy féltette más emberektül, hogy ne lássák östvének idein ; csinált kenőcset, megkerülte az házát ez fatensnek, mindjárt megkönnyebbedett ; másnap reggel pénzt kérvén az fatenstül, bort és mézet vévén, csinált több öszközekkel s gyökerekkel együtt megfőzvén kenyérhaj alatt orvosságot, megitatta az fatenssel, mely italnak az alja zavaros lévén kiöntötte, mondván Lakatos Erzsók, miért öntötted ki, az volt volna hasznos, eregy haza,

szedj borostyánt és veres szederjént, abból főzz feredőt, melyet az édes anyjával elkövetvén, azután mint az vitézkötés gombházon való. . . . *) ganéjlott ez fatens, esztendeig is nehezen tisztulhatott, az mely kötés volt ez fatensen, senki más, hanem tulajdon Lakatos Erzsók alias Győrfi tötte, ő gyógyította is meg. Azt is vallja ez fatens, hogy a mikor az förödőt csinálták, mondotta az fatens Lakatos Erzsóknak, hogy Csitó Jánossal is jól tenne, mert őmiá is reád kiáltnak, kire felelt Lakatos Erzsók : hogy akkor gyógyul ő meg, mikor az koporsóban teszik. Item vallja azt is ez fatens, hogy mikor Sepsiben akarván hajtani, csinált Lakatos Erzsók olyan öszközt, hogy jobb szerencséje legyen az ököreladáshoz, mely iránt tiltotta az anyja, hogy semmiképen el ne vegye, megindulva ez fatens ugyanazon marhával, intette Lakatos Erzsók, de az fatens el nem ment. *(Oldalt megjegyezve:* authenticate.) Super qua quidem praemissae attestationis seu inquisitionis serie literas nostras testimoniales sub sigillis nostris usualibus dandas duximus concedendas.

Actum in possessione Péterfalva die et anno supra notato.

Johannes Révedi, substitutus judlium incliti comitatus de Ugocsa mp. P. H. Nicolaus Sárközi juratus assessor comitatus de Ugocsa mp. P. H.

Felül: **29-a April. 1707.**

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára. Fase. I. Nr. 4.)

) Olvashatatlan szó.

2 1 8

BTHARMEGYE, 1708.

CLXXXIX.

Biharmegye, 1708.

Bihar vármegyében, Er-Semjén községben, 1708 junius 7-én a vármegye alispánjának, kóji Komáromy Györgynek megbízásából

foganatosított tanúkihallgatás Nagy Istvánné és más asszonyok ellen boszorkányságukért.

Infrascripti, judex nobilium et juratus assessor incliti comitatus Bihariensis, recognoscimus vigore praesentium : cum nos ad

mandatum perillustris ac generosi domini Georgii C. Comáromi illustris vicecomitis Bihariensis fuimus exmissi, secundum subinserta nobis de eo utri puncti, talem, quod sequitur in possessionibus ÉrSemjén et Albis peregimus inquisitionem. Anno 1708 die 7 Junii.

Utrum de eo :

1. Tudja-e bizonyosan az tanú? látta-é ? hallotta-é ?

Nagy Istvánnénak, Varga János anyjának és az Kötélverő

napának nyilvánvaló boszorkányságát ?

2. Tudja-e az tanú bűvölését-bávolását ?

3. Tudja-e az tanú, ha valakit megfenyegetett volna, az fenyegetés után nyavalyája lett volna valakinek ?

4. Tudja-e az tanú ördögökkel való társalkodását ?

Prima testis, consors Pauli Moesi Anna Yincze annorum circiter 68. Ér-Semjéniensis jurata fatetur : Hallotta az tanú, hogy mondotta egy bogyoszlói legény, szolgája lévén tanúnak, mondotta az szolga : hiszen ez az Nagy Istvánné tiszta ördög.

Albisen egy legény két polturájával adós volt Nagy Istvánnénak, az lábait megvesztették az legénynek. Az legény elment Nagy Istvánnéhoz, megvitte a két polturát, mondotta Nagy Istvánnénak: ihon az két poltura, eleget kínzottál eddig.

Az legénynek meggyógyult a lába.

Secundus testis Paulus Mócsi, annorum circiter 80. Semjéniensis, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta az tanú az maga szolgájától, hogy sok szó volt Albisen mindig Nagy Istvánnéra. Egy katonától is hallotta az tanú, hogy mondotta Nagy Istvánnénak: Szerencsed vagyon az ördöghöz ördög baszó banya.

Tertius testis Andreas Nagy, annorum circiter 30, juratus examinatus fatetur : Kenézben hallotta a tanú, hogy mondották : mikor megverte Nagy István a feleségét, megfenyegette a felesége : No Nagy István nem versz többször meg.

Azóta nyomorék Nagy István.

Quartus testisˆJohannes Dormány, annorum circiter 30, juratus

examinatus fatetur : Semjénben hallotta az tanú,

hogy mondotta Nagy Istvánné az urának : no meg véréi, de nem versz többet meg. Máj tini András katonától hallotta az tanú, hogy mondotta : nem tudom, volt-e boszorkány a másik felesége Nagy Istvánnak, de ezt az mostanit tudom, hogy nyilvánvaló boszorkány.

Quintus testis Michael Ádám, annorum circiter 26, nobilis persona examinatus juratus fatetur in omnibus, quam quartus testis.

Sexta testis consors Georgii Adam Elisabetha Geriny, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Hallotta az tanú Nagy Istvánné menyétül, — az lábán nem járhatott a menyecske — : megfenyegette Nagy Peti a mostoha anyját, a fenyegetés után megtapogatta a menyecskének a lábát Nagy Istvánné, mindjárt meggyógyult a menyecske.

Septimus testis, Andreas Dezső juratus examinatus fatetur : Hallotta Bogyoszlón az tanú, hogy megesküdt egy hajdú s mondotta : Nagy Istvánné tiszta boszorkány.

Octavus testis Stephanus Danes, annorum circiter 36, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta az Mészáros Miklós uram szolgájától, hogy Nagy Istvánné tiszta boszorkány. Azt is hallotta, hogy Péternének a kéményén beszart volna a Kötelverő napa. Péterné mondotta : bizony tiszta boszorkány a Kötélverő napa.

Nona testis consors Johannis Kovács Elizabetha Erdélyi, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur : Tudja bizonyosan, hogy pálinkát árult az tanú, az Varga János anyja mondotta az tanúnak : hord ide az pálinkádat, had igyam hitelben ; az tanú oda nem vitte, nem akart vele veszekedni az hitelért. Oly nyavalya érkezett másnap az tanúra, hogy az vizelletét nem tarthatta az szemérem testébe. Estve felé egy darab kenyeret és szalonnát szegett a tanú, vitte az Varga Jánosné házához adta, az Varga János anyjának. Tekintett az tanú szemibe, kérdte az tanútól, mondotta : miért nem hozád el az pálinkát. Az szalonnát, kenyeret tette az póczra az Varga János anyja : azután semmi gondja nem lett az tanúnak.

Decimus testis Valentinus Deák, annorum circiter 40, juratus examinatus fa te tu r: Fassionem septimi testis in omnibus confirmat.

Decima prima consors Petri Nagy Mária Gábor, annorum circiter 16, jurata examinata fatetur : Tudja a tanú, hogy úgy megnyomorodott a lábára, mankóra szorult. Az tanúnak az ura Sólyomkőből hazajött, az sólyomkői hadnagygyal megfenyegették Nagy Istvánnét, hogy, ha meg nem gyógyítja az tanú lábát, rosszul jár. Lefeküdt az tanú este az maga

ágyára, Nagy Istvánná megtapogatta az tanú lábát, harmadnapra meggyógyult az tanú lába.

Decima secunda testis consors Stephani Ponor, Anna Kerekes, annorum circa 32, jurata examinata fatetur : Tudja az tanú, hogy keresztelőben volt szolgástul a tanú, az tanú szolgájának nyújtott egy pogácsát Nagy Istvánná, az szolga meg nem ette. Hogy meg nem ette, az hideg estvére mindjárt el lelte, az világhoz sem tudott az tanú szolgája. Mikor megfogták Nagy Istvánnét, mindjárt az vizellete elállott az tanú szolgájának, azóta nem vizelhet, kínlódik.

Decimus tertius testis Michael Pócsi, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur : Tudja bizonyoson a tanú, hogy mikor Bagamérban megégették a boszorkányokat, az oszlophoz kötözött boszorkánytul kérdezte a tanú, hogy Semjénben van-e ördög ? Az tanúnak mondotta a kötözött ördög, hogy vagyon Nagy Istvánná és az Nagy Istvánná menyének az anyja Varga Jánosné. Azt is tudja, hogy az kötélverő napa eczetet kért az tanú menyétől, hogy nem adott eczetet, annyira volt a menyecske : köpdösött, el akart futni. Mihelyt megtapogatta az kötélverő napa, mindjárt meggyógyult az menyecske.

Decimus quartus testis Michael Csik Albisiensis, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur. Tudja az tanú, hogy mikor Albisrul . . . . x) vitték Lippainét, egy kunyhót cserélt az tanú két ólon az Lippainé vejitül Nagy György tül. Mikor tisztította volna az tanú, sok cserepet —, ötöt vagy hatot —, kiben zöld szerek, sárga írral voltak tele, tanált az tanú. Az egész kunyhó foghagyma koszorúval, külömb, külömb fűszerekkel volt tele.

Decimus quintus testis Stephanus Domány annorum

circiter 25, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta az tanú, hogy az Lippainé ve je Nagy György boszorkánynak kiáltotta n a p á t; soha reá nem kereste Lippainé a vejit.

Decimus sextus testis Georgius Fodor, annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur : Tudja a tanú, hogy mindenkor sok gyanú volt Lippainéra. Egykor egy tehene folyatott a tanúnak, s a bika bejött a tanú udvarára a tehén után. Lippainé ki akarta hajtani s a tanú nem engedte, nagy morogva elment Lippainé az udvarról. A kis gyermeke feküdt a tanúnak a kemenczeháton éjtszaka. Akkor éjtszaka úgy levetették fektéből a kis gyermeket, orrán, száján jött a vér. Lippainéra gyanakodott a tanú, hogy ő cselekedte volna. Egy vak leánya is volt Lippainénak, az orvos azt mondotta, hogy maga ette meg Lippainé ; az tanú hallotta egy asszonytul, ki meghalt.

J) **Olvashatatlan szó.**

BIHARMEGYE, 1708.

221

Decimus septimus testis Michael Fazekas, annorum circiter 46, juratus examinatus fatetur : Tudja a tanú, hogy Székely hídra ketten mentek a földesúrhoz, Lippainé is oda volt a tanúval. A tanú mondotta társának : menjünk el mi, ne várjuk Lippainét, mert ma estére kapálni kell mennünk.

Egykor mondja a tanú a Védi gátnál : Várjuk meg Lippainét.

Lippainé elérkezék s mondja a tanúnak : no Fazekas Mihály, megbánod ezt. A tanú protestált a társa előtt. A tanú haza érkezik Albisra : hát az öcscsének szeme, szája fére van vonva.

A tanú reá megyen Lippainéra, hogy gyanakodik reá, gyógyítsa meg az öcscsét. Lippainé és a tanú megegyeztek : a tanú öcscse csakhamar meggyógyult.

Decimus octavus testis consors Georgii Fodor Anna Somogyi, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Bizonyosan hallotta tanú egy asszonytul, ki Lippainéval az orvoshoz volt, hogy mondotta az orvosasszony Lippainénak : hiába hordozod ezen vak leányodat, mert te etted meg, ezen tanu-lád a boszorkányságot. Ad reliqua nihil.

Decimus nonus testis Stephanus Gaal, annorum circiter 34, juratus examinatus fatetur : A tanúnak volt a bogy oszlói hegyen cseresznyéje, kérte a tanútól Lippainé. De Bogyoszlón nem engedték Lippainénak Piroskáék, hanem ők szedték. A tanú tehenének akkor este elveszett a teje, hogy a cseresznyét nem adta Lippainénak : mindazért gyanakodott a tanú Lippainéra.

Vicesimus testis Petrus Hajdú, annorum circiter 60, juratus examinatus fatetur pro uti 18 testis.

Vicesimus primus testis Georgius Ötományi, annorum circiter 60, juratus examinatus fatetur : Tudja azt, hogy egy ember boszorkánynak kiáltotta L ippainét: az embert törvénybe fogta Lippainé. Egy hites ember, Somogyi István, mondotta Lippainénak : te felőled máskor is volt szó, békéljetek meg, a ki először annak mondott, nem kerested. A tanács is mindkettőt megbékéltette, s megbüntette. Azt tudja tanú, hogy mindenkor szó volt Lippainéra.

Vicesima secunda testis consors Michaelis Csik, Elisabetha Bencze, annorum circiter 39, jurata examinata fatetur : Tudja az mely ólat cseréltek Lippainé vejitül Nagy Györgytül, a tanú lelt egy kis pohárt az ólban, kiben volt egy fekete rézből csinált síp, két lyuka spanyorviaszszal volt bécsinálva, az öt lyuk csinálatlan ki volt nyitva, az hol billegették meglátszott a sípon, volt annyi, mint egy mutató-új a síp. A tanú korcsmáros lévén, Micskei Zsigmond, Mészáros Istók oda menvén bor innia az tanúhoz, elvitték a sípot. A kis pohár is elveszett a házbul. Azt is hallotta, hogy a maga leányát is megvesztette volna Lippainé ; Dombiné az orvostól hallotta.

Vicesima tertia testis relicta Stephani Hermány Anna Ország, jurata examinata fatetur : A tanú mindenkor gyanakodott Lippainéra. Egykor Lippainé borjupásztor volt, bogy a tanú ki nem adta Lippainénak a tejet este, akkor éjtszaka fére vonták a tanú fiának a száját. A tanú Lippainét megfenyegette. Egy asszony bekötötte volt a tanú fiának a száját ; míg a tanú nézőhöz volt felőle : a tanú fia meggyógyult.

Vicesima quarta relicta Stephani Szőllősi Catbarina Terge, jurata examinata fatetur : Tudja, hogy esteli harangozáskor tejfelt kért Lippainé a tanútól, a tanú nem adott, minthogy nem is volt. Viradtig a tanú tehene meghalt, gyanakodott Lippainéra, minthogy az előtt is *szavaty (sic !)* volt Lippainéra.

Vicesimus quintus testis Michael Kis, annorum circiter 50, juratus examinatus fa te tu r: Tudja bizonyosan tanú, hogy Lippainé Albison a praedikátornál lakott. A praedikátor megharagudott Lippainéra, minthogy a keze ragadós volt és egyéb dolgáért, egy este kihányta a házbul Lippainét. A papot akkor este megfenyegette ezt mondván :

meghidd pap, hogy soha pap úgy nem járt, mint te. A pap tudomány k o z o tt: halljátok falubeliek, ha engem valami lel, ne essék véletlen, a tanú fülével hallotta. A pap három hétre olyan rosszul lett — az ördögök hozzá adván magokat — magát felakasztotta a pap.

Azt is tudja a tanú, hogy két tehenen volt a malomba a tanú.

Mondotta a tanúnak Lippainé : nosza sógor vidd el egy kis búzámat ; a tanú nem vitte el. Mikor visszajött a malombul, Lippainé mondotta : nó nem vivéd el a búzámat, de megbánod. A tanú mihelyt kibocsátotta két tehenét a járomból, a szót elvégezvén Lippainéval, mindjárt egyik tehene a fenyegetés után megdöglött. A leányát is hallotta, hogy maga vesztette volna meg Lippainé, a néző mondotta.

Vicesimus sextus testis Franciscus Simon, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur, prouti testis decimus septimus, in omnibus.

Super qua quidem praemisso modo per nos peracta inquisitione litteras nostras testimoniales manus subscriptione et sigilli corroboratione munitas extradari voluimus.

Anno et die ut supra.

Michael Czeglédi inclyti comitatus Bihariensis judex nobilium L. S. Stephanus Péchi j urassor L. S.

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Fol. Hung. 973.)

BIHARMEGYE, 1708.

223

cxc.

Biliarmegye, 1708.

Nagy Istvánná, Uj Ilona és Balogh Ilona vádlottak és fogoly asszonyok ügyének Bihar vármegye Debreczenhen tartott ülésében tárgyalása. Az ítélet elhalasztó, míg némely tanuk újból ki nem hallgattatnak. Az egyik vádlott azonban, a ki a Miatyánkot szentségtelen czélra használta fel, otthon kalodába tétessék.

Anno 1708 die 28 Augusti. In libera regia civitate Debreczen comitatu Bihariensi existente celebrata est sedes judiciaria.

Praesidio perillustris ac generosi domini Georgii Comáromi praelibati inclyti comitatus Bihariensis vicecomitis.

Levata causa perillustris ac generosi domini Georgii Comáromi, uti praefati inclyti comitatus Bihariensis vice comitis magistratus et actoris contra et adversus Stephani Nagy conthoralem Elisabetham Vas uti primi, Helenam Új secundi, non absimiliter Helenam Balogh tertii ordinis in causam attractas.

Pro quo quidem magistratu et actore fiscalis egregius Georgius Maróthi reservatis de jure reservari solitis juris cautelis et beneficiis, cupit memoratas inctas more solito proclamari.

Quibus proclamatis actionem proponit contra eas sequentem : Miképpen az első rendbeli incta az elmúlt esztendőkben sok ízben és részben, ugyan nemes Bihar vármegyében ÉrSemj énben és Albison maga Istenéhez és keresztyén tiszta lelkiismeretéhez megkívántató kötelességének félre tételével, Isten és nemes hazánk törvénye ellen az ördöggel össze szövetkezvén, hol embert, hol asszonyt, hol marhát megvesztegetni, az előtt lőtt emberek megfenyegetése á lta l; nemkülönben az más két rendbeli incta is azon időtájban nemes Bihar vármegyében Ér-Semjénben és talán más helyeken is, embereket megfenyíteni s azután károsítani és veszteni, az ördöggel hasonlókép lőtt össze szövetkezések által.

Minthogy penig afféle cselekedetek az Istennek — signanter Mózes könyve 20. rész, 27. verse és az közönséges szokás (mely juxta Titulum 10 et Titulum 2, Partis 2, Decreti Tripartiti, még élő törvényt is fejül haladó törvénynyé vált) szerint,, életbeli megégetés büntetéseknek neme alatt vannak megtiltva : annak okáért kivánja magistratus et actor úr fisca-lissa, hogy az megnevezett törvények ereje szerint, úgy juxta Articulum 6. 1625 et Partis 3. Decret. Tripartiti Titulum 32, először más complex társaiknak megvallásokra megkínoztassanak, azután penig mások példájára, az megírt égetésbeli büntetéssel megégettessenek.

Inctae ex carcerum squalore eductae et personaliter adstantes, siquidem miserabiles et omni assistentia destituti essent pro procuratore eis destinando et adjungendo humillime suplicant.

Quare ex officio magistratuali egregius Joannes Eszenyi deputatur et adjungitur pro luenda et defendenda earum parte et causarum continuatio differtur in crastinum.

Quo recurrenti idem procurator domini actoris et magistratus, qui in prioribus, provocando semet ad praeerecto actionis continentias etiam de praesenti cuperet judicium, praemissa, si necessum foret, earum inctarum reclamatione.

Pro adstantibus et protestantibus inctis legitimus earum-dem procurator Joannes Eszenyi praemissis de jure praemissi solitis, servatisque servari solitis, reflectit se hoc modo ad meritum : Yalamelyeket a dominus magistratus et actor actiójában az protestáns incták ellen seorsim et sigillatim felelhet, mind azokat tagadják : cupiunt evidenter doceri ad mentem Capituli 6. Quaestio 9. Kithonich.

Pro domino magistratu et actore super meritoria partium inctarum responsione protestatur solemniter et licet juxta Directorium Kithonich Capitul. 9. Quaestio 30. Magistratus et actor contra praesentes inctas probare nihil quiquam teneretur, vel saltem ea ex ratione id ipsum liqueret, quod accedente partium inctarum negatione juxta Titulum 82 Pars 2-daDecretis Tripartiti in paragrapho : Verum tamen si negaverint — juxta Direct. Kithonich Cap. 6 Q. 4. negativa responsio per partes inctae edocenda veniret, verum tamen reflectendo se ad Articulum 40—1630. producit sub Nr. 12 certorum et jam authenticatorum potiori ex parte testium fassiones, ex quo contextu apparet : Primi ordinis incta maritum suum, praevia comminatione fascinasse et morbum eidem intulisse, ut id ipsam 3-tius 4-tus 5-tus ; quod vero aliis simili fascinationis nocumento fuerit, ex testis 1-mi, 11-mi, 12-mi, 17-mi, 18-vi, 22-di, 23-tii et 26-ti fassionibus, ex quibus licet non ejusdem inctae reális — obintervanta (?) ne fors uti credi par est spiritus maligni cooperatione, — personalisque in iisdem ac immediate per eandem praesensus actus ; non ita quidem satis liqueret, verumtamen, quia juxta Directorium Kithonich Cap. 6, Quaest. 7. ex antecedentibus signis, uti comminatione ac eandem subsecuta, mali actus interventione esset et colligetur talis praesumptio, ut rationaliter per comminationem, non aha, nisi eadem fuisset causa. — Non absimiliter 2-di ordinis incta tempore quodam petito a nupta certa aliquo aceto, ob denegationem ejusdem subsecuta, tandem ejusdem nuptae in morbum incidentia, ut suspicio de se tolleretur, quibus viis et modis nulli, nisi sibi soli constantibus et ad revelandum tam ejusdem morbi causam BIHARMEGYE, 1708.

speciem ac substantiam necessariis, si ita visum fuerit, etiam mediante tortura — ad pristinum reduxerit statum eandem nuptam ; quod id ex testis 13-tii fassione sufficienter liqueret.

Quod vero 3-tii ordinis incta circa quoddam tempus a teste in ordine 9-no potum vulgo pálinka vocatum et per eandem inctam praestolatum non obtinuerit, eidem inctae melius notis modis, cur eadem testis in morbum inciderit, verum praestito tandem eadem potu pane et larido, cur ad priores status devenerit; quam contra 2-di ordinis inctam petit torturae adjudicationem ; ratione cujus provocat se ad 9-ni et 13-tii testium fassiones. Quibus praemissis provocat se ad priora.

Pro inctis provocat se ad priora, et cupit communicationem testium fassionum. Communicatis testium fassionibus, siquidem testes luce meridiano clariores esse deberent, vel praecipue in criminalibus, in praemissis autem fassionibus nihil clari elucesceret, judex autem ex praesumptionibus validis et indiciis indubitatis et vehementissimis non potest devenire ad condemnationem, ac sententia definitiva in causa capitali, absque aliis certis probationibus juxta Quaest. 7, Cap. 6 Kithonich : quare cupit absolvi easdem inctas.

Procurator dominus magistratus et actor reponit : Apparet ex Cap. 6. Quaest. 8 Kithonich ex paragrapho : »si m nas«

etc. — item ex paragrapho : »fama etiam continuata« unde ad haec 1-mi ordinis incta fortiter praesumitur, eandem cum 3-ii ordinis inctam ob similem in inquisitionem denotatam praesumptionem, a tortura immunitari minime posse; 2-di ordinis vero incta, siquidem in figura judicii propria oris fassione retulerit, se foeminam eandem taliter sanitati restituisse, quod videlicet trinaria sanctae orationis dominicae recitatione ac signi crucis appositione, id ipsum praestiterit. Unde siquidem oratio dominica in rem maleficam, adeoque sortilegium, sine praesumptione criminis actionalis verti nequivarit, a poena actionali immunitari minime posse, quia res sancta ad sortilegium applicari impune non potest, quod si etiam ulterius indagabitur ex eo suppositio, quod orationis dominicae ad morbi reddent valetudinem verborum magis recitatione, quam devotione, adeoque implicitae diabolicae seductioni, taliterque diabolicae cooperatione per inctam factae imputari p o test: sequitur ergo, si non actionalem, aliam arbitrariam poenam incurrere debet, propter abusum orationis dominicae.

Procurator inctarum inhaeret prioribus.

Deliberatum e s t :

Siquidem contra inctas praefatas primi et secundi ordinis'

ex productis testium fassionibus sententia convictiva ferri K O M Á B O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

1 5

226

SZATMÁR VÁRMEGYE, 1708.

nequiret, verum apparentur aliqui restantes testes, qui nondum essent exam inati: ea propter sub fidejussione usque futuram sedem judiciariam dimittendi decernuntur. Ex quo sanctissimam orationem dominicam abusive recitando in sanationem convertisset et profanasset, in cyppu ponatur in loco mansionis.

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.) CXCI.

Szatmár vármegye, 1708.

II. Rákóczi F. ecsedi uradalmához tartozó Szaniszló falu gazdasági számadásában egy feljegyzés, mely szerint »a majoros-asszony törvény útján megégettetett.«

(Thaly Kálmán : **Művelődéstörténelmi adatok a Rákóczi-korból, 115. 1.)** CXCII.

Szatmárnémeti, 1709.

1709 szeptember 2-án Németi városának főbírája, mint felperes, Gyarmati K ata és Oláh Rupáné ellen boszorkányságukért vádat emel.

f Szeptember hó 14-én tanúkihallgatások után Oláh Rupánét saját esküje alapján felm entik; Gyarmati K atát pedig a városból kiűzik és kitiltják. Ez utóbbit saját dicsekedései terhelték : azt állította, hogy Szent György éjszakáján neki a füvek megszólalnak, 72 fű beszél hozzá, de nem szabad mást szedni, csak porcsint, útifüvet és csikorfarkat.

(Jenei, **debreczeni kir. táblai bíró úr szives közlése, az ő nála**

levő kéziratból, melyet Németi város régi jegyzőkönyveiből jegyzett volt ki.) CXCIII.

Segesvár, 1709.

»Gotsling Mihály és két leánya, Sára és Kata ellen külömböző varázslások m iatt per folyik. ítélet : hogy őket a városból és székből kitiltják s ha vissza találnának jönni, hóhér által űzessenek ki.«

***(Müller Frigyes* id. mű, 46. lap.)**

UGOCSAMEGYE, 1709.

227

CXCIY.

Ugocsamegye*, *1709.

Gujásné Szege Ilona ellen Farkasfalva és Bökény községekben tanúkihallgatás.

Az utrum azt k é rd i:

Tudod-e nyilván és bizonyosan, avagy hallottad-e másoktól, Farkasfalván lakó Gujásné Szege Ilona kit vesztett volna meg boszorkányságával ? vagy láttál-e, hallottálˆ-e valamely boszorkányságot ? kinek mit ártott ?

Sokan, kiket megfenyegetett, betegek lettek. ;Egy házhoz egy fazék tejet vitt, nem is ittak belőle, csak hogy a fazekak összeértek s az asszony mégis nagyon beteg lett.

(Tárgyalás*, *Ítélet nincs.)

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára. Fase. I. Nr. 5.) cxcv.

Ugocsa vármegye, 1709.

Tanuvallatás Ugocsa vármegye tisztviselői részéről Halmi városában lakó Izsákné Bekő Ilona boszorkányperében.

Mi Ráthoni Pál nemes Ugocsa vármegyének substitutus szolgabírája és Ráthoni Ferencz hűtős assessora, tekéntetes nemzetes vitézlő Ilosvay György viceispány uram ő kglme commissiójából jöttünk ez alább specificált falukban collateralis attestatiónak peragálására, ez alább élőnkben adattatott De utrumok szerént, mely is így

következik.

Utrum de et e o :

1mo. Tudod-e, hallottad-e és láttad-e nemes Ugocsa vármegyében Halmi nevű oppidumban lakozó Isákné nevű

asszonyember Bekő Ilona, micsoda életű asszonyember volt.

20. Tudod-e, hallottad-e, hogy boszorkánysága felől mindenkoron gyanús személy lőtt volna.

3-io. Tudod-e, hallottad-e bizonyoson, hogy valami személyeket ördögi vagy boszorkányi mesterségével Halmiban vagy másutt, valamely embereket és személyeket megvesztett és rontott volna, halni való nyomorikot és koldust tö tt volna belőlle.

4to. Tudod-e, láttad-e és hallottad-e bizonyoson, hogy nyilvánvaló boszorkány volna és valakiket fenyegetett-é, s fenyegetése után kin s micsoda romlások, károk és veszedelmek történtek ; hiti után vallja meg az tanú.

5-to. Hiti után azt is vallja az tanú, hogy, ha akármely helyekben és többeket tudna azféle gyanús személyeket, igazán mondja meg.

In oppido Halmi.

Primus fateris Georgius Kovács colonus relictae viduae perillustris ac generosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circiter 40, juratus examinatus ad 1-mum, 2-um. Egyebet ezen fatens nem tud, hanem hallotta, hogy Isákné eleitül fogvást szóban forgó asszony volt és hogy gyanakodtanak volna hozzá. Ad 3-ium. Orosz Lukácstul az Majos uram gond-viselőjétül hallotta ezen fatens, panaszolkodván, mondotta, hogy az ű fiának nem mástul vagyon nyavalyája, hanem Isáknétul, mivel az fia az megemlített Orosz Lukácsnak maga m utatja, hogy űtet Isákné megkantározá és úgy nyargalódózik rajta ; előhozván a kantárt is az atyjának úgy mutogatta, hogy űtet olyannal kantározta meg ez megemlített asszony.

Ad 4-tum, 5-tum nihil.

Hoc addito, hogy az templom előtt Rátonyi Péter uram az bírótul izenvén reá, hogy feleségit meggyógyítsa és azon suspecta personának az ura mondotta, ugyancsak így teszen szünetlen, egyiket is, másikot is előveszi és mocskolja. Arra Rátoni Péter uram felelt ezen embernek : magad kan ördög vagy, feleséged boszorkány. *(Oldalt megjegyezve:* authentic a te .) 2-us fatens Georgius Egyed colonus ejusdem praetitulatae dnae terrestris annorum circiter 44, juratus examinatus, ad 1-mum, 2-dum ut prior. Ad 3-ium. Hiti után vallja ez fatens, hogy ebben az revolutióban Bagamérbul származván fel egy szegény legény ide Halmiban, ki is egy alkalmatossággal lakodalomban lévén, Isáknét tánczolni hítta és hogy vélle ez tánczot nem ment, az megírt legény mondotta n e k i: úgy megruglak, hogy mingyárást által esel az tűzön. Nem sok üdő múlva ezen legénynek az kérge kifokadozott, sok ideig kínlódván miatta, ugyanezen nyovalyában meg is holt. Más legénytől ezen fatens hallotta, hogy azon nyavalya iránt az fenn megírt Isáknéra gyanakodott, ki az mikor már agonizált is, mondotta az legény : még sem égették-e meg Isáknét. De caetero nihil.

(Oldalt megjegyezve: authenticatus.)

3ius fatens Gasparus Varga colonus ejusdem praetitulatae dnae annorum circiter 35, juratus examinatus ad 1-mum, 2-um uti priores. Ad 3-ium. Vallja ezen fatens, hogy az mostoha leánya igen elbetegesedett, melyet látván ezen fatens felesége, egykor mondotta Isáknénak: Isákné, ezt a gyermeket te vesztetted meg • melyre Isákné mondotta : én nem vesztettem , UGOOSAMEGYE, 1709.

annakutánna meggyógyult. Ad 4-tum. Hallotta azt is ezen fatens, hogy Rátoni Péter uram Isák Györgynét nyilvánvaló boszorkánnak kiáltotta falu hallatára és az urát kan ördögnek.

De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) 4tus fatens Johannes Egyed, colonus ejusdem praetitulatae dnae annorum circiter 46, juratus examinatus, ad 1-mum et 2-um uti priores ; item hallotta ezt is ezen fatens, hogy egy alkalmatossággal az Péchy Imre uram ő nga jobbágya, Pásti István, egy szekér szénával Isák Györgynének az udvarán végig jött volna, szintén az háza előtt nagyhirtelen fenekestül felborult az szekér mind szénástul, melyre Pásti István mondotta Isáknénak, a hol anya *(így!)* feldőlted az szekeremet és reá gyanakodott, hogy Isákné által dűlt fel az szekér. Ad 3-ium uti praecedens ; de caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve :* authenticatus.) 5tus fatens Andreas Nagy colonus eiusdem

praetitulatae dnae, annorum circiter 36, juratus examinatus, ad 1-mum, 2-um, tudja ezen fatens, hogy elejitül fogvást Isákné gyanús személy volt. Ad 3-ium : hüti után vallja ezen fatens ezt is, hogy itt lakó Csatári Péter nevű praedicator igen-igen megnyomorodott s elbetegesedett, örökké Isáknéra volt gyanúja és mondotta is, hogy ű neki soha felé se menjen Isákné, ha meghal is, míg az föld szinén lesz ; de erre Isákné semmit is nem hajtott, mert mihent az praedikátor meghalt, mingyárást odament. Ad 3-ium úti 2-dus fatens. Ad 4-tum fatetur sic, úti 3-ius fatens fassus est ad 4-tum punctum. De caetero nihil.

(Oldalt megjegyezve : authenticatus.)

6tus fatens: Georgius Fodor colonus eiusdem praetitulatae dnae annorum circiter 31, juratus examinatus ad 1-mum, 2-um uti priores, ad 3-ium uti primus fatens, ad 4-tum fatetur sic, úti 3-ius fatens. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) 7-mus fatens Stephanus Czola mercenarius generosi dni Stephani Ráthoni juratus examinatus ad 1-mum, 2-um n ih il; ad 3-ium : hüti után vallja ezen fatens, fát hozván az erdőről az utczán jöttében Isákné két úttal kért fát ezen fatenstül, de egyszer sem adott nékie. Annakutánna nem sok idő múlva az erdőn hálván az marhák után, reá mentenek éjtszakának idején hárman az fatensre háromszor és mind az hárman megnyomták, Isákné az nyakára feküdött, az ura pedig az mellére, az leánya Isák Katalin az lábára és úgy kínozták.

De caetero nihil. (*Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) *Alul n < ás írással :* jelen voltak pedig az Ráthoni Istvánná asszonyom, Bencze János és ez Ráthoni Pál uram, Bencze Mátyás.

8-vus fatens Lucas Orosz colonus grosi dni Joannis Majos annorum circ. 46, juratus examinatus ad 1-mum : hüti után

vallja ezen fatens, hogy az sokszor megemlített Isák Györgyné eleitül fogvást gyanús személy volt és hogy Szatmár vármegyé-bül, Sárközrül is azért kellett eljűni, melyet is ezen fatensnek most az bányai disturbáciokor egy sárközi Batári nevű ember mondott. Ad 3-ium vallja azt is ezen fatens, hogy idvezült Ráthoni Péterné asszonyom, midőn életiben sokat betegeskedett volna, örökké Isáknéra gyannskodott sok asszonyok közzül; az többi között jovallották az asszonnak, hogy az szemetet egy néhány nap

sepertesse az ágya alá és az hitül volna az asszonynak bántódása, oda menne. Melyet is midőn megcselekedett volna ez asszony, egykor Isákné csak hirtelen ez asszony házában bévetődék ; sápítván az asszony körül, hogy micsoda beteges volna, az szemetet is megnézvén az asszony ágya alatt, mondotta : hiszem sok szemet vagyon ez alatt az ágy a la t t ; mely szemetet az asszony, midőn kisepertette volna, Isákné megfordulván, az házbul alig mehet az udvarba ki, az rosszát elhányja. Ad 3-ium : hallotta azt is ezen fatens Ráthoni Péter uramnak szájábul, hogy az bírónak mondotta v o lt: menjen el kgld az ördöghöz bíró uram és mondja meg kgld nékie, álljon el immár rullunk, ne gyötörjön annyég bennünket; kire az bíró felel: kicsoda úr az az ördög. Arra Ráthoni Péter uram monda : Isákné és az ura, maga Isákné boszorkány és az ura kan ördög, ük járnak reánk. Item vallja azt is ezen fatens, hogy az egy testvéröcscsének az újjá egyször hirtelen megsebesedék, melyben is sokat kínlódott, melyért is minden gyanúsága Isáknéra v o lt; mely legénnek azkoron, az mely asszony ember gyógyította, mondotta néki : míg az kezét gyógyítja, addig Isáknéval szemben ne menjen, kit is ű elkerült volna, de semnúképpen el nem kerülhette, mindenkor eliben kellett menni és annál nagyobb kínja volt.

Item vallja azt is ezen fatens ad 3-ium, hogy ennek előtte circiter három esztendővel az tengeribuzájába szokván az Isákné diszna, kit is egykor fatensnek az fia meg talált vágni ; mindazonáltal ezen vágásban az disznó meg nem holt. Egykor azért ez Isákné leánya előltalálván az fatensnek az fiát, mondotta néki : jó szerencsétek, hogy az nagyanyám disznók *(így!)* meg nem holt az vágásban, mert míg ezen az világon éltetek volna, megemlegetnétek. Item vallja ezen fatens azt is, hogy Majos udvarában lévén egy tanító asszony, mely is gyermekeket tanított, odajárván ezért az többi között az Isákné unokája, Szász Ilona nevű leánka, ki tül is midőn az gyermekek kérdezték volna, hogy mit ött, amaz arra azt feleli : én tejet öttem, úgymond, mert nagyanyámnak elég teje vagyon, mert ű elég tejet fej az ágasbul ; kire is mondották az gyermekek : hogy, hogy fejé meg nagyanyád az tejét, amaz arra azt feleli,

hogy az nagyanyja az ágast egy szeggel felszegezi és az ollóval megperczenti, beléütvén az ollót, úgy feji az tejet, mely ágas is egykor ledült és az nagyanyja az urával támasztotta volt fel.

Midőn ezért ezenként az gyermekek együtt másutt is beszélgették volna, Isáknénak fülében menvén megharagudott.

Nem sok idő múlva ezen fatensnek az fia megnémult s ma sem szólhat, mely gyermek mikor lebetegedett s ezen nyavalya reá esett, igen-igen nehezen volt, kiváltképpen két napok alatt, úgy hogy az gyermek iránt nem lévén semmi remén ség, egykor ez gyermeknek az szája is fére kezd volnulni és az jobb keze elesik, az szája arra vonódván félre, az szeme is csodaképpen járván, mindenkor az kemencze megé volt ; akármit kérdezte-nek tülle és akármit beszéltek, csak mind oda n é z ett; nemsokára ismét meg másfelől vonulni kezd az szája és az balkeze kezd elesni, könnyebbülvén akkor az jobb keze, megkönnyebbe-dik maga is annyira, hogy az házban valami keveset járhatott ; kérdezősködvén ezért ezen fatens az gyermektől, mi lelte volna és kitül volna bántódása, de egyet sem szólhatott, hanem mutogatván az kezével maga nyavalyájárul ; nevez-getvén az fatens sok asszonyokat előtte, ha ki vétett volna ű neki ezek közzül, de mindenkor az fejét rázta, intvén, hogy nem ezektől van néki baja ; egykor ezért minden szó nélkül felállván az gyermek, sántikálni kezd az házban, intvén, hogy ű neki azon sánta asszony vétett, az nyereghez menvén m atatta az fatensnek, hogy ű neki az olyan nyerget tötte az karára, az kantárt is előhozván, elsőben az fejéhez üti magának, annak utánna az szájában vetvén az zabolát, az mint is tudta mutogatni, m utatta az fatensnek, hogy ű neki ez olyan ; az fejében vonták, négykézláb állván, úgy ment kifelé az házból ; az fatens látván is az két szája végét, hogy mindkét felől ki van sebesedve. Ad 3-ium, 4-tum, fatetur uti 2-dus ad 3-ium punctum. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authentic a te .) 9-us fatens Andreas Dani colonus grosi dni Francisci Ráthony, annorum circiter 28, juratus examinatus ad 1-mum, 2-um uti priores. Ad 3-ium, úti 2-dus fatens fassus est ad punctum tertium ; ad 4-tum. Hallotta ezen fatens Patyolatnétul, hogy egy alkalmatossággal lévén az Isákné házában, látta, hogy egy tekenő korpa az ágy alól kijött az ház közepire és ismét vissza ment.

10—

us fatens Catharina Orosz relicta vidua Michaelis Csűre coloni grosi dni Francisci Ráthoni annorum circiter 58, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores. Ad 3-ium : Hiti után vallja ezen fatens, hogy ű öreg asszonya lévén Istenben boldogul kimúlt Bogárdi Borbála asszonnak, kinek is egy

kis fiacskája lévén, azon kis gyermeknek az szája úgy öszve-

vonódott, hogy az gyermek fel nem táth atta és nem szophatott, mely is sok ideig úgy kínlódván, kevésben múlt, hogy meg nem holt m iatta ; egykor férje odagyüvén az gyermeket megnézegeti, kérdezvén az asszonytul, ha nem volna-e valaki az faluban haragossá, kire is amaz mondja, én nem tudok senkit, hanem Isáknét tudom, hogy egykor öszveveszett velem ; amaz arra azt feleli, elég az ; kire is az asszony nagy nehezen Isáknét odahivatta, m utatván az gyermekét nékie ; megnézegetvén ezért az gyermeket, estve egy kis füvecskét viszen az asszonnak, mondván : ezen füvecskét egy csuprocskábaií főzzék meg és az gyermeknek száját az le vével mossák, az levelével pedig raggassák az gyermek száját, melyet midőn cselekedtetett volna az asszony, meggyógyult az kis gyermek szája. De caetero nihil. *(Oldalt más írással:* authenticata ; hoc addito : szájából hallotta Isáknénak, hogy Ráthoni Istvánné asszonyomat is gyógyította meg, mivel az borbély meg nem gyógyíthatta.) 11—

mus fatens Franciscus Szabó nobilis persona, annorum circiter 38, juratus examinatus ad 1-mum, 2-um uti priores ; ad 3-ium : hüti után vallja ezen fatens, hogy ennek előtte bizonyos számú esztendőkkel hazajővén az táborrul, nagy hirtelen elbetegesedik, úgy annyira, hogy az szél is majd elfújta, mely nyavalyájában az fenn megírt Isákné képében reája jártának, sok ideig kénozván ezen fatenst ; senki sem tudta, mi lelte, hanem sok investigatiók által az atyjának megjelentette és az fatensnek az atyja reája üzent az akkori bíróiul sokszor megírt Isáknéra és úgy szűnt meg rajta az nyavalya. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve :* authenticate.) 12-us fatens Catharina Boros consors Joannis Varga coloni gen. dni Joannis Majos, annorum circiter 46, jurata examinata ad 1-mum, 2-um, uti priores ; ad 3-ium fatetur, uti primus fatens ; ad 4-tum uti 2-dus fassus est ad 3-ium punctum, 13-us fatens Joannes Farkas colonus relictae viduae spectblis ac mgnfici dni Joannis de Perény, annorum circ. 30, juratus examinatus fatetur ad 1-mum, 2-dum, uti ceteri.

Item vallja ezen fatens, hogy egy alkalmatossággal baraczkot vitt Palad felé, honnan is vissza jöttében elkésődött az halmi határban és az mint az mezőn az lógó palójánál jött volna, egykor nagy hirtelen az ökre csak félre ugrik az szekerével és mind az faluig csak az útfélen ment az ökre az faluban és soha nem tudta az fatens az útra hajtani egész az Isákné házáig, az holott, mintha ostorral csapták volna meg az ökröket, nagy sebessen úgy belefutott az Isákné rekeszében, hogy UGOCSAMEGYE, 1709.

alig tudta onnan elhajtani. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezver* authenticatus.)

14. fatens Éva Szabó consors Michaelis Jenei liberae personae ad 1-mum et 2-dum uti priores ; ad 3-ium fassa est uti undecimus fatens. Item vallja azt is ezen fatens, hogy idvezült Ráthony Péterné asszonyom is erőssen gyanakodott Isáknéra és ezen fatensnek panaszlotta is, hogy valamikor fürdőt csináltatott is az asszony, mindenkor odament az megemlített Isákné ; item az szemét dolgárul fatetur sic, sicuti 8-vus fatens ad 3-ium punctum. Item vallja ezt is ezen fatens, hogy az fenn meg(írt) szegény bagaméri legény ezen fatensnek panaszolkodott, hogy ütet Isákné ötté meg és sokakat kért betegségében, hogy fogják meg Isáknét és égessék meg. Item vallja azt is ezen fatens, hogy Farkas Jánosnak tinója nagy hirtelen megdöglött, kiért is ű reá gyanakodtak, hogy ű nyargalta volna meg ; item vallja azt is ezen fatens, hogy az Orosz Lukács fenn megírt néma fia egykor, midőn jött volna fel az utczán a templom felé, az mikor az Isákné házát meghaladta volna, az gyermek csak mind hátrafelé nézett az Isákné házára és úgy nevetett magában, kit más asszonyember is jól látott. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authenticata.) 15. fatens Elizabetha Molnár consors Georgii Egyed coloni relictae viduae perillustris ac grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circ. 40, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad tertium uti 2-dus fatens. De caetero nihil.

16. fatens Helena Orosz consors Yolfgangi Berkes coloni spectlis ac mgficae dnae Christinae Rátoni annorum circ. 38,.

jurata examinata ad 1-mum 2-dum, uti priores, ad 3-ium uti tertius fatens ; ad 4-tum vallja azt is ezen fatens, hogy ennek előtte három esztendővel az mikor az tengeri búzában leszedték volna, az marhájit hajtotta az pusztára, ki mellett is Isák Györgyné lakott ; lévén pedig Isák Györgynének az fatens pusztájok mellett valami bőgj a szénája, requirálja Isák György, hogy az marháját hajtassa ki, mivel az ű szénáját az marhák elveszték; melyet ezen fatens nem cselekedett, negyed nap múlván egy jó tinaját ezen fatensnek megölték ; kit is midőn megnyúztak volna, mint az kék posztó, olyan kék volt az háta. Item vallja azt is ezen fatens, hogy az Isákné unokájától hallottak ilyen szót, hogy az ű nagyanyja dióhéjban jár az Tiszán, melyet ezen fatensnek is az leánya hallott. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve :* authenticata.) 17. fatens Anna Tót consors Stephani Kata coloni spectabilis ac mgfci dni Emerici Perényi annorum circ. 36, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ip.m sic fatetur 234

uti 16-tus fatens fassa est ad 3-ium punctum. Ad 4-tum úti primus fatens. *(Oldalt megjegyezve :* authenticata.) 18. fatens Elizabetha Tót consors Joannis Farkas annorum circ. 26, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ium úti 16. fatens. De caetero nihil.

19. fatens Elizabetha Fejes consors Gaspari Varga coloni relictae jam saepe fatae perillustris grosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circ. 38, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ium, uti maritus huius fatentis superius fassus est ad 3-ium punctum. Item ad 4-tum vallja azt is ezen fatens, hogy egy alkalmatossággal lévén az Isákné szállásán, beszélgete tt Isáknéval, egykor nagy hirtelen egy kokas előrepül és felugrik az Isákné macskájának az hátára és ott tapodott az macska hátán. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authenticata.) 20. fatens Elizabetha Szabó' consors Georgii Gesznyesi liberae personae annorum circiter 30, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ium uti 19-tus fatens fassa est ad 3-ium punctum. Azt is vallja ezen fatens, hogy nem régenében az Pelsőczi uram házánál egykor Isáknét kezdik •emlegetni, egykor nagy hirtelen egy tejes fazéknak az oldala csak kiröffen, mintha kiütötték volna ; más fazék tejet tévén az tűzhöz ezen fatens, hogy kását főzzön benne, az kanalyát hogy az fazékban tartá, nagy hirtelen kiugrik az kásás fazék az hamuban, mintha kiütik volna ; item az dióhaj iránt is hallotta ezen fatens, hogy benne haj ókázott.

21. fatens Catharina Nagy relicta vidua Francisci Szabó annorum circ. 56, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ium. Ezen fatens hüti után vallja, hogy ennek előtte egy néhány esztendővel bemenvén az házához valami Debreczen felé való emberek s kérdezni kezdik ezen fatenstül, ha az templom mellett él-e még az az sánta asszony, az kinek egy eperfa az háza előtt. Ez fatens gondolván, hogy nem mássat, hanem Isáknét kérdeznék azon emberek, mond ezen fatens, hogy élne, melyre mond az egyik ember : egy alkalmatossággal az házánál voltunk, egykor az gazdasszony estve későn kimegyen az házbul, és egy tekenő korpa zönnberni *(íg y !)* kezd az ágya alatt alá s fel ugrálván, úgy hogy akkor por hullott az tekenőbűl kifelé s magunk is megiszonyodtunk belé. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve :* authenticata.) 22. fatens Elizabetha Ur, consors Mathiae Thor Hojdenis, annorum circ. 25, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum úti antecedentes, ad 3-ium nihil, ad 4-tum. Nyilván vallja ezen fatens, hogy egy alkalmatossággal ülvén az Isákné házában az tűz végénél, holott valami Debreczenbeli való emberek is voltának ; egykor az ágy alól

egy tekenő korpa kikerekedik UGOCSAMEGYE, 1709.

235

ős az ház közepin meg ürög-forog, úgy hogy az korpa kifelé omlott az tekenőbül és viszont bément az ágy alá, melyet ezen fatens jól látott, úgy az több emberek is, az kik az házban ültek. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authenticata.) 23. fatens generosus dnus Petrus Ráthony annorum circ.

66, fide mediante fatetur ad 1-mum, 2-dum, 3-ium. Míg idvezült hitestársa ő kglmének élt is, mindenkor volt gyanúsága s ma is vagyon Isák Györgynéhéz, úgy Isák Györgyhöz is ; ő kglmek kiváltképpen pedig az asszony idejében, mivel sok kínokat szenvedett, egy néhány esztendeig való betegségében sokféle orvosságokkal gyógyították az szegény asszont, de soha semmit is nem használt ő kglmének. Egykor midőn jovallották volna az asszonnak, hogy békatojásban füredjék meg nagypénteken reggel, az szegény asszony békatojást hozatott és az mikor már megfördött volna az asszony, Isákné oda érkezik és mondja az asszonynak : adasson kglmed énnekem egy kis olaj ócskát, mert az uramnak egy kis tészta csikót csináltam és az faluból kérettem volt egy kis olaj ócskát hozzám, de hogy az lányom hozta volna hazafelé elöntötte ; kit az fatens megtudakozott azon embertől, az kitül mondotta Isákné, hogy kérette, de ez azt mondotta, hogy ű tülle nem kért.

Az asszony azért azt mondotta Isáknénak : jó Isákné, nekem olajom nincsen, hanem ha kell, adatok egy kis mézet. Isákné arra azt mondja, jó lesz az is édes asszonyom, melyet az asszony, hogy megadatott nékie, úgy ment el ; és másszor is, valamikor az asszony förödőt csináltatott, mindenkor odament Isákné és semmit is nem használhatott. Az szemét dolgáról is fateáit sic, úti 8-vus fatens, melyet szemével l á t o tt ; nyilván vallja azt is ő kglme, hogy mind szeme világa iránt, mind erőtlensége iránt nem másra gyanakoszik, hanem Isáknéra.

24. fatens Katharina Kun virgo Michaelis Kun liberae personae annorum circ. 13, examinata fide mediante fassa est ad 1-mum, 2-dum nihil, ad 3-ium, 4-tum. Nyilván vallja ezen fatens, hogy az szájából hallotta az Isákné unokájának Szász Ilonának, az iskolában, hogy azt mondotta, elég tejek van nekiek, mert az nagyanyja az ágasbul elég tejet fej, az ki is az ház híjján vagyon, melyet az nagyanyja az nagyapjával támasztott volt fel azért, hogy led ő lt; az mely fában is szeget ütnek s azt hasogatja az nagyanyja s abbul feji az tejet. Item hallotta azt is ezen fatens ezen leántul, hogy az ű

nagyanyja az Tiszán dióhajban jár, mely leánkát látták is, hogy az dióhajat felszedte és tarisznyába rakta. 25. fatens Anna Szatmári.

26. Klara Jenei virgines scholares annorum circ. 12, examinatae fide mediante fassae sunt, uti 24. fatens. *(Oldalt megjegyezve :* authenticatae.)

236

UGOCSAMEGYE, 1709.

In possessione Daholcz.

Primus fatens Petrus Márton libera persona annorum circ..

60, examinatus fide mediante ad 1-mum, 2-dum. Ezen fatenst híjván két úttal Isák György kezesnek, de sok oratiókkal magát mentvén, el nem m e n t; harmadnap múlva igen lebetegedik, annyira, hogy soha más ember nagyobb kínban nem lehetett, mert se nem fekhetett, se nem ülhetett, száját is félrevonták, melyre nézve suspicált Isák Györgynére, hogy talám ő tö tt nekie valamit. De caetero nihil. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) 2-dus fatens Helena Faludi consors Stephani Győré coloni saepefatae dnae Csomaközianae annorum circ. 38, jurata examinata ad 1-mum, 2-dum uti priorés, ad 3-ium et 4-tum úti 21. fatens et 24-tus. De caetero nihil.

In possessione Tamás-Váralj a.

Primus fatens Michael Kováts colonus spectabilis ac magnifici dni Emerici de Perény annorum circ. 36, juratus examinatus ad 1-mum, 2-dum. Hallotta, hogy mindenkor gyanús személy volt Isákné. Ad 3-ium et 4-tum. Nyilván vallja azt is, hogy az revolutio előtt egy néhány esztendővel az Isákné leánya, Isák Kata, esvén paráznaságba, ki m iatt is az ura tülle megkülönődött és mind Isten törvénye szerént s mind ország törvénye szerént halált érdemlett volna, de az ura meggratiázván, bizonyos conditio alatt magához vötte ; az falusiak ezért akarván tülle megválasztani, ezen fatenst küldötték az említett asszony férjéhöz, Szász Jánoshoz, hogy csak hozzá ne vegye ez.....*) meleggel eltartja, a miért üzentetett ezen fatens, az mikoron meg . . . volna az említett Szász Jánosnak, ekkoron olyan beteg volt, hogy az ágyábul fel sem kelhetett, mely fatensnek Szász János azt felelte : ű neki senki is ne reménkedjék, se ne kérje, mert akármit csináljanak neki, ű hozzá veszi az feleségét; az fatens megmondván az falubelieknek, reggel jelentik, hát Szász János az lábán megyen az templom felé és falu végezése szerént az

feleségét megcsapja *(íg y !)* úgy az felesége is űtet, kire nézve az egész falunak volt gyanúsága, hogy Isákné tö tt volt valamit Szász Jánosnak, hogy olyan hirtelen meggyógyult. *(Oldalt megjegyezve :* authenticatus.) 2-dus fatens Stephanus Varga colonus relictae viduae gen.

dni Sigismundi Csűri, annorum circiter 48, juratus examinatus ad 1-mum, 2-dum et ad plura sic fatetur, uti priores.

Ú Az eredetiben kiszakadva.

3ius fatens Gabriel Apai colonus gnrosi dni Joannis Majos, annorum circ. 50, juratus examinatus ad omnia uti priores.

4tus fatens Stephanus Kovács colonus comitis Stephani Gyulai ann. circ. 29, juratus examinatus ad 1-mum, 2-dum uti priores, ad 3-ium et 4-tum : Hüti után vallja, hogy egy testvérbátyjának egykor az vizelleti elállott, majd egy hétig nem vizelhetett, melyért is Isák K atát, az Isákné leányát megfenyegette, hogy gyógyítsák meg és úgy gyógyult meg.

5tus fatens Joannes Berta colonus praetitulati comitis annorum circ. 36, juratus examinatus ad 1-mum, 2-dum úti priores et ad 3-ium, 4-tum sic ; ad 5-tum : Vallja ezen fatens azt is hüti után, hogy az elmúlt esztendőben Szent Simon-napi vásárkor lévén Szőlősön, az Perényi Imre úr ő nga sütőjénél, Sütő Mihálynál szálláson, holott is közel húszán voltának az házban, az holott Bátast lakozó Gácsai György úr is jelen volt ; egykor midőn az boszorkányok dolgát hozták volna elő, mondja Gácsai uram : vagyon, azt mondja, Isten ő k glm ét úgy segélje Tamás-Váralján is kettő, egyik öreg asszony, az másik ifjú ; kire az váraljai fazekas mondja : ki lehet az, Gacsai uram ; melyre Gacsai uram feleli : im majd megmondom, hogy bajotok legyen miatta. Melyet az első fatens, Kovács Mihály, is így fateáit, ott lévén. *(Oldalt megjegyezve:* authenticatus.) Mely collateralis attestatiót mi felül specifikált bírák ez szerint vittünk véghez fide nostra mediante pro testimonio sub sigillis usualibus et manuum subscriptionibus nostris, igy adtunk ki. Datum in oppido Halmi die 19 mensis Septembris 1709.

(Aláírások és 'pecsétek.)

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fase. I. Nr. 6.) CXCVI.

U goes amegy e, 1709.

Izsák Györgyné boszorkányperében tanuvallatás.

Mi Duka Péter nemes Ugocsa vármegyének ad praesentem causam determináltatott szolgabírája és Oroszi Ferencz hites assessora penes legalem commissionem perillustris ac gnrsi dni vicecomitis Georgii Ilosvai, ad instantiam perillustris ac gnrsi dni Gabrielis Dolinay in hoc anno praesente 1709 die vero 12 Octobris jöttünk ide *Halmi* nevű faluban nemes Ugocpa vmegyében lévőben collateralis inquisitionak peragálására, úgy 238

hogy az élőnkben idéztetett személyeket az élőnkben adott utrumok szerint a bévött szokás szerint erős hittel megesketnők, mely utrumok és vallóknak fassiói azok szerint igy következnek.

Utrum de eo :

1—

o. Hogy *Izsák Györgyné* eleitül fogva gyanús és szóbanforgó személy lőtt légyen, a tanú megesküvén üdvezülendő

lelkére micsoda okokra nézve mondhatja azt.

2 -

0 . Tudja-e bizonyosan és csalhatatlanul a tanú, hogy Csősz Lukács fiát Isák Györgyné vesztette meg és ha az tanú azt mondja hiti után, hogy tudja, micsoda csalhatatlan jelekre nézve tudja.

3 -

0 . Egy bagaméri legény itten Halmiban megbetegedvén és meg is halván, tudja-e bizonyosan a tanú, hogy tulajdon Izsák Györgyné vesztette volna meg.

l-o. Hasonlóképpen néhai Csatári Péter nevű halmi praedikátort is.

5 -

0 . Tudja-e minden kétség nélkül a tanú, hogy néhai Rátoni Péterné asszonyomat Isák Györgyné vesztette meg minden bizonynyal és a mely emlékezet vagyon ellene peragáit inquisitióban természeti alkalmatlanságárul mondhatja-e a tanú igaz lelkiismére ttel, hogy

azon dolog nyilvánvaló boszorkányságáért esett Isáknén, ha úgy esett is, a mint ottan fateálja a tanú.

6-

0 . Azon Rátoni Péterné asszony betegeskedvén és magát f eredő által gyógyíttatni akarván, tudj a-e a tanú, hogy Isákné volt oka Rátonіné meg nem gyógyulásának.

7mo. A mely tanunakat *(így!)* eskettetött meg szolgabíró Rátoni Pál uram viceispány uram commissiojábul, tudja-e a tanú azoknak volt-e valami haragjok Isáknéra, vagy nehézségek Isákné ellen.

Primus fatens Stephanus Porcses colonus grosi dni Stephani Rátoni annorum circiter 32, juratus et examinatus, katonáktul hallotta ezen fatens, hogy boszorkánynak szíttá Isáknét.

De caetero nihil.

2 . fatens Johannes Erdélyi colon, spectabilis ac mgnifici dni Emerici de Perény annorum circiter 56, juratus et examinatus, ad primum, 2-dum, 3-ium, 4-um, 5-tum, **6**-tum, 7-mum nihil fatetur.

3. fatens Georgius Kovács colonus gnrosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circ. 46. juratus et examinatus, egyebet sem tud, hanem hallotta Rátoni Péter uramtul, hogy mondotta az akkori bírónak, Farkas Jánosnak : menj el, mond meg Isáknénak, elég volt eddig, gyógyítsa meg az feleségemet: mert nyilvánvaló boszorkány ; arra mondván Isák György : UGOCSAMEGYE, 1 7 09.

239

kglmetek csak előfogja egyiket is, másikat is, hogy mi nem perelhetünk kglmetekkel, mindent mond. Azon szavaira mond Izsák Györgynek Rátoni Péter uram : hallgass ördög atta teremtette, mert a feleséged nyilvánvaló boszorkány, magad kan ördög vagy, maholnap a széllel fuvatom fel a porotokat.

Rátoni Ferencz uram is reá üzent, hogy kecskéi, juhai holtak, Isáknéra, gyanakudván Isáknéra. Item Orosz Lukácstul is hallotta ezen fatens, hogy gyanúra megfogatja Isák Györgynét, mivel a fia m utatta, hogy a sánta asszony jár ő rajta. Ezeket hallotta, de az utrumok szerint hogy tudná valami boszorkányságát, avagy valami bizonyos okot hozzá, semmit sem tud. De caetero nihil.

4tus fatens Johannes Egyed col. grosi dni Sigismundi Csomaközi

annorum circ. 49, juratus et examinatus, ad 1-mum úti 3-ius fatens, Rátoni Péter uram iránt azont vallja. De caeteris punctis nihil.

5tus fatens Stephanus Pásti, col. spectlis ac mgnifici dni Emerici de Perény annorum circ. 28, jur. et examin. ad utraque puncta nihil fatetur, mert semmi okot az utrumok szerint nem tud Isáknéra.

6tus fatens Luka Orosz colon, grosi dni Johannis Majos, annorum circ. 50, juratus et examinatus ad 1-mum fatetur.

Az kiket fenyegetett Isákné, azoknak, ha mi bajok esett, reája gyanakodtanak, a minthogy ezen fatensnek is máléjá-ban Isáknénak egy dísztó *(így!)* szokott volt, mely dísztó azon tengeri búzában megvágattatott volt, de meg nem holt ; arra mondotta az Isákné unokája : jó szerencsétek, hogy a dísztó meg nem holt, mert ha megholt volna, míg a világon éltetek volna is, megemlegettétek volna, azt mondja Isák Györgyné nagyanyám. Ad 2-um, hiti után vallja ezen fatens, hogy az ő fiát Isák Györgyné fosztotta meg ; okát adja a gyermeke mutogatásábul, ki is Isák Györgynére m utatott.

Ad 3-ium, 4-tum, 5-tum, 6-tum nihil. Ad 7-mum ezen fatens vallja, hogy ma is neheztel a fiáért Isáknéra.

7-mus fatens Franciscus Szabó nobilis, annorum circ. 36, juratus et examinatus, ad primum. Ezen fatens iffiú legény korában járt így, hogy álmában Isák Györgyné képében gyakran nyomták meg, mely miatt betegeskedett i s ; ezen fatensnek atyja reá üzenvén Isáknéra, úgy szűnt meg nyavalyája. Rátoni Péter uram szájábul hallotta a falu együtt lévén, úti 3-ius fatens. De az utrumok szerint semmi bizonyos okot nem tud Isáknéra.

8-vus fatens Johannes Farkas col. relictus quondam spectabilis ac mgnifici dni Johannis de Perény, annorum circ. 28, juratus et examinatus. Ad 1-mum ; fatens falu bírája lévén

abban az esztendőben, Rátoni Péter uram mondotta neki egy délyesti predikációrul kijővén : eregy, menj el Isákné-hoz, mond meg, hagyjon békét immár, elég eddig, mert nyilvánvaló ördög az ura, Isák György. Az ura Isák, a falu emberei közt lévén, mondotta : kgmetek ha vagy egy öreg ember vagyon, így becsteleníti s így tészen vélle ; arra mondotta Rátoni Péter uram : hallgass ördög atta lélek kurafia, mert te is kan ördög vagy, ha megfogatlak, a széllel

fúvatom fel a porotokat ; de ez okokra is nem tudja ezen fatens bizonyosan, ha boszorkány-e vagy nem Isákné. Ad alia puncta nihil.

9-us fatens. Melchior col. grosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circ. 29, juratus et examinatus ; ad omnia puncta sic fatetur : nem tudja semmi bizonyos okát boszorkányságának.

10—

mus fatens Catharina Bogáti, consors Georgii Medvés col. grosi dni Stephani Rátoni, annorum circ. 28, jurata et examinata ad omnia puncta nihil.

11—

mus fatens Georgius Fodor coi. gnrosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circ. 32, juratus et examinatus ad 1-mum : a Rátoni Péter uram és Orosz Lukács szavaibul hallotta, hogy boszorkány volna Isákné, de maga nyilván nem tudja semmi boszorkányságát. De caetero nihil.

12mus fatens Michael Fazakas col. grosi dni Stephani Rátoni annorum circiter 43, juratus et examinatus ad 1-mum : szóban való forgásának bizonyos okát nem tudja, hanem hallotta Rátoni Péter uramtul és Lukácstul, hogy gyanakut-tak reá Isáknéra. De caetero nihil.

13—

us fatens. Catharina Yida consors Andreae Dani col.

grosi dni Francisci Rátoni annorum circ. 26, jurata et examinata nihil fatetur.

14. Elisahetha Ur consors Mathiae Toth col. grosi dni Johannis Majos annorum circ. 22, jurata et examinata, ad 1-mum: szóban forgóságának ezen okát l á t ta ; egy alkalmatossággal az ágya alól kijővén egy tekenő korpa, tánczot járt s visszatért ugyan az ágy alá. Debreczeni emberek előtt látta szemeivel. De caetero nihil.

15. fatens Catharina Panyolai consors Georgii Orosz col.

grosi dni Joannis Majos annorum circ. 21, jurata et examinata, ad 1-mum : egyéb okát nem tudja a szóbanforgóságának, hanem az unokája dióhajat vivén a tarisznyában, kérdvén az fatens, mit visz, — dióhajat nagyanyámnak, mert a Tiszán jár rajta.

De caetero nihil.

16. fatens Éva Szabó consors gnrosi dni Michaelis Jenei, annorum circiter 33, jurata et examinata, ad 1-mum : ilyen

okait adja ezen fatens boszorkányságának, hogy Rátoni Péterné asszony maga nyavalyája iránt gyanakuvott Isáknéra és Orosz Lukács is, minthogy panaszkodtak is ezen fatensnek. De caetero nihil.

17. fatens Catharina Nagy relicta quondam grosi dni Francisci Szabó annorum circ. 46, jurata et examinata, ad 1-mum fatetur uti antecedens ; de caetero nihil.

18. fatens Mathias Szabó inquilinus grosi dni Stephani Rátoni annorum circ. 22, juratus et examinatus ad 1-mum, 2-dum, 3-ium, 4-tum, 5-tum, 6-tum nihil, ad 7-mum, hallotta, hogy Orosz Lukács neheztelt reá Isáknéra.

19. fatens Catharina Csele consors Johannis Erdélyi col.

spectabilis ac mgnifici dni Emerici de Perény annorum circ.

39, jurata et examinata fatetur : egytül is, mástul is válaszuk-bul esett reá a gyanúság. De caetero nihil.

20. fatens Andreas Dani, col. grosi dni Francisci Rátoni annorum circiter 32, juratus et examinatus ad 1-mum. Ezen fatens gyermekségétül fogyást Isáknéval együtt lakott, az üdő forgása alatt, míg vélle lakott, semmit sem látott hozzá, hanem tizenkét esztendeje, miolta elszakadott tülle, azolta hall másoktul reá holmi gyanúságot, de bizonyos boszorkányságát nem tudja. De caetero nihil.

21. fatens Anna Batizi, consors Stephani Dandi col.

grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circ. 42, jurata et examinata nihil fatetur.

22. fatens Catharina Boros consors Johannis Varga, col.

grosi dni Johannis Majos annorum circ. 36, jurata et examinata nihil fatetur.

23. fatens Catharina Szilágyi relicta Martini Porcsos annorum circ. 46. jurata et examinata nihil fatetur ad omnia puncta.

24. fatens

Helena Csősz, relicta Wolfgangi Berkesz,

annorum circ. 50, jurata et examinata nihil fatetur.

25. fatens Anna Újhelyi nobilis persona annorum circiter 36, jurata et examinata ad 1-mum ; ezen fatens látta szemeivel Rátoni Istvánná asszonyomnak egy nagy nyavalyáját, melyért is reá üzent Isáknéra Varga Gáspártul, hogy gyógyítsa meg, mert ha nem, sem ispányra és senkire sem hajt, hanem katonákat fogad, megfogatja, az vízre viteti s akkor meg is égett e t i ; mely üzenet után meggyógyult. De azt nem tudja, Isákné gyógyította-e meg vagy nem ; az ilyen üzenetek okai az ő reá való gyanúságnak. De caetero nihil ad puncta.

26. fatens Catharina Szabó consors Mathiae Szabó inquilini grosi dni Stephani Rátoni, annorum circiter 29, jurata e t ‘

examinata nihil fatetur.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

16

npj

242

UGOCSAMEGYE, 1709.

27. fatens Gregorius Egyed col. grosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circiter 46, juratus et examinatus nihil fatetur.

28. fatens Elizabeta Tóth consors Johannis Farkas coloni spectabilis ac mgnifici dni quondam de Perény, annorum circiter 28, jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

29. fatens Andreas Nagy colonus grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circiter 26, juratus et examinatus nihil fatetur ad puncta.

30. fatens Margarita Csuka consors Georgii Dandi coi.

grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circiter 28, jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

31. fatens Anna Kálmány relicta Andreae Fodor annorum circiter 50, jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

32. fatens Anna Toth consors Stephani Kat, annorum circiter 28, jurata et examinata ad 1-mum. Holmi tanuló gyermekeknek szavai az oka gyanúságának holmi dióhaj és tejfejés iránt, de reá Isáknéra ezen fatens semmit sem tud bizonyosan. De caetero nihil ad puncta.

33. fatens Elizabeta Molnár consors Gregorii Egyed col.

grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circiter 46, jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

34. fatens Borbála Kosa consors Andreae Nagy col. grosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circiter 20, jurata et examinata nihil fatetur ad puncta.

35. fatens Helena Kovács relicta Stephani Erdélyi col.

spectabilis ac mgfici dni Emerici de Perény annorum circ. 39, jurata et examinata nihil fatetur ad puncta.

36. fatens Borbála Toth relicta Johannis Fodor col. grosi dni Sigismundi Csomaközi annorum circiter 46, jurata et examinata nihil fatetur ad puncta.

37. fatens Borbála Bolygó consors Pauli Varga col. grosi dni Johannis Majos annorum circiter 39, jurata et examinata nihil fatetur ad puncta.

38. fatens Anna Nagy consors Lucae Orosz col. grosi dni Johannis Majos annorum circiter 36, jurata et examinata ad 1-mum. Nyilvánvaló okát mondja ezen fatens szóbanforgóságának Isáknénak, hogy mikor valakit ül valamit kért Isákné, s nem adott neki, annak mingyárast valami híjjá esett vagy magának vagy marhájának. Ad 2-um, tudja nyilván ezen fatens, hogy az ő fiát tulajdon Isákné vesztette meg, csalhatatlan jelet egyebet nem tud, hanem holmi schólában járó s tanuló gyermekektül a mit hallott dióhajban való járás és NYÍRBÁTOR, 1710.

ágasbul való tejfejés ir á n t; az mint az ura is ezen fatensnek a

tengeri búzájában megvágatott Isákné disztója iránt fateáit, azt is vallja ilyenformán, hogy Isákné mondotta, ha az disztóm azon vágásban megholt volna, rosszul járt volna az gyermeked, de a disztó meg nem holt. Ad 3-ium, 4-tum, 5-tum, 6-tum nihil. Ad 7-műm. Ezen fatens vallja, hogy haragutt reá Isáknéra a gyerekéért. De caetero nihil.

39. fatens Elizabeta Kovács consors Johannis Egyed col.

grosi

domini Sigismundi Csomaközi,

annorum circiter

39,

jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

40. fatens Anna Karakkó, consors Melchioriˆ Nagy, col.

grosi

domini Sigismundi Csomaközi,

annorum icirciter 23,

jurata et examinata nihil fatetur ad praemissa puncta.

41. fatens Elizabeta Sass consors Georgii Fodor, coi.

grosi

domini Sigismundi Csomaközi,

annorum circiter 21,

jurata et examinata nihil fatetur ad puncta.

42. fatens Gasparus Varga colonus grosi dni Sigismundi Csomaközi, annorum circiter 36, juratus et examinatus ad 1-mum. Egyéb okát ezen fatens szóbanforgóságának nem tudja, hanem vékában vévén Isáknét, ha holmi esött, mind Isáknéra kiáltottanak ; a mit ezen fatenstül is Rátoni Istvánné asszonyom reá üzent Isáknéra, hogy megvesztette ő kglmét.

De caetero nihil.

43. fatens Johannes Koraj, colonus generosi domini Petri Rátoni, annorum circiter 24, juratus et examinatus ad 1-mum uti tertius fatens. De caetero nihil.

Mely vallóknak fassiójuk mi előttünk így men vén végben, miket is írtunk le és ki is adtunk, fide nostra mediante futuram ad cautelam saját kezünk írásával és szokott pecsétünkkel corroborálván. Datum in possessione Halmi anno et die supranotatis.

Petrus Dúcai in hocce negotio determinatus judlium *etc.*

comitatus de Ugocsa. (L. S.) Franciscus Öroszi, juratus assessor inclyti comitatus Ugocsiensis 19-a Decembris. (L. S.)

A lu l: **Isákné ellen való inquisitio.**

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fase. I. Nr. 6.)
CXCVII.

N yírbátor, 1710.

A nyírbátori lakosok földesúri jogokat, sőt szabad is pán -

ságot tulajdonítván magoknak, a saját községi törvényszékükön egy asszonyt elitéltek és megégettek. Mivel pedig ez által **16***

a II. Rákóczi Ferenczet illető földesúri jogokat megsértették, az uradalom őket szigorúan megintette és megfenyegette.

***(Thaly Kálmán:* Művelődéstörténeti adatok a Rákóczi-korból, 115. 1.)** CXCVIII.

Bihar vármegye, 1710.

Bihar vármegye alispánjának megbízásából Túrzó Jakabné ördöngös boszorkány volta iránt ÉrSemjén községben foganatosított tanúkihallgatás.

Infrascripti recognoscimus vigore praesentium, quod cum nos penes commissionem perillustris domini Georgii Comáromi, comitis hujus inclyti Bihariensis comitatus, in possessione Ér sem j én exmissi fuimus pro inquisitione Utrum de eo, tum ab infra declarati.

Utrum de e o :

Primo : Tudja-e ? látta-é ? hallotta-é a tanú, hogy Turzó Jakabné ördöngös és boszorkány volna ?

Primus testis, consors Joannis Albi Eliz Kávási, annorum 20, jurata examinata fassa e s t : Tudom azt, hogy a jó kútra mentem s utánnam jő Turzó Jakabné, ezt mondja : adj egy kis pecsenyét. Én azt mondom: nincsen nekem. Arra azt mondja Turzó Jakabné : nem adsz most, de lesz oly idő, hogy adnál. Azomban a szemembe köpett s azt mondja : olyan rút emberhez kellett neked menned, hiszen külömbet is szerzettem volna még én teneked. Az üdőtől fogva úgy voltam, hogy csak elfutottam volna, az erőm is elszakadt. Házához megyek Turzónénak, panaszolkodom neki, miképpen vagyok, haza megyek tülle : és úgy könnyebbedtem meg.

Secunda testis, consors Stephani Nagy Anna Kis, annorum 25, jurata examinata fa te tu r: Tudom, hogy mondottam Turzónénak : miért beszélsz annyi hiába valót Turzóné, most is azt hallom, a faluban azt mondottad, olyat tudnál, hogy az leány férjhez nem mehetne ; tudod az harist az maga nyelvén fogják meg. Arra azt mondja Turzóné : nem derék dolog, mert a leánynak a hajábul egy fürtöt lopjon el s kötözze a tyúk lábára, sohasem mehet férjhez. Azt is megmondotta, melyik lábára, de nem tudja melyikre ; de ő is mástul hallotta.

Tertia testis, relicta Joannis Almási Helena Kende, annorum 33. jurata examinata fatetur : Tudom azt, hogy Ugri Kisó nénjét felfogadta, hogy két hétre úgy meggyógyítja, hogy semmi gondja

nem lesz. Eltőt a két hét, de semmit nem gyógyult. Azután azt mondja Ugri Kisó : mi haszna, hogy fizetek

Turzónénak, mert látom, hogy semmi jót nem teszen a nénémnek. Oda jő Turzóné s azt mondja Ugri Kisónak : úgy hallom, hogy nem akarjátok gyógyíttatni, talán azt bánjátok, hogy kicsiny sebe van ; ha megharagítotok, úgy befúrom a testét, hogy tetőtől talpig merő seb leszen. Azt is hallottam Turzóné szájából, mikor másodszor oda jött volna, azt kérdi : mégsem gyógyul a sebed, had lássam. Azután azt mondja nekem : te akarod gyógyítani ? Én arra azt mondám : én nem akarom, mert én nem tudok gyógyítani, de a te kezedbe se adnám beszédedre képest. Arra azt mondja Turzóné: de ha ezen ember gyógyítja is, ha én nem akarom, soha meg nem gyógyul az Ugri Kisó nénje. Ezt világosan így hallotta a Turzóné szájából.

Quarta testis, Anna Kovács, annorum 55. jurata examinata fatetur : Tudom azt, hogy odajön Albi Jánosné Turzónéhoz, beszél vele, sír előtte. Én kérdem a leányomtul, mit beszél Turzónéval Albiné ? Azt mondja a leányom nekem : beszéli, hogy Turzónéra van gyanúsága, hogy az urától elkötötte.

Azután magam is mondom Albinénak : bizony bár más asszonynyal barátkoznál jó komámasszony, mert Turzónét nem igen jó asszonynak tartom. Arra azt mondja Albiné : azért jöttem, komámasszony, mert reá gyanakszom, hogy ő kötött el uramt u l ; azt mondám neki, hogy bizony a nézőhöz küldöm a főkötőmet, s azóta már könnyebben vagyok. Azt is hallottam Turzóné szájából: könnyű leányt elkötni, hogy férjhez ne mehessen, csak a hajából egy fürtöt vegyen ki, tekerje a tyúk lábára, nyomja a földbe.

Quinta testis consors Nicolai Szőcs Elizabetha Barmos, annorum 36. jurata examinata fatetur : Hallottam a Turzóné szájából: könnyű a leánynak világát megkötni, mert az haját ki kell szedni a borostából és az száraz tyúk lábára kell tekergetni, és az tűzhely alá kell ásni, s az leány nem mehet férjhez. De azt úgy hallotta, nem maga cselekedte, hanem mástul hallotta ; ő úgy mondotta. Azt is hallotta tőle : inkább menne a hóhér pallosára, mint praedikátor uramhoz.

Super qua modo praemisso facta inquisitione magistratuali praesentes litteras testimoniales manuum subscriptione sigilli nostri usuali appressione corroboratas pro futura cautela fide nostra

mediante extradedimus.

Datum ÉrSemjén 3-tio die Maii 1710.

Nicolaus Mester judex nobilium inclyti cttus Bihariensis.

Stephanus Péchi jurassor. (L. S.) (L. S.)

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Fol. Hung. 973.)

246

GYŐR, 1710.

CXCIX.

Győr, 1710.

Győrött elégettek két mezőörsi boszorkányt: Dómján Ilonát és mostohaleányát Tenke Évát.

(»Budapesti Hírlap« 1904. évf. 228. szám. *Zoltán Vilmos* közlése.)

\

cc.

Nagyszeben, 1711.

Egy oláh molnárnét, egy sütőnét és egy falusi asszonyt elitéltek. Az elsőt elevenen, a másik kettőt lefejezés után el égetésre.

***(H. Herbert:* Die Rechtspflege in Hermannstadt *etc.* Archiv, *etc.* N. F.**

XXVII. (1896.) 190. s köv. 11.)

CCI.

Bihar vármegye, 1711.

1711 augusztus 4-én C. Comáromi György viceispán elnöklete alatt tarto tt törvényes gyűlésen Derecskéi Nagy Borbála, Bak István, Nagyné Sós Kata és Maróthi Katalin ügye boszorkánysági vádak alapján tárgy altatván, a tanúkihallgatások megtörténte után,

teljesen felmentettek.

(Eredetije Biharvármegyei levéltár, jegyzőkönyv II. kötet, 100. 1.) CCII.

Debreczen, 1711.

Balla Istvánná beperelvén Biró Istvánt, ki őt boszorkánynak szidta, felperes tanúi kihallgatása után alperest felhívják, bizonyítsa, hogy felperes boszorkány. Az eddigi alperes tanúi közül némelyek különféle boszorkányos cselekedeteket sorolnak fel. ítélet nincs.

1711. die 16. Martii in sede judiciaria.

In causa Balla Istvánná contra Biró István inctum, post attestationes antequam deliberatur ratione emendae linguae.

Inctus assumit dictorum suorum comprobationem.

Ergo deliberatum e s t : Bizonyítsa meg Biró István, hogy Balla Istvánná boszorkány és kurva.

D EBR EC ZEN , 1711.

247

Biró István tanúi Balla Istvánné ellen, die 16. Martii.

1. testis Nagy János : Hallottam Balla Istvánné előbbi urának a szájából: ezek ettek meg engemet, a feleségem annyos-tnl. De caetero nihil.

2. testis Veresegyházi Istvánné : Tudja Balla Istvánné hozzájok ment kötél venni, de magoknak nem volt, hanem az inasnak volt egy vízhordó kötele, melyet Balláné csak egy polturán kért, s kétszer is kérette, melyre a tanú is kérte, hogy adja neki oda öt pénzért. Felelt az inas : nem adom asszonyom, mert én azt olyan jó vastagon csináltam, hogy két polturát is megér. Csakhamar, mintegy félóra múlva az inas kezdette, mint az ember karja temérdeksége szöszt a szájába tömni és enni kezdte. Kérdte tőle a tanú, miért cselekszi azt, de semmit nem felelt, hanem annál inkább ötté. A szomszédok odatódulván, úgy metélték a szájából ki. A kötelet oda küldték Ballánénak s úgy szűnt meg a kenderrágástul.

3., 4., 5., 6., 7., 8. testis nihil.

9. testis Gál Mihályné: Az előbbi uramtul hallottam mondta, hogy

Pap Andrásné, az ki az actor mondja, hogy a ki űtet szidja, az eladó leányát is, mind hallja ő azt.

10. testis Pap György, annorum 60 : Hallottam Kalmár Péter szájából, együtt lévén erdőpásztorok, hogy beszéllette és így szóllott: Bátya, ha olyan helyen volna a háza Pap Andrásnénak, hogy más meg nem égne rúla, Isten engem úgy segéljen, meggyujtanám, mert nyilvánvaló boszorkány.

Másodszor : Hallotta a maga hátul, ugyan Pap András nevű

legénytül a tanú, hogy hallotta volna Balla Istvánnénak előbbi urától Pap Andrástul, az erdőn jártokban, hogy őtet a felesége vesztette meg. Harmadszor: Tudja, hogy a házánál nyilvánvaló latrot kurvástul tartott, melyeknek minden paráznaságát jól tu d o tt; mihályfalviak voltak.

11. testis Süveg István, annorum 50: Tudja nyilván, hogy a Tiszán átal hozott Nánásról hat bárányt, kért Balla Istvánné azokbul egyet, de mivel elkapdosták, neki nem jutott. Történt azomban : haza jött egy szép, kövér, kénnyén szopott borja a tanúnak, megugratja magát, de reggel a Boldogfalvi kapu előtt összetörték a borjút, jóllehet küldött volt a tanú felesége neki egy negyedrész bárányt, de nem elégedvén meg vele, visszaküldötte. Secundo : Tudja, hogy megfenyegetvén őket Balla Istvánné, egy szép kis leánykáj oknak a szemére mindjárást hályog ereszkedett; mivelhogy vas-rostájok lévén, neki oda nem adták lencsét rostálni. De a tanú felesége borral jóltartotta, akkor megnézvén Balla Istvánné a szemét mondván — salvis auribus — lesz ebszar gondja n e k i: azomban a gyermek meggyógyult.

DEBRECZEN, 1 7 1 1 .

12. testis Végh Mihály, annorum 39: Hallotta Veresegyházi 1st ván étül, hogy Balla Istvánné ment hozzá jók kötél venni, de minthogy nem adhattak neki, az inassa mindjárt kezdette a szöszt enni, úgy, hogy a szájába belé kellett metczeni, mert többet is ett volna. Jelen volt maga a tanú is, mikor a szöszt a szájában metczették. Mégis, őrült szabású volt az inas, jóllehet az előtt egészséges volt. Azt is tudja, hogy küldöttek neki egy vízhordó kötelet, a pénzét el nem vévén, melyre mindjárt oda ment Balla Istvánné és mondotta : miért a pénzemet el nem vettétek.

13. testis Sarándi Jánosné Nagy Erzsébet: Hallotta a sok reá való szót boszorkányság

végett. Nevezetesen Túri

Jánostól, hogy a fia beteges, s maga nyavalyás lévén, Balla Istvánnéra gyanakszik. Hallotta Balla Istvánné szájából —

hordván a tanú fia külömb, külömb erdőkről háznak való fát —

mondotta : ennek a fának bizony a fűvét is meg tudnám mutatni.

Melyre mondotta a tanú : hogy tudnád, hiszen sok felől hordották ezt. Mondá Balla Istvánné : de bizony a bagosi erdőről hordták.

14. testis Nagy Jánosné Bartha Erzsébet, annorum 40 : Hallotta Kún Benedeknétül, hogy — lakója lévén Balla Istvánné — mihelyt túlié elment más házhoz lakni, az ökre azon helyen ledobbant s megdöglött. Azután is csak azt vallotta az asszony, hogy azért esett a kára. Tudja azt, hogy igen nyel vés.

15 et 16 testis nihil.

(Eredetije Debreczen város levéltárában a 30. jegyzőkönyv 804. lapján, cs a tanúkihallgatás a 31. lapszámozatlan jegyzőkönyvből.) r

CCIII.

Debreczen, 1711.

Máthé Erzsébet a városból kiűzetik.

Die Sabbathi 29 Augusti in causa fisci contra Máthé Erzsébet inctam.

Deliberatum : Minthogy nézésre, varázslásra adta magát, és földásással sokakat csábított, jövendőket m ondott: hóhér vesszőzze ki.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 30. jegyzőkönyv, 854. lap.)

DÉS, 1711.

CCIY.

Dés, 1711.

Szaniszló Borbála 'perli Szegedi Sárát, ki őt boszorkánynak mondta , a

tanúkihallgatások folyamán felperesnő ellen sok gyanú merülvén fel, alperesnő felmentetik.

Alperesnő Szaniszló Borbála vádja ellen így védekezik : Minekelőtte az én lábomat megvesztették volna, én előttem, minekelőtte én mondottam volna, hogy a domina actrix vesztette meg a lábomat, annakelőtte sok ízben és sokan ő kglmének kiáltották szemében, hogy megvesztette ő kglme, de ő kglme törvényben csak egyet sem kéretett én előttem, hanem suc-cumbált ő kglme a rút boszorkánysági névben. Azért ám regula szerént : qui tacet, consentire videtur.

ítélet : Minthogy satis superque doceálta az incta Szegedi Sára asszony exmissiója szerint, hogy az incta előtt mások is boszorkánynak kiáltották szemében, háta megett is, mégis reá nem kereste az actrix Szaniszló Borbála asszony citáltatván is személyeket, hanem azon rossz hírnév alatt feküdt annyi esztendőktől fogva, — azért vádlottnő felmentetik, bár a perköltségeket fizetni tartozik.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCY.

Débreczen, 1711.

\ˆMagát » Tátos«-nak valló, inkább csak kincsásással és csalásokkal, mint tulajdonképeni boszorkánysággal vádolt Szaniszlai Mihályné elleni tanú vallatás.

Die 20 Augusti. Anno 1711.

Fiscus tanúi Szaniszlai Mihályné Bácsi Anna in causam attracta ellen.

1. testis..... !) : Házamhoz jővén sokat beszéllett, hogy a város meg fog égni, olyan lesz, mint Szepes, nagy vérontás leszen ezen a földön. Magát Tátosnak mondotta : a Körtvélyesi mezőn ők megvagdalkoztak, a német ezen fz ősszel ezen a földön vész, ő a pénznek a szagát megérzi, az én udvaromon is egy pinczében pénz vagyon éltévé. Kérdeztem, miképpen nézné meg. Egy tányért elővett, arra egy falat kenyeret, egy kis sót tett, a kenyeret egy tűvel felszúrván forgatta, a kenyér **') Olvashatatlan szó.**

DEBRECZEN, 1711.

felett mondván, hogy a pinczében vagypn a pénz, de egy holt ember fekszik rajta, megölték felette. Mihelyt béjött —

úgymond — az udvarra, a pénz szagát mindjárt megérezteˆ

2. testis : nihil fatetur.

3. testis Szűcs Dávid fatetur : Én is oda voltam harmadvagy negyednapig, láttam már akkor nagy, mély vermet ásott, mikor oda mentem. Majláth hívott, menjek el szekerestül, mert egy szekér a pénzt el nem bírja, már a formáját is látták a pénznek. Viaszot olvasztott s vízre öntötte, fűgyökeret is szedett, a verem oldalába, fenekébe dugta s azt mondta, hogy a holdból meglátta a pénzt, ő hozzá három ízben sok kísértet ment, de a pénz ott vagyon a fa alatt, csak ássák.

Én is segítettem ásni ; megesküdtetett bennünket, úgym int: Majlátot, Bodzási Pált, Mihály nevű legényt, Pál nevű legényt, Máj lát Jánost, Kardos Pált ilyenformán : Az igaz Isten, ki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, tégedet úgy segéljen, hogy ezen kincsből a rabok számára, váltságára egy részt kiadtok, tátosok kapitányának, hadnagyainak egy ré s z t; mivel, a kik eltették, azok is így tették volt el. Ezt is el kellett mondani : Az én uram Jézusom nevében állottam erre a kincsre, ha feladja ennek magát. A két leány a körmibül nézte s megmondotta, kinek adja fel magát a kincs, s kinek nem. A ki nem oda való volt, csak elküldötték onnan a leányok. Azt is mondották, hogy Panda asszony tartóztatja, azért nem vehetni fel, az ásó végivel is elérik, de csak alább alább megyen. Hallottam azt is mondotta Majlátné, hogy az ura közösködött vele a veremben ; zajgolódott az urára. Az incta asszony javallottá, hogy a ki eltette, a szerint bánt a feleségével, különben fel nem vehetni. Házamhoz jővén ott is mondotta, hogy sok pénz vagyon, ő a szagát megérzi, a füstit is minden reggel látja. Egy fatányérra sót, kenyeret, földet tett, a kenyeret tűvel szúrta, forgatta, úgy nézte a pénzt. Magát Tátosnak mondotta s azt jövendölte, hogy Debreczennek oly veszedelme leszen, a csecsszopóját is kardra hányják ez őszön. :'7'

A német kétszer megveri a magyart, de harmadszor magyarok mind egy lábig levágják. Debreczent a pogány égeti, pusztítja el porrá, hamuvá ; mert úgy megyen fel a bűne, mint a felleg. A német 484-et megparáznított, mind kimutogathatná ő azokat. Isten dicsőségire a fatens is ígért társaival azon kincsből. Mondotta az asszony, hogy Debreczenben mind ki tudná mutogatni — csak bíznák reá — valamennyi ördög vagyon.

4. tanú Áros Mihály fatetur: Házamhoz jővén az incta, körmébe nézett, mondotta, hogy pénz vagyon a házban, könnyű felvenni, kű,

cserép, homok vagyon rajta, s háromféle föld. Ezeket ástam, megtaláltam. Utoljára azt mondotta :

vízben vagyon, azért nem vehetni fel. Jö tt is víz a verembe s az ásást abba hagytam. Egy részt kívánt volna a pénzbül, ha felvettem volna.

5. tanú Jeney Márton fatetur :|Hallottam, magát Tátosnak mondta, Törökországban tanulta a pénznézést; tányérra tette a holt szenet, kenyeret, s ó t ; varrótűbe czérnát vont, a kenyérbe dugta, forgatta, abból mondotta, micsoda helyen vagyon a pénz. A körmibül is nézett, megvakarta, nyálazta.

A nagyerdőn egy fa alatt nézettem vele, mondotta, hogy ott vagyon : ástam, de nem találtam. Oda ki, három falu hátárán, midőn ásatta a pénzt, azt mondotta egyik leány : a körmibül látja a szemérmit most is annak, ki eltette azon pénzt, a feleségivei közösködött, míg úgy nem teszen valaki, fel nem vehetni.

Arra nézve Máj lát haza jővén, a feleségét kivitte a verembe, hogy már imádkozni híjjá : lenyomta. Az asszony megesküdtetett bennünket, hogy mivel a kik eltették, úgy esküdtek volt, hogy ha valamelyik rabbá esik közzülök, kiváltják, mi is, ha valamelyikünk rabbá lenne, tartozunk kiváltani.

A kis leány mondotta nekem, mikor megállottám, s mondottam : az én Jézusom nevében állok ezen a kincsen, ha feladja-é nékem magát ? hogy nem adja fel magát, mert látja ő a körmibül, hogy a kincs reszket. Mind a két leány elmondotta, hogy Panda asszony nem hagyja fölvenni, mert őket megégessék, ha ott nincs. Az incta asszony Majlátnak megmondotta, ha nincs kedve a feleséginek, ne erőltesse a közös-ködésre, mert nem lenne haszna, hanem neki hírt vigyen felőle, addig a gödörhöz ne vigye. Az asszony, midőn Máj lát a dolgot véghez vitte, sírt-rítt, hittel mondotta, hogy nem lakik az urával, mert őrajta erőszakot tett. Debreczen pusztulása felett, uti praecedens testis. Mondotta azt is, 300-nál többet paráznított meg a német Debreczenben. A Csapó-utczai ivókút táján hallottam, hogy pénz volna. Ott is virgát hányattam vele, s egynehányan egy ideig ástuk ; a többi legények azt mondották, a szagát is érezték a pénznek, de megháborodott s elment.

6. tanú Szarka Ferencz : Hallottam, magát Tátosnak, nézőnek mondotta, a körmibül nézett. A Pallagi templom mellett ástuk,

mintegy két ember magasságnyira, de semmit nem leltünk.

7. tanú : N. N. nihil.

8. tanú Kovács Mihály fa te tu r: Házamnál is volt a félben, mondotta, hogy egy kanta pénz vetette fel magát ő mellette az ablaknál, a víz miatt fel nem vehetni. (Azt is mondotta : elvész a város, megég, a collegium is, félő, oda-

DEBRECZEN, **1711.**

9. tanú Hercsi János fa te tu r: Engemet is kivittek volt imádkozni, hogyha Isten kézbe adja, Isten dicsőségére részt adnak belőle, de nem találtak semmit. Ez az asszony nézte meg, sót, holt szenet, kenyeret te tt le. 1 Azt is hallottam mondotta : Isten oltalmazza a collegiumot tűztől, mert az égen levő tűzijel felette jár, ha a collegium megmarad is, de körülötte megég a város. Azután egy héttel mondotta : az égen levő tűzijel kijjebb mene a temető felé, ott is gyuladás leszen.

Egy asszony három font húst vett, egyiket főzte a német császár számára, másikat a török császár számára, harmadikat a Fejedelemre. A németé megaludt mint a kocsonya : ez a jele, hogy észak felé, SzentMihály-nap és karácsony között, a kurucz levágja a németet. A töröké félig aludt : az a jele, hogy egy kevéssé hallgat, azután diadalmas leszen. A Fejedelemé tisztán m ara d t: azt teszi, hogy ő Nagysága a német birodalmat elveszi.

Midőn az Újvárosi nagy halomra mentünk, — holott két vasderékban mondotta lenni a pénzt, — az útban mond : kisirtet mene átal közöttünk. Kérdettük, mi formába. Felelt : fejérben. Mit jelent ? jót, mintha fekete volna, rosszat jelentene. Midőn gyermeke akart lenni, kért, hogy tapogassam meg, mindjárt könnyebben szülhet, mert — úgymond —

kegyelmed tekenősbéka vérében mosdott meg,

valamely

tályogot megtapogat, elvész. Igaz dolog is, hogy ezelőtt harmincz esztendővel, tekenősbéka, s göröngyi béka vérébe mosdottam volt meg, ótvar ellen, ö ezt penig nem tudta s mégis megmondotta. Azóta két lovon próbáltam s használt. Mondotta azt is : a Szent Miklós-utczai kapu előtt egy dombban vagyon nyolcz hordó pénz. Én mondottam : sok volna az nekem, hanem írjuk meg a nemes tanácsnak, engedje meg fel ásni. Azt mondta : nem bánja, mert a császár előtt is meg meri mondani. Azután Majláthoz ment, azóta nem beszéltem vele.

10. tanú : nihil.

/ 11. tanú Tóth Mihály : Hallottam egy háznál mondotta a gazdaasszony Kis Istvánné : csak el kellene mennünk. Felelt az incta asszony : nem lehet, mert nagy szél fú, kegyelmetek nem látja, de én látom, úgy jő szakaszonként, mint a kaszás.

Kivitték a Boldogfalvi kapu eleibe, míg én oda értem, meg is nézették, úgy m in t: Kis Istvánné, Csejti Márton. Szélét, hosszát megmutogatta, hol kel lásn i; ástuk négyen két éjtszaka, de semmit nem leltünk. Azt mondotta, hogy a pénz ládában vagyon, víz rajtaU)

* 12 tanú Kis István fatetur : Ástam én is a feljebb írt fatenssel. De caetero nihil.

13. tanú Jó Istv án né: Láttam, tányérra holt szenet, sót, kenyeret t e t t ; virgát hányt, hogy a pénzt meglátja.

DEBRECZEN, 1 7 1 1 .

Hallottam beszélette : hogy ő egy mezőben egy asztalt talált, senki fel nem merte szedni, hanem csak ő, meg volt az asztal terítve szőnyeggel, lepedővel, egy kalács volt rajta, mellette egy tyúk, egy kígyó, egy szál veres selyem elnyújtva. A lepedő

halált jegyez, a selyem vérontást. Az úr felől azt mondotta : sem gyilkos, sem parázna, de szerencsétlen órában lett, soha pénzt nem vészén fel.

14. tanú Szilvási Gáspárné : Hallottam : magát Tátosnak mondotta ; már három ízben csatázott meg a német táto-sokkal s megnyerte ; Hatvan utcza tűbűi kiég; a debreczeni földön olyan vérontás leszen,

a ló szügyivel tolja a vért. Házamhoz jővén mondotta : a sutban egy láda felvetődék. Való, hogy oda ástuk volt a ládát. Az szőllőskertemben is, mondotta, hogy két hordó pénz vagyon, arany ökrök, ekék vannak benne, jó lenne felvenni.

15. tanú Faragó Istvánné : Hallottam mondotta : sok pénz vagyon, kertemben el vagyon téve, de víz vagyon rajta.

Mondotta : Erdélyben oly vérontás lészen, a tündérleányok rézhídját is felveti a vér. Nekem azt mondotta : nem néz nekem, mert hihetetlen asszony vagyok. Az asztalt sicut praecedens testis.

16. tanú Cseh Istvánné : Hallottam mondotta toppantván, ha itt nézem, ne ott keressék, mert ha nekünk szabad volna úgy felvenni, mint másnak, úgy mérnök mint a polyvát, vékával. A kertemben is — mondotta — sok pénz vagyon, de hozzá ne nyúljak, mert hihetetlen, kétszinü vagyok, hozzá nem jutok.

17. tanú : nihil fatetur.

18. tanú Majlát Istvánné : Hallottam mondotta : az Isten őtet bölcsen teremtette, ő fél Tátos, ha akarja, vagyon hatalma, hogy a pénzt feladja, ha akarja, egész Debreczen várossá sem veheti fel. / Egy alkalmatossággal kitekint az ablakon estefelé s mond : már kiállott a strázsa, Debreczent hét felől gyújtják meg, olyan vérontás lészen, Péterfián, Hatvani utczán, a kapun Várvölgyig foly ki a vér ; Tóth Pál is a Péterfiai kapunál esik, a helyet is meg tudnám mutatni, hol esik el. Mondottam, ne beszéljen, mert ha fülébe esik bíró urnák, rosszul leszen dolgod. Felel : de bizony jobb volna, ha arra volna gondja a bírónak, hogy 484 paráznította meg magát a némettel, rácczal, meg nem a kicsiny házaknál.

Intettem, ne beszéljen : ha az úr megtudja, el nem szenvedi, kiveri onnan. Felelt : hallgass, mert neki is meg van vetve az ágya a pokolba — tudni illik a bírónak — a deákbul lett nagyhasu tanácsával kínoztatja ki a sót és a sótalan lencsének az árát a szegénységen. Láttam megnyalta az ujját s mon-

dotta : itt vagyon a pénz a kádban, ott nagy mély vermet ásatott, azután másutt is nézte, a ládába mondotta. Uram hazajővén kihivutt, nem tudtam, mire viszen. Az asszonynyal szól, nem, valamit. Azonban köpönyögét felveszi s megyen a verem felé. Az asszony m ondja: menjen utánna kegyelmed is sógorasszony. Arra megyek, lehí a verembe, hogy imádkozzunk, mert azt a pénzt úgy

tették el, mondjuk a Miatyánkot, aztán háromszor az Űr Jézust. Azonban a nyakamba esvén megsúgta a dolgot : így s így tétetett el a pénz, különben fel nem vehetni, úgy mondja a sógorasszony. Minden akaratom ellen — eleget reménkedtem — lenyomott s megmocskolt. ö is reménkedett : hadd kedves, kedveskedhessék ő is özvegynek, árvának, collegiumnak, ha Isten kézhez adja, a mint megesküdt. Vasárnap egy alkalmatossággal nagy kedve lévén az asszonynak, Jeneivel a tánczba fordult, mondom : be jó kedved vagyon. Jó vagyon, de már bennetek meghűlt a reménség ; nó, nem nézem én azt, hogy disznópásztorok vagytok, jertek, két szekeret hozzatok, mert egy el nem bírja, ha akarom feladom, ha akarom, lepecsételem. Ügy mentenek el, de nem találván semmit, úgy hozták haza kötözve.

Szaniszlai Mihályné ügyét befejező, a városból való kiűzetésre szóló ítélet.

Die 12 Septembris in sedria.

Definitio causae fisci contra Szaniszlai Mihályné Bácsi Anna inctam post attestationes et institutum examen, pro-priamque oris fassionem.

Deliberatum :

Constál mind a tanúk vallásából, mind maga nyelve vallásából, hogy magát Tátosnak mondotta ; sokakat pénznézéssel, ásatással elcsábított ; virgát hányt, csillagokbul tűztámadást, háborúságot, vérontást jövendölt^; Istennek nevét hiába felvette ; az ásó embereket megesküttette, hogy az ásandó pénzbül a Tátosok számára is pénzt adnak ; feleségével az embert a verem felett közösköd tette, hogy anélkül fel nem vehetni; több gonoszságra is okot a d o tt; azért méltó volna halálra : mindazáltal, régi raboskodását, neveletlen árváját, megjobbulásra maga ajánlását tekintvén, élete meg-hagyatik, hanem megbélyogoztatván, hóhér csapja ki.

(Eredetije Debreczen városi levéltár, 30. számú jegyzőkönyv 861. lap.)

d é s , 1712.

255—

CCVI.

Dés, 1712.

Ítélet a boszorkánysággal vádolt Sándor Jánosné, Micskei Péternél Szaniszló Istvánná és Kis Péter ügyében.

Minthogy ennek előtte in anno 1708. Sándor Jánosné, Micskei Péterné, Szaniszló Istvánná és Kis Péter nyilvánvaló boszorkánysággal vádoltattak, akkori hadnagy és nemes tanács törvényre citáltatván, lőtt olyan deliberatumok, hogy mentsék és tisztítsák magokat. De posthabeálván, az idegen nemzethez refugiáltanak és dolgok executióban nem vitethetett. Azótától fogva is azon rossz hírnek-névnek succum-bálván, rossz cselekedeteket újították, amint ellenek való communis inquisitióból extál. Azért mox et de facto vízben vettetvén próbáltassanak meg és ha a vízben le nem merülnek, tűzzel kínoztassanak, hogy több complices társaikat adják ki, azután tűzzel égettessenek meg.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCVII.

Dés, 1712.

ítélet boszorkánysággal vádolt Szaniszló Borbála ügyében.

Gál Jánosné Szaniszló Borbála, noha boszorkánysággal vádoltatik, minthogy igyekezte ez előtt is, s most is igyekezi törvényes úton magát azon rossz hírtűl-névtűl kitisztítani:: kétszáz forint kezességen elbocsáttatik, úgy mindazonáltal, hogy hadnagy uram ratione officii prosequalja.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCVIII.

Marosszék, 1712.

Marosszéknek 1712. év augusztus havában Szeredán tartott vice székülésében Elekes Jánosné Demeter Anók ellen a hatóság következő szavakkal emel v á d a t: Boszorkányságnak világosan való mély fertőjébe elegyítette magát, kuruzslott, varázslott és ahhoz tartozó szókkal fenyegetődzött.

Kévánom azért, hogy elsőben is megkénoztassék, hogy hasonló

társait kiadja, azután vízbe-vettessék, megúsztassák, meg égettessék.

Tanúkihallgatás rendeltetett ; több nyom nincs.

(Eredetije Marosszék levéltára. Prot. 28., 124. lap.) CCIX.

Segesvár, 1712.

SzászKézdi Theil János felesége betegsége miatt, boszorkánysággal gyanúsította özvegy Kertchner Jánosné segesvári lakost. Ez utóbbi, mint felperes kezdi a pert, de a tanúkihallgatások után vádlott lesz belőle. Periratok töredékesek, hiányosak ; Ítélet nincs.

(Eredetije Segesvár város levéltárában, 2256. szám alatt.) ccx.

Belső-Szolnokmegye, 1712.

Hivatalból emelt vád Runkán Kata és Váncsa Juanna kocsi lakosok ellen boszorkányság miatt; ez ügyben Ítélet.

Yinter Mihály vármegyei alispán, mint közvádló, perli Runkán Kata és Váncsa Juanna kocsi lakosokat (1712 febr. 29.), mivel »Isten ő felsége parancsolatja, hogy az bűves-bájosokat az magistratus ne hagyja élni az földön«. Kéri megégette-tésüket, de az előtt társaik meg vallására torturáztassanak meg.

í té le t : Runkán Kata, ki saját vallomása szerint »azon boszorkányi vétekben nyilvánosságosan leledzett«, mint »bűvelt-bájolt égettessék meg tűzzel«. A másikról semmi említés.

(»Foenix« ez. jegyzőkönyv Szolnok-Dobokamegye levéltárában.) CCXI.

Belső-Szolnokmegye, 1712.

Hivatalból emelt vád mikeházi lakos Lázár Anna ellen boszorkányság miatt ; ez ügyben Ítélet.

Vinter Mihály megyei alispán perli (1712 május 12.) Lázár Anna mikeházi lak o st: Ez okon kellett az inctát in jus attrahálnom : a maga képit el változtatván, kutyának képiben egy házhoz bemenvén és az háznak gazdája megkötvén, a kutya asszonyemberré által változik, mely cselekedetiért Isten ő felsége és országunk törvénye szerint mint ilyen ezégéres BELSŐ-SZOLNOKMEGYE, 1712.

tisztátalan személy, elsőben tortúrára vontassák, hogy complices társait adja ki, annak utánna, mint ilyen criminalis személy

égettessék meg.

ítélet, mely május 31-én kelt : Vettessék próbára az incta ; ha lemegyen, absolváltatik, ha peniglen le nem mégyen, megégettessék.

(»Foenix« ez. jegyzőkönyv Szolnok-Dofcokamegye levéltárában.) CCXII.

Belső-Szolnokmegye, 1712.

Hivatalból emelt vád egy Adinica nevű leány ellen boszorkányság miatt, s ez ügyben ítélet.

Vasas József alispán perel (1712 május 31.) egy Adinica nevű leányt, mint boszorkányt. Vád csak általánosságban van f eleműt ve. ítélet : »vettessék az vízipróbára az incta ; ha lemegyen, absolváltassák, ha penig le nem megyen, megégettessék«.

(»Foenix« ez. jegyzőkönyv Szolnok-Dobokamegve levéltárában.) CCXIII.

Bihar vármegye, 1713.

ítélet Buday Ilona ellen : tortura ; ha vall, elégetés, ha nem vall, a megyéből kiűzetés.

Anno 1713 die 11 Decembris sedes judiciaria in oppido Bihar celebrata, qua occasione

Deliberatum est :

Quoniam productae testium fassiones authenticatae integram et plenissimam Helenae Buday consortis Stephani Sólyom magiae diabolicae actuumque supranaturalium ad condemnationem incinerationis et rogi probam non invalescerent ; graves tamen et valide superinde praesumptiones exinde adversus eam praesumerentur : ex eo in demeritam sui poenam manibus lictoris tradenda, per eundemque severius ferro candenti torturanda. Quo torturae tempore, si praetensos actus magicos confessa fuerit, rogo dammanda, vivaque concremanda et incineranda ; si autem confessa non fuerit, e territorio et gremio inclyti comitatus sub poena praefatae concrementionis, si intrare praesumpsisset, proscribenda judicialiter pronunciatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyvek II. kötete,

BIHAR VÁRMEGYE. 1713.

CCXIY.

Bihar vármegye, 1713.

1713 május hó 30-án a félegyházi községi elöljáróság tanúkihallgatást tart. Utrum de eo : tudja-é a tanú, hogy Félegyháza várossában valamely ördöngös személyek, boszorkányok, tudományosok vagy valami tisztátalan személyek volnának, lopok, hamishitűek, paráznák, Isten káromlók, gyilkosok volnának.

(A z egész per érdektelen, azért nem másoltuk le.) 1713 junius 7-én a megyei hatóság által rendelt tanúvallatás, mert Vadon Péter érsemjéni fogadós azt állította, hogy őtet Váradi Jánosné és Csupros Andrásné kötötték meg.

Ezt mondta : hét kötés van benne, hat már elszakadt, hetediket az ő engedelmök nélkül meg nem gyógyíthatja.

(A tanúkihallgatásból csak egy lap van meg és érdektelen.) **(Eredetije Bihar vármegye levéltárában ; jegyzőkönyvek TI. kötete.)** ccxv.

Nagyszeben, 1713.

Egy 70 éves öreg nőre részint tanúk állításai, részint saját vallomásai alapján rábizonyulván, hogy a sátánnal szövetkezett, azzal közösült is és éjjel-nappal kiröpült, lefejeztetett és teste máglyán megégettetett.

***(H. Herbert:* Die Rechtspflege in Hermannstadt. Archiv *etc.* Neue Folge XXVIII. (1896) 109. s köv. 1.)**

CCXVI.

Brassó, 1713.

Tudósítás egy boszorkány elégetéséről.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. kötet, 124. lap.)
CCXVII.

Győrmegye, 1714.

Táp községbeli Faragó János ellen foganatosított tanúkihallgatás, boszorkánysági vád alapján,

ítélet nincs.

(Budapesti Hírlap 1904., 228. sz.)

KÖZÉP-SZOLNOKMEGYE, 1714.

259

CCXVIII.

Közép-Szolnokmegye, 1714.

Hadházi Istvánné Jónás Judit perében Hadadon, 1714

márczius 15-én hozott Ítélet : ha a vízpróbán nem merül le, elégetés, ha lemegy, a megyéből kitiltás.

***(Petri Mór:* Szilágymegye monográfiája. I. köt., 387. 1.)** I

CCXIX.

Ugocsa vármegye} 1714.

Berkes Pálné Szege Ilona kökényesi lakos ellen hozott ítélet: elégetés; ezen érdekes befejező szavakkal: secundum consuetudinem pro lege habitam.

Die 3 Julii sedes judiciaria.

Deliberatum e s t :

Quandoquidem contra et adversus partem inctam agilem Helenam Szege, consortem providi Pauli Berkes pars actor actionem suam sufficientibus et fidedignis documentis fassio-nalibus comprobasset, dictaque pars incta divina humanaque lege postpositis, spreta primum Christiana erga proximum caritate, et assumpta diabolica veneficii arte opera plurimis nocuisset, uti in contestationem, nonnullis testibus in sede judiciaria praesentibus graviter nocuit, pariter in certo vitulo artem maledictam continuavit, tribus id ipsum testibus stante sede judiciaria comprobantibus. Ideo pars incta, quam talis fasciniosa et venefica saga, praemissa primum tortura igne comburetur, secundum consuetudinem pro lege

habitam.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltára közgyűlési jegyzőkönyvének, mely 1698-tól 1727-ig terjed, 413. lapján.)

ccxx.

Bihar vármegye, 1714.

Július hó 12-én Ítélet Kapta Zsófia ellen : előbb megtorturáztassék, annak utánna elégettetik.

Ugyanazon ülésben ítélet Csala Mária ellen : előbb megtorturáztassék ; ha a tortura alatt vall, úgy megégetés, ha a tortura alatt nem vall, a megyéből kiűzetés.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában ; jegyzőkönyvek II. kötet, 592.1.) 17*

CCXXI.

Bihar vármegye, 1714.

Sámsoni Nagy Jánosné elleni Ítélet: ha nyolcz nap alatt hetedmagával tisztítóesküt tesz, felmentendő, ha nem tudná magát tisztázni, úgy előbb tortura, azután halál.

Anno 1714 die 29 Julii sedes judiciaria.

Levata causa perillustris ac generosi domini Georgii Csipkés Comáromi inclyti comitatus Bihariensis, ordinarii vicecomitis ut magistratus et actoris contra et adversus Catharinam Szabó Joannis Nagy consortem. Samsoniensem ut inctam, ratione veneficii.

Deliberatum :

Tamen ex inquisitione authentica, quam ex missilibus attestatoriis sigillis tamen communitatis Szent Mihály roboratis graves et probabiles adversus inctam exoriuntur praesumptiones, ratione actus strigalis actionalis : inde eam intra octavam a dato praesente calculando, honestis et bonae famae personis 7, expurganda, purgare se valens absolvenda, non valens vero in confessionem complicum torturanda et finali poenae supplicio ex consilio

hominum exterminanda pronunciatur.

(Eredetije Bibar vármegye levéltárában ; jegyzőkönyvek II. kötet 630. 1.) CCXXII.

Bihar vármegye, 1714.

Julius hó 20-án Szabó Mária boszorkánysággal vádoltatván, Ítélet : harmadmagával tisztítsa magát, ha tisztítja, felmentés, ha nem tudja magát tisztítani, megyéből kiűzetés.

(Eredetije Bihar vármegye jegyzőkönyve, II. kct., 600. 1.) CCXXIII.

Bihar vármegye, 1715.

1715

január 15-én Tóth Péterné Fenyédi Zsófia otományi asszony perében azon Ítéletet hozták, hogy a szolgabíró folytassa a tanúkihallgatásokat, főleg Éradony községében.

(Eredetije Bihar vármegyei levéltár; jegyzőkönyvek II. köt., 707. 1.)

FELSŐBÁNYA, 1715.

CCXXIY.

Felsőbánya} 1715.

Négy asszonyt elitéinek 20—30 forint pénzbüntetésre, mert rájok bizonyult, hogy rostát vetettek.

(Közli *Abafi Lajos :* Hazánk 1887. évi. 301. 17) ccxxv.

Felsőbánya} 1715.

k iL715 május 9-én Dóka Istvánné azt állítván, hogy őt a rostavetésre Dóka Andrásné tanította, miután ezt nem tudta bizonyítani, 20 forint megfizetésére Ítéltetik, Dóka Andrásné pedig esküdjék meg, hogy soha rostavetést nem gyakorolt.

(Közli *Abafi Lajos* u. o.)

CCXXVI.

Felsőbánya} 1715.

Szász Gergelynét és Hegedűs Mártonnét elégetésre ítélik.

Szász Gergelyné elleni tanúkihallgatás is közölve van.

***(Abafi Lajos:* Hazánk 1887. cvf. 306. lap.)** CCXXVII.

Felsőbánya} 1715.

Miután Sós Pálné ellen tanúkihallgatás folyt s a tanúk több gyanúokot hoztak fel, de világos bizonyságot nem, a törvényszék 1715 május 16-án Sósnét 200 forint kezesség mellett elbocsátja, de figyelmezteti, hogyha valami ki világosodik, azonnal vízre vitetik s azután exequáltatik.

***(Abafi Lajos :* Hazánk 1887. cvf. 308. lap.)** CCXXVIII.

Felsőbánya, 1715.

Hegedűs Márton ellen 1715 május 23-án elrendelt tanúkihallgatásból kitűnik, hogy felesége elégetése m iatt a tanácsot szidta, gyalázta, ezért őt szeptember 12-én elitélik, hogy nyelve kivágattassék s hóhér által a városból ki űzessék.

***(Abafi, Lajos :* Hazánk 1887. évf. 310. lap.)**

262

FELSŐBÁNYA, 1715.

CCXXIX.

Felsőbánya} 1715.

1715 május hó 23-án megtartott tanúkihallgatás Désinére vonatkozólag csakis azt derítvén ki, hogy ő is Hegedűsné, a megégetett bábaasszony ártatlanságát vitatta, bizonyítgatta, s hogy egy régebben megégetett boszorkány, Stenczelné, járatos volt hozzá : ezekért a törvényszék őt 12 forint pénzbírságra Ítéli.

í ***(Abafi Lajos:* Hazánk 1887. évf. 312. lap.)** ccxxx.

Nagyszeben, 1715.

Ebben az esztendőben két boszorkányper folyik. A vég ítélet egyiknél sem ismeretes.

***(H. Herbert:* Die Rechtspflege in Hermannstadt *etc.* Archiv *etc.* N. F.**

XXVII. (1896) 109. s köv. 1!.)

CCXXXI.

Ugocsa vármegye, 1715.

Vas Jánosné Zsófi boszorkány sági ügyében Tiszaujlakon, Fekete-patakon és Fancsikán tartott tanúkihallgatásokból kivonat.

A tanúk egyike ezt vallja : A falu ökrei gyakran elfutot-tanak és mindenkor odaveszett bennök; melyre nézve pana-szolkodtanak a nemes vármegyének, hogy Vass Jánosné miatt futnak és arra nézve fogatta meg a nemes vármegye. Hogy vízre hányták, a fatens is jelen volt, de le nem ment a vízben, hogy miként szabadult meg, fatens nem tudja.

Egy más tanú : Egy alkalmatossággal Nagy András a házát más telekre akarván vontatni, az egész falu ökrei el nem vontathatták ; mondották : ne is próbáljátok, mert Vass Jánosné a boszorkány elmene az ökrök előtt egy üres vederrel. így a házát csak eladta azután Nagy András Vass Jánosnénak.

Egy más tanú : A széke alatt a templomban tanáltanak ruhába takarva egy vaskót *(sic !)* az földbe ásva, a hegyivel felfelé állva.

Egy tanú : Egy alkalmatossággal Vass Jánosné fatenstől kérte, hogy adjon neki pénzen egy ing vállat, hogy nem adott, azonnal nyavalya

érte fatenst, hogy az világot sem tudta ;

harmadnapján Yass Jánosné fatenshez men vén, kérdi fatens u rá tó l: mi lelte a menyecskét ; mondotta Nagy Mihály, hogy már harmadnapja rosszul van. Arra mondotta Yass Jánosné, megijedt és ónat öntvén, az ing vállat nekie adták ; azontúl mindjárt a fatens meggyógyult.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Ease. I. Nr. 15.)

CCXXXII.

Bihar vármegye, 1715.

Bakonyszeg községben megtartott tanúvallatás, melyben a tanúk Nagy Mihálynéra vonatkozólag terhelő nyilatkozatokat tesznek.1) Mi tekintetes nemes Bihar vármegye ordinarius szolgabírája és juratus assessora tekintetes nemes vármegyétől lőtt exmissiónk mellett jöttünk ide nemes Bihar vármegyében Bakonyszeg nevű helyben collateralis inquisitio peragálására, mely is alább megírt punctumok szerint következik.

De eo utrum :

Primo : Tudja-e ? látta-e ? hallotta-e itt az faluban vagy másutt is, Isten törvényével visszaélő, nyilvánvaló boszorkány volna, úgy ördögi mesterség és varázslásokkal élne ? vagy kitől hallottál oly szót, mely azt mondotta volna: éjtszakának idején csak egy seprőt tészen az ura mellé, s akárhol járjon éjtszaka, az ura nem tudja.

Primus testis, Samuel Szabó incola Bakonyszegiensis, annorum circiter 22. juratus examinatus fatetur : Éjtszakának idején^ mikor Nagy Mihályné Takács Istvánnal hozzám jön, kérdém Nagy Mihálynétul : tudja-é ilyenkor a kegyelmed ura, hol jár kegyelmed ? Mire felel Nagy Mihályné : nem tudja, mert az uram mellé csak egy seprűt teszek, vagy valamit, akárhol is járhatok éjtszakán. Egykor ugyanezen fatenst Nagy Mihályné megfenyegette ; a fenyegetés után a csuklás mindjárt rajta esik és egy egész nyáron gyötrötte a csuklás annyira, hogy majd meghalt utánna. Gyanakodván a fatens Nagy Mihálynéra, egykor jól tartja borral Nagy M ihálynét; annak utánna reá olvas Nagy Mihályné a fatensre, s az azonnal meggyógyult a csoklásbul.

Secunda testis, consors Georgii Király Bakonyszegiensis, annorum 25. jurata examinata fa te tu r: Gyermekágyban feküdtem, ébren voltam, semmit nem aludtam ; Nagy Mihályné **q *Jegyzet:* Ezen vallatásra rávezetve, hogy 1716 április 16-án a tanúk au ten tikáltattak.**

úgy kínzott meg, hogy a gyermeket szoptattam, az rengő alá rántott onnan.....Q fel. Rontó Mihály kis leánykájának volt egy kis korsója, az helybe oda hozták hozzám, úgy ittanak. Hogy ittanak a korsó .....*) csigabél volt, egyször a számbul kiveték, azt mondja Czina Ferenczné : jó, hogy azt kivettétek, mert ha ki nem veted, soha ember nem lett volna belőled.

Tertius testis, Stephanus Kis Bakonyszegiensis, annorum 22. juratus bene examinatus fatetur : Ébren voltam, semmit nem aludtam, éjtszakán félkönyökömön fekszem ágyamon, nagy ropogást hallok az ablak alatt, azt mondom, hogy a bíró jött az ablak alá : az ablak lyukán csak bejő Nagy Mihályné zöld béka képében, Czina Ferenczné utánna. Csak előmbe állanak, az ágyamba felültem, Nagy Mihályné úgy tapogat felülésemben s úgy mondja Czinának : ez most nem alszik, nem árthatsz neki. Mindakettő osztán előmbe állottának, az házban fel ültének.....Q nem álmomba láttam, hanem fennültem ágyamon.

Quintus testis, consors Valentini Balogh, annorum 30.

jurata examinata fa te tu r: Hallottam tulajdon Nagy Mihályné száj ábul, hogy mondotta : mikor a kutya koslat, üsse meg akkor a kutya monyát egy kis fával, azon fával, az kit szeret, kenje meg az h ó n a jjá t; és semmiképpen el nem kerülheti, ahhoz kell menni.

Quartus testis, Joannes Horváth Bakonyszegiensis, annorum 25. juratus examinatus fatetur : Nagy Mihályné egykor kérdi tüllem : beteg-é a feleségem ? Melyre feleltem : bizony beteg. Erre mondja Nagy Mihályné : jól van bizony, mert még meg nem adá a kendert, a többi asszony mind megadta.

Sextus testis, Georgius Horváth Bakonyszegiensis, annorum 38. juratus bene examinatus fatetur : Most negyedik esztendeje, túl aBerettyón szántottam,éjtszakának idejénBakonyszeg felől hallok kis gyermekrívást. Az alatt csak a fejemhez áll Nagy Mihályné — semmit nem aludtam — könyörgök az Istennek : csak meg is indul

Nagy Mihályné a fejem felől, a kis gyermek az ölébe. Elviszi sietve a gyermeket a Kórógyi erdő felé, a rét közzé. Azt is hallottam Nagy Mihályné szájából, hogy mondotta : csak megkanyarítom a pendelyemet, a fazékfél rá mind vajjá válik.

Septimus testis, Stephanus Takács Bakonyszegiensis, annorum 22. juratus examinatus fatetur : Hallottam Nagy Mihálynétul, hogy azt mondotta : nagyobb mestersége vagyon Czina Ferenczcnének, mint énnekem, mert abban a rossz életben

') Olvashatatlan szó.

DEBRECZEX, 1715.

2 6 5

nem élhetne, ha tudománya nem volna. Azomban egykor éjtszakának idején istállóba fekszem : Nagy Mihályné csak előmbe áll, azt mondja : miveid meg nekem Takács István.

Arra azt mondom : eb mívelje, eb a lelked. Azzal csak elmegyen : mind azóta kemény férfiságom nincsen.

Octava testis, consors Stephani Czina, annorum 32. jurata examinata fatetur : Hallottam az Nagy Mihályné szájából, hogy mondotta Horváth Györgynének : várjon reá a húga szülésére, mert a mostani fizetését még idővel is megsiratja.

A minthogy Horváthné megdagadott s meg is halt.

Mely inquisitiot sub juramento nostro ekképpen perágáltunk et pro futura j urium cautela kezünk írásával és usualis pecsétünkkel corroborálván, meg is erősítettük.

Bakonyszeg, die 29 mensis Novembris 1715.

Fodor Pál tekintetes nemes Biharvármegyének ordinarius szolgabírája m. p.

Praesentibus recognoscimus, quod supra notatos testes autenticaverunt anno 1716. 16. April.

Michael Czeglédi incliti comitatus Bihariensis ordinarius comissarius m. p.

Georgius Fekete incliti comitatus jurassor m. p.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.) CCXXXIII.

Debreczen} 1715.

Kiss Mihályné Lajhos Margit boszorkányperében első tárgyalás és tanúkihallgatás. Saját maga is vallja, hogy egy legény, kit megfürösztött, meghalt.

Anno 1715. 7. Septembris.

Causa fisci contra Kiss Mihályné Lajhos Margit inctam.

ödó, kötő, varázsló, ámító babonás, boszorkányszemély; Varga András nevű legényt megferesztett s utánna meghalt ; mestersége és társai kimondására hóhér által tűzzel fogdostassék meg, azután égettessék meg.

Incta replicat : Egy ősz öreg ember álmában tanította, úgy főzé a feredőt. Hogy a legény elhalt : órája elkövetkezett. Többeket, az kiket feresztett, meg nem holtanak.

Deliberatum : Fiscus úr inquiráltasson ellene, mind az városban, mind kívül.

2 6 6

DEBRECZEN, **1 7 1 5 .**

Fiscus tanúi Kiss Mihálj né inda ellen.

1715 szeptember 7 :

1. Yida Benedekné fatetur : A fatenst is fürösztötte az incta, midőn a fürdőt megforralta, megcsinálta, a füves zsákját élővé vén, vitte a tűzhely mellé és ott Miatyánkot, Hiszekegy Istent elmondotta felette. Midőn a fürdőbe tette is azon füveket, reiterálta azon imádságokat. Annak utánna, midőn a fürdőbe ültette és szomjuhozván innia kért a fatens, azt felelte : adja a Krisztus szent lelkét neked innod, majd igyál.

Kilenczszer ültette őtet az incta a fürdőbe mezítelen. Kikelvén a fürdőbül utólszor, egy ember tört koponyábul adott neki innia, az korsóbul töltött hideg vizet, valami füvet tévén a kis edénybe belé, melyet maga is megbeszélt. Azelőtt 14 esztendeig volt szivdobogásbeli és rettegésbeli nyavalyában, de azután megszűnt

rajta. Munkájáért 4 máriást adott neki.

Többeket is gyógyított ilyen s hasonló nyavalyákban, kiket,

— signanter, Pályiban lakó Körösi Mihály fiacskáját, — a víz sem akarta bevenni; az incta vállánál fogva nyomta bele és azután úgy vette be ; hajnalban volt e dolog.

2. Baka Mihályné : A fatens leányát is, négy esztendeig kórságtörésben való nyavalyától, fürdőt főzvén üstben, megferesztvén fürdőjében kilenczszer és a Miatyánkot, Hiszek egyet elmondván, megszabadította ; mely tül sok orvosok sem orvosolhatták. Az ember egy koponyábul is itatta, belé-tévén valami zöld füvecskét, négy máriást vett munkájáért.

3. Nagy Sámuelné : Az incta fatens leányát is hasonlóképpen feresztette, kórságos volt, meggyógyult; 4 máriásért gyógyította.

4. Szénásiné: Az fatensnek állórul leesett fiát is 3 máriásért egy nap kétszer békötötte valami fűvel, azóta nem érzi sérvéssét. Fürdőt csinálván nekie, beléültette hétszer s úgy javult meg.

5. Comáromi Milhályné fatetur : A fatensnek fiát nyavalya törvén, fürdő által meggyógyította. Azután himlő jővén reá, ütött ugyan ki, de meghalt immár.

6. Újvárosi Szabó Jánosné fa te tu r: A fatenst feresztette és megmondta, hogy kilencz esztendeje immár, hogy a fatenst megették, vesztették és minden hónapban háromszor újítják meg rajta a kötést. A fatenst éjtszakának idején feresztette. Midőn a vizet hordotta az incta a fatens fiacskájával, azon éjtszaka azt mondotta a gyermeknek : a kúton, ha ki hozzád szólal, semmit se szólj, hanem könyörögj az Istennek.

Valahányszor kiment az incta az ajtón, betette az incta az ajtót. Midőn bejött, kérdezte : mi lele most. Felelt : jaj, csak

nem megölének a sok kurvák, bele akarának ölni a vízbe.

Arra felelt az incta : elmenének a kutyák. Suttogott, bisegett a fürösztéskor az incta, de a fatens nem értette szavát ; nyolcz máriást adott a feresztésért. Midőn aztán megfizette, azt mondta az incta az

fatens férjének : reá vigyázzanak, mert majd ha ő elmegyen, sokan mennek reá, még nem úgy lesz gondja. S úgy is lett és tenger nép csak nem meg ölte. A fere-dője után háromszor kiütötte a nyavalya. Arra azt mondta az incta : csak megbolygattak, ereszd a kézen alá magadat megadja, s rá semmi gondod nem leszen.

Kis Mihályné Lajhos Margit ügyében ítélet, hogy megtorturáztassék.

Az után végítélet: megvesszőztessék és száműzessék.

Szeptember 26 : Kis Mihályné Lajhos Margit újonnan ratione veneficii attraliáltatván az fiscustól, post testium fassiones deliberatum : torturáztassék.

30 Septembris in senatu : Definitio causae fisci contra Kiss Mihályné Lajhos Margit post attestationes.

Constál az inctának vakmerő tudatlanságból, mind az városban, mind kívül, oly eszközök által, melyeknek erejét, s nyavalyáknak eredetit s eszközeinek hozzá való illendőségét nem tudván, sok embereknek általa végbe vitt feresztése, s miatta egynéhánynak következett halála, signanter: Varga András nevű legénynek ő miatta, keze alatt meghalása. Azért halálra volna méltó. Mindazáltal, férjének instantiáira, sub spe emendationis vitae, hóhér kezébe adatván, keményen megverettessék és proscribáltassék.

(Eredetije Debreczen város levéltára ; jegyzőkönyv 675. és 704. lapjain.) CCXXXIV.

Bihar vármegye, 1715.

Farkas Andrásnét Szilassi Zsófiát a törvényszék egyhangúlag el égetésre ítéli.

1715 die mensis Julii sedes judiciaria.

Levata causa perillustris ac generosi domini Georgii Csipkés Comáromi inclyti comitatus Bihar ordinarii vice comitis, uti magistratus et actoris contra et adversus Sophiam Szilassi Andreae Farkas conthoralem.

Deliberatum e s t :

Cum ex productis authenticatis et confrontatis testium fassionibus sortilegium et veneficium personaliter adstantis inctae Sophiae

Szilassi clare deducentur et com probantur:

pro eo, eadem pars incta juxta praxim in similibus observari solitam, praemissa tortura ad manifestandos complices, comburenda ignis voragine, unanimi voto dominorum judicum decernatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 26. 1.) CCXXXY.

Bihar vármegye, 1715.

Nagy Margitnak elégetésre szóló ítélete.

1715 die 4 mensis Julii : Deliberatum est.

Quandoquidem ex testium authenticatorum et per certam deputationem occasione authenticationis confrontatorum fassionibus evidentia facti seu actuum veneficorum coram sede judiciaria uberius constaret : ex eo, incta Margaretha Nagyin demeritam detestandi criminis sagalis poenam, primo ad confessandos complices torturabitur, ex post vero ignis con-cremio viva e consortio humano finaliter exterminabitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára III. jegyzőkönyv. 30. lap.) CCXXXVI.

Bihar vármegye, 1715.

Fazekas Mátyásné Pecséri Anna hoszorkánysági ügyéhen vád és Ítélet : ha 15 nap alatt hetedmagával a tisztítóesküt leteszi, felmentendő ; ha le nem teszi, megtorturáztassék és elégettessék.

1715 die 4 mensis Julii sedes judiciaria celebrata : Levata causa perillustris ac generosi domini Georgii Csipkés Comáromi inclyti comitatus Bihar ordinarii vice comitis uti magistratus et actoris contra et adversus Annam Pecséri Mathei Fazekas consortem uti inctam, ratione et praetextu criminis ab infra uberius declarati.

E t pro eodem domino magistratu et actore Georgius Mándi praemissis praemittendis et reservatis de jure reservari solitis,

actionem contra eandem inctam proponit sequentibus : Qualiter memorata incta in supra retroactis annis, temporibus maligno spiritu et ex praeconcepta malicia diabolico consilio, uti credi par est, — in praenotato hoc comitatu Bihariensi diversis locis, prouti ipsa occasionem nacta fuisset, mox hominibus, mox animalibus, praevia comminatione morbis inferre, crimen veneficii seu sortilegii perpetrare vilipendisset legum humanarum et divinarum, cum posthabitatione et contemptu BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 1 5 .

269

salutis animae suae, cum jacturae scandaloque publico manifestis : ea propter cuperet eandem horribile aliorum in exemplum in demeritam sibi poenam, praevia ad eliciendos complices tortura, vivam cremari.

Deliberatum e s t :

Productae inquisitionales ad simplicem partis inctae Annae Pecséri concremationis condemnationem non sufficerent, verum gravem ex fassionibus testium involverent actionalis criminis praesumptionem : ex eo eandem inctam juxta Capit. 6. Quaestio. 9 Kithonichiana intra quindennam septima se purganda, purgata absolvenda ; purgare non valitura, prius ad confitendos complices torturanda, expost vero viva igne conflagranda judicatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. köt, 31. lap,) CCXXXVII.

Bihar vármegye, 1715.

Tóth Jóinosné Jávor a Dorottya utasíttatik, hogy magát tisztázza (hányadmagával, nincs megmondva), ha nem képes erre, a megyéből kiűzetik.

1715. Die 4. Julii deliberatum :

Siquidem fassiones productorum duorum testium ad evidentiam facti actionalis haud sufficerent, simpliciter tamen dimitti nequiret; ob levitatem etiam personae, etiam testium fassionibus suspicio adversus eandem produceretur : ob hoc incta a praetenso actu actionali se purgare adstringitur, casuque purgare nequiret, vel non vellet, proscribatur.

(Az esküt letette.)

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 34. lap.) CCXXXVIII.

Bihar vármegye, 1715.

Harcsás Istvánné Alfi Erzsébetet a hóhér vesszőzze meg, azután a megyéből száműzetik.

1715. die 4 Julii. Deliberatum :

Ex rationibus inclyti magistratus melius notis incta pro praetensa actione per lictorem virgis cedenda et e territorio hujus inclyti comitatus proscripta pronunciatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 36. lap.)

270

BIHAR VÁRMEGYE, 1715.

CCXXXIX.

Bihar vármegye, 1715.

Bihar vármegyének ugyanazon 1715. év julius hó 4-én tarto tt törvényes ülésében, melyben az előbb közlött Ítéletek hozattak, még a következők felett Ítéltek ; úgym int: Henczidai lakos Tóth Jánosné Gellén Ilona önmaga által letett tisztítóeskü alapján felmentik.

Baronyi Istvánnét Szántó Ilonát egyszerűen felmentik.

Virág Juditot ellenben megkínzatásra és elégetésre Ítélik.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. k. 32. stb. 1.) CCXL.

Békés vármegye, 1715/ 16.

1715 október hó 15-én kezdetét veszi Sánta Mátyásné elleni vizsgálat. 1716 április 27-én a vizsgálatok befejezése után tíz bíró s az elnök alispán szavazott: öt bíró rögtöni megégetésre, öt bíró és az elnök alispán, Comáromi György arra, hogy előbb sütögettessék meg, ha vall, égettessék meg, ha nem vall, a vármegyéből csapassék ki.

Későbbi perekben hivatkozás arra, hogy elégették.

(Békés vármegvü régészeti társulat évkönyve. 1886—7. évfolyam, 43. s köv. lapok. Közlő: *Oláh György.)*

CCXLI.

Debreczen, 1715\6.

Békési Mihály né Bagosi Andrást perelvén, mert ez őt boszorkánynak mondta ; Bagosi tanúi kihallgatása után a felperességről leszállit-tatik s a hatóság őt perli. Későbbi Ítélet, hogy harmadmagával tisztítóesküt tegyen.

1715 die 30 Novembris sedes judiciaria.

Inter Békési Mihályné actorem et Bagosi András inctum post allegationes et attestationes. Deliberatum : Méltán mondja gyanús személynek, a mint a tanuvallásokból képtelen dolgok vannak ellene, azért ab actoratu removeáltatik, fiscus procedáljon ellene.

Causa fisci contra Békési Mihályné inctam.

Hogy maga lelke ismérete és Isten s Ország törvényeihez való kötelessége ellen más embereket megfenyegetett s még

saját férjét porokkal megétette s megholt, másokat is pogácsával megétetett s meghalának : égettessék meg.

Incta diem et par petit.

Deliberatum : Jóllehet tanúk vannak, mindazáltal collateralia. Azért fiscus úr ujjólag authentice inquiráljon.

1716. die 10 mensis Martii.

In causa fisci contra Békési Mihályné post attestationes.

Deliberatum: purgálja magát tertio se a boszorkányságnak suspici ója alól.

(Eredetije Debreczen város levéltára 32. jegyzőkönyv, 763. lap.) CCXLII.

Bihar vármegye, 1716.

Lengyel István kóborló varázsló elégetésre ítéltetik.

1716

die 16 Junii in Konyár generalis congregatio et sedes judiciaria celebratur.

Stephanus Lengyel in oppido Telegd ac aliis passim locis,, qua vagabundus sortilegium usus fuisset.

Deliberatum e s t :

Potiori dominum judicum vota, pars inctus, utpote Lengyel ob veneficium, seu crimen actionale divinis humanisque legis vetitum, prius ad manifestandos complices torturae subjiciendus, ex post igne conflagrandus adjudicatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 120. lap.) CCXLIII.

Bihar vármegye, 1716.

1716 október hó 14-én tarto tt ülésben két kábái asszony ügyében hoznak Ítéletet ; az egyik Szabó Györgyné simpliciter absolváltatik, a másik, Tarsoly Jánosné, a megyéből kiűzetik.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. k. 177—9. !.)■

CCXLIV.

Bihar vármegye, 1716.

1716 október hó 20-án tarto tt ülésben Bereczki Mihályné Jó Erzsébet kábái asszonyt felmentik ; ugyancsak odavaló lakos őri Pálnét torturázásra Ítélik, ha vall, elégetik, ha nem vall, a megyéből kiűzik.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 191. lap.)

CCXLV.

Bihar vármegye, 1716.

1716 október hó 20-án tartott ülésben négy vádlott ellen hozott ítélet: Szász Jánosné elégettetik, László Mihályné felmentetik, Miklósi Györgyné mentse magát harmadmagával, ha nem képes erre, szám űzetik és Tóth Pálné saját maga esküjével mentse magát.

Deliberatum est :

Ex perlectis inquisitionalibus, siquidem crimen actionale

•contra primi ordinis inctam, conthoralem scilicet Joannis Szász sufficienter edoctum fuisset: eadem ad complices confessio nem primo quidem torturanda, ex post vero rogo damnanda

-et igne comburenda.

Secundi autem ordinis incta, consors Michaelis László, veluti per testes minus aggravata, simpliciter absolvitur.

Tertii autem ordinis incta uxor Georgii Miklósi, a crimine actionali tertio se purganda, purgareque non valens, proscribenda.

Quarti et ultimi ordinis incta conjunx Pauli Tóth a praetenso crimine se se purganda : judicatae sunt et pronunciatae.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára III. köt.; jegyzőkönyv 202. lap.) CCXLVI.

Bihar vármegye, 1716.

1716 október 20-án két bályoki asszony : Bokor Helena Bán Mihályné és Czompó Erzsébet Szűcs Istvánné Ítélettel utasíttatnak, hogy saját magok esküjök által tisztázzák magukat. A védőügyvéd az ítéletet megköszöni.

Procurator pro inctis, contentus lata deliberatione, tanquam juribus consona, agit gratias.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára III. köt. ; jegyzőkönyv 206. lap.) CCXLVII.

Debreczen, 1716.

Fejér Anók, bár halált érdemelt volna, kegyelemből a városból ki űzetik.

1716 die Lunae 7 Decembris in sede judiciaria.

Definitio causae fisci contra Fejér Anók, ut supra 28 die Septembris.

(A szeptember 28-iki ülés nincs a jegyzőkönyvben.)

SEGESVÁR, 1 7 1 6 / 7 .

273

Post attestationes deliberatum e s t : Világos tanulatlan mesterségének gyakorlása, orvoslása, mind maga vallásából, mind írásából, mind tanúvallásokból is, orvoslása után sok embereknek halála. Méltó volna halálra, de becsületes embereknek interventiój ára és esedezésére büntetése mitigáltatik : hóhér kezébe adassék, verettessék meg s proscribáltassék ; ha idebé találtatik, feje vétessék.

(Eredetije Debreczen város levéltára 32. jegyzőkönyv, 948. lap.) CCXLVIII.

Segesvár, 1716 7.

Gotsling Sára, ki már 1709-ben a székből kiutasíttatott, újra ott találtatván és megint varázslásokkal vádoltatván, újólag a székből kiűzetik.

***(Miiller Frigyes:* Beiträge zu den Hexenprocessen in Siebenbürgen, 4ß. !.)** CCXLIX.

Segesvár, 171617.

Woltschner György neje pert kezdvén, mert boszorkánynak mondták, a per folyamán vádlottá lesz. Az Ítéletben kiemelve, hogy annyira súlyosan van terhelve, hogy halált érdemelne ; mégis, miután ily titkos dolgokban nehéz a teljes bizonyosság, élete megmarad, de szigorúan megintetik, hogy, ha jövőre fenyegetés bizonyul reá, büntetését el nem kerüli.

***(Maller Frigyes ;* idézett mű 47. 1.)** CCL.

Nagyszeben, 1716.

Tudósítás egy nőnek a Királyföldről való száműzetéséről boszorkányság miatt.

***(H. Herbert:* Die Rechtspflege in Hermannstadt *etc.* Archiv *etc.* N. F.**

XXVII. (1896.) 109. s köv. 11.)

CCLI.

Nagyszeben, 1716.

Egy kleinprobstdorfi ember rágalmazási panaszából ellene varázslási per keletkezett ; az egész falu ellene bizonyított, K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

18

274

TRENCSÉN VÁRMEGYE, 1716.

az özvegy lelkészné is neki tulajdonította férje halálát. A per kimenetele nem ismeretes.

***(H. Herbert:* Die Rechtspflege in Hermannstadt *etc.* Archiv *etc.* N. F.**

XXVII. (1896) 109. s köv. 11.)

CCLII.

Trencsén vármegye, 1716.

Boszorkányper és ítélet Haskó János kvaskói lakos ellen.

A. D. 1716 die vero 16 mensis Februarii Trencsénben felvett jegyzőkönyvben. Lev. causa magistratus ut actoris contra *Joannem Hasko* incolam possessionis K vaskó in vinculis adstantem, occasione certorum plurimorum actorum magicorum *etc. Vádoltatott :* neglecto unius veri Dei cultu artibus magicis, incantationibus, divinationibus ac variis superstitionibus a compluribus jam retroactis annis addictus nonnullos praeter et contra modum naturalem sanitati de repenti restituisset, alios vero diabolo cooperante infascina-cionibus suis partim appreparata, partim vero in gravissimis morborum cruciatibus longo morbo e vivis sustulisset, res furto ablatas gravibus divinationibus revelasset easdemque restitui fecisset, varias infascinationes solvisset, acta et facta hominum diabolo insusurrante rescivisset ac revelasset, taliterque per hujusmodi magicos actus a cultu veri Dei recedens ad Deos alienos conversus, primum et maximum Dei omnipotentis mandatum praevaricatus, proximo quoque suo adjuvante Sathana

non modo corporis sanitatem, sed et ipsam, qua nihil homini pretiosius, vitam adimere non dubitasset, praeceptorum Dei transgressione humanarumque legum super hujusmodi criminosis severe sancitarum timore spretis et vilipensis. Ac proinde idem inclyti magistratus fiscalis procurator, dictum in vinculis adstantem reum primum quidem ad revelandum per eum patrata plura hujusmodi malificia, equuleo seu tortorali examini subjiciendum, demum vero vivum igne concremandum, ipsi quidem in poenam promeritam, aliis vero terribile in exemplum condemnari postulat, reali etiam et effectiva eiusdem executione mediante inhaerendo in reliquo fiscali suae facultati. *A védelem mindössze :* Inet us personaliter adstans humillime cum submissione actionem contra se praeerectam negat, — licet magistratus contra malefactorem ad comprobandam praeerectam actionem suam quidpiam probare minus teneretur, verum reus ipse ab objectis sibi criminibus in actione denotatis se sufficienter purgare TRENCSÉN VÁRMEGYE, 1716.

275

deberet *etc.* vizsgálatnak kéri alávettetni. *Vádlott* ennek alávettetvén, tagadásánál megmaradt s *előadta}* hogy midőn ökörvásárlásról Nordrovicz felé ment volna, őt a megyeiek követték, megfogták, levetkőztették s a vásárból a börtönbe kisérték, úgy hogy máig sem tudja, miért fogatott el. Kéri szabadon bocsátását. Mindazonáltal *vádlott* több rendbeli bűbájosság miatt előbb a *ló általi kínzásra* (equuleo, egyszerűen kínzóeszköz értelmében) *s azután máglyán megégettetésre Ítéltetett.*

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Föl. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII.)

CCLIII.

Trencsén vármegye, 1716.

Boszorkányper Garajka Erzsébet ellen.

Vádoltatott a fentebbiekkel, továbbá azzal, hogy : per magicam cerae transfusionem, de futuris divinari ac se procul absente hominum facta revelare, furto ablata restitui facere, aegrotos daemone adiuvante per se praestigiosis confectis aquis sanare, maleficia hominibus et pecoribus per alios causata arte contraria repellere, aliosque hujusmodi magicos actus exercere non dubitasset. A miért ad eliciendas complures flagitiosis artibus

addictas et dubio procul sibi notas stryges et sagas revelandaque plura eiusdem maleficia, praevio

torturáli examine

vivam rogo

exurendam

condemnari

postulat *etc.* A vádlott absolute negat. *Deliberatum e s t:* quoniam partim ex statutorum et authenticatorum testium, partim vero ipsiusmet inctae fassionibus evaderet, quod eadem incta diabolica ope et arte magica, tum per transfusionem cerae, quam etiam aliis magicis mediis certae foeminae imminentem mortem divinaverit; nonnullis retardationem matrimonii admatura v é rit; infascinatu gravissimo morbo pristino virum unum praestigiose confectis et adhibitis aquis restituerit, ab incantationibus magicis brucaterium eliberavérit, bruto animanti per injectionem vivi ardenti, in ardentem fornacem oculum excudi fecerit ; maleficiis infecta pecora simili arte venefica sanaverit. Lukensem vero hominem infascinando post gravissimos cruciatus e vivis sustulerit, quae universa quando quidem divinis aeque et humanis legibus serio vetita forent, ex eo eandem inctam juxta legalem petitum fiscalis magistratualis, praemisso ad eliciendum complices complures hujusmodi diabolicis artibus infectas stryges et sagas revelandaque **18***

276

BÉKÉSMEGYE, 1716 7.

plura eiusdem maleficia torturali examine *vivam rogo ipsi in promeritam poenam,* aliis autem in horribile exemplum *exurendam* pronunciari et aggravari. Actum loco *etc.* ut supra.

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Fol. Lat. 3733., Beliczay diplomatarium XII.)

CCLIY.

Békésmegye, 1716/7.

Doboz községi Kis Istvánnét a megégetett Sánta Mátyásné boszorkánynak vallván, ellene 1716 május hó 5-én megindul a vizsgálat, mely ugyanezen év október hó 26-án és november 26-án is tart, végre 1717 április hó 26-án megkínoztatásra és elégetésre Ítéltetett. Az Ítélet végre is hajtatott.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 51. s köv. 11.

K özli: *Oláh Gyula.)*

CCLY.

Békésmegye, 1717.

Barnáné ellen 1717 április 26-án, Kis Istvánná elleni halálos ítélet napján kezdődik a vizsgálat; bár a tanúk sok érdekes babonát sorolnak fel, mint gyanúokot ellene, Ítélet az, hogy két tanú esküje által tisztázza magát. Tisztázta és felmentetett.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 82. lap. K özli:

Oláh Gyula.)

CCLVI.

Bihar vármegye, 1717.

Medve Andrásné ellen elégetésre szóló Ítélet.

Anno 1717 die 4 Maii congregatio in oppido Bihar celebrata.

Causa fisci contra Medve Andrásné inctam post attestationes et allegationes.

Deliberatum est :

Siquidem incta ex testium fassionibus per artem magicam et veneficam nonnulla cruciatus.....x), occasione incapti-vationis se mortis ream et proprio ore etiam extra omnem **P Olvashatatlan szó.**

salutis spem constitutam esse asseruisset, perinde tanquam sagam et veneficam juxta praxim quotidianam in demeritam sui poenam pro primis ad complicum et similium confessionem torturanda, ex post vero ignis voragine concremanda.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. köt. 318. 1.) CCLVII.

Bihar vármegye, 1717.

Ugyanazon napon, melyen az előbbi ügy, tárgyaltatott együttesen

Borbély Györgyné, Juhos Péterné és Biró Mihályné elleni per. Ezeknek megengedtetett, hogy saját magok esküjével tisztázzák magokat.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. köt. 316. 1.) CCLVIII.

Bihar vármegye, 1717.

Vincze Erzsébet és Eszlári Erzsébet a tisztázóesküt leteszik.

1717

die 6. Julii Elisabetha Yincze et Elisabetha Esztári ob crimen magiae captivatae, ad sui exculpationem juramentum deponunt.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. köt. 364. 1.) CCLIX.

Miskolcz, 1717.

Miskolczon, 1717 november hó 29-én tarto tt törvényes ülésben tárgyaltatott Lengyel Tamásné Virág Kata, Gombos Györgyné Tóth Anna, Szász Györgyné Kasza Sára és Tóth Istvánné Sigó Kata pere, a kik »bűvösbájos *igriczi* *) boszorkány asszonyoknak mondatnak. A három elsőbb nevezettel mi történt, nem tudatik. De Sigó Kata hóhér által való meg-sütögettetésre és azután eleven megégetésre Ítéltetett.

(Közölve vád és Ítélet: Hazánk s a Külföld 1869. évf. 630. lap.)

) Az *igricz* szó itt fordul elő egyetlen egyszer az összes perekben.

CCLX.

Szepesmegye, 1717.

Gebuska Mária tavadkai lakos elevenen megégethetett, ugyanakkor férje lefejeztetett, s teste megégettetett.

***(Sváby Frigyes:* Történelmi Tár 1883. évf., 408. lap. Közlő szerint Szepes vármegyében ez az utolsó boszorkányégetés.)** j

CCLXI.

Debreczen, 1717.

Veres Mihály né Borbély Erzsébet és Sándor P étemé Bedus Anna ellen vád emeltetik, hogy ifjúságokban paráznák voltak, vénségökre varázslásra adták magokat, ezért hajdan már vízre is vettettek. Vet esne J) elégetésre Ítéltetik, hogy Sándor Péternével mi történt, nem tudható.

Anno 1717 die Jovis 11. Martii in sede judiciaria.

Causa fisci levata contra Sándor Péterné Bedus Anna et Veres Mihályné Borbély Erzsébet inctas.

Hogy ifjúságokban paráznaságban, kurvaságban, kerítő-ségben éltének ; vénségökre adták magokat bűvölésre, bájolásra, oldásra-kötésre ; rontó, vesztő, gyógyító, fenyegetésekkel jámborokra kárt hozó személyek ; mely miatt vízre is vettettek volt már hajdan : azért kívánja, torturáztassanak hóhér által társaiknak és ördögi mesterségeiknek módjának előadására, azután égettessenek meg.

Die 18 Martii in sede judiciaria.

In re assumpta causa fisci contra Veres Mihályné Borbély Erzsébet inctam, ut supra 11. Martii, post attestationes et confrontationes testium

Deliberatum e s t :

A tanú vallásokból és fejére esküvésekből egynéhány tanúnak világos az inctának babonálása, sokszori fenyegetése után sok jámboroknak, istenfélő embereknek személyekben és marháikban, jószágaikban megrontások s károsíttatások, némelyeknek általa való meggyógyíttatások ; azomban egy beteg nyomorodottnak biztatása, hogy nemcsak hiszi, hanem tudja, meggyógyul. Mindazáltal mivel mindezeket a circumstantiákat is egy nyomban csak tagadja, pro eruenda ulteriori veritate et revelanda veneficii sui arte, ac sociorum denunciatione, **') Valószínűleg ugyanaz, ki már 1700-ban is perelve volt.**

hóhér kezébe adatván, torturáztassék, annak utánna égettessék meg.

Die 20 Martii : megégettetett.

{Eredetije Debreczen város levéltára, 1717-el jelzett jegyzőkönyv 94., továbbá 98—99. lap.)

CCLXII.

Békés vármegye, 1716 18.

Békés községben lakó Nagy Mátyásné elleni per 1716

október hó 15-én megtartott tanúkihallgatással kezdődött ; 1718 január 27-én megyéből való kiűzetésre ítéltetett.

{Békés vármegyei régészeti lársulat évkönyve 1886/7., 64. s köv. lap.

K özlő: *Oláh Gyula.)*

CCLXIII.

Békés vármegye, 1717.

Deák Ambrusné gyulai bábát az elégetett Sánta Mátyásné boszorkánynak vallotta, de a tanúkihallgatások nem lévén súlyosan terhelők, saját maga esküje által tisztázta magát 1717 április 26-án.

{Békés vármegyei régészeti lársulat évkönyve 1886/7., 124. lap. Közli:

Oláh Gyula.)

CCLXIV.

Békés vármegye, 1716/18.

Harcsás Istvánné Alafi Erzsébet (valószínűleg ugyanaz, a ki 1715-ben Bihar vármegyéből kiűzetett) új lakóhelyén is gyanút vonván magára, ellene a vizsgálat 1716 május hó 2-án megindul; további tanúkihallgatások ugyanazon év október havában és 1717 junius havában is. Ugye 1718 január 26-án tárgyaltatott, de végítélet nincs. Látszik azonban, hogy megmenekült, mert későbbi perekben, mint tanú szerepel.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 100. 1. K özli:

Oláh Gyula.)

CCLXY.

Békés vármegye, 1717/18.

Gerla községbeli Lovas Mihályné Túrós Piroska és Róka Andrásné ellen 1717 május hó 8-án tanúkihallgatás. 1718

január 27-én Lovas Mihályné utasíttatik, hogy két tanú esküjével tisztázza magát, a mit meg is tett. Rókáné ügyében Ítéletnek nincs nyoma.

(Békés vármegyei íégészeti társulat évkönyve 1880/7., 91. s köv. 1L

K özli: *Oláh Gyula.)*

CCLXVI.

Békés vármegye, 1718.

Kovács Máténé Nagy Annát a megégetett Kisné kínzásakor boszorkánytársának mondotta, de csak tétovázva ; a tanúkihallgatások pedig nem hoztak fel elég gyanúokot, így egyszerűen felmentették, 1718 május hó 8-án.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 118. 1. K özli: *Oláh Gyula.)*

CCLXVI I.

Békés vármegye, 1717j18.

Sánta János dobozi lakos ellen vizsgálat foly 1717 május havában. 1718 január hó 27-én két tanú esküje által tisztázta magát.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 144. lap.) CCLXVIII.

Aranyosszék, 1718.

Szabó Mihályné Kiss Anna alsószentmihályfalvi, Hátszegi Istvánná

Kupás Erzsébet felsőszentmihályfalvi és Balázs Jánosné Szántó Borbára székelykocsárdi nemes asszonyok ellen a szék vicekirálybírája vádat emel, hogy boszorkánységba elegyedtek. Tanúkihallgatás rendeltetik ; több nyom nincs.

1718 die 1 Septembris in sede judiciaria.

Causa levata domini vice judicis, nobilis Francisci Apáczai de Keresed, ratione officii sui contra et adversus nobilem foeminam Annam Kiss, nobilis Michaelis Szabó de Alsó-SzentMihályfalva, nobilem foeminam Elisabetham Kupás nobilis Stephani Hátszegi de FelsőSzent-Mihályfalva consortem, similiter nobilem foeminam Barbaram Szántó, nobilis Joannis Balázs de SzékelyKocsárd consortem, ut inctas.

Pro actore procurator nobilis Gabriel Boer allegat taliter : Ilyen okra nézve kelletett az denotált inctákat törvényre citáltatnom, hogy az három incta nem gondolván sem az

Isten ő felségének, sem az nemes Országnak keresztyén embereket irtóztató parancsolatjával, ördögökkel közölvén dolgokat és munkájokat, bűvösbájos boszorkánységnak vétkébe elegyítették m agokat; mely ördögi mesterségekkel másoknak sok károkat töttenek és sokakat megbántottanak, ha az incták tagadnák, cum omnibus circumstantiis doceálok, doceálván megkívánom, hogy tűzzel megégettessenek. Ad ulteriora protestor.

Az incta Kupás Erzsók exmissiót urgeál et similiter vice-királybiró e converso. Az inctának Kiss Annának az nemes szék előtt constál betegsége.

(Eredetije Aranyosszék levéltára, »Csabac* nevű jegyzőkönyv 547. 1.) CCLXIX.

Bihar vármegye, 1718.

1718

október hó 3-án tarto tt törvényes ülésen Ítélet Kiss Anna és Kökényesi Zsuzsa ellen, hogy torturáztassanak meg, ha vallanak, égettessenek el.

'Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 511. 1.) CCLXX.

Bihar vármegye, 1718.

Inquisitio folyt Otomány községbeli boszorkány asszonyok ellen, de az iratok, melyek a levéltár indexének készítésekor megvoltak, most nem találhatók.

(Eredetije ugyanott.)

CCLXXI.

Közéj)-Szolnok vármegye, 1718.

Magosi Mária boszorkánysággal vádoltatván, a vármegye törvényszéke megégetésre Ítélte ; mert az ördöggel czimborál, nem hallgatván a jó emberekre.

***(Petri Mór :* Szilágymegye monográfiája. I. köt. 387. 1.)** CCLXXII.

Közéj)-Szolnok vármegye, 1718.

1718.

év május hó 4-én Balogh Erzsébetet Szakácsiból

ítélték e l : hogy elsőben is gonosz cselekedeteinek kimondására

■282

d é s , 1718.

«rosen kínoztassék megvannak utána pedig az országos szokás

■és gyakorlat szerint tűzzel égettessék meg.

***(Petri Mór:* id. mű I. köt. 387, 1.)** CCLXXIII.

Dés, 1718.

Butyka Anna perel egy nőt, ki őt boszorkánynak szidalmazta ; alperesnő azonban felmentetik, míg felperesnő a költségek megtérítésében elmar asztaltatott.

ítélet : Az incta productumiból satis superque constal Piripi

Györgyné Butyka Anna varázslásbéli cselekedeti, mely mind az egész keresztyénség között s az nemes haza törvényében is megtiltatott. Erre nézve az actrix acquisitiója alól az incta absolváltatik, megfordítván, az actrix az inctának költségét és fáradságát usque ad fi. 17 az inctának praetensiója szerént az nyelvváltságáért adjudicáltatott.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCLXXIV.

Debreczen, 1718.

‚Szabó Katót, egy parázna és részeges asszonyt, varázslással, kuruzslásokkal vádolja a hatóság. A tanúkihallgatások után hóhér által megveretésre és városból kiűzetésre Ítélik.

1718 in sede judiciaria.

Causa fisci contra Szabó Kató inctam : Hogy itt ez keresztyén városban csábított, varázslóit, orvosságot álnokul adott pénzen másoknak, egy embernek leányát kilencz máriásért felvállalta meggyógyítja és hozatván egy itcze bort, felét kiiván belőle, bele hugyozott, a leánynyal megitatta ; és ha gazdája engedte volna, a latrokkal paráználkodni kiment volna. Kocsmákon részegeskedett, paráználkodott, s másunnan proscribáltatott is. Cupit, égettessék meg.

Incta replicat. Adott orvosságot sokaknak s meggyógyultak ; tekenős békának a szívét adta szívháborodás ellen.

Reliqua negat.

Deliberatum : Doceat actor actionem suam.

Definitio causa fisci contra Szabó Kató inctam, post attestationes.

Constal az inctának ámítása, babonáskodása, kuruzslása, pénzcsalása, fenyegetőzése, szitkozódása, szemtelen való részegeskedése, ifjú leányoknak hozzá járása, sőt egy tanú vallásából az is ki jő, hogy úgy imádkozott : mi atyánk, nem atyánk : azért hóhér kezébe adattassék, keményen megverettessék és in

perpetuum proscribáltassék a városból.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 33. jegyzőkönyv 268. 1.) CCLXXV.

Bihar vármegye, 1719.

1719

április hó 27-én tarto tt ülésben Varga Anna és Vajda Anna ügye tárgy altatván, mindkettő saját esküje alapján felmentetett.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv III. köt. 728. 1.) CCLXXVI.

Bihar vármegyey 1719.

1719

augusztus 22-én Kristály Kata ellen hozott Ítélet, ha nem képes magát harmadmagával tisztázni, elégetendő.

Deliberatum e s t :

Siquidem ex authenticorum testium fassionibus non leves praesumptiones apparent de veneficio inctae Catharinae Kristály, ex eo ab eodem tertiamet expurganda, expurgari non valens, ignis voragine conflagranda decernitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 768. 1.) CCLXXVII.

Dés, 1719.

Hivatalos vádindítvány Szaniszló Borhála ellen boszorkánysáy gyanúja miatt.

Irsai István hadnagy 1719 junius hó 9-én vádat emel Szaniszló Borbála ellen a következőkben : »Ez okon kellett az inctát törvényben fognom. Isten ő felsége, a nemes haza törvénye ellen magát boszorkányság mesterségében elegyítette«, melyet közvádló könnyen bebizonyíthat. Kívánja azért, hogy

»primum et ante omnia usztattassék meg, annak utána torturáztassék meg complicessinek kiadásáért, végezetre égettessék meg«.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.)

284

DEBRECZEN. 1719.

CCLXXVIII.

Debreczen, 1719.

Régebben már kiűzött Csapó Istvánná, a városba bejövén, újra kiüzetik.

1719 január 28.

Causa fisci contra Csapó Istvánné inctam : hogy boszorkánysága iránt gyanúságba esvén, a városbul kiküldetett, soha itt ne találtassák : égessék meg.

Incta rep licat: csizmáért jött be.

Deliberatum: Menjen ki az városbul, többé itt ne találtassák, mert megégettetik.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 34. jegyzőkönyv, 570. 1.) CCLXXIX.

Debreczen, 1719.

1719 február 2.

Inter Kovács Péterné actricem et Verendi Andrásné inctam : Hogy az incta az actrixot boszorkánysággal diffamálta : kívánja maradjon nyelvén.

Deliberatum post attestationes : Az incta az actrix impetitiója alól absolváltatik : Az inquisitiohoz képest penig ellene fiscus procedáljon.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 34. jegyzőkönyv, 586. lap.) CCLXXX.

Debreczen, 1719.

Szenest Istvánné ellen vád, hogy varázslóit, kuruzslott, stb.

1719 február 13.

Causa fisci contra Szenesi Istvánné Kazag Ersók inctam : hogy az incta nemes ország és lelkiösmérete törvényei ellen, másoknak rontására bűvölt, báj olt, varázsolt s másokat is arra tanított, Úr asztalárul a kenyeret ellopta, gyermekét magából ki vesztette : kívánja : hóhér kezébe adatván, cselekedeteinek és társainak megvallására torturáztassék s azután égettessék meg.

Incta : diem et par petit.

DEBRECZEN, 1719.

285

Deliberatum : Dies conceditur. Kezességen kiadatik sub vinculo fl. 500 ; Szoboszlai István, Dávid Mihály és Szőnyi Sámuel kezesek.

Ugyanazon ügyben ítélet: fővétel és teste megégetése.

1719. Die Jovis 2-da Martii in sedria :

Definitio causae fisci contra Szenesi Istvánná Kazag Ersók inctam post allegationes et authenticationes testium in figura sedis judiciariae adjudicatorum.

A tanúvallásokbul világos, hogy az incta magát adta boszorkányságra, mást is kénszerített, tanulja meg tőle, módját is előadván ; halott ásni hívta és halott hasán napfény-nyel kását főzni tanította ; két tanúk vallásibul, hogy sárga tűvel méhéből kiszurkálta gyerm ekét; maga szája vallása, Ür vacsorájától való Szent Kenyeret is ellopta, mást ellopni ta n íto tt; megesküdt, hogy ő cselekedte káromkodásait, hogy Istent, ördög adtát mondván, atyád lelkűvel szidván és kűvel üttetvén károm kodott; két tanúk vallásibul az is comperiáltatik, hogy az jámbor istenfélőnek inni adva, ő rontotta el, miatta meg kellett halni. Isten úgy segélyével erősítette, mit járjon ő a templomba elkárhozott, s mit gondol ő vele, csak pénze legyen ; mezítelen futkosott prücskök, bogarak kiűzésére éjtszaka ; olyat ád a szolgálójának inni, gyermeke nem lészen. Mind ezek bejövén ellene az tanúvallásokbul, másoknak rettentő példájára, magának érdemlett büntetésére, hóhér által feje vétessék és teste tűzre vettetvén, égettessék meg.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 34. jegyzőkönyv, 594. lap.) CCLXXXI.

Debreczen} 1719.

Sigo Jánosnét, kit tanuk azzal vádoltak, hogy Szenesinétől tanulta a boszorkányságot, felmentik.

1719 február 23. Definitio causae fisci contra Sigo Jánosné post attestationes.

A tanúk világosítják, hogy az incta mondotta volna : őtet Szenesi Istvánná boszorkányságra tanította, de reá nem adta magát, de nyilván valót nem mondanak reá. Oláh Istvánnénak is mi tül volt nyavalyája, Isten tudja.

Absolváltatik, de tovább kisebb szó is hozzá ne hallassák.

ˆEredetije Debreczen város levéltárában, 34. jegyzőkönyv.)

286

DEBRECZEN, 1720.

CCLXXXII.

Debreczen, 1720.

Sarkadi Judit ellen vád, hogy fenyegetődzése után a házakban haji-

gálódás történt.

1720. 7. Maii.

Causa fisci contra Sarkadi Judit. Hamissan koldult, midőn kenyérnél egyebet neki nem adhattak, fenyegetődzött : no adnátok még, az anyátok tejét is megkesergitek. Azután a házokban nagy hamar, hajigálás esett, minden edények helyekből kihányattak. Hogy megfogták, mindjárt elmúlt az házban a hajigálás : Égettessék meg.

Incta negat omnia simpliciter.

Deliberatum : Detineáltassék ; fiscus inquiráljon ellene.

Sarkadi Judit Ítélete : tortura és elégetés.

1720. 8. Junii sedes judiciaria.

In reassumpta causa fisci contra Juditham Sarkadi.

Deliberatum :

Sok gonosz cselekedetei világosak úgymint : fenyége-tődzései, Soós János házánál utánna következett hajigálódás ; kertbül foghagymának feltépése ; az tömlöczben nyakáról, kezeirül az lakatnak háromszor lepagzása ; az rabok között —, mit is áttestálnák, — arczul verések ; és sok természet ellen való dolgok és tettek és apparítiók az ő képében ; tiszta személyen nem eshetik. Examináltassék meg jól, ha nem vall, azután torturáztassék, pro eruenda veritate ; égettessék meg.

Incta torturata nihil fassa est.

(Eredetije Debreczen város levéltárában 35. jegyzőkönyv, 150. és 162. I.) CCLXXXIII.

Trencsén vármegye, 1720.

Zgenya Anna ellen tartott boszorkányper.

Levata causa tertia incliti magistratus comit, ut actoris contra et adversus Annam Zgenya in possessione Kis-Poneba ad dominium Katza spectantem et comitatui huic Trenchiniensi existens adjacentem commorantem, velut in vinculis adstantem inctam. (A tanúvallomási jegyzőkönyv kelete 1720 junius 17.) *Vádlott beösmerte:* eandem quidem orationibus ac variis generis herbis quidem naturaliter hominibus juvari solerent, usam fuisse, non tamen eo fine, prout insimularetur eandem BÉKÉS VÁRMEGYE, 1720.

2 8 7

pias orationes ac medicamenta accomodasse, quatenus incantatio at ars quaepiam diaboli abinde venire quiret, nec eliceret ex testium fassionibus ipsam cuipiam nocuisse aut nocendi studio suas orationes et varias medicinas usurpasse, quin potius in aversionem mali easdem adhibuisse. *Deliberatum est r* Antelata personaliter adstante incta diversi generis actus magicos et incantationes super hominibus jumentisque cum subsecuto desiderato effectu per se practicatos, coram praesenti tribunali benevole recognoscente, quamvis per similia eandem cuipiam nocuisse non fateretur, nihilominus tamen, quia eadem morbos periculissimos non medicinis naturalibus, sed diversis incantationibus et magicis artibus (prout ipsamet fassa est) sanasset, morbosque per ipsam minus visos et incognitos et infascinationes infusione cerae agnovisset, sed et ipso tempore actus magici dolores patientis absentis in corpore suo semet sensisse revelasset, quod naturaliter

fieri non valeret : ideo ex praemissis ad pluralitatem quoque actuum magicorum per ipsam ne fors patratorum eliciendam, alias quoque similibus deditas personas, ac complices revelandas, eandem *'primum torturae subjiciendam,* demum vero in demeritam detestandorum criminum suorum, poenam aliisque similia patrare non formidantibus. terribili in exemplum capite plexo incinerendam condemnari.

(Magyar Nemzeti Muzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XIT. 27/1202.)

CCLXXXIV.

Békés vármegye, 1720.

1720

május 24-én Német Mártonnénak megengedik, hogy

saját esküje által tisztázza magát.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 125. 1. *Oláh*

***Gyulá*-tói.)**

CCLXXXV.

Pelsőcz, 1720.

Poszobai lakos Tóth Katalin ellen Gömörmegye alispánja vádat emel és tanúkihallgatást tartanak. Az Ítélet 60 bot ütés ; reversalist kell ezenkívül aláírnia, hogy ezután minden boszorkányságtól távol tartja magát.

(Az egész pert, tanúkihallgatást közölte *Szilár/yi Sándor :* Hazánk 1887. évfolyam, 230. s köv. 11.)

288

UG ÖCS A MEG YE. 1720.

CCLXXXVI.

Ugocsamegye, 1720.

1720

szeptember hó 20-iki aláírással egy tanúvallatási jegyzőkönyv van, halmii lakos Nagy Kata boszorkánysága ügyében. ítélet nem maradt fenn.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. II. fasciculus, 33. szám.)

***Jegyzet:* A tanuvallatásból csak néhány babonát kivonatoztam, melyek azonosak lévén más perekben előfordulókkal, közlésüktől eltekintek.**

CCLXXXVII.

Debreczent 1720.

Csősz Varga Istvánná 'perének első tárgyalása. Határozat: a hatóság folytassa ellene a vizsgálatot s ő fogságba tartassák.

Die 13 mensis Aprilis.

Causa fisci contra Csősz Varga Istvánné inctam. Az gonosz lelkekkel czimborálkodván, bűjölt bájolt, némelyeket fenyegetett, utánna megromlottak személyekben némelyek, némelyek jószágokban, némelyeket majd mintegy supra naturalem rationem gyógyított. Minthogy Isten törvénye parancsolja : a varázslót élni ne hadd ; a nemes ország törvénye is büntetlen nem hagyja, ad mentem Sancti Ladislai Lib. 1. Caput 34.

nupit mesterséginek előbeszéllésére, complextársainak meg-vailására, hóhér kezébe adatván, sütögettessék meg tüzes vassal, annak utánna égettessék meg. Ha az tanúk elégségesek

-ellene nem volnának, tovább is inquisitióra facultást reservál magánál.

Incta negat simpliciter.

Deliberatum : Tovább is inquiráljon ellene fiscus úr ; detineáltassék.

Varga Istvánné ügyében ítélet: férjével együtt városból száműzetik.

Die 4. mensis Maii in senatu.

Definitio causae fisci contra Csősz Varga Istvánné. Deliberatum : Constál az tanúk vallásibul az inetának sokszori botránkoztató élete, cselekedete, gyógyítása, írfőzése, sebek bekötése fenyegetődzései; sokan boszorkányságát reá kiáltották, benne-hevert, helytelen és

becstelen cselekedetei is világosok : azért mind férjestül a városbul proscribáltassék.

(E r e d e tije D e b r ec z en váro s le v é ltá r a 35. je g y z ő k ö n y v , 125. és 14(5. i.)

DEBRECZEN, 1720.

289

CCLXXXVIII.

Debreczen, 1720.

Yigli Istvánná ellen vád és ítélet, mely megcsapatást és városból férjével együtt kiűzést rendel.

Causa fisci contra Elisabetham Vigh Istvánná inctam.

Minap *megégetett* boszorkány reá vallott, ő is boszorkány : égettessék meg. Incta negat simpliciter. Kezességre kéredzik.

Deliberatum : kezességre kiadatik.

Definitio causae fisci contra Stephanum Vigh et consortem eiusdem post attestationes. Deliberatum : Az attestatiókbul constál botránkoztató élete és eleitől fogva való rossz magaviseleté, hóhér által csapattassék meg, redemptibiliter; férje is proscribáltatik.

(Eredetije Debreczen város levéltára, 35. jegyzőkönyv 171. 1.)
CCLXXXIX.

Trencsén vármegye, 1720.

Boszorkányper Kmosemarka Anna ellen.

Levata est causa quarta *etc.* : contra Annam Kmosemarka in vinculis adstantem. Azzal *vádoltatott,* hogy az ellopott ruhái után nála tudakozódó Hodoska Annát in tantum infascinavit, ut proxime inter magnos emecatus abortum pati et unacum infante animum exhalare debuerit. A vád Sz. István II. 32, László I. 34-re alapíttatott s a bűnös előbb kínzásnak, utóbb élve megégetésnek kéretett alá vettetni. *Vádlott tagadta* a vádat s azt állítá, hogy sem az elhalt nőt, sem házát nem ismerte.

Deliberatum e s t: ad uberiorem inquisitionem eandem inctam in arce Trenchin detinendam cerni anno 1720 d. 15. mensis Junii sub

termino revisionis causarum criminalium incl.magistr.

comitatensis. — Az újra felvételnél a vádló Kithonich : Quaestio 33 cap. 9-re támaszkodva előbbi kérelméhez ragaszkodott.

Deliberatum est: Siquidem personaliter adstans incta de nonnullis magicis actibus et incantationibus incusata est, gravibus contra eandem habitis praesumptionibus, ad revelandos talismodi actus suos antecedenter jam per magistratum comitatensem examini torturali subjecta id ipsum jam subivisset ; nihilominus tamen post dimissionem ejusdem iterato quoque in ejusmodi malignos diabolicos actus reincidisse asseveret, sed et publico rumore plebis talis modi magiarum •

insimularetur, neque tamen coram praesenti judicio sufficienter K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

1 9

290

BIHAR VÁRMEGYE, 1720.

quidpiam edoctum contra ipsam exstitisset: ideo ad uberiorem adhuc causae et actuum ejusdem investigationem pro inquisitione communi, potissimum in possessione Lár peragenda, dominum processualem inctarum exmittendum, occasione cujus si praevii ac alii magici actus contra eandem verificari poterunt, eandem desuper ferendo verato judicio subjiciendam, alioquin vero, ne successive quoque probos homines et simplicem plebem suis quibuscumque solitis modis decipere ac dementare valeat, *stigmate fronti ejusdem per carnificem exusto, e visceribus comitatus hujus proscribendam determinari.*

(Magyar Nemzeti Muzeum Fol. Latin. 3733. Beliczay diplomatarium XII.) ccxc.

Bihar vármegye, 1720.

1720

szeptember 7-én Kerekes K atát a törvényszék egyhangúlag, előzetes tortúra kiállása után, elevenen való megégetésre Ítéli.

Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv III. köt. 904. 1.) CCXCI.

Bihar vármegye, 1720.

Ugyanazon év deczember hó 16-án két ügyet tárgyalnak : az egyik perben vádlott, telegdi lakos Nagy Honát teljesen felm entik; a másik perben Kerekes István vádlottat a megyéből kiűzik.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegvzőkönyv III. köt. 915. és 917. 1.)

CCXCII.

Bihar vármegye, 1721.

1721

szeptember hó 21-én Vass Máriát kemény torturázásra és azután elégetésre Ítélik : »ad eliciendos complices graviter torturanda, dein viva concremanda«.

Ugyanazon nap kispályi lakos Deák Margitra is ugyanazon ítéletet, hozzák.

(E r ed etije B ih a r v á r m e g y e l e v é l t á r a ; je g y z ő k ö n y v IV . k ö t.)

SZEBEN, 1718 21.

CCXCIII.

Szeben, 1718 j 21.

Ez évben két per vette kezdetét, melyek csak három év mnlva végződtek felmentő ítélettel. Ezen perek azért bírnak különös érdekkel, mert a szebeni tanács habozván ítélkezni, a bécsi és lipcsei egyetemektől véleményt kért. A két egyetem véleménye lényegesen különbözik: a bécsi még majdnem teljesen a »malleus maleficorum« álláspontján á ll; a lipcsein már Thomasius hatása látszik és így a vádlottak felmentését véleményezi ; a városi tanács ez utóbbi véleményt tette magáévá.

(Archiv des Vereins stb. Neue Folge. 1896., 118. I.) CCXCIV.

Segesvár, 1719/21.

A segesvári bírák és tanács előtt a következő per folyik :

»Philipps Kata, trappoldi lakos, egy csikó megbabonázá-sával

vádoltatott ; az Ítélet így szól : a csikó dolga nem bizony! ttato tt be, de vádlott annyira gyanús személy, hogy ezen gyanút nem lehet soha legyőzni, azért a háborgó kedélyek megnyugtatására a város és a szék területéről kiűzetik«.

***(Müller Frigyes* id. mű, 48. lap.)** ccxcv.

BéJcésmegye, 1721.

l Szent-Andrási lakos Suppuny András, alias Harangöntő

pere 1721 január havától azon év május haváig foly s akkor ítélkeznek felette : kemény tortura alá vétessék, ha bűnét bevallja, égettessék meg, ha bűnét be nem vallja, a megyéből kiűzessék.

(Békés vármegyei régészeti ' ársulat évkönyve 1886/7., 149. s köv. 1.

K özli: *Oláh Gyula.)*

***Jegyzet :* Ezen per az összes általam ösmertek között a legérdekesebbek egyike. Suppunyt tátosnak tartották s a vád kiemeli, hogy**

»ördöngős énekei vannak !« > >pogánytüzet gyújtva a sötétség fejedelme segítségét kérelmezte« stb.

19*

CCXCYI.

Kolozsmegye, 1721.

Kolozs vármegye felsőjárásának 1721 márczius 5-én tartott törvényes ülésében Lapustya Szolomia ellen boszorkány sági vád és tanúkihallgatások elrendelése.

1721

die 5 Martii sedes judiciaria filialis incliti comitatus Kolozs, processus superior.

Causa levata egregii domini Pauli Sáfár de Gyalu, vicecomitis

processus superioris ratione officii sui, ut actoris contra et adversus captivam malefactricem Lapustya Szolomiam, velut in causam attractam. Pro actore procurator nobilis Andreas Perlaki de Borsa, per quem actor allegat taliter.

Hogy az in causam attracta az feljebb elmúlt esztendőkben és napokban egész incaptiváltatásának idejéig, ördögi boszorkányságoknak cselekedetivel magát Isten és hazánk törvénye ellen magát fertéztette és sok boszorkányi dolgokat patrált és cselekedett; melyet, ha az in causam attracta tagad, ellene doceálni kész vagyok, data exmissione, doceálván megkévánom a jure, hogy az in causam attracta ad mentem Decreti Tripartiti Pars I. Titulus 15 : elsőben az hazának rendtartása szerént próbául megusztattassék; hogy complicessit kiadja penig, keményen megtorturáztassék, annak utánna megégettessék. Actor in reliquo refert se ad modum et formam prosecutionis legitimae.

Pro in causam attracta procurator providus Joannes Nigruj inquilinus illustrissimi comitis Georgii Bánffv de Losoncz, in portione sua possessionaria Gyalu residens et commorans, per quem in causam attracta cupit exmitti.

Deliberatum.

Datur exmissio.

Kolozs vármegye felső járásának 1721. évi márczius 26-án tartott i'désében a Lapustya Szolomia ellen indított per folytatása és Ítélet: vízpróba és elégetés, de előbb tortura bűntársai kimondására ; ha azonban bűntársait feljelenti és vall, a tortúrát elkerülheti.

Anno 1721. die 26 Martii sedria filialis in possessione Kis Kapus celebrata.

Causa generosi domini Pauli Sáfár de Gyalu, alterius vicecomitis incliti comitatus Kolozs, ratione officii sui ut actoris, penes exmissionem continuata contra et adversus captivam foeminam Solomiam Lapustya, velut in causam attractam .

j **j** j ?j jyJÜgjj

j **j J fr** i.

. ■

;

Pro actore procurator Andreas Perlaki de Borsa, per quem actor exhibet litteras relatorias inquisitionales penes exmissionem confectas, penes quos cupit in causam attractam juxta priorem levatam convinci, aggravari, debitaeque execution! demandari. Actor in reliquo plura verbis.

Pro in causam attracta procurator Franciscus Hunyadi de Ádámos, reservando sibi juri competentes facultates, in rei merito : elvárom, mit doceáljon az actor ő kegyelme, mely ellen szabad legyen contendálnom, consequenter in defensa exhibeálnom ; in reliquo protestatur.

Deliberatum :

Felolvastatván ispán uramnak az in causam attracta ellen való documentumai, világos és számos fatensek közzül négyen subinferálják, hogy bizonyos személyek megveszhettek és ugyanazok, hol szépen való kérésre, hol penig fenyegetésre nézve, ugyan ő tőle meggyógyittattak. ö t fatensek világosan fateálják nyilvánvaló boszorkányságát. Maga szájából négyen hallottak ilyen szókat, hogy megvesztett emberek, ha ő hozzá recurráltak volna, meggyógyította volna. Ketten világosan fateálják, hogy az tehénnek elfogyott tejét meghozta s helyben állította. Egyéb varázslását penig világos circumstantiák adják elő, melyekből ördögi mestersége s boszorkánysága és bűvösbájos élete világosan kitetszik. Ellenben penig maga defensi ójára exhibeált documentumai is az in causam attractá-nak inkább ártanak, mint sufíragálnak. Praemissis itaque rationibus, sana ratione consideratis, tetszett az törvénynek, hogy az bevött vízi próbán által menvén, ispán urunk actioja szerint megégettessék, complicesseinek kiadására elsőben megtorturáztassék az in causam attracta, ha penig sponte sua kiadja complicesseit s magárul is fateái, az tortúrát elkerüli.

(Eredetije Kolozs vármegye levéltárában 5. sz. jegyzőkönyv.)
CCXCVII.

Kolozsmegye, 1721.

A vármegye felső járásának törvényes üléséhen Fábián Györgyné Barta Kata ellen varázslás, kuruzslás, boszorkányság vádja és tanúkihallgatások elrendelése.

die 5 Martii sedes judiciaria filialis incliti comitatus Kolozs processus superioris.

Causa levata ejusdem domini actoris ratione officii sui contra et adversus praesentem captivam Catharinam Bartha, providi Georgii Fábián in Szász-Lóna residentis consortem,

velut inctam. Pro actore procurator nobilis Andreas Perlaki, per quem actor allegat hoc modo : Hogy az incta captiva bizonyos számú esztendőktől fogva mind ez ideig ördögi mesterségeknek cselekedetivel magát s más becsületes istenes embereket megfertéztetett, nevezetesen penig varázslásával, vagy kuruzslásával szerzett tyúk tojományokat bőségesen hordozott és adott, melyekkel más békés jámbor embereket is defraudált, melyet az incta sem tagadhat, vagy ha tagadna, — kit nem reméllek, — data exmissione ellene doceálni kész leszek : doceálván megkévánom a jure, hogy az incta captiva, mint afféle Hbűjös-bájos cselekedésen gyönyörködő, ördöggel czimborált személy, ad mentem Decreti Tripartiti Partis I.

Tituli XY. et consuetudines patriae, elsőben próbául meg-usztattatván, hogy complices társait kiadja, megtorturáztat-ván, annak utánna megégettessék.

Pro incta suprascripta providus Georgius Fábián maritus et procurator, cupit exmitti. Deliberatum : datur exmissio.

Fábián Györgyné Barta Kata ügyének végtárgyalása és Ítélet: felmentés megintessél.

26 die Martii in sede judiciaria.

Causa generosi domini Pauli Sáfár de Gyalu, alterius vice comitis incliti comitatus de Kolozs, ratione officii sui ut actoris, penes exmissionem continuata contra et adversus captivam foeminam Catharinam Bartha, velut inctam. Pro actore procurator nobilis Andreas Perlaki de Borsa, per quem actor exhibet litteras relatorias inquisitionales penes exmissionem confectas, penes quas cupit inctam juxta priorem levatam convinci, aggravari, debitoque executioni demandari. Actor in reliquo plura verbis.

Pro incta procurator Franciscus Hunyadi de Ádámos reservando sibi juri competentes facultates, in rei merito : elvárom mit doceáljon az actor ő kegyelme, mely ellen szabad legyen contendálnom, consequenter in defensa exhibeálnom, in reliquo protestatur.

Deliberatum :

Jóllehet az incta személy ellen vannak oly circumstantiák, melyek

suspicióba

hozhatják

tisztaságát,

mindazonáltal

mivel az fassiók sem elegendők, az circumstantiák is nem egészen bizonyos és világos dolgot próbálnak, meg nem szen-tenciázhatják ; de maga dolgaira és ezután való élete folytatására úgy prospiciáljon, hogy efféle bűjös-bájos életben, ha comperiáltatik, csak kevés számú fassiókra is az nemes vármegye széki súlyosabban fog ellene pronunciálni.

(E r e d e tije K o lo z sm e g y e le v é ltá r a , 5. sz á m ú p r o to c o llu m , 152. la p .)

KOLOZSMEGYE, 1721.

295

CCXCVIII.

Kolpzsmegye, 1721.

A két megelőzőleg közölt perrel teljesen azonos bevezetés és majdnem teljesen azonos vádindítvány, csakis a vádlott személye más : keleczeli lakos Kis Zsuzsánna. Tanúkihallgatások után felmentetik.

(Eredetije Kolozsmegye levéltára, 5. számú protocollum, 153. lap.) CCXCIX.

Kraszna vármegye, 1721.

»1721 február 10-én a partialis szék nemes Luka Zsófia, nemes Horváth Mátyás özvegye, varsolczi lakost fogta gyanúba :

»a ki magát sok rendbeli ördögi mesterségekből álló tudományával való, jólelkű embereknek kárát követő ördögi mesterségekbe elegyítette«. ítélet nincs.

***(Petri Mór :* Szilágy vármegye monográfiája, I. köt. 390. 1.)** ccc.

Kraszna vármegye, 1721.

1721

szeptember 5-iki filialis széken Dombi Jánosné Gál Helénát fogták boszorkánypörbe. Ártatlansága bizonyítására tizenöt napi időt nyer ; ha nem tudja ártatlanságát bizonyítani : vízipróbára vettessék, »mely próba, ha újabban suspicióba hozza« torturáztassék és megégettessék.

***(Petri Mór* u. o.)**

CCCI.

Kraszna vármegye, 1721.

1721 november 26. Maguly Simonné ellen Íté let: elsőben megsütögette tik, hogy ki vallj a bűntársait, azután megégettetik.

***(Petri Mór* u. o.)**

CCCII.

Közép-Szolnok vármegye, 1721.

Kovács Erzsébet ellen Íté let: tisztázza magát, ha tisztázni nem tudja, a közönséges usus szerint vettessék a vízre.

***(Petri Mór* u. o.)**

296

BIHARMEGYE, 1721..

CCCIII.

Biharmegye, 1721.

Bihar vármegyének Püspökiben tartott törvényes ülésében' Sámsoni Zsuzsánna elleni ügyészi indítvány és ítélet: vízpróba, ha elmerül felmentendő, ha fenn úszik, száműzendő.

Anno 1721. die 31. Martii occasione sedis judiciariae comitatus Bihariensis, in oppido Piispeki celebratae.

Levata causa domini magistratus et actoris contra et adversus Susannam Sámsoni, uti in causam attractam, ratione et praetextu negotii ejusdem infra uberius declarandi.

E t pro eodem domino magistratu et actore, magistratualis procurator Martinus Ország praemissis praemittendis et reservatis reservandis diceret: qualiter eadem in causam attracta, nescitur quibus ducta rationibus et quo maligno ad id excitato spiritu, artem magicam exercendo, malignaqeue ejusdem societati semet tradendo, leges divinas et humanas respuerit; quia vero de praxi criminali, talis modi artes diabolicas exercentes in vivis concremati solerent, dictante id ipsius articuli 60mi praxis criminalis : idcirco — producendo inquisitionales ad eductionem actionis suae productum ad Nr. 4 — cupit eandem in vivis comburi, et si perjuram actum suum negaret, etiam torturae, ad revelationem revelandorum, subjici.

Deliberatum est.

Siquidem contra in causam attractam inquisitionalibus de arte veneficii graviores praesumerent suspiciones, in quam supplementum aquae submergenda et si supernataverit proscribenda, si vero submergitur, absolvenda decernitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában ; IV. jegyzőkönyv 105. lap.) CCCIV.

Biharmegye, 1721.

Bihar vármegyének Püspökiben tartott törvényes ülésében Küte Erzsébet elleni ügyészi indítvány és ítélet: tűzhalál.

Levata causa domini magistratus et actoris contra et adversus Elisabetham Küte uti in causam attractam.

Pro domino magistratu et actore magistratualis procurator praemissis praemittendis et reservatis reservandis exponit, qualiter eadem semet diabolicae arti magicae tradendo, eandem practicare, ac alios eadem arte in sanitate

destruxit. Ideo cupit eandem secundum articulum 60um praxis criminalis comburi.

Deliberatum e s t :

Siquidem ex productis Nr. 7. authenticatis testium fassionibus non saltem graves praesumptiones, verum etiam actus extranaturales per in causam attractam practicati edocti sunt : idcirco, deposito per Michaelem Tönkő et Stephanum Fazekas ad caput ejus juramento, praevia torturanda, dein combu-randa decerni.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában ; IV. jegyzőkönyv 107. lap.) cccv.

Trencsén vármegye, 1721.

Boszorkányper és Ítélet Rubány Magdolna puchovi lakos ellen.

1721. Processus magistratualis contra Magdalenam Ru-bany Puchoviensem strigam.

E jegyzőkönyvben említtetik : Goraj ka nominata striga : quae alias ob hujusmodi maleficium justificata esset. A tá rgyalás elhalasztatott május 29-ikére. *Vádoltatott* azzal, hogy Fabricius Ádámhoz, midőn az betegen feküdt, kívülről fel sem nyitható ajtón belépett éjnek idején s a gyógyszert az asszony és tanúk szemeláttára a korsóba öntötte ; továbbá, hogy éjféltájban mint gonosz szellem jelent meg valamely hegy tetején, ugyanakkor pedig a vádlott fogva volt a trencséni várban, de ez a védelem nem vétetett figyelembe, stb. *Más vádak :* Ob hoc *deliberatum e st:* praemissis omnibus in considerationem debitam sumptis eandem inctam coram jure ferme omnia negantem, praeprimis quidem torturali examini subjiciendam decerni, cuius tempore si praemissos actus, de quibus propter manifesta testimonia contra eandem firmae essent praesumptiones, aut alios complures confessata fuerit, vivam igne concremandam, alioquin vero ex fassionibus manifestis praemissorum testium, gladio e vivis sufferendam ac tandem rogo consumendam pro demerita criminum suorum poena et omnium similibus terribile in exemplum condemnari.

(Másolata a Magyar Nemzeti Muzeum könyvtárában. Fol. Lat. 3733.)-

a Beliczay diplomatariumban XII. 27/1200.)

CCCYI.

Kraszna vármegye, 1722.

1722

márczius hó 4-én vád Keresi Teodórán felesége ellen, az ügyész vízipróbára vetését kívánja ; Ítélet nincs.

(Felemlíti *Petri Mór :* Szilágy vármegye monográfiája, I. kötet, 390. lap.) CCCVII.

Békés vármegye, 1722.

Grécziné Győri Zsófiát még befogatása előtt a nép a Dugógát hídjánál az Érben megúsztatta. Az ügyész őt nem annyira mint boszorkányt, hanem mint gyilkost, ki fürdő

készítése által halált okozott, pereli, fej vesztését kívánván.

1722 november 23-án csakis megvesszőzésre Ítélik.

(Békés vármegyei régészeti társulat évkönyve 1886/7., 131. 1. K özli:

Oláh Gyula.)

CCCVIII.

Trencsén vármegye, 1722.

Boszorkányper a beczkói Ularik Istvánné Roskova Zsuzsanna ellen, kit első férje megölésével is vádoltak.

A. D. 1722 die 11 mensis Maii. Levata causa inclyti domini *Beczkó,* veluti magistratus contra et adversus *Susannam Roskova,* circumspecti Stephani Ularik in oppido Beczko

«ommorantis ac generosae et magnificae dominae Catherinae Borsiczky spectabilis et magnifici dni baronis Antonii Horeczky oonthoralis, subditi consortem, velut in vinculis personaliter adstantem, in occasione certorum actorum criminalium mariticidi, magiae et furti eandem patratorum mota et suscitata.

Vádoltatott: praeceptorum divinorum in Decaloge expressatorum

immemor vitaeque honoris ac salutis animae suae prodiga svasu maligni spiritus credi par est inducta, pro diversitate temporum et occasionum artibus magicis et superstitiosis dedita, easdem diversis modis in damnum diversorum practicaret. Előbbi férjét megmérgezte, fiát, Mártont, lopásra, ösztönözte, a hazai törvényeket megveti. A vád Szent István II. 31, 32. Szent László I. 3. és az 1625 : VI. t.-cz. és III. k.

I. 14, 15-re alapittatott. *Vádlott tagadja,* hogy férjét megölte, kivel békés házaséletet élt, férje egyévi gyengélkedés után halt el. A vádló megmarad vádja mellett.

t r é n c s é n v á r m e g y e , **1 7 2 2 .**

2 9 9

Deliberatum e s t: Tametsi antelata incta pro praesente immunitatione et quidem respectu intoxicationis primi mariti sui negativa simplici uteretur, signaque post subsecutam mortem ipsius in corpore visa ex applicatione certorum emplastrorum evenisse, item occasione adhibiti certi circuli ex vase in abominationem amatiae eotum jam autem consortis filii sui et instinctu Alendiatricis generosi domini Joannis Mednyánszky eotum super viventis, medio vero tempore fatis cedentis adhibitum fuisse. Item effusionem aquae ante parochialem ecclesiae oppidi Beczkó ex ratione cessendarum febrium mariti sui, sensu cujusdam personae per se peractam exstitisse. Ita etiam tempore furto ablationis laridi sui ex persuasione quarundam feminarum certas nuces seu a natalitiis domini reliquias remansas, eo fine ut furto ablatum laridum ei restituatur, sed novam olam imposuisse sed et applicationem quoque alterius olae et cocleari in eandem percussionem cuidam feminae concreditam tempore cuiusdam ventilatae causae contra se motae aeque instincto aliarum feminarum procurasse repraesentaret, quia nihilominus adhibitionis circuli longe alium effectum subsecutum fuisse, dum nimirum tempore suppositionis talismodi circuli ante portam Andreae Ulharik et primis vacca eiusdem circulum talem transiens eo facto eertam infirmitatem contraxisset et intumuisset, eadem vacca tandem convaluisset ast crepare debuisset, transfusionem item aquae ante ecclesiam credibile alio fine eandem perpetrasse, porro ex quo per adhibitionem quarumque reliquiarum seu nucum a festivitate natalicionum remansarum restitutionem laridi, non secus etiam per pulsationem olae dissipationem peractae contra se causae subsecutam fuisse, quae nullatenus naturaliter est, per adhibitionem magiae effectum suum sortiri valuissent. Quibus taliter ad invicem

concurrentibus cum et aliunde circa intoxicationem prioris mariti sui publica fama intervenisset, prouti etiam certae pecuniae medio filii sui a quodem Ioanne Hus in furto ablatae intermentiam habuisse manifeste evasisset: ex quibus et aliis inclito judicio cognitis rationibus quandoquidem tam intoxicationis, quam et magiae actus adeoque complicitas contra eandem inctam praesumerentur, ut eatenus publico bono consulatur, ac aliis a perpetrandis eiusmodi malignis actibus retrahantur, eandem inctam *tortúráit probae subjiciendam* judicialiter decerni atque ad eventum eiusdem finalem sententiam prorogari. Actum Trenchini 12. May anno D. 1722. (Következnek aláírások.) **(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum könyvtára. Fol. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII.)**

300

BEWEG VÁRMEGYE, 17 22.

CCCIX.

Bereg vármegye, 1722.

1722-ik év május havában Csetfalva községben tartato tt tanú vallatás Máté Miklósné és Varga Istvánné ottani lakósok ellen. A tanúk vallják, hogy a község összes marhái egykor mintha megbolondultak volna, összevissza futkostak, s a marhák e két asszony ablakai előtt összegyűltek, ott bebőgtek.

A falu marháit csak akkor tudták lecsillapítani, mikor az emberek beszélni kezdték, hogy a falu gyanús asszonyait mind vízre kellene vetni s őket ott megpróbálni. Még számos más vallomást tesznek.

Máté Miklósné elégetésre Ítéltetett, hogy Varga Istvánnéval mi történt, nincs nyoma.

(Hazánk 1887. évf., 298. lap. *Lehoczky Tivadar* közleménye.)
cccx.

Kolozsmegye, 1723.

Ollyán János jobbágyember panasza Bács Nikulájné Marcsinka Flóra ellen, mert leányát úgy megbabonázta, hogy három esztendeje beteg s meg is bolondult; másokat is elpusztított. A viceispán ingerensnek jelentkezik s kívánja megégetését. De a per formahiba miatt elutasíttatik.

1723. 28. Januarii sedes judiciaria dominorum officialium incliti

comitatus Kolozs, processus inferioris in oppido *Teke* celebrata.

Causa providi Joannis Oltyán jobbagionis Clarae Mikó in portione suarum possessionum Oroszfája, comitatu Kolozs existente, habitantis et commorantis, ut actoris contra et adversus Marcsinkam Flóra, consortem providi Nicolai Bács, jobbagionis consortis generosi domini Mosi Jánosi de Palotka, Barbarae Almádi, nec non Annae Almádi illustris ac generosi condam Georgii Tholdalagi relictae viduae ut et Mariae Almádi, generosi domini Gaspari Leszay consortis, similiter generosi domini Josephi Almádi de Szára, ut inctam.

Pro actore procurator Daniel Musnai de eadem : Ez okon kelletett az inctát in jus attrahálnom, mivel in anno praeterito 1719. tavaszszal az exponens leányát Oltyán Dotyiczát Isten s hazánk törvénye ellen ördögi csinálmánynyal megvesztette, kuruzslotta, a mely miatt három esztendőkig feküdt és meg is bolondult. De minthogy megharaguva az incta mireánk, HfiCUR

!(IW

:ll ««fii

mm

d e s ,

1723.

301

gyanúnk vagyon, hogy ő miatta fekszik. Ki is nemcsak az én leányomat maga gonosz mesterségével rontotta el, hanem másokat is ölt meg. Melyeket ha tagadna, exhibeálandó relatoriámmal kész vagyok ellene doceálni : megkívánom azért a jure, hogy leányomat gyógyítsa meg, insuper három esztendőtől való nyomorúságát, betegeskedését, abból következett költségeink, fáradtságaink refusiójával együtt kívánom. Actor protestatur de reliquo.

Huic causae generosus dominus Michael Széplaki de eadem ratione officii sui ingeruit se judicii : Ha a relatoriából az inctának boszorkánysága világosan kijő, megkívánom megégettessék, ad exemplum aliorum et aliarum.

Pro incta procurator Michael Rosnyay de MarosVásárhely cupit perlegi litteras certificatorias. Ex post excipit et contendit.

Deliberatum.

Propter non bonam specificationem dominorum terrestrium in certificatoria expressorum, litterae certificatoriae corruunt.

(Eredetije Kolozsmegye levéltára, a megye alsó járásának 4. számú jegyzőkönyve.)

CCCXI.

Dés, 1723.

Dés város tanácsa Szaniszló Borbálát vízre vetteti, hogy megpróbáltassék ; minthogy vizet hozott ki a szájában, felmentetik.

Ugyanezt három évvel később megégetik.

(Vasárnapi Újság 1862. évf., 35. lap.)

CCCXII.

Bihar vármegye, 1723.

1723

január hó 12-én böjti lakos Gáti Ilonát, tekintve hogy már régebben is el volt fogva ilyes dolgokért, ezúttal pedig a tanúk súlyosabb gyanúokokkal terhelték, a megyéből kiűzik.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv IV. köt. 254. 1.)

CCCXIII.

Bihar vármegye, 1723.

1723 január 12-én gaborjáni lakos Takács Ilonát fenyegetései miatt húsz botütésre Ítélték.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv IV. köt. 255. 1.) CCCXIY.

Bihar vármegye, 1723.

1723 január 12-én Vass Anna reversálist ád magáról és felmentetik. Diószegi lakos Csillag Anna pedig tizenkét bot ütést kap.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 257. 1.) CCCXY.

Bihar vármegye, 1723.

Dózsa Andrásné Kiss Anna boszorkánysági ügyében vádindítvány és tűzhalálra szóló Ítélet.

1723 die 18 mensis Augusti sedes revisionalis malefactorum inclyti comitatus Bihariensis in oppido Püspöki celebrata, qua occasione :

Levata causa domini magistratus et actoris contra et adversus in vinculis adstantem Annam Kiss, Andreae Dósa Kerekiensis consortem, veluti inctam.

E t pro praetitulato domino magistratu et actore idem, qui in praemissis et cum omnibus iisdem procurator fiscalis proponeret: Qualiter videlicet antelata incta artes supranaturales exercendo, pluribus damna inferre ac multorum sanitati nocere, daemonibus se se associare, in praevaricationem divinae ac humanae legis super simili facinore sancitis sagam se effecisset: ea propter in horribile aliorum exemplum cuperet eandem, praevia ad eliciendos tortura, ad mentem Sancti Ladislai Libr. 1. Capit. 34. Praxisque Criminalis Articuli 60

vivam cremari.

Deliberatum est.

Siquidem ipsius inctae artes magicas ex gravissimis constarent circumstantiis, ac etiam unius testis ex fassione paterent certos duos homines pér manus ipsius, post longam infirmitatem occubuisse : ideo pluralitate votum, praevia gravi tortura incineranda decernitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 371. 1.)

BIHARMEGYE, 1723.

303

CCCXYI.

Biharmegye} 1723.

Göbei Istvánná Berek Anna ellen Hegyközpályiban tartott tanuvallatás augusztus hó 3-ról, melynek tanúi szeptember 10-én auten-tikáltattak.

Inquisitio pro parte fisci inclyti comitatus Bihariensis, contra consortem Stephani Göbei Annam Berek, veluti veneficam, peracta in oppido Bagos H. Pályi die 6 Augusti anno 1723.

Utrum de eo :

Primo : Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú bizonyoson Göbei Istvánnénak Berek Annának valami természet ellen való cselekedetét, gyógyítását, vesztését ?

Secundo : Hányat vesztett meg és kiket ? Ha fenyegetett valakit és azon fenyegetés után az fenyegetett embernek nem következett valami kára ?

Tertio : Ezen személynek boszorkányságát kitül hallotta és miket ? circumstantialiter vallja meg.

Quarto : Mindezekben kiket tud jó tanúnak lenni ?

Primus testis Johannes Irinyi, incola Bagosiensis annorum circiter 42. juratus examinatus fa te tu r: Ad primum nihil. Ad secundum : Tudja világosan a fatens, hogy az elmúlt tavaszszal sajtot kérvén Berek Anna az fatens feleségétül, nem adhatott, nem is akart adni, ezt mondván : én bizony nem adok. Kire felel Berek Anna : várj rá, mert ezzel el nem mégy. Mely fenyegetése után két héttel az lábai megkékültek, eldagadtak, úgy annyira, hogy reménység gyógyulása felől nem volt. Azóta lábaira jól nem is járhat. Ad reliqua nihil.

Secundus testis Michael Irinyi, annorum circiter 36.

juratus examinatus fatetur : Tudja világoson az fatens, hogy ennek előtte circiter két esztendőkkel, házához kérezvén az fatensnek lakosul Berek Anna, az fatens házához nem bocsátotta. Jóllehet fenyegetését Berek Anna akkor nem mutatta, mindazonáltal az fatensnek felesége nagy nyavalyába esett.

Pálinkát adván innia az fatens feleséginek ; minden nyavalyája iránt, nem másra, hanem Berek Annára vagyon gyanúsága. Azután pedig folyamodott a fatens Berek Annához, kérte, hogy orvosolja feleségét, valamit kíván, megfizet tüle.

Orvosolni kezdvén, az gyomrábul szőrt czérnával összekötve húzott ki a száján. Nemkülönben javallottá Berek Anna, hogy a fatens felesége az párnáját bontsa ki, talál valamely kötéseket az párnájában, azt mondván Berek Anna : többet is láttam én olyat. Az minthogy kibontván a párnát a fatens

felesége : toll, lószőrrel együtt össze volt kötve a párnában ; úgy találtatott, valamint Berek Anna mondotta.

Tertia testis consors Michaelis Irinyi Helena Kúti. annorum circiter 26, jurata examinata fatetur : Az fatens mikor nyomorúságban volt, odajárt Göbeiné hozzá, az mely legény nála lakott mondotta : miért nem eskett Göbeinére, mert az minap nekem azt mondotta : háljak vele ; melyre én feleltem : én nem tudok veled hálni ; arra Göbeiné mondotta : te megtanítlak én. Az legény pedig nem követvén az dolgot, esett nyavalyába, mert az vizelleti elfogódott. Idő múlva a legény anyja mondja Göbeinének : Panda, az fiam meggyógyítsd, mert ha másnak szolgálónak állok is, mégis megégettet lek.

Mondja arra Göbeiné : ideje nekem elveszni, jót, rosszat eleget cselekedtem. Azt is hallotta a fatens, hogy a Göbeiné urát víz merni fogadták és osztán elhagyta két héttel előtte, azért meg nem fizettek neki. Göbeiné mondotta : tudom én azt, hogy csak egy kopasz ember dolga, de várjon rá, mert megbánja és azután a fatenst kiverte a nyomorúság. Hallotta Baczoni Péternétül azt is, mikor kender húzni voltak Demjén-névl, kérdette Göbeiné: mit beszéltetek felőlem. Melyre mondja Baczonine : nem beszéltünk. Mondja Göbeiné : de bizony úgy tudom, mintha most volna. Ezen fatens azt is vallja, hogy Göbeiné neki pálinkát adott innia és azután érte nyomorúsága és sok idő múlva elment hozzája és reménkedett nekie, hogy kötné be ; felelvén Göbeiné : az kis ujjával jót tehetne és nem tenne, mert csak engem zaklattok, más csak hallgatja. Azt is hallotta az fatens, hogy a mely leány Kovács Mátyáséknál lakott, Göbeiné megfenyegette és csakhamar reá ment, össze gyomrozta és osztán maga bekötözte lószarral és meggyógyult. Ezt is vallja a fatens, hogy nagy nyomorúságában lévén, javasolták, hogy az csizmáját ganéjjával, kösse fel az kéménybe és reá megyen, a kire gyanakszik, az mint reá is m e n t; mert szemeivel látta, hogy Göbeiné ment minden éjtszaka reá és azt m ondotta: kutyák, miért kötöttétek azt a csizmát a kéménybe ? Idő múlva reménkedett a fatens Göbeinének, hogy gyógyítsa m eg; melyre mondta Göbeiné :

nem gyógyítlak, mert az tyúk is kivakarná, de mindazonáltal ideje már nékem elmenni, mert jót, rosszat eleget cselekedtem, sok küszöböt nyalt seggem.

Quartus testis Johannes Kovács annorum circiter 16, juratus examinatus fassus e s t: Hogy mikor fényes délben elragadták a gonoszak, maga az fatens megszidván az gonoszokat, az földhöz csapták az fate n st: akkor reá mosolyodott Göbeiné az latensre és ottan látta Göbeinét.

Quinta testis consors Stephani Ferenczi Catharina Tobias,

annorum circiter 36, jurata examinata fatetur : Hallotta az fatens Kovács Mátyás és Kovács Mátyásné szájokbul, hogy az mely árva leányt tartottak, Göbei Istvánné fonni kérte volna. Az leány fel nem fogadta a fonóját ; azért az leányt az kemencze sutba sokszor megkínozták. Az leány pedig úgy mondotta, tulajdon Göbei Istvánné volna az, a ki gyomrozta.

Idő múlván Kovács Mátyás megszitkozódván magát, úgy tettek tágítást az leányon.

Sexta testis consors Georgii Balla, Elisabetha Kodormány, annorum circiter 28, jurata examinata fa te tu r: Hallotta Göbeiné szájából, hogy Göbei mondotta : úgy kötözz, hogy komámasszony azt izente, hogy megperzselnek, mert ha én Pap Samu cselédjét meggyógyítottam volna, eddig megperzseltek volna. Melyre mondta Göbeiné : nem bánom, mert ideje nekem elmenni, jót, rosszat eleget cselekedtem.

Septima testis consors Johannis Ádám Elisabetha Németh, annorum circiter 24, jurata examinata fatetur : Hallotta az Göbeiné szájából, mikor beszéltek Varga Ferenczné́vel, hogy fogva volt ; kérdezte Varga Ferenczné, mi tevő legyek ?

Felelt Göbeiné : mit tégy? se ne gyógyíts, se ne vallj, mert én sem vallók, ha az hátamra tüzet raknak is. Azt is vallja a fatens, hogy egy polturával adós volt Göbeinének, kérte tüle Göbeiné ; mondja az fatens : mindjárt megadom. De minthogy hamar meg nem adhatta, az csécsi megkölt, úgy hogy majd megőrült, s az kis gyermek sem vette el az fatens csécsit. Megadván az polturát, jobban lett az fatens, mert Göbeiné mondotta, hogy a tűzhelyen

levő kővel kerekítse meg s meggyógyul ; a minthogy meg is gyógyult.

Octavus testis Mathias Kovács, annorum 38, juratus examinatus fa te tu r: Tudja az fatens, lakója lévén Berek Anna, hogy betegeskedett Irinyi Mihály né, gyanúsága volt Berek Annára, kérte, hogy kösse be. Sok kérésre s kedveskedés után hozzá fogott gyógyításához, azonnal csakhamar időn jobban volt Irinyiné. Egykor az ura Irinyi Mihály haza jön, mondja Berek Annának : ördög adta gyógyítsátok meg feleségemet, mert ha nem, megégetnek. Mihelyt ezt meghallotta Berek Anna, azonnal Irinyi Mihályné rosszabbul kezdett lenni, úgy hogy azótától fogva ma is beteg.

Nona testis consors Michaelis Esztári Elisabetha Szőrös, annorum circiter 46, jurata examinata fa te tu r: Tudja az fatens világosan, hogy Irinyivel az orvoshoz menvén, sok reménykedése után Irinyinének a fatens, megneheztelt a fatensre Berek Anna. A minthogy ki is töltötte rajta, mivel hárman éjszakának idején rajta mentek a fatensre s mondják az fatensnek; kutya, miért mentél el Irinyivel ; az alatt K O M Á R O M Y **:** B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

keményen meggyötrik. Egykor az kevés vesztegetés után mondja Berek Anna : tekerítsünk egyet az szeme gyökerén, úgy hogy ma is megtetszik az fatens szemén. Nem másra vagyon gyanúja, hanem tulajdon, világoson minden megsértődése, nyavalyája Berek Annától vagyon. Az midőn pedig az orvosnál voltak volna, kimen vén az orvos asszony is megmondotta, hogy nem más, hanem tulajdon az ette meg, a ki megfürösztötte, tudniillik : Berek Anna.

Praemissa fatens in omnibus fatetur, uti praemissum est hoc addito : Hogy az midőn megérkeztek Irinyivel az orvos-asszonytul, azt kérdi Berek Anna : mit mondott az orvosasszony Irinyinérül ? Felelvén az fatens : azt mondotta, az ki az pálinkát adta neki, az ette meg. Ezen fatens azt is mondta Berek Annának : bizony Kis Anna asszony, én is szememnek kidagadása felől gyanakodom. Arra azt felelte Berek Anna fatensnek (salvo honore) : ültél volna valagadon, semmi

gondod nem lett volna.

Authenticatum in possessione Derecske, die 10 Septembris 1723.

Per Joannem Reviczky m. p.

Per Joannem Mándy m. p.

Berek Anna elleni Ítélet: szótöbbséggel a megyéből kiűzetik.

Deliberatum est :

Pars incta de actu actionali graves ex testium fassionibus habet praesumptiones, ob quas ad finalem sententiam vocita-tiones sequuntur.1) Quare pluralitate votuum praemissa e comitatu proscribenda decernitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 425. 1.) CCCXVII.

Bihar vármegye, 1723.

Ugyanazon augusztus hó 18-iki ülésből, melyben Dósa Andrásnál ítélték megégetésre, tüzhalálra szóló Ítélet Pengő Ilona és Szabó Kata félegyházi lakosok ellen.

Anno 1723. die 18. mensis Augusti.

Dominus magistratus et actor contra et adversus in vinculis adstantes Helenam Pengő Félegyháziensem et Catharinam Szabó similiter Félegyháziensem.

J) A jegyzőkönyvben a sequuntur szó és a quare között üresen hagyott hézag ; tán a szavazók neveit írták volna oda be.

Deliberatum est.

Cum prioris inctae *dispositio contranaturalis* ex duorum testium authenticorum ad caput facta fassione, ita unius talis testis notabili in corpore nocumento patrato ; secundae vero ex quattuor testium authenticorum ad caput ejusdem inctae juramentali fassione manifeste constaret artis magicae exercitium : ideo, praevia ad eliciendos complices gravi tortura vivae comburendae decernentur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 373.

1.) t

CCCXVIII.

Bihar vármegye, 1723.

Ugyanazon augusztus hó 18-án tarto tt ülésben hódosi lakos Molnár Anna elleni Ítélet, hogy vízbe usztattassék meg.

Azután pedig, minthogy a vízben alámerült, reversalis mellett szabadon bocsáttatik.

»Visum est eandem in aquam inmergi, dein erga revers a ls dimitti«.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv IV. köt. 373. 1.) CCCXIX.

Bihar vármegye, 1723.

Ugyancsak az augusztus 18-án tarto tt ülésben hódosi lakos Ugrai Borbála ellen csekély gyanú lévén, reversálist állított ki magáról és elbocsátották. A jegyzőkönyvben egy kereszt vonás jelzi, hogy ez vele közöltetett s reversálist adott.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 374. 1.) cccxx.

Bihar vármegye, 1723.

1723 augusztus hó 13-án Kerekes Kata elleni ítélet: vízre vettessék s azután a megyéből kiűzessék.

Levata causa domini magistratus et actoris contra et adversus in vinculis adstantem Catharinam Kerekes, veluti inctam.

E t pro antelato domino magistratu et actore idem, qui in praemissis et cum iisdem omnibus procurator fiscalis proponeret : qualiter praedicta incta nescitur, quo maligni spiritus 2 0 *

incitamento, artes superstitiosas exercere haud fuisset verita, ob id cuperet ad mentem legum patriarum sagis sonantium eam vivam comburi.

Deliberatum e s t :

Ex quo non leves suspiciones de ipsa incta haberentur, praemissa in aquam inmersione ex comitatu proscribitur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára ; jegyzőkönyv IV. köt. 376. 1.) CCCXXI.

Bihar vármegye, 1723.

Szegedi Istvánná Fejér Kata henczidai lakás boszorkánysági perében tartott tanuvallatás.

Inquisitio collateralis contra consortem Stephani Szegedi Catharinam Fejér, in possessione Henczida in hocce inclyto comitatu Bihariensi situata, veluti veneficam, die 16 mensis Novembris, Anno 1723.

Utrum de eo :

Primo : Tanú tudod-e ? láttad-e ? hallottad-e világos boszorkányságát Henczidán lakozó Szegedi Istvánnénak Fejér Katának ? Ha láttad, hallottad s tudod, mikor, mi helyen, hol s hogy volt a dolog ? cum declaratione vallja meg.

Secundo : Ha valakit megfenyegetett, azon fenyegetés rajta történte hamar a megfenyegetetten, s mi módon, avagy időtájban ? S tulajdon ő általa lett s történte a nyavalya azon megfenyegetett félen ?

Tertio : Kit tud a tanú magánál jobb tanút ezen dologban ? mondja meg.

Prima testis, consors Michaelis Tóth Catharina Borbély, annorum circiter 27. jurata examinata fatetur ad primum : Hallotta a fatens, hogy aratáskor aratni mentek s a Szegediné két fia is kiment búza fűt szedegetni, s kérdik a Szegediné két hátul : te ha anyádat megégették volna, sirattad volna ?

S mondják a űai : de bizony, ha tudnók, hogy ördög, magunk hordottunk volna rá nádat. S akkor éjszaka a Szegediné képiben a fatenst háromszor keményen megnyomták. Másnap reggel kimentek aratni, s a fatens igen rosszul kezdett lenni, s az öcscsei mondják a fatensnek: csak menjen haza néném-asszonyom. Az fatens megindul hazafelé s az úton sokan körül vették az fatenst ; de többet nem ismert Szegedinénél, s az fatens körül szüntelen incselkedett. És

annak utánna sokszor szívfájás is ráesett a fatensre, úgy hogy hanyatt is esett a szívfájdalom miatt, s puskalövést is hallott kettőt maga körül ugyanakkor. De a többit, a kik körülötte voltak, BIHAR VÁRMEGYE, 1723.

309

nem látta világosan kik voltak, jóllehet incselkedtek azok is körülötte ; de Szegedinét világosan látta s ismerte. Továbbá annak utánna keresztelőbe mentünk volna Antal Miklósné-hoz ; elkészülök és egy szél megcsap s rosszul kezdek lenni.

Mindazonáltal csak elment a fatens a keresztelőbe, s nem is ettek ; egykor a fatens csak rosszul kezd lenni s az pitvarban csak le esik, s onnan kiviszik a fatenst. Csakhamar reá megyen Szegediné tulajdon a maga képében s fűrészelte lábait s karjait a fatensnek s az köldökét a hüvelykével tekerte is, s azt mondotta : ládd-e kutya, így cselekszem teveled, mert miért adtál te engemet ki, hogy így vagy amúgy cselekszem én teveled. Barakonviéknál is elhítták a fatenst keresztelőbe s akkor is csak rosszul lett s minden gyanúsága csak Szegedinére volt, nem másra.

Secunda testis, consors Stephani Nagy Catharina Szántó, annorum circiter 35. jurata examinata fassa est : Ad primum : Tudja és látta a fatens, hogy ennek előtte circiter tizenhat esztendőkkel reggeli harangozáskor Szegedi Istvánná anyja az fatens házához ment, és bémenvén a házba, — a fatens viselős volt, — s akkor megfenyegette a Szegediné anyja a fatenst.

Másnap reggel reá ment a fatensre a mostani Szegedinével, —

mint leányával, — és bémenvén az házba az édes anyja ezen Szegedi Istvánnénak reá nyújtózott a fatensre és úgy megrázta, hogy a gyermek széjjel szakadozott benne. És a fatens reménkedett nagyon ezen Szegedi Istvánnénak : ne hagyj édes komámasszony, mert majd megöl anyád. Az ajtóhoz volt támaszkodva ezen mostani Szegedi Istvánná, azon remén-kedésemre felel Szegedi Istvánná a fatensnek : nem bánom hát bizony én, ha mindjárt meghalsz is. Mindazonáltal fatens Szegedinét nyilvánvaló boszorkánynak nem mondja, mivel akkor is nem Szegediné, hanem édes anyja Fejér Jánosné kínozta. És már azóta is hozta elé a fatens Szegedinének azon dolgot, mivel egynéhányszor ment az fatenshez Szegediné, s mondotta, hogy fél a fatenstül, mivel a fatens esküdött reája.

S a midőn azon dolog esett a fatensen, nemcsak maga volt a házba,

hanem az édes anyja, s más egy Szabó Györgyné is volt, s hogy kiáltott nagy teli torokkal a fatens : jaj bizony megölnek. Felelt Szabó Györgyné (salvo honore sit dictum) ölnek szart, hiszen senkit sem látunk itten. De a fatens látta, nem álmában, hanem tulajdon szemeivel világosan, s az kínzás után elmentek ; de a mikor elmentek, már akkor nem láttam. S mondotta azt is Szegediné a fatensnek : hogyha én azt tudnám, ki jár az én képemben, a szoknyámat levetném s oda adnám, hogy az ördög szülötte ördöge ne járjon az én képemben.

310

BIHAR VÁRMEGYE, 1723.

Tertius testis Georgius Borbély, annorum circiter 28.

juratus examinatus fatetur ad primum : Egyebet a fatens nem tud, hanem mikor a nénjét vesztegették, bizonyosan minden gyanúság Szegedinére volt. Hallotta azt is a fatens Balogh János h á tu l: a teheneket Szegediné megfejte s elveszett utána ; minden gyanúságok Szegedinére volt.

Quinta testis consors Johannis Kocsis Elisabetha Szabó, annorum circiter 20. jurata examinata fatetur ad primum : Tudja világosan az fatens, hogy Szegediné egy alkalmatossággal eczetet kért tüle ; a fatens nem adhatott. Estefelé kimegven a fatens (salvo sit dictum) fél felől való dolgára, s leül a fatens ; egykor egy fekete kutya sebessen nyargal a fatens felé, úgy, hogyha a fatens félre nem húzta volna magát, elgázolta volna. S azon éjszaka tulajdon maga személyében s azon testben ráment Szegedi Istvánná a fatensre s úgy kínzotta, nemcsak éjszaka, hanem azután még nappal is ráment s úgy kínzotta szüntelen. Nem külömben mikor a napa Kocsis Jánosné fürösztötte fatenst, a fatens akkor is világosan szemeivel látta, hogy Szegedi Istvánná a száját feltátotta, nyelvét kivetette. A fürdőbe ülvén fatens, azon feltátott szájjal ment a fatens felé, s úgy kiáltott a fatens : jaj ihol jön Szegediné. Ez pedig nem álmában esett fatensen, hanem a tulajdon szemével világosan látta Szegediné Fejér Katát.

Sexta testis consors Michaelis Barakonyi Elisabetha Tóth, annorum circiter 25. jurata examinata fatetur ad primum : Szegedi Jánosné este a fatenshez ment eczetet kérni, s nem adott a fatens eczetet neki. Éjszaka a hordó, kiben az eczet volt, ropogott s belől mintha verték volna, szinte úgy kongott és a fatens mondja : én Istenem ne hagy e l ! ihon nem várhatják a reggelt, hiszen ha reggel jönne,

adnék neki eczetet.

S felviradván Szegediné rájött az eczetre s adott neki a fatens eczetet.

Septima testis relicta Georgii Tóth Catharina Szegedi, annorum circiter 45. jurata examinata fatetur ad primum : Tudja az fatens, hogy a midőn a fatens édes ha Gaborjánbul eljegyzett magának egy leányzót és kézfogáshoz Szegedinét elhivatta a fatens, s annak utánna ment a fatens ha karácsony tájba mátkája látogatására Gaborjánba, akkor is azt akarta Szegediné, hogy elmenj ék a legénynyel és mintegy szökve akartak tüle elmenni. De minthogy férjét Szegedi Istvánt hítták, csak megtudta azt Szegediné, s össze veszett a fatens hával. Elmenvén Gaborjánba, békével jártak, semmi gondja a legénynek nem volt, jó kedve volt. Haza jönnek Gaborjánbul, a két szeme mindjárt kidagadott a legénynek. Reggelre kelvén, hát a legény igen rosszul van ; kérdik tüle, mi lelte BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 2 3 .

3 1 1

légyen, kire mondja a legény : hiszen az a Szegediné az éjszaka összekötözött mátkámmal. A legény azután sokáig csak rosszul volt ; sok időre osztán felverődött és jobbacskán lett a legény.

A midőn az idő eljött, hogy haza hozzák a leányt Gaborjánbul kedden, mondja Szegediné a legénynek : én is elmegyek a szekeren. A legény mondja : mit keresesz ott. Ez a dolog kedden volt, másnapra virradóra, mikor a legénynek kellett volna menni, hát csak rosszabbul van a legény ; s mondja a fatens : ó fiam be rútul vagy arczul. Hiszen az éjszaka egy asszony mérget adott innom, olyan keserű volt, alig nyeltem el. Ugyancsak elmentek a leányért s el is hozták a leányt.

Lefekünnek a legény mátkájával s viradtig meghal a legény mátkája, vagyis felesége mellett. Teljes gyanúsága a fatensnek nem másra, hanem Szegedinére vagyon ; mivel meg is fenyegette a fatenst, hogy úgy jár, mint Diószegi. Diószegin pedig a fenyegetés rajta esett, mivel nem szólhatott, a nyelviben meghibázott.

Octava testis consors Johannis Tományi Elisabetha Sós.

annorum circiter 28, jurata examinata fatetur : Láttam,

hogy Derecskémével Szegediné egy éjszaka rámjöttek, s Derecskeiné mondja : toljuk ki a szemit — úgymint a fatensnek —

s Szegediné pedig azt mondta : ne toljuk a szemit ki, hanem a lábát tekerjük ki.

Nona testis consors Stephani Bányai Elisabetha Koszorús, annorum circiter 24, jurata examinata fatetur ad primum : Hallotta a fatens tulajdon maga szájából Szegedinének, hogy azt mondotta a fatens házánál : a bírót kérdezvén hol legyen, monda a fatens : nem tudom én, minek keresi kegyelmed a bírót. Kire felel Szegediné : azért, hogy azt mondják, a kocsis menyét az éjszaka meg akartam ölni, de hiszen eleget oltalmazom én magamat, füveket, mindenféléket hordok a házamba, csak távoznék el tőlem az ördög, hogy az én képembe el ne mehetne, de csak elmegyen ; ugyan egytül is nem félek, csak Borbélynétul, mert tudom, hogy űk reám esküsznek.

Decima testis consors Johannis Szántó Elisabetha Bán-hegyesi, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Egyebet a fatens nem tud, hanem Szegedi Istvánná egy alkalmatossággal egy poltura tejért ment a fatenshez, s a fazék, a melyet vitt, egy polturára nagy volt, sajnállotta a fatens teli adni, s mondja Szegediné : másutt tele adják azt tejjel, kegyelmed nem. Azzal Szegediné elmegyen, megbetegedik a fatens bornyúja, s reggelre meg is döglik.

Undecima testis filia Stephani Nagy Anna, annorum circiter 14, jurata examinata fatetur ad primum : Hallotta s tudja a fatens, mivel magának mondotta a fatensnek Szege-

diné : mért nem jöttél férjhez az én fiamhoz, hiszen annak van olyan ruhája, mint a kihez akarsz menni — s az fatens nem szóllott neki. Azt mondja ismét Szegediné a fatensnek : no bizony várj rá, mert soha nem élsz jól vele, ha hozzá mégy is. Ez a dolog pedig éjszaka volt, már az fatens apja, anyja elaludt volt, szép holdvilág volt. Az fatens apjának a házába ketten mentek, az egyik bundába volt, az bundás csak megállott az a jtó n á l; s mondja a bundás Szegedinének : csak gyere, mert kiolvasom én űtet onnét. S az fatens feküdt bele harmadnapig, akkor úgy megijedt.

Quas inquisitiones per nos peractas manuum nostrarum subscriptione et sigillorum usualium appressionibus roboratas, fide nostra mediante extradandas duximus.

Anno et die ut supra.

Michael Kis-Várdai inclyti comitatus Bihariensis ordinarius judex nobilium.

Joannes Alvinczv inclyti comitatus Bihariensis jurassor.

(L. S'.) (L. S.)

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Fol. Hung. 973.) *Fejér Kata ügyének tárgyalásáról jegyzőkönyvi feljegyzés és ítélet: elégetés.*

Anno 1723 die 23 mensis Novembris sedes judiciaria inclyti comitatus Bihariensis celebrata, qua occasione : Levata causa :

Dominus magistratus et actor contra et adversus in vinculis adstantem Catharinam Fejér, veluti inctam.

E t pro antelato domino magistratu et actore is, qui in praemissis procurator fiscalis diceret :

incta nescitur unde mota, quove diabolico instinctu proximis summae nocendi studio, artes magicas exercere, siquidem se manifestam sagam efficere, haud fuisset verita, ob id cuperet eandem praevia ad eliciendos complices tortura, juxta Sancti Ladislai Lib I. Cap. 33. et 34. vivam igne concremari. Caetero reservat reservandas.

Deliberatum est :

Trium testium coram jure authenticorum et ad caput ejus juratorum fassione clarum est eandem inctam apparuisse, disparuisse, cruciatus exercuisse, ideo praevia tortura comburatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 422. 1.)

BIHARMEGYE, 1723.

315

CCCXXII.

Biharmegye, 1723.

Jenei Istvánná Harsányi Anna bagosi lakos ellen foganatosított tanuvalhtás.

Inquisitio contra consortem Stephani Jenei Annam H arsányi in possessione Bagos, in hocce inclyto comitatu Bihariensi situata, veluti veneficam die 17. mensis Novembris, anno currentis 1723.

Utrum de eo :

Primo : Tanú tudja, látta, hallotta-e Bagoson lakó Jenei Istvánnénak Harsányi Annának nyilvánvaló világos boszorkányságát ? s ha tapasztalta, vagy hallotta a tanú, mi helyen, hol, miképpen ? ha fenyegetődzése által, vagy másként akármi módon ? cum declaratione mondja meg a tanú.

Secundo : Kit tud magánál jobb tanút ezen dologban ?

Primus testis Stephanus Nyéki notarius Bagosiensis, annorum circiter 30, juratus examinatus fatetur ad primum : Tudja világoson ezen fatens, hogy Jenei Istvánná jóakaratjábul adott ezen fatens

feleségének egy fazék aludt tejet, melyet is az fatens felesége megnézvén, nem tetszett, mivel ismerte hibásnak lenni ; ezt megtudván Jenemé, megfenyegette az fatenst. Csakhamar a fenyegetés rajta tölt az fatensen ; mivel Jeneiné többed magával a fatenst éjszakán megnyergelte, a mezőre vitték és ott földhöz verték. Annak utánna pedig feleségét fatensnek az ágy alá becsapták ; ottan a haját el-metélték s erőssen meg is kínozták s az elmetszett haját vele meg is etették. Nagy kínlódás után a gyomrábul úgy hányta k i ; kit is láttak sok emberséges emberek. Melyet is nem más, hanem Jeneiné cselekedett több társaival.

Secunda testis consors Stephani Nyéki Sára Nagy, annorum circiter 22, jurata examinata fatetur : Tudja világoson fatens, hogy Jenei Istvánná adott ezen fatensnek egy fazék aludt tejet, a minthogy azon aludt tejet a fatens tette a tűzhöz.

A mint a tej a tűznél melegedett, egykor csak fenekével fordul fel a tej s olyan fekete volt, mintha borsos lett volna. Ezt a fatens meglátván, meg nem merte enni a tejet, hanem öntötte el a moslékba. Azt megtudván Jenei Istvánná, megfenyegette a fatenst : várjatok rá kutyák, én jóakaratombul nektek tejet adok, tik a disznóknak öntitek a moslékba. Annak utánna rosszul kezdvén lenni fatens, az ágyára bedült fényes nappal, s oda megyen Jenei Istvánné s lerántja az ágyrul, az földhöz csapja fényes nappal,ˆ o t t . keményen megkínozza és haját **3 1 4**

elmetszette és magával megétette. Szeredára viradólag eleibe ment Jeneiné a fatensnek s kérdi : haragszik-e még nótárius úr ; s azzal csak elment Jenei Istvánné.

Tertia testis consors Johannis Ádám Elisabetha Német, annorum circiter 20, jurata examinata fatetur : Tudja világosan ezen fatens, hogy az fa tens ura kaszálni volt Jenei Istvánnak, s az kaszállásért való pénzt kérte az fatens Jenei Istvánnén, s akkor megfenyegette, mondván : várj rá, mert megfizetek.

Bizony meg is fizetett Jenei Istvánné a fatensnek ; mert fényes nappal az ágy alá bevonta a fatenst és ott kegyetlenül megkínozta és a haját elmetélte, s ugyan magával az fatenssel meg is étette. Szeredára viradóra Debreczenbe bevitte az Bika házhoz, s mondja az fatensnek Jenei Istvánné : te kutya, a Bika ház ; és ott ettek, ittak, a fia is vele.

Quarta testis, relicta Michaelis Esztári Elisabetha Sós, annorum circiter 20, jurata examinata fatetur : Látta világoson ezen fatens, hogy midőn Szarvadi István házánál lakott, az ágyon ült a fatens s minden cselédi fenn voltak, nem aludtak.

Egykor nagy képzéssel (?) hárman csak bejünnek a kéményen, az egyik csak az kémény alatt maradott, az kettei pedig, úgymint : Jeneiné s az másik a borjupásztorné, megyen a fatenshez, s mondja Jenei Istvánné : tekerítsünk egyet a kutyának a szeme gyökerén ; hasonlókép a borjupásztorné is mondja : nem bánom, tekeríts a kutyának. Az alatt keményen megkínozták a fatenst s egyet tekertek a szeme gyökerén.

A mint meg is tetszik, az időtől fogva nem jó a szeme. Kit mind az egész cselédek hallottak, hogy kínzották a fatenst.

Quintus testis, Stephanus Szarvadi, annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur : Tudja a fatens, hogy az mostani borjupásztorné Panda megfenyegette s mindjárt rosszul járt az kis gyermeke fatensnek annyira, hogy a két karja 11 csontokat vetett. Azután a fatens borjupásztornét házához fogadván, a gyermeket azután meggyógyította. Ismét, Szúnyog Eerenczné hozzá küld vén tejért az fatenshez, hogy nem adtam, mindjárt a kis leánykámnak a bokáján seb indult, azután tomporájáig egész seb volt. Egykor fordul hozzá fatenshez kérdi, mint és hogyan vannak s mondja is a fatens : csak rosszul vagyon a kis leánykánk. Mondja Szúnyog Ferenczné, meggyógyul. Annak utánna csakhamar meggyógyult a leány.

Nemkülömben egyszer feles német jött be Bagosra s mondja egy német : sok ördög vagyon itt Bagoson ; s m utat a német a Szúnyog Ferencz házára, mondván : itt is boszorkány lakik.

Azonnal Szunyogné mindjárt futott Ács Ferenczhez és a kamarába bément, elrejtvén m agát; mindég ott ült a kamarába, míg a németek el nem mentek.

BIHARMEGYE, 1 7 2 3 .

3 1 5

Sexta testis consors Stephani Szarvadi Catharina Pap, annorum circiter 36, jurata examinata fatetur, uti quintus testis, maritus ipsius.

Septima testis, consors Georgii Szabó, Maria Szabó, annorum circiter 28, jurata examinata fassa est : Hallotta a fatens Esztáritul,

hogy a midőn Esztári Mihály a középső

feleségét a nézőhöz vitte volna, Szúnyog Ferenczné eleibe ment s mondja Esztári Mihálynak : hiába viszed a nézőhöz, mert nem gyógyul azzal meg. Ugyancsak elment Esztári a nézőhöz s a néző fűvet adott Esztári Mihálynak, hogy fürdőt főzzék abbul a fűbűi s abba füröszsze meg nyomorult feleségét.

S mondja az orvos Esztári Mihálynak : ebben a fűben tégy a ház közepire és a ki megette, oda fog menni, de ezen fűven átal nem mehet, míg félre nem veti helyébül ; hanem otthon legyen Esztári Mihály s jól vigyázzák, mivel hárman ették meg a feleségét s azok közül valamelyike oda megyen. Egykor Szúnyog Ferenczné, a midőn a fürdőt főzte Esztári Mihály, csak oda megyen ; s a fű már a ház közepin volt. A mint a néző megmondotta, úgy lett, mivel addig átal nem mehetett a fűvön, hanem félre vetette és úgy támaszkodott a házban való ágas meié Szúnyog Ferenczné.

Quas inquisitiones per nos peractas praemisso modo manuumque nostrarum subscriptionibus et sigillorum usualium appressionibus roboratas, fide nostra mediante extradandas duximus. Anno et die supra notato.

Michael Kis Várdai, inclyti comitatus Bihariensis ordinarius judex nobilium.

Joannes Alvinczy jurassor.

(L. S.)

(L. S.)

Jenemé Harsányi Anna ügyének tárgyalása és tüzhalálra szóló Ítélet.

1723. 24 Novembris sedes judiciaria in oppido Várad-Olaszi.

Dominus magistratus et actor contra et adversus in vinculis adstantem Anna Harsányi Bagosiensem, veluti inctam.

E t pro antelato domino magistratu et actore idem, qui in praemissis et cum iisdem omnibus procurator fiscalis detegeret : Qualiter videlicet antelata incta, nescitur quali diabolico spiritu inducta, artes diabolicas aliis nocendi studio exercere, Daemonibus se se associare, se manifestam sagam efficere haud fuisset verita : Ob id cuperet eam juxta Sancti Ladislai Lib 1. Cap 33. et 34. vivam comburi.

Deliberatum est :

Praefatae inctae diversae artes contra naturales : de "die disparatio, alterius equitatio, nonnullis per ipsa factus cruciatus.

praeterea plurimorum capillorum alteri datus esset; ex quattuor testium ad caput factis juramentalibus fassionibus manifeste apparent : ideo praevia tortura, viva comburatur.

(Eredetije Bihar vármegye levéltára; jegyzőkönyv IV. köt. 425. 1.) CCCXXIII.

Bihar vármegye, 1723.

Tanúkihallgatási jegyzőkönyv Tóth Mihályné boszorkánysága felől.

Infrascripti judex nobilium et jurassor praesenti recognoscimus de munere et officii nobis incumbentis pro parte magistratus incliti comitatus Bibariensis juxta competens materiae subinsertae De eo utri puncta peregimus inquisitionem, indeque collateratas testium fassiones modo ordineque subsequentibus connotaverimus.

De eo utrum :

Primo : Tudja-é ? Látta-é ? Hallotta-é a tanú Ladányban lakozó Tótb Mihálynénak nyilvánvaló boszorkányságát, ördögségét, az az, hogy felebarátját, vagy annak jószágát természet ellen való cselekedettel rontotta, vagy gyógyította volna ?

Secundo : Tudja-é ? Látta-é ? Hallotta-é a tanú Tóth Mihályné szájából, hogy nemcsak ő, hanem ketten, hárman vannak nálánál nagyobb ördögök Ladányban, s azok kicsodák ?

Nevezet szerint vallja meg a tanú.

Tertio : Ezen dologban kit tud jó tanúnak lenni ?

Primus testis, Andreas Kiss Ladányiensis, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur ad primum : Hallotta a fatens Német István szájából, hogy mondotta : csak Tóth Mihálynéra vagyon minden gyanúm, mert ő csinált valamit a fiamnak s azóta vagyon abba a nyavalyába, mióta Tóth Mihálynénak nyírték a juhokat. Ad secundum: hallotta tulajdon maga szájából Tóth Mihálynénak a

fatens ezen szókat : ti bírák, csak nem fogjátok meg azokat, a kik nálam nagyobb s elébb való ördögök, boszorkányok, úgy m in t: Hangyás Jánosné ördög is, boszorkány is, kurva is ; Sós Jánosné és Fekete Jánosné ördögök, boszorkányok. Arra mond a fatens : miért beszélsz olyanokat, mikor senki sem kényszerít reá.

Arra felel Tóth Mihályné : ihon vagyok én, nyilván mondom, nagyobb ördögök, keressenek meg engem. Ezeket mondá, a midőn Váradra vitetett volna, az nótárius és az fatens előtt a mezőben. Ad tertium : Az oda való malommestert feleségestül tudja ezen dologban jó tanúnak lenni és Sós Istvánt.

Secundus testis : Georgius Sós Ladányiensis, annorum circiter 30, juratus examinatus fatetur ad primum : Hallotta a fatens szájából Németh Istvánnak, hogy a fiáért csak tulajdon Tóth Mihálynéra gyanakszik, mert csak azóta vagyon oly nyomorúságban, mióta a juhokat ott megnyírte : bár adta volna Isten, hogy az juhokat ne szerzetté volna, mert ott esett minden a fián. Azt is hallotta másoktul a fatens, kik Tóth Mihályné fiának a szájából hallották, hogy Tóth Mihályné mondotta : nem bánja, ha megfürösztik is, csak egy lyukas polturát szerezhessen, mert ha azt a hóna alá köti, mindjárt leül a vízbe. Ad secundum : hallotta a fatens azoktul, kik Tóth Mihálynét Váradra vitték, tudniillik:

nótáriustól,

Kiss Andrástul, Balogh Jánostól, hogy másokra is vallott, de nevezet szerint kikre, nem mondották. Ad tertium nihil.

Tertius testis : Senior Stephanus Németh Ladányiensis, annorum circiter 70, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta szájából a fatens Sós Istvánnénak, hogy beszélte, hogy ő

csak reá ment Tóth Mihálynéra a maga házához s szemébe mondotta, hogy ő ette meg a Sós Istvánné f iá t: meggyógyítsa, mert addig el nem áll róla. S azt tudta, hogy beidézi az asszonyt ilyen szavaiért Tóth Mihályné, de soha elő sem hozta. A fatensnek is rosszul lévén a fia, mondotta Tóth Istvánnénak a szemébe : bizony reád gyanakszom. Arra mondotta Tóth Mihályné : hiába gyanakszik kegyelmed én reám, mert én nem cselekedtem. Kire való képest hozott is a fatens akkori tekintetes viceispán Boronkay Ádám uramtul megfogatása iránt comissiót és mondotta a fatens : ha

meggyógyul a fiam, nem esketek ; azután mindjárt meggyógyulni is kezdett. Ad secundum : Hallotta a fatens tulajdon Tóth Mihályné szájából, midőn az egész tanács előtt mondotta : én nálam nagyobb ördögök is vannak, s azokat nem fogják meg, kinek öcscse, kinek bátyja. Arra felelt a fatens : te tudod, mi nem tudjuk.

Quartus testis Johannes Szűcs Ladányiensis, annorum circiter 36, juratus examinatus fa te tu r: ad primum : hallotta szájából Fekete Jánosnénak a fatens, kiállván az utczára sírt és úgy kiáltotta : hogy nincsen mit tenni, mert látja kínját, azért csak ki kell mondani, hogy tulajdon Tóth Mihályné ette meg az urát, Németh Andrással együtt, mikor a juhokat nyírték, s most is csak azt mondja, hogyha tulajdon maga atyafia is, akár sütik, akár főzik, de csak reá mondja. Ad secundum : Hallotta fatens Tóth Mihályné szájából, midőn Váradra vitték és a szekérre felültették volna, mondotta a kocsis: ahol sír Hangyás Jánosné. Arra mondotta Tóth Mihályné : had sírjon a kurva, mert nagyobb ördög ő én nállam, Sós Györgyné is szinte olyan, mint Hangyásné.

Quintus testis Stephanus Nagy Ladányiensis, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur. Ad primum nihil.

Ad secundum : A midőn Tóth Mihálynét Váradra beküldöt-ték volna a bírák, a fatens is kísérőül melléje rendeltetett s akkor az úton hallotta Tóth M ihálynétul: Miért nem fogják meg Sós Györgynét és Hangvás Jánosnét, mert nagyobb ördögök én nállam.

Sextus testis Stephanus Tar Ladányiensis, annorum circiter 23, juratus examinatus fatetur, ad primum : Tudja a fatens bizonyosan, hogy minek utánna az fatens feleségét Oláh Mihályné azzal árulta volna el Tóth Mihálvnénak, bogy azt mondotta volna Tóth Mihályné felől, hogy kétszer volt már menyasszony s még sem volt jámbor asszony, arra megfenyegetvén Tóth Mihályné a fatens feleségét : — megtanítom, — mondván, azután csakhamar esett a fatens feleségére a szemfájás, mely m iatt most sem jó egyik szeme ; s hogy az történt, több esztendejénél. Ad secundum : Másoktul hallotta a fatens, hogy boszorkányoknak vallotta Tóth Mihályné Sós Györgynét, Fekete Jánosnét, Hangyás Jánosnét.

Septima testis consors Stephani Elekes, annorum circiter 50, jurata examinata fatetur, ad prim um : Hallotta a fatens szájából Németh

Istvánnak, hogy a kapujában beszéllette : én most csak azután löskődöm, hogy Tóth Mihálynét magát szoríthatnám, de mindenkor sokan vannak a háznál, nem szoríthatom ; mert a fiamért csak reá gyanakszom, mert ő

csinált valamit neki, azóta van olyan rosszul. Azt is hallotta a molnármesternétül, hogy ők is az említett Németh István fia nyomorgatásáért Tóth Mihálynéra gyanakosznak.

Octava testis, relicta Georgii Horváth annorum circiter 45, jurata examinata fatetur, ad primum : Hallotta a fatens Sós Istvánnénak szájából : tulajdon Tóth Mihályné ette meg a fiamat, bizony csak ő reá mondom. Azt is hallotta a fatens Paraitinétul, hogy mondotta : bizony nyilván való boszorkány Tóth Mihályné, mert engemet eleget veszteget; úrnapi vásárkor is kínált sült pecsenyével, de én nem ettem, mert hitem vagyon rajta, hogy nyilván való boszorkánynyal nem eszem, ő penig nyilván való boszorkány; most eleget szenvedek méltatlan fülle, hozzám járnak, kínoznak, nyomnak.

Nona testis, consors Georgii Pataki, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur ad primum : A fatens estefelé pitva-rábul házába men vén és ágya elébe állván, nem tudja mi módon, csak elibe ménének Tóth Mihályné és Hangyás Jánosné személyek szerint. Tóth Mihályné csak a fatens szeme előtt kezével hadarván, Hangyásné pedig hajtogatván a fejét és fogait csikorgatván. Látván a fatens (minthogy félszemű), hogy az BIHAR VÁRMEGYE, 1723.

másik szeminek is kiverésére igyekeznek, megriasztá és mondá r menj el eb ágyába született boszorkány kurvája. Azután csak megzördült az ajtó és kimentek. Most is azt mondja, hogy nyilvánvaló boszorkány Tóth Mihályné ; mert sok kínt látott miatta, erővel is ki akarta a szemét verni. Annak előtte a fatenst Tóth Mihályné arra tanította, hogyha a gyermeke rosszul leszen, csak mondja el a Miatyánkot mellette kilenczszer és meggyógyul. A mint hogy akkor, a midőn reá mentek volna este a fatensre, gyermeke rosszul lévén, a Miatyánkot kezdette mondani, de amazok alkalmatlankodván, az imádságot eltévesztette. Maga is Tóth Mihályné annak előtte olvasott a fatens leányára és meggyógyult. Ugyan ezen fatens hallotta Fekete Jánosnétul, hogy az urát nyilván Tóth Mihályné ette meg. Azt is hallotta Tar János szájából, hogy tulajdon csak Tóth Mihályné csinált valamit neki, mert nem maradhat a mezőbe, kiszakad az ágyéka, de mihelyt haza jön,

semmi gondja nincsen, ha Tóth Mihálynéval szembe vagyon.

Decima testis Elisabetha Gál, consors Joannis Tar, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur ad primum : Hallotta a fatens Fekete János öcscsének szájából, hogy mondotta : vagyon annyi tudománya a nénémnek, hogy megéri vele, míg e világon él. Hallotta azt is a fatens Fekete Jánosnétul, hogy vajat gyűjteni Tóth Mihályné tanította, mert az előtt nem tudott annyi vajat gyűjteni. Továbbá azt is vallja a fatens, hogy csak Tóth Mihályné nyomorékja, s nyilvánvaló boszorkány, el meri mondani.

Undecima testis Catharina Bartha, consors Stephani Tarr annorum circiter 35, jurata examinata fatetur per omnia,, sicut ejusdem maritus.

Decima secunda testis Elisabetha Csókás, consors Andreae Kis, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Hallotta a fatens Gonda Istvánné szájából, hogy a Gonda Gergely leánya az ördögi mesterséget akarta tanulni ; egy fejér lepedőt a háztul elvitt és azzal elsőben Kis Mihályékhoz ment, onnan Tóth Mihálynéhoz, onnan Hangyásékhoz, utoljára Sós Gyur-káékhoz. Azt az anyja észre ve vén, utánna ment leányának s a lepedőt vissza vitte s mondotta az anyja, hogy a leányát Tóth Mihályné olyan mesterségre tanította, hogy az ura H arsányba, a hol lakása vagyon, soha el nem vihetné. S a mint a fatens Gonda Istvánné menyétől hallotta, azon menyecske máriást is adott az említett asszonyoknak. Nem külömben azt is hallotta a fatens Kis Mihály Ersóktól, hogy nyavalyás lévén magát Harsányba, a gyógyító asszonyhoz vitette. Az gyógyító asszony megmondotta, hogy hárman vannak, kik őtet megrontották, s ha az egyik úgy akarná, mint ketteje,, **320**

eddig régen meghalt volna, de egyik irgalmasabb hozzája.

Tudja azt is, hogy Sós Istvánná fiát Dobosra, az orvos leányhoz vitette s onnan megtérvén, mondotta Sós Istvánná, hogy azt mondotta az orvos leány : vele egy faluban lakik, a ki a fiát megrontotta. Azután egyszer oda talált menni Tóth Mihálynéhoz Sós Istvánná, — mi okra nézve, fatens nem tudja, — neki esvén Tóth Mihályné mondotta (humillimo eum respectu) baszom meg az hamis anyádat is, azt mondod, hogy én ettem meg a te gyermekedet.

Decima tertia testis Helena Soldos, consors Stephani Németh

annorum circiter 38, jurata examinata fatetur ad primum : A fatens egy este ágyára lefeküdvén, egy cseppet se aludt ; egyszer hallja az kapun kívül Tóth Mihályné szavát : jérték — mondván — megfizethetünk most neki, mert az ura mellette fekszik. Azt halván fatens az ágyáról leugrik, hogy az ajtót bezárja s őket kirekeszsze, s a midőn belül az ajtót nyomta volna a fatens, Tóth Mihályné, nem tudja micsoda mesterséggel, ajtó bezárva egyik kezét benyújtotta és bal karját a fatensnek végig tapogatta. Azután a kin lévő társai mondák : hogy menjünk be ? Arra Tóth Mihályné mondá : kissebb gond az oda bemenni, vagyon fúrólyuk, azon bemehetünk. Azok után a fatens vissza men vén ágyára elaludt ; tulajdon Tóth Mihályné képében az mellére tilt. Az elmúlt télen is egyszer álmában megnyomták fatenst s nagy sival-kodással álmábul felébredett, kire ura és gyermeke is felserkentek s mécset gyújtottak. A midőn bevitték volna a mécset a házba, tulajdon szemével látta a fatens Tóth Mihálynét a kemencze mellett állani, s onnan nem tudja, hova lett.

S mondá a fatens urának : most megfoghatta volna kend Tóth Mihálynét. A míg a mécsest be nem vitték a házba, addig a fatens nem szólhatott; s azóta nyomorék is a fatens.

Azt is hallotta, hogy a Tóth Mihályné fia beszéllette a gyermekek k ö z ö tt: hogyha az anyját megfürösztik sem bánja, mert egy lyukas polturát köt a honya alá és leül a vízbe.

Decima quarta testis Elisabetha Kis, consors Michaelis Oláh, annorum circiter 25, jurata examinata fatetur ad primum : A fatens karácsony tájban gyermekágyban lebetegedvén s attul fogvást mind sínlődvén, minden gyanúja Tóth Mihálynéra vagyon, a mint a Harsányi orvos asszony is a fatensnek megmondotta, hogy az rontotta meg, a ki gyermekágyában megtapogatta ; a fatenst pedig akkor Tóth Mihályné tapogatta meg. Mondotta azt is azon orvos asszony, hogyha egyike úgy akarná, mint ketteje, eddig régen megették volna, de egyikében volt egy kis irgalmasság, s tulajdon három asszony rontotta meg ; s névszerint, — jól lehet soha se látta, — BIHAR VÁRMEGYE, 1723.

meg is nevezte azon orvos asszony őket, ú. m. : Tóth Mihálynét, Hangyás Jánosnét, Sós Györgynét. Továbbá hallotta a fatens Kis Petinétül, hogy Hangyásné mondotta volna Tóth Mihálynénak : lám anya, úgy evőnk volna meg Kis Mihály Erzsókot, tudniillik a látenst, hogy holt volna meg hamar, ne volna bajunk miatta. Látta

egynéhányszor éjszakának idején, nem aluván a fatens, személyek szerint Tóth Mihálynét Hangyásnéval együtt az ágyához jönni és a fatens fejét erőssen megrázván, hol pálinkával, hol más ételekkel kínálták s hítták is m agokkal; de a fatens sem innia, sem enni, sem elmenni velek nem akarván, mondotta : nem vagyok olyan bűnös, mint ti ; s azzal csak elmentek. Tudja a fatens azt is, hogy Tóth Mihályéhoz mindenkor jártak afféle asszonyok, mint mesterökhöz, s gyanakszik, hogy a többi is mes-terségöket tülle tanulták. E mostani betegségében is Tóth Mihályné ajánlotta fatensnek magát, hogyha békötné, semmi gondja nem lenne, de a fatens mások tanácslásából, véle béköttetni magát nem engedte. Hallotta a fatens Hangyásné szájából, hogy ha tüzes fogókkal fogdossák meg, még sem vall Tóth Mihálynéra, s azt is mondotta említett Hangyásné, hogy azért nem ül le a vízbe az ördög, hogy mind földet s mind füveket megátkoz. Hallotta azt is a fatens Tar János szájából, hogy a mezőn a marha mellett soha nem maradhat Tóth Mihálynétul, az ágyéka össze dagadoz, ha hozzája megyen, semmi gondja sincs.

Decima quinta testis Elisabetha Yégh consors senioris Stephani Végh, jurata examinata conformiter fatetur ad fassionem mariti sui, tertii in ordine testis.

Decima sexta testis Anna Szőke, consors Petri Szabó, jurata examinata fatetur : Nem tud egyebet a fatens, hanem hallotta a Szűcs Jánosiul, hogy mondotta volna Hangyásné Tóth Mihálynénak : ángyom, bár úgy ettük volna meg Kis Mihály Ersókot, hogy holt volna meg, most nem volna bajunk.

De reliquo nihil.

Decima septima testis Elisabetha Ürögdi, consors Stephani Hangyás, jurata examinata fatetur : Hallotta fatens Pataki Györgynétül, hogy mondotta, hogy őtet Tóth Mihályné megnyomta, s nyakon verte, de Hangyás Jánosné nem bántotta.

Azt is hallotta ugyan említett Pataky Györgynétül, hogy Hangyásné mondotta, hogy olyat tud csinálni a férfinak, hogy egy csep férfisága sem leszen.

Decima octava testis, Anna Ártánházi consors Stephani Sós, jurata examinata fatetur : A fatensnek a fia mostanában is nyavalyatöréstül nyomorgattatik s ezen fiának a nyavalyájáért nem másra, hanem Tóth Mihálynéra gyanakszik, K O M Á RO M Y I

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

mert bevádoltatván másoktul a fatens, hogy Tóth Mihályné befogatását kíváuta volna, arra nézve fenyegetődzött s szemébe mondotta a fatensnek : mit szóltok-szapultok engemet ? de várj rá ! Más alkalmatossággal is a fatens akarván menni Tóth Mihálynéhoz, de hogy Sós Györgynével és Hangyásnéval együtt találta, be nem ment a fatens ; hanem künn állván hallotta, hogy Sós Györgyné mondotta Tóth Mihálynénak : most is szapulja kegyelmedet az öreg Sós Istvánná. Arra mond Tóth Mihályné : várjon reá bár. Azután Hangyásné előtt nevette a fatens Tóth Mihálynét, mondotta Hangyásné : nevess, csak nevess, most is szépen vagyon a gyermeked, had legyen még szebb. Azt is hallotta a fatens Hangyásnétul: elloptam — úgymond — anya a Tóth Mihályné fejésébül a zsírját és avval fejtem a tehenet s elég vajat gyűjtöttem.

Decimus nonus testis Stephanus Sós, annorum circiter 60, juratus examinatus fatetur per omnia, sicut praecedens testis, ejusdem consors, hoc tamen addito : megbánja még azt is, a kit szopott az anyjábul. Német Andrásiul is hallotta azt, hogy mondotta : sógor bizony Tóth Mihályné a bárányhússal etetett meg, de hogy az apja Német András, ellene való eske-tésre commissiót h o z o tt: meggyógyult.

Vigesimus testis Michael Oláh, annorum circiter 30, juratus examinatus fa te tu r: A fatens beteges feleségével Harsányban az orvos asszonynál lévén, mondotta az orvos asszony, hogy Tóth Mihályné, Hangyás Jánosné és Sós Györgyné rontotta meg a feleségét.

Vigesimus primus testis Andreas Német, annorum circiter 27, juratus examinatus fa te tu r: A fatens, a mióta Tóth Mihályné juhait megnyírte, azóta mindaddig rosszul volt, valameddig reá gyanakodván a fatensnek az atyja, ellene commissiót h ozott; azután mindjárt meggyógyult, s a midőn Patakiné kötözte a fatenst, mondotta Hangyásné : nem kár volna megégetni Patakinét, miért kötözi.

Vigesimus secundus testis Joannes Tar, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur : Egyebet nem tud a fatens, hanem a mióta Tóth Mihálvnéval közi volt, — melyért, már meglakozott, — attul fogvást

az ágyéka annyira fájt, hogy a mezőn nem maradhatott, gyanakodván Tóth Mihálynéhoz, mihent hozzá ment, mindjárt megszűnt a fájdalma.

Vigesima tertia testis Catharina Horváth, consors Joannis Fekete, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Az fatensnek az ura maga juhait megnyírvén a tavaszszal, a segítőknek bort hozatott. A fatens megsokalván a bort, mondá az urának : miért hordát kend annyi bort. Arra azt mondá Tóth Mihályné : az kurvanyád pénzére hordják, megadom TRENCSÉN, 1723.

323

az árát s megfenyegetvén : várj rá (sine offensione castarum aurium) ilyen picsájából esett, megbánod. Másnap a fatensnek az ura össze híván a legényeket : j érték — mondá —

megverem a feleségemet mezítelen, a néném kötelével. A fatens észre vevén az ura igyekezetét, a háztul elm ent; de ki ingerléséből esett azon dolognak elkövetésére igyekező szándéka az urának : nem tudja. S bogy akkori akaratját végbe nem vihette az ura, azóta mind sínlik.

Vigesima quarta testis Catharina Oláh, consors Gregorii Gonda, annorum circiter 40, jurata examinata fa te tu r: A fatens leánya egy harsányi legényhez férjhez men vén, egy alkalmatossággal atyjok látogatására mentek Lajányba. Az menyecskének az otthon való maradásra inkább, hogy sem az urával való visszamenetelre volt kedve, de az ura magától elhagyni nem akarván, kényszerítette, hogy vissza menjen vele együtt. Valaki tanácsolta a menyecskének, hogy Tóth Mihályné, Hangyásné és Sós Györgyné adhatnának olyat, hogy az ura vissza nem vihetné. Az menyecske igen igyekezvén azon, hogy megtanulja, ment először Tóth Mihálynéhoz, de az semmit se mondott, se nem adott, azután Hangyásnéhoz, ki azt ígérte, hogy igen is ád, csak kétszer esküdjék meg s fizesse meg. De hogy a menyecskétül fizetést is kért, nem adott s meg se esküdt a menyecske Hangyásné kívánságára.

Super qua praevio modo facta inquisitione, exindeque collecta per nos testium fassione, praesentes litteras nostras testimoniales sub propriis chyrographis, usualibusque sigillis nostris extradedimus. Ladány, die 24 Augusti 1723.

Franciscus Ferdinyi inclyti comitatus Bihariensis ordinarius judex nobilium, m. p.

Joseph Ladislaus Sántha j urassor. m. p.

(P. H.)

(P. H.)

(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattára. Fol. Hung. 973.) CCCXXIV.

Trencsén vármegye} 1723.

Boszorkányper Sesedonkn Zsuzsánna ellen.

Processus criminalis contra Susannam Sesedonkam sagam.

(Trencsénben, 1723 május 12-én felvett jegyzőkönyv.) Vádoltatott: veri dei cultu contempto, artibus magicis addicta, variis incantationibus et praestigiis plurimis bonis et honestis personis utriusque sexus eorundemque pecoribus et bonis in sanitate corporum, variis diabolicis exquisitis modis graviter nocere stb. Az Isteni **21***

és hazai törvényeket megveti. A vád Sz. István 31—32-re alapíttatik. Az in vinculis adstans vádlott negavit. *A vádló :* habár purgatio de actionatibus criminibus ipsi inctae incumberet, becsatolja a vizsgálati jegyzőkönyvet, a tanúk vallomását.

Inquisitio itaque prae producta adeoque fassiones testium coram jure authenticatae sequuntur in hunc modum, qui etiam validiora testimonia perhibentes cum adstante incta confrontati sunt. Anno 1723. Apr., ex delegatione perillustris domini judlium processualis ego infrascriptus jurassor veniendo ad oppidum Bellus, ibidem peregi inquisitionem contra Sus.

Sesedonka Bellusiensem. Következnek a vallomások. Kihallgattattak 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 tanú *(Ezeknek csak nevei s hogy megeskettettek, azután szembesíttettek s authenticáltatott vallomások vannak bejegyezve ; a vallomásokról csak az a megjegyzés : tótul.)* I. coram jure adstans testium secum confrontatorum fassiones per omnia negat, dicendo se ab his absolute immunem esse, caeterum causam suam et innocentiam Deo committit. Actum anno die et loco supra-scriptis. Andreas Prileczky m. p. jurassor. A vádló, minthogy a tanúk vallomása terhelőbb, mint ő előadta, kéri : ad

examen tamen tortúráié tot testimoniis gravatam adjudicatam venire (a mit előbb nem kért), in quo si actus in fassionibus testium denotati per eam recogniti aut etiam plures contestati fuerint condamnendam ; secus autem nonnisi erga sufficientem fide jussionem ex vinculis dimittendam petit. *Deliberatum est :* quamvis quidem fassiones praemissorum testium coram jure authenticatorum et cum adstante deliquente etiam confrontatorum evidentiam actuum magicorum per ipsam inctam frequentius patratorum adeoque incantationum practicari solitarum propemodum remonstrarent, quia nihilominus pluralitas adhuc similium magicorum actuum *ex continuanda inquisitione elicienda speraretur}* ideo definitivam causae hujus decisionem *ad uberiorem* eatenus et quantocitius peragendam *inquisitionem* in suspenso relinquendam adinveniri. Nicolaus Mednyánszky m. p. judlium Joannes Ambro m. p. jurassor.

Andreas Prileszky m. p. jurassor, Petrus Raj mannus m. p.

jur. notarius et vicecomes, Georgius Prileszky m. p., Nicolaus Omertha m. p., Georg. Banocz m. p., Andreas Bogáthy m. p., Adamus Nagy m. p. judlium.

A. D. 1723 die 6 Julii in civitate Trenchiniensi *etc.* . . .

reassumpta est causa praelibati magistratus et actoris contra supranotatam in vinculis nunc quoque adstantem *etc. etc.*

A vádló végítéletet k é r ; vádlott beösmeri, hogy Csenko Györgyöt következő incantatióval akarta meggyógyítani nagy betegségében: Puszta új mezőben, új kolostor áll, maga

d e s , 1723.

325

Jézus Krisztus új predicatiót készít, a gonosz szellem (pokur-sine) Jeruzsálembe mentében találkozott Luciferrel s lebeszélte az ő lelki üdvösségéről az ő szent sarkába, lábába, üdvösségének tetejébe és úgy ment az Isten anyjához. A jó Isten anyja jó orvosnő volt, ő elment Keresztelő Szent Jánosért és Szent Lőrinczért, neki Urunk Jézus Krisztusnak megkönnyíttessék kínjait, én szintén kérem Urunk Jézus Krisztust, Szent Lőrinczet, Keresztelő Szent Jánost és az anyját, hogy ők ennek az embernek megkönnyebbítsék kínjait. — Beösmerte azt is : quod cornuta pecora in diversis infirmitatibus et nocumentis curaverit lotione aquae fluvialis per defluxum, non autem contra torrentem acceptae. Következnek a *tanúvallomások*

újólag hét tanútól. *Deliberatum e s t:* Testium coram facie juris statutorum fassionibus authenticatis et cum adstante incta confrontatis, ac per circumstantias accurate ruminatis, quin ipsius inctae quoque propria oris fassione complurium testium ad alium factis testificationibus correspondente manifestum evadit, adstantem inctam artibus magicis et incantationibus diversis utriusque sexus personis non secus et pecoribus graviter nocuisse et diversa damna intulisse, nonnullos vero per se infascinatos pari arte contra naturam rerum resanasse et pristino statui restituisse, complures tamen confrontatorum testium fassiones constanter pernegando ad examen quoque tortúráié plurimis et gravibus indiciis oneratam esse. Ideo pro elicienda uberiori rei veritate et revelandis iis, a quibus hujusmodi maleficas artes et incantationes didicisset, adstantem inctam *prius quidem torturali examini subjiciendam,* in quo si plures adhuc enormes hujusmodi actus confessa fuerit, aut testium fassiones in quantum negavisset, recognoverit, vivam, secus vero ubi in talis modo negativis perstiterit, post amputationem capitis rogo conburendam condemnari. Actum anno die locoque quibus supra. Petrus Rajmannus m. p. substitutus vicecomes stb. (Több aláírás.) **(Magyar Nemzeti Muzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII.)** cccxxv.

Dés*, *1723.

Hivatalból emelt vádindítvány Szaniszló Borbála ellen boszorkányság gyanúja miatt.

Dálnoki Dániel városi hadnagy 1723 február 26-án vádat emel Szaniszló Borbála ellen : Citatoriámból világoson con-

stál. hogy az incta ab anno 1712 usque ad annum 1723 boszorkánysággal vádoltatván, sokaknak á r t o t t ; constálván boszorkánysággal való fenyegetőzései is, melyeket ha tagadna az incta, data exmissione comprobálni kész lészek. Megkívánom azért a jure, ad mentem Deer. Trip. P. I. Tit. 15. az véteknek és gonoszságnak érdeme szerint megégettessék.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) j

CCCXXVI.

Békésmegye, 1723.

Kovács Istvánné azzal vádoltatott, hogy első férjét megölte egy fürdő által, melyet boszorkánymesterséggel Grécziné segédkezése mellett készített neki. Az ügy sokáig húzódott, de vádlottnő végre felmentetett.

(Békésvármegyei Régészeti Társulat évkönyve 1886/7. 131. lap.) CCCXXVII.

Békésmegye, 1724.

Koosné Török Mária szeghalmi lakos ellen a tanúk sok terhelőt hoznak fe l: többek között vádlott dicsekedett, hogy azt, hogy az emberek félnek tőle, jobban szereti ezer forintnál. A kiket megfenyegetett, megbetegedtek stb. szokásos vádak. Egyhangúlag tűzhalálra Ítélték.

(Békésvármegyei Régészeti Társulat évkönyve 1886/7. 111. lap. Közli:

Oláh Gyula.)

CCCXXVIII.

Biharmegye, 1724.

Otomány községbeli boszorkánysággal gyanúsított s részben már a vármegye börtönében levő asszonyok és férfiak ellen a község elöljárósága által foganatosított tanúkihallgatás.

Utrum de eo :

Primo : Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é tanú az öreg Kerekesnének valami boszorkányságát, avagy ördögségét ?

Secundo: Tudja-é? látta-é? hallotta-e a tanú világosan és nyilván, hogy valami fűvet szedett volna, avagy akármi-némü varázslását és babonaságát ?

Tertio : Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú világosan és nyilván, hogyha valamikor valakit megfenyegetett volna, hogy :

BIHARMEGYE, 1724.

nem adál ezt, vagy azt és annak utánna kára lett volna az fenyegetésnek ?

Quarto : Hasonlóképpen, ha a tanú Szörnyi Istvánnéra, Tóth Jánosnéra, az öreg Zefer Mihálynéra, avagy akár férfira, akár más asszonyi állatra, valami ehhez hasonló ördögséget és babonaságot tud, hite után tartozik megmondani.

Primus testis Hentes István annorum circiter 50, hite után vallja : Tudom, negyedéve magamnak volt egy kis malaczom és igen kedvén tartottam , az kamorába beszokott és sok kárt tett, kenyeremet és egyebemet vesztegette, ezért magam agyon ütem és az belit megtöltöttem. Hogy is az nap eszünk is, oda jön Tóth Jánosné, azt mondja : adjatok egy kis hurkát kölcsön és megadom ; mondjuk : nem arra való.

Csakugyan adunk a gyermeknek egy kicsit és bemegyen s azt mondja : várj rá, mert adnál még nekem. És mondom : mit fenyegetsz Tóthné, szart félek én tülled és akkor harmadnapra megholt egy jó lovam, az ki is megért volna 20 forintot.

A uthenticate contra Tóth Jánosné.

Secunda testis Zefer Miklósné, annorum circiter 28, hite után vallja : Hallottam Zefer Mihálynétul, hogy Kerekesnének egy kis macskája volt. Egykor Kerekesné maga ez kis macskát megtörölgeti és az két oldala szint olyan kopasz volt és úgy mondja az macskának : édes kis macskám, ki járt te rajtad. És az ház héjjárói olyan szó adatott, hogy : a bíróné ; és szinte maga volt a bíróné. Ad quartum : Hallotta Zefer Mihálynétul, hogy mondta : egy máiét adott egykor neki és akkor éjjel rá ismég akarta nyergelni Tóth Jánosné ; az máiét is ő adta volt Zefer Mihálynénak.

Authenticata audita refert contra consortem Zefer.

Tertius testis Kelemen István, annorum circiter 40, hite után vallja : Hallotta az öreg Mészáros Mihálynétul, hogy Szörnyi István búza irtani volt nekiek és egy katang kórét letört, az hangyabojba tötte és megvirágzott, kivette onnat, esmég elfonnyadt a virág. És mondotta neki : ne babonás-kodjál, mert megégetteted magad. Másodszor hallottam, hogy az Apáti erdőben voltunk és én említettem tréfábul, hogv most csakhamar ördögöt fogdosnak Otományban és Huszár János mondja : de bátya, ha fognak, Isten szentháromság úgy segéljen, az enyim lesz egyik, ha egyet fog, második lesz az enyém.

Absens.

Quartus testis Szabó Mihály, annorum circiter 40, hite után vallja : Hallotta Huszár Jánostól az Apáti erdőn : bizony félti a feleségét, hogy megfogják.

(E vallomás át van húzva.)

3 2 8

BJHARMEGYE, 1 7 2 4 .

Quinta testis Csapó Andrásné, annorum circiter 29, hite után vallja : Otthon voltam az magam házánál és ott volt Sára Pila, azt csak elvárja Tóth Jánosné, hogy elmenjen onnat és kérdi : volt-e kegyelmed Madzag Péterné látni. Én mondám : mi haszna megyek, mert én nem tudom semmi jót vele tenni. Felel Tóth Jánosné arra a szóra : tizennyolcz fű

szedésével füstöltem és csak egy csupor levest adott, az olyanokért fekszik ő most. Másodszor vallja az tanú, hogy valami zsidók voltak a háza .....előtt szállva és az öreg Zefer Istvánné fia szép szerszámokat leszedett a szekérről és Csapó István nézte. Amaz penig faggatta és Pista megmondta a zsidónak, hogy a Zefer Istvánné fia szedte le. Zefer Istvánné akkor éjjel reá ment Csapó Istvánra és megnyomta és reggel mindjárt megmondta nekünk.

Authenticata contra Tóth Jánosné et Zefer Istvánné.

Sexta testis Kelemen Istvánné, annorum circiter 38, hite után vallja : Hallotta a Nagy Istvánné leányától, még leány volt, hogy mondotta : Szörnyi Istvánné elrontá az katlan kórót és bele tette a hangyabolyba, kivette onnét/ olyan volt mint a cseppentett vér.

Absens.

Septima testis Pupucz Péterné, annorum circiter 42, hite után vallja : Oda mentem az öreg Zefer Istvánné házához, tyúkmonyat kértem tőle és kérdi tőlem, ha fontam-é már *

és mondtam, hogy már sokat fontam biz én. Az ura mondja neki : más nincsen olyan fonó, mint te, mert te csak megtámasztod a guzsalyodat és mégis elég fonalad van. Mondja arra az asszony : csak mondjad.

Authenticata contra Zefer Istvánné.

Octava testis Béres Jánosné, annorum circiter 33, hite után vallja :

Hallottam Körös Tamás szájából : hogy a fiamat Szörnyi Istvánné és az öreg Zefer Istvánné ők ették meg.

Másodszor hallottam az uramtól, hogy beszélte Körös Istvánné, hogy hordozták orvosolni és az orvosasszony kért volna tőlök ártányhájat. És Zefer Istvánné adott egy darab háj at, mert egyebüt nem kaphattak. Oda viszik és mondotta az orvosasszony: mért hoztátok ezt ide, hiszen, ha ezzel megkenünk, meghalsz, mert az adta, a ki megett.

Authenticata contra Szörnyi Istvánné et Zefer Istvánné.

Nona testis Horváth Jánosné, annorum circiter 40, hite után vallja : Hallotta Szörnyi Katitul, hogy én adtam volna neki egy esztevátát és egy malaczot adtam neki ; haza jött és mondom n eki: mért eresztitek haza. Amaz mondja : nem

') **Olvashatatlan szó.**

kelle senkinek, mert most is kidőtött egy fazék vizet és meg égett a gyermek. Vallja fatens, hogy Szörnyi Istvánné mondotta Szörnyi Katinak : hijába törtök rám, nem veszthettek el, megszűnt már az ördögfogdosás. Amaz ismét mondja erre r nem tudom ángya hogy van, de mikor olyan hallatik, mindig félsz te.

Authenticata contra consortem Stephani Szörnyi.

Decima testis Kovács Mártonná, annorum circiter 21, hite után vallja : Hallottam János mesternétül, hogy beszélte : Oda ment Zefer Istvánné és foghagymát kért tőle — tudniillik a János mesterné leányától, — az pedig szolgáló volt és nem adott neki ; megfenyegette : várj kutya, mert adnál még. Akkor este oda ment Zefer Istvánné, az leány szemivei látta, hogy bealkonyodott volt, az tűzhöz csapta Zefer Istvánné a leányt.

Undecimus testis Varró György, annorum circiter 45, hüte után vallja : Hallottam feleségemtől, hogy az öreg Kerekesné gyermekágyban feküdt és hogy az templomba ment, elsőbben a gyermekét elvitte.

Duodecima testis Nagy Andrásné, annorum circiter 38, hüte után vallja : Oda jött Benedek Istvánné és tejet kért tüllem ; mondtam,

hogy nem adhatok, mert magam rosszul voltam és a gyermekek nem fejhetnek, mert nem arra valók voltak. És haza jön a borjú és mondom a gyermeknek : eredj hajtsd bé a borjút, ne hallgasd. De a gyermek csakugyan nem megyen, hanem csak hallgatja végig a szót és egy vesszőt kértem, meg akartam verni : hát ki sem lép h e t; még azt gondoltam, hamiskodik. Reggel felkelünk, hát a két kezén jár a gyermek és olyan volt a lába, mint a két öklöm, mindjárt gyanakodtam. Másodszor hallottam Huszti Jánosnétul.

hogy mondotta volna Szűcs István cselédjének : hiába orvosoljátok kutyák, mert sohasem gyógyul az meg.

} Decima tertia testis Kádár Istvánné, annorum circiter 18, hüte után vallja : Hallottam az öcsémnek szájából, hogy mondotta, bejött Zefer Istvánné és foghagymát kért tülle, nem adott nekie és estve látta, hogy Zefer Istvánné forgó szél képibe bejött és az tüzbe csapta. Az leánynak penig akkor héten semmi egészsége nem volt, hanem mindig feküdt. J, Authenticata contra consortem Zefer.

Decimus quartus testis Csapó István, annorum circiter 20, hüte után v allja: Hallotta Madzag Péternétül, hogy Tárcsán volt, ott feküdt, mondotta : Tóth Jánosné éjszaka reá ment és megnyomta. Tiszta ördögnek mondta azután Madzag Péterné. Másodszor vallja a fatens : éjszaka Zefer Istvánné-rámént és megnyomta a fatenst álmában.

BIHARMEGYE, 1724

Authenticates contra Tóth Jánosné et Zefer Istvánná.

Decima quinta testis Tóth János mesterné, annorum circiter 42, hüte után vallja : [Debreczenbe voltam és haza jöttem, a leányom panaszolkodott, hogy oda ment Zefer Istvánná és foghagymát kért tülle, nem adott, mivel szolgáló volt és akkor héten mind rosszul volt. Jövendő szombaton nagy forgó szél támad és nem tudta a leány azt se, hogy hová lett, úgy a tűzbe csapták ; de nem tudta, ki volt, ki nem, de a gyanú oda volt egészem! Másodszor vallja a fatens, hogy hallotta Jánki MártonnétüT, hogy mondotta volna : Németh Zsigmond egykor hajnalkor kiment és látta szemivei, hogy Zefer Istvánná a juhászné házából kijött egy fekete lovon és hogy kijött az utczára, megugratta egészen a házáig, látta és ott leszállott, bement a maga házába.

Authenticata contra Zefer Istvánné.

Decima sexta testis Tóth Mártonná, annorum circiter 33, hüte után vallja : Leány voltam és Szörnyi Pistáné is az volt és mellettünk

laktak, az Boldizsár háza helyébe. És egyszer a leány oda jön és mondja neki : ide tojt a mi tyúkunk. Én is mondom : nem tojt biz ide ; és megfenyeget. Akkor éjjel mindjárt felomlik a karom, rútul volt. Anyám asszony oda megyen reájok, mondja a vén asszonynak, a ki tartotta : hé meggyógyítsátok a leányomat, mert annak bizony meg kell lenni. — Nem gyógyítom biz én, mert soha se láttam olyat. — Az anyám ismét mondja : vagy akarod, vagy nem, de azt bizony meg kell gyógyítanod. És mondja a vén asszony : te biz öntésbe hágtál, vagy kivel vesztél össze. És én mondtam : nem biz én senkivel, hanem Kis Katival. Ügy gyógyítottak meg aztán pénzért. Másodszor, hallottam magától Szörnyi Pistánétul, hogy az kútra voltam vele és Juhász Erzsóknak mondta Szörnyi Pistáné : hej adhatnék én neked olyan kenőcsöt egy kis cserépből, hogy az éren is átmehetnél, mert anyám egy kis cserépben tartja a gerendán, ha meg-kenődnél vele.

Authenticata contra Szörnyiné.

Decima septima testis Szabó Mihályné, annorum circiter 48, hüte után vallja : Mikor a szegény Váradi megholt, ott voltam ús Bordásnéval összeszólalkoztam, hogy az Szilágyiné anyja nem nyerte meg az peressét, s amaz mondotta : de bizony megnyerte ; és erőssen megharagudt rám. Akkor estve, mihelyt haza mentem, mindjárt leestem a lábomról és nem is motol-lálhattam. Ugyan akkor estve két macska az ajtón jón és egy széket kaptam, megütöttem az ajtót. Az ház hijjára mentek nagy rívással. Éjszaka pedig, mihelyt lefeküdtem, mindjárt élőmbe hozták Váradinak az holt testét és úgy tartották **BIHARMEGYE,** 1724.

331

előttem és úgy elrémültem, h o g y h a .....x) volna, mégis holtam volna.

Anthenticata contra Bordásné et Kicsinné.

(Decimus octavus testis *vallomása áthúzva.)*

Decima nona testis Szilágyi Péterné, annorum circiter 58, hüte után vallja. Harmadéve az bányába voltunk és ott volt Szilágyi János is és tekéntetes Comáromi György úr is, nemes Debreczen várossának akkori főbírája is ott volt. És Szilágyi János úgy beszélgetett vele : Hogy ilyen nyomorék vagyok s amolyan, ennyit fizettem s annyit, de engemet Major Gergely meggyógyított volna, de két asszony nem hagyá : Tóth Jánosné és Paczali Jánosné. Egyiknek ígértem csizmát,

az másiknak egy cseber bort, még sem engedik. Mivel Major Gergely mondotta Szilágyi Jánosnak, hogy hiába addig minden dolog, hanem azzal a két asszonynyal egyezz meg s meggyógyítlak ; úgy igére nekiek.

Vigesimus testis öreg Kovács Péter, annorum circiter 68, hüte után vallja : Az este ott volt Benedek, ott sütett és hallotta tülle, hogy mondotta : mi haszna hányják ükét a vízre, mert valamely ember hajnalba terem, még egy sem ül le benne.

Authenticatus contra Benedek Istvánné.

Vigesima prima testis. Item Varóné oblitus f u it: Hallottam Tóth Jánosnak szájából, hogy szidta a feleségét : ördög ágyába született, meggyógyítsd a lábomat, mert bizony meg öllek. Ismét Szilágyi János is hozzám jött és kért, hogy mondjam meg Tóth Jánosnénak és Paczali Jánosnénak, hogy gyógyítsák meg és én megmondtam mind az kettőnek külön és csak azt felelték, hogy nincs nékem arra semmi vétkem.

Authenticata contra Tóth Jánosné et Kerekesné.

Item vigesima prima Kovács Péterné, annorum circiter 28, hüte után vallja, sicut testis decimus quintus.

Authenticata contra Zeferné.

Vigesimus secundus testis Magyar Mihály, annorum eirciter 60, hüte után vallja : Bordás szomszédom és az Bordás anyja s maga felesége élt az anyja Bordásnak. És nekünk volt egy kis gyepünk és két bornyúm volt, oda ment és nem tudom, ha ment-e a tehenem alá vagy sem, de estve mind a kettő átal kiált, hogy az bornyúra gondot viseljek, mert rövid nap sírva nézem. És egy alkalmatossággal kihajtjuk a bornyút, déltájba egy kis eső volt, haza jönnek a bornyúk, egyik az enyim, oda marad. És haza jön a csordás, úgy jár házanként, hogy kié volt és nézem is, enyim volt a bornvú.

In carcere.

0 Az eredetiben kiszakadva.

(Vigesimus tertius : *vallomása áthúzva.)*

Vigesima quarta testis Halas Istvánná, annorum circiter 28y hüte után vallja, sicut primus testis.

Authenticata.

Vigesima quinta testis Nagy Jánosné, annorum circiter 30, hüte után vallja : Hallottam Nagy Benedeknétől, hogy mondotta : egy kis lucskos macska bejött a kürtőn a vén Kerekesné házába és az két oldala kopasz volt, úgy szólítgatta és kérdte tülle : édes macskám, ki járt te rajtad is. Az ház hijjárói olyan szó adatott : a bíróné. És szinte ő volt akkor bíróné.

Másodszor hallottam,

hogy mikor gyermekágyba feküdt,

mikor elsőbben az templomba ment, mindenkor elvitte az gyermeket.

Vigesimus sextus testis Vén Nagy Mihály, annorum circiter 58, hüte után vallja : Hallottam Bíró Katától, hogy az majorházban, hogy az öreg Kerekesné képében elvitték és oda hordozták.

Vigesima septima testis Mészáros Istvánná, annorum circiter 40, hüte után vallja : Hallottam Nagy Erzsók szájából, hogy mondta volna : fél Tóth Jánosné, azt mondta gyermekeinek : fiaim, ha engem az vízre vetnek, el lesztek nállam nélkül.

Authenticata contra Tóth Jánosné.

Vigesimus octavus testis Németh András, annorum circiter 23, hüte után vallja. Hallottam anyám asszonytul, hogy mondotta : Szörnyi Pistáné az varjúnál hamarább elmenne Tarosára.

Authenticatus contra Szörnyiné.

Vigesima nona testis Kéri Jánosné, annorum circiter 25, hüte után vallja : Az kútra voltunk hárman és Szörnyi Istvánná leány volt akkor és Juhász Erzsók mondotta : hej bár csak szárnyam volna most, Erzsók nénémhez mennék. És Szörnyi Pistáné felelt arra : van szépanyának egy cserépben kenőcse, ha azzal megkennének, bizony elmehetnél.

Authenticata contra Szörnyiné.

Trigesima testis Füleki Mihályné, annorum circiter 32, hüti után vallja : Hallotta az bábától, hogy mondotta : Zefer Istvánná az égetés elől jött el Biharról.

Trigesima prima testis Németh Jánosné, annorum circiter 38, hüte után vallja : Hallotta Boros Kata szájából, hogy mondotta : mikor elvitték ütet a tánczra, Kerekesné is vélek volt. Másodszor vallja a fatens ad quartum : Hallottam Boros Katától, hogy egyik Major Gergely volt, másik Gyurko Mihály, harmadik Kazi Tamásné, ugyanazok, kik elvitték volt.

Trigesima secunda testis Tóth Mihályné, annorum cir-

citer 36, hüte után vallja. Az magam gyermekétől, a szőllő

alatt Zefer Istvánné cseresznyét kért és hogy nem adott neki, akkor éjjel malacz képébe oda mentek és a gyermeket három ízbe a földhöz verték. És harmadnap odajött Zefer Istvánné és Juhász Istvánné látta, hogy az gyermek fejét megtapogatta és mondta az gyermek anyjának, hogy szedjen farkasalma levelet és szederj inat és meggyógyul. De én nem szedtem.

Vallja az fatens, hogy egy disznót adtunk ki neki, hogy adósok voltunk és én mondtam Zefer Istvánné fiának : nem kellett volna még olyan hamar kiadni azt az egy disznót. És akkor vasárnap a fiút lehúzták a fárul és úgy hurczolták. Harmadszor vallja a fatens : Az előréten volt az kenderünk eláztatva és hogy vetettük, több volt a mienk két kévével és Zefer Istvánné is elvitte Tóth Mihálytul, az melyet is akkor m indjártx) kértünk tüle, de sem nála, sem másutt meg nem találtuk ; sem oda ki, sem itthon, ma is oda veszett, azóta se láttuk.

Authenticata contra Tóthné et Zeferné.

Trigesimus tertius testis Tóth Mihály, annorum circiter 42, hüte után vallja : Az előréten volt 26 kéve kenderem eláztatva és ki megyek egyszer feleségestől, m indjárt mondom: az mi kenderünk felbontották. És megolvassuk : hát 28 kéve. És oda jött Zefer Istvánné, valamíg ki nem hoztuk, mindaddig ott állott és mikor az utolsó két kévét kihoztam, csak kiveszi a kezembül. És annak utánna sohasem láttam, nála sem.

Hogy haza hozta penig láttam, hogy ment hazafelé. Másodszor vallja a fatens : A gyermekünk beteg volt és látta a szemivei Juhász Istvánné, hogy oda ment Zefer Istvánné és megtapogatta az gyermeket, meggyógyult aztán hamar. Egyszer az templombul jöttünk ki és akkor is mondja Zefer Istvánné : meggyógyítám az gyermeked és azzal köszönöd meg, hogy a szememre hánysz !

Trigesima quarta testis, ifjabb Kovács Istvánné, annorum circiter 19, hüte után vallja : Együtt jártunk sokan, Szörnyi Istvánné leány volt, én is az voltam. Akkor is egyszer mondja nekem Szörnyi Pistáné : hej mátka, van az én szépanyámnak egy kis cserépbe olyan kenőcse, hogyha megkenődném belőle, ott lennék mindjárt, a hol akarok. Másodszor ismét vallja : Az réten kendert nyűttünk és ott volt akkor is Szörnyi Pistáné és az katlan kórót leszakasztotta, az hangyabolyba vetette, hogy osztán kivette, olyan volt, mint az vér a fele, de az másik fele nem. És mink is hánytunk bele, de az miénk el nem változott.

Authenticata contra Szörnyiné.

') Ezt teljesen értelmetlennek tartom, valaminek ki kellett maradnia, de az eredetiben így van.

334

BI HARM EGY E, 1724.

Trigesimus quintus testis Nagy László, annorum circiter 60, hüte után vallja : Egy alkalmatossággal Félegyházán laktunk és haza jött Tóth János és Zefer Istvánnéval összeszóllal-kozván, estére vissza bément Félegyházára. És éjszaka felköltöttük, hogy rakjon tüzet : hát nem fúhatja fel a tüzet.

Egyszerre megnézzük én is, a társa is : hát a szája a füléig van vonva. Kérdtük tülle : mi lelt téged, Tóth János ? És mondja : az este otthon voltam és Zefer Istvánnéval összevesztem. Másnap ismég haza jön, rámegy Zefer Istvánnéra, megszidogatja és mindjárt meggyógyul a szája.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Trigesima sexta testis Cserepes Ádámné, annorum circiter 20, hüte után vallja : Hallottam Nagy Erzsiktől, hogy beszélte nekem : Egyszer híttam Zefer Istvánnét az kútra és azt mondja : nem megyek biz én, mert még fel sem öltözém, sem tüzet nem raktam. És én csak elmegyek, hát Zefer Istvánné jön a kútról. Kérdém tülle : hol jársz

Zefer Istvánné, hiszen most otthon hagytalak, még fel sem öltöztél volt és tüzet sem raktál.

Amaz mondja : hát nem láttál, hiszen melletted mentem !

Nagy Erzsók erre mondja : nem láttam biz én egyebet egy fejér kutyánál, hogy elment volna mellettem.

Trigesimus septimus testis Kecskés Mihály, annorum circiter 48, hüte után vallja : Láttam az elmúlt esztendőben, hogy Kerekes Tamásnénak oda adta az prédikátor az úrvacsoráját és meg nem ette, hanem a kezibe csak leeresztette és megtartotta, magam penig ki akartam az kezibül venni, de nem mertem. Másodszor vallja a fatens ad quartum. Mikor nagyutczai Szabó János úgy járt, annak utánna egy alkalmatossággal erre feljövök és összetalálkozom Örvöndi Bájival és hallottam tülle, hogy mondotta : hiszen úgy féltünk mink az este, — tudniillik a Gombosné leányi, — mert csak magunk voltunk sokáig; és egyszer haza jön anyánkasszony nagy véresen és k é rd tü k : mi lelte ; azt mondotta, hogy leesém egy rakás fáról, hogy mind összeromlám.

Authenticatus contra Kerekesné et Gombosné.

Trigesima octava testis örvendi Baji, annorum circiter 36, hüte után vallja : Hallotta az Bordás leánytul, hogy a Gombos leányok beszélék neki : Ez minap csak magunk voltunk mi és úgy féltünk ; egyszer haza jön anyám asszony és kérdjük : hol volt kegyelmed anyámasszony ? És mondja Gombosné : odaki voltam, úgy leesém egy rakás fa közzé, mind összetörték a fejem.

Authenticata contra Gombosné.

Trigesima nona testis Nagy Erzsók, annorum circiter 60, hüte után vallja : Egykor reggel a kútra indulok és híttam

Zefer Istvánnét. Arra Zefer Istvánné azt feleli : nem megyek biz én, mert még fel sem öltöztem és tüzet sem raktam. Én csak megindulok és a mint az temetőre felmegyek, hát Zefer Istvánné, már visszajön az kútról. És én kérdém tülle : ha lelked van, hol mentél el ? Felel rá Zefer Istvánné : hát nem láttad, hogy melletted elfutam lám ! És én arra mondom : nem láttalak biz én, hanem láttam egy fejér kutyát, hogy elfutott mellettem. Másodszor vallja :

Tóth Jánosnéhoz megyek egy időben és tengerit vettem tülle, az ház hijján csak ketten voltunk és többet ad fél vékával és mondja : többet adok én neked, mert nem adok én neked többet, ha fogdosni találnak, mert az én gyermekeim árvaságra maradnak, tudom én azt. Harmadszor vallja. Hentesnél laktam és egy kis malaczot megölt Hentes és oda jön Tóth Jánosné és mondja Hentesné-nek : mi nem szépségetekért jöttem ide, hanem adjatok egy darab húst kölcsön. És Hentes István maga mondja : nem adunk bizony mi, hiszen csak olyan az mi közöttünk, mint egy darab máié. Mondja arra Tóth Jánosné : várj rá, mert adnál még. Ez pedig volt hétfőn és az Hentes lova meghalt másnap kedden.

Quadragesimus testis Béres János, annorum circiter 36, hüte után vallja : Hallottam Körös Ferencztül, hogy beszélgette, hogy Albison gyógyították, az orvosasszony mondotta, hogy ártány disznó háj at hozzanak és hoztak. Az orvos asszonynak oda adják a hájat és mondja az asszony : hej Ferkó, nem neked való ez a háj, mert az ett meg, a kié ez v o lt; azt pedig az öreg Zeferné adta volt. És az asszony a kutyának vetette és mihent a kutya megette, mindjárt megholt. Másodszor hallottam Hentes Istvánnétól: Az utczán jött, egy csomó búzát hozott és találta Zefer Istvánnét az sikátoron és mondja neki Hentesné : nesze vidd el ezt a búzát, mert nem vihetem már a nagy sárba : és csak elvész Zefer Istvánné. Feljövök az malomhoz : hát az patakban mosódik. Harmadszor : Hallottam Zefer Istvánné szájából, hogy mellette laktam, hogy mondotta : akármit csinálj abba az házba, sohasem csele-kedhetel olyat, még csak ha fingasz is, úgy tudom én azt, mint te.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quadragesima prima testis, Zefer Mihályné, annorum circiter 22, hüte után vallja : Hallottam Nagy Jánosné szájából, hogy m ondotta: hallotta Nagy Benedeknétül, hogy az kürtőn egy lucskos macska bement és Benedekné úgy törlögette, kérdte tülle : mi lelt téged édes kis cziczám, ki járt terajtad ? Az ház híj járói olyan szó adatott, hogy az bíróné ; és akkor szinte maga volt az bíróné. Másodszor : Az 336

BIHARMEGYE, 1724.

templomból jöttem és Tóth Jánosné béhí, hogy nézzem a vásznát és egy máiét ád és megettem. Akkor éjszaka rám jön Tóth Jánosné személye szerint, láttam, hogy meg akar nyergeim. Harmadszor : Hallottam Szilágyi Jánosné szájából, hogy az urát förösztötték, hogy Tóth Jánosné oda ment és keveset be nem eresztették; csak elment

nagy dörögve-morogva.

És Szilágyi Jánosné kimegy az ajtón, úgy megüti egy dongó a szemét, hogy akkor nap mind fájt bele. Negyedszer : kendert áztatni voltunk Szilágyi Jánosné asszonynyal és beszélte, hogy az urának fürdőt főztek és ott volt Major Gergely is és egy nagy göröngyi békát berúgtak az katlanba és arra Major Gergely mondja : bezzeg megcsinálál engem Mari, mert mind el égé az egyik oldalom csontja. És kiment Major, Szilágyit úgy a földhöz csapták, hogyha a küszöböt érte volna a feje, megholt volna belé és az felesége holt számba vitte bé. És Szilágyi Sándor úgy kérdte osztán, hogy bévitte az ágyra, hogy : mi lelt engem ? és mondja Szilágyi Jánosné : a gonoszok csaptak a földhöz.

Authenticata contra Kerekesné et Tóth Jánosné, item contra Gregor. Major.

Quadragesimus secundus testis Cserepes András, annorum circiter 48, hüte után vallja ; Hallottam az első feleségemtül, hogy mondotta, az mely este oda háltunk Zefer Istvánnéhoz, én penig kimentem, a lovaknál háltam és haza jöttem ; úgy panaszolkodott : jaj uram, miért jövénk ide, mert én az éjszaka nem aludtam, mert ez tiszta boszorkány és hallottam is, hogy hítták.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quadragesima tertia testis Vén Zefer Gergelyné, annorum circiter 68, hüti után vallja : Együtt laktunk Zefer Mihály -

néval és egyszer kihíva az házból: jöszte, jöszte Zeferné, mit mutatok. És kimegyek, hát látom, hogy Kerekesné a gyermekét úgy viszi a karján a templomba és a hóna alatt is volt valami és kérdém Zefer Mihálynétúl, mit viszen a hóna alatt. Azt mondja rá : egy új fazekat viszen biz ő. Én nem láttam, mert be volt takarva egy keszkenővel, az keszkenőt láttam, hogy a hóna alatt volt. Azután kérdtem tülle, hogy miért vitte azt oda, de csak nevette. Másodszor vallja : Az menyem panaszolkodott, hogy egy máiét adott Tóth Jánosné neki és akkor éjszaka úgy makogott, hogy soha se tudtuk, mi lelte. És kérdtem tülle, mi leié, amaz felel reá : ihol Tóth Jánosné, meg akar nyargalni. Harmadszor vallja a fatens : Kicsi Tamásné foghagymát kért tüllem és mondtam neki, hogy adok, ha jut és nem jutott. Akkor éjszaka rám jön, úgy fojtogatott: esse kutya, nem adtál foghagymát ! Én mond-

tam : hiszen adtam volna, de nem jutott. Az uramat taszi-gáltam, mert mellettem feküdt és kiáltottam : ihol nem érzi kegyelmed, ez a Kicsiné majd megfojt.

Quadragesimus quartus testis Kecskés János, annorum circiter 48, hüte után vallja : Magam beszéltem Boros K atával és reggel az udvarból, jó reggel lemegyek és látom, hogy nagyon lucskos és kérdem tü lle : hol jártál, ha lelked van ilyen lucskosan, talán az marha után voltál ? Felel Boros Kata : hiszen a disznó szülötték oda hordoztak az éjjel az tánczra, hol a búza réten. Kérdém tülle, ki hordozott ? Amaz mondja : az vén Kerekesné, Major Gergely, Gyurkó Mihály és az öreg Kicsiné. Én mondtam arra : de bizony csak megköszönd, hogy a vízbe nem öltek. Másodszor vallja : Debreczenbe mentem az öreg Gállal és hogy megháltunk a Ligeten, már a dinnyék megszabadultak és Gálos Petriben lakó Fiizessi Mihálynak az ipa egy tót szabó, a szóbeszéd közt előhozván a szabó : ha ott lakik-e még Gombosné kegyelmeteknél ?

Én mondom arra : ott lakik, minek kérdi kegyelmed ? Míg a világon élek, megemlegetem én őtet, mert engem összerontottak a nyilvánvaló boszorkányért, kurváért. És én mondom arra : csak világoson mondod ezt. Hej csak biz én ma is, holnap is úgy mondom.

Authenticatus contra Kicsiné, Gyurkó Mihály, Major Gergely et Kerekesné.

Quadragesimus quintus testis Gál Mihály, annorum circiter 58, hüte után vallja : Ér is mentem Debreczen felé ugyanakkor és az Ligeten megháltunk, az dinnye már megszabadult volt. Odajön az Szabó Miklós, az ki Gálos Petriben lakik és kérdi tüllünk, hol lakik kegyelmetek: mondjuk, Otományba. És kérdi a Szabó : ott lakik-e az a Gombosné kegyelmeteknél ? Mi mondjuk : ott lakik, miért kérdi kegyelmed ? Amaz mondja : hiszen az korcscmán is hogy ittunk, kiment ű és meggyakták űtet Petribe és bejön és még maga mondja : na és látjátok, odaki meggyakának engem. Azt is vallja fa tens : hogy nyilván való boszorkány kurvának mondotta három ízben is. Mi mondottuk, hogy ne beszéljen. Arra csak azt felelte : meg is bizonyítja ő, ha kívántatik az egész Gálos-Petrii birákkal, hogy hamis hitű, kurva és nyilván való boszorkány ; Isten űtet úgy segélje.

Authenticatus contra Gombosné.

Quadragesimus sextus testis.

(E vallomás át van húzva.)

Quadragesimus septimus testis Major Nagy János, annorum circiter 36, hüte után vallja : Hallottam feleségemtül, ki megholt, hogy beszélte, magam itthon nem voltam, hanem Petri-K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

22

338

B1HARMEGYE, 1724.

ben nyomtattam és bogy haza jüttem, hát rosszul van a feleségem, kérdtem tülle mi lelte ; és csak úgy sivalkodott és mondta : jaj ehun jön a vén Kerekesné egy nagy késsel, majd belém veri, hogy megmondtam, hogy ők vittek el. És azután is ketten mellette ültünk és úgy k iá lto tt: jaj, ihol jön, most jön be a kis ajtón és majd belém veri a kést. Másodszor : Hallottam a feleségemtől, hogy mondotta, mikor elvitték, hogy Kicsiné is ott volt.

(Nincs authenticálva.)

Quadragesimus octavus item Kerekes János : Másodszor vallja, hogy : Albison voltam és ott volt Körös Ferkó is ; kérdtem : hát gyógyulsz-e már öcsém. Amaz mondja : nem gyógyulok bizony én talán soha, mert úgy hallottam, hogy Szörnyi Istvánnénál van a lábam csontja és a hol van, addig nem gyógyulok.

Authenticates contra Szörnyiné.

Item quadragesimus octavus, Körös Ferkó, annorum circiter 56, hiti után vallja : Albison volt az a rossz fiunk és én is oda mentem és visszajövök. Találom Katona Szűcs Istvánt és beszélte nekem : mihaszna, hogy gyógyíttasd fiadat, mert soha ki sem gyógyul, hiszen olyan csontját láttam én neki, mint a karom. Másodszor vallja a fatens, hogy : kerülő voltam és Zefer Istvánnénál volt egy fúróm és oda megyek, meglátom ott a fúrómat s megmondom, hogy az én fúróm ez, de most csak itt hagyom és az hegyre megyek. Más alkalmatossággal egy széket csinálok és odamegyek, kérem az fúrót.

Zefer Istvánné előáll és mondja : nincs biz itt fú ró d; én mondom :

biz itt van. Arra mondja Zefer Istvánné : osztozz biz én velem, csak menj el. Másnap virradóra a jobbik bornyúm meghal és akkor mindjárt oda jön Zefer Istvánné és azt kérdi, meghala az bornyúd. — Hej, mondom arra, meg biz a, a melyik megholt, még a jobbik volt. Arra mondja Zefer Istvánné : azt tudtam biz én, hogy a rosszabbik holt meg. Harmadszor vallja fatens : Oda jön Lőrincz Perzse és mondja : nosza húzzátok fel nyársra a lépit, mindig hallottam, hogy oda jön, az ki dolga. Megcselekesszük, megsütöttük és a kürtőbe vetettük. — H át mindjárt oda jő Zefer Istvánné kosár kérni, de nem adtak n e k i; másodszor is oda jön és harmadszor is és maga a kemenczéről leszedi a kosarat, elviszi és mindjárt láttuk, hogy a kertre megyen Zefer Istvánné és ganéjlott.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quadragesimus nonus testis. *(Vallomása át van húzva.)* Quinquagesimus testis *) annorum circiter 26, hiti után **q A név hiányzik.**

vallja : Hallottam Tóth Istvántul magától, hogy beszélte: mindjárt meggyógyul a lábom, mihelyt a feleségem nem haragszik rám, de ha megharagszik, mindjárt megismét ki újjul.

A uthenticate contra Tóth Jánosné.

Quinquagesime primus testis *) annorum circiter 20, hiti után vallja : Scholába jártam és az Zefer Istvánné hátul elvettem az szánat és rám jön Zefer Istvánné, megfenyeget és mondja : várj rá te kutya, elvetted az ham szánját, de megbánod ezt : És az jó tehenünk megholt, az kine£ is semmi gondja nem volt.

,

A uthenticate contra Zefer Istvánné.

Quinquagesimus secunde testis Nagy András, annorum circiter 48, hiti után vallja : Az ökreimet kerestem az Petrii réten és az Petrii kerülő Öláh István szénát rakott a szekérre és kérdém tülle az ökrömet és mondja, hogy béhajtá a társam.

Kérdi tüllem : ott lakik kegyelmeteknél Gombosné ? mondom neki, ott lakik. Hiszen Isten úgy segéljen, tiszta ördög, itt sem lakhatott tovább.

A uthenticate contra Gombosné.

Quinquagesimus tertius testis Huszti János, annorum circiter 39, hiti után vallja : Láttam az öreg Zefer Istvánnét, hogy mentem H e z ti Miklóshoz, hogy előbb oda éré én nálam és egy új fazekat odacsap a kert hátuljába, a kereszt útra.

És mondom n e k i: esse ördög mi részibül született, te vagy anya, esmérlek ; és az ura szűri volt rajta ; nem tudom igazán, kása volt-e benne vagy köles.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quinquagesimus quartus testis Tóth János, annorum circiter 38, hiti után vallja : Katona voltam és Félegyházán lak tu n k ; egyszer haza jövök, Zefer Istvánnéval összeháborodtam és megismét visszamegyek Félegyházára. Lefekszünk az kunyhóba, reggel jókor felkelünk és tüzet akarok rakni ; fúvóm a tüzet, hát nem jól megyen a szellő a számbul. A többi is felkél és mondják : fújjad Jankó, hiszen jó tűz rakó voltál te az előtt. Én mondom : fúnám, de nem jó helyre megyen a szellő. Megnézik és mondják : Isten engem úgy segéljen, a füledet éri a szád. Én is érzettem, hogy nem jól áll a szám, de nem fájt. Másnap hazajövök Otományba és Zefer Istvánnét künn meglátom, bejövök az udvarára és bemegyek, megszidogatom, hogy a számat meggyógyítsa, mert rágyújtom a kunyhót. És csak visszamegyek Félegyházára, akkor éjjel meggyógyul a szám. 5

5) A név hiányzik,

•

j

22*

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quinquagesima quinta testis

Jánki Andrásné nobilis

persona, annorum circiter 38, hiti után v allja: Hallottam Szörnyi Katinak a szájából, hogy oda mentem, hogy rebesgették, hogy meggyógyul Körös Ferkó, meggyógyítja az oláh asszony. Arra azt mondja Szörnyi Kata : ő bizony sohasem gyógyul; én is arra mondom : meggyógyul. Megint azt mondja rá : nem gyógyul biz ő soha, mert azt mondja az ángyom, hogy azt is látta, az csontját az lábának. Még erős bizony Istennel mondta : sohasem gyógyul meg. Másodszor vallja a fatens : Mikor a Szűcs István lakodalma volt, ott volt Csapó Pista is, akkor is hozódik elő az ördögség. Csapó fia mondja : de biz elég van itt ördög. Én mondom arra : hogy tudod te, tán magad is az vagy, a szépapádtul tanultál ? Arra Csapó István : nem biz én, mert egy ember az minap is hitt engem mesterségre, még pedig olyan ember, hogy meg se gondolná kegyelmed. Harmadszor vallja a fatens: Adósok voltunk neki őrléssel, — tudniillik Tóth Jánosnénak, — és hogy meg nem őrölhettük neki hamar kívánsága szerint, akkor nap az jó lovunk megholt. Másodszor is ugyanazon héten járt ránk Tóth Jánosné, más lovunk is meghal.

Authenticatus contra Tóthné et Szörnyiné.

Quinquagesimus sextus testis,1) annorum circiter 52, hite után vallja : Az első feleségemtől hallottam, hogy mindig Huszti Jánosnéra kiáltott, hogy ő ette meg. Másodszor vallja : Magam a házban aludtam éjjel és látta a magam gyermeke, hogy Huszti Jánosné az ablakra jön és bé akar jönni. Felnyitotta az ablakot a fiam és a fiam mondja n e k i: mit keressz itt, te kutya ? És az gyermek felkölt engemet is, kimegyek, de senkit nem láttam. Azt is vallja fatens, hogy akkor reggel mindjárt kiment a pitvarba és egy nagy rakás szart látott ott. Harmadszor vallja : Mikor a feleségemet Albisra vittem az orvoshoz és faggattam, hogy mondja meg, ki ette meg, arra csak azt mondja : az kivel sokat ettél, ittál és az kivel sokat veszekedik a feleséged, most is haragszik rátok. Negyedszer : hallottam az magam gyermekétől, hogy azt mondta neki Huszti Jánosné: hiába gyógyítjátok anyátokat, mert sohasem gyógyul meg. Hallottam a leányomtul, hogy mondotta, hogy Zefer Mihálynéval Husztiné a kútra volt és úgy beszélte neki : hijába, mert soha sem gyógyul meg mert a szépanyja is csak a csontját, borit vitte a másvilágra, de hiszem az Istent, hogy ő is úgy szárad meg és csak csontját-bűrit viszi a másvilágra. Ötödször vallja : Albisen mentem a

sirok ') **A név hiányzik.**

BIHARMEGYE, 1724.

341

közepin végig reggel 8 óra tájban, vasárnap volt-e, vagy más innep volt, nem tudom igazán ; de az templomba voltak mások és találom Zefer Istvánnét a sirok közepén: hát fűvet szedett.

És szóltam hozzá : mit szedsz most hej ; de én nem tudom, hallotta-é vagy sem.

Authenticatus contra Huszti Jánosné.

Quinquagesimus septimus testis Bordás János, annorum circiter 68, hüte után vallja : Hallottam Zefer Istvánnétul, hogy mondotta az urának : csak menj el haza uram, semmit ne félj, mert ha engem megégetnek, tízet is megégetnek.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Quinquagesima octava testis Szűcs Mihályné vallja : 1) Oda mentem Tóth Jánosnéhoz és mondom n e k i: be sok aprómarhád van. Nem sok biz ez, de egy néném volt, ha az élne, ember volnék most, mert csak két ludat ültetett és több volt neki, mint az ki tizet ültet is, mert veres.....2) rakott alá olyanokat, mint az tenyerem.

Authenticatus contra Tóth Jánosné.

Quinquagesimus nonus testis Madzag Pál, annorum circiter 56, hiti után vallja : Hogy már fogva volt Zefer Istvánné a bírónál, odajön az ura az tisztájával és beszélgettek. Az öreg Zefer István sír és az asszony mondta az urának : ne sírj, ne sírj, csak eredj el haza, mert ha engem megégetnek, biz isten húszat is megégetnek.

Authenticatus contra Zefer Istvánné.

Sexagesima testis Váradi Jánosné, annorum circiter 53 : Egykor éjszakának idején, az múlt hétben kimegyek, hát az Kicsinyné dombján az kapunál ott áll egy lepedős ; én azt nem mondtam akkor senkinek, hanem másnap mondtam meg.

És szapulunk egykor, még oda jő Kicsiné és mondja nékem : szomszéd asszony, az estve is mind elnevetők mi kegyelmedet, mert az Kovácsné fiai ijesztették meg kegyelmedet az új szűrbe.

És én mondom arra : nem az volt biz az, mert szintúgy kava-rodott előttem az lepedős.

Authenticata contra Kicsiné.

Sexagesimus primus testis Szilágyi János, annorum circiter 43, hite után vallja : Hallottam Boros Tamásnétul, az ura bíró volt és az bíró Kerekesnéhez ment tyúk kérni : nem a d o tt; hirtelen osztán csak elhozták egy tyúkját. Akkor éjszaka osztán a Borosné lányának az száját félre húzták és abba holt meg is. Másodszor vallja a fatens : Major Gergelyhez járogattam és egyszer Tóth Jánosné és Paczali Jánosné mondják **q Éveinek száma nincs bejegyezve.**

***-)* Olvashatatlan szó.**

nekem : ne járj oda ki Szilágyi, mert bizony megölnek ott.

És én arra mondtam : régen azt keresem én már, a hol meg öljenek. És egyszer még kimegyek Majorhoz: hát nem is úgy beszél, mint azelőtt, hanem haragszik rám és én a pitvarba csak lefekszem. Major bémegyen a házba és én künn hálok.

Engemet akkor éjszaka majd megölnek, de Major Gergely felém sem jött. Hanem mikor megviradt és a munkások jöttek, akkor jön ki Major a házbul és azt mondja : lásd-e, sokfelé folyamodtál, azért nem gyógyulsz meg ; úgy háromszor végighúzza a kezét rajtam és megkönnyebbszem. Annak utánna Ígértem Pacaim énak egy csizmát, mert azt mondotta, hogy meggyógyítana, ha hagynák, mert van az ördög árkában olyan fű, kitül meggyógyulsz. Annak utánna meg förödőt csinált nekem Major Gergely és mindjárt oda jött Tóthné két ízbe is. Másodszor förödőt csináltak nekem és akkor is odajön Tóth Jánosné és akkor bé nem eresztettük, hanem bezártuk az ajtót előtte. Harmadszor vallja a fatens: Hallottam Szabó Jánosnétul, hogy az anyám fogva volt és oda akartam menni, hogy elbúcsúzzam tiille; és Szabó Jankóné mondja nekem : te kutya, neked is meg kell halnod, ha az anyád meghal. Negyedszer: Paczali Jánosné mondta nekem : a párnában keress meg valamit, mert ott van valami és azért nem alhatol. Megkeresém a párnát és leiék benne egy csomó czérnát. Igen szép czérna volt, össze volt kötve egészlen, olyan képe volt, mint az embernek. És Paczaliné mondja nekem : oldozd meg azt Szilágyi és meggyógyulsz.

Én azzal mentem a malomhoz és bébujtam a kővágó alá s ott oldoztam, már nem sok híjjá volt, egyszer eszembe sem veszem, az hátam mögül megfogja az vén Kicsiné összesodorja és azt mondja, be szép czérna ez. Hej! meg sem oldhatám s meg sem gyógyulék utánna. Ismét egykor odajön az a vén Kicsiné és tejet kér, de nem volt, hanem mondtuk, hogy ihon egy fazék aludt tej, de arra való nincs is. Azon nagyon megharagudott, úgy ment el és az mi tehenünket azután egy egész hétig meg nem fejhettük, mihelyt a rocskát látta, azonnal kiugrott a gyepűn. Egy hét múlva az napom egy fazék tejet oda viszen neki és mondja Kicsiné : ládd-é, ha a teheneknek valami baja esik, mindjárt másra gyanakodtok és nagy nehezen elvette a tejet. De a mi tehenünk akkor nyáron csak folyatott, de bornyut nem fogott. Item Tóth Jánosné is mondotta, hogy meggyógyít; Ígértem neki egy kis cseber bort, de meg nem gyógyított.

Authenticatus contra Tóth Jánosné, Kicsiné, Paczaliné, Magyar Mihály.

Item testis quadragesima prima Zefer Mihályné: Hal-

lottam Hosszunétul magától, hogy beszélte nekem : ez a Szűcs Erzsók csak veszekedik velem, de hiszem az Istent, hogy ő is úgy jár, mint az anyja, az anyja is elvitte a bünit a földhöz.

Sexagesima secunda testis Nagy Kata, annorum circiter 45, hite után vallja : Hallottam Tóth Jánosnénak a szájából, hogy mondotta : várj rá Hentes, mert adnál még te nekem pecsenyét ; és másnap megholt két lova Hentes Istvánnak.

Másodszor : Ugyan hallottam Váraditul, hogy mondotta, —

mert. beteg ágyában volt, — : mindig gyanakszom Kicsinére, mióta a búzáját feltakartam és hogy ráesküdtem, mindig rosszul vagyok azóta. Es abban is halt meg.

Authenticata contra Tóth Jánosné et Kicsiné.

Sexagesima quarta testis

Szilágyi Jánosné annorum

circiter 30, hite után vallja : Uramnak förödőt főztünk, Paczali Jánosnéval kimentünk fűszedni, úgy mondta nekem, hogyha valamit látok, meg ne ijedjek. Másodszor vallja : Az vén Kicsiné tejet kére tőlünk és nem adhattam neki és az tehenünk két hétig sem állott meg, hanem anyám asszony tejet vitt neki és úgy megállott. És mikor anyámasszony oda vitte neki a tejet, el sem akarta venni, hanem anyámasszony ott hagyta. De ő arra azt mondta : ne add biz én nekem, mert ha valami bajotok esik, mindjárt ördögnek mondjátok az embert. Harmadszor vallja : Hogy uramnak förödőt főztünk, három ízben is oda jött Tóth Jánosné és be nem eresztettük, hanem egyszer kimegyek, hogy nézzem, hova lett Tóth Jánosné : úgy megüti egy dongó a szememet, hogy akkor nap mind fájt a szemem. Negyedszer : A kis utczán laktunk és akkor is förödőt főztünk uramnak, Major Gergely is ott volt és egy veder vizet viszek be. H át egy nagy göröngyi béka csak beesik a kéményen és elsivalkodom, az katlanba mászott az béka.

Major Gergely arra nekem mondja : be elrontál Mária. Uram mondta neki : nem ő rúgta oda, hanem maga mászott be.

Major Gergely csak elment nagy haraggal, az uramat pedig úgy a földhöz csapták, hogy egy óráig is rosszul volt belé.

Authenticata contra Tóth Jánosné, Kicsiné, Major.

Sexagesima quinta testis Kovács Mihályné, annorum circiter 42, hite után vallja : Hallottam hogy beszélgették, hogy együtt voltak az házamnál fogva, Zefer Istvánná mondotta Tóth Jánosnénak: biz Istene lelke az embereknek, hogy rád gyanakodott Hentes a lóért. Tóth Jánosné mondja : hát te rád szintúgy. Másodszor : Nagy Mihálynétul hallotta, hogy beszélte : megholt egy mar háj ok délbe, az kinek semmi gondja sem volt; és felhozták a lépét, soká sütötték. Létiné *(sic!)'*

csak járt oda : mit főzesz, hej be jó szagú ! Amaz mondja

arra : nem siitök-főzök biz én semmit, mert nincs kedvem.

Kicsinyné szapulóképpen járt oda és csak kért tőlök mindent, lencsét s egyebet. Harm adszor: Hallottam Nagy András Mihálynétól, hogy beszélte : hiszen egy puj kamat megnyargalták és egy borostát, fűsüt az tőkébe tettem és Bordásné aznap csak járt reám, hogy ő sem nem szar hátik, sem nem hugyhatik. Negyedszer: Hallottam Lukácsnétul, hogy addig meg nem gyógyult a csécsi, hanem Bordásné az mély útról fűvet hozott neki és azzal gyógyult meg és megparancsolta Bordásné, hogy senkinek ne mondják.

Authenticata contra Tóth Jánosné, Zeferné, Bordásné, Gálné.

Sexagesima tertia testis Zefer Jánosné vallja, mit az 41-ik tanéi vallotta. Negyedszer hite után.

Sexagesima sexta testis Nagy Mihályné, annorum circiter 32, hite után vallja : Két marhánk, kinek semmi gondja nem volt, hamar meghal egymás után és valaki látta, mind azt mondják, megnyargalták. És arra tanácsolták osztán, hogy a lépét, máját süssem meg, tegyem a kürtőbe. Megcselekedtem három ízben is, odajön Létiné és úgy kérdte tőlem, mit süttök, főztök, j ószagú ! És én mondtam : semmit sem főzök, egy kis hagyma salátát csináltam. És oda ki voltak sok asszonyok, mégis odajött és úgy kért hideg vizet tőlem. Másodszor: Harmadéve húshagyó kedd után szeredára meghalt akkor is egy jó ökrünk és akkor is a tüdejét, máját a kemenczébe kötöttük és Kicsinyné odajött és lisztet kért tőllem ; másodszor is odajött és akkor egy üres kantát kért tüllem.

Authenticata contra .....x)

Sexagesimus septimus testis Zefer János, annorum circiter 48. Hallotta Kovács Mihálynétul, hogy az Borosné szilvássán Kerekesné nappal úgy a földhöz vágta ; csak azért, hogy egy profonttal *

2) feljebb vetették nála.

(Nincs authenticálva.)

Sexagesimus octavus, item sexagesimus primus Szilágyi János másodszor vallja : Az anyám élt és hogy sokat faggattam, hogy gyógyítson meg, egyszer az mostoha apám nem volt itthon, mondja az anyám : nem gyógyíthatlak én fiam ettül a vén embertül, mert az nem hágy, hanem menj el Anókhoz, mostan Szováton van, apád míg haza nem jön, addig elmehetsz. És én elmentem Anókhoz, oda érkeztem szombaton hozzá és jóval biztatott, hogy ne féljek, mert meggyógyít, még a vállamra tette a kezét. Vasárnap reggel pedig, soha >**) Öl vashatat lan szó.**

2) Valószinüleg katonák ellátása alkalmából jobban megterhelték.

BIHARMEGYE, 1724.

345

semmi jó szót nem adott, hogy felviradtunk, hanem én csak haza jö tte m ; és kérdém anyámtul, hogy mikor jött haza az após és azt mondotta, hogy szombaton este jött haza.

Másodszor vallja : Egy alkalmatossággal Paczali Jánosné nekem fürdőt főzött és az úr látott az Előszigetből jönni két őzet és mondja a szolgáknak : nosza a hol jön két őz, menjetek elébe az kopókkal. Es maga az úr oda jött a sikátorhoz és úgy kérdte, az mely bornyu pásztor az múlt esztendőbe megholt: hej bátya ! nem láttál-é itt két őzet ? Amaz mondja : nem láttam biz é n ; és csak elmegyen az úr. Paczaliné látta, mindjárt akkor csak azt mondja nekünk, hogy most vigyázzunk, hogy az fürdőbe valami ne menjen : és láttunk egy gyíkot, hogy az fürdőben végigment és meg nem ölhettük.

Hanem este oda jön Paczaliné és azt mondja, hogy egyik szuka, másik bak és az házat is megmutatta, hogy egyik Jakab Istvánhoz való, az másik Magyarhoz és az házamnál egyik innét ugrott átal, azt bizony ott keresse az úr.

A uthenticate contra Paczaliné.

Item sexagesimus octavus testis Nagy Mihály, annorum circiter 38, hite után vallja : Mint az 66. egészlen.

Sexagesima nona nobilis persona Szűcs Erzsók, annorum circiter 18, hite után vallja : Hallottam Huszti Jánosnétób hogy összeszólalkozott vele : hogy az Isten megszárasztotta anyádat, de te is megszáradsz.

Authenticata contra Huszti Jánosné.

Septuagesima testis Németh Zsigmondné, annorum circiter 28, hite után vallja : Hallottam anyámasszonytól, hogy mondotta, hogy Katónak a szemét és száját összehúzták volt és az vén Kerekesné mondta anyámasszonynak, hogy azt csak apátoknak köszönjétek.

Authenticata contra Kerekesné.

Septuagesima príma testis Balogh Jánosné, annorum circiter 29,

hite után vallja : Hogy az édes anyánkat a gonoszok oda hordozták, én az utcza hosszán ríttam és Zefer Istvánné kérdte tőlem : meglelétek-é anyátokat. Mondtam, hogy nem leltük. Mondta arra Zefer Istvánné: hogy csak egy íznyi gyertyával is meglelné. Az anyánk pedig egy hétig is oda volt, csakugyan meghalt osztán a szalacsi határban.

Authenticata contra Zefer né.

Septuagesimus secundus testis Körös Ferencz, annorum circiter 21, hite után vallja : Albison voltam az orvos asszonynál, elfogyott az háj és mondotta apám uramnak, hogy hozzon háj at és elhozták és magam oda adom az orvos asszonynak.

Azt mondja arra : hej, nem neked való háj az, mert ha ezzel megkennélek, úgy, voltál nyomorék vagy nem, de az léssz.

346

BEREG VÁRMEGYE, 1 7 24.

És az hájat vetették a Borbély Bálint kutyájának és öklön-dözött tőlle m indjárt; és megharagudott Borbély Bálint, hogy mit csináltak a kutyájának.

Anno 1724 die 13 Aprilis. Ez inquisitio lett az egész otományi bírák előtt.

1.

Zefer Istvánné zászlótartó. 2. Tóth Jánosné. 3. Kerekesné köz. 4. Bodorné. 5. Szörnyi Pistáné. 6. Husztiné hegedűs.

7. Major Gergely hadnagy. 8. Magyar Mihály kanördög. 9.

Kicsiné. 10. Fekete Kató. 11. Bordásné sípos. 12. Az öreg Gálné kapitány. 13. Gyurkó Mihály kanördög. 14. Gerebesiné.

15. Paczali Jánosné.

Ezeket akkor írtam, mikor vallottak egyik a másikra.

Extradatum per juratum notarium ejusdem loci.

‘(Eredetije Magyar Nemzeti Muzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.) CCCXXIX.

Bereg vármegye, 1724.

Borsova községben Kállainé ellen foganatosított tanúvallatás.

Én Cherney Pál, nemes Bereg vármegyének ordinarius szolgabírája, Jánki Andris hűtős assessora jöttünk ki ide, ugyan nemes Bereg vármegyében Borsova nevű helységben, tekintetes nemes Kajdi István viczispán úr ő kegyelme, úgymint magistratus exmissiojából, bizonyos inquisitionak végben vitelére, elönkbe adatott Utrumok szerint, mely következik ez szerint.

Utrum de eo :

Primo : Tudja-e azt a tanú bizonyosan, avagy látta-e azon szóban forgó asszonyhoz, az ki Borsován lakik és nyilván való boszorkánynak mondatik, ha bűvös boszorkányé és ördöggel czimborál-é ? avagy nem, ha vesztő, ölő, avagy kínzó-e ?

gyermekeket, egyebet, avagy férfit lepededőbe öltöző-ijesztő

és verő boszorkány asszony ? Ha az : kicsoda panaszolkodott reája, hogy őtet éj és nappal gyötrötte, maga képibe kínzotta, és az kínzás után megholt és kicsoda holt meg ? Annak az embernek éltében mit hallottak a szájából, vallja meg az tanú. És midőn lepedőbe öltözött, kicsodát vert az földhöz ?

kit tánczoltatott és kinek híjj ák azon személyt ? És valamit tud, látott, hallott azon asszonyhoz és kitől mit hallott vallja meg az tanú és ha magánál jobb tanút tud, azt is mondja meg, az penig kicsoda. Egy szóval, valamit látott, hallott

■és tud, akárkitől mit hallott, vallja meg az tanú.

Primus testis Fodor János, Karizki László úr jobbágya, annorum circiter 70, juratus examinatus ad singula puncta, aliud nihil fatetur, hanem hallotta egytül-mástul: hogy Orosz János reá kiáltott Kállainéra, hogy az ű képébe járnak reája nyomorgatni és vesztegetni.

Secunda testis Orosz Simonné Csengeri Erzsébet, Jánky András uram jobbágyának az felesége, annorum circiter 50, jurata examinata fa te tu r: Hallotta Elek Borbálától ezen fatens, hogy Elek

Borbálára ezen Kállainé járt és valamely nyavalya reá jővén, olyankor az vízben is, ez Borsovában bele kelletett olyankor neki menni. Azon Elek Borbála olyankor nevetett, visított és mindenkor Kállainé képében kelletett reá m enni; neki úgy látszott. Hanem Kállainéra reá üzent, már húsvéttől fogva, már tágított rajta. Ezen fatens hallotta Gálfi Mártonnétul úgy az fiacskájátul is : Az gyermeket, a falú sértésit az falúból kihajtván az hídon átal hajtották, az gyermek egy kevéssé ottan sertésekkel maradván, egy lepedőben Kállainé az cserébül eleibe az gyermeknek kimenvén, ijesztette, verte, tánczoltatta volna. Látta is ezen fatens az gyermeket, az disznó hajtásbul, hogy visszajött nagy tüzesen, de akkor az fatenshez az gyermek nem szólott ; hanem az anyjához haza menvén, az anyjának megpanaszolkodván, látta, hogy anyástul akkor mindjárt jöttének Jánki András uramhoz és panaszolkodván, hogy mit cselekedett neki Kállainé : tánczoltatta, verte, lepedőbe volt, hogy kiáltott volna, lüvet szakasztott, az száját fűvel bedugta, hogy ne kiálthasson. Az gyermeket elhagyván, az gyermek az hídon által jőve, visza felé tekint, azonnal meglátja Kállainét, hogy jő

utánna lepedő nélkül. Hallotta azt is Bot Máriától, hogy Kállainétul hallotta volna, — akkor Bot Mária Jánki András úr szolgálója lévén — hogy ugyan Csengeri Gyurkát Jánki András úr szolgáját megfenyegette, az kinek is télben az méh az karját megcsípvén, fél esztendeig is sínlett, az fél karja ma is nem olyan jó, mint az másik. Item vallja ezen fatens, hogy Csengeri Éva Szőnyi urnái szappant főzvén, kért tülle egy kis szappan levet, hogy nem adott neki levéből: minden seb nélkül megindult a vér és folyt belőle ; ő reá volt érette a gyanúság, ma is ő reá vagyon. Ezen fatens hallotta Orosz János szájából éltibe tízszer is, hogy így az Kállainé keze miatt kell neki meghalni, mert neki enni hord, hogy ő pedig nem eszik, azért kínozza őtet és azt mondja n e k i: te kutya, két felé szakasztottad már a teleked, meg kell teneked halnod, ez az köz rekesznek a jutalma. Azt is hallotta a szájából.

hogy azt mondotta Orosz János, hogy az fejére teszi az kezét Kállainénak és reá esküszik, hogy nyilván való boszorkány

és míg meg nem holt, örökké Kállainéra kiáltott. Az fatensnek is volt reá erős gyanúja, hogy a vizelleti nála meg nem állott, hogy aztán a fatens reá üzent Csengeri Sámuelnétul, úgy gyógyult meg.

Anthenticata, hoc addito : Tudja bizonyosan, hogy még leány korában ezen fatens bátyjának a mezőn pogácsát adott, attul azonnal nehéz beteg lőtt.

Tertius testis Varjú György nobilis persona, annorum circiter 30, juratus examinatus fa te tu r: Örökké hallotta, hogy Kállainéhoz szó volt az boszorkányság iránt. Azt is fateálja, hogy az felső hetekben az szőlőhegyen felesen együtt lévén kapálásban, hallotta Szikray Mihálytul, hogy hüttel mondotta, hogy Kállainé nyilván való boszorkány, mert az előtt való estéken reá ment ő reá, úgy nyomorgatta, vesztegette őtet.

Quarta testis Orosz János relictája Veress Anna, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur : Az fatensnek az ura tavaszszal Kállainé mellett vetett valami tengeri búzát, Orosz János ismervén, hogy jobb lenne, ha köz rekeszt tehetne, az vejivel Orosz János három, vagy négy szekér vesszőt vívén Kállainé mellé az tengeri pusztára ; kérdezvén Kállainé Orosz Jánostul, mire való ez a vessző, arra felelvén Orosz János : ha Isten engedné együtt, másutt ezen hitvány pusztát kellene rekesztetni, úgy köz rekeszt is szintén ; az közrekesznek határát keresgetvén akkor is Orosz János. Felelt arra Orosz Jánosnak Kállainé : te rekesztenél itten közrekeszt; felelvén Orosz János : én ha Isten engedi. El se kezd, mert bizony te nem rekesztesz, még tenáladnál külömb is. Akkor haza menvén Orosz János, azótátul fogva kezdték Kállainé képébe nyomorgatni, kínozni, marha képében is eleibe ment egynéhányszor, ottan állott ő maga képében is enni hordott salátát, úgy egyebet is, az szájába nyomta volna : egyél te kutya. Fél lábon állott előtte, nyakára, hasára állott , úgy tapodta. Orosz János semmit sem aludt, se nem ött. Orosz János reá is üzent Kállainéra, de arra semmit sem hajtott, nem tágított rajta. Örökké holtig azt vallotta, hogy Kállainé keze miatt kell neki meghalni, azt is vallotta, hogy kész reá esküdni, hogy Kállainé nyilvánvaló boszorkány. Az fatens is hallván az urátul, ugyan maga is kiáltotta is, nyavalyáját látván az urának, kész Kállainéra esküdni, hogy nyilvánvaló boszorkány.

Quintus testis Módi István libera persona, annorum circiter 34, juratus examinatus fatetur : Hallotta Gálfinétul, hogy az ű fiacskáját Gyurkát, az hídon túl, Kállainé eleibe menvén ijesztette, verte, hogy kiáltott volna, az száját fűvel bedugta. Falustul együtt lévén bizonyos dolog miatt, — maga

Orosz János nem jöhetett az nyavalya miatt — hanem hozzánk küldte a feleségét, re ménkedvén, hogy üzenjünk reá Kállainéra, hogy ne gyötörje az u r á t; úgy falustul a kerülőtől reá üzentünk. Az felsőbb esztendőkben együtt lévén, valamely becsületes embernek valamely dolga volt ottan, Kállainénak is, megfenyegette Kállainé Pap M ártont: várj reá te Pap Márton, te szeled ez. Egy kevés üdő múlva az Pap Márton lába megfekélyesedvén, megdagadozott, lyukasodott, úgy, hogy Pap Márton sokat feküdvén bele, valamit épült ugyan, de ma is nem ép az lába.

Authenticatus.

Sextus testis Pap Márton nobilis persona, annorum circiter 48, juratus examinatus fatetur : Szemeivel látta, hogy Gálfiné fiástul reá ment Kállainéra, Jánki András uramat is oda hitták pro testimonio és szemébe mondotta akkor mindjárt az gyermek, az mikor az actus volt, hogy Kállainé az hídon túl az gyermekre lepedőben reá ment, ijesztette, tánczoltatta, lepedőben reá borulván gyomrozta, hogy kiáltott volna, füvet szakasztott, az száját fűvel bedugta. Ezen fatens egy alkalmatossággal falugyűlésébe lévén, Kállainén valamely büntetés lévén, az büntetés iránt Kállainéra az fatens erősködött, akkor Kállainé megfenyegetvén : Pap Márton várj rá, mind te dolgod ez. Csakhamar Pap Mártonnak az ép lába megdagadoz, megfekélyesedik, kilyukadoz. Noha Pap Márton a fenyegetéskor protestál, hogy ha neki valami baja leszen, reá emlékezzenek. Egyhónap múlva járt a lába úgy, feküdt bele 45 hétig.

Fejér Anókhoz vitetvén szekerén magát megmondotta, hogy vesztés vagyon az lábán. Azután épült valamit, de ma is esküszik feleségestül Kállainéra, annak idejében.

Authenticatus hoc addito : Hallotta Orosz Jánostul, hogy egész gyanúsága nyavalyája miatt Kállainéra vagyon, kész is lőtt volna fejére esküdni.

Septimus testis öreg Varjú Gergely nobilis persona, annorum circiter 74, juratus examinatus fatetur : Examinál-ván az fatens Gálfiné fiacskáját, miképpen járt ő Kállainéval, az gyermek megvallotta, hogy miképpen ment eleibe lepedőbe, ottan az gyermeket verte, vesztegette, hogy kiáltott volna, fűvel a száját bedugta ; nyilván Kállainénak mondotta.

Azt is fateálja, hogy Kállainé örökké szóban forgó asszony volt, minden ember félt s fél tőlle, senki neki kedvét nem merte szegni.

Octavus testis Bende Péter, nobilis persona, annorum circiter 44, juratus examinatus fa te tu r: Az felső hetekben, valamint beteg ágyából Orosz János fellábbadozván, az kert

alatt ballagván, öszvetalálkozván a fatens vele, kérdezvén Orosz Jánostul, gyógyul-e mán, felelvén: nem gyógyulok, mert engemet az az istentelen asszony nem tágít, megöl, az éjszaka is azt felelte énnekem : te eb, nem gyógyulsz meg, mert én elszakasztottam egy burkodat a beledben. Azt is hallotta a fatens az Orosz János szájából, hogy nyilvánvaló boszorkánynak mondotta Kállainét, hogy az fejére teszi kezét, úgy rá esküszik. Az felsőbb esztendőkben pedig falunk gyűlése lévén, Kállainén valamely kevés büntetés lévén, Pap Márton mintegy erősködött a dologban, hogy megérdemli is az büntetést. Pap Mártont Kállainé megfenyegette, Pap Márton mindjárt protestálván, egy hónap múlva az lába eldagadozott, megfekélyesedvén, az házbul sok időkig ki nem mehetett. Pap Márton Fejér Anókhoz vitette magát, azóta épült valamit, de örökké nagy suspició volt hozzá, ma is vagyon.

Authenticatus.

Nonus testis Simon Andris nobilis persona, annorum circiter 36, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta gyermekségétől fogva örökké, hogy Kállainé szóban forgó asszony volt, azt is, hogy Gálfiné fiának ezen tavaszon a hídon túl elébe ment lepedőben, reá borult, tapodta, ijesztette, verte, hogy kiáltott volna, fűvel az száját bedugta. Orosz Jánosnak pedig az szájából hallotta, hogy nyilvánvaló boszorkánynak mondotta, mert Orosz Jánost szidta, nyomorgatta, vesztegette, ételt hordott neki, etette volna. Azt vallotta Orosz János, hogy a Kállainé keze miatt kell neki meghalni. Varga György is ennek előtte valamely idővel szóba elegyedvén vele, valamely unokájának a búzája végett, mondván Kállainé : hiszen nem Varga Györgyöt fogadták prókátornak. Az fatensnek maga panaszolván Kállainé, következő éjszaka megnyargalták a Varga György hornyát s megdöglött.

Decimus testis Szatmári György nobilis persona, annorum circiter 66, juratus examinatus fatetur : Hallotta Gálfinétul, hogy az ő fiacskáját, lepedőben reá menvén megverte, ijesztette, hogy kiáltott volna, száját fűvel bedugta. Azt is fateálja, hogy Kállainé azon dolgot magárul el akarván fordítani, nem ő volt az lepedős személy,

hanem Váriban lakozó Horváth Kata. Szöllősi vásári alkalmatossággal ezen fatensnek panaszolkodott Horváth Kata, hogy arra kéri Kállainé őtet, hogy mondja azt, hogy az Gálfiné gyermekét tréfábul ő ijesztette meg. Feleié neki Horváth Kata : bizony nem cselekszem, mert én eddig sem voltam, sem országom, sem hazám kerülő, ezután sem akarok az lenni, hanem az ki cselekedte, büntetődjék.

Ugyanezen fatens egy alkalmatossággal Váriba menvén,

3 5 1

Szűrszabó István felesége panaszolkodott ezen fatensnek,.

hogy egy alkalmatossággal mint jártának azzal a Borsován lakozó Kállainéval: Horváth K atát tudakozván tülem, hogy hol lakik, mely kérdésre feleltem : keresd fel, megtalálod egy vásáron, nekem semmi gondom nincsen reá. Ezzel Kállainé elment tüllünk. Az vízparton búzát száraztván, elmenetele után Kállainénak olyan szélvész támadott, hogy ha az búzára nem dülöngöztünk volna, talán minket is a Borsovába hányt volna. Azt is fateálja, hogy Orosz Jánosnak hallotta a szájából, hogy neki nyilván a Kállainé keze m iatt kell meghalni, az mint meg is holt. Ugyan azt is fateálja, hogy megfenyegette Pap Mártont, Pap Márton protestálván akkor is az falu gyűlésében, egy kevés üdő múlva az lábát elrontották, az ki ma sem jó.

A uthenticate ad omnia fatetur, uti in praemisso.

Undecima testis Gálfi Márton relictája Szép Jutka nobilis persona, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur : Hallotta az szájából az maga fiacskájának, hogy ezen elmúlt tavaszszal egy alkalmatossággal az falu sértésit által hajtván az hídon, az gyermek ottan lévén a sertések közt, az cserbül kijővén egy lepedős, reá indulván az gyermekre, reá borult lepedőstül, ottan rázta, verte, nyaggatta, tánczoltatta. Ottan nem messze lévén Varga György, az mint kiáltott volna, kapott egy marék füvet, az száját bedugta. Felszabadulván tőlle, jővén haza felé, az hídon hátra tekintvén az gyermek : hát jön utánna Kállainé, úgy ismerte meg, az lepedő az hóna alá vagyon téve ; azután is látta jöttibe Kállainét az falu végén.

Azt is fateálja, hogy hallotta Orosz Jánosnak a szájából, hogy az ő keze miatt kell meghalni, mert neki enni viszen salátát, forralt te je

t; azt mondotta neki Kállainé : az én kezem miatt kell meghalnod, már egy hurkádat ketté szakasztottam. Köz rekesz miatt pedig.

Duodecimus testis Pongorátz Kristóf nobilis persona, annorum circiter 74, juratus, examinatus fatetur : Hallotta az szájából Orosz Jánosnak, hogy Kállainé reá jár, gyötri, enni hord : ne, egyél eb, mert úgy tudd, meg kell te neked veszned.

Decimus tertius testis Csengeri György libera persona, annorum circiter 22, juratus examinatus fa te tu r: Tavalyi esztendőben Jánki András úr szolgája lévén, egy alkalmatossággal ősszel az Jánki András úr méhe az ő kertjébe valami bodzára be szökött. Az fatenst megfenyegetvén : várj rá csak, megbánod ezt. Télben egy köpü méhet hozván szánon Gecsébül Jánki András úr számára, egy azok közzül megcsípvén az fatenst, az keze eldagadván bele, öt hétig feküdt, az keze 352

elnyomorodván, ma is jól meg nem épült, reá lévén az gyanúság. Egyik ujja elsugorodott bele.

Decimus quartus testis Michael Bartha nobilis persona, annorum circiter 40, juratus examinatus fa te tu r: Hallotta Orosz Jánosnak a szájából a fatensnek panaszolkodván, hogy reá jár Kállainé, megöli, az éjszaka is reá menvén meggyöt-rötte. Nyilvánvaló boszorkánynak mondotta ; azt is mondotta, hogy az kezét a fejére meri tenni, úgy esküszik reá, hogy nyilvánvaló boszorkány.

Decima quinta testis Szalontai János özvegye Dávid Ilona, annorum circiter 50, jurata examinata fatetur : Hallotta az Orosz János szájából, hogy bizonyosan a Kállainé keze m iatt kell neki meghalni, mert Kállainé azon mellette lévő puszta miatt őtet össze öli, gyötri. Az fejére meri tenni kezét és úgy reá mer esküdni, hogy nyilvánvaló boszorkány.

Azt is hallotta a leány átül Kállai Katótul, hogy ha az anyját vagy megfürösztik, vagy megégetik : jobb volt volna Gálfiné-nak nem születni, ha az ő fiát büntetnék.

Decimus sextus testis Szűcs Ferencz nobilis persona, annorum circiter 40, juratus examinatus fa te tu r: Örökké hallotta Kállainét gyanús személynek lenni. Azt is vallja, hogy hallotta Orosz Jánostul, hogy éjjel-nappal kínzotta, gyötrötte őtet Kállainé ; az ő keze miatt kell meghalni neki ; nyilvánvaló boszorkánynak kiáltotta Kállainét és reá mert volna esküdni, hogy nyilvánvaló boszorkány. Akkor is

jelen volt, mikor Kállainé Pap Mártont a falugyűlésébe megfenyegette, annak utánna hamar megdagadozván és kifakadozván sokáig feküdt bele Pap Márton, hanem Fejér Anókhoz vitetvén magát, azután gyógyult valamit, de most sem jó.

Decimus septimus testis Orosz Simon Jánki András úr jobbágya, annorum circiter 56, juratus examinatus in omnibus fatetur, uti 12mus testis.

Decima octava testis Pap Márton felesége Gáli Kata nobilis persona, annorum circiter 40, jurata examinata fate tu r: Örökké megvolt a Kállainé rósz híre. Gyanakszik reá, mert az urát megfenyegette, azután csakhamar az urának a lába megdagadozott, kifakadozván elveszett, rajta nem járhatott, ma is nem ép az lába az urának.

Decimus nonus festis Gálfi Márton fiacskája Gyurka, annorum circiter 10, sine juramento examinatus ita fatetur : Hogy ez falu sértésit egynéhány cseléd kihajtván a hídon átal, az több cseléd eloszolván, egyszer egy lepedős kiugorván a bokorból reá borult a fiúcskára lepedőstül, nyaggatta, az kezét megfogván ugratta, tánczoltatta. Az fiúcska kiáltván, kapott az lepedős a földre, füvet szakasztott, a száját bedugta. Fel-

szabadulván a gyermek, hazafelé menvén, az hídon átal jővén, egyszer hátra tekintvén, meglátja Kállainét, hogy utánna jó, az hona alatt lévén az lepedő.

Vigesimus testis Ambrosius Csengeri libera persona, annorum circiter 60, juratus examinatus fa te tu r: Ennek előtte való esztendőben a fatensnek Gyurka fiát, Jánki András uramnál szolgálván, megfenyegette Kállainé. Annak utánna feles idővel télben egy méh megcsípvén a kezét, megdagadozván, nem foghatott vele, öt hétig is belé feküdt. Annak utánna épült valamit, de még ma sem olyan az egyik, mint az másik, ujja pedig felsugorodott, ma is úgy vagyon ; Kállainéra gyanakodott érette. Beszéllették, hogy Fejér Anokhoz viszik ; felelte Kállainé : csak menjetek, talán meggyógyít benneteket Fejér Anok.

Authenticatus.

Vigesimus primus testis Mihály mestermolnár, Ibrányi kisaszony jobbágya, annorum circiter 40, juratus examinatus fa te tu r: Egy

alkalmatossággal betegségből valahogy felverődvén, az malomba ballagott, Orosz János ottan beszélgetvén, hogy Kállainé megfenyegette, h o g y : te kutya, te vétettél ellenem, ketté szakasztottam már a véredet, az én kezem miatt kell meghalnod ; enni vitt, salátát vitt neki, de csak egyszer ött, az is édes lapu volt. Nyilvánvaló boszorkánynak mondotta, akkor is azt mondotta, hogy reá teszi az kezét az fejére, reá esküszik, hogy nyilvánvaló boszorkány. Azt is mondta, hogy reá hágott a nyakára és a vékonnyára, úgy tapodta őtet.

Authenticatus.

Vigesimus secundus testis Szűcs Mihály nobilis persona, annorum circiter 38, juratus examinatus fatetur : Hallotta Szikszay Mihály túl, hogy ő neki az hegyre is utánna megyen, ny ergeh vesztegeti. Azt is hallotta, hogy Pap Mártont megfenyegette Kállainé és hamar azután el is romlott a Pap Márton lába.

Vigesima tertia testis Simon András felesége Szemere Erzsébet. Hallotta Orosz Jánostul, betegségiben látni menvén, azt beszélte Orosz János az fatensnek, hogy nappal is reá megyen Kállainé, az nyakára, vékonnyára reá hág, úgy tapodja, ezt mondotta n ek i: te kutya, én miattam kell te neked meghalnod.

Vigesima quarta testis Csengeri Ambrusné Czeber Panda libera persona, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur : Az maga Gyurko nevű fiát megfenyegette, az fiának kezét a méh megcsípvén télben, öt hétig feküdt bele, egyik ujja fel-sugorodva vagyon bele ma is, az keze sem ép. Az fatenst is megfenyegetvén, annak is az ujja dagadván, sokáig vele nem dolgozhatott. Mindkettőért reá vagyon az gyanúság.

K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

23

BEREG VÁRMEGYE, 1724.

Vigesima quinta testis Elek Borbála hajadon, circiter annorum 20, jurata examinata fatetur : Az fatens nagy nyavalyás boljókázásban lévén, örökké Kállai képében jártának hozzája, arra késztik őtet erőssen örökké, hogy a Kecskemétiné ángyának üsse a torkába a kést, avagy kis villát, ezen nyavalyás boljókázás nem leszen rajta. Reá üzenvén, azóta szűnt rajta, mint hús vét óta.

Mely inquisitio, hogy általunk ez szerint ment véghez,

recognoscáljuk. Sub authentico ki is adtuk futura pro cautela.

Datum Borsova die 14 Augusti 1724.

Nemes Bereg vármegyének ordinarius szolgabírája

Cherney Pál. L. S.

Hűtős Assesora.

Janky András. L. S.

Elek Borbála.

(Eredetije Bereg vármegye levéltárában : Processus criminales Fase.

X. No. 36.)

cccxxx.

Bereg vármegye, 1724.

Elégetést határozó ítélet Hagy Sára, Del Anna és Pál Zsófi ellen.

Deliberatum est :

Minthogy manifeste a testiseknek sok külömb-külömb fassiójokból exstál, hogy az feljebb specifikált személyek, úgy m in t: Nagy Sára, Del Anna és Pál Zsófi nyilvánvaló boszorkányok, s ördöggel szövetséget tartottak régtől fogvást; mivel pedig mind Isten s mind országunk törvénye azt hozván magával, hogy az ilyetének égettessenek meg, próbáltassanak, azután megkínoztassanak, hogy azon alkalmatossággal vallják meg több boszorkány társukat és minden rendbeli gonosz cselekedetöket, végre tűzzel megégettessenek.

***(Lehoczky Tivadar* közlése : Hazánk. 1887. 299. lap.)** CCCXXXI.

Debreczen, 1725.

Bartha. Andrásné Balási Erzsébet magát »T *átos«-nak valló bűbájos*

'perének tárgyalása vádló és védő ügyvédek magyar perbeszédeivel.

1725 die 1. Decembris in sede judiciaria.

Causa fisci contra consortem Andreae Bartha Elisabetham Balási, veluti personaliter adstantem in causam attractam, ratione et praetextu negotii actione tenus declarati.

DEBRECZEX, 1 7 2 5 .

Magistratualis fiscalis per suae fiscalitatis vim, reservata reservandorum facultate, proponit actionem sequentibus : Hogy tudniillik a levátában specifikált incta Isten és ország törvényével nem gondolván, nem tudatik micsoda gonosz lélektől viseltetvén, maga lelkének örök veszedelmével, bűj ölést, báj olást, varázslást gyakorolt. Sokaknak nyavalyájok orvoslását felvállalván, midőn suttogással és varázslással kente-fente volna a nyomorult beteget; néhol ördögi jelenések, záros bezárolt ajtóknak minden látható erő nélkül, lett kinyílása, zörgése, csattogása ; néhol nagy csetepatéval,' a kamarában lévő jószágnak földhöz verése s tördelése ; néhol ismét, téli időben, sok dongó nagy bogaraknak repesése láttatott.) Mely képtelen dolgoknak megesések felől, midőn a patiensek tudakozódtak volna, micsodák lehetnek : a kutyák — úgymond — haragusznak. És gyakran mondotta, hogy őtet éjjel a boszorkányok kínozzák, hogy a betegeket gyógyítja.jE s hogy ő és a leánya1 *Tátos* volna hirdette, beszéllette. Némelye -

két elámitván varázslásával, hogy a kertében pénz volna letéve, ásatta, kerestette, pénz kért és azt mondta, hogy azt

& pénzt társainak fizeti, mert addig fel nem hagyják venni.

Némelyeknek ismét — ördögi lélek által hihető — jövendőt mondván, valamint megmondotta, a szerint be is teljesedett \ Melyek az sub No. 1. produkálandó inquisitióbul bőven ki is tetszenek. És sok fizetést csalárdul sokakon kívánt és meg is vette. I

Minthogy pedig az ilyetén dolgok elkövetéséből a bájolás, bűjölés, varázslás, ördögökkel való czimborálás és ördögi lélek által lehető jövendölés csalhatatlanul és világosan kitetszenek ; az Isten törvénye pedig úgy m in t: Exod. Caput 22. vers. 18. et Levitic. Caput 19. vers. 27. az ördögi lélek által jövendölőket, varázslókat, bűjösökeC bájosokat megöletni

parancsolja ; s úgy "az ország végzése is, signanter : apni 1527.

Articl. 6. ut similes incantatrices exequáltassanak, yilágosan praescribálja; kire nézve, hogy az bűnnek nagy volta a büntetésnek kemény voltábul megismertessék : elsőbben iä, hogy az in causam attracta complex társainak ki vallására keményen megsütögettessék

— suadente Kitonich. Caput 6. Cjuaest.

8-vo. Annak utánna ad locum supplicii kivitetvén, jnások rettentő példájára, magának pedig érdemlett büntetésének elvételére, hóhér által elevenen megégettessék reali, effectiva et irremissibili executione mediante. Ha pedig ezen inquisitio nem aggraválhatná, in illo casu reservat fiscalis pro uberio inquirendi facultatem.

Pro personaliter adstante incta Elisabetha Balási constitutus procurator Franciscus Budaházi. Non consentiálván **28***

DEBRECZEN, 1725.

incta, actor fiscalis procurator úr keresetinek, cum protestatione et reservata reservandorum facultate, így felel: Tekintetes Nemes Tanács ! Jóllehet az inctával communi-cált fiscalis procurator úr által peragáit szoros és terhes inqui-sitiójával, actionalis kívánságához képest, abban letett tanúk vallási által terhelni kívánja halálosképpen; úgy teszi fel inmediate, mint afféle ördögi mesterségek után járó, búj üléseket, báj olásokat követő személy törvényesen condemnáltassék, azt kívánja. De úgy látszik, in aggravationem inctae .produkált tanúk közzül csak egy is nyilvánosan nem vallják azt, hogy másokat rontott, vesztett volna ördögi mesterségi által. Bizonyos dolog ugyan : sok nyomorultaknak, betegeknek requi-sitiójára, kellett gyógyítani, az kiket lehetett ; némelyekkel tett is jót, a kikkel pedig nem te h e te tt: non est in medico semper sanandi facultas. Ebből az cselekedetibül nem csinálhat boszorkánynyá, gyógyúlt, vagy megholt valaki orvoslása után. Orvoslása alkalmatosságával pedig, — hogy némely tanúk azt vallják — ördögi jelenések, minden emberi erő nélkül való, záros ajtóknak nyilási, zörgések, csattogások, több egyéb dolgok is történhettek : ezek nem első példák. Istenfélő keresztyén emberek között megeshetik ; másként is Sátán a Sátánt nem kisértgeti, hanem az Isten hiveit ö felsége engedelméből; ezzel sem aggra válhat ja az inctát, mert nem magát látta efféle cselekedetben a tanú. Ámbár hallhatott valamelyet, — ebben immár az inctát prokurátora sem oltalmazhatja lelki ismereti ellen — : hogy maga orvoslását hazugság útján kezdette és fundálta, hogy betegek közül orvoslását, — a mint a patiensek vallják, — felettébb való taxát, álnok szín és hazugság alatt orvosságokra, egyebekre elkért, oly rettentésekkel a midőn tudakozódtak az inctának képében dolgok hallása és látása iránt, mint dongó bogaraknak megjelenése. Ez sem lehetetlen, megeshetett, hogy mondotta : a kutyák — úgymond — kínozzák, haragusznak, hogy betegeket gyógyít, így telik be ama beszéd, mely Prolog. CC. 16.

Írva vagyon : quia aliter dicere, quod fieri mentiri est, praesertim cum ali-cujus detrimenti sequitur, pulchre autem mentiri non est, verum et melius est per ipsum factum probari, quam per testes .ˆ/ Megtetszik a tött fassionalisból, a 8-ik tanú miképpen adja elő szavait : hogy a leánya Tátos, efféle Tátos pedig látható jelekből megtetszik, ha olyatén személyé a leánya. Mint azt is mondotta : fogai voltak születése napján. Ez sem helyes, megtetszik az incta által véghez vitt tanú vallásbul sub No. 1.

Ezen fentemlített tanúnak fassiója pedig nem lehet elégséges incta ellen, mert ha az incta azt vallotta, leányának fogai voltának, mint feljebb hazudott és T átos; ha pedig nem mon-

dotta, a tanú megtévedhetett fassiójában, mert az incta tanúi nyilván vallják ; úgy vagyon a dolog. Ebbül is nehézség következhetnék ; az 4-ik tanú Újvárosi Jánosné már régtül fogvást való betegeskedésekért, — circa 12 esztendeje, vagy több is, — másokra gyanakodván, azok fogságban is ta r ta tta k ; melyekért ebben is az inctát a mennyiben vádolja, vallásának teljes hitelt nem adhatni. Meg nem gyógyulások miatt harag-jókban vallottak az incta ellen, haragos tanúk pedig, ad mentem Kitonich. Caput 6. Q. 29. nem accepáltatnak. Több következendő tanúk pedig, a mennyiben a patienseket gyógyította, vélek jót tehetett, annyiban salválják ; a mennyiben jót nem tehetett, felettébb culpálják az rajtok rendkivül megvett fizetésért. De ezért praecise halált nem érdemelhet. Rebus sic stantibus, ha elucescálna a mód nélkül, vagyis rendkívül való fizetés adása az inctának, repositiot kívánhatnának, annak feletti poenam extraordinariam judicatam, méltán vehetne magára. Ha mi oly beszédeket ejthetett az incta, melyek az fassióban ellene bejöttek, mind azokat revokálja. Nem lévén inclit. magistratus et actor uram fiskális procurator uramnak meritum edoctioja és nyilván való tanúja nyilvánvaló boszorkánysága iránt, tortúrát sem kívánhat, csak suspicioval pedig nem condemnáltathatik juxta Q. 7. Cap. 6. Kitonich.

Ez okon tekintetes nemes tanács, a mennyiben az inctát az actio szerint inclit. magistratus et actor ur fiscalis procuratora condemnáltatni kívánja ad mentem Q. 25. C. 10 Kitonich.

elégséges tanúkat nem statu álhato tt: ubi testes luce meridiana clariores esse deberent. A mennyiben pedig álnok beszédivei,

cselekedetivei kívánt defraudálni, büntetését mitigál-hatja : kéri a feljebb megirt mód szerint fiscus impetitiojátul absolutio j át.

Procurator domini magistratus et actoris. Maga is agnos-kálja az incta pro kurátora a personaliter adstans incta halálra méltó gonosz cselekedetit, mivel azt allegálja, hogy lelkiismèreti ellen nem oltalmazhatja és hogy ad calcem repositionis suae mitigatiót kíván. Per ipsam petitionem mitigationis, az egész actioját fiscalis procurátornak adm ittálja; de micsoda okbul kívánhatná a mitigatiót fel nem tenni. Akármint igyekezzék az incta dominus procuratora az ellene való tanúk fassioit debilitálni és indubitálni, reá nem mehet. Ugyanis az magistratus et actor úr által produkálandó inquisitiobul csalhatlanul/

minden homály nélkül kitetszik az inctának ördögökkel való czimborálása. Zörgések, csattogások megesésebül; dongó bogaraknak télben repeséséből; s azokhoz lőtt suttogásokból az következik, hogy azoknak barátja. Jövendőket mondani', mint az negyedik és ötödik tanúknak, — melyek be is teljesed-

DEBRECZEN, 1725.

tek, — nem egyéb ördögi jövendöléseknél. Nem következik onnan, hogy egyet se rontott volna meg láthatóképpen, de kétségkívül titkon, vagy maga az incta rontotta meg ugyan azokat, melyeket gyógyított, vagy gyógyítani akart, vagy penig más czimborás társai által rontatta meg. Mint ez a 3dik, 5dik, 6dik és több tanúknak fassiójokbul is kitetszik: megmondotta némelyiknek, kivált az 5ik tanúnak, megromlását s meg is romlott. Egyébképpen azt nem lehetett jövendölni, hanem czimborás társaival megrontották, vagy penig titkos ördögi mestersége által maga rontotta meg. S úgy indított kereskedést, hogy nyerekedhessen csalárdság és ördögi mesterség színe alatt, a mennyiben mutogatta testét, hogy űtet a boszorkányok az orvoslásért kínozzák. Beszéli ette .gyermekét Tátosnak lenni és magát is. Azt kell hinni, ha nem revöcálja és retractálja is, hogy mind hazugság volt ; mert Krisztus Urunknak tanítása szerint az ördög az ördögöt nem üldözi, hanem csak tettette magát az incta, hogy ű neki ellenségei a boszorkányok ; hogy annyival is inkább a megnyomoríto tt patiensek Istentül taníttatott aszonynak gondolván, jobban hozzá folyamodhassanak. Azzal, hogy revöcálja és retractálja magát, nem enodálhatja ; mivel, ut jam praemissum est, a boszorkányok által magát kinoztatása, Tátosnak mondása csak allicialás volt. Egyebekben, úgy mint a jövendölésekben, revocatio non d a tu r ; be is teljesedének. Azért a délszínben tündöklő nap világához hasonló világos tanúk lévén az

incta ellen, hogy az égetést az actio szerint meg ne érdemelje, nincsen az a törvénytevő, a ki azt mondaná. A kínzást penig több társai kimondására és ezelőtt eltitkolt gonosz cselekedetei kibeszéllésére elkerülhesse az incta, lehetetlen.

Egyéb gonoszsága nem volna is, bűjölése, bájolása, boszorkánysága, ördögökkel való czimborálása nem constálna is ; csak csalárdul a sok szegény patienseken, ilyen szűk időben húzott és vont pénzekért, — mely egynéhány száz forintra exur-gálna, — halált méltán érdemelne. Mennyivel inkább, actionalis cselekedetei mind constálván, kínzást és égetést méltán megérdemel. Részéről tett fassiok semmiben sem segítik, volt, nem volt fogva leánya és Ujvárosiné mennyi ideje sinlett, non sunt in quaestione : azért decernáltatni kívánja petitam actionem.

Pro In cta : Az csörgésbül, csattogásbul, dongó bogarak járásábul, még nem határozhatja azt, hogy ördögökkel való czimborálása légyen és volt az inctának. Mert az incta absen-tiájában efféle dolgok circumstantiák egyéb helyeken történhettek és ezt kell vala inclyt. magistratus et actor fiscus uramnak megpróbálni, a mint allegative felteszi, a hol azt **DEBRECZEN, 1 7 2 5 .**

mondja : de kétségkívül titkon, vagy maga az incta rontotta meg, a kiket gyógyított, vagy másokkal cselekedtette. Ha titkon cselekedett, az Isten ez titkos dolgoknak itélője, ha nyilván cselekedett gonoszul másokkal, szükséges a próbálás az már citált törvények erejek szerint. És fiscalis procurator úr nem oly értelemmel legyen az incta procuratora allegatioja iránt, a holott azt irta : lelkiismereti ellen nem akarja oltalmazni. Igen is azokban, a melyekben homály nélkül való tanúk vannak, de a mennyiben az incta ellen csak sorositások (sic !) adják elő magokat, ezeket szükséges vizsgálni. Mert az annectált 27. et 28. tanúk fassioival nem terhelheti, mert varjuk károlá-sábul, kenyerét, sajtját leverték a fatensnek, nem következik abbul, hogy az inctátul volt más egyéb nyavalyája is ; és hogy ez incta volt volna az a varjú, a ki leverte, ez csak haszontalan gondolkodás, a mint maga is gyorsasággal vallja, a mit vall.

Ez okon signanter 32 part. 2dae Decreti Tripartiti absolutio-ját méltán kívánja.

Deliberatum est :

Authenticatione et confrontatione testium ob brevitatem temporis in praesenti sede peragi minime valente causae praesentis discussionem, ac ne fors etiam decisionem in sequentem sedem judiciariam differri, interea autem in causam attractam detinendam decerni.

Procurator dominus magistratus et actor. Az authenticalt tanúknak fassioi sine ulla prorsus variatione megmutatják az personaliter adstans incta asszonynak actionalis cselekedeteit, bűjös-bájos incantatiója, csalárdságoknak színe alatt a szegény patiensektül exequált költség; s nem is evertálhatta az incta dominus procuratora az fiscalis per tanúinak fassióit, contrariis testibus aut legibus evidentibus. Ez okáért omnia sua pro allegata et pro recapitulatis habendo suisque productis fermissime inhaerendo petit : ut in actionem et reservat reservanda.

ítélet, hogy Bartha Andrásné megtorturáztassék.

Tandem die 14 Januarii Anni 1726. causa praememorata in ulteriorem discussionem reassumpta existente.

Deliberatum est.

Praehabita testium 1. 2. 3. 4. 5—8. 9. 10. 11. in producta inquisitione specificatorum in praesenti judicio personaliter praesentium confrontatione, ex quo iidem testes pro insertis fassionibus suis etiamnum insisterent; dicta vero

DEBRECZEN, 1 7 2 5 .

in causam attracta contra eandem proposita constanter negaret : idcirco eandem, — praemisso tamen prius benigno examine, — ad eliciendam propriam ejus fassionem revelandosque complices torturae subjiciendam adjudicari, ac juxta quaestionum puncta eatenus concinnanda, in praesentia dominorum ad id deputatorum examinari.

Bartha Andrásnénak tortura alatti vallatásáról való jegyzőkönyv.

Examen Elisabethae Balási consortis Andreae Bartha die 15 Januarii 1726 in praesentia dominorum deputatorum Francisci Miskolczi senatoris et Martini Domokos ac Samuelis Szeremley notariorum, tortura mediante peractum.

l mo. Kitől tanulta az orvoslást, mikor és hol, köny*

nyen-e ?

Az orvoslást tanulta bátyjától Balási Páltul s maga

is tá tos, Ersók leánya is,

a ki 12 esztendős, úgy született is két foggal az inyje között

2do.

Tanított-e másokat

reá, kiket s mi módon ?

A tátosságra nem tanitott

senkit, mert azt az Isten,

anyja méhében úgy formálja.

3ti0. Ártott-e valaha valakinek azon mesterségével embernek, vagy marhának, kinek, mikor, mikép ?

Nihil.

4to. Nevezet szerint Sári

Pál fiának ő ártott-e, vagy

más társa és mikép ?

Nihil.

5to. Ha ő

nem ártott,

hogy tudta előre megmondani, hogy meghal a fia ?

Nem ártott, nem is mondotta.

6t0. Sári Pál fiának ki

vonta félre a száját ?

A szél ütötte meg.

DEBRECZEN, 1725.

7m0. Micsoda sok kutya

és veréb volt, a mit Sári Pál

vall ?

Nem volt semmi.

8V0. Hát azok a dongók,

a kik Szabó Jánosnéra és

magára az inctára a padlásról tél közepében leereszkedtek, micsoda dongók voltak ?

Semmi sem volt.

9no. Mi végre

jelentek

meg a verebek, kutyák és

dongók ?

Nem jelentek.

10mo. Miért nyilt meg a

Dömsödi úr ajtaja, mikor az

incta kenegette, miért izzadt,

miért ijjedt akkor meg.

Nem nyilt.

l l mo. Mit suttogott a kenés közben, micsoda szókat.

Semmit.

12m0. Minden

nyavalyában azokat a szókat mondja-é, vagy egyik nyavalyában

egyet, másban mást s mit.

Ad hoc non est interrogata.

13ti0. Jósza Mihályra tudja-é, honnét jött a nyavalyatörés.

Nem tudja.

14t0. Ki

rontotta meg

ifjú Vas Jánost és feleségét,

ki vette el férfiságát ?

Nem tudja,

15t0. Ki gyógyitotta meg *1 1*

6

*

ö gyógy itotta.

16to. Nincs-e valami szövetsége az ördöggel ? 17m0. Mi formán ? 18vo. Régen-e ? 19n0. Mennyi időre ? 20mo. írásban vagy szóval? 211110. Hol, mi végre? 22do. Yolt-e jelen valaki?

23tI0. Nincs-e valami bélyeg a testén ? 24t0. A kiket megrontott, meggyógyithatja-é? 25to. Miképpen? 26*°. Vannak-e neki varázsló eszközei ? 27m0. Micsodák ? 28vo. Hol ? 29no, Kötéseket

DEBRECZEN, 1725.

nem ásott el, vagy nem égette meg ? 30mo. Ha elásta hová ?

31mo. Kicsodák mások hasonló társai ? 32d0. Ártottak azok is másoknak ? 33ti0. Kiknek ? 34to. Mi módon ?

Ad puncta tota haec pagina apposita aliunde extra inqui-sitionalia examinata non est, quia nihil ad praemissa fundamentalia confessa e s t: Ha Tátos, micsoda erejek

s tisztek van a tátosoknak ?

Viaskodnak az égben a

birodalomért.

Viaskodott ő is ?

Igen.

Miért ?

Mert az Isten nekik elöljárókat rendelt.

Kik nékik tátos társaik ?

Uj falusi Nagy János, a ki

vele együtt volt a viadalban.

Hol volt a viadal %

Hortobágyon Szendelik halmánál.

Gyalog ment-e oda, avagy

máskép ?

Az Isten vitte a maga

szárnyai alatt alatt és szárnyat ad, mint a madárnak.

Mikor voltak a Szendelik

halmánál ?

Tavaly szüretkor.

Éjszaka, vagy nappal ?

Nappal indultak 11 órakor

és odaértek estére.

Ki volt elölj áró jók ?

Nagy János.

1

Per Sámuelem Szeremley Liberae Regiaeque Civitatis hujus Debrecini juratum notarium et pro hoc actu constitutum actuarium.

Bartha Andrásné ügyének a tortura utáni végtárgyalása s Ítélet : a városból kiűzetik s háza leromboltatik.

Die 19. mensis Januarii 1726. Causa praesente continuative reassumpta existente. Pro domino magistratu et actore. In

DEBRECZEN, 1725.

363

quantum deliberative eadem incta torturae subjecta esset, in tantum eandem fassionem sub tortura factam peteret, primum per dominos deputatos referri, relatamque secum communicari.

Qua communicatione : Siquidem sub eadem tortura eandem artem supranaturalem in tenera aetate didicisse et adhuc usque tempus exercuisse, seque vulgo *Talos* esse, immo filiam etiam suam in eodem artificio prohibito participem esse confiteretur, cetera vero contra eandem per inquisitione tenus praeposita penitus pernegaret : peteret ulterius quoque poenam actionalem adjudicari, reali executione mediante.

Deliberatum e s t :

Licet quidem in causam attracta ad mentem novissimae

deliberationis — praemisso benigno examine — torturae subjecta universa et singula in testium fassionibus denotata aggravantia puncta constanter negasset, negaretque etiam de praesenti et consequenter nullum supplicio

capitis

dignum debiti corpus contra eam sufficienter edoceri potuisset. Quia nihilominus tum in ipso benigno examine, tum etiam medio in tormentis se se ex eorum numero, quos vulgo Tátos vocant, esse per aera volitando conventum reliquorum consortium suorum eadem superstitione laborantium frequentasse fassa fuisset, imo hanc suam fassionem morte etiam confirmare paratam esse affirmaret: Ea propter ipsam ab aliqua magiam specie vix immunem esse malisque et prohibitis artibus revera studuisse ad veneficium autem magiam aliosque damnatos actus naturaliter proclivem esse quodam modo elucescerat; timendum quoque esset, ne alios inficiat. Hinc eandem a poena ordinaria immunitandam, ne tamen crimina impunita maneant, in perpetuum relegandam, domum vero per eandem inhabitatam, velut pravorum actorum officinam, ipsi quidem in demeritam poenam, aliis vero terribile in exemplum demoliendam solique adaequandam determinari.

(Eredetije Debreczen város levéltárában 36. j. k. az u. n. protocollum nigrum 125. 1.)

CCCXXXII.

Debreczen, 1725.

Boszorkánysággal vádolt Rácz Mártonná 'perirataiból kivonat.

Rácz Mártonné pereli Petermány Jánost, ki őt boszorkánynak szidta. Miután Pétermány tanúkat állított, Rácz Mártonné

felperesből vádlottá lett. Az ellene 1725-ik év márczius hó 3-ikán tett vádindítvány előadván : 1. hogy károm kodott; 2.

boszorkányságra, ördögökkel való czimborálásra adta magát, mely ördögi mesterségeknek gyakorlása által sokakat testben megrontott, holtig való koldusokká tett, némelyeknek penig azon ördöngös mestersége által életöket is elfogyatta ; 3. hogy parázna : azt kívánja, hogy »az égető helyre lófarkon kivitetvén, annak utánna nyelvét nyaka csigolyán kivonatván, teste elevenen megégettessék«.

Tanúkihallgatás : 71. tanú, ezek közül 20 egyáltalában semmit sem

tud, a többi nagyobbára a szokott váddal fenyegetés után előállott betegségek okozásával vádolja.

Érdekesebb a következő :

»Egykor fatens egy jó tehenet vévén, féltette a hasznát; mivel csak harmadik házban lakik Ráczné, gyanakodtak, éjjel a fatens ott leskelődött egy szekerczével a tehén mellett, éjjel nyerített a tehén, feltekint a fatens, látja, hogy borjú szopja a tehen et; mondja a feleségének ; miért nem kötötted meg a bor jut ? Mondja feleségem : hiszen látja Kegyelmed, az ágashoz van kötve; a mint látta is a tanú a kötött borjút.

Akkor csak elfutamodott a borjú a tehén alól s *kutyává változott* és futott, a sövényen által ugrott Ráczné felé. A tehén nem nyughatott, csak rítta a kutyát, úgy annyira, hogy a sövé-vényen átal akart menni.« *)

Egy más tanú beszéli, hogy beteg volt az ura, mondja Rácznénak, hogy ha meg nem gyógyul, pörölni fog. Mikor az urát förösztötték, egyszerre macska sírást hallanak, de a szobában sehol se volt macska ; újból, a mint tovább fürdik, sír a macska, megint nincs sehol. De az ura e fürdő után meggyógyult.

Rácz Mártonné egy más tanúnak udvarára ment, ott a ruhaszárító kötélén levő ingvállat megfordította és ez a tanú azonnal rosszul lett. A fatens leesett lábáról, s magát az Üj-utczai orvos asszonyhoz vitette, s elbeszélte a dolgot. Az orvosasszony azt felelte, ha a megfordított ingvállat a fatens vissza fordította volna, semmi gondja sem lett volna.

Az iratok közt vannak még a vádló és védő ügyvédek perbeszédei, de töredékesen.

ítélet nem volt található.

(Eredetije Debreczen város levéltárában 36. j. k. 135. 1.)

>) Azonos babona Kalotaszeg vidékén. Ethnografia 1891. 278. lap.

BIHAR VÁRMEGYE, 1726.

365

CCCXXXIII.

Bihar vármegye} 1726.

Balázs Gáspárné ellen a hegyközpályii elöljáróság által foganatosított tanúkihallgatás.

De eo utrum :

Primo : Tudod-e ? láttad-e ? hallottad-e világosan Balázs Gáspárnénak nyilvánvaló boszorkányságát ?

Secundo: Vagy szájából hallottad volna, hogy valaha olyan dolgot mondott volna, vagy cselekedett volna, az mely boszorkányság volna ?

Tertio : Vagy valakit megfenyegetett volna és fenyegetése után kárt vallott volna, vagy maga személyében, vagy jószágában, vagy mégis halt volna ?

Quarto : Kit tudna az fatens jó tanúnak lenni ezen dologban ?

Primus testis. Elek Miklós annorum circiter 40, fatetur sic : Hallottam világosan Nagy Gergelytől, Nagy Györgytől is az Nagy Sándor hadnagy uram szolgájától, hogy halálok óráján is azt kiáltották, hogy : Balázs Gáspárné miatt kell meghalnunk.

Secunda testis. Nagy Mártonné, annorum circiter 36: Hallottam világosan a Balázs Gáspárné szájából, hogy azt beszélte Létai Andrásnénak : ládd-é, ez a gonosz lelkű Nagy Mártonné régen haragszik reám, de lesz még olyan idő, hogy szólna ő nekem. Azután, hogy megfenyegetett, csakhamar a fiamat megkötötték. Az orvoshoz addig hordoztam s addig orvosoltattam, hogy a kötést ki is vetette. Hogy az orvostól hazahoztam, a fiam látogatására sokan jöttének ; Balázs Gáspárné is oda jő, azt mondja : ládd gonosz lelkű, ha oda nem vitted volna ahhoz a bűjös-bájoshoz, itthon is meggyógyult volna ez.

Tertia testis Szabó Mártonné, annorum circiter 22, fatetur sic : Az uram tizedes volt Komádiban, ment aratni, strázsát magamnak kellett vetni. Balázs Gáspár volt soros, elvetém strázsára ; azt mondja Balázs Gáspárné : úgy vess engem strázsára, hogy bizony megbánod. Azután csakhamar megvesztették az uram lábát, úgy van most is.

Quartus testis Kolosi Péter annorum circiter 30, fatetur sic : Nagy Gergely, ki nálam volt francus v o lt: Balázs Gáspárné felfogadta 15 máriásért, hogy meggyógyítja. Tizennégy máriást magadott neki,

egygyel maradott adós. Hogy meg nem gyógjdt-hatta, oda hagyta Balázs Gáspárnét, Biharra ment, ott gyó-

gyitották. Azután kérte az egy máriást tőle Balázs Gáspárné ; azt mondotta neki Nagy Gergely : nem adom bizony én, mert nem gyógyítottál meg. Balázs Gáspárné megfenyegette : megadnád még, fekete kutya. Azután csakhamar az ágyba, esett és megholt. Hallottam, hogy halála óráján is azt kiáltotta, hogy Balázs Gáspárné m iatt kell neki meghalni.

Quintus testis Somogyi János, annorum circiter 30, fatetur sic : J Láttam világosan, reám mászott éjszaka; nem aludtam, megkaptam a kezét, mondom a feleségemnek : nosza hamar gyújts gyertyát. Mig a feleségem gyertyát gyújtott, elszalasztottam: tulajdon Balázs Gáspárné volt. Azután ló képébe jött előmbej] csakhamar elváltozik : hát Balázs Gáspárné, egy nagy szűrbe; még Biharba hitt a vármegye gyűlésére Item eljött a házamhoz kérőért*), nem adtunk nekie, megfenyegetett, hogy : nem adátok, de bizony megbánjátok.

Csakhamar azután a kis leányom orczáján rút fekély támadott, azután ő adott írat, azzal gyógyult meg. Item, most húshagyókedd tájban egy köböl búzát kért töllem, nem adtam neki, megfenyegetett : nem adsz búzát, de bizony adnál még : attul fogva nincsen egészségem.

Sextus testis Nagy Mihály, annorum circiter 38, fatetur sic : Mikor Nagy Ferenczet hazahozták az orvostul a tavaszszal, oda mentem, Balázs Gáspárné is oda jött. Hallottam tülle akkor, hogy azt m ondotta: ha ahhoz a varázslóhoz nem vitték volna, itthon is meggyógyult volna, de ha én valakivel jót teszek, csak nevetik, hogy engemet égetnek.

Septima testis Paládi Pálné, annorum circiter 36, fatetur sic : Tavaly eljött hozzám Balázs Gáspárné, panaszolkodom neki, hogy egy süldő disznómba bele esett a féreg ; azt kérdi, micsodás ; mondom n e k i: süldő. Azt mondja : nem azt kérdem, hanem micsodás szőrú, mert ha én reá olvasok, a Tiszán túl vagyon is, ki kell hullni harmadnapon.

Octavus testis Fazekas Mihály, annorum circiter 40, fatetur sic : Ezelőtt három, vagy négy héttel éjszaka az ajtaim megnyílnak ; ki akartam volna menni, hogy meglássam, mint van a dolog : s hát Balázs Gáspárné áll a házamban, a kemencze mellett, egy nagy

hosszú mentében, s meg akar ölelni.

Mondom neki : hű, veszett lelkű, úgy megcsaplak, hogy két fogad is kiesik: csak eltűnék előlem.

Nona testis Vágó Mihályné, annorum circiter 24, fatetur sic : Az uramtul féltem s a háztul elmentem ; nem mertem haza várni. Balázs Gáspárné behítt s ott háltam, akkor éjszaka búmban nem alhattam ; egyszer eljönnek az ablakra éjszaka,

‘) A > >&érő«-ért szó itt érthetetlen, de határozottan így van írva.

azt mondják Balázs Gáspárnénak : gyere már. Azt mondja arra : nem mehetek én, hanem csak menj el Panna. Azután, egy kevés idő múlva ismét eljönnek s azt mondják : gyere már hadnagy uram. Azt mondja Balázs Gáspárné arra : nem mehetek én most, ha kapitány vagy, vidd véghez dolgodat.

Decimus testis Szilágyi Márton, annorum circiter 40, fatetur sic : Az feleségem feredőt főzö tt; magam bele ültem elsőben, azután a feleségem. Mihelyt bele ült a feleségem, mindjárt elsivalkodott és felomlott minden teste és csak jajgatott, hogy helyét is alig lelte. Balázs Gáspárnéra volt gyanúságom ; elmenék' hozzá s mondom nekie : az feleségemnek hirtelen esék nyavalyája, te reád vagyon minden gyanúságom, te cselekedted, majd összedarabollak ily, s ilyen lelkű boszorkány.

Undecima testis Molnár Mártonná, annorum circiter 36, fatetur sic : Eljött hozzám Balázs Gáspárné, káposztát kért, nem adtam neki. Mindjárt, hogy elment, a térdem csontja kifordul, a lábomról elestem, most is úgy vagyon. Másszor tejet kéretett tüllem, nem adtam neki. Másik éjszaka a fiamnak mind orrát, száját fére húzták.

Decimus secundus testis Nemes János, annorum 40, fatetur sic : A leányom lábát megvesztették, négy esztendeig sebes volt. Balázs Gáspárnéra volt minden gyanúságom. Egyszer elmenék hozzá s mondom n e k i: no anya, gyógyitsd meg a leányom lábát, mert te etted meg, boszorkány vagy. Arra azt mondja : mit bolondoskodol, nem tudod, mit beszélsz, nincs neked eszed. Mondom neki : de vagy tudom, vagy nem tudom, de boszorkány vagy. Azért most is azt mondom : boszorkány.

Decimus tertius testis Nagy István annorum circiter 30, fatetur sic : Hogy Nagy Ferenczet a doctortul haza hozták, oda mentem, Balázs Gáspárnét is oda hítták. Hallottam Balázs Gáspárnétul, hogy az orvos asszonynak azt mondotta: miért hittál ide, hiszen ellehetett volna nálam nélkül, — mert nem lészen ennek a gyermeknek semmi gondja. Elment aztán Balázs Gáspárné, hogy haza felé ment, az utczán hallottam a szájából, hogy azt mondotta az orvos asszonynak: ő is olyan boszorkány, mint én, nem nagyobb ő is én nálam.

Decimus quartus testis Molnár Mihály, annorum circiter 20, fatetur sic : Éjszakának idején eljöttének hárman, megakartak kötözni, kértek, hogy álljak közzéjök, én aztán mondattam nekiek : nem állok bizony én. Balázs Gáspárné volt egyik, az ketteit nem ismertem. Akkor éjszaka úgy össze rontották a hátamat, hogy olyan volt, mint a tört szén, hogy aztán a doctorhoz vittek, orvosságot adott és olyat vetettem ki, mint a csont vagy a kő, háromszegü volt. Azt mon-

dotta a doctor, hogy két vagy három nap múlva meghaltam volna.

HegyközPályi főbíró, tanácsával együtt

Per juratum notarium extradatum.

Pesti György.

Hegyközpályii 27. Maii 1726.

ˆEredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 973.) CCCXXXIV.

Bihar vármegye 1726.

Kis Mihályné Sallai Erzsók ellen az ártándi községi elöljáróság által foganatosított tanúkihallgatás s azt a földesuraság meghízottjához beküldő kisérő levél.

Utrum de eo :

Tanú ezen leszen hited, hogy Kis Mihálynénak Sallai Erzsóknak, a kondás napának, ha tudnád valami boszorkányságát, láttad, vagy

hallottad valakitől, vagy penig valami boszorkánysághoz illő dolgát, vagy cselekedetét.

Secundo : Ha hallottad volna, hogy Bús Mártont, vagy maga személyében, vagy cselédjét, vagy maradékát is szidta, vagy átkozta volna, akármely szitkokkal vagy átkokkal, tartozik megmondani.

Tertio : Azt is hallottad volna, hogy a mikor a nemes vármegyében fogva volt is az asszony, onnan is úgy bocsátották el, hogy ebben a nemes vármegyében sehol meg ne maradjon, hanem a vármegyéből kimenjen lakni.

Quarto : Kit tudnál magadnál jobb tanúnak lenni.

Ezen punktumokra tartozol hited után megmondani, a mit ezekben tudsz, láttál, vagy hallottál; kedvezés, barátság, félelem, harag, irigység, atyafiság, szeretet nélkül. Isten téged úgy segéljen.

Primus testis Nagy Mihály annorum circiter 40, examinatus bene fatetur : Hallottam azt, hogy a nemes vármegyéből kimenjen, itt ne lakjék.

Secundus testis Kovács György, annorum circiter 50, examinatus bene fatetur : Hallottam Béni Jakabnétúl, hogy mondotta az asszonyok előtt : hiszen a kurvák éjszaka a gyermeket közzülök ki vették és a földhöz csapták, nem volt annyi tehetsége, hogy Bús Mártont felkölthesse, mikoron kimentenek az ajtón, ketten voltának.

Tertia testis Lovas Jánosné annorum circiter 35, exa-

minata bene fatetu r: Hallottam Bús Márton n a p á tú l: Kelj fel Bús Márton, kelj fel Bús Márton, mert úgy verik a gyermeket a szövőhöz, ugyan locsog. Ad tertium punctum : Hallottam azt is Mosik szájából, hogy mondotta : Kár ezt az asszonyt a faluba tartani, mert a nemes vármegyében is megtiltották, hogy itt ne lakjék.

Quartus testis Hámos Mihály annorum circiter 30, examinatus bene fatetur : Hallottam Mosik János szájából, hogy mondotta volna, egy Marjai ember, Sallai Erzsóknak attyafia kérdezte volna Mósik Jánostul, hogy Ártándon lakik-e az az asszony, a ki mostanság jött ki Váradrul. És Mósik János mondotta, ott lakik, Szőke Andrásnál.

És a Marjai atyafia m ondja: azt tudtam én, hogy eddig Nádudvarra küldték lakni régen.

Quintus testis Lovas János annorum circiter 30, examinatus bene fatetur : Hallottam Borsi Györgytől, hogy a hegyen voltunk, hogy mikor megfogták az anyját, a leánya mondotta volna : én attul félek, hogy az én anyám reám vall. Azt is hallottam Borsi Györgytől, hogy mondotta volna a leánya, nem tudom hová való leányoknak : járjatok ti ide én hozzám, én titeket jóra tanítalak.

Sexta testis Pap Istvánné, annorum circiter 40, examinata bene fatetur : Hallottam Borsinétul, hogy a kondásné mondotta a Keresztesi leányoknak : csak fonjatok nekünk, megtanítunk olyanra, hogy elélhettek utánna.

Septimus testis Létai Sámuel, annorum circiter 30, examinatus bene fa te tu r: Én egyebet nem tudok, de bizony erőssen gyanakszom a fiam dolgáról, némely nap estve lefeküdt a jászolban az istállóban, ott reá ugrott egy macska a vállára, azóta nem bírja a v á llá t; mert, hogy ők oda járnának a vén asszonyhoz, akkor estve is sokat emlegették; azért bizony erőssen gyanakszom.

Octava testis Szilágyi Istvánné annorum circiter 30, examinata bene fatetur : Hallottam Borsinénak a szájából: gyanakoszunk, hogy az a Kis Mihályné, a kondás napa ette meg a Bús Márton kis fiát. Azt is hallottam ugyan Borsinétul, hogy a szemetet visszasöprötték a házban, betötték a pad alá, az az asszony oda ment s mondotta : sujkom van itt nékem, eresszetek be. A kis leány, hogy bé nem eresztette, a pitvarbul az ajtó megül elkapott egy botot, avval elment.

Ugyan ezt is hallottam Borsinétul, hogy mondotta volna : a kis gyermekre reá olvastattunk Mósikné val, azt mondta Mósikné, hogy gonosz tétemény van rajta ; a kis gyermek megkönnyebbedett, hogy reá olvastak. Azután, hogy elment onnan Mósikné, a gyermek ismét megnehezedett. A kis gyerK O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

meket el akarták vinni Mósiknéhoz, de nehezen vihették el, mert csak kiáltozta a gyermek: ihol jönnek utánnunk.

Másnap aztán oda jőve a menyecske, az asszonynak leánya, a kondás felesége, köszöne s mondá Borsiné neki : mi elég rosszul vagyunk, mert az éjszaka eléggé megkínzának enge met s a kis gyermeket, a kis gyermeket elvötték mellőllem, úgy verték a szövőhöz ; két lábatlan ember bejöve, az egyik a Bús Márton lábához álla, a másik a gyermeket elvötte mellőllem, a szövőhöz verék, azután úgy csapták mellém; hogy a gyermeket elhagyták, eleget kiabáltam a vömet, mert igen aludt volt, soha fel nem serkent; annak utánna magamnak esének, jól megkínzának. Ugyan ezt is hallottam Borsinétul, hogy mikor a menyecske oda ment volt, beszélt neki holmit, arra mondta Borsiné : hadd rá jók jó menyecske, mert a ki dolga az jó helyen tett föl, mert Borsi György ha valahol a Körös mellett, vagy hol találja, bizony a vízbe veti. Akkor jövő

éjszaka — mond Borsiné — úgy megnyomták Borsi György fiamat, háromszor majd megölték; magunkat is elijesztett, aludni sem mertünk akkor éjjel.

Nona testis Kovács Györgyné, annorum circiter 40, examinata bene fatetur : Hallottam Borsinétul, hogy a gyermeknek ganéjját felkötötték a kéménybe, leszúrtak onnan.

Decima testis Vincze Istvánné, annorum circiter 40, examinata bene fatetur : Hallottam Borsinétul, hogy a gyermeket elvették mellőlle és a földhöz verték.

Undecima testis Menyhért Jánosné, annorum circiter 42, examinata bene fatetur : Hallottam egy keresztesi asszonytul, hogy egy főzet sót kért tűle Sallai Erzsók, az asszony nem adott neki, Kenderesi Jánosné sót, a gyermekét összetörték s a gyermeknek az anyja reá mondotta Sallai Erzsókra : te etted meg a gyermekemet. Ugyan egy minémű napon Sallai Erzsókkal voltam Váradra egy szekeren és a szekérről le-szállottunk és mondotta Sallai Erzsók: be idézem Bús Mártont, hogy engem gyalázatba kevert. Arra a mondására úgy szólottám : megveri az Isten, a ki olyan ép gyermeket elrontott.

Ugyanazon éjszaka erőssen megfogdosták az inamat, azért bizony gyanúságom van Sallai Erzsókra.

Decima secunda testis Nagy Istvánné, annorum circiter 28, examinata bene fatetur : Hallottam Borsinétúl: megötték a gyermeket és én mondék arra, kicsoda ? Arra mondja Borsiné : a kondásné anyja ; és én mondék : jaj átkozott.

Decimus tertius testis Pánit István, annorum circiter 60, examinatus bene fa te tu r: Hallottam, hogy a nemes vármegyében Sallai Erzsókot ne fogadják be sohol is, de Szőke András felelt felőle ; azomban, hogy a bíró megtudta, hogy-

a házához befogadta, megbüntették öt itcze b o rral; és annak utánna is Szőke András felelt felőle, hogy tiszta személy, úgy hagyták megmaradni a faluban. Ugyan hogy Yáradrul a falu dolgában hazajöttem, bíró úr házához mentem, ott hallottam Borsinétul, hogy a Bús Márton házába bétette a szövőt Bús Mártonná, úgy kellett elmenni annak az asszonynak onnét.

Annak utánna ugyan más éjszaka Borsiné személye szerint látta, hogy Borsiné és Búsné mellől felvötték a gyermeket, úgy verték a szövőhöz, azt penig személye szerint mondotta Borsiné Sallai Erzsókra. Sallai Erzsók penig tagadta, hogy : nem láttál engemet. Borsiné penig mondotta : úgy láttalak, mint most látlak. Sallai Erzsók mondja arra Borsinénak: nagyobb ördög vagy te az ördögnél, hogy meglátod az ördögöt.

Borsiné penig erőssen állatta szemtől szembe előtte : te voltál, nem más, te veréd a szövőhöz a gyermeket. Sallai Erzsók mondja arra Borsinénak : nem igazán mondod, mert nemhogy cselekedtem volna, de még szántam. Borsiné mondja arra : dehogy szántad, még nevettétek leányostul, mikor mi sirattuk a gyermeket, arra fogtad, hogy farkast látott a gyermek a kutas mellett s attul ijedt meg, s ugyan meg arra fogtad, hogy pénzt nézettünk a gyermekkel, úgy ijedt m eg; mi penig bizony soha se nézettünk pénzt vele. Azt is mondotta Borsiné, hallottam : jó helyen tött fel, mert megtanít Borsi Gyurka a gyermekért. Annak utánna mind Borsi György fiamat, mind magamat három éjszaka mind a kettőnket megnyomtanak és magunkat basarózsával orvosoltuk, úgy szűnt meg róllunk.

Decimus quartus Pánit György, annorum circiter 27, examinatus bene fatetur : Hallottam a Létai Sámuel hátul, hogy egy est ve beszéllettek egymás közt Sallai Erzsók felől, ugyan akkor éjszaka, mikor emlegették, megnyomták őket..

Decima quinta Szilágyi Jánosné, annorum circiter 30, examinata, bene fa te tu r: Hallottam egy püspöki Hunyadi nevű embertől, hogy mondotta volna Butsi úr neki, hogy ki menjen ebből a vármegyéből.

Decimus sextus Borsi Jakab annorum circiter 70, examinatus bene, fatetur : Hallottam Keresztesi Kenderesi Jánosnétul, hogy kérdezte volna a gyermeket Sallai Erzsók : gyógyul-e a gyermek komám asszony ? Arra mondotta Kenderesiné : nem úgy etted meg, hogy meggyógyuljon. Ezt is világosan hallottam, hogy mondották, hogy harmadnap kimenjen a falubul Keresztesről.

Decima septima testis Munkácsi Lászlóné, annorum circiter 30, examinata bene fate tu r: Hallottam, hogy mondotta : hogy Bús Mártonná gyermekének ganéjját felkötötték a kéményben ; Sallai Erzsók oda ment hozzájok, a pitvarban 24*

egy fát felvett, elment vele. Ugyan Borsinétúl hallottam, hogy valami Keresztesi leányoknak mondotta volna a Sallai Erzsók leánya, a kondásné, hogy : lakjál velünk te, *megtanítunk a boszorkányságra, mert jó élet az, elélhetsz azután.* Azomban azt is hallottam, hogy m ondották: a gyermeknek feredőt csináltak, Sallai Erzsók nem szenvedhette a feredőnek a szagát, elment a háztul, el is költözött onnét.

Decima octava Miskolczi Andrásné, annorum circiter 60, examinata bene, fatetur : Hallottam Borsinétúl, hogy a fejére teszi Sallai Erzsóknak a kézit, úgy esküszik meg, mert tudja, hogy a Sallai Erzsók dolga.

Decima nona testis Gergely Pétemé, annorum circiter 50, examinata bene, fa te tu r: Hallottam Borsiné szájából, hogy mondotta : a gyermekemet megették, a nyakát kitekerték, magamat penig jól megkínzottak, a gyermeknek a vállát letörték, az oldal csontját ketté tö rté k ; nagy gyanúságom van a kondásné anyjára érette.

20mus testis Hámos Péter, annorum circiter 28, examinatus bene, fatetur : Hallottam egy Marjai tőzséres embertől, tudakozódott tüllem, hogy hol lakik most Sallai Perzse.

Én mondottam, Ártándon lakik. Azt m ondja: atyámfia az énnékem Perzse néném, azt tudtam, hogy Nádudvarra is küldték az én némémet lakni, ezt a kezemet is ő vesztette meg, az ángyát is megégettük, de ha ő is el nem szaladt volna, ötét is Nádudvarra küldtük volna lakni.

21us testis Menyhért János, annorum circiter 50, examinatus bene,

fatetur : Hallottam, Keresztesi Gellén Pétertől, hogy mondotta : mért tartjátok ezt az asszonyt a faluban, mert mindnyájan elkárhoztok. Mondottam én arra : ó jó uram !

ha olyan szarva volna, mint az ökörnek, megismernék, ugyan úgy is ellakhatnék nálunk egy kevés ideig. Arra mondja Gellén Péterné Antal Mihálynak : hiszen Antal úr tudja azt maga is, hogy nyilvánvaló ördög az, mert magam is a kezemet a fejére merném tenni, úgy esküdném reá, hogy nyilvánvaló ördög; mert tilalmazzák is ebben a vármegyében lakni, hogy i t t ne lakjék, hanem menjen ki a vármegyéből.

22da testis Borsi Jakabné, annorum circiter 60, examinata bene, fa te tu r: Mikor a kis gyermek rosszul volt, esdeklettünk körülötte mindnyájan, Mósik Istvánnét oda hivattuk, reá olvastattuk, mindjárt megkönnyebbedett a gyermek. Azt mondja Mósik Istvánná: e bizony gonosz emberi tétemény a gyermeken. Mósikné elmene haza, a gyermek mindjárt rosszabbul kezde lenni, a nyaka s az álla fére teke-redék. Az édes anyja Mósiknéhoz vitte a gyereket, oda hált vele mert otthon nem maradhatott, csak kiáltozott: jaj, ahol jön !

jaj a kemenczénél van. Másnap is rosszul volt a gyermek ; hogy mi sirattuk a gyermeket, Sallai Erzsók jött be a házba leányostúl, fére fordultak, úgy nevették a mi nyomorúságunkat. A gyermeket soha se tétettük feredőbe, mihelyt meglátta Sallai Erzsókot, Sallai Erzsók is őtet, csak elsivalkodott.

Akkor jövő éjszaka magam is ott háltam a gyermek m ellett; mint egy éjféltájban csak bejövének az ajtón ketten, — egy cseppet sem aludtam, — az ajtó penig be volt téve, egyet fordulának az ajtóba, egyik a Bús Márton fejéhez álla, a másik a gyermeket elveszi melőllem, az esztevátához veté erőssen, meg csak vissza csapá mellém, mint egy dögöt. Annak utánna magamnak álla, magamat is össze csapkoda, roncsola. Másnap reggel odaméne az öreg Miskolcziné, panaszolkodám neki, mikép jártunk az éjjel a gyermekkel: de jó helyen tett föl, mert Borsi György fiam bizony megmártogatja a vízben, nem úgy lesz, mint Keresztesen cselekedett. A fiamat úgy megnyomták háromszor, csak nem megölik. Haza megyen Miskolcziné, megbeszéli Sallai Erzsóknak: a gyermeknek mindjárt helyre megyen a nyaka s az álla, mindjárt megszóllal a gyermek.

23us testis Bús Márton, annorum circiter 32, examinatus bene, fa te tu r: Láttam szememmel, a gyermeknek feredőt csinált az anyja, belé nem tehették a gyermeket a feredőbe, mert mihelyt meglátta Sallai Erzsókot, Sallai Erzsók is őtet, csak elfeketedett a gyermek ; azt tudtuk volna, hogy majd belé áll a nyavalya is. Hallottam azt is Keresztesen egy asz-szonytul: mikor Sallai Erzsók Váradon fogva volt a tömlöczben, a leánya ő nálla lakott Keresztesen s hallotta tüle ezerszer is, hogy bizony félek, hogy én reám vall az én anyám. Azt is hallottam Keresztesen Kenderesi Jánosnétul: a keresztesi leányoknak úgy mondta a Sallai Erzsók leánya, a kondásné : te lakjatok itt, Szent György napig fonjatok minekünk, megtanítlak olyan mesterségre, még e világon élsz, elélhetsz utálna.

(Egy külön félíven.)

Ezek a belől includált fassiók sokak lévén, papirosunk penig szűk volta miatt egy végben meg nem csinálhattuk s ezért errül kegyelmedtül, mint bizodalmas jó urunktul bocsánatot kérünk, hogy ez iránt meg ne ítéltessünk.

A felső napokban 29. Aprilis vala nállunk tekintetes nemes vitézlő Zelizi István nagykerekii udvarbíró uram ő

kegyelme, mely napon is egy suspecta personát kalodába tétetvén, itten lévő bíró uramra keményen reá parancsolt ő kegyelme, hogy azon suspícioban levő személyre szoros inquisiti ót perágáljon és ha valamit a tanúk componálni fog-

nak, kegyelmed kézihez bíró úr beküldje. Melyet is bíró uram kötelessége szerint végben vitt és kegyelmednek be is küldött az asszonyemberrel e g y ü tt; már kegyelmed lássa, mi cselekedendő lészen véle.

Ezzel Isten éltesse kegyelmedet szerencsésen, kívánjuk szívbül.

Maradunk is kegyelmednek mindenkori kész szolgái, Ártándi bírák és lakosok.

Márton István főbíró cum sibi adjunctis. Actum in Ártánd 1726. die 1-ma Maii.

Czím :

Méltóságos fő comissarius Kiczíng uram ő nagysága érdemes praefectussának tekintetes nemzetes vitézlő Erdélyi István bizodalmas nagy jó urunknak ő kegyelmének kezéhez küldöttük ezen írásunkat nagy böcsülettel.

Ártándról—

Várad-Olasziba.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 973.) cccxxxv.

Dés, 1726.

Hivatalból emelt vádindítvány Szaniszló Borbála ellen boszorkányság gyanúja miatt.

Lőcsei József városi hadnagy 1726. aug. 30-án a következő vádindítványt teszi: »Citatoriamból constal, hogy az incta citatoriamban deciaráit időben, helyben személyeket boszorkányságával megvesztett és nyomorékká tötte. Melyet is ha tagadna, data exmissione ellene comprobálni kész leszek, comprobálván, megkívánom a jure, a haza törvénye1 szerint boszorkányságáért megégettessék és ha javai maradnak, azokból költsége, fáradsága az actornak refundáltassék.«

A magistratus bizonyítást rendel el.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCCXXXVI.

Dés, 1726.

Szaniszló Borbála már 1723-ban perbe fogatott, de akkor megszabadult. Az 1726-iki Ítélet szavai szerinti: »az akkori vízpróba sem a maga rendin vitetett véghez«. Azóta is meg-

újította rossz cselekedeteit, azért »hogy tűzzel megégettessék, elvégeztetett.«

(Vasárnapi Újság. 1871. No. 3. K özlötte: *Pataki Ferencz.)*

CCCXXXVII.

Ugocsa vármegye, 1726.

Kökényesdi lakos Szabó Mihályné ellen folytatott tanuvallatásból egy rövid töredék maradt fenn ; ítélet nincs.

A tanúkihallgatásban a legszokottabb betegség okozásáról és marhák elpusztításáról szóló eseteken kívül, alig van figyelemre érdemes.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fasciculus I. No. 46.)
CCCXXXVIII.

Ugocsa vármegye, 1726 7.

Molnár Andrásné Mészáros Krisztina ellen foganatosított tanúvallatás, ítélet tűzhalálra.

Anno, 1726. die 25 Maii.

Inquisitio magistratualis contra Christinam Mészáros consortem Andreae Molnár in possessione Tisza Újlak.

Utrum de eo :

l mo. Tudja-e bizonyosan a tanú, avagy hallotta-e nyilván és kitől Molnár Andrásné Mészáros Krisztinának varázslását, ember, vagy oktalan állat megvesztését, nyargalását ?

czérnának, vagy egyéb boszorkányi praktikának udvaron, utczán, házakban, vagy akárholott elnyujtását, vetését ?

fenyegetődzését, hogy ha valaki megfenyegetése után megbetegedett s nyomorodott volna ? Kivált Nemes Pap Tamás úr és Veres István is s úgy többek, ha ő miatta estek-é betegségbe, annyival inkább miatta nyomorodtak volna meg ?

Pejére mer-é esküdni a tanú nemes vármegye előtt való authenticatióban ?

2do. Hasonlókép Ács Miklós gyermeke is a Mészáros Krisztináiul adatott tejtől betegedett-é meg és a reá izenés után, ugyan ő adta tejtől gyógyult-e meg ? Ugyan az a tej, kit a gyermek meg nem ehetett, mivé vált ?

3ti0. Ezeken kivül is minémű circumstantiákat tud a tanú

boszorkánysága iránt, hiti után vallja meg.

Primus fatens providus Georgius Vincze, annorum 46, juratus examinatus ad l raum. Mészáros Krisztina iránt a fatens semmit sem tud bizonyost, hanem az közönséges hallomásokból való gyanúságot, kit mások jobban megtudnak mondani.

376

ÜGOCSA VÁRMEGYE, 1726/ 7.

Secundus fatens Nicolaus Ács, colonus domini Alexandri Ajtai, annorum circiter 48, juratus examinatus ad l mum: Vallja ezen fatens : Az elmúlt tatárjáráskor bíró lévén a faluban (minthogy tatárjárás alkalmatosságával sok egyetmás veszett el) az fatenst kényszerítették, hogy keressék ki, kik lopták az elveszett portékákat. A miért is megindultak a faluba motozni és két pénzen felül úgy eskették az embereket, ki mit vitt el. Kriskát is megeskették és megeskütt, hogy sémit sem vitt el. Akkortájban is hozott pedig egy zsákot kihasítva, kit is a kertjébe töklevél közziil húzott ki a fatens.

Mely hamis hitiért Kriskát akkor meg is fogatta a falu, más három emberrel, úgy m in t: Molnár Andrással, Vas Istvánnal, Szabó Ferenczczel együtt. Kriska akkor fenyegette meg a fatens bírót ily szókkal: Várjon reá a tüzes ágyában született, lesz oly ember Újlakon, kinek a gyermeke is megsiratja azt nem sok idő múlva, hogy most engem megfogtak; az mint is a fatens, mint bíró járván a falut, ez után egy alkalmatossággal Kriska kiment eleibe az utczára és kínálta tejjel, hogy vigye haza az gyermekének, mivel a fatensnek fejős tehene akkor nem volt. De a fatens már gyanús lévén hozzá, a meg-fogatásakor való fenyegetődzéséért, hogy valakinek megkeseríti a gyermeke, akkor a tejet el nem vötte. Másodszor ugyan a falut járván fatens, akkor is eleibe vivén egy csupor tejet, hogy vigye el a gyermekinek, akkor sem vötte el. Harmadszor ismét nem sok idő múlva a falut járván a fatens, ugyancsak reá tudta a tejét és haza vitte a gyermekének és oda adta enni a gyermeknek. Mely tejet megevén a gyermek, erőssen megbetegszik, úgy annyira, hogy hat egész hétig az anyja le nem tehette karjáról, sem éjjel, sem nappal. Látván a fatens gyermekének ily szörnyű kínját, Vincze Jánosnétul, — minthogy nénje Kriskának, reá üzent Kriskára, hogy mondja meg neki, ha ő csinált valamit a gyermekének, gyógyítsa meg.

Melyre Kriska csak azt felelte : a ki megverte, meg is gyógyítja.

A gyermeknek sok és igen nagy kínja lévén, sok ember sokat jovallott, a többi közt azt is: a gyermeket hugyoztassák az maga csizmácskájába és akasszák a kéménybe, a ki valamit csinált a gyermeknek, oda megyen, de harmadnapig a kéményben kell a csizmát tartani. Ezt megcselekedvén a fatens, ott tartották a csizmát a kéményben. Szinte mikor leakarták venni a csizmát a kéményből, a fatens ki megyen az utczára, látja, hogy a mészárszéknél jön Kriska. Azzal a fatens megfordulván mondja : bár csak egy kevéssé ne veszitek vala le a csizmát, mert ihol jő Kriska. Azzal Kriska beérkezvén a házba, mondja a fatensnek : bíró úr miért mondotta azt, hogy én vesztettem meg a kegyelmed gyermekét ? Melyre az fatens **UGOCSA VÁRMEGYE,** 1726/7.

3 7 7

mondja : most is azt mondom Kriska, ha tudsz valamit, gyógyítsd meg szép szerint, mert reád gyanakszom, a te nyelvedért. Arra Kriska kér magának egy polturára bort, — korcsmáros lévén akkor a fatens, — adtak is neki. A fatens mondja Kriskának : adj egy kis tejet a gyermeknek. Melyre Kriska mondja : adok, ha egy tál lisztet adsz; a fatens felesége adott is neki lisztet. A lisztért Kriska tejet küldött a gyermeknek, mely tejben mihelyt ött a gyermek, mindjárt könnyebben lőtt. De az mely tej a gyermektől megmaradott, másnap abban a gyermek nem ehetett, mivel savós vizzé vált. Ezen megírt okokbul, circumstantiakbul egész gyanúsága a fatensnek Kriskára van, gyermekének betegsége s gyógyulása iránt.

Sőt nemes vármegye előtt is tempore authenticationis úgy fateálja, hogy az gyermekének sérelme, gyógyulása nem mástul, Kriskától van. Hasonlóan Veres Istvántul is hallotta hogy egész gyanúsága nyavalyája iránt, — a kiben meg is holt, — egészen Kriskára v o lt; abbul az okbul, hogy az falu kántorán a maga borát árulta Kriska, Veres István ki vonatta és akkori sok fenyegetődzése után gyanakodott reá.

Tertius fatens Andreas Zöld, colonus domini Alexandri Újhelyi, annorum circiter 36, juratus examinatus ad l mum vallja ezen fatens : Ennek előtte egynéhány esztendővel a fatensnek szénája a kert végében lévén rakva, mivel szomszédja volt a fatensnek Kriska, az marhája Kriskának a fatens szénája alá szokott. Sokszor requirálta a fatens Kriskát, hogy a marháját fogja el a széna alól, de semmiképpen nem cselekedte.

Egy alkalmatossággal a fatens kimegyen a házbul, hátra tekint a szénája felé, hát akkor is ott alatta van a Kriska marhája. Akkor

fogja magát a fatens és a Kriska marháját kihajtja a széna alól, s bémegyen Kriskához a házba és mondja neki : Kriska, mit akartok, talán mind meg akarjátok a szénámat etetni ? A fatens meg is szidta K risk át: ördög ágyában született, bizony a vasvillával keresztül verem a marhátokat, ne járassátok a széna alá. Azzal a fatens ki indulván a házbul, Kriska vissza szidja a fatenst. A fatens is széjjel nézvén egyebet nem kaphatott, hanem egy követ felveszen, hogy meghajtsa Kriskát, de nem hajtotta. Hazamén vén a fatens harmadnap alatt úgy el esik a jobb karjának ereje, hogy egy hónapig sem foghatott a kezével, sőt a hátát sem vakarhatta vele. Azonban ezen fatensnek földes ura Újhelyi Sándor ur ő

kegyelme, a szokás szerint, adván a fatensnek egy tehenet telelni, azzal is igy járt. Minthogy annak előtte is sokszor a Kriska kútján itatta a fatens marháját, — kiért való haragudt is Kriska, — akkor is a többi közt egyszer oda vezették innia a. marhát kötélén feleségestül. A felesége maga tehenét vezette,

maga pedig a fatens a földes ura tehenét. A merre vezették a kútra, térdignél alább való sövényen kellett volna a marhának átlépni, minthogy azelőtt is azon járt átal. Akkor is a fatens tehene békével átalment, de az nraságét, mihelyt átal-léptette, hátra esett. A fátens költötte, hogy felállana a tehén, de semmiképpen lábára nem állathatták. Azután sem állott fel soha, pedig állásban is csinálták annak rendi szerint, de még sem használt; meg is döglött a tehén. Ezekért, mind a kézinek elesésséért, úgy a tehén elrontásáért, egészen Kriskára gyanakszik, hogy nem más, hanem ő miatta esett. Ezenkivül harmad éve ugyan magának is a fatensnek egy harmadfű igen kövér tinója lévén, az is csak hirtelen megdöglött, a melyet midőn megnyúzott, embereket is hitt oda nézni, mert olyan volt, mint a tört szén a háta a bőr alatt. Ezt is Kriskára vallja, melyet hittel is fateái. A kezéért nem is csak gyanakszik, hanem bizonyosan hittel is reá vallja, hogy bizonyosan nem más, hanem Kriska cselekedete.

Quarta fatens Éva Halmi, consors Andreae Zöld annorum circiter 36, jurata examinata fatetur : Az fatensnek Kriska bűjös-bájos boszorkánysága felül gyanúsága mibül van, igy következik. Elsőben: ennek előtte egy néhány esztendővel ezen fatens gyermekágybul feltámadván, korcsoma volt a hálánál, Kriska pedig sem annak előtte, sem annak utánna a házához nem járt, hanem akkor oda

küldötte a leányát egy polturára borért, holott másutt is volt korcsoma. És a midőn a fatens asszony egy polturára bort adott a leánykának, elment. Azután a fatensnek a teje úgy elapadt, hogy teljességgel semmi sem v o lt; maga is halálra betegedett a fatens.

Keveset jobbra fordulván a fatens, Kriskát a midőn az utczán meglátta, mondta n e k i: te eb ágyába született, vissza add a tejemet, ha elvetted, mert nem Ács Miklósra akadsz. Azután a fatensnek a teje is megjött. Másodszor vallja : Hogy az urának Zöld Andrásnak, a kezének elesése és romlása iránt is egy-általjában való bizonyos gyanúsága Kriskára vagyon; kit hittel is reá mer mondani. Harmadik dologért való gyanusága fatensnek Kriskára : a mit az ura is fateáit a földes ura tehenének elromlása iránt. Negyedik dologért való gyanúsága, magok ökör tinójának hirtelen való megdöglését is Kriskának tulajdonítják; mivel csak azelőtt adván be fatens Kriskát a szolgabirónak, abbeli haragjában cselekedte. Ugyan tatárjáráskor, tudja a fatens, hogy lopott a templombul Kriska holmi egyetmást, mely miatt meg is fogatott és kalodáztatott v o lt; s a miatt volt Ács Miklósnak is gyanúsága_ Kriskára gyermeke miatt, hogy ő vesztette volna meg.

Quintus fatens Ambrosius Varga, annorum circiter 38.

UGOCSA VÁRMEGYE, 1726/7.

379

juratus examinatus ad l mum : Vallja, hogy az elmúlt tatárjárásnak alkalmatosságával, mivel hogy az templombul sok egyetmás veszett el, a nép lecsendesitísével aztán, a falu esketett egymás közt, hogyha valamit kikeríthetnének egymástul. Az mint találtak is egynél, másnál, Kriskánál is. Azután egy alkalmatossággal, nem sok idő múlva Borsovárul a Kriska nénje, a ki testvér atyafiának felesége oda jövén Újlakra, a mely főkötő a fején volt menyének megismeri Vári Andrásné, hogy az ő főkötője volt, a ki tatárjáráskor elveszett volt.

A mint kérdezte is Vári Andrásné a menyecskétől, hol vötte azon főkötőt : megmondotta, hogy Kriska adta neki. Ezen fatens már akkor bíró lévén, neki megmondották a dolgot és a főkötőt a menyecskétől a törvényig kézbe kérették s kézbe is adta. De törvényre nem compareálván a menyecske Borsovárul : Vári Andrásné megbizonyította, hogy a főkötő

övé, azokkal, a kik varrták a főkötőt. Mely dologért a fatens így járt

csakhamar : a midőn úr dolgára ment a fatensekével és szántott volna, a mikor kibocsátották és nyugodtak, a fatens is elaludt és aluvásában mintha harapófogóval szorították volna a hasát a hátához, sem nem fekhetett, sem nem járhatott, hanem csak ordított kínjába. Mint kínos ember mindenüvé kívánt folyamodni; Fejér Anokhoz is elment. Fejér Anok meglátván őtet, minden kérdés nélkül azt mondja latensnek : a főkötő bánt téged jó ember, ne félj semmi bajod nem leszen ; innia is adott fatensnek. Ezen nyomorúságáért azért gyanakszik a fatens Kriskára, hogy a midőn a főkötő

igazításnak az előtt terminust vetett volt a fatens, mint bíró két hetet, hogy azon terminus, mert Kriskának nem tetszett, meg ne lehessen. A mint ugyanakkor is esett a nyavalya, mikor már a terminus közel v o lt; el is múlt osztán a törvény a bíró kínja miatt. Más okbul ezért gyanakszik a fatens Kriskára nyavalyája iránt, hogy a midőn haza ment Fejér Anoktul, mindjárt megtudta Kriska, — sem azelőtt pedig, sem azután a fatens házához nem járt, — és csak járt a fatens kapujához, meg vissza. Csak nem kerülhette el, bement a fatenshez oly praetextus alatt, hogy a kokassa oda jár, fogja meg a fatens felesége. Azután a Fejér Anoktul italt megiván a fatens, Isten kegyelméből azóta semmi hijja sincsen.

Sextus fatens Ladislaus Kerhány, colonus relictae condam Martini Juhász. Kriska boszorkánysága iránt ilyen gyanúja vagyon : Ez előtt egynéhány esztendővel Gál Miklóssal miért szólalkoztak. össze, a fatens nem tudja, hanem hallotta, Gál Miklós falu hallatára kurvázta, boszorkányozta Kriskát. Ezt hallván a falu, oda üzent a falu Kriskához a bírótul Molnár Mihálytul, hogy a falu hallatára minthogy összekurvázta és 380

boszorkányozta Gál Miklós, czitálja a falu törvényére. Tanúkat eskettek ellene, a kik hallottak, hogy Gál Miklós össze-boszorkányozta. Törvényt is töttenek reá, hogy addig templomba ne járjon, még ki nem tisztítja magát, de ez óráig sem tisztította ki magát. A falunak ezen deliberatumát, hogy templomba ne járhasson, az fatens, Kerhányi László és Molnár Mihálytul üzente meg a falu Kriskának. Melyre Kriska egyebet nem felelt, hanem mondotta, ez mind Kerhányi László és Molnár Mihály dolga. Akkor este, mikor a csorda hazajött, behajtja a fatens a maga tehenét az udvarára, de az udvarán semmiképpen meg nem maradott, csak ki szaladt, — holott soha sem volt szaladó, sem az előtt, sem azóta az a marha, most is tartja a fatens, — a mezőre. Harmad napig sem

tudtak mit csinálni a tehénnek, csak elszaladt volna, meg sem. fejhették külömben, hanem megkötötték. Sőt minden marhája az udvarán úgy félt, hogy nem tudták, mi lelte. Hasonlóan Molnár Mihályé is úgy szaladt el akkor este együtt fatensével.

Ezekért tulajdon Kriskára gyanakszik, hogy ő cselekedte, azért, hogy a falu deliberátumát is ő tőlök üzente meg a falu.

Septimus fatens Thomas Pap, nobilis annorum circiter 48, examinatus fidem ad suum fate tu r: Kriska bűvösbájos boszorkánysága iránt historice így fate ái: Hogy ennek előtte circa 5 vagy 6 esztendőkkel, mikor szűk időcske vala, Kriska szegény állapottal lévén, gyakran a fatenshez elküldött victua-liákért ; a mint is mindenkor adtak neki. Hanem egy alkalmatossággal, újabban elküldvén a leányát a fatenshez hagyma kérni, mondja a fatens felesége : ó jó leány, ha nekünk annyi volna is, mint egy úrnak, sok volna az ti kéréstek. Azzal a Mészáros Kriska leánya elmenvén, semmit sem adtak neki. Az fatens mondja az feleségének : jaj feleségem, miért nem adtatok n e k i; tudod-e, mint járt a szegény Varga Ambrus és Vári András, vagy marhánkat, vagy magunkat veszt el. Azután néhány nap múlva a fatensnek megdöglött egy kancza tinaja, a melyet midőn megnyúztak volna, olyan volt az háta, mint az tört szén, az bőr alatt a teste ; kit egynéhány ember látott.

Más alkalmatossággal küld a fatenshez Kriska egy véka rozsért kölcsön ; adott is neki, el nem merte mulatni, az mely ma is oda vagyon, azóta sem merte kérni a fatens. Azután nem sok időre, aratás tájban, mikor a csorda hazajött, a fatens felesége, a midőn ki megyen tehén fejni, a tehén nem áll meg. Azzal mondja a fatensnek a felesége : jöjjön ki kend, fogja meg azt a tehént, bár csak a hornyát hagyná megszopni. Azzal a fatens kimegyen és ott bajlódik feleségestül a tehénnel. Mikor ott volnának, látják, hogy Kriska csak bemegy a házba. Azzal mondja a fatens a maga feleségének : hiszen jól láta minket **UGOCSA VÁRMEGYE,** 1726/7.

Kriska, bement a házba, mit csinált ott ő. A fatens is dolgát végezvén feleségével a marha körül, mennek befelé a házba.

Akkor jön elejekbe szembe Kriska a házbul és mondja a fatensnek : én régen vagyok már itt. Arra felel a fatens : látom, mit keresesz itt, hiszen tudod, mikor mi ketten ide kint vagyunk, senki sincsen a házba, te penig láttál minket ide ki. Azzal mondja ismét Kriska :

nem azért jöttem én, hanem öt forint kellene nékem kölcsön. Melyre felelt a fatens : neked bizony Kriska minden dolgod csak kötekedés én velem, hiszen harmadnapja, hogy róllunk elment a Dúló, azt sem fizethettük ki egészen, nem hogy neked adhatnék öt forintot. Azzal elmenvén Kriska, az fatens csak fáradozott, erőtlenkedett. Azután újabban küld a fatenshez kenyérért, húshagyó kedd előtt egy héttel péntek nap. Akkor nem adhattak neki kenyeret, mivel nem sült volt, mert akkor volt szitálva a teknőbe a liszt, a ki oly szép buzábul volt, örökké igen szép kenyere sült. Minthogy penig a fatens akkor kenyeret nem adhatott neki, akkor azt üzente : hogy a tekenőben a liszt, hónap küldjön, egy darab lágy kenyeret adok neki. De reá nem ment s nem is küldött, hanem a fatens kenyere olyan lett, mint az aczél s kova, az kés is alig fogja, a színe sem olyan volt, mint máskor ; pedig tovább a kemenczébe nem állott, mint annak előtte. Abban a kenyérben mihelyt ött, mindjárt ágyba esett akkor éjszaka s elnyomorodott.

Betegségében a párnájában is találtak

afféle csudálatos állapotokat: főkötő formákat nyálas fonásbul, tollúból kötött bokrétákat, az is nyálas fonallal körözve ; ezeken kívül apró boglya formákat is, hamuból csináltat, az udvarán keresztül a kút felé, kit Munkácsi Sándor is látott.

Mindezen dolgok iránt is valamelyek rajta történtek/egészen bizonyosan, hittel is azt mondja, hogy tulajdon Mészáros Kriska cselekedte ; kész az fejére is tenni kezét és megesküdni nemes vármegye előtt is, hogy ő cselekedte, ő dolga. — A mint előttünk a hitet letette.

Octava fatens Anna Bornemisza, consors Georgii Vincze, annorum circiter 50, jurata examinata ad primum et ad omnia ; Mészáros Kriska boszorkánysága iránt ily circumstantiákat val

Ennek előtte circa két esztendővel a fatens igy járt éjszaka, (de nem tudja álmában-e, vagy hogy) hogy akkor egy zsidó lakozván a faluban, a zsidó szekerén a zsidónéval a fatenst is felültetvén Kriska a szekérre — Becsén hol széjjel —

maga lévén Kriska a kocsis, úgy elhordozta, hogy mikor fatens felébredett, oly nagy roncsolódással volt, hogy igen nagygyal; sőt a zsidónő akkor tavasszal meg is tébolyodott.

Nona fatens Sara Kis, consors Ladislai Kerhany, annorum circiter 40, ad l mum; Hallotta, Ács Miklós gyermekének meg-

betegedése Kriskától adatott tej miatt volt, úgy meggyógyulása is, a mint több tanúk referálják. Azomban a latens is úgy járt vele : egy alkalmatossággal, más fél kenyérrel lévén adós a fatensnek, kérte tülle az árát, de nem hogy adta volna, de mocskos szókkal illette ; az fatens sokára, bogy oda ne veszszen a kenyere, két itcze bort elvitt Kriskátul. Kiért igen haragudván Kriska, harmadnap alatt a tehene úgy megvész, hogy ha csak meg nem kötötték, soha nyáron átal meg sem fejhette.

Ismét ilyen gyanú van Kriskához : A fatens fia egy lakodalomban lévén egy alkalmatossággal, mondja Kriskának : Kriska asszony híjjá ki kegyelmed Kocsis Évát. Mondja Kriska: eb híjjá, mig meg nem csókolsz. Megcsókolja, ismét Kocsis Évával is megcsókoltatta magát. Azután a két személy majd megholt egymásért; sőt a legény meg is bolondult a leányért. Holott sem a leány a legényt sem a legény, a leányt, hanem mind a kettő Kocsis Évát csókolta meg. Az fatens osztán reá ment Kriskára, hogy megtudta fia dolgát, reá kényszerítvén, úgy gyógyult meg a fia.

Decima fatens Anna Sáradi consors Nicolai Ács, jurata examinata ad primum et ad omnia, uti secundus fatens fatetur.

Decima prima fatens Barbara Hídvégi, consors Pauli Szilágyi, annorum circiter 22, jurata examinata fatetur : Vallja az fatens : Vásárhelyiné Benébül hozván egy alkalmatossággal cseresznyét, a mely cseresznyét a fatens ura megakarván venni, oda érkezik Kriska, azon alkalmatossággal az cseresznyében d) kosárt megfogván az Csengeri Pál kezében, Kriska elakarván venni, Csengeri Pál nem engedte cseresznyében kivenni. A fatensnek az ura az cseresznyét elvivén maga házához : annak utánna igen rosszul lőtt az fatens ura. Midőn rosszul volna a fatens ura, Csengeri Andrásné mondotta a fatensnek : hej nem gyanakszol-e valakire ? Felelvén : kire tudnék gyanakodni ! H át nem gyanakszol-e Kriskára, hát Szenczíné Kriskára gyanakszik a gyermeke iránt. A fatens menvén a maga urához, kérdette tülle, nem vétette valamit Kriskának. Kire felelt a fatens ura, én nem vétettem, hanem mikor a kosár cseresznyét elhozám, azt fogta meg a kezembe. Ezt megtudván Kriska, hogy egész gyanúsága fatensnek reája vagyon, a fatensre üzen Kriska az bírótól : kivonatja a nyelvét, miért mondja

őtet boszorkánynak. A bíró onnat elmenvén, másnap az üzenet után a fatens ura jobban lett és mankón járt s ágyából felkelhetett. Harmad s negyednapján annál jobban lett a fatens ura.

Decima secunda fatens Kata Lőre consors Nicolai Gál, **J) Régiesen : *ben, bő* helyett.**

annorum circiter 30, jurata examinata fassa fide mediante ad primum : Egyéb boszorkányságát Kriskának nem tudja, hanem Molnár Mihálynétul hallotta, hogy mondotta, az tehenének az csécsi megveszvén : Kriska cselekedte volna, s ő

tölle lőtt. Ugyan Vári Andrásnénak az ura beteg lévén, Vári Andrásné nyilván kiáltotta : te Kriska, a te kezed m iatt vagyon az én uramnak nyomorúsága, te ölted meg őtet, nyilván ki merem mondani.

Decimus tertius fatens Andreas Varga, annorum circiter 28, juratus examinatus fassus fide mediante ad prim um : Erős betegségben lévén a fatens, boszorkánysága iránt ez iránt van gyanúja Kriskára : hogy Szenczi uram is gyermeke iránt ő reá ja gyanakodott; úgy Varga Ambrus is nyomorúságában az fatens felesége fő kötője m iatt Kriskára gyanakodott, azért a fatens is Kriskára gyanakszik, hogy az ő elveszett főkötője m iatt más is nyomorúságba esett. A minthogy ezen fatenst, Zöld Miklós nyomorúságában orvosságért küldötte Fejér Anókhoz és azt üzenték tülle, ki az orvosságért j á r t : Az Istenért is mondja meg, ha Istentül van-e, vagy embertül. Arra Fejér Anók felelt: az jó asszonyt a fő kötő m iatt bántja Mészáros Kriska. Sőt a mely orvosságot adott üvegben az fatens embernek, megmondotta, hogy ma igya meg felét, felét penig másnap, mert ha meg nem issza, egy hétre meg kell halni.

Decimus quartus fatens Alexander Munkácsi, annorum circiter 52, juratus examinatus fassus est fide mediante ad primum et ad omnia : Hallotta a fatens Kriska szájából a fényé -

getést, mondotta Ács Miklósnak : várj rá te — úgymond —

mert még a gyermeked is megkeseríti ezt. Egy alkalmatossággal tehene nem lévén Ács Miklósnak, Kriska tejet adván Ács Miklósnénak, mely tejbül az Ács Miklós gyermeke iván, úgy annyira megbetegszik, hogy hat egész hétig, sem éjjel, sem nappal nem

nyugszik. Annak utánna más tejet adván ugyan Kriska Ácsnénak, kibül is mikor ött a gyermek, mindjárt könnyebben v o lt; a tej pedig, ki megmaradt a gyermektől, vízzé vált. Ezen fatens akkor Ács Miklósnál lakván, ezeket szemeivel látta.

Decima quinta fatens Anna Szabó, consors Thomae Pap, annorum circiter 30, jurata examinata ad primum et ad omnia puncta, uti septimus fatens, hoc addito : Pap Tamás úr panaszolkodott a fatensnek, mint feleségének: feleségem, bizony majd megrémülök, mert Kriska olyan roppant sereggel jött s jön reám, mind veresben vannak. Ez pedig Pap Tamás úr sínlődése előtt volt, még mikor az udvarát fatensnek hamuval fel nem hántolták volt. Azt is vallja a fatens, hogy az hamvatˆ

a hol elhánták volt az udvarán, a fatens kutyájuk minden

hónapban oly véres volt, úgy ment az véri, mint a marhának, mikor megölik.

Decima sexta fatens Catharina Bihari, consors Michaelis Molnár, annorum circiter 38, jurata examinata ad primum et ad omnia : Minémü panasza van a fatensnek boszorkánysága iránt, így fate ái: Hogy egy alkalmatossággal a fatens gyermekét a hideg lelvén, jo vallották, hogy az más kút járói vigyen vizet és azzal öntse meg a gyermekét. A mint el is menvén a fatens, hogy vizet hozzon, a mint Kriska háza előtt ment volna el, Kriska kiugrik eleibe és m ondja: közel vagyon a Tisza és mégis kút vizet kivánsz, szép kis bíróné vagy, leesik az eb a talyigárul, másszor is láttam olyan szép bírónét. Több szókkal a fatenst szidta, mocskolta, melyért a falunak be is adta Kriskát a fatens. Meg is büntette a falu négy itcze borban. Azután még jobban szidta a faten st; sőt úgy járt, akkor nap este a fatens tehene, mikor haza jött a mezőrül, négy felé vetette a lábát, a nyelvét kivetette, soha fel nem állhatott, ha csak nem emelték. Negyed napig volt úgy a tehén, még a hornyát sem bocsátotta alá, negyed nap múlva is, — jobban lévén már a tehén, — a kötélről eloldván, elszaladt, alig érte utói a fatens ura a gazda.

Decima septima fatens Anna Imre, consors defuncti Stephani Veress, annorum circiter 48, jurata examinata fatetur circumstantialiter: Ura betegségéért és haláláért Kriskára.

lévén gyanúja, így fa te á i: Minthogy Veress István hűtős ember volt, Kriska pedig egy alkalmatossággal falu kántorán, falu hire nélkül bort árult, rajta mentek, falu törvénye szerint, falu parancsolatjábul a borát kivonták. Akkor Kriska tött olyan fenyegetést: egy valaki megkeseríti ezt. Minden ember félvén tülle, Vincze János nevű ember mondotta : halljátok, uraim, valamelyikünk, vagy talán én megkeserüljük ezt.

De nem más, hanem Veress István keserítette m eg; mert a bor kivonás után, minthogy ittak is a borbul, Veress István csak vesződött, a nyálat tartá a száján s azt mondotta, hogy mint egy pipaszár, olyat érez a torkában. Sok nyomorúsági közt, Fejér Anókhoz is elment, mihelyt meglátta, megmondotta, hogy : nagy nyavalyád van neked, jámbor, sok betegem van, de nincsen olyan, mint te. Midőn ő innia adott, kö-nyebben volt, de holtig soha meg nem gyógyulhatott, csak kínlódott belé, meg is holt. Ezért örökké Kriskára gyanakodott, s gyanakszik ma is, sőt reá is mer esküdni, hogy nem más, hanem miatta halt meg az ura. Beteg lévén ezen fatens, éjszaka Kriska leányostul reá ment több boszorkányokkal, látta szemivei s meg is fogta a fatenst Kriska, mind a leánya.

Maga a fatens is így járt vele, hogy tülle osztovátát kért :

hogy nem adott, a fatenst is összetekerte, a borját is megnyargalta, meg is döglött. Akkor torkaszakadtában kiáltotta is, hogy Kriska dolga; s elhallgatta, reá nem kereste Kriska.

Decima octava fatens Catharina Kiss, consors Ambrosii Varga, jurata examinata, historice Kriska boszorkánysága iránt így fateái: Minthogy ezelőtt az ura a helység birája volt, történt olyan dolog: egy alkalmatossággal egy borsovai menyecske ide jővén Újlakra, volt a fején oly főkötő, ki tatárjáráskor a templombul veszett el, Vári Andrásnéjé ; említett Vári Andrásné mint maga jószágát a borsovai menyecske fején megismerte, megismervén a főkötőt Vári Andrásné a bíróhoz, a fatens urához elment és megjelentette és mint bíróval törvényig kézbe kérette. A menyecske kézhez is adta, megmondván, hogy Kriska adta neki a főkötőt. Mely dologért a fatens urán a bírón történt olyan dolog, hogy csakhamar úr dolgára menvén a púpját *(sic!)* a hátához vonták. Mely m iatt megmondhatlan kinja lévén, kéntelen Fejér Anókhoz is elment. Fejér Anók italt adott neki, hogy otthon igya meg.

De minekelőtte azon italt bevötte volna, Kriska csak járt a fatens házához, a ki sem azelőtt, sem azóta nem járt és m ondotta: egy kokossa elveszett, reá parancsolt a fatens urára : vitesse haza, mert oda szokott. Melyet a fatens jó lélekkel mond, hogy soha nem látta a kokast. Item történt olyan dolog, hogy az fatens urastul a Kriska vejét megfogadván szolgának, Kriska ment a földes asszonyához és a vejét tüllök elvétette : melyre a fatens ura mondotta, hogy az nem más dolga, hanem azé a kopasz Kriskáé. Megtudván Kriska, hogy neki mit mondott a fatens ura, megfenyegette és csakhamar a fatensnek oskolába járó fiacskájának mindkét lába leesett, elromlott, hogy sehova sem mehetett a lábán. És mindaddig úgy volt, míg Kriska a tanú szép szavára, orvosságot neki nem adott s avval gyógyult meg. Ugyanazon alkalmatossággal a fatens szolgája Máramarosban járván, akkor mondja Kriska a fatensnek : nem is tudod, a szolgád elvesztette az ökröt.

Melyre felel a fatens : hogy tudnám, nem vagyok lüdércz ; hogy tudod te is, nem tudom. Haza jüvén a szolga Máramaros-bul, a fatens tudakozván tüle, Kriska mit mondott, hogy ekkor s ekkor az ökröt elvesztette volt, a szolga sem tagadta, hanem megmondotta, hogy úgy volt. Mindezekért hüttel is kész vallani mindenkor, hogy nem más, hanem a Kriska dolga.

Mely inquisitiót hogy ekképen vittünk véghez, fide mediante recognoskálván, kezünk Írásunkkal s pecsétünkkel ki is adtuk.

Ujhely, 24. die Septembris. 1726.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

2 5

386

UGOCSA VÁRMEGYE, 1726/7,

Tekintetes nemes Ugocsa vármegye ordinarius szolgabírája.

Újhelyi László. (L. S.)

Assessora Szőni István.

1. Consors Nicolai Ács.

2. Thomas Pap.

volunt jurare

3. relicta Stephani Veress.

ad caput.

4. Catharina Kiss.

Mészáros Krisztina Molnár Andrásné boszorkány-fér ében elégetésre szóló ítélet.

Sedes judiciaria. 1727. die 27. Ja n u arii:

Deliberatum :

Ruminatis ventillatisque ab utriusque allegationibus et responsis, siquidem Articulus 31. et 32. Libri secundi Sancti Stephani Regis, praxi et consuetudine, virtute etiam Titulorum 10. Prologi et 2dae Partis 2 Op. Decreti Tripartiti melius redacti censerentur; et aliunde crimen veneficum actionale testium fassionibus et quid corporali juramento imponendis ad caput actionalis inctae manibus fatentium luculenter comprobaretur. Ex eo vigore praecitatorum titulorum actionalem in causam attractam, praemissa tortura, capitaliter ignis quidem combussione secundum usum et receptam consuetudinem convinci et aggravari decerni.

Lata secundum juris regni inclitae sedriae deliberatione, testes sex manibus suis ad caput inctae positis, nunc quoque in figura judicii ad ipsius caput juraverunt, ut actionalis incta manifesta saga et venefica existens suo sortilegio hominibus, infantibus, et pecoribus in corporibus detrimenta mutilationes et defectus intulisset, ex quo praemissa tortura cupit executionem quantocitius administrari facere.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában 83-mal jelzett irat.)

***Jegyzet.* Mészáros Krisztim elleni per még 1724-ben indíttatott, meg, d í bizonyos periratok elveszése mi itt elnalasztatott.**

Nyüvedi Derecskéi Erzsébet ellen hozott ítélet: ha vall, elégetés, ha nem vall, megyéből kiűzetés.

Deliberatum e s t :

Siquidem ex testium fassionibus, Andreae Földes, qui fa te re t: se circa horam 3. promeridianam ab inctaj abreptum et hinc inde per cemeteria, hortos, ad Debrecinufn locatos, et arcem desertam Pocsaiensem ita possessione Nyiived ibique locatos domos, ubi semet in figura gallinarum et galli pars i neta cum sociis transmutassent, portatum fuisse ; sed et in capillis existens Sofia Szabó a praefata semet cruciata fuisse affirmaret, unde erga eandem graves praesumentur praesumptiones: ob id eadem praevia tortura, si non fatetur relegandam, si fatetur, igne comburendam decerni.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában. IV. j. k. 307. 1.)
CCCXL.

Bihar vármegye, 1727.

Sáka község elöljárósága által foganatosított tanúkihallgatás Tóth Györgyné és Tóth Péterné ellen.

Penes commissionem perillustris ac generosi domini junioris Georgii Comáromi, ad instantiam Michaelis Bogdány, inquisitio utralis in possessione Sáka peracta, die 22. Julii anno 1727.

Utrum de eo :

1. Tudja-é? látta-é ? hallotta-é a tanú? hogy mostan Sákán commoráló Tóth Györgyné, az midőn az elmúlt tavaszon, Furtárul Sákára által akart menni lakni, akkor azt fogadta : csak mehessek Sákára lakni, meggyógyítja a Bogdány úr leánykáját; mert tudja, ki ötté meg.

2. Tudja-é ? hallotta-é tanú ? hogy Tóth Györgyné és Sákán lakó Tóth Péterné nyilvánvaló boszorkányok volnának ?

3. Tudja-é ? hallotta-é a tanú ? hogy azon két asszonyok egymásnak kiáltották volna, hogy kurva, boszorkány vagy ; hol, mikor, miképpen ?

4. Kit tud jó tanúnak lenni ?

l ma testis consors Stephani Pap, Elisabetha Katona, annorum circiter 26, jurata, examinata, fassa est : Ad l mum nihil. Ad 2dum: die 18. Julii Furtán lakó Szabó Erzsébet nevű asszony, a fatensnek az anyjának a házára menvén, kényszerítette, hogy hozasson egy itce bort, az utrumban fetött Tóth Györgynénak és a leányát meggyógyítja a fate ns-nelk. Az anyja nem hozatott, mert azt mondta, hogy az Isten a nélkül is meggyógyíthatja, nem hozat a varázsló kutyának.

A fatensnek az anyja, a maga házától elmenvén, a nénje hozatott a fatenssel egy itcze bort. A fatens haza vivén a bort, Tóth Györgynére köszönté és kérte, hogy nézze meg s kenegesse meg azon nyomorék leá n y t; akkor Tóth Györgyné megesküdt, ezt m ondván: Isten teremtő őtet úgy segélje, ő nem keni és nem nézi. De ugyancsak reá vévén a fatens, Tóth Györgyné kenni kezdette a leányt, hogy kenegette, mutatta, hogy: nézzétek — úgymond — hova húzta az inait az a boszorkány Tóth Péterné ! Arra megszólalván feljebb megírt Szabó Erzsók, m ondotta: látjátok-é, ihol szemben vagyon Tóth Györgyné, de ő csak azt mondja nyilván, hogy mind ezen nyomorék leányt, mind pedig a Bogdány Mihály leányát az utrumban föltött Tóth Péterné ötté m eg; ihol szemben vagyon Tóth Györgyné, azért mondom szemébe, hogy meg ne tagadja. Akkor Tóth Györgyné ismét az Istenre megesküvén, azt mondotta, hogy tulajdon Tóth Péterné ötté meg, mind azon Katonáné nyomorék leányát, mind pedig Bogdány Mihály leányát, tagadhatatlan dolog ; megmondom — úgymond — mert csak egy halállal tartozom. Azon beszédei után Tóth Györgynének akkor mondotta a faten s: ugyan Panda asszony, azt mondja kegyelmed, hogy azokat a nyomorék leányokat Tóth Péterné ötté meg, hogy ismeri azt kegyelmed, hiszen a jó lélek nem ismeri azt meg ; csak förössze meg kegyelmed ezen nyomorék leányt, hozatok én itce bort.

Azt mondotta Tóth Györgyné fatensnek: no lám siratod, de Isten úgy segéljen, átal jövök ide Sákára Furtárul szombaton és megfürösztöm ; ha leltek a hónajja alatt 3 szál szőrt, megorvoslom, hogy egy hét alatt cziczát játszik. Akkor, megnézvén a fatens a leány hónalját, mondotta, hogy ott semmi szőre nincsen a leánynak. Arra ismét Tóth Györgyné mondotta : de lelek én nekie egyéb testén is szőrt, azzal megorvoslom. Ugyanakkor Tóth Györgyné a nyomorék leánykának mondotta : hát — úgymond — Kata, midőn Tóth Péterné a házhéjjára küldött volt körtvélyért, akkor ott mit

láttál ? láttad-é azon holt embert, a ki akkor ott volt. Azt mondotta a leány : hogy látott egy embert hajadon fővel a házhéjján fekünni, de nem tudta, holt volt-e, vagy nem ; **BIHAR VÁRMEGYE,** 1727.

389

mivel annyira megijedt tüle, hogy csak nem kórságos lőtt ; nyakra-főre ment le a ház héj járói. Hogy a leány haza akart futni, — úgy beszedette a leány, — Tóth Péterné megfogta s biztatta, hogy ne féljen, mert eltemetik azt az embert. Azt is hallotta ugyanakkor a fatens Tóth Györgynétől, hogy mondotta : ha kiilömben nem hiszik az ő beszédit, hogy Tóth Péterné nyilvánvaló boszorkány legyen : egy verem vagyon házában, ássák fel azt, meg találják abban minden mesterségét.

2dus testis Ladislaus Katona, annorum circiter 18, juratus examinatus fatetur ad l mum n ih il; ad 2dum : Hallotta fatens Tóth Györgynétől, midőn az öcscsét Katona K atát kenegette, mondotta Tóth Péternének, hogy ő húzta az inait össze ennek a leánykának ; nyilvánvaló boszorkány — úgymond. És midőn azon nyomorék leányt kenegette Tóth Györgyné, kérdezte a fatens tülle, hogy midőn valahová akartok menni, miképpen mentek ? Arra azt mondotta Tóth Györgyné, hogy Tóth Péterné házában olyan mesterség vagyon, hogy ha azzal megkeni hónalját és talpát, egy óráig elmehet a Tiszáig; a házában egy veremben tartja, minden esztendőben bekerekedik a verem, melyben mestersége vagyon ; Isten őtet úgy segélje. Azt is kérdezte a fatens ugyan akkor azon Tóth Györgynétül: ugyan szép-e az a szerszámotok, a kivel jártok.

Arra mondotta Tóth Györgyné, hogy olyan szép, hogyha reá nézne, a latensnek szeme fényét is elfogná. Azt is mondotta Tóth Györgyné, hogy azon mesterség a Tóth Péterné házában olyan helyen vagyon, hogy egy kötelet ha végig nyújt a házban és azt ismét kétszerre fogja, a hova az ér, ott vagyon, megtalálják. Azt is hallotta ugyan akkor Tóth Györgynétül fatens : megrakom én az eb lelkit Tóth Péternét.

•3tius testis Stephanus Csúzi, annorum circiter 30, juratus examinatus fatetur ad l mum n ih il; ad 2dum : Hallotta a fatens világosan Tóth Györgynétől, hogy Tóth Péternének mondotta : Isten őtet úgy segélje, nyilvánvaló boszorkány, mind a Bogdány Mihály leányát, mind pedig a Katonáné leányát ő ötté meg ; a Bogdány leányát azért, hogy Tóth Péternek egy földjét szántotta meg Bogdány Mihály.

4tus testis Gregorius Juhász, annorum circiter 40, juratus fatetur ad l mum nihil, ad 2dura: Hallotta fatens, mostan Komádiban lakozó Sárvári Istvántul, hogy mondotta, hogy Tóth Péterné — Isten teremtő őtet úgy segélje, — nyilván való boszorkány.

5ta testis consors Joannis Farkas, annorum circiter 28, jurata fassa est, ad 2dum : Sokszor hallotta a fatens világosan, hogy Tóth Péterné Tóth Györgynét boszorkánynak

kiáltotta s azt mondotta : te németek kurvája, nyilvánvaló boszorkány, az urad is elvesztetted. Arra mondotta Tóth Györgyné Tóth Petemének : ha boszorkány vagyok is, arra is te tanítottál engemet. Azomban a Szikra Mihály fiacskája, többekkel együtt játszadozván egykor az utczán, a Tóth Péterné fejét a karikával megtalálta ütni, akkor Tóth Péterné megfenyegette azon gyermeket, mondván : várj reá te, mert megsiratod ezt, mig e világon élsz. Ezt hallván a fa tens, a fenyegetés után harmad vagy negyednappal annyira ') hogy ma is nyomorék. Azomban midőn Tóth Györgyné a Katona Lászlóné nyomorék leányát kente és az inait húzogatta, azt mondotta, hogy Tóth Péterné húzta össze az inait. A nyomorult leány, hogy Tóth Györgyné megkente, meggyógyult.

Azt is hallotta a fa tens Tóth Györgynétül, hogy mondotta Tóth Péternének : hiszen azt mondottad, hogy veszessem el a gyermeket és tanuljam meg azon a boszorkányságot. Azomban, hogy meghallotta Tóth Péterné, hogy esketni akarnak, a fatenshez ment, kérte, hogy ne esküdjék a Tóth Györgyné nyelvére, mert meggyógyul a Katonáné nyomorult leánya.

Mert nyilván hallotta a fatens Tóth Györgynétül, hogy mondotta : mind a Bogdány Mihály leányát, mind a Katona Lászlóné leányát ő ötté meg ; a Katonáné leányát úgy ötté meg, hogy meggyógyuljon, de a Bogdányét úgy ötté, hogy az meg nem gyógyul, sőt jövendőre rusnyábban kifakadoz.

6ta testis consors Michaelis Sárossi, annorum circiter 23, jurata examinata fassa est ad l mum nih il; ad 2dum : A fatensnek egy kis leánykája oly irtóztató nyomorék lévén, kinél nyo-morúbb nem lehetett, — a mi nagyobb, még a csecstül is elidézték volt, — Tóth Péternétől számtalan sokszor hallotta, hogy mondotta a fatensnek: azon nyomorék leánykáját nem is más, hanem tulajdon Tóth

Györgyné ötté meg, nyilván tudja. Azomban más egy fiacskája is sokat sínlett, akkor is azt mondotta Tóth Péterné, hogy azon gyermeke is Tóth Györgyné kezét sínli. Azt is mondotta Tóth Péterné a fatensnek, hogy ennek utánna is nem lészen sokáig ép gyermeke, mert mind megeszi azt a félszájú, nyilvánvaló kurva, boszorkány Tóth Györgyné. Azt is mondotta ugyanakkor Tóth Péterné a fatensnek, hogy neki is Tóth Györgyné hét gyermekét ötté meg.

7ma testis consors Martini Sápi, annorum circiter 50, jurata examinata fassa est, ad l mum n ih il; ad 2dum : Hallotta fatens ennek előtte bizonyos esztendőkkel Sárvári András-J) Itt az eredeti szövegből, melyről másoltam, valami kimaradt; **bizonyosan lényegében ilyen értelmű : annyira — rosszul lett — hogy stb.**

tú l és feleségétül, hogy mondották, hogy Tóth Péternétül nem maradhatnak, mert minden éjszaka kos jár reájuk. Tóth Péternétül ismét hallotta fatens, hogy mondotta Tóth Györgynének : hova tötte — úgymond — a lélek kurva boszorkány azt a másik embert, a kivel úgy hit nélkül lakott, mint az mostani urával, szebb volt az mostani uránál. Azt is hallotta a fatens, most nem régen Tóth Györgynétől, hogy beszéllette : ennek előtte circiter 9 esztendővel a fatensnek udvarán éjszaka pénzt keresvén Tóth Péter, Tóth György, Varga János és Papp Péter, akkor Tóth Györgyöt az ördögök elakarván vinni, Tóth Péterné nem hagyta Tóth Györgyöt elvinni a gonoszoknak, hanem azt mondotta nekiek : ne vigyétek Tóth Györgyöt, hanem egy kis hét heti fiacskája vagyon, inkább annak szúrjátok ki a szemét.

8va testis consors Joannis Sápi annorum circiter 26, jurata examinata fassa est. Ad l mum nihil, ad 2dum : Hallotta a fatens Tóth Péternétől, hogy Tóth Péterné fejit a Szikra Mihály fiacskája, az utczán játszadozván, megtalálta hajtani ; akkor megfenyegette azon gyermeket Tóth Péterné. Azon gyermeknek akkor semmi nyavalyája nem v o lt; hogy megfenyegette s azt mondotta n e k i: várj reá, mert ezt megsiratod, mig élsz a világon. A fenyegetés után következendő héten annyira megnyomorodott a gyermek, hogy a lábai felsugorodtanak, kilyukadoztanak, néha egy lyuk vagyon, néha ismét hét lyukai is vannak.

9na testis consors Petri Kádár, annorum circiter 36, jurata

examinata fassa est, ad l mum nihil, ad 2dum : Hallotta a fatens az Utrumban feltött két asszonyokat, hogy egyik a másikát sokszor kurvának, boszorkánynak kiáltották. Azomban azt is hallotta a fatens, hogy Tóth Györgyné mondotta Tóth Péternének : nem kellett — úgymond — te neked az én Sákára való jövetelem, hanem az uram fasza kellett, nyilván való kurva, boszorkány. Arra mondotta Tóth Péterné Tóth Györgynének, hogy : jobb — úgymond — hogy ismét elszakadozol, mert ma holnap reá se gondolod megismétel (sic !).

Azt mondotta Tóth Györgyné, a hol ő elvész, Tóth Péterné is ott vész el. Azt is hallotta a fatens Tóth Györgynétül, hogy mondotta, hogy Tóth Péternének a házába egy kerek szájú verem vagyon, minden mestersége abba vagyon, ássák fel azt a vermet, megtalálják minden mesterségét benne. Tudja is a fatens a vermet, hol vagyon.

10ma testis consors Stephani Nagy, annorum circiter 36, jurata examinata fassa est ad l mum nihil, ad 2dum : Hallotta fatens világosan maga házában Tóth Péterné szájából, hogy Tóth Györgynét, nyilvánvaló kurvának és boszor-

kánynak kiáltotta.'Tóth Györgynétül ismét azt hallotta fatens, hogy mondotta, hogy a Szinai Mihályné asszonyom szeme-fénye, a Tóth Péterné házában vagyon egy veremben. A vermet is látta a fatens a Tóth Péterné házában, hogy leszakadott a veremnek a szája ; kérdette is a fatens, micsoda verem, arra mondotta Tóth Péterné, hogy búza verem volt ottyj l l ma testis consors Joannis Nagy, annorum circiter 36, jurata examinata fassa est ad l mum nih. ad 2dum : Hallotta a fatens sokszor Tóth Péternétől, hogy Tóth Györgynét nyilvánvaló kurvának és boszorkánynak kiáltotta. Tóth Györgynétül ismét azt hallotta a fatens, hogy Makó Vásárhelyen lakván együtt Tóth Péternével, egy ifjú aszony hálni hozzájuk men vén egy 4 esztendőben járó fiúcskájával, midőn késő

este leakart volna fekünni azon asszony, kiment a házból a kis gyermekkel; és a kis gyermek elveszett hirtelen mellőlle, hogy az asszony sivalkodott, hogy elvitték — úgymond —

az fiamat, sehol sincsen. Akkor Tóth Péterné a házat megkerülvén háromszor, a kis gyermeket mindjárt előhozta az anyjának.

12ma testis relicta Michaelis Csimai, annorum circiter 55, jurata examinata fassa est ad l mum n ih il; ad 2dum : Ennek előtte a

fatens Sasra menvén, Tóth Györgynének azt mondotta, hogy Sákára ne menjen, mert megfogják. Akkor mondotta Tóth Györgyné Tóth Péternének : de a lélek kurvától született, nem azért hivott ő engemet Sákára, hogy a Bogdány Mihály leányát meggyógyítsam, hanem azért, hogy az én urammal kurválkodjék, mert a mióta Sákára mentünk, azóta is Tóth Péterné paráználkodott vele. Azomban akkor Tóth Györgyné megesküdt, hogy mind a Bogdány Mihály leányát, mind pedig a Katona Lászlóné leányát Tóth Péterné ötté meg.

A Bogdány leányát azért, hogy földét szántotta meg Tóth Péternek. Azt hallotta fatens ugyanazon asszonytul akkor, hogy egykor pénzt kerestenek éjszaka, mondotta Tóth Györgyné: nosza szúrjuk ki uramnak a szem ét; Tóth Péterné mondotta : ne szúrjuk uradnak, hanem inkább egy fiadnak szúrjuk ki.

13tia testis consors Georgii Szilágyi, annorum circiter 30, jurata examinata fassa est ad l mum n ih il; ad 2dum : Ennek előtte egykor a fatens, szintén a Bogdány Mihály uram nyomorék leánykájának, a pinczéből midőn ételt küldött volna, Tóth Györgyné beérkezvén a pinczébe, hozta elő a fatens, minémü nyomorék leány az a Bogdány Mihály űré : megérdemlené az a tüzet, ki annak a leánynak azt cselekedte. Arra a szavára a fatensnek mondotta a Tóth Györgyné : mind a Tóth Péterné dolga bizony az — úgymond, — engemet is ő hajtott mindenekre.

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 2 7 .

3 9 3

14a testis consors Andreae Sárvári, annorum circiter 28, jurata examinata fassa est, ad l mum n ih il; ad 2dum: Hallotta fatens, az utrumban feltött két asszonyok egyik a másikát boszorkányozták ; egyik miképpen, másik hasonlóképpen. Azt is tudja a fatens, hogy Tóth Péterné egyszer a fatenst fenyegette meg : várj reá — úgymond — mert nem jó halat adott az urad. Akkor csakhamar a fatensnek fiacskájának a lába kilyukadozott annyira, hogy igen rútul v o lt; annak utánna ugyan Tóth Péterné mondott orvosságot a fatens fiának és avval mingyárást meggyógyult, semmi nyavalyája nem lőtt.

15us testis Petrus Tóth, annorum circiter 68, juratus examinatus fatetur ad l miim: Hallotta a fatens nyilván világosan a Tóth Györgyné szájából, hogy a midőn ide Sákára kéredzett lakni, akkor azt fogadta, hogy csak bocsássák be Sákára lak n i; a Bogdány

Mihály leányát meggyógyítja, mert tudja, mi nyavalyája vagyon és ki ötté meg. Azomban ennek előtte Makó vásárhelyen lakván a fatens, Tóth Györgyöt valamely rósz cselekedetűért megkínzották volt erőssen és midőn azon verésben feküdt volna Tóth György, a felesége azt mondotta : hogy ha azt tudná, hogy a fatensnek a felesége dajkál-kodnék Tóth Györgynél, a gyermeket is kiszaggatná belőle.

A mint hogy lévén fatensnek egy kis gyermecskéjök, Tóth Györgyné hajnalban felkelvén, a szemétről olyat szedett, abból midőn fördőt főzött, szintén úgy megaludt, mint a máj ; a fatensnek két gyermekét abban megförösztvén, a gyermek csakhamar megholt. Azomban azt is világosan hallotta a fatens Tóth Györgynétül, hogy mondotta, hogy Szűcs Mihályné asszonyomnak szemit is tudja, ki vette ki és ki ötté meg, akár ujjal kimutassa.

16a testis Catharina Katona, annorum circiter 13, jurata examinata fassa est ad l mum n ih il; ad 2dum : A fatens lévén egyik nyomorék leány és hogy az nénje a fatensnek, tudniillik az ötödik tanú Tóth Györgynének bort vitetett egy itczét, kenegette Tóth Györgyné a fatensnek az in a it; akkor Tóth Péternét kiáltotta : esse nyilvánvaló boszorkány kurva, az Istennek valamennyi nyila vagyon az égben, az üsse meg a lelkit, ni hogy ! hogy rántotta fel az inát a nyilvánvaló boszorkány. Hasonlóképpen Tóth Péterné Tóth Györgynét boszorkánynak kiáltotta és németek kurvájának. Azt is ki áltotta Tóth Péterné Tóth Györgynének, hogy az másik urát elvesztette. Azomban a fatens egykor ezelőtt a Tóth Péterné házához menvén, Tóth Péterné a fatenst tüzért küldötte, körtvélyt Ígért a fatensnek. Midőn a fatens a ház héjjára felment volna, két körtvélyt alig vehetett kezébe, akkor tekin 394

d é s , 1727.

te tt a házhéj jának Bóji Györgyék felől való szegeletibe a fatens és látott feküdni ottan egy nagy, barna, szennyes inges, mézét lábas és hajadon föves embert, fekünni mint halott, kezei is a melyre voltak rakva. A fatens ettől igen megijedvén csaknem kacogássá lőtt, a házhéj járói nyakra-főre esett le ; és hogy sivalkodva haza felé akart menni a fatens, megfogta Tóth Péterné a fatenst és biztatta, hogy ne féljen, mert eltemetik azt az embert. Meg is parancsolta fatensnek Tóth Péterné, hogy azon dolgot senkinek ne mondja.

Mely inqnisitiot, országunk bevett törvénye és kötelességünkhöz képest, kévántunk helységünk usualis pecsétje alatt, bona fide kiadni, pro futura cautela. Anno et die ut supra.

Sákai főbíró Nagy Miklós esküdt társaival együtt.

(L. S.)

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 973.) CCCXLI.

Dés, 1727.

Kecskeméti Jónosné Acs Borbála 'perli Szász Istvánná Márkus Borbálát, ki őt több alkalommal boszorkánynak mondta ; ez ügyben

Ítélet.

Felperesnő panasza (1727. márczius 21.) így hangzik: Citatoriámból constál, hogy az incta citatoriámban deciaráit személyt időben, napon és helyen együtt is, másutt is nyilvánvaló boszorkánynak diffamálta, nevezetesen arról, hogy félrevonta az száját, de ha ő meg nem gyógyítja, tüzet tétet az hátára, melyet is ha tagadna az incta, in instanti kész vagyok doceálni. Kéri megbüntetését és 50 frtnyi perköltségének megtérítését.

Incta szerint: Az actrix asszony feltévén maga positiojá-ban, hogy boszorkánynak mondottam, semmit sem comprobál; hogy peniglen az szájamat félrehúzta vagy huzattá, ily gravis circumstantiákra nézve méltán hadnagy uramnak mint principálisomnak megjelenthettem, lévén nagy gyanúm ma is hogy az a dolog ő általa esett volt rajtam. E contra exhibeált documentumimmal világoson comprobáltam azt, 1. hogy midőn reá izentem, harmadnapon minden orvoslás nélkül meggyógyultam, 2. hogy az actrix asszony boszorkányi mesterségekkel gyakran élt, idegen helyekrül varázslással urát előhozta, boszorkány nevet viselt, mások teheninek tejét-vaját elvötte, úgy némelyeket in conceptione impediált és fenyegetett mag-

talansággal, hogy varázslókkal társalkodott és varázslott, melyeket igen bőven mind a férje szavából, mind az actrix-nak maga szájából megbizonyítottam. Kívánja, hogy az actrixet 50 frtnyi perköltségben marasztalják el, magát a vád alól tisztázza és cautio alá tétessék. A hatóság az actrixet az inctától kívánt perköltség megfizetésére Ítélte.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.) CCCXLII.

Ugocsa vármegye} 1727.

Rátonyi Mária ellen tanúkihallgatás, melyben nem közvetlenül az ő boszorkányságai adatnak elé, hanem az, hogy más asszonyokkal kuruzsoltatott.

(Eredetije Ugoesa vármegye levéltárában. Fase. II. No. 50.)
CCCXLIII.

Szeged, 1728.

Az 1728-ik év Szegeden, egyrészt mindenféle pártvillongá-sok miatt izgatott, másrészt rendkívüli nagy szárazság miatt szerencsétlen év volt. A papok Isten haragjának kiengesztelését szónokolták a népnek, az ördög hatalmának tulajdonítva a csapásokat. Ily hangulatban a gyanú kedvező talajt talált.

Legelőször Kökényné Nagy Anna, bábaasszonyról terjedt el a hír, hogy a szent ostyát nem nyelte le s azzal szentség-törést követett el. Majd hasonló vádak terjedtek el Daricsó Jánosnéról, Hisen Borbáláról, Yégh Istvánnéról, Koncz Sáráról, Katona Ferenczné́ről és többekről; nemsokára már úgy ezeket, mint Szanda Katát, Jancsó Pálnét, Kovács Pál koldus-birót, Pálfinét Kőre Ilonát és az öreg, egykor főbirságot viselt és vagyonos Rózsa Dánielt boszorkányok és boszorkánymestereknek mondták.

Ezek következtében 1728 június 14-ikén megkezdődtek a vizsgálatok. Először Kökényné ellen hallgattak ki tanúkat.

E tanúk nemcsak Kökényné ellen hoztak fel számos gyanúsítást, hanem vallottak másokra is. Ezeket is befogták és új tanúkihallgatások tartattak s mind több és több vádlott lett. A gyorsan keresztülhajszolt vizsgálat után, melyben a tortura alatti vallomások nagy szerepet játszanak, 18, illetőleg 16 vádlott ellen — miután két nő, úgy látszik, ítélethozatal előtt, elhalálozott — hoztak ítéletet. Két nőre nézve, úgy-

mint Bogadusánéra és Koncz Sárára az Ítélet függőben tartatott. Malmos Katalinra is azon kivétel történt, hogy előbb lefejeztetett, csak holtteste hamvasztatott el. Egy nő, Korcsek Zsuzsa sorsa bizonytalan. A többi 6 nőre és 6 férfira nézve meghozta a törvényszék az eleven elégetésre szóló ítéletet és az 1728. július hó

23-ikán a máig is úgynevezett *»Boszorkány szigetben* végre is hajtatott! A tizenkét máglyahalált szenvedettek nevei ezek: Rózsa Dániel és neje Szél Zsuzsa, Katona Eerencz, Nagy Anna Kökényné, Szanda Kata Jancsóné, Tóth örzse Danyiné, Hisen Borbála Dancsóné, Barak Margit Dugo-nyáné, Szántó Mihály, Borbola Ferencz és Kovács Pál.

Ámbár az egész országban mindenütt voltak boszorkány égetések s még sokkal több boszorkányper, mégis a szegedi perek különösebb figyelmet érdemelnek. Először is azért, mert sehol az összes, eddig napfényre került adatokban nincs példa ily tömeges elégetésre : Malmos Kata teste hozzászámí-tásával egyszerre 13 áldozat szenvedett halált.

Másodszor, mert az eljárás és némileg az e perekben előforduló babonák tetemes része is, másnemű, mint hazai pereink túlnyomó többségében.

Ezért a boszorkánypereket komolyan tanulmányozó kiváló hasznát veheti azon leírásnak s periratoknak, melyeket *Reizner János :* Szeged város története I. kötete 343. s köv.

11. s a IV. kötetben tett közzé.

A Reizner által közzétett periratok következők : 1.

»1728. június 14-ikén. Kökényné rontásaira, továbbá Kovács Pál, Rózsa Dániel és Kezela boszorkányságára vonatkozó tanúvallomások.«

***(Reizner János:* Szeged története IV. kötet 373. lap. CCVII. 1. oklevélszám.) 2**.

»1728. június 14-ikén Kökényné boszorkányságára vonatkozó vallomások ; (az előbbeni jegyzőkönyv változata).«

***(Reizner J. :* idézett mű IV. köt. 377. lap. CCVII. 2. szám.)** 3.

»1728. június hó. Nagy Anna Gilicsóné, azelőtt Kökényné önvallomásai.«

***(R e i z n e r :* id. m ű. IV . k ö t. 381. 1. C C V II. 3. sz á m .)**

. ■

' ■

s z e g e d ,

1728.

397

4.

»1728. június hó. Nagy Anna Gilicsóné önvallomásai (az előbbi jegyzőkönyv változata).«

***(Reizner :* id. mű. IV. 384. 1. CCVIÍ. 4. sz.)** 5.

»1728. június. Nagy Anna Gilicsó Jánosné vallomásai.«

***(Reizner:* id. mű. IV. 386. 1. CCVII.)** G.

»1728. június hó. Nagy Anna Gilicsó Jánosné, azelőtt Kökényné vallomásai.«

***(Reizner:* IV. k. 387. 1.)**

7.

»1728. Hisen Borbála Dancsó Jánosné önvallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 389. 1.)**

8.

»1728. június hó. Kovács Pál koldusbíró boszorkánykodási ügyében önkéntes és kényszer vallomásai.«

***(Reizner:* IV. k. 393. 1.)**

9.

»1728. június hó. Szánthó Mihály önkénytes és kényszervallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 395. 1.)**

10.

»1728. június hó. Boszorkánykodással vádolt Tóth Ádámné Korcsek Zsuzsánna önvallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 398. 1.)**

11.

»1728. június hó. Koncz Sára Végh Istvánné önkénytes és kényszer vallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 399. 1.)**

398

SZEGED, 1728.

12.

»1728. június hó. Boszorkánykodással vádolt Dancsó János (neje Hisen Borbála) önkénytes és kény szer vallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 402. 1.)**

13.

»1728. június hó. Tóth Erzsébet, özvegy Danyi Jánosné önkénytes és kényszer vallo másai.«

***(Reizner:* IV. k. 404. 1.)**

14.

»1728. június hó. Rósa Dániel boszorkány-kapitány önvallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 407. 1.)**

15.

»1728. június hó. Széli Zsuzsa Rózsa Dánielné vallomásai.«

***(Reizner:* IV. k. 411. 1.)**

16.

»1728. június hó. Katona Ferenez önkénytes és kényszervallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 413. 1.)**

17.

»1728. június hó. Borbola Ferenez önkénytes és kényszervallomásai .«

***(Reizner :* IV. k. 417. 1.)**

18.

»1728. június hó. Boszorkánykodással vádolt özvegy Csíkos Jánosné Érme örzse önvallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 420. 1.)**

19.

»1728. június hó. Kökényné Nagy Anna, Katona Ferenez, Hisen Borbála Dancsóné, Rósa Dániel, Szánthó Mihály, Széli Zsuzsánna, Rósa Dánielné, Borbola Ferenez, Barak Margit, özvegy Dugonicsné, Rohonkáné Koncz Sára boszorkánysággal vádoltak rontásairól és bűbájosságáról készített egykorú jegyzék.«

***(R e i z n e r :* IV . k. 420. 1.)**

SZEGED, 1728.

399

20.

»1728. június hó. Ügyészi indítvány Rózsa Dániel, Borbola Pál, Szél Zsuzsánna, Rózsa Dánielné, Barak Margit Dugonics Mihály özvegye, Szántó Mihály és Kovács Pál boszorkányoknak előzetes kínzással egybekötött túzhalálra ítélése iránt.«■

***(Reizner:* IV. k. 422. 1.)**

21.

»1728. június hó. A szegedi boszorkányokkal összeköttetésben álló szabadkai, martonyosi és kanizsai boszorkányok jegyzéke.«

***(Reizner :* IV. k. 425. 1.)**

22.

»1728. június hó. Malmos Katalin Légrádi János özvegye vallomásai.«

***(Reizner :* IV. k. 426. 1.)**

23.

»1728. június 20. Boszorkánysággal vádolt Nagy Anna Kökényné, Katona Ferencz, Hisen Borbála Dancsóné, Dancsó János, Rózsa Dániel, Szánthó Mihály, Szél Zsuzsánna Rózsáné Borbola Ferencz, Barak Margit Dugonicsné, Koncz Sára Rohonkáné, rontásaira vonatkozó tanúvallomások s illetőleg végtárgyalás alkalmával vádlottak tagadásaival szemben történt bizonyítások.«

***(Reizner :* IV. k. 421. 1.)**

24.

»1728. június 21. Makó város tanácsa Nagy Anna és Jancsóné Szanda Kata előéletéről, boszorkányoskodásairól s e miatt onnan történt kiutasításukról Szeged város tanácsát értesíti.«

***(Reizner :* IV. k. 433. 1.)**

25.

»1728. június 26. Nagy Anna Kökényné, Katona Ferencz, Hisen Borbála, Dancsóné és Rohonkáné Koncz Sára önvallomásai kapcsán kivett és rontásukat bizonyító tanúvallomások töredéke.«

***(R e i z n e r :* IV. k. 434. 1.)**

400

SZEGED, 1728.

26.

»1728. június 26. Nagy Anna Gilicsóné, Szanda Katalin Jancsóné, Katona Ferencz és Kovács Pál boszorkánysággal vádlott egyének elítélésére vonatkozó ügyészi vád és ítélettöredék.«

***(Reizner :* IV. k. 437. 1.)**

27.

»1728. június 26. Töredék a Szanda Katalin Jancsóné, úgy Kovács Pál boszorkánysággal vádolt egyének kínzásáról és kény szer vallomásairól felvett jegyzőkönyv.«

***(Reizner :* IV. k. 439. 1.)**

28.

»1728. június 26. Nagy Anna Gilicsó Jánosné, Szanda Kata Jancsó Pálné, Katona Ferencz és Kovács Pál boszorkánysággal vádlottaknak tűzhalálra ítélése iránt kelt ügyészi indítvány.«

***(Reizner :* IV. k. 440. 1.)**

29.

»1728. június 26. Szlovenits Mihály ügyész által boszorkányság m iatt vádolt Nagy Anna Gilicsóné, Szanda Kata Jancsóné, Koncz Sára Véghné, Katona Ferencz, Kovács Pál, Dancsó János, Malmos Kata Légrádiné, Tóth Erzsébet Daniné, Hisen Borbála Dancsóné, Rózsa Dániel, Szél Zsuzsánna Rózsáné Borbola Ferencz, Szántó Mihály, Barak Margit Dugonicsné perfelvétele, önkénytes vallomásaik hitelesítése, kínvallatásuk elrendelése és tűzhalálra szóló elítéltetésük.«

***(Reizner:* IV. k. 441. 1.)**

30.

»1728. július hó. A boszorkánysággal vádolt egyének testén talált pecséthelyek (stigma) jegyzéke.«

***(Reizner :* IV. k. 445. 1.)**

31.

»1728. július hó. A halálraítélt boszorkányok ügyében a szavazások jegyzéke.«

***(R e i z n e r :* IV . k. 4 4 6 . 1.) IlK'» _**

hmm

SZEGED,

1728.

401

32.

»1728. július 14. Pálfiné Kőre Ilona vagy Kerela boszorkányságára vonatkozó tanúvallomások.«

***(Reizner :* IV. k. 446. 1.)**

33.

»1728. július 15. A pozsonyi országgyűlésre követekül felküldött Podhraczky György főjegyző és Nagy Pál tanácsos értesítik a tanácsot, hogy miután országos híre kelt a szegedi boszorkányoknak, nehogy a nép megmételyeztessék és e miatt a tanács okoltassék, további befogatások és ítélkezések teljes erélylyel eszközöltessenek.«

***(Reizner:* IV. k. 447. 1.)**

34.

»1728. július 21. A boszorkányok halálra ítélésének kihirdetése magyarul.«

***(Reizner:* IV. k. 448. 1.)**

35.

»1728. július 21. A boszorkányok halálos ítéletének kihirdetése deákul.«

***(Reizner:* IV. k. 449. 1.)**

36.

»1728. július 21. Rózsa Dániel boszorkány-kapitány halálos ítélete.«

***(Reizner:* IV. k. 450. 1.)**

37.

»1728. július 21. A tűzhalálra és fejvesztésre ítélt 13 boszorkány halálos ítélete.

***(Reizner:* IV. k. 450. 1.)**

38.

»1728. július 23. A halálra ítélt boszorkányok az ítélet végrehajtása alkalmával felfedezik, kik űzik még a boszorkánykodást.«

***(Reizner :* IV. k. 453. 1.)**

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

26

402

SZEGED,

1728.

39.

»1728. augusztus 2. Debreczen város tanácsa kéri, hogy a közöttük lappangó boszorkányok felfedezhetése végett a szegedi vizsgálat arra vonatkozó adatai vele közöltessenek.«

***(Reizner :* IV. k. 454. 1.)**

40.

»1728. augusztus 27. III. Károly király Szeged város tanácsának meghagyta, hogy a boszorkányság miatt halálra Ítélt 13 egyén periratai a királyi kanczellária haladéktalanul felterjesztessenek s a még fogva levő 28 vádlott iránt az Ítéletek végrehajtása függőben tartassék.«

***(Reizner:* IV. k. 455. 1.)**

41.

»1728. október hó. Mihálovitsné Szubin Beda panasza a szegedi boszorkányüldözésekről s az ő elfogatásáról, önmagának törvényszerű védelmezhetése iránt királyi parancsolatért

esedezvén.«

***(Reizner :* IV. k. 456. 1.)**

42.

»1728. október hó 25. III. Károly király az elitéit boszorkányok vizsgálati iratai kapcsán Szeged város tanácsától újabb jelentést kíván, ha vájjon az elítéltek azon vallomásaikra nézve, hogy ördögtől megpecsételve lennének, testileg megvizsgálva, valamint az egészségükben megrontott felek kihallgatva lettek-é ? Egyúttal Mihalovicsné Szubin Beda panaszait megküldi.«

***(Reizner :* IV. k. 458. 1.)**

43.

»1728. november hó. Szeged város III. Károly királynak október 25-ikén kelt felhívására igazoló jelentést tesz az elitéit és letartóztatva levő boszorkányokról s Mihalovics Györgyné (Czinczár) panaszlevelében foglalt vádak ellen védekezik.«

Fogalmazvány.

***(Reizner:* IV. k. 459. 1.)**

44.

»1728. Boszorkánysággal vádolt egyik nőnek kényszervallomásai töredéke.«

***(Reizner :* IV. k. 461. 1.)**

FELSŐ BÁNYA, 1 7 2 8 .

403

CCCXLIII.

Felső Bánya} 1728.

özvegy Szabó Mártonná Németh Erzsébet ellen bűvölés és paráznaság m iatt tanúkihallgatást foganatosítanak. Az ítéletben a boszorkányságról nincs szó, a paráznaságért pedig tekintve, hogy szeretőjével a bíróság előtt fogadást tettek, hogy házasságot kötnek, nem hóhér által veretnek meg, hanem egyik a másikát verje meg keményen.

(Közölte *Abafi Lajos :* Hazánk 1887. évfolyam. 310. lap.)
CCCXLV.

Pest megye} 1728.-

Koldus Molnár Ilona boszorkánysági ügyében tanúvallatás, mely főleg Bicskey Ferenczcnének megrontása körül forog.

Anno 1728 die 12. Augusti in possessione Bicske, inque inclitis comitatibus Pest-Pilis et Solth.

Nos infrascripti praesentem inquisitionem pro parte incliti magistratus horum comitatuum peregimus modo et ordine sequenti.

1. testis Georgius Virág incola possessionis Bicske, annor, circa 40, juratus examinatus fatetur : Midőn Koldus Ilonát megfogták volna, az fatens házához vitték volna, akkorra maga megvallotta Bicskey Ferencz uram feleségének megrontását, nem külömben leányának és szolgálójának — minthogy azok is bele ültek volna a fürdőben — nyavalyáját, hogy nem más által esett volna, hanem ő általa. Nem volna az az orvos a világon, a ki megoldhassa és meggyógyíthassa ő kívüle és hogy Nagy Kátán olyan orvossága volna neki, a kivel meggyógyíthatná. Másszor ismét azt vallotta, hogy Békésen vagyon egy asszony, a kihez ha eresztetnék, onnat hozna eszközöket, mivel ők ketten Bicskey Ferenczné asszonyom megkötésének és megrontásának okai lettek volna. Arra említett Koldus Ilonának az ura vallotta, hogy ha Békésre nem fog is menni a felesége, maga is megorvosolhatja, mert ő rontotta meg.

Mire a felesége, mikor ezt neki megmondották, azt mondotta az ura felől, hogy ő volna a kanördög és, hogy ő általa maga is ördögnek adta volna magát. De az ura tagadta, hanem a feleségét valóságos boszorkánynak bizonyította. Azt is vallja, hogy ő ásta el Bicskey Ferencznének, gyermek nemléteiére való megkötését, más társával együtt, a ki most Berényben **26***

lakik. De nehezen oldhatja meg, mivel más asszony lopva utánna felvette, de mindazonáltal arra ajánlotta magát, ha senkisem bántaná és szabadon eresztenék, tizenkét esztendő

forgása alatt is megoldhatja, ha akarja, melyre kezet is adott volna és ha meg nem orvosolhatná, minden törvény nélkül égettessék

meg. Hozzá adván még azt is, hogy Nagy Kátán levő jószágát sok kincsért nem adná és hogy midőn gyermeke lett volna, az gyermeknek mássát egy ó süvegben tette volna, az honnan el is lopták és midőn fürdőt csinált volna az asszonynak, akkor az asszony görbén találván reá tekinteni, azon haragudott meg és úgy rontotta meg kezét és orrát.

2. testis providus Jacobus Csikós, ejusdem possessionis incola, annor, circ. 40. juratus fassus est : Midőn Koldus Ilonának az ura megfogattatott volna, fatens házához vitték és ottan lánczra tették. Annak utánna Bicskey Ferencz úr hozzá jővén tudakozta : vallaná meg jó szerivel és oldaná meg a feleségét és gyógyítaná, ő kezes lévén, meggraciázná őtet.

De azon koldus ember eleinte azt felelte, ő meg nem oldhatná, mert nem tudna hozzá ; hanem a felesége, ha akarná, megoldhatná és megorvosolhatná azon kötését Bicskey Ferenczné asszonyomnak. Azután Bicskey Ferencz úr ugyanonnan Koldus Ilonához ment, hogy megbeszéllené azon Koldus Ilonának az ura vallását; de egy kis idő múlván ismét visszajött azon koldushoz, mondván : te átkozott vén ember, mért tagadod, mikor a feleséged reád vall, hogy tőled tanulta volna a boszorkányságot ! Melyre azon koldus ember ismét felelt volna : Mi tagadás benne, csakugyan abban vagyok én, mivel mind atyám, anyám és az előbbeni feleségem is boszorkányok voltak.

Hogy a mostani feleségét, minek előtte elvette volna is, már is abban volt. Azon jószágon is ki Nagy Kátán vagyon, az az eszköz azoktul maradott, azután is szerzegettem. Mely jószágot örökké óhajtotta, hogy az ő véres veritékivel és az ő kincseivel Bicskeiék és Nagy Kátaiak telnek.

3. testis Matheus Juhász incola praefatae possessionis, annorum circiter 25. juratus fatetur : Midőn megfogták volna azon koldust feleségével együtt, akkor fatens istrázsán volt mellettek. Hallotta, hogy beszélgettek volna egymás között, gyógyítaná meg az felesége Bicskey Ferenczné asszonyomat ; de felesége viszont az urának azt m ondotta: mivel te nagyobb ördög volnál, jobban megorvosolhatod. De az ura ismét azt felelte : asszony vagy te, az ilyenekhez jobban értesz. Annak utánna Bicskey Ferenczné asszonyom maga is oda jött és kérte azon koldus asszonyt, orvosolná meg, mert az ő dolga volna. Arra a koldus asszony ajánlotta magát, ha egy-két hétre kieresztenék, hogy ő füveket szedhetne, **PEST MEGYE,** 1728.

megorvosolná. Mely koldus asszonytul, midőn tudakozták volna, hol kívánná szedni azon füveket és hol teremne, felelt a koldus asszony : itt nem teremne, hanem a Mátrába szokott teremni. A nevét sok kérésre megmondotta, hpgy *csokor fűnek* hivattatnék és abból fürdőt kívánna csináltatni. Azt is megvallotta azon koldus asszony, ő rontotta meg Bicskey Ferencz asszonyomat.

Midőn

fürösztötte

volna, az orrát meg—

csavarintván beléfújt az orrába, úgy rontotta meg. Vallja azt is fatens, hogy mikor Ságh felé vitték volna őket kötözve, azon koldus asszony, látván sírni az urát, mondotta : mit sírsz, hiszen te még megszabadulsz, de én szabadulásomat nem várom.

4. testis providus Stephanus Katona, ejusdem possessionis incola, annorum circiter 35. juratus ‘examinatus fatetur per omnia, uti primus testis, addito hoc : Ha csak el nem hozzák azt, melyért az urát elküldötték volt, a nélkül meg nem orvosolhatja és el is hozta és hogy tizenkét esztendeig cselekedte meg, gyermeke ne lehessen Bicskey Ferenczné asszonynak ; de ha egyszer kiszabadulhatna és valahova bábának mehetne, a hol férfi gyermek születnék, annak az köldökét elmetszhetné, azzal megorvosolhatná és abban az esztendőben mindjárt gyermeke lehetne. (Hozzá tévén azt is, hogy midőn elakarták volna Pestre küldeni, azon koldus ember, feleségének reménkedni kezdett, gyógyítaná meg Bicskey Ferenczné asszonyt ; mert — úgymond — a mint eltudtad rontani, meggyógyíthatod és a tizedeseknek mondotta, ne eresztenék egy tapodást is azon füvekért, a kiket felesége állítja, megorvosolhatja Bicskey Ferencz asszonyt, mert a nélkül is meggyógyíthatja, ha akarja. Melyre a koldus felesége az urát megrivasztotta, mondván : hiszen hamar megehettél, szenvedj te is, a hol én.

Jegyzet : **Autenticatus negat, hogy hallotta volna az Koldus Iloná-tul, hogy az ura 1 tt volna az Kanördög és hogy az urától tanúita volna ; quo ad reliqua, hic apposita confirmat fassionem : Hogy egy kis tót asszony, a ki Bicskén Horváth juhásznál lakik, hallotta : hogy ime ott járt, a hol ő, s olyan ördög volna, mint maga, a koldus mondotta szemébe.**

5. testis providus Georgius Gyalok, annorum circiter 50 juratus fatetur : Midőn vezetik volna Ság felé kötözve, a fatens a férfiat, a

másik legény ismét az asszonyt, hallotta, midőn a Koldus Ilona megszólította volna az urát ily szókkal: Mit búsulsz társ, hiszen megszabadulsz te, de én sohasem leszek már többé feleséged. Arra az ura viszont felelt: de a mely malacz egyszer farkas szájába esik, szint olyan bűnnél vagyok, mint te.

406

PEST MEGYE, 1728.

6. testis providus Ladislaus Bartocz, judex praefatae possessionis, annorum circiter 35. juratus examinatus fatetur : Hogy midőn először gyanakodtak volna azon koldus asz-szonra, hogy ő rontotta volna meg Bicskey Ferencznét, Bicskey úr magához hivatta és ijesztette volna, vallaná meg, ha ő rontotta volna meg feleségét. Azután Bicskey Ferencz úr mondotta : orvosolná meg, máskép hanem rosszul járna ; a mint orvosolni is kezdte, de meg nem orvosolhatta. Annak utánna szabadságot kért magának, eresztenék el, hozhatna magának orvosságot, az urát ott hagyná zálogban. Bicskey Ferencz úr pedig keményen fogván a dolgot eleinte, utoljára csakugyan eleresztette és az urát ott tartotta, de azt is szolgájára bízván, hogy istrázsálná, a szolgájának gondviseletlensége

mia

elszalasztották. Azután levelet írván Nagy Rátára, csakhamar mind az kettőt visszahozták. Visszahozván lánczra tétette Bicskey Ferencz úr és istrázsákat állított, melyek azután fatenssel Bicskey uramékhoz menvén, az asszonyhoz vallaná meg tovább is, ha ő cselekedte volna, még azt vallotta, hogy mind óráját, mind napját megrontásának jól tudja és hogy nem volna a világon az az orvos, nállán kivül, a ki megorvosolhatná. Ezeket pedig Bicskey Ferencz szolgálójától hallotta.

Annak utánna ismét Kisasszonyra halasztotta magát, ha oda eresztenék őket, onnét két nap alatt visszatérne és avval együtt megorvosolhatná, minthogy mind az ketten okai lettek volna nyavalyájának. De nem akarván elereszteni, azután reménkedett, hogy csak az urát eresztenék el. De az ura a fatensnek azt mondotta, ő nem menne, mert ő féltené magát, kemény emberek lakván Bicskén, ne talán tán megfogattatnék és tömlöczbe tétetnék, azután a nyüvek is ott eszik meg ; hanem valamint megcselekedte, úgy orvosolja meg, a nélkül is megorvosol-tatja ő, ha akarná. Továbbra is Bicskey Ferencz úr azon koldust lánczba köttetvén, fel vontatta az gerendához és tudo-kozta, vallaná meg az feleségének ördögségét; melyre azon koldus ember azt felelte ; igenis, tudná ördögségét feleségének.

Azután összehozván feleségével, a felesége az urának szemére hányta volna, hogy ő volna ördög, az ura pedig ismét a feleségének.

7. testis Mathias Kurucz, annorum circiter 40. juratus fatetur : Hallotta azon koldus asszonynak szájából, midőn utoljára odajött volna és Bicskey uram tudakozta volna, ha meglehetne-e orvosolni az ő maga hitvesét, arra azt felelte : meg, de füveket kellenék hozni és az fű az Mátrán, túl való oldalában szokott teremni, mely füvet *kacsar fűnek* nevezte és hogy a felesége az urának, az ura feleségének szemekre hányták volna, egyik olyan ördög legyen, mint másika.

PEST MEGYE, 1728.

407

8.

testis et 9 testis nobiles Stephanus et Josephus Bicskein-ses fatentur : Hogy szájából hallották azon koldusasszonynak, ő vesztette volna

meg Bicskey Ferenczné asszonyomat. (Hoc Stephanus Bicskey non audivit.) És hogy Békésen volna egy asszony, ha oda eresztenék, onnét hozna' orvosságokat, mivel ketten voltak az rontói. Hallotta szolgálóiul, a mint Békésre az urát el is akarták küldeni, menne azon asszonyhoz ; de az ura azt felelte : mért menne, mivel úgy megtudná ő azt oldani, ha akarja, a mint megtudta csinálni. Azután össze kapván az urával, egymásnak azt hánták szemökre, egyike, mint másika egy arányú ördögek lennének és hogy az urától tanulta az ördögséget, mivel minden nemzetsége azelőtt is az lett volna és midőn elvette volna, bizonyos csomót, valami apró csontocskákat nyakába függesztette volna vele.

Ügy azután, az ura sok kincsére való nézve, nem maradhatott, csak azon mesterségre köllött adni magát.

f

% *

• *J f*

Koldus Tóth Ilonának tortura alatti vallatása, melyben elösmeri, hogy boszorkány, pecsét nincsen rajta, de neve be van írva egy könyvbe ; jártak vendégeskedni a Fejérhegyre.

Anno 1728 die 13. Decembris, Helena Molnár ad interrogatoria puncta fassa est sequentia sub tortura.

1.

Minthogy már megvallottad, hogy

Bicskey Ferencznét te rontottad m eg;

micsoda mesterséggel és mért

rontottad meg ?

i

Bicskey Ferencznét igenis

ördögi mesterségével rontotta

meg ; a kit is, minek előtte

megrontotta volna, már tudta, hogy ördögi mesterség.

, . ,

Mely mesterség á llo tt: ló—

zsírból, juhvajbul, juhfagy—

gyúbul, széles mentából, fo-

,

dór mentából, cziczkafarká-

;

-

ból és homorgyükérből. Bicskey Ferencznét azért rontotta meg, hogy őtet rútul mocskolta. Hogy pedig gyermeke ne legyen, nem ő, ha-

”

i

nem ugyancsak Bicskey uramnál lakott egy öreg asszony és a csinálta meg neki, hogy

gyermeke ne legyen. Az fiacskájának elmetszette a köldökét és pogácsában adta megenni egy menyecskének,

hogy ne legyen gyermeke.

De erről ő tudna jó orvosságot és kezeírását adná, hogy őtet megorvosolja és gyermeke leszen. Az orrára pedig Bicskeynének csak reá fújt

és azonnal megegyenesedett.

2. Rontottál-e meg többe—

két, hol, kiket és micsoda

mesterséggel ?

Bicskey Ferencznén kívül

bizonyos Bizonyai (?) Ferencznének a kézit rontotta

meg Nagy Kátán, a ki adós

volt neki két forinttal, kérvén azon adósságot az fiai mocskolták s azon

okból

adott az föllyebb nevezett

asszonynak egy *vaskót*, a kivel megsértvén a kézit, három újjá az jobb kezin összezsugorodott. Mely vaskot bizonyos zsírral kenték meg, azon asszonynyal, a ki őtet

ördögi mesterségre tanította,

hogy olyan ereje legyen és

meg is füstölték *komor gyű-*

kérlevivel és ezen cselekedetinek nyomtatáskor múlt esztendeje és a mai napig sem gyógyult meg, de ő meg

tudná gyógyítani.

Item nemes Sopron vármegyében. Loson nevű helységben bizonyos Horvát Ferencznét megrontott, az ballábát bokában meggörbítette, de azt maga meggyógyította.

Bizonyos magyal fán termett

bogyóból csinált zsírt és gödörben elásván, megbotlott

PEST MEGYE, 1728.

40**£**

azon Horváth Ferenczné azon

gödörben s azonnal megromlott a lába és azt bizonyos Horvát Zsiˆgmondnéval csinálta, de most azt nem tudja, hol lakik, mivel már vagyon

harmincz esztendeje, mióta

eljött azon földről.

3. Rég adtad-é magadat a

boszorkányságra ?

Bécs megszállása után harmadik esztendőben adta magát boszorkányságra. Posgai Gergelyné

tanította Loson

azon boszorkányságra.

4. Kicsodák boszorkány társaid és tiszteid ?

Kátán, Borsó István volt

egyik társa, de két esztendeje, hogy már Tiszán túl nem tudja, hova ment lakni.

Berénben Tóth Ersik, kinek

az ura Tóth András, maga

házában lakik. Szolnokban

Horváth Ferenczné, maga házában lakik, özvegy asszony.

Item Borsos Mártonná, özvegy. Item Szent Mártonká-tán Bognár pásztorné, ta valyi borjúpásztorné. Item Kecskeméten

Bognár

Ferenczné. Item Kátán Tóth

Janó. Item László Andrásné,

a ki most Kecskeméten lakik,

Kókáról ment oda, ezelőtt

circiter tiz esztendővel. Item

Horváth Jancsinál Bicskén

egy Ancsa

nevű tót asz-szony. Item Nagy Kátán

Tóth Istvánná. Item Bicskén

Csordás Panna. Item Nagy

Kátán bizonyos Zsuzska nevű

koldus asszony, a ki is már

volt itt benn, mind urastól

fogva.

PEST MEGYE, 1728.

Az generalissok Horváth

Péter Szolnokban ; Tóth E rzsiknek az ura kapitányok Berénben ; Loson Szabó Imre

volt zászlótartó]ok ; Perecze—

ken pedig Szabó Jakab volt

kapitányok feleségestől. Az

Fejér hegyre pedig mikor

jártak, csak zsírral kenték

magokat, úgy repültek.

A Fejér hegyre pedig vendégeskedni jártak. Tóth J á nos a zászlótartó Nagy R átán, de a zászló Szegeden vagyon, Horváth Benedekné-nél Erzsénél dióhéjban ta rtják a zászlót, mely kék színű.

A dobosok Szent Lászlón

Horváth András, az dobj ok pedig lóköröm, az verő szamárszár. A trombitás Szegeden Szabó Benedek, az trombita

pedig szamárcsontból vagyon.

Strázsamester Szegeden Szabó Ferencz, író deák Kis Mihály. Item

Szegeden közönséges boszorkányok Horváth Zsuzsa, az katona városon Szabó Panna, ibidem Bognár Péterné, Szabó Andrásné és alsó városon Szabó

Panna, ibidem Tóth Zsuzska,

Horváth Benedekné, Szapora

Panna, Néző Panna, Horváth

Panna.

5. Hát a mostani urad fedői mit tudsz ? Való-é, hogy

■ő is boszorkány ?

Az mostani ura is boszorkány, olyan mint maga és szemiben is annak meri vallani és onnét tudja, hogy az ő maga fia feleséginek is

megcselekedte,

hogy gyermeke ne legyen. A mint i

PEST MEGYE,

1728.

411

egynél

több nem volt s

azután, hogy megcselekedte,

soha sem lett több. Fejér

fonalon czinpet kötett s az

kútba vetvén, azzal cselekedte meg, hogy gyermeke ne legyen.

Item Kiséren is, meghálván egyszer az ura Pozsgai Márton házánál és hogy szalonnát nem adtak neki, megvesztette circiter 5 esztendős leányká jókat, össze húzván

neki a lábait és abba meg is

holt az leánka. Item Aszódon

is Szapori Mihálynál ezelőtt

5 vagy 6 esztendővel meghálván az ura, összeháborodván az emberrel circiter 4

esztendős fiacskájának összehúzta mind a két kézit, de már meggyógyították valahol. Az elmúlt esztendőben lehettek circiter százan egy

pajtásságon, de már sokan

meghaltak közzülök, Berény-

,

i

ben kettőt, Szegeden penig

többet égettek meg közzülök. Többre nem vallhat, ha megölik i s ; mert a többi

társai megkötötték a nyelvét.

Pecsét nincsen rajta, hanem csak az neve vagyon beírva az boszorkányok közzé.

Az mely könyv vagyon Gerezdén, Sopron vármegyében, Szopori Mihálynál, a följebb

megírt

esztendőben,

Bécs

megszállása után tudniillik

harmadik esztendőben írták

be a nevét.

In fine, a midőn elbocsáttatott volna a torturátul ezen torturázott személy kérdeztetett, nem haragbul-é, Vagy kénok-bul vallotta följebb írt fassiokat ?

412

PEST MEGYE, 1728.

Újabb vallatása Koldus Ilonának.

Examen Helenae Koldus.

1. k. : Jut-é eszedbe, mit

vallottál a minap ?

Igenis jut eszembe.

2. k. : Tehát, hogy minap

azt vallottad, hogy Bicskeyné
asszonyomat homor gyükérrel
megrontottad, a kit nem lehet h in n i; azért számláld elő
igazán, mivel rontottad meg,
mi volt még több azon homor
gyükér mellett.
2. A mely zsírokat ezelőtt
számláltam volt elő, azokhoz
még adtam homor gyükeret
és hogy a homor gyükérnek
olyan ártalmas ereje volna,
azt tanultam Panna nevű
miskolczi asszonytul és ugyan
bizonyosan tudom, hogy Bicskémé

asszonyomat

azzal

rontottam meg.

3. Ha tehát tudtad, hogy

annak a gyükérnek olyan

ártalmas ereje vagyon, miért

cselekedted aztat? Esméred-é

azon gyükeret, hogy rontottad meg Bicskémé asszonyom orrát ?

Esmérem. Felül említett

asszony azt mondta nekem,

hogy abból az homor törött

gyökérből vegyek számba és

fújjak néki az orrában, meg—

gerbül és veressedik. Ugyan

azt is cselekedtem, éjjel, a

midőn aludt Bicskeiné asz-szonyom

és tapasztaltam,

hogy megvörösödött, meggörbült.

Mért cselekedted ezt, ta lán valamit vétett ellened ?

PEST MEGYE, 1728.

Az asszony nekem nem

vétett, de az ura megpirongatott és megszidott igen

rútul. Az urára nézve cselekedtem azt. Már kilencz esztendőtül fogvást mindenkor

ellenem

gyanakodott,

hogy az gyermecskéje súlyos

betegségbe esvén és azt orvostul-orvoshoz

hordozván,

meg is holt, azután azt gondolván, hogy én miattam halt meg.

Fölserkent-e Bicskémé asz-szonyom, mikor fújtad az orrát ?

Nem, hanem aludt.

Pestmegye törvényes ülésén újabb, tortura nélküli kihallgatása Koldus Ilonának.

Anno 1729 die 9. Martii Pestini, sub continuatione revisionis malefactorum.

Examen Helenae Koldus veneficae :

Hová való vagy ?

Győrről Rókára szakadtam

és ott harmincz esztendeig
laktam.
Micsodás csomó volt az, kit
a nyakadon hozdoztál, midőn
az urad elvett.
Bizonyos csiga csontocskák
voltak benne, a kit előbbeni
felesége az urának hordozott
és azt azután nekem adta
az uram Tóth György, kit
is nyakamon, mintegy három
hétig hordoztam.
Hol és miért fogtak meg ?
Bicskén, azért, hogy Bicskei
Ferenczné

asszonyom

gyermekágyban feküvén és

én körülötte forgolódván, háromszor is megfiirösztöttem

414

PEST MEGYE, 1728.

őtet. Hogy penig meg nem

gyógyíthattam

őtet,

reám

fogták, hogy én őtet megrontottam. Arra való nézve Bicskey Ferencz uram megfogatott engem és nagyon megkínzatván,

ide küldött

tömlöczbe.

Azután examináltatván tovább is és előtte elolvastatván az inquisitio ; jóllehet sokáig a fassiokat tagadta, de utoljára kivallotta, hogy igenis, a kik inquisitióban föl vannak téve ellene, mind azokat mondotta ; de kéntelen volt vele, mert rettenetes nagy kínzásban egyebet nem cselekedhetett, hanem csak ki kellett neki vallani azokat is, kik fölött semmit sem tud, hogy csak békét hagynának neki egyszer.

Mi okra nézve megrontottad

Bicskey Ferencznét ?

Én ő kegyelmét bizony

nem olyan módon megrontottam, hogy az következzék, ki az írásban föl van téve,

de ugyan azért megrontottam ő kegyelmét, hogy az ő

ura Bicskey Ferencz igen

megpirongatott és megmocskolt engemet.

Miként rontottad meg őtet ?

Fördőt csinálván neki, abba

tettem

ezerjó

füvet,

de

ugyancsak zsírral kenvén őtet

avval

megrontottam

úgy.

hogy egész tagjaiban íárad—

jék. Abban a zsírban pedig

.

,

volt lóháj és juhzsír, azon—

i

kívül cziczkefark fű is.

Examinata azt vallotta :

Hogy homor gyükérbül, a

ki igen zsíros, kenetet csináltam és avval megkenvén őt t, megrontottam őtet másod magammal, örzse nevű asszonynyal és az tanított engemet reá Gyulán, hogy annak a

PEST MEGYE, 1728.

415

gyökérnek

olyan ártalma»

ereje volna. És bizonyosan

tudja, hogy ezen gyökértől

romlott el. Azon homor zsír

pedig, szopókában van téve,

Bicskén

Bicskey

Ferencz

uram házánál.

A vármegyei törvényszék előtti kihallgatása Koldus Ilonának, tortura alatti vallomásának megerősítése, vagy megtagadása iránt.

Anno 1729. die 27. Maii sub continuatione revisionis, malefactoribus praesentibus. Praeside domino ordinario et substituto vicecomitibus, domino Samuele Bohus, domino Joanne Baj esi, domino Josepho Nedeczky, Mathia Bencsik, Joanne Gosztonyi, Josepho Csapó et Emerico Pásztor.

Helena Koldus in figura judicii examine et fassione torturali confrontata et examinata.

Vallja, hogy a nagykátai asszonynak ő rontotta meg a kezét egy vaskó késsel.

Kérdés : Micsoda mesterség volt a késben ?

Felelet: Tudja, hogy valami zsírral meg volt kenve, de micsodával, nem tudja.

K érdés: Sopron vármegyében Los nevű helységben, kit rontottál meg ?

Felelet: Ficza Jánosnét rontottam meg, de nemcsak magam, hanem társammal bizonyos gödörben beállván, társam Horváth Ferenczné csinált valamit, de nem tudom mit.

Ugyanazon Horváth Ferenczcnének társaságában voltam és egyszer jártam vele bizonyos hegyre vendégségbe, de nékem nem adtak, hanem csak az elsőknek.

Kérdés : Sokan voltak-e ott ?

Felelet: Sokan éjszakának idején, az holott gyertya égett.

Kérdés: Hogyan mentél oda, arra a hegyre ?

Felelet: Én csak gyalog mentem oda, a többi pedig, ki lóháton, ki máskép ment oda.

Kérdés : Hát, hogy értél oda oly hamar gyalog, azokkal, a kik lóháton voltak?

Felelet: Valamit nekem cselekedtek, hogy frissen mehessek oda.

Kérdés : Hol állottál be a boszorkányok közzé és miképpen ?

Felelet: Lós nevű faluban, ottan lakó Dénes Istvánnéjiál lévén, kémény alatt legelőször magát a Dénesné hóna alatt

valami zsírral megkente azután a fiának is a hónalját és mindjárást kirepültek a kéményen átal, minthogy pedig a fia Jézus nevét kiáltotta, tehát azonnal leesett, én pediglen nem kiáltottam Jézus nevét, utánnok repültem bizonyos hegyre, a ki tizennyolcz mértföldre Lóstól esik és ottan beírattam a boszorkányok közzé.

K érdés: Mikor a nevedet beírták, megtagadtatták-e veled az Istent ?

Felelet: Megtagadtatták.

Kérdés : Kit mondottak, hogy Istennek tarts ?

Felelet: Az ő Isteneket.

Kérdés : Kicsoda az ő Istenek ?

Felelet : Plútó.

K érdés: A midőn beirattattál, adatott volt-e neked urad ?

Felelet : Igenis adatott, kivel azon éjszakán volt közös-ködésem.

Kérdés : Megesküdtettél-e azon uraddal ?

Felelet : Megesküdtettem, de nem jut eszembe miképpen és a pap fekete ruhában összeesketett bennünket.

Kérdés : Yolt-e azon papnak keresztje ?

Felelet: Nem volt, mert olyan helyen nem szeretik a keresztet.

Kérdés : Ifjú volt-é az urad és micsoda ruhába volt és mi neve volt neki ?

Kérdés : Hány esztendeje lehet annak, mióta boszorkányok közzé állottál ?

Felelet: Negyven esztendeje annak.

Kérdés : Mennyi ideig voltál köztök ?

Felelet : Csak azon egy éjszakánt voltam köztök, az hon-nant is elhozván engemet azon ördög uram és más igaz uram nem lévén, otthon közeskedett velem ; de azután nem tudom, hová lett, nem is járt többé hozzám.

Kérdés : Ki volt azon gyülekezetben generálistok ?

Felelet: Pereszteji Szapori Mihály, trombitásunk pedig volt Lósi Horváth István.

Die 28. M aii: Tarkó szolgabiró uram másodmagával exmittáltatván Koldus Ilonához, oly kérdéssel, ha ugyan való-e az, a kit tegnap a törvényszék előtt vallott, vagy talán esak megunván magát a tömlöczben, vagy pedig félvén tovább való kínzástól és kívánván inkább más halálát, az okért vallotta volna. Kire felelt: Mi tagadás benne, az hosszas raboskodását is megunta, de nem azon okbul, hanem csak, hogy úgy van a dolog, a mint tegnap megvallotta, az igaz. Lós nevű faluban keresztelésben lévén, a hol felesen összegyűlve **PEST MEGYE,** 1728.

voltak a boszorkányok, közzéjök jött egy ördög pap ruhába, a ki az Istent, a kit annak előtte imádott és dicsért, megtagadta ; a nevét könyvbe beírta és hogy ez után nem azon Istent, hanem Plútót tartsa Istennek és azt imádj a\, neki megparancsolta. Kit véghez vivén, ő is a többivel együtt a kéményen kirepültek és egy hegyre menvén ottan vendégeskedtek, a hol lisztből csináltak csíkot, azt ették és bort ittak ; ugyanazon vendégség alatt társul egy Brezbutz nevű ördögöt rendeltek ő neki, kivel azon pap adta össze őket, a ki az Istent megtagadtatta vele. Azon éjszaka visszatérvén azon hegyről, azon mellé rendelt ördög házához késértette és ott közösködött vele ; de ő többször sohasem látta azon társul nekie rendelt ördögöt és sohasem ment közzéjük.

Kérdés : Mért nyomtad az rabokat egynéhányszor éjszakának idején ?

Felelet: Nem én nyomtam, hanem Nagy Kátán lakos Tóth Ancsa és Csordás Panna Szent Márton Kátán lakos borjúpásztorné nevű asszony járt nyomni őket. A többi között, a mely nap a hóhér megkínzotta, azon következett éjszakának idein ő vele is, hozzája

jővén a fogházban, nagyon veszekedtek és fenyegették őtet, hogy megölik, mert nem akar velek járni és mért nem megy ő velek. Ugyan az ura is háromszor volt nála, a tömlöczbül menvén hozzája.

Mely fassio confrontáltatván az urával, Tóth, alias Czigán Györgygyel: simpliciter tagadja, hogy semmit sem tud a boszorkánysághoz.

Koldus Ilona vallomásai és más, a vizsgálatnál őt terhelő körülmények következtében, főleg mert a boszorkánymesterséghez tartozó eszközök találtatván házában, Czigány alias Tóth György, Koldus Ilona férje ellen hozott Ítélet, hogy torturáztassék meg.

Deliberatum e s t: Ex quo praememoratus inctus Georgius Tóth ipsémét coram egregio Francisco Bicskey et alii eorum praesentibus testibus confessus fuisset, se omnino sagum esse ; nam et sua mater et prior uxor similiter sagae fuissent; quod ille de facto in figura judicii n e g a t; tum ideo cum vero et ex eo, quod apud eundem multa similia frusta, utpote : lacerati piles, cultelli, flagella, canina — sit venia — excrementa, cer-vicranis ossa, cera, frustilla, funiculi lacerati, testitudinis coperculum, planta pedum equinorum et asinorum, certum unguentum et quamplurima alia suspectae nugae repertae haberentur; quas ille quasi aliquem magnum thesaurum, in scrinio sub sera conservare solebat, imo neque suam uxorem unquam eas nugas videre permisisset; sed et quanquam menK O M Á R O M Y **:** B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

27

418

PEST MEGYE, 1728.

dicando panem quaesivisset et semper inter Christianos conversatus fuisset, attamen neque Pater noster recitare sciret; adeoque de facili eundem daemoni et non Deo Creatori servivisse praesupponeretur: Hinc eundem inctum ad eliciendam uberiorem rei veritatem torturae, exmittendorum dominorum judicum, indiciorum approportionandae subjiciendum decerni.

Koldus Ilona újabb vallatása.

Anno 1729. die 30. Maii praesente domino Joanne Gosztonyi. Uj abban exaministáltatván Koldus Ilona, Bicskei Ferenczné asszonyom panaszára.

Primo : Azon panaszolkodik ő kegyelme, hogy azelőtt circiter 10 esztendővel, azon Koldus Ilonát hivatván magához bábának, akkor azt mondotta ő kegyelmének, hogy tud három imádságot, a kit ha elmond, fölötte igen könnyen fog szülni.

Kérdés : Micsoda volt azon imádság ?

F e lete t: Elmondott három rendbeli imádságot; egyiket Szent Ferenczről, másikat Közgyónást, harmadikat pedig Szent Erzsébetről. A midőn a keresztelőt lakták volna, ezen asszony fazék hajban eleven tüzet tévén, az ajtót verte vele, minthogy az másoknál is szokásban van ; a mért midőn megdorgáltatok volna Bicskey Józseftül, felelt ezen bába : valaki megbánja ezen dorgálást.

Confrontata ad invicem utraque persona Bicskeiana et Helena Koldus: A bába qualifikálta, hogy nem jutna eszébe, hogy azon szókat mondotta volna; hanem azt mondotta : míg a világon él, senkinek sem fog bábáskodni.

Secundo : Bizonyos füvekből s gyükérből csinált Bicskeyné asszonynak esztendőnek előtte fürödőt, a kit a midőn fürdött volna, a karját megrontotta úgy, hogy azóta semmi ereje nincsen. Azt pedig azért cselekedte, hogy haragudott ellene.

Kire felelt, hogy ő egyebet nem tett abba a fürdőbe, hanem mind jó füveket és hogy azt mondotta volna Bicskeiné asz-szonyomnak, mint ha őtet megrontotta volna, azt csak verésekben és kínjaiban mondotta.

Tertio : A midőn Bicskey Ferenczné asszonyom az inctát kényszerítette, hogy gyógyítaná meg őtet, akkor azt mondotta, hogy kötés volna Bicskeynén és kihozatván vele Pestről egy pénz ára való vörös selymet, avval és hárssal megkötötte Bicskeynét, hogy azután meggyógyul. De nemhogy meggyógyult volna, hanem még rosszabbul lett.

Az incta tagadja, hogy ő Bicskeynét azon selyemmel és hárssal meg nem kötötte, hanem más asszony.'-] , **C - j ;**

PEST MEGYE, 1728.

Q uarto: Az orrát Bicskémének megrontotta volt.

Nem tagadja és hogy ezt cselekedte haragjába és hogy egy asszony, Árokszállási Horváth Jakabné ő neki adott egy kis porocskát, a ki azt mondotta neki, hogy aztat ereszsze szélnek Bicskeiné o rrá ra ;

úgy aztán pitvarban lévén azon asszonynál, bébocsátották a szobába, a hol Bicskeiné volt és attól megromlott az orra.

Kérdeztetett a Koldus Ilona, ha meg tudná-e gyógyítani Bicskeynét.

.

Azt felelte, hogy minden bizony nyal meggyógyítaná, mert ha ő mehetne a Mátra mögé, a hol van savanyú víz és a hol homor gyökeret szedett volt, ottan vagyon egy bizonyos vörös színű gyökér és alacson füve is és Pesten eleget árulnak olyan füvet, másképpen még anyafűnek hínák, a kiből legelőször fürdőt csinálván, azután megkötné vele és ha ő meg nem gyógyítaná Bicskeyné asszonyomat, minden törvény nélkül halált szenvedjen.

Item azt kérdezte tűle Bicskeyné asszonyom, hogy hány esztendeig volna megkötve a gyerek hozástól, akkor azt felelte neki, hogy tizenkét esztendeig volna kötve.

Kire azt felelte, hogy igenis, egy bizonyos asszonynyal tanácskozván, azt mondotta neki, hogy rontsák meg Bicskémét tizenkét esztendőre, de a fatens reá nem akart állani, hanem inkább kérte őtet, hogy nem kell bántani Bicskeinét; de ő avval nem gondolt, hanem a midőn gyermeket szült volna Bicskeiné, gyerek mássát kifordította ezen asszony, és minthogy erőssebb volt nálamnál, mert kapitány volt közöttük, elkapta előlem azon mását és avval rontotta és kötötte meg említett Bicskeynét.

S kinek hitták ezen asszonyt ?

Nem jut eszembe, de elég az, hogy ő még Lóson boszorkányok közzé be volt Írva és azután erre a földre szakadott és Nagykátán lakott, most pedig lakik valahol Eger vidékén.

Micsoda zsír az, kit mondottál, hogy van Békésen, egy asszonynál olyan zsír, a ki soha el nem fogy és tudnál-e magad csinálni olyant ?

Az csak olyan zsír, ha szaporítják őtet, tehát el nem fogy és magam is tudnám én azt csinálni: Szent Ilona hagymából, borzháj búi és keresetlen kancza szárának veiéiből; és az olyan zsír igen jó az megvesztés ellen{ Hogy pedig fia lenne Bicskeynének, azt megorvosolná úgy, hogy a gyerek megszáradott köldökét porrá törné és azt pogácsába bécsinál-ván, adná be megenni, attúl aztán lenne neki fiaˆJ

Hát az ugyan csak való, hogy az igaz Istent megtagadtad volt ?

Igenis igaz, hogy azok a kutyák megtagadtatták volt velem az Istent, mert reá vettek, de már nem tehetek róla, mindazonáltal én azt hamar meggyóntam lelki atya előtt és poenitentiát tartottam róla.

(Eredetije Pest vármegye levéltárában.)

***Jegyzet.* Több nyomát e pernek nem találtam.**

CCCXLVI.

Ugocsa vármegye, 1728/29.

Fejér Anók ellen Ugocsamegyében per folyván, főleg az terhelte, hogy kuruzsló orvoslásai következtében halálozások történtek. Az ítélet, a megyéből való kiűzés és örökre kitiltás.

(Ezen percsomóból, mely több Ívnyi, két részletet közlünk, melyek igen érdekesek.) *A nagy-kállói tanácsnak Ugocsamegye alispánjához intézett levele,*

'— *melyben közli, hogy Fejér Anók magát tátosnak mondotta.*

1 .

Sub dato, praesentis mensis, Tisza Ujhelyből datált nekünk szólló levelét a tekintetes Úrnak érdemlett respectussal vettük, a mint is fogságban kegyelmetek tekintetes nemes vármegyéjében lévő Fejér Anók dolga felől, serió itten exa-mentté téve, boszorkánysága felől, sem élő emberek, sem penig ugyan nemes város törvényszékin megsentencziázott s meg is égettetett egynéhány személyektől nem érthettünk ; hanem még itten és fogságban lévő Horváth Sófia nevű asszony, ki is magát, mint Fejér Anók olyas orvosnak lennie mondj a.

censuráltatása alkalmatossággal mondotta, hogy a Fejér Anók szájából hallotta, hogy mondotta volna : minek előtte a tatár meg nem rontott, *egész tátos* voltam, de már csak féltátos.

Ha több találkozott volna s bátor ezután usque praefixum terminum találkoznék is, igaz kész kötelességünk szerint az Úrnak expressus által is megküldeni el nem mulasztjuk.

stb. stb.

Senatores oppidi

1729. Jun. 28.

Nagy Kállo.

d é s ,

1729.

421

2.

Reversatis, melyben Fejér Anók beösmerve azt, hogy orvoslása közben egy asszony nála elhalt és hogy ö azt titokban eltemette, kötelezi magát, hogy e megyében soha többet meg nem jelenik, s hogy soha sehol sem fog többé kuruzsolni s ha ezt tenné, halállal bűnhődjék.

Én alább megírt Fejér Anok adom tudtára mindeneknek, valakiket ezen dolog illet, bogy mivel valamely orvoslás színe alatt én bizonyos időktől fogva, holmi ártalmas szerekből csinált italokat számintalan rendű embereknek adván, sokan azon kúra alatt megholtanak ; mely okon is és legközelebb bizonyos debreczeni asszonyembernek nálam az ilyen ital után való meghalása és annak holttestének általam való titkos eltemetése m iatt újabban tekintetes nemes Ugocsa vármegye engemet megfogatván, dolgom törvényesen revideáltatott és több büntetésen kívül judicialiter fejemre adandó reversalisom adjudicáltatott; melyre nézve adtam ezen reversális levelemet ily conditiok a la t t : hogy kibocsáttatván említett nemes vármegye tömlöczéből, azonnal ezen nemes Ugocsa vármegyéből kimégyek és többet, nem hogy lakni, sőt még csak legkissebbet is commorálván benne nem állapodom ; másodszor az megírt gaz itallal való gyógyítást soha sehol nem prak-tikálom ; melyben ha comperiáltatnám tehát, ottan való magistratus által in poena capitali convincaltassam eo facto.

Melyről adtam ezen reversális levelemet, tulajdon kezem keresztvonásával megerősítvén.

Datum Nagy-Szőllős, die 31. Augusti 1729.

Coram me Ladislao Bozsárdi, judice nobilium inclyti comitatus de Ugocsa.

Coram me Joanne Megyeri de Vas Megyer,

inclyti comitatus de Ugocsa ordinario judice nobilium.

Fejér Anok.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fase. II. No. 59.) CCCXLVII.

Dés, 1729.

Boszorkánysággal vádolt Barátosi Istvánné és Tölcséki Sámuelné

'perében Ítélet.

Lőcsei József hadnagy perli Barátosi Istvánné Lőrincz Erzsébetet és Tölcséki Sámuelné Kirilla Erzsébetet (1729.

márcz. 11.): »Citatoriámnak seriesséből kitetszik, hogy az incták anno, die et loco ibidem specificatis az mostan inquarti-

rizans méltóságos dési colonellus úr ő nga szolgáját magok fenyegetőző szavak szerint mesterségesen megölték veneficio; melyet ha tagadnak, in instanti ellenek doceálok« stb. kivánja megbüntetésöket s hogy vagyonukból az actor költségei fedeztessenek.

ítélet : Hadnagy Lőtsei József atyánkfia ő kgylme az actiojában specificált asszonyok ellen igen kemény actiót Íratván, hogy a szerint condemnáltassanak, ellenek beadott inquisitoria relatoriat szorosan investigálván, mely fatensek is azon utczabeliek voltak, a kik azon szalmának elvitelekor jelen is voHanak s rész szerint láthatták, de senki őköt oly gonoszsággal, vagy fenyegetéssel ki nem adja, hogy cselekedtenek volna. Annál inkább boszorkányságot, gonosz hírt nevet sem azon alkalmatossággal, sem az előtt egy is hozzá nem tud, soha nem is hallott. Azért minthogy ellenek semmivel hadnagy atyánkfia ő kglme mint principalis nem comprobálhatott, simpliciter absolváltatnak az incták az actor ő

kglme kereseti alól.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a város levéltárában.) CCCXLVIII.

Dés, 1729.

Özv. Szekeres Mihályné Kondor Sára perli Nagy Sámuelt, hogy őt boszorkánynak nevezte.

Felperesnő panasza (1729. márczius 18.) igy hangzik:

»Citatoriámnak seriesséből constál, hogy az incta citatoriam specificatio ja szerént való helyen és időkben boszorkányozta és hamis tanúkat keresett ellene, hogy becsületében ledálhassa, melyet ha tagadna, in instanti ellene doceálni kész vagyok.«

Kéri, hogy alperest 50 frtnyi bírsággal sújtsák, ítélet nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CCCXLIX.

Dés, 1729.

Simon Mihályné Andró Erzsébet perli György Kovácsné Nagy Borbálát, ki őt boszorkánynak mondotta.

Felperesnő panasza (1729. márczius 18.) így hangzik:

»Citatoriámnak seriesséből constál, hogy ugyanott megnevezett

DEBRECZEX, 1729.

4 2 3

esztendőben, napon és helyben diffamált az incta és boszorkánynak prostituált, melyet ha tagadna, data exmissione ellene doceálok,« doceálván megkívánja, hogy 50 frt bírságra ítéltessék és becsületét restituálja.

Minthogy azonban incta a vád alól magát tisztázta, viszont az actrixben sok gyanúok merült fel, inctát felmentették.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CCCL.

Debreczen, 1729.

Csengeriné Bodrogközi Kata ellen folyt yeriratokból kivonat.

1. Bírói használatra készült kivonat a Csengeriné elleni tanúk vallomásaiból datum és aláírás nélkül.

1. Valakit fenyegetett és megmerevedett, a bal lába is kifakadozott,

elméjében is háborgott. 9, 10, 32, 33, 35 tanúk.

2. Gyógyítást ígért s meggyógyult. 9. és 10. tanú.

3. Zárt ablakon kibútt. 33. tanú.

4. Kan ördögségét az urára kiáltozta. 9. tanú.

5. Mézes bor gyanánt rossz italt adott és rosszul is lett azonnal. 16. tanú.

6. Égett bort is adott és betegeskedett a fatens. 16. tanú.

7. Tejet adott enni és rosszul lett utána a fia. 27. tanú.

8. Rossz italt adott innia és utána rosszúl lett. 30. és 32. tanú.

9. Csengeriné mondotta, hogy az ura őtet hátul éli. 33.

tanú.

10. Lábra való madzagját kivette a legénynek és elvitte, megbetegedett és azon nyavalyában azon legény meg is holt.

35. tanú.

11. Emberganéjt felszedvén a sövényből, Csengeriné elvitte. 40. tanú.

12. Többek, kikhez nyúlt s kiket fenyegetett, betegek lettek. 9, 10, 32, 33, 35, 38. tanúk.

2. 1729. július hó 4-ikén kelt ítélet, mely elrendeli, hogy Csengeri Istvánné megtorturáztassék.

Die 4. Julii. In causa fisci contra Catharinam Bodrogközi consortem Stephani Csengeri de crimine magiae et praeposterae libidinis accusatam inctam.

Deliberatum e s t : Ruminatis et probe expensis testium sub documento V. per procuratorem fiscalem jure exhibito

contentorum ac majore ex parte authenticatorum fassionibus et

signanter non tantum testium 9 et 10. per inctam juxta documentum sub C. ex causae inimicitiae contra inctam habitae rejici petitorum, sed et 30, 32, 33, 38, 39. aliorumque passim sub V. specificatorum, liquet, dictam inctam alios comminatum fuisse, potum noxium alios propinasse et post minas potum que, morbum contractarum manuum secutum esse. Imo illam juxta X. in vigilia pentecostes, qua in carceribus detinebatur, visam esse extra carceres; adeoque non levia indicia detestandi criminis magiae contra inctam probatae : quo nihilominus probatio judicio plena fiat, ipsam inctam, veluti aliunde de alio crimine Sodomiae, quo cum marito Stephano Csengeri praepostera libidine consuevisset, juxta testes 13, 26, 33, 44. adulterii item testes 13, 30. ac communem famam, torturae adjudicari.

3. Csengeri Istvánná megtorturáztatásáról felvett jegyzőkönyv.

Examen Catharinae

Bodrogközi,

consortis

Stephani

Csengeri.

Adhibitis ad pollicem, ad manus, ad crura mamellis fidiculis, et ocrea Hispanica et trinaria ustulatione, nihil penitus fassa est incta.

Incta negavit omnia formalibus saepius in tortura repetitis : Is te n ! Mi atyánk úgy segéljen, semmit sem tudok !

Interrogatoria: 1. A boszorkányságot kitől tanulta ?

2. Nemes Mihálynét, Yig Istvánnét és Yécsei Istvánnét miért rontotta meg ?

3. H át miért fenyegette meg Vig Istvánnét és Vécsei Istvánnét ?

4. Miképpen gyógyitotta meg és mivel Nemes Mihálynénak félre húzott száját ?

5. Egyebeknek kiknek ártott boszorkányságával, nevezze meg.

6. Meggyógyíthatja-é Nemes Mihálynét és Vécseinét és mivel ?

7. Igaz, hogy az ura az inctát hátul élte a természet ellen, hányszor ?

In benigno :

Interrogatoria : A mely mézes bor formát Vécsei Istvánnénak és Yig Istvánnnéak és többeknek inniok adott, azt miből készítette és miért?

Responsoria : Vig Istvánnénál a bort a szakácsné, Pap Istvánné, csinálta.

DEBRECZEN, 1 7 2 9 .

4 2 5

Micsoda tej volt, a melyet Nábrádi Szűcs Györgyné fiának adott és a melyet vérrel okádott ki ?

Sofia tejet neki nem adott.

A szomszédjok ablakán miként bút ki ?

Soha sem bút.

4. Csengeriné Bodrogközi Kata elleni Ítélet, mely a városból való száműzetését rendeli.

Sedes judiciaria die 18. Julii.

Deliberatum e s t :

Siquidem juxta praemissam sententiam ex causa allatorum sub documento Vindiciorum incta torturae adjudicata ac poenaliter sub tortura examinata in simplici negativa persistent ; ideoque plena_ probatio in criminibus necessaria deficiat, memoratam inctam a poena ordinaria absolvi, nihilominus territorio civitatis hujus in perpetuo relegari, quam et maritus, tam pro avertendo scandalo, tam quod suspicione criminis Sodomiae haud careat, sequi obligatur.

5. Bodrogközi Kata a városból való kiűzése foganatosítása alkalmával fenyegetődzvén és erősen káromkodván, átkozódván, újabban elfogatott s ügye tárgyalása alkalmával következő vádindítvány tétetett :

Die 6. Augusti in se n atu : Ezen személye szerint elől állított Bodrogközi Kata, már ezelőtt kevés idővel fogságban tartato tt azért, hogy egynéhány keresztyén személyeket megfenyegetvén, azonnal fenyegetődzése után csakhamar testekben, sőt még elméjekben is megromlottak, melyből bűjölése, báj olása és ördögökkel lett czimborálása k itetszett; továbbá szabad nyelvével hirdette, hintegette, sőt urának Csengeri Istvánnak is szemébe is mondotta s kiáltotta, hogy őtet sodomita módon, nem a rendes természetnek útján élte volna s több gonosz cselekedetei is ellene véghez vitt tanúvallásokból kitetszenek ; melyért ugyan nem a szoros, hanem lágyított törvény szerint ezen nemes városbul számkivetésben, örökösön kiküldetvén, midőn a tekintetes nemes tanács nagy, atyai gráciájából alája szekér rendeltetett, mely szekérre is felülésének alkalmatosságával, nem hogy a tekintetes nemes tanács irgalmasságát s atyai gratiáját szépen megköszönte volna, sőt a beléje rögzött és régen tanult s gyakorlott ördögi mesterségét s keresztyének ellen való dühösségét: melyet 4 2 6

az ő keménységéhez és megátalkodott voltához képest, még az kínzatás közben is hamissan eltitkolt és lappangtatott.

Kim utatta és majd mintegy megvallotta s bizonyította ezzel, hogy

rút, irtóztató és keresztyénhez nem illő átkozódással a város népét fenyegetni nem iszonyodott; mely sub Z. kitetszik.

Mivel pedig eddig is az inquisitioból a tetszett ki, hogy fenyegetődzött és véghez vitt fenyegetődzése azonnal beteljesedett és abból csalhatatlanul ki jön ördögökkel való czimborálása és valakiket megfenyeget, azokon be is tö lti: hogy azért sok keresztyének, kik ellen a fenyegetését végben vitte, meg ne romoljanak, illő, hogy ezen személynek feje hóhér által elüttessék, minthogy Titulus 23. Pars 3. Tripartiti Decreti az vagyon, hogy a ki tűzzel, vagy halállal fenyegetődzik, minden kegyelem nélkül megölessék. Azért a fiskális pro kurátor kivánja, hogy másoknak rettenetes példájára, magának pedig ezen Bodrogközi Katának érdemlett büntetésének elvételére, hóhér által feje elüttessék, teste pedig holta után el ne temet-tessék, hanem égettessék meg.

6. ítélet Bodrogközi Kata ellen : a városból nemcsak egyedül, hanem egész családjával kiüzetik s háza leromboltatik.

Die 6. Augusti in senatu :

In causa fisci contra praedictam Catharinam Bodrogközi, occasione qua extra civitatem in sententiam praemissam deportabatur varia minantem ; post allegata et producta.

Deliberatum est :

Ex producta inquisitione sub Z. liquet, incattam occasione eductionis vi nuper sententiae factae diversas minas sparsisse ; quia tamen illae in genere pronunciatae, nec mali genus an ignem, an aliud quodpiam intellexisse incta diserte denotaverit ; eam juxta nuperam sententiam, non tantum solam, sed ut omnis, minas exequendi occasio eadem tollatur, etiam filium cum familia et domolitione domus per illam inhabitatae praemissa juramenti emendationis praestatione, in perpetuum relegari.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 36. j. k. 543. s köv. 11.)

ARANYOSSZÉK, 1 7 2 9 .

4 2 7

CCCLI.

Aranyosszék, 1729.

Hegyi Anna ellen lopás, paráznaság, gyermek elvesztése iránti vádak közt a boszorkánymesterségek is említve. Tanúkihallgatás elrendeléseA 1729. die 17. Novembris sedes judiciaria filialis Sedis Siculicalis Aranyos in possessione Szent Mihályfalva celebrata.

Causa levata eiusdem domini actoris vice judicis (Francisci Apáczai senioris de Keresed) contra et adversus Annam Hegyi in Keresed commorantem, ut inctam.

Pro actore procurator Franciscus Székely de Torda, per quem actor allegat taliter :

Ilyen okon kellett inctát in jus attrahálnom, hogy diversis vicibus et temporibus sok külömb-külemb vétkekben elegyítette magát, elsőben nőtelen paráznaságba, boszorkány mesterségekbe, pénz' és egyéb lopásba elegyítve magát, úgy maga gyermekét gonoszul való elvesztésével; melyeket ha tagadna, data exmissione comprobálni kész leszek: comprobálván kívánom a jure, hogy juxta demerita büntettessék ; de caetero protestálok.

Deliberatum.

Datur exmissio.

(Eredetije Aranyosszék levéltárában, »*Árpád*« j. k. 176. lap.)
CCCLII.

Szeged, 1729.

Az 1728-ban elfogott boszorkánysággal terheltek közül még számosán sínlődtek börtönökben, kiknek ügyét a tanács nem tudta végleg ellátni, mert periratait a kanczellériához felterjesztette volt.

»1729-ik év márczius hó 7-ikén érkeztek vissza az iratok s a kanczellaria kijelentette és megengedte, hogy az ördöngős és valóságos boszorkány személyek, nevezetesen Koncz Sára Végh Istvánná, Horváth István özvegye, vagyis Bogadusáné halálos ítéletei végrehajthatók. A legfelsőbb hatóság mindazáltal az ítéleteken azt a módosítást tette, hogy a bűnösök előbb lefejezendők és csak azután égettessék el a testük.«

»Márczius 9-ikén a két boszorkánynő az említett módon ki is végeztetett«.

***(Reizner János:* Szeged története. I. kötet. 356. lap.)**

') Több nyom nincs.

4 2 8

TRENCSÉN, 1 7 2 9 .

Koncz Sára Végh Istvánná és Bogadusáné halálos ité-> létének végrehajtására vonatkozó tanácsi határozat.

***(Reizner János:* Szeged története. Oklevéltár. IV. köt. 462. lap.)**

»1729. márcz. 7. Koncz Sára (Rohonkáné) és örzse Horváth Mátyás özvegye (Bogadusáné) halálos ítélete.

***(Reizner János :* Szeged története. IV. köt. Oklevéltár. 462. lap.)** CCCLIII.

Trencsén, 1730.

Városi Antal, a trencséni jezsuita kollégium rektora bizonyítja, hogy egy bizonyos, állítólag ördöngős embert próba után nem találtak ördöngősnek. (Márcz. 2.) **(Közli: *R. Kiss István :* Ethnographia. 1905. 218. 1.)** CCCLIV.

Debreczen, 1730.

Jóna Mihályné Or őszi Ilonát tortúrára ítélő végzés. A gyanúokok felsorolásával.

1730. Die 13. Maii in sede judiciaria.

Deliberatum e s t :

Testes sub A. 1. 2. 3. 4. authenticatae clare fatentur : Primo : Incattam in aedibus primi testis fuisse fassam, quod eundem testem ipsa incta cum Andrea Nagyiana corruperit et eum restituere, cum illa velit. Secundo testis nona deponit inctam id, quod absente illam Joanne Végh contra illam dicebatur, intra brevissimum tempus cognovisse ; eodem modo fatente, de diverso casu teste etiam 2Imi. Testium juxta fassione quartorum testium praenotatorum sub 4. ligamenta in pulvinari inventa, Incta alio m isera..... !) infodi curare, hicque morbum curare voluerit. Q uarto: Testis 12mus itidem fatetur, puellam suam post acceptum et esum pomum ab incta acceptum, gravem morbum contraxisse et inctam eam sanare non posse. Quinto: Testes sub C itidem asseruntVezen-diana in Gelse constitutam praetense incattam, tamquam **J) Az eredetiben**

kiszakadva.

DEBRECZEN, 1 7 3 0 .

4 2 9

mortuam esse prostratam ab incta deploratam ; nunc in risum esse solutam et mox tamquam ex morte suscitatam.

Ex his aliisque sparsim in inquisitionibus judicio exhibitis contentis indiciis, memoratam ad probam pleniorem inducendam complicesque revelandos torturae adjudicanda.

Jóna Mihályné Oroszi Ilonának tortura alatti kikérdezése, a tortura módjának rövid leírásával.

Examen Helenae Oroszi, consortis Michaelis Jona, die 15. Maii 1730.

1. Miképpen ettétek meg Jenei Szabó Jánost Nagy Andrásnéval ?

2. Micsoda kötés volt az, a mely Jenei Szabó János párnájában találtatott ?

3. Hogy tudtad meg, a mit Komáromi István ur és Végh János ellened beszéltének ?

4. Hogy esett, hogy Vezendiné holtnak láttatott és ismét felelevenedett ?

5. Forgács Istvánnal, hányszor paráználkodott ?

Ad omnia praenotata puncta etiam adhibitis fidiculis ad pollicem, ocrea Hispanica, applicatione ad scalam, et ustulatione candentis ferri perseveraverit in negativa.

In praesentia dominorum Samuelis Szeremley et Stephani Király senatorum.

Jóna Mihályné vak a tortura után hozott végítélete.

Die 5. Junii 1730. in sede judiciaria.

In causa fisci contra consortem Michaelis Jona inctam, ratione in processu declarati negotii.

Deliberatum e s t:

Quandoquidem incta post adhibitas torturae gradus de more loci receptos, ipsa quoque ustulatione, in mera negativa persisteret, eoque sese objectis magiae et adulterii criminibus, magnam partem purgaverit, ab ordinaria per notatorium criminum poena quidem absolvitur, ne tamen scandalosa eiusdem vita, imposturaque in medicando maneat penitus impunita, cum fustigatione in perpetuum relegatur. Quam etiam maritus licet innocens sequi obligabitur.

(Eredetije Debreczen város levéltárában, 36. j. könyv. 125. lap.)

4 3 0

DEBRECZEN, 1 7 3 0 .

CCCLV.

Debreczen, 1730.

Vezendi Andrásné ügyében a megtorturáztatás után hozott ítélet.

Die 8. Junii 1730. in senatu.

Quia incta juxta sententiam praecedentem torturata ab objecto crimine magiae se se addidit purgatam, poena per procuratorem fiscalem petita locum non habet, ne tamen cum scandalo intra civitatem amplius maneret, simpliciter in perpetuum relegabitur, quam et maritus, ne separatim vivant, sequi tenebitur.

íEredetije Debreczen város levéltárában, 36. j. k., az u. n. protocollum nigrum 125. 1.)

CCCLYI.

Szatmár vármegye, 1730.

1730-ban Tóth Borka Sárossi Jánosnak felesége Sorolyán-ból való asszony, elébb czimborás társainak kiadására, kínok által való faggatásra, azután elevenen tűzre ítéltetett és Nagy Károlyban meg is égettetett.

Érdekes részleteket a tanúkihallgatásokból is közöl:

***(Szirmay Antal :* Szatmár vármegye. Buda. 1809. 78. s köv. lapok.) CCCLVII.**

Ungvár, 1730.

1730-ban Ungvárt Szűcs Györgynél égették el.

***(Mészáros Károly :* Ungvár története. 18. lap.) CCCLVII I.**

Kraszna vármegye, 1730.

Németh Mihályné Gyulai Erzsébet ellen Íté let: »három napig keményen torturáztassék m eg; ha vall, tűzzel meg égettessék, ha nem vall, megyéből örökre relegáltassék.

***(Petri Mór :* id. mű. I. köt. 390. 1.)**

KOLOZSMEGYE, 1 7 3 0 .

4 3 1

CCCLIX.

Kolozsmegye, 1730.

Kolozsmegye felső járásának 1730. november hó 18-ikán tartott törvényes ülésében, perújítás alapján tárgyalt ügye Vallye Simonnak Oltyan Onya ellen, kit nyavalyái okozásával s büjös-bájoskodással vádol. Újólag vizsgálat rendeltetik.

Anno 1730. die 18. Novembris sedes judiciaria filialis incliti comitatus Kolozs processus inferior, in possessione *Szász Akna* celebrata.

Causa continuata antea penes processum in foro inferiori, recenter penes novum simplex agitata et ventilata, nunc vero ex ambarum partium, actoris velut et in causam attracti consensu, in merito in faciem sedis judiciariae proposita et assum pta: providi Lázár alias Yalye Simon, jobbagionis spectabilis ac magnifici Baronis domini Ladislai Kemény Senioris in possessione Ölyves, comitatu Kolossiense existente, residentis et commoranatis, principalis velut actoris, contra et adversus providum Oltyan Onya, jobbagionis generosae foeminae Judithae Kovács, spectabilis quondam domini Sigismundi Nagy de Petek relictae viduae, pro nunc in hereditate sua filiali, in possessione Mező Bánd, sede Siculicali Maros existente, residentis, ut in causam attractum principalem.

Pro actore procurator Martinus Némái, per quem actor solemni protestatione praemissa exhibet litteras documentales, ut et

processuales, si necessum fuerit adjudicationales, apel-lationales et penes novum confectas, in merito rei juxta praemissam amborum partium compositionem, hic producendas et penes easdem, huius modi exhibet actionem et allegationem : Ez okon kelletett ez mostani és principális in causam attractát jure persequálnom, hogy az mostani és principális in causam attracta én tőlem persequaltatván és convincaltat-ván is, novum gratiosum remedium mellett, engem előbbi obtineált judiciumomtól, penes novum gratiosum am oveált; melyet én akarván remeriolálni, penes novum simplex actiót erigáltam, mely ellen penes exceptionem vigore mandati causam appelláltatott, appelláltatván, ne ad ultra quoque causa praesens dilatetur, most is merito akarom az mostani és principális in causam attractát convincáltatni, a jure, his rationibus : Primo : Constál, hogy én nekem bizonyos üdőben súlyosnyavalyám vagyon, mellemben, ágyékomban súlyos fojtogató

betegségem bizonyos inquisitioimból, mely mellett magam is kész vagyok jurálni.

Secundo : Constál, bogy az mostani in causam attracta engem afféle nyavalya iránt fenyegetett; constál az is, bogy az in causam attracta mind másokat orvoslott afféle nyavalyákból, mind énnekem adott holmi bűjös-bájos mesterségeket, kit hasznomra akart-e cselekedni, vagy ártalmomra, Isten s ő tudja, — elég az, hogy nékem nem succurált vele, hanem ártott, melyre is én, magam érezvén nyavalyámat, kész vagyok jurálni.

Tertio : constál az is, hogy az mostani és principalis in causam attracta afféle suspecta personákkal társalkodott, olyat tartott házánál, fizetett is neki, kihez és kikhez afféle bűjös-bájos mesterség gyakorlása iránt suspicio volt.

Melyekből elucescál: primo : hogy énnekem nyavalyám vagyon, mely bűjös-bájos mesterség által szereztetett; secundo : hogy ezen nyavalya nem mástól, hanem az mostani és principális in causam attractától vagyon, melytől is megköttetve vagyok. Insuper a nemes vármegye deliberatuma szerint akkor is juráltam, mostan is jurálni kész vagyok és ezek mellett megkivánom a jure, hogy a mostani principális in causam attracta minden költségemet és fáradságomat refundálja, fájdalmamról consentiáljon és nyavalyámból meggyógyítson, egészen addig pedig, vagy detentióban legyen, vagy

elégedendő cautio alatt. In reliquis actor refert se ad seriem litterarum suarum documentalium.

Pro in causam attracta procurator Ábrahám Gálfalvi de Harczó, per quem in causam attracta protestando de omni salva juris facultate d ic it: Elvárom mit exhibeál az actor ellenem, mely exhibitája ellen is, si necessum fuerit, salvum legyen nékem excipiálnom, contendálnom, úgy in rei defensionem is exhibeálnom és az alsóbb széken forgott processu-sokat deliberatumokat is *ad sui* (?) requisitis et processibus exhibeálnom és in mei defensionem in rei merito, a mostani actor impetiti ója alól, modo hunc declarando, absolutiot impetrálnom ; protestor ad ulteriora.

Actor concludit: Constál exhibeált documentumaimból praemittált actiom igaz volta, mely ha nem sufficiálna, quo casu kész vagyok ad caput jurálni illendő bizonyságokkal.

Az mostani in causam attracta documentumaiból nem constál az ő maga mentsége, hogy az én nyavalyám nem az in causam attractatól való : melyhez képest megkivánom, hogy actiom szerint convincáltassék.

In causam attracta ad hoc concludit in rei merito taliter : Exhibeált inquisitoria relatoriámból világosan constál, hogy

űn soha boszorkány nem voltam, ma sem vagyok, ahhoz a mesterséghez nem tudok, sem az actort, sem más senkit azzal a mesterséggel meg nem rontottam és nyomorítottam és az actort is férfi természetében meg nem kötöttem. Az actor inquisitoriáiból is ellenem semmi nem constál, magam inqui-sitoriáim penig justificálnak : megkívánom ergo a jure, az actor impetitiója alól ad refusionem expensarum et fatigiorum absolváltassam és tömlöczben való szenvedésemet, a mire merek mondani, hogy miért nem vettem volna fel, fizesse m eg; protestor ad ulteriora.

Deliberatum :

Lévén feles homályok a litigansok exhibitáiban, melyek m iatt az nemes szék mostan nem pronunciálhatott, hanem pertollendo scrupulo salvandaque dominorum judicum conscientia ítéltetett, hogy communis inquisitio peragáltassék.

Mely communis inquisitionak végben vitelére denomináltattak e gremio nostro Simonfi Miklós és Gruzda György atyánkfiái ő kegyelmek.

(Eredetije Kolozs vármegye levéltárában, VII. j. k. 203. 1.) CCCLX.

Szeged, 1730.

»1730. évi szept. 25. kelt tanácsi határo zat: Sebestyén Márton neje keserves panaszt tett, hogy néhai Boros János özvegye bűbájosán gyermekét tönkretette, minden tagjait, csontját kiszedte. Felhivatván vádlott, tagadása után inquisitio alá vétetni rendeltetett.«

***(Reizner J. :* id. mű. I. kötet. 356. lap.)** CCCLXI.

Szeged, 1730.

»1730. deczember hóban Lórik Marinka Kazari Ádám özvegye, Zólyom vármegyének Radvány helységéből való 65 esztendős asszony, ki Szegeden, mint koldusnő 10 év óta tartózkodott, került vizsgálat alá a miatt, hogy nagy fejű

Tóth Istók unokáját megvesztette.«

»Lórik Marinka igen bűnös kuruzslónak bizonyult, ö n vallomása és a tanúk bizonyítékai alapján Khlosz Mátyás K O M Á R O M Y I B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

tiszti ügyész halálbüntetést kért rá. Ha vádlottnő időközben a börtönbön el nem hal, a máglyahalált alig kerüli el.«

***(Reizer:* Szeged története. I. köt. 357. 1. A perre vonatkozó okmányokat közli ugyancsak *Reizner :* i. m. IV. kötet, 463—67, 11.)** CCGLXII.

Segesvár, 1730 után.

A segesvári városi levéltárból 1730. utáni évekből még öt boszorkányper mutatható ki. Ezek között az Ítélet az egyikben

elégetés, a másikban város-és székből száműzés, a harmadikban felmentés volt. Két perben az ítélet nem tudható.

***(Müller Frigyes* id. mű. 44. lap.)** CCCLXIII.

Szeged, 1731.

Ezen évben megint folyt számos boszorkányper, de egy sem végződött elégetéssel. Czinderi Ilonát és Molnárnét többszörös tortúrának vetették alá, de nem vallottak, s végre a városból kiűzték ; egy vádlott ítélete nem maradt fenn, többeket pedig, u. m. : Berta Jánost, Tóth Mátyást, Urbán Ferenczet és Szabó Istvánt felmentették.

(V. ö. *Reizner János :* Szeged története. I. kötet. 357., 358. lap. Az ezekre vonatkozó okmányokat pedig: IV. kötet 467. s köv. lapok.) CCCLXIV.

Pest vármegye, 1731.

Kormos Judit ügyének végtárgyalása, az ellene megtartott tanúvallatás bemutatásával, vallatása feljegyzésével és 100 pálczaütés elszenvedését és a megyéből való kitiltását határozó Ítélettel.

Anno 1731. die 4. mensis Septembris occasione sedis revisoriae malefactorum.

Levata causa magistratualis, ut actoris contra et adversus Juditham Kormos, inhabitricem possessionis Saári, ut ream ac inctam, quo siquidem artem illicitam adeoque sortilegiam exercere verita non fuisset, et hinc juxta demeritum suum petit eandem puniri.

Anno 1731. die 2da Septembris in possessione Saari peracta est magistratualis inquisitio, contra Juditham obstetricem, conthoralem vero Adami Farkas modo sequenti:

Primus testis, Martinus Orovecz non adjuratus quidem, ex eo cum aliunde ipsémét etiam per eandem semet destructum asserit, fatetur tamen : Hogy az idén farsang utolján, említett bábát, rosszul lévén, magához hivatta, mondván, ha valamit segíthetne rajta ; a mint is a bába ingérül a kötőit lemetszvén, három csomót kötött rajta és a tanúnak beadta innia, melyre azonnal meg is gyógyult. Azután

ismét lakatot kért, a kezibe vévén a lakatot, háromszor csukta a hajába mondván : se, velejének, se csontjainak ereje ne lehessen. Másnapra kelvén, ismét a tanúhoz jött, mondván, a háza tetején lévő fákat, és egynéhány kéve vessző lévén ott, forgassa fel. Kire is a tanú kimen vén a házán való fákat felforgatta, csak ketteinek hagyott békét, azután bem ent; azon bába pedig ismét tudakozta, ha felforgatta-é. Kire fatens felelt: igenis felforgatta. De arra azon bába viszont: nem igaz, mert két darabot föl nem forgattad. Azután úgy ment ki és azt is fölfordította. Noha a házában volt, de mégis tudta, hogy föl nem forgatta. Azután a bába elakarván tőle menni, mondotta dicsekedéskép a tanúnak : No Márton, ha egy kis gazt veszek kezembe a házadtúl, úgy megcselekedhetem vele, mindenestől ki köll veszned e világbúi; és ha három darab fedőt vihetem el, avval is elég károkat tehetek. Azt is mondotta, hogy a szomszéd kapujából hozzon egy karót, de úgy, hogy senki se lássa, vigyázzon magára és azt ki húzván, azon lyukból vizet igyék és azután a felálló végit fordítsa le, a földbül kihúzott végit penig föl és úgy fog helyre gyógyulni. Azt is hallotta szájából, hogy a midőn még előbbeni uránál férjnél lett volna, egykor három veres előruhás asszony hozzája jött és őtet elcsalták valami puszta templomhoz és ott a kerületibe bévetették, azután ismét kivetették és haza küldötték ; kire azon bába kérvén tülek, hogy menne már ő haza urához ; kinek is azután, hogy valami hársfa bocskort adtak volna és abban hazamehetne ; azután az urának jó bocskora lehetne, a marhák után járni.

Secunda testis Sofia, praecedentis testis conthoralis, per omnia conformiter eadem asserit, quod etiam sub juramento parata foret referre.

Tertius testis Andreas Olajos, annorum circiter 27. incola possessionis Saari, sub juramento fassus e s t : A midőn Saarira jött azon bába, özvegy lévén, maga felől hiresztelte, hogy ő tudna olyat, hogy a marhába soha semmi kár nem lenne.

Kire fatens megkerülvén, kérte tanítaná reá és hogy egy szoknyát és egy pár csizmát venne neki. Arra reá állván, parancsolta, hajtaná hozzá a m arh áját; haza hajtván egy lánczot vont a kapun keresztül és azon hajtotta a marhát, mondván utánna, visszaolvasná a Miatyánkot, soha semmiféle vad **28***

nem árthatna neki, de azt is Szentgyörgy napján, még a nap föl nem kél.

Quartus testis Josephus Salay, annorum circiter 28. sub juramento fassus e s t : Egykor egy korsóért össze veszvén azon bába fatenssel: no várj, ilyen rossz ember, az egész marhádat kötélén ölik a farkasok. A mint is harmadnapra rá, legtöbb marhája megdöglött és azután miglen egy tartott benne, ki nem ment a dög belőle.

Quinta testis Maria Krecsko fatetur : Haza jővén, azon bába kért mézet, csak az ujját máldhassa *(sic!)* bé ; kire is adott néki. Bémáldván az ujját, hóna alatt kente meg magának ; az elhíresedvén izente a fatensnek, hagyna békét, mert olyan jószága bánná meg, a melyik legkedvesebb előtte.

Stephanus Gellért

judex nobilium, m. p.

Kormos Jutkának examenje.

Primum inquisitionis punctum confirmat,

secundum

qualificat: hogy maga az ember hajára becsukta a lakatot, ő pedig kinyitotta, mondván, hogy Atya, Fiú, Szentlélek, egy Isten Szentháromság és Boldogságos Szűz Mária segítsen és meggyógyítson.

Tertium confirmat qualificando: Hogy midőn fatens vissza ment a szobába, nem mondotta volna neki, hogy még három darabot fel nem fordított volna.

Quartum, quintum, sextum, septimum, simpliciter negat.

Azt penig nem tagadja, hogy magának hóna alatt mézet nem kent volna, de nem egyébre nézve, hanem, hogy ellenségei ellene rosszat ne szóljanak, hanem olyan jók legyenek, mint a méz. Azt pedig tagadja, hogy a gyermecskét megrontotta, vagy penig az ő csinálmánya m iatt sári gazdának döglött volna marhája. Azt is vallja, hogy a gatya madzagját és a lisztes zsáknak madzagját levette, azokra csomókat kötött, azután egyiket reá kötötte s másikat levette ; és mindazon csomókat egymásután oldotta meg, m ondván: valamint, hogy én ezen csomókat oldozom, szint úgy az Isten oldassa meg a te egészségedet. És lajtorja fogáról kiszedett szegecskékről vizet adott innia neki, hogy a tökét nyavalyája be ne húzza ; mert úgy a maga gyermekét is gyógyítja. És, hogy ő azon beteg embernek semmi szórt nem adott, hanem bizonyos füvecskét.

Deliberatum e s t :

Quantumvis contra praememoratam ream inctam unius incolae Sariensis et alterius infantis arte magice facta infir-

mitatis inmissio opponeretur, non tamen modo requisito probaretur ; quia tamen ex propria oris ejusdem confessione coram jure facta, ac superius inserta complures superstitiosi actus evenissent; sed et adeo malae famae esset, ut tota communitas Saariensis eandem pro sortilega supponat: hinc, ne ulterius populum christianum scandalizet, eandem non tantum ex dicta Sari, verum toto comitatu proscribi: ita ut nunquam amplius sub incarceratione eidem redire liceat; hactenus patratis superstitionibus eandem in exemplum aliorum 100 ictibus scuticae pulsandam decerni.

(Eredetije Pest vármegye levéltárában.)

CCCLXV.

Biharmegye, 1731.

Sonkolyos községben elfogott Rusanda Duka ellen tanúkihallgatás és felmentő ítélet.

Nos infrascripti recognoscimus, vigore praesentium significamus, quibus expedit universis, quod pro parte fisci incliti comitatus Bihar contra et adversus Rusandam Duka . . d) Utrum de eo :

Primo : Tudja-e ? látta-é ? avagy hallotta-e a tanú nem régiben Sonkolyoson megfogatott Rusanda Duka nevű asz-szonynak nyilvánvaló boszorkányságát ?

Secundo: Kit tud jó tanúnak lenni, hiti után mondja meg ?

Primus testis Joannes Lázár Dubrocsoniensis, annorum circiter 60, juratus examinatus fassus e s t : Ad primum : Nem tudja semmi boszorkányságát a nevezett asszonynak a fatens, hanem a dubrocsinyi oláh papnak a könyveit ellopván, mondotta egykor : ha megfurdálja a fát és megköti, nem vihetik messze az ellopatott jószágot. Melyet is az pap véghezvitt, de semmit sem használt, hanem *kalácspénz által* kerítette haza a fatens azon könyveket. Az fatens házánál is lakott, de semmi ördögségét nem látta.

Secundus testis Demetrius Bokor Dubrocsoniensis, annorum circiter 28, juratus examinatus fassus est. Ad primum : Egyebet a fatens nem tud, hanem esztendeje az mikor Fore Tivadar egy fazékban földet, holtszenet és egyéb eszközökkel csinált babonaságot talált, melyet az emberek csak nézni **0 így ! hiányosan.**

is nem mertenek, az faluba egymást megeskették, de ki nem találták, ki csinálta volna. Hanem azután a télen a fatens talált egy gyertyánfa fiatalt két felől megfaragva, melynek a teteje, majd a tövihez volt lehajtva, hét lyukat fúrva láttának rajta, abban tizennégy szeg volt verve ; melyet is az emberek levágván az templomhoz vittenek és az pap megvallotta, hogy ő csinálta, nevezett Rusanda Duka nemes vármegye tömlöczében raboskodó asszonynak tanításából, azon az okon, hogy elveszett könyvei

előkerülhetnének. Ezen kivül semmi boszorkányságot hozzá nem tud, sem nem hallott a fatens.

Ad secundup Fóré Tivadart tudja jó tanúnak lenni.

Tertius testis Theodor Fóré Dubrocsoniensis, annorum circiter 50, juratus examinatus fassus est. Ad primum : Ennek előtte esztendővel talált a fatens babonaságot a maga kertjében, de mire való volt és ki csinálta, ki nem találtatott. Újabban Bokor Demeter és mások találtának az erdőben egy gyertyánfa fiatalt, az két oldala megfaragva és hét lyukakban 14

szeg volt belé verve ; melyet is haza hozván, az pap megvallotta, hogy egy szolgájával csináltatta, hogy a könyvei előkerülnének. Ügy mondotta, hogy nevezett Rusanda tanította volna reá, hogy cselekedje. Egyebet semmi ördögséget hozzája nem tapasztaltának. Ad secundum nihil.

Quartus testis Petrus Fore Dubrocsoniensis, annorum circiter 58, juratus examinatus fassus est. Ad primum : Tudja, hogy az feljebb megírt fát az erdőn megtalálták és midőn haza hozták, a pap megvallotta, hogy az nevezett Rusanda tanította rá, hogy az könyvei annál inkább előkerülnének. Egyebet semmi ördöngösséget hozzá nem tud. Ad secundum nihil.

Super qua praevio modo peracta testium inquisitione hasce litteras nostras testimoniales pro futuro testimonio manuum nostrarum subscriptionibus corroboratas extradedimus.

Telegd die 14. Julii anno 1731.

Stephanus Miskolczi incliti comitatus Bihar jurassor m. p.

Michael Ungvári, m. p.

Deliberatum est.

Ream absolvi simpliciter.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung 973)

Jegyzet: **Ezen ítélet magára a tanuvallatási akta a van feljegyezve, tárgyalásnak nyoma nincs.**

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 -

CCCLXYI.

Bihar vármegye, 1731.

Bihar vármegyei HegyközPályi községben Nagy Mártonná, Bálint Benedekné és több más asszony boszorkánysága iránt a községi elöljáróság által keresztülvitt tanúvallatás.

Inquisitio coram senatoribus Hegyköz Pályiensibus facta uti sequitur, haec puncta utri.

De eo utrum :

1. Tudja-é? látta-é ? hallotta-é a tanú? Hegyközpályiban lakó Nagy Mártonná és Bálint Benedeknének bizonyos boszorkányságokat, hogy ördögi mesterséggel embert, avagy marhát megrontottak volna ?

2. Ezeken kívül valókat is, ha tudnál, láttál, vagy hallottál boszorkányoknak lenni.

3. Ezekhez értő jó tanút, ha tud a tanú, hiti után előadni kedvezés és barátság nélkül tartozik.

Prima testis Anna Szabó, consors Nicolai Elek, annorum circiter 36, jurata examinata fassa est : Hallotta a Létai Andrásné szájából, hogy megöli Nagy Mártonná Létainét.

Secunda testis Catharina Nagy, consors quondam Johannis Németh, relicta annorum circiter 50. Hegyköz Pályii lakos, jurata examinata fassa e s t : Hallotta a Létainé szájából : Hogy ha bírt volna vele, Nagy Mártonnét sokszor hajánál fogva megfoghatta volna.

Tertia testis Sara Tóth consors Petri Butyka, annorum circiter 22. Hegyköz Pályii lakos, jurata et examinata fassa est nihil.

Quarta testis consors Stephani Asztalos, annorum circiter 28, Hegyköz Pályii lakos, jurata et examinata fassa e s t : Hogy beteg volt-e fatens, Nagy Mártonná haragudt reá és akárhol orvosoltatta magát, nem használt, míg Nagy Mártonná meg nem tapogatta. A fatens is orvosolni akarván magát, feredőt főzött s készített és Nagy Mártonnénak semmi nyavalyája nem lévén, belé ült fürdőjébe a fatensnek. Adtának volt pedig ezen fatensnek szénát és sárga tőt megenni álmában s azok miatt való betegsége s fájdalma volt.

Mindezekért Nagy Már-tonnéra gyanakszik, minthogy haragossá volt elébb is, ugyanaz gyógyította s tapogatta meg.

Quinta testis Sófia Szakmári consors Stephani Butyka, annorum circiter 50. HegyközPályii lakos, jurata et examinata

fassa e s t : Hallotta mar megholt Juga Sófi szájából, hogy Madas uram szőllőjét kötvén és hársa elfogyván, Madas uramnak pedig lévén hársa a Nagy Mártonék házhíj jákon, — haza-menvén érte Sófi, Nagy Mártonné soha a házhijjára nem engedte volna, mindazáltal csak felm ent; és sok kakasok voltak a Nagy Mártonné házhíj ján, kik is erőssen megvagdalták és macskákat is látott sokakat. Ugyanakkor lábát is kitekerték és rajta nem járhatott, míg Nagy Mártonné meg nem gyógyította.

Sexta testis Catharina Csillag, consors Joannis Nemes, annorum circiter 50, Hegyköz Pályii lakos jurata examinata fassa e s t: Tudja hogy a fatenst Lázár Gergelyné, ki most Oláh Istvánné, megfenyegette m ondván: no várj, várj mert míg e világon élsz, megemlegeted és siratod ; azonban faráról az ingalját felhajtotta és fatenssel nyalatta szóval az alfelét.

És ekkor csakhamar a fatens leányának a lába megsebesedvén, 4 esztendeig abban kínlódott és a fatens is talán holtig fog betegeskedni. Az orvos is a fatensnek úgy mondotta, hogy egyébre a közel valónál ne gyanakodjék, mert az cselekedte és egyéb meg se gyógyíthatja : azért minthogy a fatens Lázárné-tól megfenyegettetett és éppen közel mellette lévő szomszédja, fatens reá gyanakszik. Ceterum azt is tudja fatens, hogy Lázárné egy üveget tőle kért és vissza nem adta, mert a menyecske leányának szemérem testét megmosta valami italban és adta meginnia azon üvegben a vejinek, — másoktól úgy hallotta.

Septima testis Elisabetha Szilágyi consors Georgii Nagy, item et vir fatentur : Hogy volt két kis malacczok melyeket kértenek tőlök Kádár Jánosné és Bálint Benedekné, de nem adták és akkor éjszaka megdöglöttenek.

Octava testis Catharina Farkas consors Michaelis Oláh, annorum circiter 28. HegyközPályii lakos : Látta a fátens, hogy Bálint Benedekné megfenyegette, hogy a mely tejet kiszopott, azt is megkeserüli és mihelyt lefeküdt a fatens, mindjárást megnyomta

Bálint Benedekné ; akár éjjel, akár nappal feküdt le, nem nyughatott, a fejére ült. Item Bálint Benedekné házából, mint lakó elköltözvén a fatens és négy csirkéket is elvivén más házhoz, mindjárást tajtékot túrván, a csirkék megdöglöttenek.

Nona testis Elisabetha Pesti consors Michaelis Sigmond, annorum circiter 22, HegyközPályii lakos. Vallotta, hogy hallotta Juga Sofitól, ki már megholt, hogy Madas István szőlőjét kötvén és hársa elfogyván és Madasnak hársa lévén Hegyköz-Pályiban a Nagy Mártonék házhijjokon és azért menvén Sófi, soha a hársért fel nem bocsátotta volna Nagy Mártonné, csak mint egy erővel ment fel és sok kakasok össze BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 .

4 4 1

vagdalták Sófit. És következendő éjszaka, midőn azon hársat készítette volna, ismét látott sok macskákat környülötte és lábát is kitekerték; melyért bizonynyal életibe Nagy Már-tonnéra kiáltott, hogy ő dolga, ő ötté meg. Item Szőcs Istvánná a fatensnek férjét kérte, hogy hozzon szénát haza és nem hozhatott, akkor éjszaka a tehenének a nyakát az ég felé tekerték és bőre alatt, hogy megnyúzták másnap, lyukakat leltek, a melyért is bizonyosan Szőcs Istvánnéra gyanakszik a fatens.

Decima testis Elisabetha Bartus consors Joannis Farkas, annorum circiter 26, Hegyköz Pályii lakos, jurata examinata e s t : Hallotta világosan a Balázs Gáspárné szájából, hogy mondotta : nagyobb, titkosabb orvos nincsen Nagy Márton-nénál Hegyköz-Pályiban.

Undecimus testis Erdélyi János, annorum circiter 40.

Hegvköz-Pályii lakos, juratus examinatus fassus e s t : Tudja világosan a fatens, hogy Szőcs Istvánná szemtől szembe megfenyegette : no várj, mert megfizetek én, nem lesz elfelejtve ; és a fatens a fenyegetés után maga házára lajtorján felhágván, úgy esék le a karóba, hogy csak meg nem holt. Ezért mint őtet megfenyegető személyt a fatens, tudniillik Szőcs Istvánnét szemtől szembe megboszorkányozta, m ondván: te vén boszorkány, talán te vetél le engemet a házrul. mint meg is fenyegettél vala. De Szőcs Istvánná reá nem kereste faten st; azért is, hogy elszenvedte és hogy megfenyegette volt, gyanakszik Szőcs Istvánnéra fatens.

Duodecima testis Elisabeta Kovács, consors Stephani Butka, annorum circiter 28, HegyközPályii lakos, jurata examinata fassa e s t : Hallotta világosan a Lázár Gergelyné szájából, ki is most Oláh

Istvánná, hogy őtet a kúton, — tudniillik Lázárnét, — Nemes János nyilván való boszorkánynak kiáltotta s mondotta ; még se kereste reá Lázárné Nemes J á nost, csak elszenvedte.

Decima tertia testis Kovács Jánosné relicta, annorum circiter 50, HegyközPályii lakos, jurata examinata fassa e s t : Hogy Szőcs Istvánná megfenyegette és azóta *kísértésben* és szívbeli fájdalomban vagyon és meri hittel mondani, hogy boszorkány Szőcs Istvánná.

Decima quarta testis Elisabeta Baktai, consors Pauli Boldizsár, annorum circiter 23, HegyközPályii lakos, jurata examinata fassa e s t: Hallotta a fatens, hogy Kádár János házában lakodalomba voltak, Bálint Benedekné relicta férjét, vagy urát megfenyegette : No várj, czine mintye, nem lesz elfelejtve ; tudni illik hogy a Bálint Benedekné vejit jó szívvel nem fogadta.

Decimus quintus testis Dúl Péter, annorum circiter 30, HegyközPályii lakos, juratus et examinatus : Vallja a fátens, hogy az Erdős Jánosné kenderében három, vagy négy szálat a fatens fia a barázdában kikapált és azt mondotta Erdősné, hogyha ott érte volna, a nyakát is kitekerte volna és mint egy tyúkot nem szánta volna megölni. És csakhamar ezen fatens fia megnyavalyásodott és minden hónapban elfutni kész lett volna ; ugyan azon nyavalyában meg is holt. Továbbá midőn a fatens kísérte volna be Váradra Bálint Benedeknét és Nagy Mártonnét, hallotta az úton Bálint Benedeknétől, hogy mondotta : nagyobb boszorkány is maradt Pályiban énnálam.

Továbbá Erdősné meg is fenyegette a fatenst, hogy szolgál a fatensnek és a házabelieknek, ha Isten élteti. És a fatens felesége gyermekágyban lévén, a fejét a falba verték és kezeit a kis gyermekre tévén anyja, elvonták és erővel gyermekit keze alól elvonták volna, ha az ura gyertyát nem gyújtott volna.

Decimus sextus testis Franciscus Radi, annorum circiter 40 : Hallotta a fatens már megholt Sofi szájából, hogy ment volna hársért a Nagy Mártonná házhíjjára, ott lévén Madasnak hársa és Nagy Mártonná nem engedte volna felmenni Sófit; de ugyancsak felment és sok kakasokat látott a ház hijján, kik megvagdalták Sófit. És a hársat elvivén, következendő

éjszaka, midőn a hársat készítette volna, sok macskák körülvették és

lábát is kitekerték Sófinak.

Decimus septimus testis Georgius Nagy, annorum circiter 40, HegyközPályii lakos, juratus examinatus fassus est.

A fatensnek két malaczai voltak, kérte a fatenstől Kádárné és Bálint Benedekné, nem adta a fatens és akkor éjszaka vir-radtig megdöglöttenek.

Decimus octavus testis Joannes Nemes, annorum circiter 46. Tudja a fatens, hogy Lázár Gergely né megfenyegette a fatens feleségét mondván : várj, várj ; és gyermekének lába megsebesedvén, orvosra szorult vele a fatens. Lázárnét szemtől szembe házánál boszorkánynak kiáltotta és reá nem kereste.

Decimus nonus testis Helena Nagy, consors Andreae Nagy, annorum circiter 20, HegyközPályii lakos : Tudja, Nagy Mártonná házához menvén a fatensnek, sárt csaptak hozzá. Mostan is a fatens anyja betegségben lévén, úgy kiáltotta, hogy oda ne bocsássák Nagy Mártonnét.

— — *[A huszadik, a huszonkettedik, huszonharmadik és a huszonötödik tanú vallomása keresztül van húzva.']*-------

Vicesimus primus testis Catharina Karannai, consors Martini Baktai, annorum circiter 50, HegyközPályii lakos : Hallotta a fatens a Kádár Jánosné házában lakodalomban,

a Bálint Benedekné szájából, hogy férjét Bálint Benedeket megfenyegette ezt mondván : no várj, czine mintye ; és csakhamar ura száradni, betegeskedni kezdett és meg is holt.

Vicesima sexta testis Catharina Drága, consors Stephani Pál, annorum circa 32 : Látta a fatens szemeivel, midőn búzát rostált volna a fatens, ott elmenvén Lázárné, ki is most Oláh Istvánná, a fatenst ujjal megfenyegette m ondván: no jól integettek ; és nem sok idő múlva a fatensnek lábán, kezén igen ártalmas sebek lettenek ; kiért is Lázárnéra gyanakszik a fatens, a megfenyegetésért.

Vicesima septima testis Stephanus Molnár, annorum circiter 32. HegyközPályii lakos. Vallja a fatens : Hallotta a Kádár Jánosné szájából, hogy így fenyegette meg a fatenst, hogy Kádárnét el nem

vette : hogy a hol legjobb szerencséjét kivánja és legtöbb emberekkel lészen a fatens, ott gvaláztatik meg. Midőn azért mátkáját a fatens haza hozta volna, a lakodalmi alkalmatossággal mátkáját a nyavalya elütötte. Mellé se akart a fatens állani; hanem itt HegyközPályii prédikátor előtt, Csatárból a leánynak atyja és anyja hittel faciált, hogy otthon soha olyan nyavalyája nem v o lt; s úgy vette mellé a fatens ; már az időtől fogva is nem volt olyan nyavalyája.

De mostan immár meg, ismét szemeivel alig lát a felesége ; a melyekért mind Kádár Jánosnéra gyanakszik a fatens. mivel erőssen megfenyegette volt.

Vicesima octava testis consors Michaelis Lacza relicta annorum circiter 60 : Hallotta, hogy Lázár Gergelyné egy más üvegbeli italban, a menyecske leányának szeméremtestét megmosta és a vejének innya adta.

Postscriptum : Tizenötödik fatens azt is fateálta, hogy feleségének öcscse elment Fejér Anókhoz, mivel a nénje, a fatensnek felesége, beteg volt és Fejér Anok azt mondotta, hogy vagyon a felesége párnájában kötés és bontsa ki a párnát, vegye ki a kötést és vesse tűzre és a ki miatt a fatens felesége beteg, oda megyen. És megtalálták a kötést, vetették a tűzre ; oda ment Erdősné, mondván, vagy kérdvén, mit főztök. Haragossá volt pedig a fatensnek Erdősné és azelőtt fél esztendeig se volt a házánál, azért a fatens Erdősnére gyanakszik.

Heqyköz-pályi községében Nagy Mártonné s több asszony boszorkánysága ügyében a Bihar vármegyei hatóság rendeletére a vármegye egyik hites esküdtbe által keresztül vitt tanúvallatás.

Anno 1731 die 29. Maii in possessione HegyközPályi, pro parte fisci hujus incliti comitatus Bihar, talis uti sequitur, peracta est inquisitio.

4 4 4

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 .

De eo utrum :

1. Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú ? Nagy Mártonnénak és Nagy Benedeknének, itten Hegyköz-Pályiban lakosoknak, bizonyos boszorkányságokat, vagyis bogy ördögi praktikával valakinek ártottak volna ?

2. Ezen specificált személyeken kívül tudja-é s hallotta-é, hogy valakire gyanakodtak volna, hogy boszorkány legyen ?

3. Ezen dolgokban kit tud a fatens jó tanúnak lenni ?

Prima testis Catharina Kovács, relicta quondam Joannis Kádár, HegyközPályii lakos, annorum circiter 40, jurata examinata ad 1-mum et reliqua nihil.

Secunda testis Rebeka Fejér, consors Joannis Jákó, Hegyköz-Pályiensis, annorum circa 20, ad felicem partum fatetur, ad l mum: Szemeivel látta ezen fatens ennek előtte circiter másfél esztendővel, a midőn Dobsa István uramnál szolgált volna : beteg lévén hideg lelte, szekér színben feküdt, déltájban hozzá menvén Nagy Mártonná, azt kérdi a fatenstül : no beteg vagy-e ; félelvén a fatens, beteg vagyok. Mondván Nagy Mártonná : jól van kutya, miért nem adtál kását, mikor kértem. Menvén aztán Nagy Mártonná a Dobsa István úr pinczéje felé, ott csak eltűnt, nem láttatott. A midőn Dobsa úr is jött volna arra, — tudniillik az fatens felé — és ezeket a fatens mindjárt megbeszélte Dobsa uram nak: ki volt nála és mit beszéllett neki és akkor következő éjszaka el is vitetett volt fatens, sok asszonyoktól Szalonta felé ; de kik lettek légyen, nem ismerte ; és mikor visszahozták, pofon csapták.

Ad reliqua nihil.

Tertia testis Elisabetha Ács, consors Michaelis Fazekas, annorum circiter 53, jurata examinata fassa est nihil.

Quarta testis Anna Juhász, consors Andreae Létav, HegyközPályii lakos, annorum circiter 35, jurata examinata fassa est ad l rnum : Ezen fatens vallja, hogy mikor meghalt volna ezelőtt egy esztendővel az Asztalos István fia és eltemettet-vén torra főztek volna, ott lévén Nagy Mártonná és ezen fatens is, az midőn a fatens hazament, kérdette Nagy Mártonná, hogy hova megyen.; mondotta, én haza megyek, mert reám jön az hideg. Elmenvén azért haza a fatens, utána be az házban Nagy Mártonné másod magával, fényes nappal egy két-fülű fazekot úgy a jobb oldalába nyomott, hogy majd megholt. Mondván : Uram Jézus ne hagyj el ! áldott Szt lélek Ur Isten légy segítséggel! És az fiának mondván az fatens : jövel lelkem segíts, fogd meg a haját és add a kezembe ; a fia mondván : mit fogjak meg, mikor semmit sem látok.

Azután circa két holnap múlván, midőn az osztovátában ült

volna és onnan kihűlt volt, mondotta gyermekeinek : nosza rakjátok fel utánnam lábaimat, derekamat talán felvonhatnám magam; és a fatens gyermekei anyjokat így az ágyra fektették. Fényes nappal oda ment Nagy Mártonné és az gyermekek is látták, a fatens is az o r rá t; kérdezte Nagy Mártonné a leánytul : aluszik-e anyátok ; a fatens hallotta, de semmit nem felelt reá. A leány mondván, talán nem aluszik ; Nagy Mártonné mondotta : de aluszik, mert szuszog ; ezzel kiment.

Ezután csakhamar, a fejéhez állván az fatensnek Nagy Mártonné, nagyot sivalkodott és mint egy Istennyila szállott volna le, olyan nagy csattanás is hallatott a fatenstől és láttato tt a csattanás után mint egy kétökölnyi szegletes golyóbis ; de mi és micsodás lett légyen, a fatens nem tudja, mert csak eloszlott. Ettül megrémülvén a fatens, kiment és kérdezte leányátul, hogy hallotta-é azt a nagy sivalkodást csattanást ?

felelt az leány, hogy nem hallotta. Oda érkezvén Asztalos Istvánné, szomszédja a fatenshez, mondotta nekie a fatens : Isten hozott lelkem, mert már kétségbe estem volna. Azonban a fiától fatensnek kiáltatott, hogy egy fekete tyúk ül itt a kéményben. Mondotta fatens erre : hol járna itt a fekete tyúk.

Ismét kiáltotta a gyermek, hogy elrepült bizony az a kéményen ki. Azután ment az fatens a kertbe és félkönyökre feküdt, oda is mindjárást jön Nagy Mártonné és Bálint Benedekné és kérdette Nagy Mártonné : itt fekszel, beteg vagy ? Mondotta a fatens haraggal: hát hol fekünném. És Nagy Mártonné fére fordítván fejét, még gúnyolta és csúfolta. Azután ismét Váradra menvén a fatens és utolérvén Nagy Mártonné, mondotta az fatensnek : együtt já rju k ; de az fatensnek dolga lévén, előbb hazament. Haza menvén Nagy Mártonné és a fatens is haza érkezvén, az leánya ölében hajtva fejét, nappal mindjárást Nagy Mártonné tói m egnyom attatott; és láttatott is az öccsétől Juhász Istvántul és az fatens gyermekei tül, midőn aztán elment és udvarában fatensnek egy torma levelet szét szakasztott volna. Nem különben egy alkalmatossággal eljön Nagy Mártonné és hítta a fatenst, hogy menjen vele ; az mint is Szilágyi Andrásék házokhoz mentenek. És ottan nagy vendégség volt és sokan voltának, de Nagy Mártonné-nál egyebet fatens nem ismert és adott volna is Nagy Mártonné kalácsot, de hogy nem ette a fatens : úgy megszorította a térdét, hogy egy hónapig is a helye láttatott. Ismét ezután circa egy héttel, hajnalba eljött Nagy Mártonné a fatenshez és el híván a mészárszékbe, a hol Bálint Benedekné nézte

a húst és raktanak a fatens ölibe sok húst. És midőn kellett volna vinni a fatensnek, a sok lovak miatt nem mert m enni; de Nagy Mártonné a szélsőknek csak megfogta a farkát és rángatta 4 4 6

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 .

a fa rk á t; és megállották a lovak. A fatensnek mondotta Nagy Mártonná : egyél ebből, mióta az anyádból kijöttél, sem ettél ilyen jó húst. Azomban nagy idő lett és a fatens is benne nem e t t ; mert az egy lovon egy ifjú legény ült és az elkapta tülle a húst. Egy alkalmatossággal a fatens orvoshoz m envén: adott neki az övibül a nyakába valami r é z t; mondott neki az orvos, hogy kilenczed napig senkinek se mutassa : hát egyszer csak neki futván Bálint Benedekné és megkapván mondotta : vagy tán itt v a n ; és megnézte.

Quinta testis Anna consors Nicolai Borbély, Hegyköz-Pályiensis, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur ad primum : Hogy ennek előtte circiter három esztendőkkel beteg lévén fatens, Nagy Mártonná képiben, — nem tudja ő volt-e vagy a képe, — innia adott volna bort és a fatens nem ivott.

Azt mondotta a fatensnek, hogy Dobsáné asszony küldötte.

Sexta testis Anna Virág consors Joannis Szekeres, jurata examinata fatetur nihil.

Septima testis Catharina Jakab, consors Georgii Pesti, Hegyköz Pályiensis, annorum circiter 50, jurata examinata fatetur : Hallotta a fatens Nagy Mártonná szájából: nem hiába verte meg Isten Létai Andrásnét, mert ő miatta taszigálta volt ki a fiam Jákó Jánost és fizettek miatta hijába.

Octava testis Catharina Kis, consors Joannis Szabó, annorum circiter 29. jurata examinata fatetur : Tudja a fatens, hogy az elmúlt szüretkor Bálint Benedekné volt torban szakács asszony, a Tóth István házánál. És megharagudván a fatensre Bálint Benedekné, azóta betegeskedő a fatens : akkor megfenyegette volt említett Bálint Benedekné, hogy az ételeket osztani nem engedte.

Nona testis Juditha Tikos, relicta condam Joannis Kiss, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur : Hogy fájt a lába és kilyukadozott v o lt; a férje is holtig szenvedte a fatensnek a lábain lévő lyukakat. Mert egy alkalmatossággal földet szántottak volt rosszul, Erdősné, vagy most Fazekas Mihálynénak : neheztelt a fatensre és a fatens adott egy véka búzát Fazekas Mihálynénak és meggyógyult a lába fatensnek. Azért gyanakszik, hogy Erdősné

miatt romlott volt meg a lába tavaly.

Decima testis relicta condam Stephani Szűcs, annorum circiter 60, jurata examinata fatetur nihil.

Undecima testis Elisabetha consors Josephi Katona, annorum circiter 17, jurata examinata fatetur nihil.

Duodecima testis Catharina Palánki, relicta condam Martini Molnár annorum circiter 50. Ezen fatensnek fia lévén Molnár István, minek előtte meg nem házasodott, Kádár

Jánosné, az mint a hátul hallotta, hogy a szőlőbe sokszor utánna kim ent; kényszerítette sokszor, hogy vegye el őtet, mert ha nem, rosszul jár. Azután midőn mással elmátkásodott volna : viradtig a fél szemével semmit sem látott és kínjában a földhöz verte magát. Haza hozván a mátkáját, a lakodalmi alkalmatossággal : mátkáját is a nyavalya ki ütötte és a legény a mátkája mellé nem állott. Hanem Pálvii praedikátor előtt atyjának és anyjának és szomszédságoknak hittel kellett megmondani, hogy az előtt a leány soha nyavalyás nem volt r s így kellett mellé venni a fatens fiának. Már azóta afféle nyavalyája nem volt. Lévén más fia is fatensnek Mihály és szabad csapszékre menvén említett Kádár Jánosnéhoz és ott iván s mulatván : utánna igen rosszul lett, úgy annyira, hogy doctorhoz kénvszerítettetett menni. És olyat hányt, hogy fejszével törhették, — a fatens úgy vallja, — s mind alul, felül, vetette. Azért gyanakszik, hogy nem egyéb, hanem Kádárné cselekedte.

Decima tertia fatens Helena Székely, consors Gregorii Szabó, Hegyköz-Pályiensis annorum circiter 60, jurata, examinata fatetur nihil.

Decima quarta Anna Garaguly, relicta condam Stephani Tikos, annorum circiter 54. fatetur nihil.

Decimus quintus testis Michael Molnár Hegyköz-Pályiensis, annorum circiter 25, juratus examinatus fatetur : Hogy bort iván Hegyköz-Pályiban Kádár Jánosné házánál kurta csapszéken és enni adott a fatensnek, azután elmenvén erőssen megbetegedett és kényszeríttetett Biharra nemes asszony keze alá menni. Mely is förösztötte és italt adott neki, úgy annyira, hogy alól felül egyaránt h á n y t; de olyat vetett egyet, mint egy sing formát, feketét, hogy

az fejszével is el nem törhették. És mikor vitetett volna az megirt orvos asszonyhoz, egy két ökrös szekeren magát az fatenst nehezen vitték. Haragudott pedig a fatensre Kádárné, mert a bátyját hítta o n nét ; mivel reá kötötte magát a bátyjára fatensnek. És hogy hítta volna haza a bátyját, Kádárnét megkurvázta, boszorkány ózta.

Kádárné törvényesen nem idézte a faten st: hanem igen a megírt mód szerint megbetegült volt. Azért azon nyavalyáért gyanakszik Kádár Jánosnéra.

Datum ut supra. Anno die locove supra notatis.

Joannes Dányi inclyti comitatus Bihariensis

jurassor. m. p.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.).

4 4 8

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 .

CCCLXVII.

Bihar vármegye, 1731.

Bihar vármegye hatósága rendeletére, Fodor szolgabíró által, Nemes Pálné esztári asszony boszorkánysága ügyében keresztülvitt tanúvallatás.

Collateralis inquisitio pro parte fisci inclyti comitatus Bihariensis in possessione Esztár, contra relictam Pauli Nemes die 13. mensis Januarii anno 1731 facta.

Utrum de eo :

Primo : Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú, itten Esz-tárban lakó Nemes Pálnénak nyilvánvaló boszorkányságát, vagyis olyan cselekedetét, a melyek közelednének az olyan boszorkány mesterséghez illendő dolgokhoz ?

Secundo: Valamely bűjös-bájos betegséget, valamint abból való gyógyítását ?

Tertio : Boszorkányokkal való czimborálkodását, vagy ahhoz hasonló dolgait ?

Quarto : Kit tud magánál jobb tanúnak lenni, hiti után mondja meg.

Primus testis, Joannes Harsányi incola Esztáriensis, annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur. Ad l mum : Vallja a fatens. A mint reá emlékszik, circa már kilenczedik esztendőben, az fatens házánál lévén az utrumban megírt személy, feleségétől a fatensnek kért három máriásokat, hogy adjon kölcsön neki. De a fatens felesége nem adott neki, ezt mondotta : nem adok én kegyelmednek három máriást az uram hire nélkül. Egykor a fatens is haza érkezvén házához, megmondja a felesége az urának, hogy Nemes Pálné három máriásokat kért tüle, Debreczenbe igyekezvén menni a három máriásokkal. De nem adván, ugyanazon alkalmatossággal a fatenstül is kér Nemes Pálné máriásokat, mondván : gazda úr, adjon kegyelmed nekem három máriást, Debreczenbe mennék véle, meg is adom én kegyelmednek. Melyre felelt a fatens : adnék én kegyelmednek három máriást, ha a jövő héten megadja kegyelmed. Felelt Nemes Pálné : bizony édes gazda uram, nem tudom adhatom-e meg, vagy sem a kegyelmed pénzit, három hétre is. A fatens is ezt hallván, mondotta : bizony nem adok én, ha még három hétre sem adnád meg, mert nekem is szükségem vagyon a pénzre, én is Debreczenbe igyekszem vásáriam, s megkívántatik nékem is akkor a költség. Akkor -éjszakán mindjárt fatensnek lába úgy eldagadott, hogy egykor,

ugyanazon éjszakán, mintha kígyó csípte volna meg a lábát, felsivalkodik álmából a fatens, csak jajveszékel a lábával.

Ugyanazon éjszaka mondja felesége fatensnek : mi leié uram kegyelmedet ? Melyre felelte a fatens : nem tudom, mi leié a lábamat. Arra mondja felesége a fatensnek : ezt bizony a bárom máriás cselekedte, hogy nem adott kegyelmed három máriást Nemes Pálnénak. Másnapra kelvén Nemes Pálné elmegyen Debreczenbe ; és a midőn a debreczeni szőllős kerteknél mennének, Nemes Pálnénak a szőllős kertekből kihajítják a félszemit egy galacsinnal. És a midőn leánya Nemes Pálnénak hazajön, hogy türöző ruhákat vigyen az anyja számára Debreczenbe, meghallja, hogy Harsányi gyanakszik az anyjára a lábáért, s fenyegeti, hogyha hazajön Debreczenbül, megbánja.

Ezt meghallván Nemes Pálné a leányától, hogy más is gyanakszik s Harsányi fenyegeti: azonnal lábának minden fájdalma elmúlik,

semmi gondja is nem volt. Ad secundum nihil. Ad 3tium: Hallotta a fatens, mostan Sítérbe lakozó Kiss András Pétertől nem egyszer, sem kétszer, hogy mondotta szemtülszembe Nemes Pálnénak: te nyilvánvaló boszorkány vagy, mert Bagosrul is azért küldöttek ki tégedet, hogy Esztárinénak megetted a szemét.

(A uthenticate confirmat.)

Secunde testis Georgius Szabó, incola Esztáriensis annorum circiter 37, juratus examinatus fatetur. Ad l mum n ih il; ad 2dum : Vagyon már circa nyolcz esztendeje, a midőn tengeri búza alá szántottunk tavaszszal, a fatens is három czimborával és a midőn szántottunk volna, oda megyen Nemes Pálné s kéri, hogy szántson nekie tengeri alá való földet. A fatens mondja : nem szánthatok, mert én is czimborával szántok ; ha a czimbora szánt, én is szántok kegyelmednek. De minthogy a fatens czimborája elmenvén a szántástul, — mivel leányát akkor vitték férjhez — s nem segíthetvén: ugyanaz nap a fatens ökre úgy megbomlott, hogy egyik barázdáján a földnek a barázdábul ki nem tudott menni, eleget is üték, ron-csolák, de semmit is nem mehetett az ökröm. És akkor is gyanakodtunk Nemes Pálnéra, hogy ő cselekedte az ökörnek ezen betegségit, hogy nem szántottunk neki. Ugyanakkor, másnap ugyanazon ökre fatensnek megsántulván, majd három esztendeig is volt sánta. Ugyan ezen alkalmatossággal, egy Szűcs Istvánná nevű asszony, ki is most Püspökibe lakik, tanította fatenst arra, hogy főzzen júhvajban disznózsírt és azzal kösse be a sánta ökrinek a lábát, megtudja, hogy kitül esett betegsége, oda megyen hozzá. Ügy is esett ; a mely nap bekötözte a)jfatens az ökre lábát, az nap oda ment Nemes Pálné a fatens'

K O M Á R O M Y :

B 0 3 Z 0 R K Á N Y P E R E K .

29

4 5 0

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 3 1 .

házához ; de azért ment-e, vagy miért, nem tudja a fatens.

Mostan Sitérbe lakó Kis András Pétertül hallotta, hogy mondotta Dégesen lak táb an : Nemes Pálné templomba-é vagy vízre ment és valamely ember vagy gyermek keresztül ment az utczán Nemes P á ln é .....*)

(A uthenticate est.)

Tertius testis Georgius Sikó, incola Esztáriensis, annorum circiter 30, ju r a te examinatus fatetur ad l mum n ih il; ad **2** dum • Hallotta megholt Molnár Istvánnak szájából, hogy m ondotta: megfenyegette Nemes Pálné, azonnal mindjárt a keze eldagadozott annyira, hogy majdnem másfél esztendeig bekötve hordozta a kézit és ebben is halt meg. Éltében is sokszor mondotta Molnár István : minden gyanúsága Nemes Pálnéra vagyon kezének bomlása iránt. A mint is, mikor meghalt Molnár István, a kezén lévő fekély, a karja is könyökig felfakadott, annyira, hogy elvehették az ujjai felét a kezeitül.

Quartus testis consors Stephani Hatházi, Elisabetha Szilágyi annorum circiter 50, jurata examinata fatetur ad Imum • His András Pétertül hallotta a fatens, hogy Nemes Pálnét megboszorkányozta, de ismét megkövette. Egyszer immár harmadik esztendeje a fatens maga szántván, s négy ökrével midőn Biharra a szüretre ment volna, a Sebes Éren Esztár felől Nemes Pálnét utói érik s csak elhagyják, s Nemes Pálné nem kért, hogy vegyék fel a szekérre. De hogy átal mentek az Éren, a négy ökröt, üres szekérrel lévén, úgy ütik, roncsolták a négy ökröket, mellé állván a fia fatensnek az ökrök hajtásába, úgy annyira ugyan kihányták a nyelveket az ökrök a hajtásba : az üres szekérrel nem mehettenek. Nagy nehezen mehettek a Nagy Marjai vendégfogadóig és ottan megvárták Nemes Pálnét s felültetik a szekérre. Az ökröknek nem kellett osztán semmi csapás és hajtás, csak folytába elmehettek ; úgy hogy még az ökörhajtó az ostort is a szekérre tette. De attul volt-e, hogy Nemes Pálnét a szekérre felvötték, a fatens nem tudja.

(Absens.)

Quintus testis relicta Gregorii Takács Elisabetha Kovács, Esztáriensis, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur ad l mum : Egyebet a fatens nem tud boszorkánysága iránt Nemes Pálnénak, hanem hallotta a menyitül Nemes Mihálynétul, együtt egy helyben lakván, hogy mondotta Nemes Pálnénak : ne fenyegess engemet, mert minden gyermekemet te **0 Kiszakadozva.**

ötted meg, te tetted nyomorékká. Melyre felelt Nemes Pálné : ötté az ördög, a te magad rosszasága ötté meg, mert imitt-amott

kocsmákon iszol, tánczolsz, abból nyomorékok a gyermekeid, bogy gond jókat nem viseled.

Sexta testis consors Caspari Kelemen Elisabetha Varga, annorum 40, jurata examinata fatetur. Egyebet a fatens nem tud, hanem hallotta Bagoson lakó Esztárinétul, hogy mondotta, megölte a szememet a nyilvánvaló boszorkány, a szűcs asszony, tudniillik : Nemes Pálné. Hallotta azt is egy alkalmatossággal a szűcs asszonytul, hogy fenyegette Molnár Istvánt, a midőn Molnár István kergette volna : vádj reá, várj reá Molnár István, miért kergetsz engemet, mert soha törvény nélkül nem hagylak ; megkereslek törvénynyel. Azonban azt is hallotta Nagy Lászlónétul leányával együtt, hogy mondották a fatensnek : szomszéd asszony nagy gyanúm van Nemes Pálnéra, hogy ő ötté meg a kezemet, mert ha együtt betöröm, másutt kifakad. Egykor ismét Bagoson lévén a fatens, kérdi Esztáriné tőle : ott lakik még a szűcs asszony ? Melyre felelt a fatens : ott lakik. Arra mondotta Esztáriné : no bizony ő

ötté meg a szememet, a nyilvánvaló boszorkány ; mind elég világos reá a gyanúm, hogy ő ötté meg.

(Absens.)

Septima testis consors Michaelis Csörsz, Helena Dobo, Esztariensis annorum 38, jurata examinata fatetur, ad l muiu : Egyebet a fatens nem tud, hanem egy alkalmatossággal a fatensnek az ura Debreczenbe készülvén, Nemes Pálné hozzája ment a fatensnek kérdezvén : mint vagyon. A fatens is hasonlóképpen kérdezte Nemes Pálnét, hogy mint vagyon. Melyre felelt Nemes Pálné : Én búval vagyok, mert a malomhoz mentem vala mosni, a malomházba betértem, s hát ott háborog-nak az emberek, én csak visszatértem a malomházbul, a mosáshoz fogtam ; egykor kijőve a malomházbul Molnár István és megfog, hogy a vízbe vessen ; mondom neki, mit akarsz sógor ; melyre felel Molnár István : csak azt próbálom, ha leülnél-e a vízbe. Ugyan az maga házánál fatensnek, megfenyegette Nemes Pálné Molnár Istvánt, azt mondván : várj reá, várj reá Molnár István, — háromszor is kitörölvén a maga szemét — mert azt bizony megbánod. Mely fenyegetése után Nemes Pálnénak, Molnár Istvánon mindjárt rajta esett a nyavalya, a karjai összedagadozván, melylyel sokáig kínlódott; és ugyanazon karja dagadásával halt meg is ; úgy, hogy halála óráján mind csontostul karja elszakadott. Ad 2dum : Ugyan a fatenstől más alkalmatossággal bordát kérvén Nemes Pálné, hogy bordát hamarj ába a fatens nem adhato.tt Nemes Pálnénak ; **2 9** *

ugyancsak sok szót hallottunk Nemes Pálnéhoz. Féltében a fatens csak oda adta a bordát nekie hamarsággal; és a midőn a bordát már oda adták volna Nemes Pálnénak, ülős tyúkjai fatensnek széjjel lévén, ki ágy alatt, ki pad alatt ; a többi közt dézsában lévén egy tyúk, s ülvén a tojáson ; egykor mind dézsástul, tojásostul tyúkot a ház közepire csapták. De ki csapta, ki nem, nem tudja és nem látta a fatens. De ugyancsak volt gyanúsága a fatensnek, hogy Nemes Pálné cselekedte volna.

Super quibus praevio modo exactis fassionibus praesentes roboratas, futura pro cautela extradedimus litteras testimoniales .

Datum die et anno loco que ut supra.

Inclyti comitatus Bihariensis judex nobilium Paulus Fodor. (L. S.)

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.) CCCLXVIII.

Pest vármegye, 1731.

Krissa Zsuzsánna ügye végtárgyalásáról jeljegyzés és ót, tekintettel két évi bebörtönözése alatti szenvedéseire, beteges voltára, szabadon bocsátó, de a megyéből kitiltó Ítélet.

Anno 1731. die 4. mensis Septembris.

Occasione sedis malefactorum re visoria.

Reassumpta causa magistratualis contra et adversus providam Susannam Krissa, velut inctam, occasione et intuitu certae magiae, fiscalis magistratualis proponeret et reassumere-tur actionem sequentibus. Qualiter nimirum eadem incta, nescitur, unde mota, quibusve diabolicis instinctis ducta, tum hominibus, tum vero aliis animalibus nocere, eaque destruere non formidasset, prouti hoc et id clarius appareret, tum ex levata jam instituta, tum vero ex productis documentis factorumque jam examine connotatis: rationibus ex eo de conformitate tituli 15. Part. 2-di ad mentem § 60

praxis criminalis, primum pro eliciendis complicibus torturae subjici eandem, post vero igne, seu rogo conflagrandam esse cuperet.

Deliberatum :

Ex eo, quo praenominata incta jam quidem praeviae torturae adjudicata fuisset, nihilominus non existentibus, neque successive interventuros sufficientibus testimoniis, neque suo tempore peracta tortura, jam per duos annos continuos

squaliores carcerum pateretur et praeterea frequenti morbo caduco affligeretur, ideo ex gratia sedis praemissis rationibus in considerationem sumptis, libere quid dimittenda, verum ex circuitu horum inclitorum comitatuum proscribenda decernitur, et proscribitur.

(Eredetije Pest vármegye levéltárában.)

CCCLXIX.

Kolozsmegye, 1731.

Mészáros Tivadarné Sorbán Mária ellen boszorkánysági vád első

tárgyalása és tanúkihallgatások elrendelése.

Causa levata domini vicecomitis Francisci Kabos ratione officii sui, ut actoris contra et adversus Mariam Sorban, providi Mészáros Togyer consortem praesentem captivam malitiosam, ut inctam.

Pro actore procurator Franciscus Hunyadi de Ádámos cum protestatione dicit taliter :

Kelletett az inctát jure prosequálnom ez okon, hogy az incta maga kötelessége ellen, jó lelkű embereket irtóztatva gonosz társalkodásra, ördögökkel való czimborálódásra adván maga élete folytatását, sokaknak ellenére bűjös-bájos mestersége által ártalmat és veszedelmet munkálódott és causált ; kit, ha az incta tagadna, data exmissione comprobálni kész leszek ; comprobálván megkívánom a jure, hogy juxta demerita halállal büntettessék. Decreti Pars I. Tituli 15.

Incta cupit exmitti.

Deliberatum :

Datur exmissio ad futuram sedem judiciariam.

*Mészáros Tivadarné Kirn fán *) Mária elleni boszorkánysági ügynek a tanúkihallgatások utáni végtárgyalása és Ítélet, hogy vádlott három törvény székezés alkalmával mindannyiszor 120 j)álczaütést szenvedjen s azután a megyéből örökre távozzék.*

Anno 1732. die ‘22 mensis Januarii.

Sedes judiciaria filialis incliti comitatus Colos, — processu superiori in possessione Zsobok celebrata. Causa continuata penes exmissionem spectabilis ac generosi domini Francisci Kabos de Gyerőmonostor, alterius vicecomitis incliti comita-

) Vagy Sorbán.

tus Colos, ratione officii, sicut actoris contra et adversus providam Mariam Kimpan consortem providi Theodori Mészáros, praesentem captivam inctam.

Pro actore procurator Gabriel Nagy de Kolosvar, per quem actor protestatione praemissa, dicit taliter : Exhibeálandó litterale inquisitoriámból super meritum causae in priori levata deposito doceálok, mely inquisitoria relatoria, hogy fel-olvastassék a jure kívánom, referálván magamat előbbi leva-támhoz, et in reliquo protestor.

Pro inpta nobilis Adamus Perlaky, per quem incta praemissa protéstatione cupit levatam cum continuata perlegi et post, si necessum fuerit, de quibus cunctis necessariis excipere et contendere : Elvárom, mit exhibeál az aktor vice ispány úr ellenem, mely exhibitio ellen is ne sit serum in suo loco et tempore excipiálnom et contendálnom, ex post magam ártatlanságomról is exhibeálni és az aktor vice ispány ő

kegyelme inpetitiója alól simpliciter absolválódni, in reliquis incta dicit plura verbis.

Actor concludit verbis.

Deliberatum :

Jól lehet az inctának malitiáj áról elégedendő fatensek fateáltak, melyekre nézve az inctának szükségesképpen meg kellene halni, *de mivelhogy az boszorkányság állapotja igen homályos és az emberi okosság nehezen penetrálja}* arra nézve mostan halálra az incta nem condemnáltatik ; mindazonáltal, minthogy Isten ellen való bűjös-bájos életet élt, keresztyén embereket botránkoztatott, decernáltatott, hogy az incta három székezési alkalmatossággal, hajdúk által 120 vékony pálczával való iktusokat külön-külön szenvedjen, mindaddig pediglen, még az harmadik székezés elé jű, az Arankuti tömlöczben raboskodjék és csak a székekre hozattassék ki. Midőn pedig a büntetéseken az incta által esik, ezen nemes vármegyéből mindjárt ki menjen, s többé itt meg se jelenjék, annál inkább Kalota Szentkirályon ; mert ha comperiáltatik, hogy ide vissza jű, az 120 pálcza iktust el nem kerüli, toties quoties és ha ezután bűvösbájos boszorkányi tudományát exerceálni fogja, ha csak két fatens volna is, érdemlett büntetését elvegye : megégettessék.

(Eredetije Kolos vármegye levéltárában. VII. j. k. No. 200.)

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

4 5 5

CCCLXX.

Ugocsamegye, 1732.

Paládi Jánosné Tóth Ágota ellen foganatosított tanúvallatás.

Anno Domini 1732. die 6. mensis Maii. Mi Hertneki Ferencz, tekintetes nemes Ugocsa vármegyének ordinarius szolgabirája, kites assessora Futamot András, jöttünk ide Fekete Ardó nevű

helységbe tekintetes nemes magistratus parancsolatjából collateralis inquisitiónak perágálására az élőnkbe adatott de utri punctumok szerént ; mely ez szerént következik : Utrum de eo :

l mo: Tudja-é ? látta-e ? avagy hallotta-é a tanú, hogy ennek előtte Fekete Ardóban lakozó, most pedig a nemes vármegye tömlöczében raboskodó Paládi Jánosné Tóth Ágota nevű, ördögi mesterségével embert vagy marhát megvesztett volna ? Kit, mikor, miképpen és honnét tudja a tanú, hogy tulajdon az ő dolga lőtt volna ?

2do : Ajánlotta-e magát valakinek, hogy valami mesterségre fogja tanítani ? Kinek s micsoda mesterség végett ?

3tio : Repdesett-é a házak tetején, vagy másutt és ezen kívül valami ördögi mesterséget elkövetett-é ?

4t0 : Ezen kívül micsoda circumstantiákat tud említett Paládi Jánosné ellen, avagy mások akárkik ellen ?

Primus fatens Paulus Batizi, colonus illustrisimi domini liberi baronis supremi comitis Emerici Perényi, annorum circiter 49, juratus examinatus fassus est, ad l mum, 2flura et 3tium nihil, ad 4tum: Ennek előtte egynéhány esztendővel néhai Paládi Istvántól hallotta, hogy megbetegedvén halálra és azon betegségében kiáltotta halála óráig : no én le is ráztam az almát, mely almához utrumban specificált, most nemes vármegye tömlöczében raboskodó Paládi Jánosné közit tartotta, ón nekem az alma miá kelletik meghalnom, híjjátok ide Ágotát, had tapogasson meg enge met. Azt, minthogy oda is hivatták, megtapogatta, azután annál rosszabbul érezte magát. Mondotta Paládi István, hogy küldjék ki előlem, sokkal rosszabbul vagyok. Az mint is tudja fatens — salvo honore dicendi — nem ganéjozott, hanem szintén midőn az lélek ki akart belőle szakadni, az fakadt ki.

Secundus Andreas Bodor, colonus illustrissimi domini liberi baronis Emerici Perényi supremi comitis, annorum circiter 38, juratus examinatus fassus est: Tudja a fatens, hogy ennek előtte Fekete Ardóban lakó, most nemes vármegye

tömlöczében raboskodó Paládi Jánosné Tóth Ágota, ennek előtte néhány esztendőkkel az fatensnek nénjét Bodor Annát, éjszakának idején, álmában megétette rátottákkal. Ezen okból tudja az fatens, hogy Paládi János, minek előtte ezen feleségét vötte volna el, tudniillik Ágotát, az fatens testvérnénjét vötte volna el ; azért megharagudván Ágota, az anyjával együtt, mivel ő vágyott volna Paládi Jánosra, azon éjszaka, az mely kézfogása volt Paládi Jánossal, azon éjszaka vesztette meg ördögi mesterségével az fatens nénjét. Tudja nyilván, az ő nénje Tóth Ágota vesztése miatt holt meg. Az fatenst magát is, személye szerint Ágota gyötörte éjszakának idején és szemével látta a fatens, hogy tulajdon Ágota v o lt; be volt az ajtó zárva, nem tudja fatens, hogy jött be, hogy ment ki ; úgy gyötörte, hogy az ágyéka is eldagadott. Ennek előtte hat esztendővel egy réten össze háborodtak Paládi Jánossal, az urával Ágotának és az fatens menvén az maga kapuján átal, az kapunak az

végin valami ért az lábához, fájdalmát sem igen érzette akkor, de harmadnapján olyan sebek estenek rajta, mint egy tallér, mely sebek esvén lyukakra töltenek minden tagján ; melyért tulajdon Ágotára gyanakszik és nem másra. Az feleségére is fatensnek mind gyermek szülő ágyában, mind egyébkor, éjszaka is, nappal is reá ment, mihelyt a szemét behunyta ; úgy, hogy három hétig sem aludt ő miá, úgy őrzötte. Most legközelebb ezen a télen méltóságos főispán uram ő nagysága parancsolatjából, ugyan ő nagysága ökreit Paládi Jánosné Ágota nevű asszony csűribe hajtották telelni; azért haragudt Ágota veszekedvén az úr birójával, mondván : ez az Bodor András dolga és a tied biró úr, mert neked atyádfia Bodor András, azért nem hajtod az ő csűribe, hanem az enyémbe. Az mint is harmad-negyed nap múlva az fatensnek az fiacskájának az lába felsugorodván, az lábát kihúzván az fatens, az czombjában göb támadott és egész tagját, fejének féloldalát fájlalta ; megpöffedezett és vérrel vizellett, mely miá meg is h o lt; *az teste is meg nem merevedett.* Ezen fiacskájának haláláért is Ágotára gyanakszik.

Tertius fatens Franciscus Nagy x) *etc.* annorum circiter 49, juratus examinatus ad l mJm: Hallotta ez fatens néhai Nagy Lukácstól, hogy az utrumba specificált Tóth Ágota nevű asszonyra, míg az lélek kiszakadt belőle, örökké reá kiáltott, hogy tulajdon Ágota boszorkánysága miatt kelletik meghalnom; az minthogy *meg sem merevedezett} az mikor megholt.*

Ad 2dum, et 3tium n ih il; ad 4tum: Egy alkalmatossággal *

)

***) A jelzést, hogy báró Perényi jobbágya, miután már kettőnél, közöltük és minden tanúnál előfordul, nem ismételjük.**

játékból összevesztenek az fatens fia az Ágota fiával, azonnal csakhamar megbetegedvén az fatens fia, egész húshagyó keddig sínlődött, azalatt meg is holt, de egy szikrányit meg nem merevedezett; ezen okból gyanakszik az fatens, hogy tulajdon Ágota rontotta volna el az fiát.

Quartus fatens Paulus Király, annorum circiter 46, juratus examinatus : Ennek előtte három esztendővel az utrumban specificált Tóth Ágota, vasárnap jó reggel fatensnek küldött mintegy fél pohárnyi égett bort. Még az fatens feleségével együtt az ágyban

feküdtek, mikor az ajtóra jött ez menye Tóth Lukácsné. Melyre az fatens felesége felugorván az ágyból, megnyitotta az ajtót és bejött emlitett Tóth Lukácsné a házba, mondván az fatensnek : ihol az any ókom Ágota egy kis égett bort küldött kegyelmeteknek, igya meg, melyet az fatens csak felhajtott, az feleségének is hagyott egy parányit, az is megissza ezt. Egy csepp az eveg fenekén maradt, azt kitöltvén az tenyeribe, az fél szemét mosta vele : azonnal ez fatens feleségének a szeme olyan lesz, hogy három hétig kínlódván vele, csak azt gondolta minden ember, hogy vakul.

Maga pediglen a fatens mindgyárást hétfőn jó reggel leesik a lábáról, az vékonya átal szorítódik, három egész hétig oly kínban volt, hogy sem éjjele, sem nappala nem volt. Szemtülszembe kiáltotta ez fatens Ágotát boszorkánynak, hogy az itala miá kelletik kínlódni és meg is halni és úgy eztán tágított rajta, úgy kezdett feljárni. Az elmúlt nyáron Fejér Anókhoz menvén, ő orvosolta, ezóta vagyon jobban. Ugyanegy alkalmatossággal Tóth Ágota megházasítván a fiát, mondotta az fatensnek: menjen el kegyelmed magas ligetre és kérje haza a fiamnak a m á tk á já t; melyre felelt az fatens : én nem mehetek semmiképpen. Arra elfordulván tőle Ágota : had legyen, ha nem megyen kegyelmed, elmenne kegyelmed még messzebb is miértünk, mi is megszolgálhattuk volna kegyelmednek. Azonnal másnap olyan öntés esett fiacskáján, hogy minden teste kifakadozott, három esztendeig így kínlódván ez gyermek, megholt. De elszáradt volt, mint a fa, meg sem merevedett : ezen okból vallja ez fatens Paládi Jánosnét, Ágota nevűt nyilvánvaló boszorkánynak.

Quintus fatens Joannes Pálfi annorum circiter 46, juratus examinatus ad l mum : Hallotta ez fatens Paládi Györgyiül, Hoppá Istvántul és Bodor Andrásiul, hogy az utrumban specificált Tóth Ágota vesztése miá kelletett meghalni Paládi György fiának és Bodor Andrásnénak. Nagy Ferencztül is hallotta az fatens, hogy Nagy Lukácsot, az öcscsét is, tulajdon Ágota vesztette meg. Ád 2dJm : Ifjú legénységében az fatensnek mondotta Ágota : te tatár lelkű, végy nekem egy ezüst 4 5 8

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

akasztóié tűt, én tégedet megtanítlak olyan mesterségre, hogy valamely menyecskét szereted, adja magát.

Sextus fatens, Stephanus Hoppá colonus *etc.* annorum circiter 40, juratus examinatus ad l mum: Nyilván vallja ezen fatens, hogy az utrumban specificált Tóth Ágota ördögi mesterségével ez fatensnek

fiacskáját egybehúzta gombolyagba, úgy mint egy gombolyag, úgy kelletett a gyermeknek fekünni éjjel, nap p al; ezen okból: egyházfiú lévén az fatens, falú korcsmáját áruitatott, Tóth Lukács volt korcsmáros, Ágotának fia; be nem fizethetvén az korcsomát; egy gubáját, egy párna haját elvitte falú parancsolatjából; azért haragudott fatensre, fenyegetvén őtet, hogy megfizet érte. Ugyan Nagy Lukács falu hadnagya lévén ennek előtte néhány esztendővel, falú parancsolatjábul reá ment Paládi Jánosra, hogy az kvártélyosnak szénáját, abrakját fizesse meg ; mert egy-átaljában az németet az házára viszik. Azért megharagudván Nagy Lukácsra, mindjárt másnap leesett a lábáról Nagy Lukács és egész halála órájáig, mindenféle embereknek, torkatátva kiáltotta, hogy tulajdon Ágota ördögi mesterterségével őtet elrontotta és ő miá kelletik meg is h a ln i; az minthogy meghalván, meg sem merevedezett. Ezen okból vallja az fatens Tóth Ágotát nyilvánvaló boszorkánynak lenni.

Septimus fatens Georgius Paládi colonus stb. annorum circiter 48, juratus examinatus ad l mum, 2dum, 3tium nihil, ad 4tum : Egy alkalmatossággal, biró lévén az fatens, Tóth Ágotának a fiával füvet akarván hozatni az kvártélyos német lovának, de meg nem cselekedte, az német reá ment az fatenssel együtt és megütötte a Német. Azért megharagudván Tóth Ágota a fatensre, mondván : megveretted a fiamat bíró, de megkeseríted megládd ; az mint is, hogy nem sok idő múlva egy leány gyermeke megbetegedvén, másfél esztendeig sínlett és abban meg is h o lt; halála után is meg nem merevedezett.

Ugyan Nagy Lukácsnak is a szájából is hallotta az fatens, hogy egész holta napig Tóth Ágotára kiáltott és vallotta nyilvánvaló boszorkánynak és hogy ő miá kelletik meghalni.

Ezen okból igen nagy gyanúsága van ezen fatensnek Tóth Ágotára, hogy boszorkány.

Octavus fatens Michael Seres colonus stb. annorum circiter 45. Ad l mum : Nyilván vallja ezen fatens, hogy az utrumban specificált Tóth Ágota ördögi mesterségével ez fatens feleségét álmában, fényes nappal megitatta egy kancsó b orral; ugyan egy tulkát is megnyargalta ; ugyan egy fejős tehenét éjszakának idején, kötélen állván a hídláson megfojtották.

Ezen okból vallja pediglen az fatens, hogy egy alkalmatossággal méltóságos főispán Perényi úr ő nagysága parancsolván

UGOCSAMEGYE,

az fatensnek, mint bírójának, hogy az hol annyi sertés lészen a jobbágyok között, hogy meg lehessen tizedelni, tizedelje meg és azon végre Paládi Jánosnak, Tóth Ágota urának egy süldő sertését elvötte, akkor szidalmazta és fenyegette mondván : megládd, hogy tíz annyi károd lesz azért, mert tíz esztendő múlva sem felejtem el. Az minthogy azon szavai után történtek rajta azon dolgok, mivel az fatens felesége két esztendeig sínlődött, egy esztendeig mindenképpen vér ment tőle minden dolgában.

Nona fatens Anna Apai, consors Michaelis Seres annorum circiter 38, jurata examinata ad l muiu : Gyanakszik az fatens Tóth Ágotára ezen okból, hogy az fatensnek ura birója lévén méltóságos főispán urnák, egy sertését tizedben elhajtotta, akkor megfenyegetvén ilyen szókkal: várj rá, mert tíz annyi jószágod bánja meg, mert tíz esztendő múlva sem felejtem e l ; az mint is csakhamar megnyargalták egy tulkát, egy fejős tehenét megfojtották, magát nappal, déltájban egy kancsó borral Ágota képében megitatták, mihelyt felserkenvén az fatens, két esztendeig sín le tt; kivált esztendeig mindenfelől szenvedett. Ezen okból gyanakszik Ágotára.

Decimus fatens Simeon Sonkolyos, colonus stb. annorum circiter 50, juratus examinatus ad l mum: Vallja ezen fatens, hogy Tóth Ágotára eleitől fogva világos gyanúságok voltak, mivel néhai Paládi István valamely almát megrázott, kihez is közit tartotta Ágota, mihelyt azt megrázta, negyednap múlva megbetegedett, sínlisbe esett, két hétig — salvo honore dicendi — nem ganajlott. Nagy Lukácsnak a szájából is hallotta a fatens, hogy holta napig örökké Ágotára kiáltott, hogy ő miá kellett neki meghalni, az mint is sok sínlise után megholt, de a teste meg nem merevedezett. Többek is kiáltottak ezen okbul reá. Ezen okokbul vallja az fatens nyilvánvaló boszorkánynak Tóth Ágotát.

Undecima fatens Helena Kollát, consors Andreae Bodor, annorum circiter 26, jurata examinata ad l mum: Nyílván vallja Tóth Ágota nyilvánvaló boszorkányságát ezen okból, hogy tavaly télen méltóságos főispán úr ökreit hajtották Paládi Jánosné Tóth Ágota csűribe, ezen megharagudván Tóth Ágota, veszekedett a főispán úr bírójával, mondván : azért nem hajtod Bodor András csűribe azt a marhát, hogy atyádfia. Azonnal másnap megbetegedvén a fia fatensnek, mindjárt a fél lába fölzsugorodott, azután tovább is betegeskedett, vérrel vizellett, az nagy hányás erőltette ; az

minthogy betegen is mondotta a fatensnek: ó édes anyám asszony, énnekem salátát hozott Tóth Ágota és egy fekete korsóbul innom adott, olyan jó hideg víz volt. De senki közzűlök azt 4 6 0

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

nem látta. Azon beszéde után a gyermek meg is holt, de a teste meg nem merevedezett. Magára is a fatensre is egészséges korában is éjszaka is, nappal is mihelyt a szemét behunyta, nem is aludt, mindjárast reá ment Ágota, mellé is feküdt, úgy megrontotta, hogy alig volt bele. Egy kaszálóért haragudt a fatens urára. Ez okból vallja és tudja nyilvánvaló boszorkányságát.

Decima secunda fatens Anna Seres consors Stephani Hoppá, annorum circiter 28, jurata examinata ad l m: Tudja nyilván és bizonyosan ez fatens, hogy az Utrumban specificált Tóth Ágota, ördögi mesterségével vesztette meg fiacskáját, azon okból, hogy az ura egyházfi lévén korcsomát árutatott, az Ágota fia Tóth Lukács volt korcsmáros és, hogy számot nem adhatott, gubáját, pár haját az fatens ura elhozta.

Azért megharagudván Tóth Ágota az fatens urára, mindjárt másnap reggel kezdette beszélni a fatens fia : ö édes anyám asszony, az éjszaka úgy meg *) • • • • tak a mi vedrünkben a házban, azután reám jöttének, engem csíkoltak. Az fatens maga is hallotta a fiának sikoltását és reggel felkelvén, mindjárást rosszul kezdett lenni a gyermek, úgy annyira, hogy lábait, kezeit egybe húzták, három hónapig feküdt. Mondotta neki a fatens : miért nem nyújtózol te ki fiam ? Mert nem szabad nekem kinyujtóznom anyám asszony. Abban meg is holt, de meg nem merevedezett. Míg a gyermek sínlődött, addig magára sok ízben reá ment Ágota lóval, úgy megtapodta ez tanút, hogy semmi tagját nem bírta. A gyermek holta után a fatensre magára reá járt éjjel, nappal, holmi döghússal étette álmában. A fatens ura, úgy maga is reá kiáltottak Ágotára, hogy tulajdon ő vesztette meg az ő gyermeköket. Azután a fatens ura a hegy felé megindult, meglátván Ágota a fatens urának utána kezdett kiátani, hogy álljon meg ; de meg nem akart állani, mivel haragudt reá. Addig kiáltott, hogy megállott és m ondotta: haragszol én reám te Hoppá István, hiszen nem én vesztettem meg a gyermekedet, hanem más.

Melyre felelt a fatens ura : haragszom bizony én reád, mert mikor akkortájba előmbe jöttél volna, talán fejedet is vöttem volna. Ágota azon kezdett veszekedni és azután fatensnek sokkal nagyobb kínja volt.

Fekete Ardó. Anno dieque ut supra.

Franciscus Hertneki (L. S.)

judex nobilium incliti cttus de Ugocsa.

Andreas Futamot.

jurassor.

(L. S.)

) Kiszakadozott hely.

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

4 6 1

CCCLXX.

U gocsamegye} 1732.

Paládi Jánosné Tóth Ágotának a tüzhalálra szóló ítélet után, tortúra alatt való vallomása} melyben más asszonyokat mond boszorkányoknak.

Mi alább subscribált tekintetes nemes Ugocsa vármegyének subordinatus szolgabírája és adjunctus jurassora recognoscáljuk, bogy a midőn megírt, tekintetes nemes Ugocsa vármegyétül Tóth Ágota nevű boszorkánymester által lőtt tortúrának és utánna következendő executiójának testimoniu-mára exm itáltattunk volna, akkoron executio előtt, az tortura alatt következendőképpen ezeket vallotta : Paládi Istvánné is erre érdemes Fekete Ardóban, a tehenem elől elvette a szénát a jászolból, a tehenem, mikor őtet meglátta, mindenkor reá rítt. Prényi Pál ő Nagysága jobbágy asszonya ezen Paládi Istvánnéval boszorkánykodott. Paládi Istvánnétul tanulta ezen Tóth Ágota a boszorkányságot.

Nagy Lukácsot Paládi Istvánné vesztette meg. Az Bodor András fiát Nagy Ferencz feleségével vesztettették meg ketten, innia adtak, ételben is megétették ; micsoda italban és ételben, ők tudják, akkor ezen Tóth Ágota jelen nem volt. Tóth Ágota két esztendeje, mióta űzi a boszorkányságot, az feljebb speci-ficáltakkal, Paládi Istvánnétul tanulta ; semmit sem fizetett, hogy megtanította őtet. Az mely orosz asszonyt Prényi Zsigmond úr megfogatott, hajdúné, az neve Mária, az Puskás tehenét megvesztette, hogy nem élhetett

meg. Paládi Istvánné volt az elöljáró jók, nem irigy ségb ül vagy haragbul vall reá, mind eddig is igen jó akarójának vallotta ezen Tóth Ágota.

Az Kovácsné Szászfaluban Biró Hona nevű özvegy asszony főispán úr ő nagysága jobbágy asszony a, ő is együtt járt velek, ő is hasonló hozzájok, együtt voltak, jártak mindenekben, úgy megérdemlik ezek, mint ő az égetést. Ezeket vallotta akkor is sok ízben, mikor már szalmát, fát raktak reá.

Melyeknek nagyobb bizonyságára domini fisci futura j urium pro cautela, subjuncti generali Regni Decreto contento, ezen testimonialisunkat adtuk ki.

Signatum Fancsika die 15 mensis Maii 1732.

Joannes Lánczi

Nemes Ugocsa vármegye

Inclyti Comitatus Ugocsa

subordinatus szolgabírája

jurassor. (L. S.)

.

Gulácsi Sigmond. (S. L.)

4 6 2

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

Bányász Jakabné Pof ók Mária és Paládi Jánosné Tóth Ágota boszorkány perének tárgyalása és Ítélet, mely Paládiné Tóth Ágotára kimondja az eleven megégettetést; Pofók Mária ügyét, mivel az ellene valló tanúk egy része nem authentic általtatott, elhalasztja.

1732 die 9. Maii occasione sedis revisoriae captivorum inclyti comitatus de Ugocsa in oppido Nagy-Szőllős celebratae.

Levata causa spectabilis ac generosi domini Sigismundi Buday de Bölcske, inclyti comitatus de Ugocsa ordinarii vice comitis contra et adversus Mariam Pof ók, alias providi Jacobi Bányász in dicto oppido Nagy Szőllős commorantem consortem uti primi et Agotham Tóth providi Joannis Paládi in possessione Fekete Ardó, eodem inclyto comitatu adjacente degentis consortem, veluti secundi ordinis inctas.

E t pro eodem domino magistratu et actore, nobilis Andreas Kürthy procurator fiscalis sufficientibus juris requisitis munitus penes generales cautelas, facultates, reservatas et praerogativas fiscalem actionem magistratualem proponeret sequentibus.

Qualiter eaedem inctae postpositis divinis humanisque legibus, diabolico ducto instincto, diversis vicibus, diversisque occasionibus per multifarias incantationes adhibitis ac diabolicis artibus hominibus et pecoribus nocere eosdemque et eadem in corporibus deteriorare et alia naturae contraria facinora perpetrare exercereque commercio, — ut credi par est — superinde cum daemone habito veritae non fuissent. Quia vero similium enormium scelerum patratores Articulus 6.

1528. et alia passim patriae leges puniendas praeciperint, sed et

incantatrices de consuetudine patriae, alias sensu Titul.

10 Prolog, vim legis imbuente, igne cremandi venissent : ideo cunctis se praemissis cupit contra easdem inctas, modalitate praenotata, — praevia ad eliciendos complices et autores aliaque concomitantia tortura — judicium eum executioni.

Caeterum ea quo supra generali agendi facultate.

Deliberatum e s t :

Quantum ad secundi ordinis actionalem inctam Agotham Tóth quanquam aliunde ex fassionibus authenticatorum testium ejusdem actionalis inctae veneficium luculenter constaret ; ex superabundanti tamen quinque ex praemissis fatentibus ad caput quoque juraverunt, qui corporali juramento fassi sunt praemissae

inctae manifestissimum veneficium, seu

artem veneficam : ex eo, vi legum actionalium, — praevia tamen tortura — capitaliter nimirum cremanda convincitur et aggravatur, convictaque et aggravata punietur.

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

4 6 5

Quantum ad primi ordinis inctam, siquidem collateraliter examinati testes omnes authenticari nequiverint, ex eo respectu ejusdem causae discussio differtur ad proximam celebrandam sedem revisoriam, vel vero sedem judiciariam.

CCCLXXI.

Ugocsamegye, 1732.

Egyedi Anna Paládi Istvánná, Sipos Sofia, Szánkának nevezett Izai Mária, fekete-ardói és Biró Ilona, szánfalusi asszonyok boszorkányperében Ítélet, mely mind a négy vádlottat az ügy bővebb tisztázására tortúrára Ítéli.

Levata causa spectabilis et generosi domini Sigismundi Budai de Bölcske contra et adversus Annam Egyed, consortem Stephani Paládi, uti primi ; Sophiam Sipos Francisci Nagy conthoralem, uti secundi; Mariam Izai alias Szankam, uti tertii ordinis inctas in Fekete Ardó ; nec non Helenam Biró Joannis condam Kovács

relictam in Szászfalu, uti quarti ordinis inctam, possessionibus aliis degentes, nunc autem in vinculatas.

Deliberatum est :

Combinatis ab utriusque pro et contra factis productis et allegatis, esto quidem procurator inctarum in eversionem producti No. 28. signati nonnullas in medium induxisset et inallegasset rationes, mediantibus quibus idem reliqua per magistratualem fiscum producta documenta subvertere nitebatur.

Qui tamen idem No. 28. signatum perlectum documentum, tam sensu Quaest. 8. Cap. 6., quam vero vi et secundum praxim ac consuetudinem judiciariam in causis magistratualibus observari solitam, concurrentiae etiam instrumentis No. 29.

et 30. denotatis ac aliis per magistratualem procuratorem allatis legibus et rationibus, plusquam semiplenam probam efficerent, hinc virtute supra allatae Quaest. 8. Cap. 6. Kith,

§ vero : »tamen absque certis indiciis torqueri non debet . . .«

usque . . . »judicio subjici«. Omnes quatuor ordinis inctas medio carnificis torturandas decerni.

(Valamennyinek eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fase. No.

85. jelzett periratokból.)

4 6 4

UGOCSAMEGYE, 1 7 3 2 .

CCCLXXI.

Ugocsamegye, 1732.

Dents Istvánné Somosi Anna ellen tartatott tanúkihallgatás és arra rávezetve, hogy a vádlott elégettetett.

(Eredetije Ugocsa megye levéltárában. Fase. IV. 88. sz.)
CCCLXXIII.

Biharmegye, 1732.

■*Szabó Mihályné szentjánosi lalcos elleni tanúkihallgatás és Ítélet:*

megtorturáztassék, ha vall, megégettessék, ha nem vall, a vármegyéből kiűzessék.

Inquisitio pro parte fisci magistratualis incliti comitatus Bihariensis, contra et adversus consortem Michaelis Szabó in possessione Szent János peracta.

.

De eo Utrum :

Primo : Tudja-e ? látta-e ? hallotta-e a tanú Szent Jánoson lakó idősbik Szabó Mihálynénak nyilvánvaló ördögi mesterségét, boszorkányságát és ahhoz való mesterségét ?

Secundo: Tudja-e? látta-e? hallotta-e a tanú, hogy feljebb megírt Szabó Mihályné valakit fenyegetett volna és a fenyegetés után kinek mi nyavalvája s baja érkezett, avagy minemű kára következett ?

Tertio : Kit tud jó tanúnak lenni ?

Prima testis consors Joannis Konkolyos Szent-Jánosiénsis, jurata examinata fatetur : Tudja bizonyosan a fate ns, hogy egykor Szabó Mihályné Mindszentre akarván menni, csizmát kért a fatenstül és hogy oda nem adta a csizmáját, akkor mindjárást erősen megbetegedett és az maga gyermekét is elakarták vele hajíttatni.

Secundus testis

Stephanus Kádár

Szent-Jánosiensis,

annorum circiter 60, juratus examinatus fa te tu r: Tudja a fatens világosan, hogy egykor Szabó Mihályné egy malaczot kért tülle és a leányát este későn el is küldötte a malaczért, de a fatens, minthogy másnak immár megígérte volt és az árát is felvevén, elküldötte és azért Szabó Mihálynénak oda nem adhatta. A fatens szavait meghallgatván a leány, mindjárást haza menvén, megmondotta az anyjának ; és mihelyest _•

elment a leány, a fatens gyermeke az házban fenn állásában elesett, s nagyot sivalkodott. Mindjárt gyertyát gyújtván, megnézték a gyermeket, hát látták, hogy ketté tört a lába a gyermeknek. A fatens, mivelhogy gyanakodott, mindjárt oda hivatta Szabó Mihálynét, ötször egymásután, hogy nézze meg a gyermeket, de semmiképpen oda nem hivathatta.

Annak utánna csakugyan megmondotta a fatens a Szabó Mihályné fiának: nosza, mond meg anyádnak, a gyermek gyógyuljon meg, mert reá gyanakszom ; ha pedig meg nem gyógyul, elmegyek a bírákhoz és az udvarbíró uramhoz is és megbeszélem, hogy hogy jártam anyáddal. Melyet a fia haza menvén, megbeszélte az anyjának. Azután mindjárt Szabó Mihályné urastól reá ment a fatensre és Szabó Mihály mondotta a fatensnek : ha csihessé tetted a feleségemet, kitisztítsad belőle. De ismét a fatens hatodszor is elküldötte a maga feleségét Szabó Mihálynéhoz, hogy ha tud valamit felőle, adjon valami füvet. A leányát Szabó Mihályné a kertbe küldötte és varadics füvet1) szakasztatott vele; azután elküldötte azon füvet a fatensnek, azzal kötötték be és meg is gyógyult vele. Azután lakójától kérdette Szabó Mihályné : beszélik-e ezt másnak ? Kire felelt a lakó : igenis beszélik.

Kire mondotta Szabó Mihályné : nem kellene már beszélni, ha meggyógyult a gyermek.

Tertia testis consors Stephani Szabó, annorum circiter 50, jurata examinata fatetur : Hallotta a fatens, Szabó Mihálynét leányostul

találta Szent Jánosi puszta teleken, szedték a szilvát; látván a fatens, mondotta n e k i: ugyan, ha Istened, miért szeditek azt, hiszen éretlen még. Azután akkor aznap mindjárást a fatensen megindult a vér és sok ideig mind alsó, mind felső részén egyre ment tőle és a száján polyvát, töreket is hányt, sok emberek láttára.

Super quibus testium fassionibus per me peractis, litteras testimoniales extradedi.

Datum Varadini die 16. Decembris 1732.

Anno 1732. die 18. Decembris in sede captivorum revisoria.

Deliberatum e s t :

Siquidem inquisitione contra consortem Michaelis Szabó incolae Szent Jánosiensis producta contentorum quarti, quinti, sexti, septimi, noni, decimi, duodecimi, decimi tertii et decimi quarti testium fassiones semiplenam probam facile inducerent, ideo eandem actionatam Michaelis Szabó con- *

)

***) Varadicsfű — libapimpó, potentilla.**

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

30

4 6 6

KÖRMEND, 1 7 3 2 .

sortem ad revelationem revelandorum et eliciendos sibi complices torturae subjiciendam, ac casu in eo, ubi confiteretur, rogo quoque imponendum, secus ex limitibus incliti comitatus expulsandam determinatur.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.)

Jegyzet: **Az Ítélet a közlött rövid kihallgatásra van feljegyezve, de tartalmából látszik, hogy más hosszabb vizsgálati iratok is voltak, melyek most nem léteznek.**

:

'

CCCLXXIV.

Körmend, 1732.

Dese Évának Körmend várában — bizonyára az úri szék előtt —

tárgyalt perének kivonata, mely hét pontban a lényeges vádakat, hat megrontási esetet és egy esetben varázslással szerelem előidézését sorolja elő s az elégetésre szóló Ítéletet teljesen közli.

Anno 1732, die 6ta mensis Novembris arce Körmend contra Evam Dese, ut manifestam sagam, mota est causa in forma actionalium punctorum, sequentia sunt exposita.

l m0: Horváth Ferencz Sorki Kisfaludnak hűtős mezei pásztora lévén, az rabszemély azon okból, hogy őtet az marhái által okozott károk eránt dorgálta, reá megharagudván, estve Horváth Ferencz szobájába, a ki már ágyában nyugodott, minden ajtó nyitás nélkül bément, mondván n e k i: »miért pöröltél ma én velem és miért hazudtoltál meg, hidd el, majd megkínozlak.« — Ezen szókra Horváth Ferencz a Jézus sz.

nevét segítségül híván, azonnal az incta rab onnénd eltűnt, hanem harmad nappal utánna, midőn megírt Horváth Ferencz gabonájának aratására ment és némely társának az föllebb írt dolog eránt panaszolkodott volna, azon útban is, mit a rabszemély Horváth Ferenczet az földhöz verte, a mely verés által kezei összvezsugorodván, lábai járásától elestenek és mindjárt ottan meg is né múlt, úgy hogy társaihoz éppen nem szólhatott. Ezen keserves esete után szekérre tétetvén és Kisfaludi házához hozatván, egynéhány napokig így kénlódott, míglen az incta rab hozzája menvén és az ágya előtt megállván, mondotta, ha megfizeti a kárát, melyet a marhák a gabonában tettek ő neki, megbocsátja : meg fogja gyógyítani, ha pedig nem, annyival is jobban megrontja; mely szókra, midőn a fatens megelégedésére fogadást tett volna, a rab onnénd eltávozott és Horváth Ferencz mindjárt kezeivel és lábaival megjobbult s az ágybul fölkelvén, nyelvének szóllása is megtért.

KÖRMEND, 1 7 3 2 .

2d0: Sorki Kisfaludban lakozó Légrádi Jánost boszorkányságával az incta rabszemély úgy megrontotta, hogy azutántul fogva néma

lévén, kezeivel se lábaival nem bírván, az ágyban nyomorultúl sinlődik s eddig meg is holt.

3ti0: Nemkülönben az rabszemély Sorki Kisfaludban Torda Andrásra megharagudván, fiacskájának a száját a füléhez húzta, melyért megírt Torda András uram által megintetvén, ez gyermeket csakhamar meggyógyította.

4t0: Német János nevű boszorkány, ki is boszorkánysága miatt a magistratus monyorokereki fogságában lé ven justi -

fikáltatott és az incta rabszemélyt Sorki Kisfaludi csordás házánál boszorkánynak ismerte és szemibe bizonyos fűnek és fekete kenőcsének, úgymint a boszorkányságra czélozóknak nála lett megtalálása végett az incta rab személynek mondotta : látod-e, hogy valóságos boszorkány vagy és nálamnál is nagyobb ; kire az incta rab semmit sem szólott és így az által is boszorkányságát nem tagadta.

P 5to : Bizonyos Sándor Bencze nevű embernek három tehenét azon gyanúságtól, hogy egy fazék vaját ellopta volna, úgy megrontotta, hogy mind az három megdöglött, az imint is az incta rab ezen cselekedetét megírt Német Jánosnak, Német László Sorki Kisfaludi csordás előtt nem tagadta, hanem megvallotta és mindjárt azt mondotta, hogy magát az jövő esztendőben esendő Pünkösd szerdán megfogják és elevenyen megégetikˆ

6t0: Mégis ezen rabszemély megirt Német Lászlónak fölöstökömöt adván, az ott tételménye által úgy megboszorkányozta, hogy Német László elannyira szerelembe esett az incta rabbal, hogy se éjjel, se nappal nem nyugodhatott, míglen őtet nem láthatta, mely bolond szerelem m iatt Német László falu csordáját elhagyván, mind az incta rab után járt, mely m iatt kisfaludi lakosok az incta rabra izentek, hogy Német Lászlónak eressze meg tételménnyit és így szabadult azon gonosz szerelemtül.

7m0: Kisfaludon lakó Szalai Imrére megharagudván az rab személy, annak ökrét úgy megrontotta, hogy lábára sem állhatott, melyet az incta rab Német János előtt sem tagadott, sőt ismit az ökröt helyre állította.

Deliberatum e s t :

Jóllehet az incta rab maga ellen föltett cselekedeteit tagadta, minthogy mindazonáltal az elől adott inquisitióból sok rendbéli

boszorkánysági nyilván megbizonyíttatnak,

ahhoz képest úgymint boszorkány, az halálra érdemes, annak okáért legelőször is, mindazért, hogy maga boszorkánységban 3 0 *

lévő társait, mind pedig ezeken kívül több boszorkánységbéli cselekedeteit jelentse, az hóhér által per omnes gradus megfog *csigáztatni,* annak utánna maga érdemeihez képest másoknak is irtóztató példájára ugyan hóhér által megégettetik.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 320.) CCCLXXY.

Kolozsváry 1733/4.

Kádár Kata boszorkányperéből kivonat.

A fogházban levő Kádár Kata előtt az ellene intézett vádirat felolvasása és citatiója.

Infrascriptus recognosco per praesentes, quod in anno praesenti die 6. Septembris nékem sallariumomat megadván, nagyságos Kolos vármegyében, Kolosvárott lakó circumspectus Bocskor Ferencz, Komlósi Sámuel és Fej érvári György urak ő kegyelmek küldének el engemet ab officio, ily litoralis instructióval:

Kolos vármegyében, Kolosvárott lakó circumspectus Bocskor Ferencz, Komlósi Sámuel és Fej érvári György urak város hites fiskális directori ratione officiorum suorum tégedet az említett vármegyében városon commorált, mostan pedig a kolosvári fogházban detentioban lévő Ács Mihály özvegyét Kádár Katát, általam tisztem szerént modo legitimo citáltatott ad sedriam amplissimi senatus Claudiopoli primitus celebrandam ex eo : Hogy a Sátánnal, ki mind az Istennek, mind a híveknek adversariusa, vel expresso, vel tacito confoederáltál, annak eszköze lettél és annak sugallásából az híveknek ártásokra igyekeztél, nyavalyájok szerzésében munkálkodtál, némelyeket nyomorékká is te tté l; többet is cselekedtél volna, ha az Isten elbocsátott volna ; mivel magadat az ördögi mesterségbe fogadtad.

Melyért legyen tudtodra, hogy jam dicta sedria via juris procedálnak az exponensek ő kegyelmek ellened, cum poena super

inde intentanda coram causá jókat latius declaraltatván, et in reliquo protestatur.

Mely instructiot anno dieque supra notato Kádár Kata asszony előtt az instructioban megírt fogháznál megolvasván, többi közt ezeket replikálta ő kegyelnie :

Eleget mondanak, de én abban olyan ártatlan vagyok, mint a gyermek; tudom, igazat teszen a nemes tanács.

KOLOZSVÁR, 1 7 3 3 / 4 .

4 6 9

Mely processus általam ez szerint menvén végbe, futuro pro testimonio Írtam meg én is fide mea mediante, subscrip-tiommal és pecsétemmel roborálván. Actum anno die, locoque supra notatis.

Daniel Karácsonfalvi, m. p.

Kivonat Kádár Kata ellen 1733. szeptember hó 17-ik) 19-ik és 23-ik napján a tanácsháznál tartott tanúkihallgatásból.

1. tanú. Nálunk lakott, eleget hallottam, hogy boszorkánynak mondták. Ez esztendőben kaszálláskor, éjjel az uram csak kiáltani kezde, hogy rosszul van . . . mondá : a gonoszok mentenek reá a boszorkányok ; ekkor fel is kelt, s minthogy kint hált bejött, az ágyba lefektettük. Azt beszélte : egy darázs az lábát megmarta, aztán az ajakára repült, azt is megmarta. Ekkor ez a Kádár Kata szóllala : no már fogjátok reám azt is. Én meg is szidtam boszorkánynak, meg is akartam fogatni. Azt mondta : mit lármázunk ! Az én uram elaludt; mikor felébredt, beszéllette, hogy ez a Kádár Kata negyedmagával szőllőlevelet vittenek hozzá, avval egészen megkenték : a lábán száján való dagadás meglohadt. Midőn szemére vetették, hogy őtet megégették, azt felelte : nem őtet, hanem egy fejér lovat.

2. tanú : Azt beszélték, hogy Beszterczén, vagy hol, meg akarták égetni, s úgy szökött Kolozsvárra. Megharagudott erre a tanúra s azután csakhamar elapadt a tehenének a teje.

3. tanú : Kölcsön ád a bátyjának kenyeret **S** Kádár Kata, ki annál lakott, megeszi azt a kenyeret. Tanú oda menvén látja s ezért megszidja. Erre Kata felkele, tapodni kezde és forgani a ház földjén. Én, tudja Isten, olyan józan voltam, mint m ost; az ajtó bé volt téve : hát én bizony csak elhülék belé, hogy az házán kívül vagyok, a

fejszém a házban maradott. Én ezen elálmélkodám, micsoda dolog ez, nem menék be a házba, hanem haza menék. Másnap bátyámhoz menve, mondottam, hogy a boszorkányt mért tartja házánál. »Hadd el, öcsém, elég bajunk van vele, félünk tőle, hogy valamit csinál az ebadta szüléje. Éjjel örökké dohányzik.

4. tanú : Távol tőle beszéltek róla, ő azt tudta és mondta, hogy rólla beszéltek. Egy szász keresi; mert az anyját megboszorkányozta, s vagy gyógyítsa meg, vagy elfogatja.

5. tanú : Én mostan esztendeje ételt főztem volt, az piaczra eladni ; ez a Kádár Kata odajött, fél polturára étket kért tőlem, az mint poltránként az húst és félpoltránként feldaraboltam volt. ö meglátván a poltrás húst kívánta, .

hogy félpoltráért úgy adjam : »Magadra vigyázz, hogy ide

add azt a húst, a mint én kérék«. Én osztán nem mertem elmulatni, hogy oda ne adjam.

6. tanú : Az előbbinek férje, ugyanazt ismétli.

7. tanú : A házukhoz Kádár Kata egy rossz hámot visz ; tanú tanácsolja férjének : ne vegye meg. Erre Kádár Kata azt mondja : itt a konty az első. Tanúnak udvarára szeplős tyukmonyhajat vet be, mikor csak a gyermekek vannak honn.

A gyermek rosszul lesz; mikor szülei kérdik, csak annyit mond : az asszony, az asszony. Hiába biztatják szülei; kitöri a nyavalya hétszer, s meghala. Egy borbély, ki megnézte, azt mondatta, harmadnapig el ne temessem. Nem is temettem e l ; meg nem merevedett, szép piros szinben volt mind harmadnapig, mintha élt volna. Örökké gyanakodtam erre az asszonyra.

Az uram mondotta is, hogy megúsztatja.

8. tanú : Ettől Kádár Kata tejet kért, nem adtak s a tehén teje elapadt. Tanú így fo ly tatja: Egykor egy menyecske, ki is azelőtt szolgálóm volt, jön hozzám ; panaszol -

kodám neki. Engem arra taníta : vegyek egy fekete czondorát, terítsem a tehén hátára, fogjam meg a végit, húzzam a farka felé,

azután terítsem egybe, tűrjem össze erőssen, vigyem a favágóra, ott verjem meg erőssen az czondorát. Én véghez vittem : tehenemnek megjött a teje. Pár hét múlva tanú találkozik vádlottal, az így szól: > >no megverted a czondrát, kit vertél meg benne?« A tanú így felel : »bizony megvertem, nem tudom, kit vertem, ha te voltál, téged vertelek«. A vádlott így szól: »Várj még, keserves lesz neked a czondra verés.«

9. tanútól baraczkot kért, s minthogy az nem elég szépet adott neki, a tanú beteg lett.

10. tanú : másoktól hallotta, hogy vádlott boszorkány.

11. tanú : Egy kompaktométól is kért kalácsot, miután nem adott neki, megfáj ült a lába. Reá üzentek, gyógyítsa meg, különben feladják. Kádár Kata eljött, átlépegette a küszöböt s a kompaktomé meggyógyult azonnal.

15. tanú : Egy szász menyecske nékem mutatván egyik lábát, azt mondotta, hogy az ő lábából egy emberfogat vettetett ki.

19.

ta n ú : Fenyegetés után egy gyermek rosszul lesz, hozzá viszik és fenyegetik. Erre ő így szól: »ha segge fáj is a gyermeketeknek, mindjárt azt mondjátok, hogy boszorkány dolga.« Ezzel felfogta a gyermeken az inget, a testit megpökdöste ezt m ondván: ebszar, kutyaszar, semmi sem, meggyógyul. A gyermeket hazavitték, estére meggyógyult.

25.

tanú előadja, hogy ő és egy ösmerős asszony egy pádon ülnek és panaszkodnak egyről, m ásról; oda jön Kádár Kata és így szól: »mit panaszkodtok; hátha úgy volnátok,

mint az, kit egyszer megégetnek, mégis nyomorog ezen a világon ; ez világi nyomorúságnak csak vége lesz, de a ki a pokolba nyomorog, soha vége nem lészen.«

27. tanút megfenyegette s egy gyermeke beteg lesz.

»A hasa nagyon megdagadt, holtszénnel, korommal, hagymával és tyukmonyhéjjal tele v o lt; minthogy az száján és az alfelén szüntelen afféléket adott ki, kínlódván mindaddig, míg ötödnapra megholt. Nagyon gyanakodtunk reá, hogy az ő dolga. Tanú többeket megnevez, kik látták, hogy takarodtak ez anyagok ki a gyermekből. *(A bíróság itt egy jelt csinált a margóra, valószínűleg, hogy a megnevezetteket e felöl kihallgassa.)* 31. tanú így szól: > >A tiszteletes papunkra egy fekete eb szemközt ugrott reá, de meg nem mardosta. A pap megbetegedett s egy holnapra reá meghalt. Ez circiter 11 esztendővel ezelőtt történt.« A tanú akkor kurátor v o lt; a papné gyanakodván, hogy a papot ez az asszony ölte meg, azt mondja : ne lakjon többet az eklezsia házában. Tanú ezért kiküldi onnan. Éjjel aztán megnyíllik az ajtó, szél fuvallik reá, s tanúnak megindul az orra vére ; egy hétig folyt. Találkozik aztán vádlottal, megfenyegeti: bizony megégettetlek.

Aztán elállt az orrvérzés.

32. tanú : Egy molnár legényt négyen egy éjjel meghordoztak, minden testetetemét egybe rontották, a malom mellett levetették, ötöd napra megholt. Ezt a szásznét azután negyed magával megfogták. (Ez régebben Szász-Régenben történt.) — Ugyanezen tanú mondja : egy asszonynak, kire haragudott, sebei lettek a lábán, e sebekből disznószőrt, emberhajat és halcsontot is vett ki a borbély a ki kivágta. Tanú állítja, hogy ő maga is látta. — Továbbá e tanú beszéli, hogy már egyszer régebben el volt fogva s így folytatja : »Egyszer én szenet vittem Vásárhelyre, éppen akkor viszik vala mind a négyet úsztatni. A szemem láttára mind a négyet megúsztatták ; azután égetni vitték mind a négyet; de én haza siettem, s a hol megégették, oda nem mentem. Én ezen vén szásznét személye szerint jól ismertem oda be s úgy tudtam, hogy elégett s csudálkoztam, hogy ide ki megláttam s mivel oda be Nétának hivatta magát, kérdém : mit csinálsz itt Néta, hiszen téged elégettek ? Erre azt felelte nékem : de nem engemet égettek, hanem a fát.

34.

tanú : A kis pestis idejében tanútól bort kért, tanú nem adván megfenyegette : vederrel is adnál még örömest.

Ezzel beköpik nagyot a pitvar közepibe s elmegyen. A tanú kis fia, ki akkor az utczán játszott, egész éjjel ijedezett; kitörte a nyavalya, s pár napra meg is halt a gyermek.

KOLOZSMEGYE, 1733/4.

Kádár Kata védelmére tanúkihallgatás.

Attestationes pro parte Catharinae Kádár relictae quondam Michaelis Ács, nunc in detentione existentis ut inctae in suae defensionem ab impetitione dominorum directorum fiscalium causarum civitatis Claudiopolis ut actorum, per nos infrascriptos in domo senatoria praefatae civitatis fideliter receptae et consignatae, die 14. Januarii anno 1734.

1. tanú : Nem volt vele soha barátságban. Egy embertől hallotta mondani, hogy az ő feleségét Kádár Kata vesztette meg. A veniczei úr sütő házában levő biliérné eleget hítta, hogy gyógyítsa m eg; mert — úgy mondá neki -— te öttél meg. Melyekre feleié Kádár Kata : hát engem ki gyógyít meg, mert én is elég nyomorék vagyok. Továbbá tanú így szól: »Nálam két éjjel hált, a vömnél egy hétig lakott, de semmi nyögését álmodozásában, sem egyéb oly dolgait nem esmértük neki, mely helytelen lett volna. Hanem különben majdnem erőszakkal lakott rajtunk és mint exekucció mindent kért tőlünk ; az egyet-mássát is erővel hozta hozzánk ; még otthon*

sem voltam, a mikor oda jött.

2. tanú : Mióta fogva van, azóta hallotta másoktól, hogy boszorkány. Esztendeje múlt egy éjtszakára kéredzett be tanúhoz, de két hétig lakott ott, nem lehetett elküldeni. Azalatt jól viselte magát, eleget imádkozott és hogy a tanú olvasta a Szent-írást: kérte olvasson többet is.

3. tanú. Csak másoktól, mióta fogva van, hallotta, hogy boszorkány.

4. tanú. Előadja, hogy több mint tíz esztendeje nála lakott ; a tanú akkor egy ifjúnak, egy prokurátor fiának asztalt tartott. A fiatal ember megbetegedett, meg is halt, tanú hallotta, hogy kiáltott Kádár Katára : te vesztettél meg. Különben fél esztendeig való ott laktában semmi rossz cselekedetét nem látta.

5. tanú : Egy télen vádlott nála lakott egy külön házban ; de semmi rosszat nem látott.

6. tanú : Nem tud rólla semmi rosszat, napszámoskodásból élt.

Fatentes praemissi sunt Claudiopolitani, quorum fassiones fide nostra mediante receptas et consignatas futuro pro testimonio subscriptionibus sigillibusque nostris corroborantes extradedim us.

Anno, die locoque supranotatis. Daniel Karácsonyfalvi et Georgius Szabolcsay,

vice judices civitatis Claudiopolis m. p.

KOLOZSMEGYE, 1 7 3 3 / 4 .

4 7 3

A tanúkihallgatás kérdőpontjai.

Utrum de eo.

1. Tudja-é? látta-é ? hallotta-e a tanú, hogy Ács Mihályné Kádár Kata az ördögökkel czimborált, vagy valami szövetséget vitt volna végbe ?

2. Micsoda jeleit látta, hallotta, vagy ismerte Kádár Kata nyomorgatásának, vagy mint szokták mondani, vesztéseinek ; valakit vesztetté meg bizonyosan, vagy valami álmodozása után mondotta és azon vélekedésből származott inctára a gyanú?

3. Valakit orvosolt a vesztésbeli nyavalyából, avagy hítta-é ? ha hítták azt felelte : hogy nem ő, hanem Isten adta neki a nyavalyát?

4. Ha orvoslott valamit szokás szerint kenegetésekkel, micsoda füvekkel és nem ördögi mesterséggel, hanem Isten szent nevének segítségül hívásával orvosolta ?

5. H át mivel vádoltatván mostani megfogattatása idején, az nyilvánvaló cselekedete volt-é Kádár Katának, vagy csak reá való haragból s gyanúból lett-é az a vád ? nem haragból származott-é ? s veszedelmit szándékosan igyekeztek effektuálni ?

6. A maga lakó szállásán hogy viselte magát, úgy-é, mint istenfélő, öreg rend, alamizsna kéregető személy ; vagy penig ezekkel ellenkező dolgokba elegyítette magát ? Ha voltak rendin kívül valók, azok mik lehettek ? Omnibus congruis circumstantiis mondja el a tanú.

Anno 1734 die 14. Januarii recipiant fassiones domini vice judices civitatis Claudiopolis; alterutro vero dominorum vice judicum absente, aliquis e numero dominorum centum virorum pro regio deputari poterit.

Extradatum per Georgium Fiizy

juratum notarium civitatis.

' *Kádár Kata védelme a végtárgyaláskor.*

Incta Katharina in rei merito concludit: Feles tanuk importatioiból hallom sok dolgokban való vádoltatásomat, kiknek is fassiojok igen méltó, hogy szorossan megventillál-tassanak, mivel az haza eddig usuált törvénye (és nem valami idegen autorok opiniója), véteti különböztetésbe az vallók vagy tanuk relatióját, ut habet Decr. Tripart p. II. Tit. 27. §.

1, az holott jó vagy szabad akarat szerént való tanút kiván, nem kell hát valami harag, indulat vagy gyülölségből ; et

in 3. világosan kiteszi, hogy nem hallomásból, minek semmi ereje nincsen, hanem szemmel való látás, vagy a kiről a kérdés forog, annak szája vallásából legyen a dolog valósága, mivel gyakran számos fatensek többször majd egyaránt vallanak, de abból a dolog igazsága nem áll mindenkoron, a mint ez ugyan a haza törvénye világosan : part. II. tit. 29 szól, ezt m ondván: hogy két vagy három határozott vallása többet nyom 20 fatensnek importatioinál, noha jószágról szól; de semmi lehet embernek becsesebb jószága maga életénél!

Fel vészem már itt az én fatensim relatiojokat, kiknél laktam, szállást tartottam , kik is, noha nem számosak, mind egy nyomba vallanak ; behozzák az én Istenhez való buzgó imádkozásomat és szent igéjéhez való áhitatosságomat, jámbor istenfélő jó erkölcsű öreg állapotomat, melynél jobb dolgot emberi gyarlóság nem kívánhat és actorok ő kegyelmek ellenem való impor-tatiojuk, noha számosok, de azoknak a citált decretalis locu-sok szerint semmi pondusok ellenem; haragosok, bosszúsok és gyanúsok és ex praeconcepta imaginatione, holott egyet se bántottam, tőlem félnek, álombéli látásból reám magyarázók, kiknek fassiójok juxta Tripart. P. II. Tit. 28. reám való gyülölségből nem állhat meg vallástételek ; azért noha számosok legyenek is, de mindazáltal az ellenem való vádakat az én kevés számból álló fatenseim a haza egészen czitált

törvénye szerint praeponderálják és megerőtlenítik az actor ő kegyelme keresetit. És így az actor ő kegyelmének impetitioja alól simpliciter absolváltatni kívánok, ea tamen cum protestatione, hogy a ki ezen sanyarú rabságomat méltatlan vádaskodásával okozta, ne legyen.....*) törvénynyel azt megkeresni et protestatur in reliquo.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung.)

***Kívül :* 1734 die .. . 1**

2) Februarii decisum: viva co Jiburio damnata.

CCCLXXVI.

Bereg vármegye, 1731— 1735.

Gál Mihályné Kakas Anna és Tóth Borbála (Abrakosztóné) kisdobronyi asszonyok ellen hosszas vizsgálat, végül Kakas Anna elevenen, Tóth Borbála pedig fővétel utáni el-égettetésre Ítéltetnek.

***(Lehoczky Tivadar* közleménye: Hazánk. 1887. év. 301. 1.)**

***1)* Olvashatatlan szó.**

2) Az eredetiben elmosódva.

BEREG VÁRMEGYE, 1 7 3 5 .

CCCLXXVII.

Bereg vármegye, 1735.

A munkácsi uradalom úri széke vizsgálatot folytat Borsi Ilona nevű nő ellen, ki magát *fél tátosnak*_ mondta, még pedig született tátosnak ; vannak szerinte tanult tátosok is.

A vizsgálat eredménye nem ismeretes; valószínűleg a megyéből kiűzetett.

***(Lehoczky* közlése: *Hazánk.* 1887. év 305. 1.)** CCCLXXVIII.

Bihar vármegye} 1735.

Tanúkihallgatás boszorkánysággal vádolt Kerekes Tamásné és leánya Boros Andrásné Kerekes Anna otományi lakosok ellen.

Infrascriptus praesentium per tenorem recognosco, quod pro parte incliti magistratus talem, uti sequitur, peregimus inquisitionem.

De eo U tru m :

Otomány die 10 Februarii 1735.

Primo : tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú Boros Andrásnénak Kerekes Anna asszonynak nyilvánvaló boszorkányságát? micsoda ördögségét vagy ördöngős cselekedetit tudja, látta, vagy hallotta ?

Secundo: Ügy szintén Kerekes Anna anyjának, az öreg Kerekes Tamásnénak Kis Anna nevűnek micsoda ördögségét, vagyis boszorkányságát, s egyéb rossz dolgaikat is, mit tudna a tanú hozzájok?

Tertio: Kit tudna a tanú ezen dolgokban magán kívül jó tanúnak lenni?

Primus testis Johannes Sajtos, annorum circiter 30 juratus examinatus fatetur ad primum et reliqua : Tudja, látta Kerekes Pandának és az öreg Kerekes Tamásnénak nyilvánvaló boszorkányságát, ilyen formán tudniillik : A tanú Jánki András szolgája lévén a rétre kiment az ökrök őrzésére éjszakának idején. Akkor Kerekes Panda, említett anyjával Kerekes Tamásnéval együtt a fatensre reá menvén, szűrét nyakából kiszaggatták, kitépték — és ha az ökrök azon farkasokat róla el nem hányták volna, talán magát a fatenst is megvesztegették volna — ketten ezen farkasok. Egyik tulaj-

dón Kerekes Panda, a másik pediglen Kerekes Tamásné v o lt; a fatens így vallja. Azt is vallja a tanú, hogy más éjszaka Jánki Mihálylyal, — mint ifjú gazdájával, — búzáért midőn ment volna a tallóra, akkor is itthon a kapuja előtt látta a fatens Kerekes Pandát emberi képben, de az anyja farkas képében, kísérőben utánnuk ment és a midőn a fatens a szekér hátuljára elmaradt volna, meglátta és Jánki Mihály a szekeren ülvén, a fatens a vasvellát kérte le a szekérről, de Jánki Mihály a vasvellát le nem adván, a farkast csak hurrogatta. De a farkas azzal rólok el nem állván, mind az földön levő búzáig őket elkísérte és ottan a végső kereszt mellé állván a farkas, a fatens megfenyegette mondván : tudom ki vagy, ilyen, amolyan és így a farkas tőlök elállott. Kerekes Tamásnénak

ilyen boszorkányságát is tudja, hogy ez a farkas tulajdon Kerekes Tamásné volt. Ilyen sorsot is tud, látott és hallott Kerekes Tamásnéra, hogy Jánki András lova nem ganéjolhatván, hallotta a tanú, hogy Jánki András szidta Kerekes Tamásnét, m ondván: hogy ha a ló meg nem gyógyul, egy oszlopot ás, egy kunyhót csinál s ott égeti meg ; és így a ló meggyógyult.

Secunda testis consors Stephani Győrfi, Sófia Mészáros annorum circiter 22, jurata examinata fassa est ad primum : Hallotta a tanú Major Gergelynek a szájából, hogy mondotta : most is élne — úgymond — Kéri János, ha Kerekes Panda meg nem ötté volna, maga mostani Kéri János feleségével együtt. Ad reliqua nihil.

Tertius testis Benedictus Zefer juratus Ottomaniensis, annorum circiter 40, fatetur ad primum et reliqua in genere : Hallotta a tanú, hogy Major Gergely azt mondotta, a maga, a fatens feleségének Szőllősi Borkának : te Borka ne dulakodj mindenkor Kerekes Pandával, mert szintén olyan boszorkány, mint az anyja Kerekes Tamásné. Azt is vallja a tanú, hogy ő maga felesége beteg lévén történt, hogy Fejér Máté nevű ember ennek előtte egynéhány esztendőkkel feleségével ide jött Székelyhídról, a ki is lakott a Székely városon, — de mostan nem tudják hún lakik és a fatens házánál megszállván, a beteget meglátta és megmondotta, hogy tulajdon Kerekes Panda rontotta meg. Azon dolog végett a fatensnek napa Kerekes Pandának házához ment s példálódzott a beteg asszonynak dolga eránt, melyre ezt felelte Kerekes Tamásné, a leánya nem felelvén : csak egy kis eczetes rátottával kell bekötni. Melyet meg is csinálván, Kerekes Tamásné a fatens feleségét bekötötte s úgy gyógyult meg annak utánna.

Quartus testis Gregorius Major, annorum circiter 60, juratus examinatus fatetur ad primum et reliqua : Hogy az elmúlt tavaszkor szőllőmetszéskor, tudja és látta, hogy Kerekes Panda

maga említett anyjával Kerekes Tamásnéval a fatens nénjit, úgymint Nagy Mihálynét magok házából elvitték. Mikor Istennek könyörgött volna Nagy Mihályné, Kerekes Panda anyjával Kerekes Tamásnéval ezt mondották n e k i: ne könyörögj kutya az Istennek, hiába könyörgesz. Ezután a kert hátuljához vitték, onnét ismét a ház végihez visszavitték, fényes nappal reggel tájban a földhöz verték, ismét az ágyra le ütték Nagy Mihálynét. Ezen kivül jó tanúnak

gondolja Nagy Mihályt és feleségét.

Quintus testis Michael Nagy, annorum circiter 24, juratus examinatus fatetur ad primum et secundum : Egy alkalmatossággal a fatens tavaszszal, az elmúlt 1734-ik esztendőben szőllőmetszéskor reggel haza menvén maga házához ipától, úgy mint Szőcs Mihály túl, akkor a fatens maga feleségét Szőcs Erzsébetet látta, hogy egy alsó ingben a ház előtt ült és sírt.

Kérdezte tülle a fatens, hogy mi lelte. Felelt a felesége, hogy Kerekes Panda említett anyjával úgymint Kerekes Tamásnéval elütték volt a sarkát és kitekerték és mostan is úgy vagyon. Ezen felül ezt látta a fatens, hogy önnön magát a fatenset az említett deutralis Kerekes Panda Kerekes Tamásnéval együtt éjszakának idején nyomták, mellyét rontották, úgy annyira, hogy azultátul fogva mindenkor fáj a méllyé s holtáig el nem felejti. Nem álmodta, sőt nyilván tudja és látta, hogy Kerekes Panda anyjával Kerekes Tamásnéval együtt rajta cselekedték ezen dolgot. Ad tertium nihil.

Sexta testis consors Michaelis Nagy, Elizabetha Szőcs annorum circiter 20, jurata examinata fatetur ad primum et secundum in genere : Egy alkalmatossággal az elmúlt ta vaszszal Kerekes Tamásné tejet kért a fatenstől, hogy nem adott, történt, hogy annak utánna nem fejhette a tehenet, mivel meg nem állott a fejésre ; hanem az edényt csak elrúgta, a midőn fejni akarták volna. Annak utánna történt, hogy Kerekes Tamásné mondotta volna fatensnek : te kutya — úgymond — mikor kértem én te tülled tejet, várj kutya megemlegetsz még engem. Yiselős lévén fatens, annak utánna csak kínzották ketten Kerekes Panda anyjával, úgymint Kerekes Tamásnéval együtt, úgy hogy szintén a hólyagot felfújták, úgy nyomták fel a gyermeket hasában. Ugyan nálla gyermek magzatját is megölték, a mint hogy halva is lőtt.

A fatenst azután elvitték, tulajdon Kerekes Tamásné leányával Kerekes Pandával együtt, a mint maga vallja a tanú, könyörgött, hogy őtet elvitték m ondván: Uram Jézus ne hagyj ! Azt mondják a fatensnek Kerekes Panda anyjával e g y ü tt: ne úgy könyörögj kutya, hanem így : akár hagyj, akár ne hagyj. Akkor elvitték Nagy János nevű ember ten-

gerijén által a kis kertjéig, onnan vissza vitték a fatenst a maga

házáig, ott elvetették és hajtották, forgatták, úgymint a malomkerék fordulának felette; a fatensre jártak paráználkodni, s vele paráználkodtak is a deutrális személyek ; a jobb lábát, sarkát kitekerték és most is úgy vagyon. És annak utánna reá járván Kerekes Panda anyjával Kerekes Tamásnéval együtt, szintén úgy szopták a csecsét, mint a kis gyermekek szokták. Annak utánna is rosszul lévén fatens, egy alkalmatossággal szemére vetette Kerekes Tamásnénak a fatens mondván : bezzeg megcsináltál néne enge met. Mondja arra Kerekes Tamásné : én nem csináltalak. Mindazonáltal a fatens azt mondja neki, hogy csináljon valami orvosságot neki és egy ing vállat adok, mondván a fatens. Csinált is aztán nyálas fonalra orvosságot, csimbókot csinálván rajta, a fatens kötötte, de azon fonal is elveszett a fatenstül. És mikor a kert felett hordozták volna a fatenst Kerekes Panda anyjával Kerekes Tamásnéval együtt, a lába nem érte a földet, úgy vallja fatens, mégis hogy vitték, megismerte ősz hajáról és szennyes főkötőjéről Kerekes Tam ásnét; akkor mindjárt megrázta a fatensnek fejét.

Septimus testis Andreas Kovács, juratus Ottományiensis, annorum circiter 36, juratus examinatus fatetur ad puncta directe n ih il; hanem circumstanti aliter azt vallja; Hogy mikor Kerekes Tamásnét leányával Kerekes Pandával együtt fogva és kötve vitték volna az úr, szolgabíró Andrási Ferencz úrhoz, maga az úr ő kegyelme parancsolatjába, akkor a fatens is jelen volt, hogy elindították a háztul, hol arrestálva voltának ; ugyanakkor hallotta Kerekes Tamásnétul a fatens, hogy mondotta : talán azt tudják az otományiak, hogy csak én vagyok boszorkány, ezzel köszönik meg az én régi uram jó akaratját.

Octavus testis Michael Jánki, nobilis persona annorum circiter 32, juratus examinatus fatetur. Ad puncta directe nihil fatetur. Hanem egy alkalmatossággal, az első tanú szolgája lévén ezen fatensnek, keresztes búzájáért menvén a szolgával, látott a fatens egy farkast, a ki ottan őket kísérte, kur-jogatták is, de mind a tarlóig, a keresztekig rólok el nem állott.

Hogy pedig ezen farkas boszorkány volt-e, vagy sem, a fatens nem tudja. Ezt pedig emlitett szolgájával együtt lévén a búza kereszteknél, fatens hallotta, hogy megfenyegette a farkast mondván : tudom te vagy a vén Kerekes Tamásné, ilyen amolyan adta megégetlek a házban. Annak utánna eltávozott rólok a farkas és mint hatodik szántóföldig menvén a farkas, annak utánna a farkast nem látták.

Super qua modo praevio per me peracta inquisitione et

testium fassione praesentes litteras testimoniales dedi in possessione Otomány. Anno 1735. die. 8 Februarii.

Gregorius Bihari,

incliti comitatus Bihariensis j urassor.

(L. S.)

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Hung. 973.) CCCLXXIX.

Debreczen, 1735.

Özvegy Varga Istvánná Simon Erzsébetnek boszorkány sági perében tanúvallatás.

1735 die 29 Julii. De eo U tru m :

Primo : Néhai Varga István özvegyének Simon Erzsébetnek nyilvánvaló boszorkányságát tudja-e ? látta-é? hallotta-é ?

Körül álló jeleit, a miből tudja, vallja meg a tanú.

Secundo : Bűjölését, bájolását tudja-é ?

T ertio: Maga boszorkányságával való dicsekedését hallotta-é s miként ?

Q uarto: Midőn ezen asszonynak, Szegedi Istvánnénak nyavalyája esett, mit mondott felőle ; és kire mondotta, hogy rontotta volna meg ?

Quinto: Egyebet ellene mit tud és kit gondol jó tanúnak lenni, mondja meg.

Testes jurati.

1.

Anna Szabó consors Stephani Szegedi, annorum circiter 30, fatetur ad l mum ; Az elmúlt esztendőben pünkösd tá jban a konyhán pecsenyét sütvén a fatens, a kéményen tyúk képében berepült Varga

Istvánné és mindjárt asszonynyá változott; fojtogatta a fatenst és egész testét össze rontotta.

Azután így szóllott hozzá : eredj kutya ; s az ajtón kiment.

Ügy találták, mint a halottat, nyolcz hétig nem ehetett s nem ihatott, a száját sem táth atta fe l; ha nem á síth a to tt; s mihelyt az ásítást elhagyta, mindjárt békucsolódott a szája.

Ad 2dum n ih il; ad 3tium: Megrontása előtt harmadnappal nála lévén a fatensnél, mondotta, hogy 15 esztendős koráiul fogva tanulja a boszorkányságot. Ad 4tum : Fatens előtt semmit sem mondott, hanem a bábáknak beszéllette, mondotta ugyan, hogy Battyánba lakó Füresztő Péternél egyéb-meg nem gyógyítja ; de caetero nihil.

4 8 0

DEBRECZEN, 1 7 3 5 .

2. Anna GÖnyei relicta Pauli Szabó, annorum circiter 58, fatetur : A fatensnél lévén Varga Istvánné, három bábáknak jelenlétébe, kérte a fatens vöstül, hogy gyógyítsa meg a leányát. Felelt Varga Istv án n é: én meggyógyítanám, ha hagyná. De nem nevezte kicsoda ; hanem mondotta, hogy majd hozzá megyen és kéri, hogy füvet adj ék. S el is m e n t; s megleste Bek Györgyné : a fatens háta megett lakó Szabó Jánosnéhoz ment s azután visszajővén felelt, hogy — úgymond : én valék oda : olyan fű vet adj ék, akár fű szedni jöjj ék ; de Szabó Jánosné mondta : én bizony sem nem megyek, sem füvet nem adok, vesszék magának. Ad 2dum : Mikor a fatens leányát kente Varga Istvánné, mindig a száját a füléig húzták és ő húzta helyre. Ad 3tium: A fatens hallotta másokkal együtt, hogy Varga Istvánné mondta : 16 esztendős korától fogva tanúlja a mesterséget, »a mire az én kezemet teszem, ha kőszikla is, meglágyul«. Ad 4tum ut in praemissis ; ad 5tum : nihil.

3. Elisabetha Szabó relicta Demetrii Szabó, annorum 64, fatetur. Ad l mum : Egyebet nem tud, hanem Szegediné, hogy megromlott, az ura város gazda uramhoz akart menni panaszra ; s úgy mondta Varga Istvánné : csak biró uramhoz, vagy város gazda uramhoz ne menjenek, a gyermek ágyánál meggyógyul, mert csak ásításra vették a száját. Ad 2dum et 3tium n ih il; ad 4tum : Egy sós asszonyra mondotta, hogy megrontotta ; s el is ment hozzá, hogy engedje ; had gyógyítsa meg Szegedinét. Ad 5tum : a mássát az istáló fedelébe feldugta, de mi okra, nem tudja.

4. Catharina Fodor consors Stephani Zsiros, annorum 54. Ad l mum : Hallotta a fatens, hogy Szegediné szappanyozni akarván a konyhán, összerontották a fél ta g já t; s akkor fel vánszorogván, lefeküdt a nyoszolyába. Es újonnan összerontották a másik kezét is ; kinek látogatására a fatens harmad magával oda menvén, beszélgettek felőle, hogy a Czéhbe kék hivatni Varga Istvánnét, minthogy minden gyanúság reá volt. Azalatt reá jók nyitotta az ajtót Vargáné ; és Vég Jánosné mindjárt súgott a beteg fülébe : ha Vargáné cselekedtek neki ? Minthogy a szája fére volt húzva, nem szólhatott, hanem csak a fejével bizonyította. S mikor aztán mondták neki, hogy ha megrontotta, gyógyítsa; felelt Vargáné : ha más megengedné, ő meggyógyítaná, minthogy ő nem cselekedte. H ítta is oda Szegedit, hogy menjen vele ahhoz az asz-szonyhoz, s álljék a kéménybe, s hallgassa, mit beszél; de amaz el nem ment. Azt hallotta a fatens, hogy kérte Szegedit Varga Istvánné, hogy város gazda uramhoz ne menjenek, talán meggyógyul gyermekágyánál, mert csak ásításra csinál-

ták. Szegedit fű szedni is h ítta : hogy ő nem mer maga menni, mert fél veszedelemtől; vagy félre húzzák a száját, vagy valamijét tekerik ki. Ad 2dum : Látta a fatens, két helyen olvasott. Ad 3tum n ih il; ad 4tum: Valami sós asszonyra mondotta, tudja Szegedi István, m elyik; ad 5tum: Péter-fiában Nagy Miklósné tanú lehet.

5. Anna Kis consors Joannis Vég, annorum circiter 60.

Ad l mum et ad 2dum nihil. Ad 3tium : Hallotta fatens, hogy mondotta Vargáné : ha más asszony megengedi, ő meggyógyítja. Ad 4tum n ih il; ad 5tum: Hallotta a fatens, hogy Szegedit hítta, hogy állj ék a kémény alá : megmondom én,

— úgymond — melyik. S mikor Vargáné oda ment a beteghez, a fatens hozzá hajolt s kérdte, ha a volt, a ki megrontotta ; s amaz a fejivei intett, minthogy nem szólhatott. S mikor megszóllalt is, mindenkor Vargánéra mondta. Azt is tudja a fatens, hogy a mássát az istálló fedelébe dugta Vargáné, s onnan vétették le vele ; s mikor okát tudakolták, azt mondta : jó lesz valaminek.

6. testis Julianna Pap consors Georgii Rebe, annorum circiter 30. Látta a tavaszon, hogy Varga Istvánná Szegedi éktől kijővén, egyenesen ment egy viskóba, a hol sós árus lakik, Varga utczába.

Böszörmény város tanácsa Debreczen város tanácsát értesíti Varga Istvánné előzetes életéről.

Nagy jó akaró Urunknak.

Ajánljuk szolgálatunkat kegyelmednek. Vettük kegyelmed levelét a fogva levő Varga Istvánné felől illendő respectussal. Valamely zavaros hirek futamodván felőle, a mikor közöttünk lakozott, tudniillik boszorkánysága és káromkodása ir á n t; melyek felől esketvén megterhelődött annyira, hogy városunkból, a már a tekintetes nemes debreczeni tanácsnál levő tanúk fassi ójára proscribáltatott. Annak utánna, sok instantiaira ismét vissza fogadtatott s ecclesiát követett; úgy ment el, mint szabados személy városunkból. Már másutt miket cselekedett, nem tudjuk. De caetero maradunk Nagy jó akaró urunknak Kész jó akaró szolgáji

Böszörmény város tanácsa.

Böszörmény, 12 Novembris 1735.

K O M Á RO M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

31

4 8 2

DEBRECZEN, 1 7 3 5 .

Özvegy Varga Istvánná ügyének tárgyalása és vádindítvány.

Anno 1735. die 17 Septembris coram alto senatu liberae et regiae civitatis Debrecen.

Causa fisci.

Contra Elisabetham Simon relictam condam Stephani Varga, velut personaliter adstantem inctam, ratione actus nefarii mota et suscitata.

Qui fiscalis nobilis Martinus Muraközi ex privilegialita sua facultate contra dictam inctam proponeret sequentia : Miképpen ezen személye szerint elől állott Simon Erzsébet néhai Varga István özvegye, nem tudatik micsoda gonosz lélektől viseltetett; lelke üdvösségének — mely minden világi kincsnél feljebb való volna, — megútálásával, még 15 s 16

esztendős korában bűjölésre, bájolásra, s ördögi mesterségeknek tanulására adta magát, ifjúságának virágát nem az Istennek, hanem az ördögnek szentelte. Ennek előtte lakása lévén nemes szabad hajdú Rácz Böszörmény városában, ott is bűvölésért, bájolásért és sokak megrontásáért a városból kiküldetett és örökösön proscribáltatott. Azon gyalázatos büntetésit csak semmibe hajtotta, életét meg nem jobbította — hihető, ördögökhöz letett kárhozatos hitit nem kívánta megszegni — az üdőtől fogvást is, tanúit ördögi mesterségét gyakorolta. Nevezetesen ezen nemes városban az elmúlt 1734.

esztendőben pünkösd tájban, itt lakos Szabó Annát Szegedi István feleségét miként rontotta meg ördögi mestersége által és Istennek ép teremtésiből holtig való koldust és nyomorultat tett és csinált, az sub V. producált inquisitióbul s azon megrontott személynek jelen léteiével megláthatni és nyilvánsággal tapasztalhatni; azon productumból maga nyelve vallása s a gyermek mássának — a mint szokták nevezni, — eszterhíj-ban való eldugása kitetszik. Nemes Böszörmény hajdú városában az elmúlt esztendőben boszorkányságért megsentenciázott és exequáltatott személy is egész halálig reá kiáltott.

Minthogy pedig Isten Exod. 22. Vers. 18. a varázsló asszonyt megöletni parancsolja, a keresztyének is ilyen bűvös-bávost elevenen megszokták égetni; de minek előtte az rajta végbe menne : hogy gonosz czimborás társainak kijelentésére és sok titkos gonosz cselekedeteinek kibeszéllésére kegyetlenül, hóhér által — ha önként meg nem akarja vallani — megkínoztassék : annak utánna érdemlett büntetésének elvételére s másoknak is rettentő példájokra, elevenen teste megégettessék és testének is megégett hamúja szélnek bocsáttassék, kívánja a fiscalis prókátor.

DEBRECZEN, 1 7 3 5 .

4 8 3

özvegy Varga Istvánná elleni Ítélet: megvesszőzés és városból száműzés.

1735 die 17. Decembris in se n atu :

Inclyti causa fisci contra Elisabetham Simon, relictam Stephani Varga obstetricem inctam.

Deliberatum e s t :

Incta dum in oppido Böszörmény habitaret, per fassionem Barbarae

Szabó de crimine magiae ibidem 'convictae et supplicio ignis punitae juxta productum sub K. pró complice denominata et ibidem poena corporali punita et relegata, dum intra civitatem hanc habitationem fixisset quoque tantum abest, ut vitam suspicione omni vacantem vixisset, ut potius juxta testem sub V. tertiam et quintam et propriam inctae fassionem secundinas muliebres non absque suspicione mali in tectum domus reposuit, nec prouti conveniebat, inhumavit et secundum formulam sub S. indicio exhibitam per recitationem ibidem appositae precationis, incantationem referentis, cordis dolore affectos curare nihilo h a b u it; fassione testis l mae et 2dae sub V., quamvis non nihil interressatarum de corruptione deponentis ibidem testis l mae se se suspectam reddidit: quae tandem omnia, siquidem ad dictandam poenam magiae ordinariam plenam et sufficientem probationem inducere haud censerentur, ne tamen actus eiusdem in praemissis deducti impuniti rem anerent: eandem per manus Carnificis integro virgorum supplicio castigandam et perpetuo relegandam decerni.

Formulája Varga Istvánnénák szívfájás ellen, melyet maga diktált le a nemes tanács előtt 1735 die 10 Decembris.

Hatalmas édes Űr Isten, igaz Isten, édes Űr Isten, kérlek tégedet, őrizz meg, oltalmazz meg minden veszedelemtől; kiváltképpen az ördögtől, annak álnokságábul veszedelmes kisértésitől, ártalmasságátul. Kötöm az élő Istennek, Szent erejének, Szent hatalmának, Szent ujjabeli Szent arany gyűrűjének : pecsételje el ezt a gonosz Sátánt, ezt a gonosz lidérczet, ezt a gonosz ördögöt; a ki ennek szivét kínozza, elméjét . . . . *) testében gyötri, lelkében háborgatja. A Jézus Krisztus megfogattatásáért, megcsufoltatásáért, megpökdöstetéséért, három vasszeg közzől való véromlásáért: Kelj fel, igyál Szent vért a Jézus Krisztusnak megkínoztatásáért; megfogattatásáért, **Ű Olvashatatlan szó.**

31*

4 8 4

ARANYOSSZÉK, 1 7 3 5 .

megköpdöstetéséért. Soka nem volt jobb óra, melyben Krisztus urunk született.

Ezután a Miatyánkot háromszor el mondotta. Böszörménybe lakott Gyengénétől tanúlta, úgy mondja.

(Eredetije Debreczen város levéltárában. No. 36. j. k. az ú. n.

protocollum nigrum 387. 1.)

CCCLXXX.

Aranyosszék, 1735.

Bágyoni Csegezi Györgyné Szász Anna boszorkánypere.

Anno 1735. die 13 Januarii.

Sedria inferior sedis Siculicalis Aranyas, in possessione Kocsárd celebrata. Causa levata egregii Francisci Apáczai senioris de Keresed, tamquam vice judicis regii sedis Siculicalis Aranyas ratione dicti officii Siculi actoris, contra et adversum *Annam Szász,* consortem nobilis *Georgii Csegezi* de Bagyon, ut incattam.

Pro actore procurator Joannes Literati de Keresed sic d ix it: Ilyen okon prosequalom az inctat jure ab officio meo, hogy az incta asszony bűvösbájos boszorkánysággal és nős paráznasággal is vádoltatik, kihez képest dato termino, ha melyiket ellene comprobálhatom, az szerént megkévánom büntetődjék, úgy mint az nős paráznaságért halállal — iuxta Approb. Constit. part. 3. tit. 47. art. penultimum — az bűvösbájos boszorkányságért penig, ha comprobálódik, megkévánom, hogy az hazában való praxis szerint megégettessék.

Pro incta procurator Franciscus Székely de Thorda negat actionem domini actoris et cupit exmitti ad comprobandam suam innocentiam. Deliberatum : Datur exmissio utrisque partibus.

Januar 21.

Causa continuata egregii Francisci Apáczai de Keresed senioris, tanquam vicejudicis regii Sedis Siculicalis Aranyas, ratione officii sui, ut actoris contra et adversum Annam Szász, consortem nobilis Georgii Csegezi de Bágyon, ut inctam, pro actore procurator nobilis Joannes Litterati de Keresed, per quem actor exhibet litteralia instrumenta, cupit ea perlegi et iis perlectis juxta priorem levatam convinci et aggravari incattam et protestatur.

Pro incatta procurator nobilis Franciscus Székely de Thorda, per quem praemissa protestatione allegat hoc modo : Elvárom az actorok exhibitióit, melyek ellen salvum legyen

excipiálnom és contendálnom ; in contrarium én is pro mea defensione exhibeálván kévánom felolvastatni és annak ereje szerént ab impeticione dni actoris absolvaltatni; protestatur in reliquo.

Incta excipit: Az kik peresseim, kiket idejében czitáltat-tam, mintsem vice királybiró uram czitáltatott engemet, nem lehetnek testisek s e .....,t) minthogy plenipotentiariussa is. Actor ad hoc, juxta Decret. Tripart. part. 1. tit. 28. Az fatens felel, mert haragos, engedelmet félretévén lehet fatens.

Deliberatum : Az peres nem lehet bizonyság és plenipotentiarius.

Actor dicit pro conclusione : hogy az i. asszony ellen actióm szerént az boszorkányságot eléggé comprobáltam legyen, exhibendo inquisitoria relatoriamból világosan megtetszik ezekből az dolgokból: mert sokan szemébe mondották az embereknek tőle való megnyomorítását; sokan boszorkánynak is szemébe mondották olyanak, az kiket reá nem keresett, hanem magán háttá sülni. 2do: Sokakat megfenyegetett, s fenyegetőzzései után vagy nyavalyájába estenek, kikért reá izenvén, vagy szemében mondván, hogy ő dolga, nyavalyáj okból megfordultanak s meggyógyultanak. Tanál-kozik olyan beteg is, az ki jól megijesztvén az inctát, orvosságot, úgy mint rátottát küldött neki, s attól gyógyult m eg; vagyon olyan is, úgymint egy kálvinista mesterné menyecske leánya, ki is meghaló ágyában azt kiáltotta, hogy inctának keze m iatt hal meg, a minthogy gravis circumstantiák is bizonyítják, mert antecedenter megfenyegette, s mikor említett menyecske beteg volt, penig ott az teleket kétszer vagy háromszor megkerülte minden igaz ok nélkül. Az mi legnagyobb penig, egyszer maga is az incta beteges lévén, az kik kérdezősködtek tőle, hogy mint vagyon, vagy fájdalmas-e nyavalyája, maga úgy felelt ezeknek, hogy »fáj a Boszorkánynak«, holott is maga magát agnoscálta és boszorkánnak mondotta, propria autem fassio sunt mille testes. Megkévánom azért, hogy ilyen személy lévén, levatam szerént convincáltassék.

Incta replicat in merito : két vétekkel vádol az actor : boszorkánysággal és nős paráznasággal. Az nős paráznaságról rólam semmit is nem doceal, de még róla nem is exhibeál.

Az boszorkányságról exhibeál ugyan egy relatóriát super inquisitione emanaltatott, de abban semmi oly világos tanú nincsen, egy melyből csak opiniót vagy gyanút concipiálhatna valaki az i.

boszorkányságára, holott in tam ardua materia *legalább két bizonyság* minden exceptio nélkül valók csak arra, **q Olvashatatlan.**

hogy gyanút vethessen a biró, szükségesek. Vadnak ugyan valami hallomások, az kik, ha szinte igazak volnának, azért semmi poenat nem érdemelne, annál inkább, mikor csak simplex hallomások, melyek in judicio acceptáltatni nem szoktak, juxta Deer. part. II. tit. 27. paragr. 4. Azok az hallomások is az testes-ektől contraria módon fateáltatnak, az mely contra-rietas éppen suspicióban, hogy a fassiójukat signanter a 17.

és 18. fatensek az actor ő kglme relatoriája szerént urgeálja Íratásában, az actor az bagyoni reform, ecclesia schola mesterének menyecske leányától halálos beteg ágyban fekvésekor mondott szávait, de nihil ad rem faciunt; primo, mert beteg volt, esze se v o lt; 2do vakmerőképpen absque circumstanciát sem publiciter mondják, hogy hallották. 3-io ennyi sok fatensek közzül senki se az ő mondását nem secundálja. Onnan is nem következik, ha mikor beteg volt és az kert mellett láttatott járni, mivel ott mások is járhatnak és így sokan vádoltathatnak azon úton azon vétekkel. Urgeálja az actor ezt is, hogy az incta, midőn beteg ágyban lett volna, kérdezték volna, mije fáj, úgy resolvált volt: Fáj az Boszorkánynak. Ez is semmit se ponderál, primo, kevesen fateálják : 2-do, beteg volt, ha mondta is ; 3-io, nem is érthetni, az incta hogy magáról mondotta volna.

Én pedig exhibeáltam 240 vallóból álló relatóriát, melyek ezen falubéliek nagy része szomszédim, némelyek még együtt lakók is voltának, de mindezek is inkább mentik, mintsem vádolnák ; mely szomszédok vallása prius legialva vagyon az törvényben, úgy hogy két három szomszéd vallása 20 távul levők vallásánál többet ponderál juxta Deer. Trip.

II. tit. 29. praemissis ergo racionibus. Kévánok absolváltatni.

Deliberatum : Ob certas pregnantes raciones praesens causa differtur.

(Eredetije Aranyosszék levéltárában » *Gyula*« j. k. 114. 1.)
CCCLXXXI.

Aranyosszék, 1735.

Kalános Borlca elégetett czigányasszonynak a torturázása alkalmával kinyilatkoztatott vádjai alapján a szék vicekirálybírája perbe fogja Borbély Pétert, Musnai János özvegyét, Csanádi Jánosné Borbély Annát, Simándi Istvánnét, Czigány Miklósnét és özvegy Szilágyi Mártonnét; ezek tagadván, tanúvallatás rendeltetik.

1735. mensis Augusti 25. Sedria inferior octavalis in possessione Kövend celebrata.

ARANYOSSZÉK, 1 7 3 5 .

4 8 7

Causa egregii Francisci Apáczai senioris in Keresed, tamquam

vice judicis

regii

Sedis Siculicalis Arany as,

ratione dicti officii sui ut actoris contra et adversus nobilem *Petrum Borbély* de Székely Kocsárd et honestam feminam Elizabetham Kónya, relictam viduam nobilis quondam Joannis Musnai de Sz. Kocsárd, similiter contra consortem Joannis Csanádi, nobilis de Harasztos, nunc in dicta possessione Kocsard habitandam Annam Borbély ac etiam Annam Dán, consortem Stephani Simándi senioris de Sz. Kocsárd ; ut et contra consortem Nicolai Czigány providi jobbagionis generosae dnae Sofiae Daniel, consortis spectabilis ac generosi dni Wolfgangi Csongrádi de Szász Vesződ, cuius de alio nomine protestatur ; similiter etiam contra Annam Szekeres, relictam viduam nblis quondam Martini Szilágyi senioris de Keresed.1) Pro actore procurator Joannes Litterati de Keresed allegat hoc modo : Ilyen okon prosequalom jure az inctakot ex officio, hogy az inctak nem gondolván sem az Istennek szoros törvényével, sem penig' az haza kemény büntetéseivel, magokat elegyítették bűvös bájos boszorkányságban és varázslásban, a minthogy egy halálra sententiázott Kalános Borka nevű czigány asszony, ki is őket az tortúrázás alkalmatosságával kiadta, mely tilalmas dologban való lélegzéseket, ha az incták tagadnák, az említett czigányasszony fassió-jával együtt dato termino comprobálok, mennél jobban lehet. Comprobálván penig megkévánom a jure (vi juris), hogy halállal is büntettessenek az Isten törvénye szerint, ut habetur Exodi cap. 22. v. 18. Hungarico idiomate in haec verba : A varázsló asszonyi állatot ne hadd élni. Elsőben penig vizi próbára vettessenek.

Inctus Petrus Borbély et inctae Elisabeta Kónya, Anna Borbély et Anna Dán et consors Nicolai Czigány, (cujus de alio nomine protestatur), negant actionem actoris et cupiunt exmitti.

Deliberatum : Exm ittuntur ambae partes, ad futurum doceant.

(Eredetije Aranyosszék levéltárában »Gyula« j. k. 150. 1.)

') E név aláhúzva és oldal jegyzetkép ez á ll: prosecutionis causae remittitur ad forum oppidi Vincz respectui privilegii.

CCCLXXXII.

Trencsén vármegye, 1735.

Halálos ítélet Polina Anna boszorkány perében.

Processus criminalis delinquentis Annae Polinae anno 1735 die 13 Decembris justitiatae.

Deliberatum e st: Ream inctam tam intuitu praemissae negativae et qualificatae, quam etiam eliciendorum complicum et aliorum, ne fors similium actuum veneficorum revelationis torturali examini subjiciendam decerni. Examine itaque torturali superato, ac huicce deputationali judicio relato existente declaratum e s t : Licet quidem in torturali quemadmodum et benevolo examine praedeclarata rea incta pactum cum daemone adeoque artem magicam, concommitanter et nocumenta bominum pecorum et pecudum actione et inquisitione tenus denotata negasset; quia tamen curam non modo hominum, pecorumque incantationibus exercuisse utrobique quin insuper in tortura Joannem Tomam cum quadam Rosina Paris vitae prostitutae socra sua e vivis sustulisse, Joannis vero Blaho relictae amentiam et delirium se sola terno ictu baculi sui percussione procurasse, Braxatorique dominali Dohnanensi tres caerevisae coeturas cum quadam Magdalena socra aeque sua, quae eadem occasione aviculam quampiam albam humana voce loquentem et corruptionem coeturarum appromittentem habuisset, distinxisse, vini que ejusdem baculo suo infuisse recognovisset et post eandem quoque confirmasset: ideo eandem inctam qua manifestam venificam artisque magicae gravam, ipsi in poenam aliis vero in terribile exemplum in conformite praxis criminalis, gladio plectendam ac tandem in Syra (?) cremendam decerni.

Actum *etc.* quibus supra.

Sigismundus Nosdroviczky m. p judex nobilium.

Nicolaus Ambro, Joannes Podhorszky,

Andreas Benovszky, Paulus Győri, Stephanus Borchiczky fiscalis.

(A vádlott in vinculis adstans).

(Másolata a Magyar Nemzeti Múzeumban. Föl. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII. 27/1205.)

d é s ,

CCCLXXXIII.

Dés, 1736.

Hivatalból emelt vádindítvány özvegy Balázs Jánosné Asztalos Zsófi ellen boszorkányság gyanúja miatt.

Lőcsei József városi hadnagy 1736. január 20-án a következő vádat emeli Balázs Jánosné ellen : Miért kellett énnékem az inctat in jus attrahálnom, citatoria relatoriámból világoson constál, hogy mind az elmúlt esztendőben anno 1735 s mind annak előtte Isten és a nemes haza törvénye ellen némelyeket megfenyegetvén, babonás mesterségével megkuruzsolt és vesztett, melyeket is ha tagadna, data exmissione ellene docealni kész vagyok, doceálván megkívánom a jure, ad mentem Trip.

Deer. P. 3. Tit. 20. mint olyan nyilvánvaló bűvösbájos boszorkány cum refusione expensarum et fatigiorum et si juris foret, meg is usztassék et post debitae executioni demandáltassék.

Több nyom nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CCCLXXXIV.

Trencsén vármegye, 1736.

ítélet boszorkányperben a bitsei Karova ellen.

1736 Processus fisci magistratualis contra sagam Bitsiensem Karova.

Zsolnán márczius 1-én felvett jegyzőkönyv. Azzal *vádoltatott* hogy az isteni s emberi törvényeket megveti, az ördöggel paktumot kötött, barmokat rontott meg stb. In vinculis adstans.

Deliberatum est: Quanquam in vinculis adstans rea universa crimina negasset, quia nihilominus complures testes in mentionata authenticata inquisitione denominati de facie in faciem cum eadem confrontata in fassionibus suis occasione collateralis examinis dati firmi persistissent, sed et contestata et per ream coram judicio recognita resanationis media ordinario cursu naturae non provenisse, . . . accedente in simul eo, quod eadem rea antea quoque in praementionato dominio Bitse tan quam privilegio juris

gladii gaudente, ex insimulatione consimilium infandorum facinorum insimulata examini torturali subjecta, in quo ope et auxilio sibi adjuta subsistens dein etiam ex eodem dominio praescripta extitisset, non ut a practicatis malignis veneficiis operationibus destitis-

set, quin potius majora perpetrando priorem impiam vitam continuasset (hogy mérget á ru ita t).. . publici autem boni conservandi ratio similes publico noxias malignas persanas e medio viventium tollendas irrueret (?) hinc eandem ream, ut promeritam mercedem recipiat. . . hogy mások elrettentessenek . . . ita adjudicatum decerni, ut si in *proba equilei* cui praevia subjicienda venit praeter inquisitionem tenus declarata alia scelera sub tortura non revelaverit, praevia vindice gladio decapitatione. Cadaver ejusdem igni exuratur sin nihilominus fircurale (?) cum maligno spiritu pactum et alia enormiora crimina revelaverit viva rogo subjiciatur. Josephus Hrabowszky judlium, Andreas Gyuricsányi, Alexander Rajmannus, Paulus Győri Steph. Kruspér, Antonius Lőrinczi, Nicolaus Praich jur. assessor vádlottnak szemére lobbantották a per alatt »statum et habitus corporis reae, quae omnia pensitata eandem vitae improbae manifeste arguunt«.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII.)

CCCLXXXV.

Szentrontás, 1737.

A marosköri unitárius esperesség határozata Balog László azon kérésében, melyben ez többek között feleségének boszorkányságára hivatkozva, tőle való elválasztatását sürgeti.

Anno signato (se. 1737) 14. Januarii sancta partialis in Szentrontás.

Levatur causa providi Ladislai Balog militis sacratissimae majestatis ex inclito regimine Pivoda, ut actoris de Marosszentkirály, contra et adversus uxorem suam fugitivam Sophiam Burján, ut inctam de eadem.

Pro actore procurator reverendus Joannes Szakmári pastor Szt. rontasiensis, per quem hic allegat: Ez okon kellett az inctát in jus

attrahálnom, hogy jóllehet ennekelőtte való üdőben, — de anno et die protestatur, — az anyaszentegy-háznak bevett rendtartása szerint az hitnek kötelével vele egyben köttettem volt, hogy házastársom lehetne, de nem tudtam kit s micsoda személyt találtam volt venni, elannyira, hogy nem annyira Isten munkájának, mint varázslásnak mondhatom lenni vele való egybenköttetésemet, mert nem tökéletes, hanem gyilkos, parázna, bűvösbájos, varázsló boszorkány személy volt. Kit midőn eszemben vettem volna, lelkem üsméretében meggyőzettetvén, sok gonoszságát, égre-

kiáltó, keresztyéneket botránkoztató cselekedeteit nem szenvedhettem és azért el kellett hülnöm tőle. Mindezeket in instanti kész vagyok doceálni, doceálván penig megkévánom azt, hogy mint olyantól divortiáltassam et ad secunda in Domino vota transmittáltassam. Az incta penig, mint olyan malitiosa személy, külső magistratus kezében adjudicaltassék, az hol érdeme szerént megbüntettessék, annak perpetua ligában vettessék, költségemnek, fáradságomnak, dolgom hala-dékjának refusióján convincáltassék. De caetero protestatur.

Pro incta nemo.

Deliberatum.

Minthogy az introscribalt actor kglmes urunk ő felsége actualis tiszte, sorsa s állapotja nem szenvedi, hogy mikor akar, az szentszéken compareáljon s causáját persequalja, hanem most egyszer kapitányától nyert g ra tiá t: per hoc agnoscalja ugyan az szentszék, hagy in usu nem volt, hogy in prima actione finálét pronunciáljon, de mivel causáját annyira comprobálta, hogy akármikor is az szentszék pronunciálhatott volna iránta, mert világosan paráznaságát s egyéb czégéres vétkeit s ez mellett gravis circumstantiakat docealta : azért az szentszék divortiumot pronunciált, ad placidiora in Domino vota az actort transmittalta, az inctat perpetua ligában hagyta, accedente tamen consensu reverendi domini superintendentis.

(A maroskörі unitárius esperesség 1717-ben kezdődő II. sz. visitationalis jegyzőkönyvéből. Kelemen Lajos úr szíves közlése.) CCCLXXXVI.

Bihar vármegye, 1737.

Henczidai lakos Kovács Istvánná ellen foganatosított tanúvallatás.

Pro parte magistratus contra conthoralem Stephani Kovács die 31. Maii 1737 in possessione Henczida peracta inquisitio.

De eo Utrum :

Primo : Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú bizonyosan, hogy itten Henczidán lakó Kovács Istvánné az elmúlt 1736-ki esztendőnek napjaiban éjjel, vagy nappal valakit megnyomott volna ; vagy valakinek ételt, vagy italt gyapjúval, vagy pedig tollal összecsinálván, valakinek enni adta volna ?

Secundo: Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú, hogy felől említett Kovács Istvánné valakit fenyegetett volna, vagy éczakának idején rettentéssel ijesztett volna ?

Tertio : Ha bővebben tudna a tanú is felül említett Kovács Istvánnénak valamely gonosz cselekedetit, tartozik hiti után fateálni.

Prima testis Catharina Veres, relicta Nicolai Nagy, Henczidaensis, annorum 60, jurata examinata fatetur : A fatens egyebet nem tud, hanem látta fényes nappal Répási Pálnét, a midőn nagy nyomorúságban és kínlódásban volt volna, czérnából csinált kötést vetett ki, tollal gyapjúval e g y ü tt; először a tollat vetette ki, azután a gyapjút, melyet mindjárást megégettek. Azt is látta a tanú, mikoron Répási Pálné a száján kivetette és azt kiáltotta a kínok között, hogy Kovács Istvánná paradicsom almában adta neki azokat enni.

Secunda testis Elisabetha Marczi, consors Pauli Répási, Henczidaensis, annorum 20, jurata examinata fatetur ad Imum ; A tanú bizonyosan tudja, hogy itten Henczidán a Kazi István házában lakott és Kovács Istvánná éjjel, nappal reá járt s reá fek ü d t; mint a lóra úgy ült reá s úgy kínozta, egy kést is a kezibe adott, hogy üsse belé az urába. Ismét paradicsom almát vitt elibe és abban adta a gyapjút, tollat, tíz kötést a szájába és a fatens mondotta : ö, hogy egyem én ezt meg. Kovács Istvánná mondotta : mindjárt megütlek kutya, ha meg nem eszed. Csak megette osztán. A fatensnek az ura osztán a házára ment Kovács Istvánnénak, mondotta, hogy gyógyítsa meg a feleségét, mert rosszúl jár. Ügy hányta asztán ki

azokat a kötéseket a fatens, nagy kínnal harmadnap.

A fatensre pedig gyakran járt és hol az ajtón levő kis lyukon, hol az ablakon bút ki Kovács Istvánná ; és a mikor nem nyomta is a fatenst, nem hagyta alunni. És azon alkalmatosságokkal sok ember volt a házba, de senki nem látta azon Kovács Istvánnét és megirt beszédjeket nem hallotta.

Tertius testis Joannes Vas Henczidaensis, annorum 40, juratus examinatus fate tu r: A fatens szemeivel látta, hogy Répási Pálnénak gyapjút, kötést és tollat húztak ki a szájából, az ura éczakának idején és azt az asszonyok a tűzbe hányták. És mikoron a tűzbe hányták is, a menyecske, —

úgymint Répási Pálné, — úgy kiáltotta, hogy Kovács Istvánné paradicsom almában adta neki. És mikoron hányta, a menyecske, mint a holt szín, úgy össze kékült.

Quartus testis Joannes Nagy Henczidaensis, annorum 26. juratus examinatus fatetur ad l mum, 2dum, 3tium. Egyebet nem tud, hanem tavaly helység ármássa lévén, utrumban feltett Kovács Istvánnét morgásért megbüntette, két polturát vévén rajta. Mely két polturát kérte vissza és a fatens házához ment. Nem lévén otthon a fatens, mondotta a fatens cselédje e lő tt: no, ha vissza nem adja jó szerivel, megbánja.

De a fatens ekkor vissza nem adta. Hanem egykor csakhamar zálogolván Tóth Ferenczczel pinczéhez mentenek, akkor odajött Kovács Istvánná és kérte a két polturát és akkor mindjárt rosszul lett a fatens és avval haza ment a fatens. De ottan nem maradhatván, kiment akkor a házbúi és az utczán földhöz csapta a fatenst megirt Kovács Istvánná és kínozta.

Mely kínját sok ember látta, de Kovács Istvánnét senki sem látta, csak maga a fatens. Hallotta aztán Kovács Istvántúl magától, az elmúlt esztendőben lévén a szőllős kertben, mondván : Isten engem úgy segéljen, az én feleségem nem tiszta személy, én nem tudok ne kié mit tenni.

Quintus testis Stephanus Lökös Henczidaensis, annorum 18, juratus examinatus fatetur. A fatens Szabó Sámuel úr szolgája lévén, dinnyeföld szántáskor Szabó Sámuel uram Kovács Istvánnénak

dinnye föld szántást Ígért ; a fatensnek pedig mint szolgájának megparancsolta Szabó Sámuel uram, hogy ne szántsák. Egykor a fatens haza jő a mezőrül és az utczán meglátja a fatenst,reá támadott,nyelvével mocskolta, ezt mondván : várj reá eb ágyában született, mert bizony megbánod.

Aznap estére mindjárt rosszúl lett a fatens, a jászolba lefeküdt, Kovács Istvánná egy ponyvában odament, a fatensre reá feküdt, megnyomta. Annak utánna a gazdája házába bement a fatens, ott is rútul kínozta. Azután Berek István házába ment a fatens fekünni, oda is reá ment, úgy annyira elgyötörte, alig tuda jóvá lenni belé. A Berekné házában, mindig csak szántatott volna vele.

Sextus testis Joannes Odal, Henczidaensis, annorum 48, juratus examinatus fatetur : A Kovács Istvánná menyecske leánya a fatensnél lakik, szóval összekapott vele a fatens : akkor éjszaka a kis leányának baja érkezett; mint egy kötél, úgy volt keresztül benne valami. Mihelyt a Kovács Istvánná leányának szólották, mivel hogy a fatensnél lakik és a lakója az anyjának panaszolkodott: mindjárást megindult a kis leánykának : de már abbúl kigyógyult. De ez ki által esett, nem tudja, csak gyanakszik Kovács Istvánnéra, mivel szóban forgó asszony. Azt is hallotta Kovács Istvánná leányától, hogy ha valaki megbántotta vagy boszantotta, mindjárt az anyjával fenyegetődzött, hogy megmondja az anyjának.

Septimus testis Stephanus Simon Henczidaensis, annorum 20. juratus examinatus fatetur : A fatens egyebet nem tud, hanem egy alkalmatossággal a fatens ment volna hajón és a hajón téglát vitt volna át a vizen ; egykor csak kivetik a hajóbúi, mind téglástúl; vizbe belélholt volna, ha Kis Koszorús Mihály uram fia ki nem fogta volna. És Kovács Istvánná képiben látott egy asszonyt, ki azt cselekedte, de ő

volt-e, vagy pediglen más, nem tudja a fatens. Azután a fatens sokáig sínlett belé.

Super quibus praevio modo exactis testium fassionibus, praesentes extradedi litteras testimoniales. Datum et loco, die, mense, et anno quibus supra.

Ignatius Naményi

inclyti comitatus Bihariensis ordinarius judex

nobilium, m. p.

Deliberatum est.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 973.) CCCLXXXVII.

Kolozs vármegye, 1738.

Groszán Anistie elleni epernek a tanúkihallgatások utáni tárgyalása és Ítélet: a vármegye hajdúi által keményen pálczáztassék meg.

1738. 21. Oct. sedria filialis incliti comitatus Kolos in possessione Báré.

Causa penes exmissionem continuata ejusdem vicecomitis ab officio uti actoris contra et adversus praesentem captivam Grozán Anistie ut inctam.

Pro actore ipsomet exhibet litteras documentales, juxta quas cupit inctam juxta priorem actionem convinci et aggravari, debitaeque executioni demandari et protestatur.

Pro incta procurator Martinus Némái de Légen, et cum protestatione cupit litteras documentales domini actoris perlegi, contra quas liceat, si necessum fuerit, excipere et contendere.

A. concludit verbis.

I. quoque verbis.

Deliberatum.

Az inctának Mátyás Dáviddal való consentiensége nem cons tál, úgy boszorkánysága sem ; de mivelhogy az olvasással, avagy deszkintálással az Isten ellen sokat vétett, communi voto inclytae sedriae Ítéltetett, hogy a nemes vármegye hajdúi által keményen megpálczáztassék.

(Eredetije Kolozs vármegye levéltárában. VI. jegyzőkönyv 240. 1.)

\

CCCLXXXVIII.

Körmend, 1738.

Vampel Tamásné PrukJcer Borbála ellen tartott tanúvallatás boszorkányság gyanúja miatt.

Anno 1738. Die 18 Augusti in arce Körmend, contra Barbaram Prukker, Thomae Vampel conthoralem, strigam criminisque maleficii ream mota, in qua puncta actionalia haec continentur.

1. Valamint közönséges hírrel boszorkánynak tartatott, úgy minden ember félt tide, a mint hogy a többi közt Fölső

Őrben lakozó Pem Anna tüle megfenyegettetvén, éczakának idején elannyira megkinoztatott, hogy az kimondhatatlan izzadás után életiben semmi reménység nem volt, mely cselekedetet és gonosz boszorkányságot Pem Anna Prukker B.-nak tulajdonította.

2. Ugyan Pem Anna házához gyakran ördög, vagyis boszorkány képiben elmenvén, nem , csak összve gyötörte és kinozta, sőt hol az udvarára, hol pedig szintén a szobába is malaczok képiben az ágyánál is nagy sírást-rivást tett.

3. Mégis Prukker Borbála Pem Anna ágyához éczakának idején menvén, annak lábai között S. V. nagy utálatos tökét és farkát lelógni látta, mintegy bikának, az minthogy egy esztendőtül fogvást ördögi mesterségével szintén úgy élt Pem Annával és közösködött mint az férje.

4. Ezek után azt is tapasztalta Pem Anna, hogy Prukker Borbála Punicz Borbálával egy ördöngös szövetségben lévén, már esztendőtől fogvást Pem Annát éczakának idején szüntelen szopták, kinek jóllehet nyolcz esztendőtől fogvást gyermeke nem volt, nem is szoptatott, valameddig ezen két rab gonosz boszorkány személyek meg nem fogattattak, elegendő

teje volt Pem Annának; meglővén azonban azoknak fogattatások, Pem Annának teje azonnal elveszett és oly nyugodalma következett, a melyet esztendeig nem tapasztalhatott.

Fassiones praefatae Barbarae Prukker sagae sub examine torturae

elicitae et in judicio post eiusdem factam explanationem et declarationem per dictam maleficam reiteratae et rati habitae haec sunt formalia :

1.

Fatetur sigillum a Daemone ante 20 circ. annos, dum in porgo Hocsord dominio Borostyán apud Georgium Luister servisset et in foco jacuisset, nocturno tempore circa horam nonam aquisisse eandemque Daemon in specie hominis accedendo (quem putabat esse, animam demortuae hospitissae)

vocasse, quatenus secum abire vellett, quae cum ire recusasset dixit, ipse ecce hic habes aliquid, tunc temporis impressit ipsi infra manum sinistram sigillum.

2. Fatetur ipsius consociam esse Barbaram Punicz, cum qua semper habuit commercium, a quo tempore in ö r habitavit.

3. Fatetur secum B. Punicz nocturno tempore ad prata Eöriensia saepius excivisse ac lusisse, cum quibus etiam Daemon conversabatur, qui comparavit in forma viri clamide coerula induti cibosque ac potum eisdem subministravit, signanter ossa et coctam bubulam unum item ac panem eisdem dedit ac insimul comedendo ac bibendo saltaverunt.

4. Fatetur B. Punicz separatum et quidem senem habuisse daemonem, item fatetur eiusdem quoque sororem nomine Evam alias subulci Tarcsaiensis consortem esse consociam, qui antecendenter dominio Németh Újvár in Rózsahegy apud dominum Dezső ancillam egit, haec quoque cum ipsis conversabatur.

5. Recognoscit utique se successisse antelatam Annam cum Barbara Punicz, quam etiam prima incepit illa surgere, haec autem continuavit; frequentius tamen Barb. Punicz suxit, quam ipsa cum illa vicinitate habitasset continuarunt plane usque in captivationem, cuius lac utique ipsius bene sapuisse sub ridendo revelavit, de initio huius negotii uberiorem dabit informationem Barb. Punicz.

6. Dum ratione sui mariti interrogata fuisset, deposuit eundem esse innocentem.

Quae praemissa fassio elicita est *sub tortum* in oppido Körmend die 17 Februarii 1739. Franciscus Boros Judlium coram quo praescripta fassio elicita est coram Josepho Svetico ex parte liberae regiae civitatis Ginsiensis ablegato.

Deliberatum :

Az I. rabnak u. m. Prukker Borbálának isteni és világi törvények félretételével az ördöggel való szövetsége és bűbájos boszorkánysága nyilván kinyilatkoztatván, maga érdemeihez képest, másoknak is írtóztató példájára, *halálra ítéltetik és hóhér 'pallosa által feje vétetik,* azután pedig teste meg égette tik.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában Föl. Hung. 320.)

TRENCSÉN VÁRMEGYE, 1738.

497

CCCLXXXIX.

Trencsén vármegye, 1738.

Ítélet a rajeczi Csarapatha Katalin boszorkányperében.

Causa contra Csarapatha dictam 1738 die mensis Junii finaliter terminata.

Csarapatka Katalin alias Zarkora Kajeczben lakott.

Deliberatum est: Assumptis et perlectis inquisitionibus et coram figura judicii examinatorum testium fassionibus, propriaque reae inctae tam torturali, quam benevola fassione ; quandoquidem id luculenter evenisset, quod eadem seposito divini numinis metu, magia et ope diabolica perniciem duorum equorum incolae Lednicensis, sed et infirmitatem ejusdem possessionis Lednice incolae actione tenus denotati, in corpore adeo gravem aegritudinem, in qua acta etiam recrudescentibus ulceribus crutiatur eadem arte venefica procurasset, imo jam in carcere constituta, alteri pariter incarceratae feminae, dum tempore partus gravioribus partus doloribus premebatur, cum invocatione opis diaboli, comprimendo manuum propriarum polices tardiorem et graviorem partus procurasset, sed et illicita alia et nullam naturalem connexionem secum trahentia magica remedia aliis in distinctis casibus exercenda per excursionem ad quandam publicam

Handloviensem divinatricem suasisset ? indeque remedia talia procurasset, ac taliter criminis sortilegii ream semet effecisset; ideoque aliorum etiam in horrendum exemplum eandem ream inctam praevia *capitis decollatione igne concremendam condemnari,* condemnatamque et convictam judicialiter pronuntiari. 1738 die 26 Junii. Trencsén signatum per juratum notarium m. pr.

Az Ítélet első fogalmazványa ugyanazon csomónál fekszik.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattára. Föl. Lat. 373. Beliczay diplomatarium XII.)

cccxc.

Trencsén vármegye, 1739.

Boszorkányper Lakó Jánosné Gyurcsánszky Kata ellen.

A. 1739. d. 25. m. Februarii termino videlicet celebratae sedis judiciariae. Levata causa magistratus Trentsiniensis ut actoris contra et adversus memoratam foeminam Catharinam Gyurcsánszky, consortem providi Joannnis Lako, veluti ream inctam ratione et ex principio criminis ab infra uberius K O M Á R O M Y I

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

32

4 9 8

TRENCSÉN VARMEGYE, 1 7 3 8 .

declarati, ac per eandem patrati mota et erecta. *Vád alapja :* vádlott a kínpadon bevallá : quatenus arte sua magica Joanni Herden hactenus semper in magnis cruciatibus jam ab anno semitercio constituto maleficum faciat stb. Az ügy a legközelebbi sedriára halasztatott, minthogy még számos tanú volt kihallgatandó ; az ez ügybeni *feljelentés ekként szól:* Sigismundus Mérey de eadem et Kis Dvoran, substitutus vicecomes inclyti comitatus Trencheniensis. Egregiis uni ex judlium et alteri ex jurassoribus Cttus ejusdem cum praesentibus requirendis.

Salutem et mutuam amicitiam. Expositum est mihi nomine et in persona egregii Stephani Borcsiczky, qua fiscalis Ctus hujus Trenchiniensis : Qualiter nobilis foemina Catharina Gyurcsánszky (a védő a nemes nő kínzása folytán a vallomást Kit. 9. 8. c. 6-ra

támaszkodva érvénytelennek mondá) consors Joannis Lakó, incolae Renyczensis, nescitur unde mota, aut quo maligni spiritus incitamento ad id inducta, anno adhinc tertio praeterito 1737. cuidam Joanni Hudek ex possessione Lednice, ad dominium Vágh-Besztercze spectante, medio Catharinae Csarapatka, alias strigae et jam propter crimina sua justificatae quoque tale maleficium procurasset; primo quod egregio ejus domino ulceribus repleti eripuere, dein antelatus Joannes Hudek pariter ulceribus obrutus et morbo inexplicabili gravatus, ut ab annis duobus in magnis cruciatibus et doloribus quasi semimortuus ad instar Lázári jacere et inexplicabiles cruciatus pati cogeretur. Ex ea proinde ratione memoratus exponens fiscalis praelibatam Catherinam Gyurcsánszky, tanquam ream criminis sortilegii, seu respective homicidii ex eo videlicet principio, quod faciens et consentiens adeoque procurans sensu. T. 82 part. II. et ad 9 hl. 6. 7. aequali poena punirent adeoque sub parem juris censuram cadet, in primitus venturam Cttus hujus sedriam aliunde jam pro die 25. venturi mensis Februarii et subsequentibus anni nunc currentis 1739. in Trenchinum praefixam, medio vestri ad personaliter comparendum et usque ad finalem decisionem causae taliter juri standum intuitu actus praedeclarati evocari, taliterque ibidem ex praedeclarata Cath. Gyurcsánszky jus judicium adeoque juris et justitiae complementum administrare vellet; pro eo vobis harum serie authoritate officii mei substituti vicecomitis, quo fungor, committendum esse duxi, quatenus acceptis praesentibus, ad instantiam praememorati fiscalis ergo prae appositam Cath. Gyurcsánszky accedendo, eandem in primitus venturam (uti praemissum est) Cttus sedriam cum assignatione praesentium genuinorum parium respectu pro specificati actus citatis et evocatis ita, ut personaliter compareat et usque ad finalem causae decisionem TRENCSÉN VÁRMEGYE, 1 7 4 0 .

4 9 9

táliter adsit, respectu praeviorum efficacem rationem reddituram ; nam sive ita modo praevio comparuerit, sive non, vos tamen vestrae citationis et evocationis uti fuerit peracta seriem tergo praesentium annectendo suo loco et tempore referre debeatis et teneamini, consuetudini ctus et communi justitiae noveritis vos accomodare. Nec secus facturi. Datum in oppido Solna die 8. mensis Januarii anno 1739. id qui supra substit.

vicecomes m. p. (L. S.) E meghagyáson olvasható a szolga -

biró (Hrabovszky József és esküdt Ogronömich Kristóf) idéző

bizonyítványa, a kik az idézésről Bicsén értesítenék a vádlottat. E bizonyítványt aláírták és megpecsételték.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII. 1193.)

CCCXCI.

Trencsén vármegye, 1740.

Boszorkányper Laczorán Györgyné ellen.

A. D. 1740 d. 12. Mensis Decembris. In libera et regia civitate Trencheniensi sub decursu revisionum causarum criminalium levata est causa inclyti magistratus comitatus ut actoris adversus foeminam Annam Georgii Laczoran consortem ex possessione Zadecsne, ad Kosztolnám, tanquam sagam, adeoque ream mcattam ratione et ex principio ejusmodi criminum ab infra in exigenda magistratuali criminali actione uberius expressatorum mota et erecta etc . . . *Vádoltatott:* Ope, credi par est, maligni spiritus et ex pacto eum eodem habito arte magica cuidam incolae Dorcsoniensi Michaeli quippe Kita id procurare, quod per decursum ferme integri anni diversis affectionibus cruciatus, recenter inter magnos dolores vitam etiam cum morte commutare debuisset non formidasset *etc.* non secus et pro exercenda arte magica canis caput ad se deportari facere psaesumpsisset. Kéri kínzatás után: Articuli 60 Prax. Criminalis et Capitis 32 S. Steph.

libr. II-hoz képest büntetni. Becsatolja a tanúvallomásokat, melyeket meghitelesíttetni kér. *Deliberatum est:* A tanúk eltérő

és vádlott elégtelen vallomása m ia tt: ut itaque evidentis facti attentati luculentius elucescat, siquidem secus resciri nequiret, eandem pluralitate votorum equuleo adjudicari.

F olytattatott 1741 Jan. 16. Deliberatum est: Evidentia rei neque ex tortu rali ejusdem reae inctae fassione elicita et evictu (?) existente itaque eandem ab ordinaria poena absolvi, in quantum vero eandem poenae arbitrariae propter comminationem **32***

mortis gravari deberet, consideratio longioris carceris arcis Trenchin (jam necessarie superatae per eandem torturae) tristo, in

quo inediam et alias calamitates perpeti necessitabatur, eandem erga *strictas reversales,* ne ejusmodi longius tristem suum quoquomodo in testibus et aliis vindicare praesumat et assenset, dimitti et dimittendam decerni. Actum *etc.* ut supra — aláírások.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII. 1203.)

CCCXCII.

Pest vármegye, 1741.

Pakson tárgyalták Vörös Ilona boszorkányperét. E perből csak a vádlott kihallgatása s annak vallomásai vannak közölve. A közleményből nem tűnik ki, hogy tortura alatti vallatás-é ?

***(Sándor József:* Ethnographia. 1902. évf. 312. lap.)** CCCXCIII.

Nagy-Sink, 1741.

A nagy-sinki egyház jegyzőkönyve szerint ott 1741-ben egy boszorkányper tárg yaltato tt; s a vádlott a község melletti Servatius hegyen elégette tett.

***(Müller Frigyes:* id. mű. 44. 1.)** CCCXCIV.

Trencsén vármegye, 1741.

Massiczka Dorottya bellai lakos boszorkány pőre.

A. 1741. Máj. 29. A megyei ügyész Massiczka Dorottya bellai lakos ellen. *A vád* incantatio, az ördög segélyének használata. *A vádlott részéről* (in vinculis adstans) ő beismeri a tanúk vallomását: qua tamen ex talibusmodi fassionibus neutiquam prodiret, ut vita sua alicui nocumentum aliquod intulisset, verum potius cooperatione ejusdem plurimi sanati fuissent, ex eo vitae suae emendationem in futuro firmiter proponendo, gratiam et misericordiam inclyti magistratus imploraret.

A vádló : minthogy jam intuitu similium malificiorum et criminum in C-te dominali J. Dominii övár annis prioribus revisionem criminalem habendo torturamque judicialiter adinventam

subeundo strictas de se reversales dedisset, ad priora tamen scelera relabi verita non fuisset, consequenterque jus emendationis malae transactae vitae ipsius per amplius quia non superesset, ad praescindenda ulteriora malificia et publica scandala, praefatam ream inctam tanquam poena legali dignam, e medio vivorum sufferendam judicialiter decerni postularet. Deliberatum e s t : bővebb vizsgálat ejtendő.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII. 3731.)

cccxcv.

Bihar vármegye, 1741.

Gálospetrii lakos Kántor Erzsébet ellen vádindítvány és megbotoz-tatását határozó Ítélet.

Levata causa magistratualis contra Elisabetham Kántor Gálos-Petriensem consortem Michaelis Kozma ut sagam et incattam.

Contra quam fiscus magistratualis exponens, qualiter illa divinis humanisque legibus postpositis, non modo veram fidem abnegando daemoni se se tradiderit, sed et hominibus christianis in corpore et bonis, elucente inquisitione sub F, mortem et damna inferre n il.....x) duxisset; qua propter ad exigentiam Sancti Ladislai lib. 1. cap. 34. et praxis criminalis art. 60, ad rogum condemnendam, igne cremandam adurget.

Deliberatum:

In actionato crimine magiae adversus pretensam inctam, ne semiplena per fiscum probato; nihilominus ad avertendam a multis conceptam suspicionem, ob minas praeallegatas eandem 50 baculis pulsandam et ex possessione Gálos-Petri proscribendam esse.

(Eredetije Bihar vármegye levéltárában. V ili. j. k.) CCCXCYI.

Körmend, 1741.

E gyházas-radóczi Márkus Istvánné Balogh Dorottya boszorkány pőre.

Ao 1741 in praedicta arce Körmend contra Dorotheam Balogh, Stephani Markus im Egyházas Kadócz commoran-0 Kiszakadt szó.

tis consortem, velut sagam et maleficam suscitata, in qua actionale postulatum in subsequentibus punctis fundaretur.

l m° Midőn Egyházas Radóczon lakozó Takács Jánosnak leánya örzse, az rabszemélynek és férjének répájából egyet megevett volna, arra jővén a rabszemélynek férje, a megevett répának héját és csírját azonnal fölszedte és nagy káromkodással és fenyegetéssel illetvén, mondotta, hogy haza viszi és annak füstre való tételével és forrázásával kitanulja répájának lopó-ját, a mint is más napra kelvén említett leánzó hideglelésben esett és egész esztendeig s három hétig abban mérték nélkül sínlődvén sanyargattatok, mely cselekedetet másnak nem, hanem egyedül a rab személynek tulajdonította.

2do. Az incta rabszemély Egyházas Radóczi Horváth Györgyre férjével lett ökörcserélésből származott bor áráért megharagudván, ilyen szókkal fenyegette : »No, meg fogod bánni ! < < Azon fenyegetésre csakhamar egész testében földagadván, ágyban esett és tíz egész holnapig nyomorgott, sínlődött.

' ˆ 3ti0. Hasonlóképpen Kis-Kölkeden lakozó Horváth Mihály ellen is azért, hogy veszekedő fia ellen támadott és a másikat, kivel a rabszemély veszekedett, védelmezte, fenyegetődzvén, azonnal másnap Horváth M. oly nyomorulttá lett, hogy lábain nem járhatván, csúszóvá és mászóvá vált, mely eránt, midőn Tallián György uramtúl, úgymint földesurától az rabszemély azon nyomorult könyörgésére parancsolatot vett volna, hogy eresztene meg neki, egyébiránt megfogattatik, azonnal urának parancsolatjára föloldozván boszorkányságát, csakhamar előbbeni egészségére ju ttatta említett Horváth M.-t.

4.

Megtudván azt a rabszemély, hogy Hodosi János a kukoriczájából két-három fejet elvitt légyen, azért annak lábanyomát fölszedvén és Udvardi aliter Ispán György kútjába ördöngös mesterséggel vetvén, legottan ebbeli cselekedete után az hideg ellölte Hodosi Jánost és azzal tovább esztendőnél elannyira sanyargatta, hogy már élete felül semmi reménység sem vala, mely gonoszsága végett midőn jelentett földesura által újra megfenyegettetek volna, annak parancsolatjára azt mondotta a rabszemély, hogy merjék meg azon kutat, a minthogy meg is merték és akkor maga is azon kút-ban a mennyire káváit elérhette, belé hajolván, a mi sár abbeli méréssel a

kávák között elmaradt, maga kezeivel és ujjaival kitisztogatta és azután mind járást visszaték előbbeni egészsége nevezett Hodosi J.-nak, a ki felül maga és a rabszemély megvallotta, hogy ha azon kutat, meg nem merték volna, bizonynyal meg kellett volna neki halni.

5to. Horváth Györgynek leányát a rabszemély faragjában

KÖRMEND, 1 7 4 1 .

5 0 3

megfenyegetvén, mindjárt fenyegetése után hideglelésbe esett és azzal másfél esztendeig rázatta.

6to. Mégis Egyházas Radóczon lakozó Udvardi Jánosra azért, hogy megütötte az incta rabot, oly nyavalyát bocsátott, hogy hol fázott, hol hevült, hol pedig földagadott és nem is előbb szűnt meg ebbeli nyavalyája, hanem mikor rajta izent.

hogy eresszen meg neki és arra mindjárást jobban lett.

7m0. Fentírt Udvardi J.-nak ökreinek S. Y. trágyájokat fölvévén, annyira megrontotta őket, hogyha kérésére meg nem eresztette volna, elkellett volna veszni beléje.

8. Hogy az incta rabnak leányi Markos Sigmondnénak répáját hordták, megtiltotta nekie, hogy leányaival ne engedné hordani, melyre megfenyegetvén, azután mindjárást úgy megrontotta, hogy se kezeivel, se lábaival nem birhatván, egész esztendeig az ágv fenekén kínlódott és ezen istentelen tételével még sokak előtt dicsekedett is.

9. Ugyan Markus S. is tíz esztendős leánykájára azért, hogy az incta rabot bizonyos szidalmazásáért azon M. megverte az előtt bocsátott fenyegetése után oly nyavalyát eresztett, hogy mindjárást ágyban esvén, se kezeivel, se lábaival nem bírhatott, fejét is hátra szegvén, azzal szóllásától is megfosztotta, így harmadnapi kínlódás után megholt.

10°. Minek utánna Udvardi J. az incta rabbal összeveszvén, egy kevéssé ötöt megrugdalta volna, csakhamaroson rúgása után U. J.-nak minden csontjaiban oly fájdalom érkezett, hogy három egész hétig semmit sem tehetvén kínjai miatt, minden órán halálát kérte Istenétől és azon fájdalmaktól nem is másképpen szabadulhatott, hanem midőn egy testvérbátyja megfenyegette volna, hogyha meg

nem eresztené, fogattatná, arra mindjárt helyre hozta és előbbeni egészségére állította.

l l mo. Udvardi J.-nak felesége az incta rabnak tanács-lásátul és boszorkányi tételményre való tanításából a lába nyomainak fölvételivel úgy megrontódott, hogy semmiképpen nem segíthetvén, meg kölletett neki halni.

12m0. Tóth István az incta rabot bizonyos adósságért exequáltatta és szoknyáját elvitette, oly nehéz és súlyos nyavalyát bocsátott reá, hogy azután senki rajta nem segíthetvén, abban köllett neki meghalni.

13.

Korcsmáros Balázsra és Körmendi örzse házastársára megharagudván azért, hogy házoktól kiadtak az incta rabon, őket megfenyegetvén és azonnal Körmendi örzsét hidegleléssel nyomorgatta, 24 hétig, férjét pedig mind hidegleléssel, mind testének feldagadásával négy egész holnapig kínozta, hasonlóképpen bánt Nagy Katával is, ki is

midőn kérdezte volna az incta rabtú'l, hogy mikép cselekedheti meg a hideglelést, azt felelte : »hogy midőn sütnek, akkor elkövetheti«, a mint is ezen szavai után harmadnap múlván el is lölette a hideggel és mindaddig, míglen reá nem izentek, meg sem eresztett neki.

14°. Tallián György uram Rafay nevű kocsissá egész testében annyira elszáradott, hogy se élő, se haló nem vala és azon nyavalyát nem másnak, hanem az incta rabnak tulajdonította, melyért midőn Tallián Gy. uram mint földesúr requiráltatott volna, hogy jobbágyasszonyt fenyegetné meg, azt felelte, hogy a sok rossz hírre nézve maga sem mer neki véteni. Azalatt a kocsisnak semmi orvossággal nem használhatván, meg köllött neki halni.

15°. Tóth Istvánnak öregbik fiát ugyan Istvánt egy ku-koriczáért annyira lölette a hideggel, hogy már élete felül semmi reménység nem vala, mégis kölletett volna neki halni, hacsak az incta rabszemélyt a megeresztés végett meg nem kérte volna, a mint is, mihelest megeresztett neki, előbbeni egészségre jutott.

16°. Midőn az incta rabszemély megfogatott, akkor Györki Kata

maga egyik tehenéről a kötelet leoldván, az incta rabnak megkötözésére odaadta és mindjárt azon jó tehenének minden haszna elveszett; azon alkalmatossággal történt az is, hogy Gots István feleségének ilyen szókat mondott az incta rab : »ennek ne örülj, mivel marad utánnam még, a ki azután árt«.

17°. Hogy Németh György által megkötözte tett az incta rab, azonnal mindkét kezeiben annyira megbántódott, hogy közel egy holnapig föl nem emelhette a kezeit.

Deliberatum e s t :

Ezen istentelen és Teremtő Istene ellen pártot ütő bűbájos rabasszony, jóllehet sok jámbor keresztyén felebarátinak testekben, marháj okban te tt istentelen sanyargatásit, sőt némelyeknek ugyan ördögi praktikája által e világbul okozott kiköltözését is az törvény szine előtt teljességgel tagadásra vette és maga ártatlanságát bizonyos inquisitioval is legitimálni kívánta, de azon inquisitio maga mentségire elégtelen lévén, ellenben az ellene beadott magistratualis inquisitióból és más hiteles relatiókból is világosan kitetszik, hogy az említett gonosz személy közhírül is aféle istentelen boszorkány asszonynak tartatván, sok jámbor keresztyén személyeket nem csak testekben iszonyúképpen megrongált és marháj okát sanyargatta, sőt némelyeket elannyira megnyomorított, hogy sok sanyargatás után ez világból is ki-

d é s ,

1 7 4 2 .

5 0 5

szólíttattak, kire nézve ezen ördöngős és boszorkány mesterségben megrögzött és más jámbor keresztyén felebarátjának vérét és kárát szomjazó boszorkányasszony magának ugyan megérdemlett büntetésére, másoknak pedig irtóztató példájára praevio quoad complices examine torturae *elevenen tűzre és ezáltal halálra ítéltetik.*

(Eredetije Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 320.) CCCXCVII.

Dés, 1742.

Hivatalból emelt vád Balázs Jánosné, Tordai Jánosné, Oláh Petemé, Incze Jánosné, Simon Gergelyné, Mogyorósi Miklósné, Kis Zsigmondné és Bisztriczán Petemé ellen boszorkányság miatt; ez ügyben ítélet.

A városi hatóság felhatalmazza a városi hadnagyot boszorkány per indítására: Jóllehet sub diaeta juridice procedalni nem lehetne, de a mostani időnek szomorú és nehéz kimenetelű circumstantiájira nézve azokat félretenni kételenítettünk, minthogy az Istennek fenforgó pestisbeli ítéletit nemcsak mások között, hanem mi közöttünk is naponként jobban jobban harapózni tapasztaljuk, mely minket minden juridicus processusól praepediál; melyre nézve concludáltatott, hogy a mely suspecta personák sine citatione incaptiváltattak (ú. m. Balás Jánosné, Tordai Jánosné, Oláh Pétiemé, Incze Jánosné, Simon Gergelyné, Mogyorósi Miklósné, Kis Zsigmondné, Bisztriczán Péterné), hogy a gonosz irtattassék és gonoszságokban tovább-tovább ne mehessenek, hanem re-froenáltassanak, facultáltatik hadnagy atyánkfia, hogy ellenek minden eddig observált juridicus processus megszorit-tásával procedáljon és mediante inquisitione, ha mit ellenek doceálhat, juxta qualitates delicti kit-kit exequáltathasson ; ezekhez pedig semmi privata exceptiok ne férjenek.

A hadnagy által benyújtott vádindítvány a következő:

»Ez okon kellett az inctákat in jus attrahálnom ez mostani időnek sokféle circumstantiáira nézve, hogy az incták diversis vicibus, locis et temporibus magokat az boszorkányi tudományokban, praktikákban gyönyörködtetvén, más jámboroknak sok károkkal, mind életek veszedelmével, mind félszegségeket másoknak testekben causáltanak, mind peniglen tehenek tejének, vajának elvételével, úgy sok külömb-külömbféle boszorkányi practikákkal éltének, melyeket is in instanti comprobálni kész leszek cum litteris inquisitionalibus; meg-

dés, 1742.

kívánom azért a jure juxta usum etpraxim ab antiquo consve-tam, hogy az incták]. az oly személyek számokra készíttetett jármon általbútassanak; 2. a vízen megúsztattassanak; 3. hogy keményen tortúráztassanak több társainak kiadásokra et post juxta meritum megégettessenek.« Azonkívül a perköltségeket fizessék meg.

(A hadnagy minden egyes vádlottra vonatkozólag külön teszi meg vádindítványát ; a hatóság is külön ítélkezik minden egyes vádlott felett.)

Balás Jánosné Asztalos Zsófi ellen felhozott vád: »Vallják 21 számból

álló nemes személyek, hogy az incta némelyeknek halált, másoknak nyavalyát és sokaknak holtig való félszegséget causált gonosz mesterségével. A megírt számból álló fatensek penig többire nyilvánvaló boszorkányságát fate ái ják és nemcsak circum stantiákat; ezek felett édes gyermeki is sokaknak panaszolkodván, esküvéssel és káromkodással mondották, hogy nem kár volna az anyjokat Balás Jánosnét megégetni.« ítélet : »Az incta minden elkövethető próbák alá subjiciáltassék, több complex társainak kiadására torturáztassék; annak utánna tiszteletes praedicator uraiméknak ő kglmeknek mind az két részről érette való singularis intercessiojokat respectálván, avagy csak ha teste elvész, hogy lelkét megnyerhesse, elsőben feje vétettessék s a teste tűzzel megégettessék és maradandó javaiból az actor ő kglme expensaja refundáltassék.«

Tordai Jánosné Simon Erzsébet ellen felhozott vád : »Constál világosan sok rendbéli praktikáji és boszorkánysága 11 számból álló fatenseknek fassiojából.« Egyik tanú a következőket állítja : Szemeivel látta, hogy az incta nemzetes Lajos Mihály uram dési lakóházának pitvarában egy fazéknak szájára egy kést fektetvén és az incta kezében tevén kilencz boronafogat és kilencz seprűszálat, melyeket megtüzesítvén és magában berbitélvén, a kés magától egyik feliről a másik felire fordult által s meg által a fazék n y ak án ; végtére penig, a midőn kilenczedikszer az említett megtüzesített boronafogakat, seprűszálakat a fazékban ütötte volna, a kés ugyancsak magában hegyivel a fazék közepiben ugordván megállott, melyet is keresztyén és tiszta személynek végben vinni lehetetlen«.

íté le t : incta simpliciter a városról mox et de facto proscribáltassék.

Simon Gergelyné Mészáros Mária ellen felhozott vád:

»15 számból álló fatensek világosan subinferálják sok rendbéli gonosz cselekedeteit, a melyeket végben v i t t ; sokakat megnyomorított, némelyeknek nyavalyát és egy személynek halált is causált, kit is Biró János néhai felesége halála óráján **I**

p r « ■ R ffln p ’n p n wmmp|

dés, 1742.

mintegy testamentaria dispositio

szerint sokaknak megmondotta, hogy az incta Simon Gergelyné m iatt kelletik meghalni. A férje is diversis vicibus sokaknak keservesen panaszolta, hogy az felesége nyilvánvaló boszorkány; nem tudja, mit csináljon vélle, mert csak azon veszi észre, hogy éjszakának idején csak oda lesz mellőlle az ágyból és a midőn tapogatván keresné, hol csak egv párnát tanál mellette, sokszor hajnal felé lucskosan hogy jű elé, nem tudja hol jár, holott estve együtt feküsznek le. Azt is sokan subinferálják, hogy az incta sokak tehenének tej ét-vaj át boszorkánvi mesterségével elviszi.

íté le t: Az incta minden elkövethető próbák alá subjiciáltassék, több complex társainak kiadására torturáztassék, annak utánna tiszteletes praedicator uraiméknak ő kglmeknek mind az két részről érette való singularis intercessiojokat respectálván, avagy csak ha teste elvész, hogy lelkét megnyerhesse, elsőbben feje vétettessék s a teste tűzzel megégettessék és maradandó javaiból az actor ő kglme expensája refundáltassék.

Oláh Péterné Orosz Borhála ellen felhozott vád : »Constál az inctának gonosz cselekedete, melyet boszorkányi mesterségével végben vitt, sokaknak nyavalyát és félszegséget causált, némelyeket megfenyegetvén és fenyegetését effectuálta is, a minthogy 11 számból álló fatensek világosan subinferálják.«

»Egyik vallomás szerin t: »gyermeket fogott, a kinek farka volt és tudta, hogy nyilvánvaló boszorkány volt, mind a szülő

anyjának, mind a gyermeknek is farkak lévén, a melyet is tempore examinationis fateálta, hogy egyetértvén vélle, szánta a magistratusnak általaladni, sőt hatalmat adott neki, hogy a vadakon és madarakon légyen hatalma boszorkányi mesterségével«.

íté le t : 33 ír t 33 dénár bírságra ítélik azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha boszorkányi mesterségét valakin megújítja, megégetik.

Incze Jánosné Palkó Anna ellen felhozott vád : »Constál világosan 12 számból álló fatenseknek fassioj okból az incta boszorkánysága, a midőn sokféle tudományival kérkedett némely részíben végben is vitt.« Egyik tanú szerin t: »a férje inhibeálta a doctorozástól, azt mondván, hogy hagyjon békét a doctorozásnak, mert már egyszer a tűz alól mentette meg a gyógyítás miatt. Ezen kívül sok egyéb aprólék gonosz praktikáknak végben vitelével is vádoltatik az említett fatensek -

tül«. Pl. ha a szivét megtapogatja az embernek, megtudja, mit beszéltek felőlié.

íté le t: 16 frt. 5 dénár bírsággal büntetik, azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha jövőben efféléken érik, megégetik.

5 0 8

KÖRMEND, 1 7 4 2 .

Kis Zsigmondné Máté Borbála ellen felhozott vád : »Boszorkánysága iránt való suspiciot igen kevés fatensek subinferálják, azok is halálra nem aggraválják, de ugyancsak varázslással, ú. m. tehenek tejének elvételével causálják«.

íté le t : 8 frt birságra Ítélik, szintén azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha jövőben ilyeneket cselekszik, a tüzet el nem kerüli.

(Dés város jegyzőkönyvéből, a városi levéltárban.)

***Jegyzet:* A többi vádlottnőre vonatkozólag a jegyzőkönyvekben adatot nem találtunk ; ügyüket — úgy látszik — a gyanuokok elégtelensége miatt, nem is tárgyalták.**

***Jegyzet:* E per egy részlete közölve volt a Vasárnapi Újság 1862.**

35. számában s utána Laufenauer K. : Az idegélet világából. Budapest. 1899. ez. műve 88—89. 11. Minthogy az eredeti jegyzőkönyvből vett másolatunk a közölt rés ek kihagyásával kevésbbé érthető lett volna — az egészet jelenleg is közöljük.

.

CCCXCVIII.

Körmend, 1742.

Sümenko Sebestyén bűbájos boszorkányság miatt halálra itéltetése.

Anno 1742. die 28. mensis Martii in arce Körmend contra Sebastianum Sümenko, velut sagam et maleficum suscitata causa, quae sequentibus punctibus actionalibus fundata est.

l mo. Midőn Barkócz nevű helységben lakozó Mardovecz Ferencz Novák Miklós leányának lakodalmán vőférj lett volna, az inctus rab megharagudván és

fenyegetődvén

ilyesképpen, hogy: várj, várj, bizony megbánod; ezen szavai után olyast cselekedett, hogy a vőlegény egy holnapig házasságbeli kötelességének meg sem felelhetett, míg meg nem eresztett neki.

2d0. Ugyan Barkóczon lakozó Stoszán Magdolna leányát Bogár Mátyás el akarván házastársul venni, de ennek az inctus rab valamely italt adott, hogy tőle elidegenedjék, a mint nemcsak attól elidegenedett, de mindennémű szerencséje megköttetett, míglen az incta rab a leány anyjának kérésére, két pár fehér ruhának Ígéretére nézve meg nem eresztett neki, a mint a megeresztés után, mely alkalmatossággal maga megvallotta az inctus rab, hogy ha könyörögni nem jött volna hozzá, leánya férjhez nem mehetett volna ; egy hétre vala, a mint az inctus rab megmondotta a leánynak szerencséje akadván, Tóth István nevű katonához ment férjhez.

3°. Ezen katona Barkóczon lakozó Tóth J. házánál az inctus rab össze szólakodván, minek őtet egyszer pallosával

megütötte volna, azonnal fenyegette, hogy fél esztendeig nem fog élni, akár itthon marad, akár táborba megyen.1) 4t0. Az inctus rab maga szája vallása szerént Krausz Györgynek férfiasságát házasságának alkalmatosságával elvette, sőt hideglölést is bocsátott reája, kinek azután könyörgésére megeresztvén, adott neki bizonyos italba, a melyet a ház szegletibül kapocsrúl (sic !) és kapáról (sic !) úgy az ajtónak fölső küszögjéről valamit összve vakarván, conficiált, beadta neki innya, az edényt pedig mindjárt a kemencze füleiben tette, azután mindjárást élhetett feleségével, hanem a hideglelést meg nem eresztette azért, mivel a tételmeyt valamely vakondoknak túrásába tette és azt a víz elmosván, meg sem találhatta, a minthogy 3 esztendőktől fogva e mai napiglan is rajta vagyon a harmadnapi kemény hideglelés.

5t0. Nem különben az inctus rab tyúk fiának ellopását Farkas nevű Yida leányára fogta és jóllehet azután megtalálta, mégis őtet megfenyegetvén, azt mondotta, hogy az ördög néz ki belőlle és ugyanezen fenyegetésére negyed napjára rosszul lett, testiben igen nagyon megdagadván, hat hétig sénlődött, melyért fenyegettetvén, az inctus rab azután kérte Farkas Istvánt, hogy ne menne panaszra,

úgyis meggyógyulna leánya, s mindjárt azon nap vitt beteg leányának sült puha kenyeret, lévén rajta sajt kenve és azt leányának enni beadta, melytül azonnal jobban lett és mégis gyógyult.

6°. Ugyan Farkas J.-nak második leányát csak azért, hogy kertjébül egy fej fokhagymát elvitt, megbetegítette az fenyegetése, harmad nap múlva minden ereitül megfosztato tt és teste is földagadozván, öt hétig kénlódott. Kinek gyógyulására jovoslotta az inctus rab, hogy az ő szűréből egy darabocskát metszene el és azzal füstölné meg beteges leányát és meg fog gyógyulni, a minthogy azt el is követvén, azonnal jobban lőtt, sőt meg is gyógyult.

7mo. Hogy megirt Farkas Istvánnak fia lakodalmának alkalmatosságával az inctus rabnak keszkenyőt nem adott, megharagudván, a vőlegénynek férfi óságát egy holnapig elvötte és azt ismét nagy könyörgés után egy darab frissen sült kenyérnek beadása által visszatérítette.

8V0. Néhai Keresztúri Sándor uramra is oly nyavalyát eresztett, hogy abban feles esztendőig sínlődvén, meg is kölletett benne neki halni.

9°. Barkóczon lakozó Török István feleségét is leányával megbetegítvén, kérésekre és ajándékukra nézve meggyógyította, ámbár kételkedett azon, hogy az öreget meggyógyítsa,

') Egy be nem teljesült fenyegetés.

mivel azon téteményt, melyet hászkojok (sic!) alá tett, el-rodhadtnak vélte és nyilván kimondotta.

10°. Zekovics György anyjára is az inctus rab megharagudván, bizonyos tyúkjainak megmellesztéseért, fenyegette s ugyan súlyos nyavalyában is hamar esett és hogy maga az inctus rab azon nyavalyát megeresztette, másoknak is dicsekedett.

Deliberatum e s t :

A magistratualis inquisitiobúl és az inctus rabnak némely cselekedete iránt lett maga vallásából is az ellene actionalt bűbájos boszorkányos cselekedetek elegendőképpen megvilágosodván,

ahhoz képest járulván az is hozzája, hogy az magistratualis bizonyságok vallása szerént közönséges hirrel is ezen inctus rab bűbájos boszorkánynak tartatott, magának megérdemlett büntetésére, másoknak pedig rettentő példájára hogy *hóhér által feje vétetvén, teste tűz által megégettessék,* senten-tiáztatik. Előbb mindazáltal több hasonló ördöngős cselekedeteinek és complex társának kinyilatkoztatására *megcsig áztass ék.*

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 320.) CCCXCIX.

Brassó, 1743.

Tudósítás egy vérszopó vámpír (eine Wampier, oder Blutsaugerin) felfedeztetéséről.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó. IV. k. 146. 1.) CD.

Dés, 1743.

Hivatalból emelt vád Mogyorósi Miklósné Lázár Erzsébet ellen boszorkányság gyanúja miatt.

Érsekújvári László városi hadnagy 1743. márczius 10-én vádat emel Mogyorósi Miklósné ellen boszorkányság miatt.

A vád csak általánosságban említi vádlottnő boszorkányságát, ítélet nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.)

MAllOSSZÉK, 1744.

511

CDI.

M áros szék, 1744.

ítélet boszorkányságért 'perelt Szabó Istvánná Deák Kata nemes asszony ügyében.

Deliberatum :

Nem lévén elégedendő fatensi az actor ő kegyelmének azon keresetéhez képest, álljon fakultássában, ha többet találhat ; ha penig az egész falut megeskettette, ő kegyelme impeti tiój a alól

simpliciter absolváltatik; úgy mindazonáltal, hogy kapcza főzése és egyéb cselekedeti ne tapasztaltassanak.

(Eredetije Marosszék levéltárában 113. számú jegyzőkönyv.) CDU.

;

Dés, 1744.

Hivatalból emelt vád Kibédi Erzsébet ellen boszorkányság gyanúja miatt.

Sövényfalvi Mátyás városi hadnagy 1744. aug. 28-án perli Kibédi Erzsébetet boszorkányság gyanúja miatt. A per külömböző okok miatt másfél esztendeig húzódott, míg végre 1745. deczember 10-én ítéletet hozhattak. Az ítélet szerint 33 frt pénzbírságot fizessen és ecclesiát kövessen.

Vádirat felhozza, hogy vádlottnő a békának száját kovácskövekkel megrakván, bevarrta, »mely cselekedetit egyéb gravis circumstantiák aggraválják«.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDIII.

Bihar vármegye, 1744.

A sarkadi elöljáróság által Jósa Kata ellen tartott tanúkihallgatás és ezt a vármegyéhez beküldő levél.

Utrum de eo :

Tudja, látta, hallotta a tanú világosan, hogy mostan Szatmári Jánosnál lakó Jósa Kata, ki is ugyanott lakos Vas Imrénének édes anyja, hogy nyilvánvaló boszorkány volna ?

Vagy olyas tudományát, ha látta, vagy hallotta volna, mely

az igaz tudománynyal ellenkező volna, mely tudomány az boszorkánysághoz való volna ?

Magán kívül kit tud jó tanúnak lenni ?

Prima testis Körösi Mihályné : Hallotta Szerénden lakos Király

Andrástól, hogy : itt lakik-e az a Jósa Kata, Vas Imre napa ? Melyre felelt Körösiné: itt lakik, miért kérdi ?

Valljon el merne most jönni Agyába vagy Szerindre ? Felelt Körösiné : miért ne ! Azért, hogy megfejte az Szamer vejinek két tehenét és azonnal mindjárt megdöglött és midőn hirek-kel esett volna, azonnal ellódult. A domina fatens pedig, mikor maga házánál lakott volna nevezett Jósa Kata, — tudja azt nyilván, — midőn hat heti lett volna a fatens gyermekágya, akkor betegedett meg az ő leánya és az fatens gyermekinek vér görgött ki a szemiből; nőikor pedig az ő leányának is kitölt az gyermekágya, a templomba ment volna, háromszor be-és kilépett a küszöbön; melyet meglátván a domina fatens nem engedte többször lépni, hanem vissza tartotta és nézi, mért lépdeste á lta l: hát az fatens bölcsőinek az középső

fáját kivették és az küszöb alá ásták, apróra hasogatták; melyet az fatens felvett és az tűzre vetett, mely ágy megropogott. Melyre mondotta a fatens : ezzel akarta megrontani az én gyermekemnek a szemit. Ezek után pedig azt is látta a fatens, hogy az leánya gyermekágya kitelvén, az templomba m e n t; a leánya kivette az ágy szalmáját és meg égette, az anyja abból a tűzből vitt be és az ágy alatt elnyúj-tózván, úgy füstölte meg az ágyat, négy szegeletit és az ágyat felvetvén, egy kapczába tüzes pernyét vitt be, úgy tette a párna közzé a domina. A fatens férje haza menvén, kérdette : mi az kü füst van a házban ; melyre felelt a fatens : egy kapczába tüzes pernyét te tt a vén asszony, talán az ágya is összeégett eddig, mert én ott benn sem voltam azután.

Ezek után látta a domina fatens, mikor kivették az ágybul, akkor is ég, de az ágy meg nem perzselődött. Azt is tudja a fatens : egy alkalmatossággal az Erdőháti Istvánná nénje itt Sarkadon lévén, mondotta a fatensnek: kegyelmednél lakik az a Domjánné ? felelt a fatens ; én nállam. Miért tartja kegyelmed ott azt a nyilvánvaló boszorkányt, mert az anyám csécsit ő ette meg, mely m iatt meg is holt. Hazamenvén a domina fatens mondotta : asszonyom, egy asszony nyilván való boszorkánynak mondotta kelmedet, menjen a bíróhoz és keresse rá kegyelmed. Melyre felelt a vén asszony : nem megyek biz én, mert az aranyat nem fogja meg a rozsda.

Melyre felelt a fatens : nem fogja az aranyat, de megfogja a boszorkányt, üsse meg a tüzes ménkő. Ezzel fogja magát a vén asszony és elment, sokáig oda lakott.

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 4 4 .

Secundus testis Csik András, annorum circiter 27, fassus

■est. Egykor a maga házánál a fa vágiton lévén az dominus latens Szerűiden lakó Moizes Istvánnal és mondotta Moizes Istv á n : ejnye ilyen adta, mit keres itt ez az asszony, hiszen nyilvánvaló boszorkány ez, mert ha el nem szaladt volna Agyából, megégették volna.

Tertius testis Michael Seres, annorum circiter 40, fassus est. Ad prim um : Szabó János bíróságában esküdt ember lévén, fent nevezett Józsa Katának a vejét ármásnak eskiitvén, melyre a dominus fa tens kérte, hogy szenvedje békességgel, mondotta az veji, hogy valaki megbánja még ezt. Ezek után egykor a fatens felesége keresztelőben lévén, midőn káposztát ettek volna azon háznál, hol a vén asszony lakott, az száját félre vonták az füléig. Ezt is tudja az dominus fatens, hogy ide Szerinden lakos Nagy Mihály lévén a dominus fatens házánál és m ondotta: szinte megbozdult a vér bennem, hogy megláttam ezt az asszonyt, — tudniillik Domjánnét, Jósa K atát — mert ha megkaphatnák Szerinden, nem élne harmadnapig, megégetnék.

Quartus testis Michael Körösi, annorum circiter 45, fassus est ad primum : uti prima testis in omnibus, hanem ezzel ad ahhoz, hogy Szerinden lakó Király András, Dékány Mihály és Dékány János uraiméktól hallotta, hogy: ki leánya ez a menyecske ? Ez a Józsa Kata leánya. Hiszen jó egércsináló leány volt *(sic!)* már ez otthon.

Quinta testis Váradi Mátyásné, Csűri Erzsébet annorum circiter 30, fassa e s t : Tudja ezt nyilván, minthogy egy házban lakván velek, a fatensnek is bölcsőbeli gyermeke lévén, a fatens gyermeke igen csendes lévén, egykor nagy nyughatatlanság esett a fatens gyermekére ; egész héten sem nyugodhatott ; maga sem nyughatott tőle. Midőn gyanúba esett volna vele, hogy az másik gyermeknek volna az álma, — mások tanácsából — elvárja őket onnat házul; és az bölcsőnek a két végibe megismeri a maga gyermekinek bölcsőjébeli sássát, mert az másikban szalma v o lt: midőn visszatette volna, csendesen nyugodt. Ezen dologért megzajdúlt volna fatens ilyen formában, hogy az bírák eléje akarta hívatni.

Az leánya az anyjára, az anyja az leányára vetett és ezt mondotta az anyja : nem lészen semmi baja a gyermeknek, csak hagyjon békét.

Sextus testis Dómján Miklós, tekintetes nemes vármegye hites

ármássa, annorum circiter 58 : Hallotta — az dominus fatens még Anton laktába — most Ugrán lakos Kapros Istv á n tó l: egy házban lakván Jósa Katával megházasodott Kapros István és midőn már volnának egyenlő társa.

K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

33

5 1 4

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 4 4 .

ságban feleségivei az házasságnak

munkájában, semmire

sem mehetett. Midőn Józsa Katára gyanakodott volna, mások hallására kifakasztotta *(sic!)* és ígv sokáig perlettek. Ugyan csak egykor megfenyegette Józsa K atát Kapros István : hogy meg ne szoríthassa, ha meg nem gyógyítja ; mert vagy házban égeti, vagy összetöri. így meggyógyult, gyermekek is elég lett. Ugyanaz feljebb elmúlt 1744-ik esztendőben az Szarándi vásárról haza jöttében hallotta a dominus fatens, kérdették Bereg Gergely és Sas István ugyan az fatenstől: ott lakik Józsa Kati Sarkadon, mert az bizony nyilvánvaló boszorkány ; csak menne akár Szerindre, akár Gyarmatra, akár Agyába, ha megkaphatnák nem élne, még csak harmadnapig is, űtet bizony megégetnék, mert megfejte a teheneket.

(Sem keltezés, sem aláírás; úgy látszik, hogy következő

levél kíséretében küldetett el.)

A levél k ív ü l:

> >Sarkadi, kötegyáni bírák Szalontára nemes Győri Gáspár urunkhoz, ha odább az nemes vármegyére.

Más kezek írásával: Madarasi, Inándi, Gyapjúi, Lesi, Ürögdi bírák uraimék küldjék Nagyváradra«.

A levél tartalma :

Isten ő felsége az beállott új esztendőben, új lelki-testi áldásival szeresse az tekintetes urakat. Hogy az nemes vármegyének súlyos parancsolatja rajtunk, hogy helységünket tehetségünk szerint tisztán

tartsuk, melyhez képest az öreg asszony jóllehet nem régen jött ide mi hozzánk, vejihez, de hallatott hozzá sok hiábavalóság, melyhez képest mi becsületes bírák megtiltattunk, hogy fogjuk meg és küldjük az nemes vármegye kezéhez, a minthogy hamarjába esküt tettünk eránta, mint Nótáriusunk itthon nem lévén. Továbbra penig ez kevés inquisitioból mi tetszik k i : mi lakását nem szenvedjük, dolga nem minket illet. Ezzel maradunk, mindenkor szóhalló hivei az tekintetes nemes vármegyének.

Sarkadi bíró és tanács 1744. die 10. Januarii.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 973.)

BIHAR YÁRMEGYE, 1 7 4 6 .

5 1 5

CDIY.

Bihar vármegye, 1746.

HegyközPályi község elöljárósága által foganatosított tanúvallatás, hogy Oláh MiMlyné és gyermeke halálát kik okozták boszorkányságuk által; hátiratilag a hegyközpályii földesurak azon utasítása, hogy ezen vizsgálat azonnal közöltessék a megye alispánjával.

Utrum de eo :

.

l m0. Tudja-é ? látta-é ? hallotta-é a tanú nyilván és világosan, hogy az 1745. esztendőben az elmúlt őszszel itt HegyközPályi nevű helységünkben, Oláh Mihály felesége és csecsszopó gyermeke hirtelen ágyba esvén, akkori beteg ágyokban lett nyavalyáj ok felől kit okoltanak, hogy adott volt nekik valamely matériát, az mely m iatt kellessék meghalniok ?

2do. Ezen betegágyokban miképpen viselték magukat és minémű flegmákat, vért, — sit venia, — köpöket hány-tanak ?

3tl0. Az midőn halálokhoz közelitettenek, kit okoztanak?

4t0. Minek utánna megholtak, meghidegült tetemök megmerevedett, vagy nem ?

5t0. Ezen helységünkben nyilvánvaló boszorkányságot kire tud a

tanú, vagy kit hallott, vagy tud, hogy magának, vagy másnak akár kinek gonosz cselekedetivel testiben, vagy jószágában kárt te tt volna, vagy fenyegetett volna ?

6t0. Jobb tanút kit tud ?

Testium fassiones fide mediante. Primus testis Samuel Somogyi, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur ad l mum: Oláh Mihályné szájából hallotta, a midőn már rosszúl voltának és szekerest fogadott volna, hogy az orvoshoz vitetnék magokat, akkor mondotta, hogy Sigmond Mihályné maga házához hitta és az öreg Erdősné olyan italt adott a feleségének, hogy ha reá,ja nem izentek volna, meghalt volna az Fazekas Mihály felesége.

Secundus testis Michael Tóth, annorum circiter 36, juratus examinatus fatetur ad l mum : Az kis leányát tartotta a fatens Oláh Mihálynénak, attúl hallotta, hogy Sigmond Mihályné adott eczetet az anyjának és az öreg Erdősné az ajtó megett állott. Caetera nihil.

Tertius testis Michael Tóth junior, annorum circiter 20, juratus examinatus fatetur ad l mum, 2dum, 3ium, 4tum, nihil; ad 5tum fa te tu r: Szilágyi Márton Dobsa uram szolgája lévén, az erdőről fát hozott és panaszolta Szilágyi Márton a fatensnek: az öreg Erdősné fát kért tőle, hogy nem adott 3 3 *

n e k i: úgy megbabonázta az ökreit, hogy egy hétig nem alhatott miattuk. És más vén asszony arra tanította, hogy adjon neki egy óngombot és adott. Azt megcsinálta a vén asszony, s oda adta nekie, arra tanította, hogy : lopjon egy orsó fonalat és azt az óngombot kösse a fonal végire és az ökröket hajtsa ki a rétre és az orsó fonalat dugja a szekérút közepibe és az ökröket sorra szarvoknál fogva kötözze a fonalra ; az első hajszos ökörnek a szarvára kösse az óngombot: és a ki megbabonázta az ökreit, az oda megyen. Melyet is megcselekedvén, az ökrök egymás széltében csak kerengettek mint a nyomtatón : az öreg Erdősné oda ment és reménkedett, hogy bocsássa el az ökröket, mert semmi baja nem leszen.

Ügy bocsátotta el és azután semmi baja nem volt az ökröknek. De caetero nihil.

Quartus testis Michael Bocskoros, annorum circiter 20, juratus examinatus fatetur ad l mum. A midőn Oláh Mihályt eltemették, a

torban lévén a fatens is, hallotta Oláh Mihályné szájából, hogy reménkedett Liszkai György uramnak, hogy menne el Sigmond Mihálynéhoz és kérné meg, hogy adna olyatén orvosságot, hogy had gyógyulna meg maga és a kis gyermeke, ha már az ura meghalt. Ad alia puncta nihil.

Quintus testis Georgius Liszkai, annorum circiter 36, juratus examinatus fatetur : Elégszer fordult meg a fatens a betegek körül, de örökké azt kiáltották, hogy a Sigmond Mihályné eczetjétől kell meghalniok. Kérték is a fatenst az Isten nevébe, hogy keljen fel a tanács m ellettek; de már késő volt a dolog. Az férfiú nem merevedett meg. Ultra nihil.

Sextus testis Georgius Lutsa, annorum circiter 40, juratus examinatus fa te tu r: Oláh Mihály szájábul hallotta, hogy Sigmond Mihályné asszony az maga szolgálójával hivatta házához Oláh Mihály feleségét és a midőn oda ment, az öreg Erdősné a pitvar ajtó megett á llo tt: és akkor adtak egy csupor eczetet nekie, a ki m iatt kelletik meghalniok.

Septimus testis Michael Törkö, annorum circiter 58, juratus examinatus fatetur, ad l mum, sicut antecedens testis in om nibus; ad 2dum: Látta, hogy betegségekben, — sit venia, — vizes genyettségeket köptenek. Ultra nihil.

Octavus testis Stephanus Kis,

annorum circiter 20,

juratus examinatus fatetur : Oláh Mihályné szájábul hallotta, hogy a Sigmond Mihályné eczetje m iatt kelletik mindnyáj oknak meghalniok. Ad alia puncta nihil.

Nonus testis Josephus Szakmári, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur : A midőn halálnak fia voltának mindnyájan, Oláh Mihály, felesége és a kis gyermek, akkor men vén hozzájuk a fatens és azt kiáltották, hogy mind

nyáj oknak a Sigmondné eczetje m iatt kell meghalniok; a minthogy mind a hárman meg is haltak. De caetero nihil.

Decimus testis Samuel Makói, annorum circiter 40, juratus

examinatus fatetur ad primum : Minek utánna már Oláh Mihály és a felesége mindketten meghaltanak volna, oda ment a fatens, s panaszolkodott az Oláh Mihályné édes anyja, hogy az csecsszopó kisgyermek nem evett azon eczetes ételbül, hanem tulajdon az anyjábul kiszopott mérges tej tül kelletik meghalni, a minthogy meg is holt. Egy kis árva gyermeke volt másik, a ki nem szopott és nem is evett azon ételbül mivel akkor is beteg lévén, mikor azon ételt készítették, azon eczettel, melyet Sigmondné a d o tt; és azon árva gyermek meg is gyógyult.

Undecimus testis Georgius Tóth, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur ad l mum, sicut quintus ; ad ultra nihil.

Decimus secundus testis Joannes Szőke, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur ad l mum, 2dum, 3ium

n ih il; ad 4tum : Oláh Mihályt maga tette a koporsóba a fatens, de semmi teste nem merevedett volt meg. Ad ultra nihil.

Decima tertia testis consors Samuelis Makrai Elisabetha, annorum circiter 44, jurata examinata fatetur ad l mum: Oláh Mihálynétul magától hallotta, hogy Sigmond Mihályné az utczárul behítta, s oda menvén a házba, Sigmondné és a vén Erdősné kin a pitvarba maradtanak. Egy csuporba vitt Sigmondné neki eczetet be ; melyet is neki adván, hazavitte és az utczaajtóba megkóstolta : mindjárást rosszul esett nekie. Ugyan azon eczettel ételt készítvén, ettenek belőle urastul : és mindjárt megbetegedtenek és a kis gyermekkel együtt el is költöztenek. Mikor a gyermek meghalt volna, meg nem merevedett. A kis árva nem evett azon ételből és ma is él. De caetero nihil.

Decima quarta testis consors Samuelis Nagy Anna, annorum circiter 39, jurata examinata fatetur, ad l mum : Amikor eltemették Oláh Mihályt, akkor mondotta az Oláh Mihály felesége : olybá tartom, mintha Sigmond Mihályné ette volna meg az uramat, mert ű miatta halt meg. Ad altera puncta nihil.

Decimus quintus testis Petrus Dul, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur, ad l mum, 2dum, 3ium, 4tum n ih il; ad 5tum : A vén Erdősné fenyegette a fatenst, hogy régi bajába reá esküdt volt, hogy koporsója bezártáig el nem felejti; a minthogy ma is nyomorék egy kis leánya a fatensnek.

Ad caetera nihil.

Decima sexta testis consors Petri Dul Elisabetha, annorum

circiter 40, jurata examinata fatetur ad l mum, 2dum, 3tium, 4tum, n ih il; ad 5tum, sicut maritus suus.

Decimus septimus Michael Orbán annorum circiter 28, juratus examinatus fatetur ad l mum, 2dum, 3tium, 4tum n ih il; ad 5tum : Vallja, hogy az elmúlt ősszel egy péntek napon, napfeljütte előtt a vén Erdősné odament a fatens házához egy csupor borral, a fatens feleségétől borsot kért, egyéb nem lévén török borsnál, azt belé nem tette. Hanem a vén asszony kebeléből kivett egy pohárt és teli töltvén, elsőben is ˆz fatens feleséginek adott egy pohár b o r t; mely bort, hogy p egivott a menyecske, mindjárt rosszul lett azon ital után és igen nagy kínban volt. Hanem valamely asszony orvosságot csinált és beadta menyecskének és az orvosság után valamely matériát vetett ki a gyomrából, az mely matériát fogván a menyecske, fa közzé csiptetvén, a tűzbe v e te tt; ki is nagy ropogással megégvén, az menyecske mindjárást meggyógyult. Aliud nihil.

Decimus octavus testis consors Michaelis Orbán Catharina annorum circiter 22, jurata examinata fatetur, ad l mum, 2dum, 3*'umj 4tum nih il; ad 5tum; sicut vir in omnibus, aliud nihil.

Decimus nonus Stephanus Kis, annorum circiter 24.

juratus examinatus fatetur ad 5tum: Hallotta, a Sigmond Mihály első felesége örökké a vén Erdősnére kiáltott, hogy ű

miatta kell meghalni. Caetera nihil.

Vicesimus testis Stephanus Radi, annorum circiter 30, juratus examinatus fatetur ad 5tum: Nőtelen legény korában menvén az fatens éjjel szekérrel a bihari malomba : a pályii szérűkön túl az országútjában az ökrei csak megállanak, nem hajthatta. Eleikbe megyen a fatens az ökröknek : hát a vén Erdősné állott eleibe az ökröknek. A vén Erdősné mondá : azért állottam eleikbe kutya, miért mondottad a szolgámnak, hogy égetni viszed az asszonyát. A fatens tagadta, hogy nem mondotta s úgy ment el a vén Erdősné. Az fatens társa érkezvén utánna csakhamar, kérdi tűle, ha látta-e a vén Erdősn é t; azt felelvén, hogy nem látta. Caetera nihil.

Vicesimus primus testis Martinus Szilágyi, annorum circiter 25, juratus examinatus fatetur ad 5tum: V allja: lévén a fatens Dobsa

István uram szolgája, hogy erdőről szekeren hat ökrön fát hozván, az vén Erdősné fát kért tülle és hogy nem a d o tt: úgy megbabonázta az ökröket, hogy egy hétig, sem éjjel, sem nappal nem alhatott az ökrök miatt, örökké csak nyargaltanak. Hanem egy vén koldus asszony arra tanította a fatenst, látván szomorúságát, hogy adna neki egy óngombot. Adott és azon óngombot megcsinálta

az asszony, oda adta a fatensnek és arra tanította, hogy lopjon egy orsó fonalat és aztat az óngombot kösse a fonal végire és hajtsa ki az ökröket a rétre ; az orsófonalat dugja a szekér útnak a közepibe, az ökröket sorjába szarvoknál fogva kötözze a fonalra, az első hajszos ökörnek a szarvára kösse az óngombot: és a ki megbabonázta az ökröket, oda megyen.

Melyet is megcselekedvén fatens, az ökrök egymás széltiben csak úgy kerengettenek, mint a nyomtatón : az vén Erdősné odament azon éjjel mindjárt és az ökröket három ízben is próbálta, hogy megkerülje és.erőssen reménkedett a fatensnek, hogy bocsássa el, mert semmi baja sem leszen az ökrökkel; úgy bocsátotta el, s azután semmi baja nem volt. Caet. nihil.

Vicesimus secundus testis Georgius Tóth annorum circiter 20, juratus examinatus fatetur ad l mllm, 2dum, 3tium, 4tlim n ih il; ad 5tum, sicut tertius testis. Caetera nihil.

Vicesima tertia consors Michaelis Törkö Ilona, annorum 40, jurata examinata fatetur ad l mum : Halála után is Oláh Mihálynak csak azt kiáltotta Oláh Mihályné, hogy a fejére teszi Sigmond Mihálynénak a kézit, hogy a mely eczetet ő

adott, attúl kelletik meghalniok.

Vicesimus quartus Franciscus Veres annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur ad l mum: Oláh Mihályné szájából hallotta, hogy mondotta : akárhová teszen az Isten, gyanakszom, mert Sigmond Mihályné adott eczetet s a miatt kelletik meghalnia. Altera nihil.

Vicesimus quintus testis Stephanus Türei, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur ad 4tum : Oláh Mihály testét maga tette a fatens koporsóba, de nem merevedezett meg.

Quam quidem inquisitionem bona fide peractam, sigilli usualis appressione, nominumque nostrorum subscriptione munitam

extradedimus.

Judex primarius loci Stephanus Molnár caeterisque adjunctis senatoribus.

Per me juratum loci notarium Joannem György. Datum HegyközPályi die 8va Maii 1746. (L. S.)

Hátirat: **Ezen tanú levelet közöljék a birák haladék nélkül tekintetes nemes Vicze Ispán úrral, ha még eddig nem közölték volna.**

És a tevők legyenek, a mit Vicze Ispán úr fog eránta parancsolni.

In sede dominali 1. Augusti 1746.

Hegyköz-Pálvii földesurak

közönségesen.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Hung. 973.)

5 2 0

MAROSSZÉK, 1 7 4 5 .

CDY.

Mar osszák*, *1745.

özvegy Kovács Mihályné vádat emel László András ellen, mert rágalmazta, azt terjesztvén róla, hogy sült boszorkány és hogy szemeivel látta, a mint felperesnő mezítelen egy támasz mellett kuczorgott. . . Kívánja alperest vivum homagiumon convincáltatni.

(Eredetije Marosszék levéltárában. Viceszék protocolluma 1744—52.

évekből.)

CDVI.

Trencsén, 1745.

ítélet boszorkánysággal vádolt Hulmema Dorottya perében.

A. D. 1745. d ie . . .*) mensis Martii in libera regiaque civitate Trenchiniensi, in criminali Dorotheae Hulmema sacrilegae et veneficae *etc.* Vádlottnő több ember egészségét megrontotta. Deliberatum e s t : Ream praevia decapitatione igni cremandam decerni. Signatum per Andreám Benvovanski jud. nob. m. p.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3733. Beliczay diplomatarium XII.)

CDVII.

Nyitramegye, 1745.

Gr. Esterházy Zsófia ellen boszorkánysági gyanú alapján Beczkón tartato tt tanúkihallgatás.

Vád elejtetik.

***(Br. Mednyánszky Dénes* közlése: Századok. 1883. 598. 1.)**
CDVIII.

Szász-Sebes, 1746.

Szász-Sebesen 1746-ban tárgyalt perben a végítélet nem ismeretes, de a periratokból kitűnik, hogy vádlottnak nővére,, anyja és nagyanyja is elégettettek.

***[Müller Frigyes:* id. mű 44. 1.)**

') A szám hiányzik.

MAROSSZÉK, 1 7 4 6 .

5 2 1

CDIX.

Marosszék, 1746.

ítélet Moldovánné Felelő Mária boszorkányperében.

1746 die 4. mensis Junii sedes filialis in possessione Kál.

Deliberatum :

Az documentumokat mind két részről felolvasván, az actor ő kegyelme documentomából jóllehet nyilvánvaló boszorkánysága az

inctának nem eluceskál de egynéhány fatensek fassióiból constál az inctának gyanús cselekedeti : mind a tehénnek a sajtárba való hugvaztatása, nemkülönben oly szavai, hogy jobb lett volna Adorjáni Györgynek, ha alább kezdette volna a dolgot. Subinferáltatik az juhok közt is oly cselekedeti inctának mely nem tiszta személyhez illik ; úgy signanter, Adorjáni Györgynek nyoma felvétele és hazavitele. Constal megfenyegetése i s : mely dolgaiért tetszett a törvénynek, hogy pro tunc vivum homagiumon maradjon az incta és exequáltassék is ; ide hátrább peniglen, ha ily vagy ezekhez hasonló cselekedeti comprobáltatnék, haljon meg, az actor ő kegyelme acquisitioja szerint.

(Eredetije Marosszék levéltárában levő viceszék protocoll. ad a. 1744—

1752.)

CDX.

Trencsénmegye, 1747.

Massiczka Dorottya boszorkány perében Ítélet.

Massiczka Dorottya 1747. május 29-én boszorkányság gyanúja m iatt ismét a bíróság előtt á ll ; tekintettel azonban aggkorára, betegségére s arra, hogy a viaszöntéssel, mely —

úgy látszik, — a vád főpontja volt, — bajt nem okozott, felmentették.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII.)

CDXI.

Trencsénmegye, 1747.

Boronkova Katalin boszorkánypöre és Ítélet.

Boronkova Katalin azzal vádoltatott, hogy »incantationes et sortilegia per artes magicas et credi par est, ope

et auxilio daemonis maliciose admodum patrare assueta fuisset«.

Incta in persona coram figura praesentis judicii constituta examinata et cum testibus confrontata benevole recognoscit, quod ceram transfundere capessendi duntaxat cuiuspiam lucri causa consuevisset, ut taliter vitam suam sustentare potuisset. Quare praemissis ex rationibus semet gratiae et misericordiae I. judicii subjiciendo pro absolutione sui instaret.

A *vádló* bűntettéhez mérten büntetni kéri m o st: tum transfusio cerae, quam et impostura divino et humano jure illicita essent. *Deliberatum est:* Quamvis quidem rea incta magiae insimulata esset, quia tamen ex testium coram jure cum eadem confrontatorum, fassionibus liqueret, quod eadem requisita ceram transfundere consuevisset, quia tamen quid quid requirentibus praedixisset, effectus nullus subsecutus exinde fuisset, consequenter ipsam imposturam duntaxat exercuisse, hominesque capessendi cuiuspiam lucri causa dementasse ex praemissis eveniret: ex eo ob rationem publici scandali, licet in exemplum aliorum et suorum delictorum in poenam promeritam puniendo veniret, quia tamen diuturniores carcerum squalores sustinuisset, eandem a poena tamquam proxime jam moribundam, ob statum ipsius extreme valetudinariam, pro nunc absolutam et ex carceribus erga dandas de se reversales dimittendam decerni. Actum *etc.* ut supra. (Következnek aláírások.) **{Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Föl. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII.)**

CDXII.

«

Marosszék, 1747.

Özvegy Erős Jánosné György Erzsébet nemes asszony boszorkányderének végtárgyalása és ítélet: megégetés.

Causa levata domini vicejudicis regii ratione officii, ut actoris contra et adversus Elisabetham György, nobilis eondam Joannis Erős ex possessione Remetemező, sedis Siculicalis Maros relictam viduam praesentem captivam, u t inctam.

Pro actore procurator Joannes Nagy de Gálfalva, per quem proponit actionem contra inctam cum protestatione et penes eas exhibet litteralia sua documenta praesenti causae necessaria, quas perlegendo cupit inctam juxta tenorem earundem, verbis proponendo, convinci et aggravari; protestatur ad ulteriora.

Pro incta procurator Simon Nagy de Kál, per quem incta defendit se

verbis.

TRENCSÉNMEGYE, 1 7 4 7 .

5 2 3

Actor concludit in rei merito verbis.

Incta quoque verbis.

Deliberatum e s t :

Per legitimum et constitutum procuratorem ante exmissionem ezen mostani incta condescendálván, ad meritum causae, maga is kivánván dolgát decidáltatni, mégis maga mentségiért semmit nem exhibeált, holott constál az Sedria előtt, hogy in substrata materia két ízben is inquiráltatott maga, mely inquisitiót nem exhibeálván recte concludáltat-hatik, ut sentit sibi, non in sublevationem, sed in aggravium.

Az actor ő kegyelme exhibitájában penig satis luculenter subinferáltatik sok gonosz cselekedete, signanter: 16 fatensek fassióiból boszorkány mestersége, már megégetett nénjével kenőcs készítése, melyet titkon, pinczében cselekedtenek; sok jámboroknak nyomorékká való tétele, megvesztése, némelyeknek meggyógyítása, sokaknak marháj ok megkuruzslása, tejek elvétele és némelyeknek marháj okban való megkárosítása, kuruzslása mián lett meghalása ; házasok életének egyenetlensége világosan constál, melyeket ezen mostani incta cselekedett; némely helyen penig próba vettetvén eleibe, addig az ajtón ki nem mehetett, míg azt el nem borította.

Tetszett azért a törvénynek, hogy primo vizi próbára vettessék, juxta praxim megusztassék és annak utánna tűzzel meg égettessék és meghaljon.

{Eredetije Marosszék levéltárában. 113. számú lapszámozatlan proto-collumában.)

CDXIII.

Trencsénmegye} 1747.

Boszorkányper Slezák István és felesége Franyo Anna ellen.

A. D. 1747. die 29. mensis Maii. In oppido *Zsolna.* Levata est causa inclyti magistratus comitatensis, ut actoris contra et adversus

providum Stephanum Slezak et malae famae foeminam Annam Franyó, praeattacti Stephani Slezak consortem, ex Fridrosi *etc.* Mindketten incantatio, sortilegium, törvények megvetésével vádoltattak. Kéri *vádló* őket e medio vivorum sufferendos suorum delictorum in promeritam poenam, aliorum verum terribile in exemplum condemnari. *Alperesek tagadják* a vádat s magukat felmentetni kérik. (A vád Sz. 1st.

II. 31, 32-re alapítva.) Vádló a tanúk vallomására támaszkodva, vádlottakat kemény kínzásnak kéri alávetni bűntetteik es bűntársaik kitudása végett. *Deliberatum est:* Ex ratione

5 2 4

d é s ,

1 7 4 8 .

interventarum in causa hacce uberiorem inquisitionem praerequirentium circumstantiarum fine peragendi talismodi inquisitionis, ex quo testes necessarii de praesenti absentes essent, revisionem ejusdem in ulterius tempus rejici.

(Magyar Nemzeti Múzeum kézirattárában. Fol. Lat. 3731. Beliczay diplomatarium XII.)

CDXIV.

Dés, 1748.

Rácz Petemé Orosz Borbála perli Lakatos Istvánt és feleségét, kik őt boszorkánynak mondották.

Felperesnő panasza (1748. május 11.) így hangzik : »Constál az, hogy Isten és a nemes haza törvénye ellen száma nélkül nyilvánvaló boszorkánynak mondottanak ; hogy száma nélkül égetéssel fény ege ttenek, elmondván azt is, hogy ha házom különösen lett volna, felégettenek volna.« Felperesnőt azzal vádolták, hogy »hol férfi képiben, hol csákósüvegben, hol macska képiben, hol egyéb praetextus alatt gvötröttem az incta asszonyt«.

A vád rágalomnak bizonyulván, a vádlottakat »seorsim et sigillatim cum poena emendae lingvae« Ítélik.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDXV.

Ugocsa vármegye, 1745/9.

özvegy Ilosvai Gáborné Denes Anna ellen folyó per 1745-től 1749-ig húzódik és végítéletet akkor sem hoznak.

Lényegesebb vád ellene, hogy egy rokona, Dénes János, őrültségének ő az okozója, s hogy Dénes Jánost megnyergeli s azon lovagol.

(Eredetije Ugocsamegye levéltárában. Fase. VI. No. 156.)
CDXVI.

Ugocsa vármegye, 1738/1748.

A Lugosi Éva elleni per többször m egújul; végre az íté le t: bár sok gyanús körülmény merült fel, de minthogy főbenjáró ügyben a napfényhez hasonló világos bizonyíték kell, felmentetik.

(Eredetije Ugocsamegye levéltárában. Fase. VI. No. 186.)

UGOCSA VÁRMEGYE, 1 7 5 0 .

5 2 5

CDXVII.

Ugocsa vármegye, 1750.

Kosa Istvánná Gecse Mária boszorkánysági ügyében Nevetlenfaltiban foganatosított tanúvallatás és öt felmentő Ítélet.

Mi alább megírt ezen tekintetes nemes Ugocsa vármegye ordinarius szolgabírája és hites assessora jöttünk ki ez tekintetes nemes Ugocsa vármegyében situált Gyula nevű helységbe az tekintetes nemes vármegye generalis exmissiója mellett, requisitiójára méltóságos született Grófné Keresztes Mária asszony ő Nagyságának, ezen collateralis inquisitiónak végben vitelére, mely is ez szerint következik.

De eo Utrum :

Primo : Tudja-e a tanú bizonyosan, avagy hallotta-e másoktul, hogy ez tekintetes nemes Ugocsa vármegyében Gyula nevű helységben lakó Gecse Mária, most Kosa István felesége, eleitől fogvást boszorkányság iránt gyanús személynek tartato tt ?

Secundo : Ha gyanús személy v o lt: Kicsoda gyanakodott reá ? és

tött-e valakinek kárt boszorkányságával ? Ha t e t t : mi módon és mi formában tett ?

Tertio: Tudja-e a tanú nyilvánvaló boszorkányságát?

Ha tu d ja : mi módon és micsoda okból tudja?

Quarto : Nemde nem megfenyegetette valakit ? ha megfenyegetett, az fenyegetés után mindjárt rosszul lett-e az ember, az kit megfenyegetett ? avagy cselédjének vagy marhájának mindjárt története hibája, avagy kára lett-e?

Quinto : Hallotta-e a tanú, hogy valaki kiáltott reá nyilvánvaló boszorkányságot ? ha kiáltott, mi okbul ?

Sexto : Egyszóval boszorkánysága iránt mit tud a tanú és kit tud magánál jobb tanúnak lenni, hiti után vallja meg.

Primus testis Michael Sindely, colonus illustrissimae dominae Mariae Keresztes Comitissae, juratus examinatus ad l mum : Hogy Dandi Jánosné most penig Kosa Istvánná eleitül fogvást boszorkányság iránt gyanús személynek tartatott, tudja, mivel Oroszi Jancsi az lába megvesztéséért mind holtig reá kiáltott, hogy ő, Kosa Istvánná vesztette meg. Ad 3tium : Az mint megvallotta a tanú, Oroszi Jancsi lába vesztéséért reá kiáltott mind holtig, hogy ő vesztette meg és nyilvánvaló boszorkány. Balog Ferencz is az keze megvesztéséért reá kiált, hogy nyilvánvaló boszorkány, reá esküszik, a fejére tevén megromlott kezét, hogy ő rontotta 5 2 6

el, úgymint Gecse Mária, most Kosa Istvánná. Gál Pál özvegye Sós K ata most is reá kiált, hogy a fiának kezét kitekerte.

Ezektül mind hallotta az fatens, hogy nyilvánvaló boszorkánynak nevezték.

Secundus testis Michael Páli, colonus illustrissimae dominae Ladislai Perényiensae, Clarae Andrási, annorum circiter 60, juratus examinatus ad omnia puncta n ih il; hanem csak közönséges hír lévén, hogy boszorkánynak kiáltják Kosa Istvánnét.

Tertia testis Catharina Sir, relicta Pauli Gál, annorum circiter 56, jurata examinata ad l mum : Tudja a tanú, hogy Gecse Mária, most Kosa Istvánná eleitül fogvást boszorkányság m iatt gyanús személynek tartatott. Ad 2dum : Az fatens boszorkánynak is kiáltja,

mivel a fatens fiát Gál János nevűt vesztette meg, a kezét kitekerte és elrontotta, hogy nem is mozdíthatta. Mostan is a fatens kész reá esküdni, hogy ő

vesztette meg és ő rontotta el a fia kezét. Ad 3tium : Nyilvánvaló boszorkányságát ez okbul tudja, hogy mihelyen reá üzent a tanú, hogy a fiát gyógyítsa meg, mert rosszul jár és m egégetteti: mindjárt a fia jobban kezdett lenni és a kezét is a mellyére felvihette, azután a keze meggyógyult. Ad 4tum : A fatens fia Gál Pál a falú egyházfia lévén, Dandi Jánosné, most penig Kosa Istvánná bort árult, az fatens fia Gál Pál a hordót megmérvén, adóssá tette Kósánét, azért haragudott reá és azért azon okon rontotta volna el a fatens fia kezét.

Ad 5-tum : Boszorkánysága iránt a fatens reá kiált most is és reá esküszik. Oroszi Jancsi mind holtig reá kiáltott ezen szókkal, mikor a falusiakat csoportosan l á t t a : Halljátok jó véreim, az oskola rekesze alatt tartja a kantáromat, minden éjjel megkantároz és úgy jár rajtam Kosa Istvánná ; egy nagy fekete ló lesz belőlem, ha megkantároz és úgy jár rajtam. Míg meg nem holt Oroszi Jancsi, mind reá kiáltott, hogy nyilvánvaló boszorkány. A fiáért reá kiált Polgár Pál most is, hogy ő rontotta el. Gál Ferencz a leányáért Domokus Jánosnéért mind holtig reá kiáltott, hogy boszorkány és ő

vesztette meg a leányát. Zudor András is leányáért, úgy magáért mind holtig reá kiáltott. Nagy István is reá kiáltott, hogy boszorkány, Boldizsár Ilona nevű feleségével együtt, hogy a leányokat megvesztette. A maga hűtős ura is, úgy mint Dandi János, falu hallatára boszorkánynak kiáltotta.

Quartus fatens Joannes Polgár, colonus illustrissimi Baronis Francisci Perényi, annorum circiter 60, juratus examinatus ad omnia puncta n ih il: Hanem egytül, mástul hallotta, hogy boszorkány Gecse Mária Kosa Istvánná. Balog Ferencz most is reá kiált, hogy boszorkány.

Quintus fatens Paulus Polgár, annorum circiter 46, juratus examinatus ad l mum : Vallja a fatens, hogy az Utrumban megírt személy eleitül fogyást boszorkányság iránt gyanús személy volt, most is annak tartatik. Ad 2dum: Vallja, hogy még mikor Dandi János felesége volt a deutralis személy, a fatens szolgája lévén,

nekie azt mondotta : K ét esztendő múlva mankón jársz ; mivel azután Dandi János a fatens bátyja megverte a feleségét, Gecse Máriát. Mondotta a fatens: miért járnék én mankón? De a fatensnek nem árthatott, hanem az kis fiacskájának a nyakát kitekerte.

Kész most is reá esküdni, hogy ő rontotta el fiacskáját. Ad **3**tium .]VIár feljebb a mint megvallotta, kész reá esküdni, hogy boszorkány; ad 4tl!in : A fatenst megfenyegetvén, a fiának á r t o t t ; tudja, mivel rajta történt. Ad 5tum : Balog Ferencz boszorkánynak vallja és kiáltja, hogy a kezét ő vesztette meg. Gál Pálné a fiáért reá kiált, hogy megrontotta s vesztette. Oroszi Jancsi is reá kiáltott mind holtig, hogy ő

rontotta el és megvesztette. Hallotta ezeket fatens a megnevezett személy ektül.

Sexta testis Helena Kati, relicta Andreae Zudor, annorum circiter 60, jurata examinata, ad l mum; Tudja bizonyosan, hogy az utrumban megírt személy, eleitül fogyást boszorkányság iránt gyanús személynek ta r ta to tt; a tanú most is annak tartja és boszorkánynak kiáltja.

Ad 2dum: A tanú füle hallatára megfenyegette a tanú vejét, Balog Ferenczet ily szókkal: várjon reá, miért cselekedett velem olyat és miért híresít, hogy miért járok én más emberrel a hegyre, úgy mint Nagy Istvánnal. Akkor a fatens vejinek mindjárt megnyomorodott a keze úgy, hogy az inge ujjába is alig fért. 3ti0 : Boszorkányságát ezen okon tudja, most is vallja, mivel a vejét megfenyegetvén, mindjárt megnyomorodott. Ad 4tum: Már feljebb megvallotta, hogy boszorkány. Még az ura, Dandi János nevű reá kiáltott, hogy boszorkány, míg élt mindenkor. Fatens füle hallatára azt mondotta, hogy a fiát boszorkányságra akarja tanítani, de ű nem engedi; űtet is azért rontotta meg, hogy meg nem engedi, hogy a fiát a mesterségére tanítsa.

A fatens akkor éjjel ott hált, jól hallotta ; de Dandi Jánosné azon szókra semmit sem felelt. Az uráért is a tanú, Zudor Andrásért reá gyanakodott és az ura is a fatensnek Zudor András mind holtig reá kiáltott, hogy ő vesztette meg bizonyos borszedésért lábát és kezét kitekerte. Gál Pálné a fiáért reá kiáltott, hogy megvesztette, szemébe is mondotta, de reá semmit sem szóllott. Polgár Pál is reá kiáltott, hogy 5 2 8

UGOCSA VÁRMEGYE, 1 7 5 0 .

boszorkány, reá is esküszik. Oroszi Jancsi is reá kiáltott mind holtig. Dandi János nevű urától is a deutralis személynek hallotta a fatens, hogy reá kiáltott, hogy boszorkány ; mert ha megveri, csak hiába veri meg, mert csak a párnát veri, ha megveri, ha megrugja, csak a széket rúgja, feleségének semmit nem árthat. Balog Ferenczet, hogy megfenyegette, mindjárt a keze össze dagadott harmadnapra.

Septima fatens Helena Gál, consors Joannis Domokos, annorum circiter 36, jurata examinata, ad l mum : Hallotta a tanú, hogy Geese Mária Kosa Istvánná eleitül fogvást boszorkányság iránt gyanús személynek tartatott. Ad 2dum, 3tium, 4tum n ih il; ad 5tum : Hallotta a tanú, hogy Balog Ferencz boszorkánynak kiáltotta Gecse Máriát azon okon, hogy kezét megvesztette.

Octavus fatens Stephanus Nagy, annorum circiter 37, juratus examinatus fatetur ad l mum; Hallotta a fatens, hogy Gecse Mária Kósáné eleitül fogvást gyanús személynek ta rtato tt boszorkányság iránt. Ad 2dum, 3tium, 4tum nihil.

Ad 5tum : Másoktul hallotta a tanú, hogy Oroszi Jancsi Gecse Máriára kiáltott mind holtig, hogy őtet nyargalta Nonus fatens Franciscus Balog, annorum circiter 34, juratus et examinatus ad l mum : Tudja azt, hogy Gecse Mária Kosa Istvánná eleitül fogvást boszorkányság iránt gyanús személynek tartatott, a tanú is annak tartja. A tanú nemcsak gyanakodik reá, hanem a fejére reá tévén a kezét, reá is esküszik, hogy boszorkány és ő rontotta el a kezét, úgy hogy most sem dolgozhatik a bal kezével. Ad 2dum, 3tium : Az tanú nyilvánvaló boszorkányságát azon okon tudja, hogy a midőn bizonyos alkalmatossággal Kosa Istvánt tanú úr dolgára hajtotta volna, a felesége reá támadott, hogy miért híresíti őtet Nagy István kurvájának ; és azon okból össze veszvén, reá haragudott és kezét elrontotta. Ad 4tum : A fatenst megfenyegetvén azon órában keze össze dagadott.

Ad 5tum : Tudja a fatens, hogy Oroszi Jancsi mind holtig reá kiáltott és azt mondotta, hogy a kantárát az oskola rekesze alatt tartja, onnan kiveszi és ő belőle egy fekete ló lészen, megkantározván, úgy jár rajta. Látta is a fatens, hogy Oroszi Jancsi tövisset a tenyeréből szedett s azt mondotta, hogy cserén, tövissen egyaránt megyen rajta. Ugyan Gál Pálné, Gál Ferencz reá kiáltott, hogy leányát megvesztette ; úgy Polgár Pál is.

Ad 6tum : A fatens ki nem beszélheti, hanem nyilvánvaló boszorkánynak tartja és reá esküszik.

Mely collaterális inquisitiót, hogy ezenképpen véghez vittünk, fide nostra mediante áttestáljuk, futura juris pro

d é s ,

1 7 5 1 .

5 2 9

cautela kezünk írásával és usualis pecsétünkkel corroborálván, ki is adtunk.

Signatum Nevetlenfalu die 21. Februarii 1750.

Tekintetes nemes Ugocsa vármegye ordinarius

szolgabirája Köncs István, m. p.

hites assessora Enyedi György, m. p.

1751. január 16 : Deliberatum est.

In vinculis adstante incta adjudicatos sibi torturae gradus omnes ex aequo subeunte neque sub illis quidquam, quod ipsam gravare posset revelante, quin potius ad interrogata sibi proposita simpliciter negante, eandem a petitione fiscali absolvi absolutamque pronunciari.

(Eredetije Ugocsa vármegye levéltárában. Fase. VI. No. 206.) CDXVIII.

Dés, 1751.

Nagy József és felesége Fekete Judit perük Tóth Istvánt és feleségét Kónya Katát, kik őket boszorkánysággal vádolták.

Felperesek panasza szerint (1751. november 26.) alperesek őket különböző alkalmakkor > >az egyiket kanördögnek, a másikat boszorkánynak pronunciálták«. Több nyom nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDXIX.

Kiskunhalas, 1751— 52.

ítélet a boszorkánysággal vádolt Csapó Katalin ügyében.

ítélet: Mivel a nyomozásokból és hitelesített tanúvallomásokból

Csapó Katalinnak boszorkánysága nyilván kitetszene, hogy ő sok ártatlan személyeket fenyegetvén, némelyeket azok közzül megrontott és azok közzül némelyeket bűbájos mesterségével ugyan megorvosolt, de némelyek ugyan ma így ő általa lett megvesztésben nyomorognának, de még azon kívül Kún Erzsébettel a Miatyánkot, minekutánna sok ízben megcsigázta volna, vele vissza akarta mondatni : mindezekre nézve, hogy ezen Isten ellen elkövetett rossz cselekedetiért és felebarátinknak nyomorúságoknak okozásá ért, elsőbben hóhér által megcsigáztatik, annak utánna elevenen tűz által megemésztetik.

***(Fekete Lajos :* Jászkúnok története. 166. 1.)** K O M A R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P F .R K K .

34

530

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 5 2 .

CDXX.

Biharmegye, 1752.

Telegdi Dobos Mihályné boszorkányságáról véghezvitt vallatás.

De eo U tru m :

Prim o: Tudja-é? látta-e? vagy hallotta-e a tanú Dobos Mihálynénak a szájából, bogy valakit Ígérettel és adománynyal is kért, kényszerített volna, bogy ő neki csinálna, vagy csináltatna olyat, bad szökhetne el ő Erdélyi Istvánnal ?

Secundo : Hallotta-e a tanú Dobos Mihálynénak a szájából, hogy mondotta : akárminemű baja légyen nekie a tanácsosai, de ha ő egy marék port levethet a birák előtt, ő reája törvényt nem tehetnek.

Primus testis Joannes Sarkadi, Telegdiensis, annorum circiter 28, juratus examinatus fatetur, ad l-mum n ih il; ad 2-dum . a fatensnek valamely törvényes baja lévén és búslakodván, kérdette Dobos Mihályné, miért búsul ? Azt megmondván, arra tanította : menjen el a temetőhöz és kilencz halott temetéséről vegyen kilencz darab földet és mikor a tanács előtt baja lesz, behíjják a házba, vesse el és semmit nekie nem árthatnak. Magáról mondotta : a mennyi baja nekie eddig volt, elveszett volna, ha ő azt nem cselekedett volna.

Azt is mondotta : a gyermeket is könnyű az apja formájára építeni, ha más csinálja is ; és arra a maga gyermekeit hozta fel például, hogy nézze meg a fatens, azok is olyanok, mint az apjok, pedig azokat is nem mind az apjok csinálta.

Secunda testis Maria Bohus, consors Petri Maros, annorum circiter 24, ad foelicem partum exhorta fassa est ad l-mum ; A fatenst sok rendben elő vette Dobos Mihályné és kényszerítette, hogy vagy maga, ha tudna csinálna, vagy pedig mással csináltatna, vagy a fatens a maga anyjával olyan mesterséget, had szökhetne ő el Erdélyi Istvánnal. Kérdette a fatens : nem ismerem, van-e gyermeke. Mondotta : van öt. Mondotta a fatens : hát hogy hagyná el Erdélyi Istvánnal a maga gyermekeit is, hát azt a két házat miért zavarná úgy meg. Arra mondotta : csak elhagyná bizony ő ; Ígért is a fatensnek egy pár csizmát és egy veres keszkenőt, csak csináltasson. A fatens feddette a szándékáról. Továbbá azt is mondotta : ő Erdélyi Istvánnak, ha hozzá megyen, enni ád, inni ád, a fejét, mi, megmossa, mégis utánna nem jár. Már a nyomát is felvette, három nap a pendelye korczában hordozta, mikor sütött, a kemenczébe betette, ott megtüzesítette és kivette, reá vizellett és úgy mondta : úgy fűljön szive, lelke Erdélyi Istvánnak hozzá, d é s ,

1 7 5 2 .

5 3 1

mint a víz tett azon a tüzes nyomon. Kérdette a fatens : ki tanította arra a babonaságra. Mondotta, egy asszony ; de ki, nem nevezte meg. Más alkalommal azt is mondotta : mikor ki volt terítve Erdélyi István lábravalója, oda ment és a madzagát elvágta, azt is oda adta egy asszonynak, hogy csinálja meg, de az is hasztalan, mert még sem jár úgy utánna Erdélyi István, a mint ő szeretné ; nem is jár már hozzá, nem is vészén nekie semmit.

Tertia testis consors Joannis Szűcs, Elisabeta Gombos annorum circiter 30, jurata examinata fassa est,j ad l-mum : Az oláh csordásné olyan babonás lévén, a fatens szomszédjában lakván, Dobos Mihályné oda ment, ott együtt beszéltek.

A fatens, jóllehet igyekezett hallgatni, mit beszélnek, de egyebet nem értett, hanem, hogy a csordásné nekie mondotta, hogy egyebet Dobosnénál nem szeret; de kicsoda, nem érthette.

Quarta testis Anna Szendrei, consors Joannis Nagy, annorum circiter 26, jurata examinata fassa est ad l-mum ; A fatens látta,

hogy oda ment az oláh csordásnéhoz Dobos Mihályné, a fatens pedig a Szines János kertjében lévén, odamentek, hallgatták, mit beszélnek. De mivel néha oláhul, néha magyarul beszéltek, egyebet nem értett, hanem, hogy az oláh csordásné a lelkire mondotta : a másikat nem szereti, hanem őtet Dobos Mihálynét. Sőt Dobos Mihályné panaszkodott : hogy oda megyen hozzája, ott eszik, iszik, a gyermekétől megszalasztja, úgy adja n e k i; de azzal csak elmegyen házától. Ezt penig Erdélyi Istvánról mondották.

Super qua praevio modo peracta inquisitione testium fassionibus bona fide connotantes, pro futura jurium cautela inquiri facientes, usuali oppidi nostri sigillo roborantes, extradedimus.

Telegd, die 16. Junii 1752.

L. S. Judex et jurati Telegdienses.

Per juratum oppidi notarium extradatur.

(Eredetije Biharmegye levéltárában.)

CDXXI.

Dés, 1752.

Diószegi Mihály leánya nevében perli Kis Margitot, ki Diószegi leányát boszorkánysággal vádolta.

Felperes panasza szerint (1752. november 12.) Kis Margit felperes leányát »boszorkánysággal, lábának megvesztésé-vel vádolta«.

Incta azzal védekezik; A béadott és felolvastatott inquisitoria relatoriáimból satis superque elucescal, hogy az actor-hak ő kglmének leánya magát önként boszorkánynak pronun-ciálta s pronuncialja : propria oris fassio mille testes, 2. Constál az is világoson, hogy ördögi tudományát cselekedettel confirmálta, mint a relatoriából kitetszik. 3. A mikor ennek előtte is ő reá gyanakodtanak valamely személy lábának megvesztése iránt, azt nem kereste reá mind ez mái napig.

4. Még édes anyja is el merte felőlié mondani, hogy boszorkány az

leánya.

Több nyom nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDXXII.

Bihar vármegye, 1752.

Szilágyi Pálné és égy Panda nevű szolgálója boszorkánykodása és Szilágyinénak férjével való viszálya ügyében tanúvallatás.

Inquisitio magistratualis contra consortem Pauli Szilágyi et filiam N. N. Annam, inhabitatores oppidi Kis-Marja, inclyto comitatui Bihariensi adjacentis, peracta, subinserta de eo utri puncta taliter, uti sequitur.

De eo Utrum :

Prim o: Tudja-é, látta-e? hallotta-e a tanú nyilván és világosan, hogy a minapában, midőn Szilágyi Pált a felesége és Panda megfojtogatták, ütötték, verték és megsebesítették, melyik volt az oka a veszekedésnek, Szilágyi Pál-e, vagy a felesége ?

Secundo : H át ennek előtte hallotta-e a fatens Szilágyi Pálnétul, vagy Pandátul, hogy Szilágyi Pálnak megverésére, megölésére igyekeztek volna ?

Tertio : Vagy hogy ketten igyekeztek volna azon, hogy elbujdossanak, vagy elszökjenek, mely jelül lehetne, hogy Szilágyi Pált először elakarták veszteni ?

Quarto : Nem különben mióta itt városunkban laknak Szilágyi Pálné és Panda, azóta hallott-e a fatens hozzájok valamely boszorkányságot vagy, hogy valakit megvesztettek volna, vagy valakinek gonosz mesterségek által való elrontására igyekeztek volna, vagy hogy fenyegettek volna, vagy hogy őket aranyos hintók hordozták volna ?

Prima testis consors Andreae Oláh, annorum circiter 56, jurata examinata fatetur ad primum, secundum, tertium nihil,

ad quartum : Aratáskor jővén a fatens Szilágyi Pálnéval a mezőrül hazafelé és hogy kérdezte a fatens Szilágyinétul, akkor élő és

sínlődő beteg kis Anna, de már meghalt leányát, hogy mint vagyon. Azt felelte fatensnek : jaj nincs nekem arra semmi gondom, ha eddig meghalt volna is és eddig meghalt volna, ha Panda asszony hagyta volna. Csak a Borka leányát szánja, ha azt nem szánná, eddig is elment volna Kis-Marjá-bul lakni. Es hogy kérdette a fatens, miért szánja, azt felelte arra Szilágyi Pálné : mert nem tudja azt, a mit én tudok.

Most negyed napja is oda voltam Panda asszonynyal, olyan aranyos hintón jöttek értünk, kinél szebb nem lehet és négy óra alatt haza jöttünk és olyan szúnyog háló alatt feküdtünk, hogy mint a nádpálcza, olyan volt, a kire aggatták és környös-körül volt sárga pántlikával. És, hogy kérdette a fatens tülle, hova vitték őket Debreczenbe, vagy Váradra, úgy felelte : nem tudja azt senki egyéb, hanem mink.

Secundus testis Stephanus Sallai, annorum circiter 24, juratus examinatus fatetur. Egyebet nem tud fatens, hanem mindig hallotta, hogy átk o ták : az Isten vesztette volna el, soha se látta volna, ha nem látta volna, nem vénült volna úgy meg, nem bánná, ha egy órában elveszne, mert mindenkor hamis lelke volt. Szilágyi Pálnétul magától elégszer hallotta a fatens, hogy elszökik Szilágyi Páltul, soha sem vénül meg mellette. Ad 4tum : Szilágyi Pálnénak maga tulajdon szájából hallotta, hogy kis Anna leányát eddig is, ha hagyta volna maga, meggyógyította volna Panda asszony ; de hogy maga nem hagyta, azért nem gyógyította meg : de nem hagyom meggyógyítani, csak hadd haljon meg. Panda is úgy mondotta, hogyha a kis ujjúval meggyógyíthatná, még sem gyógyítaná meg.

Tertius testis Joannes Mojzes annorum circiter 48, juratus examinatus fatetur ad primum, secundum, tertium : Egyebet nem tud a tanú annál, hogy mikor az a veszekedés volt közöttök, akkor kin az udvaron lévén a fatens gazda asszonya Sajti Istvánné, hogy hallotta nagy jajgatását Szilágyi Pálnak, bémenvén a maga házába Sajti Istvánné azt mondotta : bezzeg vagyon most vására Szilágyi Pálnak, mert ide hallatik nagy jajgatása. Azon dolgot hallván fatens, felkelvén futott Szilágyi Pálék ablakj ok elé ; hát akkor is jajgat és rimán-kodik, mondván : ne ölj meg csillagom, feleségem. És a fatens megszólította őket, mit csinálnak és Szilágyi Pálné békét hagyott egy kevéssé. És vissza fordulván hazafelé, a fatens ismét hallotta, hogy csattogott és jajgatott Szilágyi Pál.

A fatens ismét oda menvén, hogy szóllott nekiek, úgy állót- ‘

tak el a verésről. Ad quartum : Egyebet nem látott annál

fatens, sem nem tud hozzájok, hanem hogy a kígyót megfőzte, megette és mondotta maga Szilágyi Pálné : no koma, ihol, most eszem a kígyót. Szilágyi Pálné mondotta ugyanannak a leánynak : hozzája 24 mértföld, egy óra alatt megeszi ott az ebédet, ha akarja.

Quarta testis ejusdem Joannis Mojzes consors, annorum circiter 34, jurata examinata fatetur. Ad primum : Semmit sem tud egyebet a fatens Szilágyi Pál jajgatásánál, hanem azt hallotta, hogy jajgatott és annak előtte mind Szilágyi Pálnétul, mind Pandától hallotta a fatens, hogy mondották : nem kár volna Szilágyi Pált felnyársolni. Ad quartum : Látta világosan aj fatens, hogy Szilágyi Pálné a kígyót fűszerszámo-san megfőzte és megette.

Quinta testis consors Stephani László, annorum circiter 20, jurata examinata fatetur, ad primum, secundum, tertium nihil, ad q u a rtu m : Virágos kender nyövéskor, kenderben hallotta, hogy beszéllette Panda Szilágyi Pálnénak, hogy fél óra alatt Erdélybül kijővén, megjárta Váradot, Bihart és haza is jött Kis-Marjába. Azután mondotta P anda: holnap péntek lészen, én a kendert nem nyövöm, mert nékem el kell mennem tíz órakor, mert ha el nem megyen, széjjel szaggatják őtet.

Sextus testis consors Francisci Tóth annorum circiter 60, ad primum et caetera : Egyebet nem hallott a fatens Szb lágyi Pálnétul, a nagy áto k n ál: hogy az Isten veszesse meg, az Isten kutyákkal étesse meg, soha se jöjjön a szőlőhegyről haza az ura. Ad q u artu m : Midőn halva feküdt a leánya, mondotta : mely nagy kárt vallott, hogy most halva fekszik leánya, mely szép jótól vált meg miatta, mert ha itt nem fekünnék, szép helyett volna ő maga.

Septimus testis Franciscus Tóth, annorum circiter 70, juratus examinatus fatfetur: Szilágyi Páltul magától hallotta a fatens, hogy mondotta : csak elmondhatja a maga felesége felől, hogy boszorkány.

Octava testis consors Martini Király obstetrix, annorum circiter 59, jurata examinata fatetur ad q u artu m : Midőn a fatens Takács Istvánnét kötözni N. Kis Jánosékhoz járt, szinte Panda is oda ment azon személyeknek orvoslására és hogy egyetmást, gyökereket vitt oda Panda, úgy mondotta nekie a fatens : nosza taníts enge met is, híj j ál el fűszedni.

Arra felelte Panda : nem a fatensnek való oda menni, mert a hol ő azt szedi, — sit venia — szintúgy finganak ott és senkit sem látna a fatens ; és ha megharagszik, eleget ennék, innék ő* látná más őtet és mellette ülhetne, de csak hiába, mert az nem ennék belőle.

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 5 2 .

5 3 5

Nona testis consors Stephani Szántó, annorum circiter 24, jurata examinata fatetur ad q uartu m : Maga a fatens megölte a kígyót és oda vivén Szilágyi Pálnénak megfőzték és valóban meg is étették a Henczidai emberrel. Ugyan Szilágyi Pálnénak maga szájából hallotta a fatens, hogy mondotta : elmegyen délbe Váradra, estvéli harangszóra hazajön. És hogy messze volt valahol Panda, úgy mondotta Szilágyi Pálné : ha akarom, ozsonnára haza jönne, de még délre hazajött. Ezt is mondotta Szilágyi Pálné, hogy az maga ura, — sit venia — ganéjját, hogy megvehetnék, ketten is lesik, mert azzal a leánya Szabó Pálné szára meggyógyulna és soha sem vehetik meg, mert mindjárt betakarja és úgy ha betakarja, semmit se használ.

Decima testis, consors Joannis N. Kis annorum circiter 46, jurata examinata fatetur ; ad primum, secundum, tertium nihil, ad quartum : Szilágyi Pálnétul magától hallotta a fatens, hogy a leányának a lábát az ura ette volna meg, de ganéjjával meg lehetne gyógyítani, de nem kaphatni. Ugyan ezt mondotta Panda leány is.

Undecima testis, consors Stephani Sajti, annorum circiter 36, jurata examinata fatetur ad primum : Éjszakának idején kinn volt a fatens valamely tehenének más udvarárul való hazahajtására. Hallotta a fatens, hogy kiáltás vagyon : hát Szilágyi Páléknál esik. És mondotta Szilágyi P á l : jaj csillagom, feleségem, ne ölj meg ; és Panda is mondotta Szilágyi Pálnénak, hogy kivülrül bement a házba : ne bántsa már kend asszonyom. Ad caetera nihil.

Decima secunda testis consors Stephani Nagy, annorum circiter 36, jurata examinata fatetur ad quartum : Hallotta a fatens Pandának jó doktorságát, elment Pandához, hogy gyógyítsa meg, vagy kösse be a fatenst, megfizet érte és az Isten is megfizeti. De az csak azt mondotta, hogy harmadnapig nem lehet, hanem harmadnap múlva megmondják nekie, ha békötheti a fatenst vagy sem. így csak várakozott fatens harmadnapig s azután is oda ment Pandához s úgy mondotta Szilágyiné : ha csak a fatensnél lakó idegen gyermeket oda nem küldi a fatens hozzájok, addig be nem köti a fatenst, mert az a gyermek nem olyan, mint ők, hanem boszorkány,

mindent megismer. És akkor is, hogy nálok volt a fatens, egy veres egeret bocsátott ki maga alól Szilágyi Pálné. És azt is mondotta Szilágyi Pálné : sokan vannak ördögök Kis-Marjába, egész háznépestül.

Decima tertia testis consors Petri Szántó annorum circiter 1 9 ,..... !) ad foetum uteri sui, fatetur ad secundum : **q Olvashatatlan szó.**

5 3 6

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 5 2 .

Hogy Henczidára volt a fatens Pandával, akkor beszedette, hogy addig nem nyugosznak, míg Szilágyi Pált nyújtva nem hagyják és azután elszöknek Marjáról, mert tiszta boszorkány és őket mocskolja.

Decima quarta testis consors junioris Stephani Horváth annorum circiter 22, jurata examinata fatetur ad quartum : Szilágyi Pálnétul magától hallotta a fatens, hogy beszéllette a fatensék házokban, hogy valamely koldusnak szeméről levették a hályogot és azon koldus, hogy Szántó Istvánéknál megszóllotta őket, ismét vissza eresztették szemére a hályogot.

Decimus quintus testis Michael senior Kocsis decurio, annorum circiter 40, secundum obligationem fatetur ad quartum : A fatens egyszer egy időben, mikor még Szilágyi Pálék szomszédságában laktanak a fatensék, a fatens, hogy maga szalmájának mások által való tékozlását észre vette volna,, kimen vén éjszaka leselkedni az szalmájához, látta, hogy egy valaki megyen Szilágyi Pálék kertekben ; gondolván a fatens szalmalopónak lenni, csak elnézte hova megyen és az fatenstül nem lévén tovább négy vagy öt lépésnél, csak elnézte a sövényen átal, hogy ki legyen, akkoron homályos holdvilág lévén : hát Szilágyi Pálné és mezítelen vagyon, az tehene ott feküvén a kertben, melléje állott azt mondotta : édes tehenem, nem főztem most neked k á s á t; azonba csak végig fekszik a tehénre. És a fatens nem állhatván, megszólalt s azt mondotta neki : de már látom, hogy nyilvánvaló boszorkány vagy, melyet hallott-e Szilágyi Pálné vagy sem, nem tudja a fatens, de Szilágyi Pálné felkelvén a tehénről, elment dolgára.

Decima sexta testis consors Stephani Kádár annorum circiter 42, jurata examinata fatetur ad quartum : A fatensnek magának mondotta ugyan Szilágyi Pálné, a midőn egyszer megharagudott

fatensre, hogy olyat cselekszik a fatenssel, kit soha el nem felejt.

Decimus septimus testis Stephanus Makrai juratus, secundum obligationem suam fatetur ad quartum : A midőn Szilágyi Pálnénak mostani menyecske leánya még kicsiny volt, azon kis leányka akkor időben mondotta anyjának Szilágyi Pálnénak, a fatens hallatára : anyám a Bunda tehénnek a farkábul egy gombostű kiesett.

Haec inquisitio judiciaria peracta est coram Francisco Nagy oppidi praefati subalterno judice.

Per ejusdem oppidi Notarium Joannem Szecsei.

(Az actára írva későbbi kéz által.)

Productum fisci Magistratualis sub A.

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 5 2 .

5 3 7

Szilágyi Pálné Vásárhelyi Judit és szolgálója Kovács Anna ügyének végtárgyalása és Ítélet: mind a kettő 100—100 pálcza ütést kap csalásaiért s rossz életökért.

Anno 1752 die 11 Decembris occasione sedis revisoriae captivorum inclyti comitatus Bihariensis in oppido Várad Olaszi celebratae.

Levata causa egregii Josephi Marso vszki, qua praefati inclyti comitatus Bihariensis procurator fiscalis, ut actoris contra et adversus Juditham Vásárhelyi et Annam Kovács ejus servilem ancillam veluti inctas.

Qui occasione idem fiscalis inhaerendo suis privilegiis, contra praefatas inctas actionem detegit sequentibus : Qualiter eaedem inctae, nescitur unde commotae, quove maligni spiritus instinctu ad id inductae, mentionatum Paulum Szilágyi trucidare intentionatae sunt, prout et effectus ex plagis tam crudelibus, ut mendicus factus sit, per vicinam conclamationem interruptis subsecutus fuisset, nisi idem vicinus supervenisset ; et insuper salutis humanae immemores vi pacti impliciti vel expliciti cum Daemone infernali contracti, varia magica specimina producere, inter reliqua : carpento splendido ad distantiam multorum milliarium ex loco habitationis ope infernalis aurigae vehi et revehi, velut haec ex testium inquisitione sub A. contentorum clara essent; item serpentes coctos in finem magicam vorare ; instrumenta varia domi reperta

conservare ; taliterque tam hominibus, quam et animalibus irrationabilibus, — uti semel de nocte invinculatarum una nuda ad vaccam visa est — nocere nil formidassent; et quia magia et superstitiones tam jure divino, quam humano, notanter Sancti Stephani Lib. 2. Cap. 31. sub gravi animadversione prohibita esset, juxtaque patriae consuetudinem ejusmodi sagae voragine ignis e gremio proborum extingui absolerent: ideo comperta rei veritate — cupit fiscalis easdem inctas praevia, earundem in casu si adequatae probae in supplementum ..... pro eliciendis etiam complicibus torturae subjectioni earundem pro demerita, aliorum vero salutari exemplo rogo apponi et taliter vivas concremandas decerni.

Pro invinculata Szilagyiana captivorum advocatus reponit sequentibus : Actio fiscalis bimembris esse videtur, verberationis scilicet, vel attentatis mariticidii et magiae ; primum quidem in aliqua parte etiam per illam recognoscitur, quod scilicet..... ipsum .....Q sed cum exposita

crudelitate factum esse negabat, nec per inctam recognoscitur

■) Az eredetiben kiszakadva.

et hoc ex eo, quod maritus illam prius verberaverit, uti ambo recognoverunt, sufieri d e b e t; quo ad aliud membrum : varias quidem remotas circumstantias testes inferunt, sed nihil de crimine actionali probent, quare siquidem negotium hocce probas luce meridiana clariores requiret, talibus non existentibus et propria invinculatae blateratione sine corpore delicti nihil operari valente, cupit eandem simpliciter absolvi. Quod aliam porro Panda vocata, nihil nisi hujus prioris blateratione prodit, qua ex praemissa ratione, pariter nihil operatur, quare hanc absolvi cupit.

Pro Actore : Primum criminis membrum, licet pars prima inctae coram figura inclyti judicii qualificare vellet, clarum est, et quod ad secundum siquidem pro tortura indicia sufficientia evenirent, cupit partes inctas sententia interlocutoria mediante torturae subjici reservatis reservandis.

Pro inctis : primum actionis membrum plane in nullam considerationem venire potest, qui maritus prius verberavit uxorem et illa justo dolore incitata reverberavit, quod ambo recognoverunt in figura judicii et nec testes aliud inferunt ; membrum secundum

pariter cessat, quia indicia ad torturam in articulo 60. Praxis Criminalis descripta non reperiuntur : quare cupit, ut supra, tam hujus, quam alterius absolutionem.

Procurator actor inhaeret prioribus et dicit : circumstantias actionalis magiae inditia efficienter applicabiles esse etiam punctis, articulis praecitati Praxis criminalis 60, eo quod primo, variae res usui alia minus applicabiles in domo repertae s in t; secundo, quod in inquisitione sub *B)* mentionatam puellam prius convalescere non posse, nisi magiam percipiat, itaque aliud inferri non potest, quam eadem instruere voluerit; tertio, quod quibus minata sit, gravis *) petit, ut prius.

Pro inctis quod probae praeattactae cum Articulo 60.

non conveniant sequenti patet, quia hoc nulli magicum nocumentum minabatur, nullae res tales apud eam repertae sunt, quae autem praetensivae tales allatae sunt, nullatenus pro magicis probatae s u n t; observatur ultro : testes esse singulares et de distinctis rebus fatentes, quare nullatenus probam integram efficiant; quare, ut supra, testes duodecimas semet per illam corruptam esse praetendit et ideo ex passione fatetur, per consequens fassio ejus subsistere nequit.

In causam Judithae Vásárhelyi, Pauli Szilágyi consortis et puellae Annae Kis-Marjaensium, veluti praetensarum sagarum.

q Valószínűleg kimaradt a szövegből: morbus consecutus est.

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

5 3 9

Deliberatum e s t :

Adstantes reas de actionali crimine magiae accusatas adductis fiscalibus probis in tantum gravatas, quod finem in illum, ut herbarum vires cognoscere possint, serpentes procurasse, comedisse fassiones testium feruntur. Carpento verum aurato se vertas et intra brevissimum temporis spatium nonnullorum milliorum itinera conficere posse narraverint, variaque ejusmodi figmenta diversis vicibus efutiverint ac alias res superstitiosas inter commune vulgus communiter patrari solitas hae quoque patrav erint; res item nonnulli, uti plumae colligatae et quasi contextae sigillatas et aliae minutiae apud illas sint repertae : quia nullus tamen nunquam effectus minarum probaretur ; neque res praemissae apud reas

repertae et per carnificem visitatae pro magicis haberentur ; sed nec aeque per carnificem visitatae stigmata quaedam repertae fuissent: committenter neque sufficientia ad torturam indicia, multo minus infligendam ordinariam poenam probae essent; atque adeo magis pro impostoribus agnoscendas; sed pro dato scandalo et futura eorum correctione utramque sigillatim 100 ictibus scuticae pulsandam taliterque dimittendam decerni.

(Eredetije Biharmegye levéltárában.)

CDXXIII.

Marosvásárhely, 1752.

Farkas Borbála boszorkányperének aktái.

A per első tárgyalása.

Anno 1752. die 12-ma mensis Aprilis. Causa levata prudentis ac circumspecti domini Georgii Székely de NagyBánya causarum liberae regiaeque civitatis Marus-Vásárhely publicarum directoris a dicto officio ut actoris contra et adversus feminam Barbaram Farkas de alio nomine per praesentem captivam ut I.

Farkas Borbála perének első tárgyalása.

Pro procuratore Sigismundus Kováts de Kál per quem a. praemissa protestatione solemni actionem contra praefatam inctam proponit sequentibus : Az incta divinarum humanarumque legum reverentia et timore spretis önön magát diversis in locis temporibus et occasionibus, de quorum specificatione hic et nunc protestatur, közelebb pedig itten MarosVásárhely városában in hoc anno praesenti 1752. in mense Martio de ipsis 5 4 0

diebus protestatur, Isten ő felsége és emberek előtt is utálatos,, de irtóztató bűvösbájos boszorkányi véteknek nemében magát elegyíteni, abban élni s leledzeni sok istenfélő embereknek, gyermekeknek és barmoknak ártalmára nem átallotta s nem szégyellette, mely istentelen és gonosz cselekedeteit data in eum finem legitima exmissione az Isten ellen cum omnibus congr. circumstantiis téjendő bővebb declarationval doceálni és demonstrálni kész leszek, doceálván megkívánom a jure, hogy primum et ante omnia ad extradandos socios et socias complices megtorturáztassék, post nudum vizi próbára vettetvén, in terrorem

et exemplum aliorum et aliarum in simili crimine degentium hominum megégettessék és meghaljon et per ad ulteriora A. liceat verbis vel scriptis si necessum fuerit plura.

Praescripta captiva incta in persona comparens negat actionem praescripti domini actoris, adeoque :

Deliberatum.

A. exmittitur ad 8-um, etiam i. si libuerit.

Az jövő pénteken x)

K ív ü l:

1752.

Directorok pere Farkas Borbála ellen.

Criminale.

Tanúkhoz intézet kérdőpontok.

Utrum super eo.

l mo: Tudja-é az tanú, bizonyosan látta-é szemeivel világosan, vagy disinteressatus jó hírű nevű emberektől hallotta-é, hogy mostan ezen M.-Vásárhely szabad királyi városában, azon város tömlöczében detentioban lévő Farkas Borbára asszony néhai strenuus Dési Gergely ő kigyelme relictája, itt M.-Vásárhely városában, avagy másutt is akárhol, diversis vicibus locis et temporibus, de quorum distincta enumeratione protestatur, boszorkányi bűvösbájos mesterséget gyakorlott volna ?

2d0: Ha gyakorlott, hol, mikor és micsoda helyen, mi formában gyakorlottá, éjjel-é, vagy nappal ?

3ti0: Signanter in hoc anno praesenti 1752 in mense Martio, de die protestatur, kiknek gyermekét, vagy barmát, mi módon rontotta, vagy vesztette, nyomorította meg ?

') Az eljárás folytatásának feljegyzése itt félbe szakad.

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

4tű: Mindazon dolgokért, kik vádolták és fogatták el és azok az vádlók haragosi-é az exponensnek, szavok bé-vehetők-é, avagy ellenben gyanús személyek, káromkodók, istentelenek et culti omnibus congruis circumstantiis.

A vádhatóság tanúi kihallgatása.

Amplissimi, prudentes item circumspecti domini, domini nobis colendissimi!

Notum facimus praesentibus dominationibus vestris, quod cum nos ad requisitionem legitimamque petitionem ordinariam in hac civitate M.-Vásárhely directoris d. Georgii Bányai alias Székely ab officio directoratus penes litteras sive suae majestatis comprehensum, ad domum civilem d.

Stephani Nagy alias Szabó in dicta civitate plateaque vulgo Szt. Király nominata in vicinitatibus ab una Stephani Görög, ab altera vero partibus Michaelis Bárdosi civium situatam et extructam ad recipiendas nonnullorum testium fassiones accessissemus, ibique vigore literarum compulsoriarum suae Majestatis sacratissimae, quibus uti tenemur et par est obedire satisfacereque volentes in hoc anno 1752. die vero 17-a mensis Aprilis, testes infraspecificatos coram nobis accessissos, exacto prius ab iisdem firmissimo juramenti sacramento, juxta utri puncta per ante dictum d. exponentem nobis exhibita et porrecta examinavimus certitudinemque veritatis ab iisdem receptam, sequenti serie descripsimus.

Utrum cum compulsorio mandato sunt inclusa.

1.

Testis civis Josephus Trincseni centumpater, annoium circiter 44. L. c. i. e. f. ad utri puncta. Ezelőtt egy nehány esztendővel még az más feleségem idejébe megáldván Isten egy leány magzattal, az kérdésben forgó személy offerálta magát azon alkalmatosságra, de akkori feleségem meg nem fogadta, hanem mást adhibeált az magzatnak dajkálkodására s curálására, azonban csakhamar azután, hogy megkeresztelték, az szájjá békócsolódott annyira, hogy nem szophatott, recuráltam az mostan incaptivált személyhez s házamhoz is híttam, ha valamint curálhatná az gyermekecskét, a minthogy el is jü tt s megnézte, első szavával azt mondotta, hogy ehez a gyermekhez lüdérczek s boszorkányok járnak, én ehez nem tudok, hanem Thordai Sámuelnét kell hivatni, ő talám

meggyógyítja, a minthogy én őtet is hivattam s ketten osztán úgy fogtak az gyermeknek curálásához s előttünk vad petrezselyemmel s egyébbel timporált orvossággal az gyermekecskét kötötték, kenegették s akkor azon nyavalyából meg is gyógyult, hanem azután az himlőben halt meg. Mostani feleségem 5 4 2

MAR0SV ÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

mel is pedig megáldván Isten egy fiú magzattal, az is nehéz nyavalyákban esvén s az mint mondották, vesztés lévén rajta, hasonlóképen curálásáért requiráltam az utrumban specificált captiva asszonyt, noha nehezen, de ugyancsak eljütt osztán kérésemre s megnézvén a gyermeket, holmi füveket mondott, hogy azzal orvosoljuk s orvosoltuk is az ő tőle javallott füvekkel s vagy három napig látszott is gyógyulni az gyermek, de azután ismét rosszúl kezdett lenni, s hívattam s hittam is magam, hogy lásson az gyermekhez újólag s el is jü tt s fejér írral megkente, de a kenés után egyik lába eldagadott s az egyik szeme is kifolyt s látszott is az gyermeken mikor megholt is az kezének helye a mostani captivának, a mint erősen a kenés közbe megnyomta az mellit s el merem mondani, hogy az keze miatt holt meg, mert noha azelőtt is rosszúl volt, de kenése után sokkal rosszabbúl lett s másnap déltájba meg is holt s akkor ilyen szókot is ejtett a mostani captiva: látjátok, ha engemet hívnátok, az ti gyermekeitek nem halnának oly hamar meg, s ugyanazon alkalmatossággal azt is mondotta, ezt az gyermeket Thodorné a disznópásztorné süti, főzi.

2-da testis femina Catharina Kováts annorum 24.

consors Stephani Trintseni. L. c. j. e. f. ad 2-dum memb.

uti maritus ejus hoc addito. Most az elmúlt csötörtökön az kérdésbe forgó captiva asszony számára égett bort kérvén tőlem egy asszony, minthogy még akkortájba vásárom sem volt, nem adtam. Azután haza mentem s az pinczéből egy kevés sert akarván felhozni, hallottam rettenetes szuszogást a pinczében három versben, szélyel néztem, de semmit sem láttam s az uramat kiáltottam ijedtségembe, annyira megirtóztam ; mikor pedig megkente az gyermeket, az kenés után láttam, hogy a kemencze kürtője táján hopiczálta, mi szándékkal cselekedte, Isten tudja.

3 testis civis et centumpater Stephanus Szathmári alias Szőcs annorum circiter 50. L. c. j. e. f. ad omnia. Én semmit egyebet nem tudok az mostan detentioban lévő Farkas Bor-bárához, hanem egy alkalmatossággal az fiamnak hirtelen megdagadván az lába, arra

tanítottak mások, hogy s. v.

vizeljék az csizmájába s kössék az kürtőbe s úgy is cseleked-tettem s másnap oda jü tt az kérdésben forgó személy s az gyermek lábát látván, ő is azt jovallatta, hogy mossuk s. v.

sós húggyal s meggyógyul. Caeteris nem tudok azon személyekhez semmit, hanem másoktól hallottam, hogy tudákos volna, 4. testis civis Michael Szilágyi annorum 34. L. c. j. e, f. ad omnia. Én magam semmit sem láttam s nem is tudok hozzája, hanem Csiszár János ő kegyelmétől hallottam, hogy

egynéhányszor éjtszaka kínozta, gyötörte az feleségit s látta maga is, mert még az tűz akkortájba csillámpozott s ki sem aludt volt. Caeteris nihil praeter audita.

5. testis honesta foemina Juditha Kuthi Georgii Csiszár civis consors annorum 30. L. c. j. e. f. ad 1-mum. Azt tudom mondani, hogy ennekelőtte circiter 4 esztendővel, mikor circiter 4. vagy 3. napon gyermek ágyban fekünném, fényes nappal vecsernye után én az ágyba feküvén, hallék zördülést s ki fordultam az fal felől s láttam szemeimmel, hogy a kérdésben forgó captiva Farkas Borbára s ágy előtt áll s az gyermekemet meg is fogta vala, hogy elvigye s én is megfogtam az gyermeket s nem engedtem s kiáltottam s én míg béjüttenek hozzám az kiáltásra, az alatt Farkas Borbára oda lett az házból ; caeteris nihil.

6. testis honestus civis Samuel Petri, annorum circiter 38. L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita.

7. testis foemina Elisabetha Szathmári Samuelis Petri consors. Annorum circiter 26. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

8. testis honestus civis Laurentius Szabóann orum circiter 55. L. c. j. e. f. ad omnia. Én egyebet a kérdésben forgó személy iránt nem tudok, nem is láttam, hanem egy alkalmatossággal, csakhamar azután, hogy az kérdésben forgó személyt megfogták, az öccse az captivának, az feleségem bészólítására béjövén házomba, innya adott nékie s én találám mondani, azért fogták meg nénédet, hogy azt mondják, hogy boszorkány, azon szó után kifordulván feleségem az hátulsó házba s megint visszajüvén onnét, méné az esős cseberhez s egy kisség megfogván kézivel, azomban úgy el esik s az

esős cseberben lévő víz is csebrestől edgyütt reá omlik, mintha valaki szántszándékból cselekedte volna s én osztán ezen casus után kiűzém az öccsét házomból. Caeteris nihil.

9. testis honesta foemina Elisabetha Koronka producentis consors, annorum 48. L. c. j. e. f. uti maritus ejus.

10—

a honesta foemina Elisabetha Szigethi consors Martini Erszényes, annorum circiter 40. L. c. j. e. f. Egyebet nem tudok, hanem az elmúlt esztendőbe, mikor gyermekágyba feküdtem volna (való, hogy aludtam), de a kérdésben forgú személy úgy megnyomott s rázott, hogy az ágy is lógott belé, ezt pedig azért gondolom, hogy cselekedte, hogy őtet nem hívtam azon alkalmatosságra. Caeteris nihil.

11—

a testis honesta foemina Barbara önadi, consors Michael Berekszászi civis annorum 29. L. c. j. e. f. Azt tudom mondani, hogy ennekelőtte circiter 12 esztendeje, egy gyermekemet ő kuruslotta volt meg, hogy bábaságra őtet nem hivattam, mert minthogy szája békócsolódása mián nem szop 544

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

hatván az gyermeke, reá lévén az gyanúm, hivattam, hogy orvosolja meg, elsőben nem is akart jűni, de azután ugyancsak keményen reá izenvén eljütt s ő mindjárt bénvult az gyermek szájába, de más senki bé nem nyúlhatott s ő igazított orvoshoz is Bögözbe, hogy vigyük oda s oda is vittük s ott meg is gyógyult volt az gyermek s azt mondotta azon orvos, hogy az világon annál nagyobb vesztés nem volt, az milyennel azt az gyermeket megvesztették s az kézit, lábát is megzsugorították volt. Caeteris nihil.

12. testis honestus juvenis Josephus Hegedűs alias Szíjgyártó, annorum circiter 21. L. c. j. e. f. Egyebet nem tudok mondani, hanem az elmúlt fársángon (az mint nékem beszéllették) egy lakodalomba megboszantották az ifjú legények az kérdésben forgó captivat és mikor én jüttem volna haza felé az utczán késő időtájba, egy fekete kutya megtámadott s eleget vertem hozzá, de meg nem üthettem s míg gyerty át hoztak ki az utczára, oda lett s eltűnt.

13. testis honestus civis et centumpater Martinus Benkő, annorum 41. L. c. j. e. f. ad omnia. Ennekelőtte öt esztendővel circiter

megzsugorodván keze, lábai egyik kis gyermekünknek, minthogy az mostani captivához volt gyanúnk, hivattuk s cogaltuk keményen megijesztvén, hogy tapogassa meg s elsőbben nem akarta, de ugyancsak megtapogatván, úgy kezdett gyógyúlni az gyermek s erről gyanakszom, hogy ő kuruzsolta volna meg.

14. testis honesta foemina Juditha Görög, consors praescripti producentis testis. Annorum circiter 30. L. c. j. e. f.

Az kérdésekre azt tudom mondani, hogy ennekelőtte, mintegy öt esztendővel, béjűvén hozzám a mostani captiva, kér egy poltúrát, hogy adjak, de uram otthon nem lévén, nem adhattam nékie, az kis leányom akkor már mintegy fél esztendős lévén, friss, ép állapottal volt és egy óra múlva az kérdésben levő személynek házamtól elmenése után mindjárt kirontotta az nyavalya, keze, lába megzsugorodott s míg oda nem jü tt s meg nem tapogatta, addig nem is é p ü lt; láttuk azt is, az kik az házban voltunk, mikor még az említett leánykámmal viselős voltam, tartottam az házba egy tyúkot és egy estve az rúdról, az hová szokott volt ülni, úgy csapták az ház közepibe az tyúkot, hogy mindjárt megholt, úgy egy bornyúm-nak is az nyakát kitekerték s annyira, hogy az háta gerinczé-nél volt az szeme és osztán agyon is kellett veretnem ; ezen cselekedeteket az mostani captivától tétetni nem egyébért gyanakszom, hanem, hogy bábaságra tőlünk nem adhibéálta-to tt volt.

15. testis honestus civis Michael Varga alias Tyúkosi,

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

5 4 5

■annorum 60. L. c. j. e. f. ad omnia. Ennekelőtte megnyomorodván egy kis gyermekem, minden gyanúnk az kérdésben forgó asszonyra volt, bogy ő vesztette meg, minthogy akkortájba házunknál járt, az mint feleségem mondá.

16.

testis honesta foemina Borbára Győrffi, consors

Michaelis Varga praecedentis testis, annorum 30. L. c. j. e.

f. ad omnia. Egyebet nem tudok mondani, hanem ennekelőtte circiter 9 esztendővel egy reggel hozzám jővén a mostani captiva Farkas Barbára, senki otthon nem lévén, hanem csak én s egy két esztendős gyermekem, sokat beszéllett ott s még gondoltam

magamba, hogy akármit beszélj, de most semmit se adhatok ; egy kevés idő múlva elmenvén tőlem s én az kérdésben forgó személyt kikésérvén az házból, mikor visszamentem volna, láttam, hogy az gyermekem az pádról leesett az földre s az szék lába közé béesett s azon esés miá úgy eldagadazott, hogy csak olyan lett, mint egy tőke, sokat jártam az praesens captiva után, hogy gyógyítsa meg, de meg nem kaphattam, másokat is reá kértem, hogy küldjék hozzám s egykor ugyancsak béjűtt hozzám s mindjárt kezdette mondani, hogy az kegyelmed gyermeke erősen elesett s azért gyógyúl nehezen, ugyancsak ő nem akarván semmivel orvosolni, más orvoshoz vittem s holmi füveket azon orvos mondván, azzal gyógyítgattam s azt is mondotta azon orvos oláhné, hogy nagy vesztés vagyon rajta.

17-a testis honesta foemina Sara Fülep, Sigismundi Petri civis consors, annorum circiter 29. L. c. j. e. f. ad omnia.

Az elmúlt esztendőben, hogy az kérdésben forgó személyt bábaságra nem hívtuk volt, mind magam azolta s mind gyermekem rosszúl voltunk s most is olyan nyomom, hogy csak alig van miá s meg is mondotta az szolgálómnak s leánykáimnak, hogy csak várjatok még, mert nem hittatok engemet, de megbánjátok s olyan gyanúm vagyon reá, hogy az ő keze miatt vagyunk, mint én s gyermekem rosszúl.

18. testis honesta foemina Sara Marton, Stephani Nagy alias Csókái consors, annorum circiter 56. L. c. j. e. f. ad omnia nihil, hanem másoktól hallottam, hogy olyas kuruzsló személy volna.

19. testis honestus civis Franciscus Elek, annorum 52. L. c. j. e. f. ad omnia nihil, praeter, hallottam másoktól, hogy fel akarta magát akasztani.

20. testis honesta foemina Catharina Borbély, proximi praecedentis testis consors, annorum circiter 40. L. c. j. e. f.

Ad omnia nihil certi.

21. testis honestus civis Stephanus Pataki annorum 40. 1. c. j. e. f. ad omnia nihil.

K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

3 5

5 4 6

22. testis honesta foemina Juditha Késcsináló, annorum 35. L. c. j. e. f. ad omnia. Ennekelőtte, circiter mintegy három esztendeje, én mellettem lévén öreg asszony egy alkalmatossággal kérte uramat, hogy varr ja meg az csizmáját és akkor meg nem varrhatván, kezdé nekem mondani az kérdésben forgó személy ifjú asszony, nem varrá meg urad az csizmám,, de még bizony megvarrná, ha varrh atna; ez után az szavai után, csakhamar az kis gyermeknek úgy elhalaványúlt s erőtelen lett az fél karocskája, mintha elvágták volna s én magam béhíván, úgy kéné meg egy kis vízzel s mindjárt jobban lett az karja, de ugyancsak azon éjjel mind az két lába úgy megzsugorodott, hogy fél esztendeig mind úgy kellett véle nyomorogni ; egy alkalmatossággal ugyancsak felkeresvén uram az mostani captiva személyt, hozzánk hívta s valami fűvel megkenvén az lábait, másnapra az gyermekem lábainak semmi gondja nem volt.

23. testis honesta foemina Elisabetha Szima, Martini Kádár civis consors, annorum circiter 55. L. c. j. e. f. ad omnia. Az kérdésekre azt tudom mondani, hogy az kérdésben forgó személy, az leányomnak első megbetegedése tájba sokszor járt házunk előtt alá s fel s kérdezte, ha megbetegedett-é s kit hívnak öreg asszonynak, én arra azt feleltem, meglátjuk akkor, azután megbetegedvén az leányom, hogy őtet nem hívtuk, csakhamar megholt az gyermekecske is és az gyermeknek holta után az a leányomat éjtszaka az ágyba meg-csipőcskölte s nehezen vettem osztán reá, hogy az leányomat megkenje s mihelyt megkente, mindjárt jobban lett s nékem azt mondá, látja kegyelmed nagy asszonyom, ha engem hívtak volna ide, most is élne az kegyelmed leányának gyermeke, én arra azt mondám, eleget kerestük kegyelmedet, de nem találtuk.

24. testis honestus civis Josephus Kassai alias Varga, annorum circiter 30. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok mondani, hanem vagyon már fél esztendeje s két hete, hogy fekszik az feleségem, kinek bábája is az kérdésben forgó személy volt s nem állhatván ennyi betegséget, zúgolódtam s gyanakodtam, hogy talán az bába csinált valamit nékie, s egykor találkozván az piaczon véle, kére tőlem egy petákot, de nem adhattam, mert nem volt, hanem két polturát mástól kértem, azt oda adtam nékie, azután oda jü tt kenni az feleségemhez, de az kenése után még rosszabbúl lett sokkal, mert ketten tettük az ágyba is, azután, noha annakelőtte pálczával támaszkodván, csak eljárt az házba, én elmerem mondani, hogy Farkas Borbára kurusolta meg az feleségemet s fel is hántam nékie az házamba s szemibe is megmondottam, hogyha meg nem

gyógyítja az feleségemet, megfogatom, **MAROSVÁSÁRHELY,** 1 7 5 2 .

5 4 7

melyre az kérdésben forgó személy azt felelte, inkább egérkövet vészén, megégeti magát, vagy felakasztja, vagy az Marosba ugrik, mintsem őtet úgy perzseljék meg, mint az disznót.

25. testis honestus civis Joannes Csiszár annorum 37.

L. c. j. e. f. ad omnia. Én nékem mondhatom elég vitám (?) volt az detensióban levő Farkas Barbárával, mert nékem két gyermekemet is mikor akart megnyomorítta, az mikor megharagudott, mikor pedig keményen fogtam az dolgot s fenyegettem, hogy megfogatom, könnyű kenésével helyre állította nyavalyáiból, engemet is és feleségemet sokszor éjtszaka az ágyba megnyomott; egykor ugyancsak megszorítván én őtet s keményen megfenyegetvén, hogy mindjárt vasba veretem s kényszerítettem, hogy többször ágyamba meg ne nyomjon, mert így s így cselekszem véle, azt fogadá s azt mondá, hogy többször meg nem nyom az ágyba, csak mondjam meg annak a félszemű asszonynak is, hogy ő is tegye le magát.

26. testis honesta foemina Anna Pataki consors praecedentis testis annorum 28. L. c. j. e. f. uti maritus ejus, hoc addito : én semmit sem aludtam, csak úgy feküdtem az ágyba s személye szerint láttam az kérdésben forgó személyt, hogy reám jü tt s megnyomott, még az tűz világolt s el sem aludt volt s az gyermek mellett reám került az ágyba s meg kiáltottam az uram at: uram kegyelmed aluszik s engem máj d megöl vala Husim Boricza.

27-us testis honestus civis Martinus Gyöngyösi, annorum 46. L. c. j. e. f. ad omnia. Én az kérdésekre azt tudom mondani, hogy ezelőtt 12 esztendővel gyermekágyban lévén az feleségem, Nagy Jánosnénak az anyját reá kérte volt mostani captiva Farkas Borbára, hogy őtet fogadjam öreg asszonynak feleségem mellé, de én azt nem cselekedvén, egy éjtszaka felette rosszúl kezdett lenni az feleségem, melyet én gyanítván, hogy ő csinált valamit, utána mentem s valami nehezen reá vettem s fel is jü tt s megkente feleségemet s harmad napig a kenés után jócskán is volt, melyért fizettem is nekie 4 sustákot, de azután ismét recurrált az fájdalom s újjólag felkeresvén iterato fizettem nékie 4 sustákot, hogy kenje meg, ekkor is vett pihenést, de ugyancsak az nyavalyája idő múlva meg újult, utoljára megunván az utána való járást, arra tanítottak, hogy s. v. feleségem ganéljék s vizeljék csizmájába s köttessék az füstre és az szüle fog

compareálni; úgy is lett az dolog, mert csakhamar elé termett azután az szüle, fát kért, kenyeret, pénzt, de ekkor semmit sem adtunk, hanem mentem Bözödbe egy orvos emberhez, az tanított holmit orvosságra,-

avval curaltam feleségemet s úgy épült, az mint épült.

35*

5 4 8

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

28-a testis honesta foemina Elisabetha Forrai, Martini Gyöngyösi consors praecedentis testis, annorum 37. L. c. j. e.

f. ad omnia uti maritus ejus.

29. testis honesta foemina Sára Béres, Michaelis Szathmári alias Mészáros consors annorum circiter 40. L. c. j. e.

f. ad omnia nihil certi.

30. testis honestus civis Georgius Sáfár, annorum 20.

L. c. j. e. f. ad omnia nihil certi.

31. testis honesta foemina Sára Tollas, Martini Verebélyi junior consors, annorum 20. L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita.

32. testis honestus civis et centumpater Michael Medgyesi, annorum 42. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

33. testis honesta foemina Juditha Forrai, Joannis Vég civis consors, annorum 22. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet az kérdésben forgó személy iránt nem tudok, hanem egy alkalmatossággal gyermekágyban lévén, ugyanekkor 6 volt öreg asszonyom is, bejűvén hozzám, pénzt kért, de nem adhatván, azon éjtszaka az kis gyermekemnek megzsugorodott az lába s meg is holt az gyermek; mikor béhozta volna, majd erővel az uram, hogy gyógyítsa, s. v. csak azt felelte, eb-szar, kutyaszar, nem jól kötöttétek s attól van; ugyanezen alkalmatosságkor azt is mondotta nékem, úgy megkennélek, hogy egy szempillanatra elmenne az véred s meghalnál s akkor mit beszéltünk az urammal felőle, másnap megmondotta, hogy ti ezt s ezt beszélitek felőlem, ugyanakkor ilyen szókat is monda nékem: leányom a szemetet benn ne hagyjátok,

mert az boszorkányok alája ülnek s mind jól tudják, mit beszélnek felölök.

Még ugyan most utolszori gyermekágyamba, hogy egészen meg nem fizethettem nékie, megharagudott, egy czipó kenyeret sütöttem nékie, azt a ládára lecsapta s ezt mondotta, haragudjatok, csak a kis gyermek ne haragudjék s azonban az mint az kis gyermeket az ölömbe tartottam , azt mondá nékie, nesze neked álom s azoltától fogva mind foly a füle máig is s mások is mondották nekie, hogy gyógyítsa meg az fiacskámat, azt felelte, gyógyítsa az ördög.

34. testis honestus civis Paulus Bonyhai, annorum 39.

L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita.

35. testis honestus civis Franciscus Vadadi, annorum circiter 28. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok, hanem hallottam Bajnóczi Györgynétől az anyósomtól, hogy azt mondotta az kérdésben fennforgó személy felől, hogy boszorkány, caeteris nihil praeter audita, hanem azt el meri mondani az feleségem, hogy az ő keze miatt holt meg az második fiacskánk.

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

5 4 9

36. testis honesta foemina Anna Bajnóczi consors proxime anteauditi testis annorum 22. L. c. j. e. f. uti maritus ejus auditus.

37. testis honestus civis Andreas Lantos, annorum 36.

L. c. j. e. f. ad omnia. Azt tudom mondani az kérdésben forgó személy iránt, hogy mikor az kis gyermekünk rosszúl volt s vagy egyszer, vagy másszor azon személy bévetette hozzánk magát panaszalván nekie az dolgát s ha valamit adhattunk, egy kevés ideig jól nyugodt az gyermek, holott sokszor egész éjtszaka sem nyughattunk sírásától, caeteris nihil.

38. testis honesta foemina Juditha Bajnóczi, consors Andreae Lantos praecedentis testis, annorum 28. L. c. j. e. f.

uti maritus ejus, hoc addito, egy alkalmatossággal olyan rosszúl volt az fiam, másfél esztendős lévén, hogy ugyan dúdolt kínjába, réá mentem Farkas Borbárára s szép szóval oda híttam, hogy valamit tégyen az gyermekkel s egy gesztenyét ketté harapott s az szájába tette rágva, azontúl meggyógyult az gyermek.

39. testis honestus civis Michael Bajnóczi, annorum 42. L. c. j. e. f. ad omnia. Az kérdésben feltött személy iránt azt tudom megmondani, hogy harmadikszori betegülésekor az feleségemnek, sok részegeskedési miá, hogy nem hivathattam Farkas Borbárát, úgy megvesztegette vala egy circiter két esztendős gyermekecskémet, hogy egész öt esztendős koráig salva venia mindenütt házba s akárholt, elment az ganéja, egykor megszorítván s keményen fogván, én az dolgot mondván, hogy mindgyárt megfogatom, ha nem teszen róla, melyre azt feleli s. v. ebszar, kutyaszar, mindent az szülékre fogtak s künn az utczán lévén az gyermekem is, ezen feddődéskor csak megtapogatja téltúl az gyermeket s azon nyavalya mindgyárt cédáit róla s most is már jól van.

40. testis honesta foemina Sara Petri, annorum 40.

L. c. j. e. f. uti maritus ejus, addito, hogy eleget fenyegetőzett, hogy őtet nem hítták volt bábaságra, hogy ide hátrébb így lesz, amúgy lesz.

41. testis honestus civis Martinus Várbeli, annorum 36. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok, hanem az Farkas Borbára bábaságában az kis gyermekemet erősen megvesztették volt, hogy kezei, lábai megzsugorodtak volt úgy, hogy másnak kellett meggyógyítani, de kitől esett, azt nem tudom, az kérdésben forgó személytől-e, vagy mástól.

42. testis honesta foemina Elisabetha Kádár, Michaelis Balás civis consors annorum 25. L. c. j. e. f. ad omnia. Azt tudom mondani, hogy az kérdésben forgó személy, hogy nem volt betegülésemben hivatalos s be nem eresztették hozzám,

harmadnapra az gyermekem megholt s azután láttam magam is az ágyam előtt állani Farkas Borbárát s úgy meg is nyomott, hogy nem is szólhattam s míg oda nem hívtuk, mind rosszúl voltam, de hogy megkent, meggyógyultam s azt mondotta, hogy csak őtet híjják, mert nem lesz semmi nyavalyám s ezt is asszony anyámnak mondotta, hogyha elébb őtet hívták volna, máig is élne az gyermekem s elmerem én is mondani, hogy csak az ő varázslása miá holt meg az gyermek.

43. testis honesta foemina Elisabetha Dobolyi, Sámuelis Pető civis ˆonsors, annorum 30. L. c. j. e. f. ad omnia. Mikor egyszer

gyermekágyban lettem volna s nem bánt úgy vélem, a mint kellett volna, kéntelenítettem mást hívatni, melyért úgy megharagudott, hogy az kis gyermeknek a két szeme így folyt, mint az m arháknak; ezen cselekedetiért az én uram foggatni kezdette s fenyegette, hogy megfogatja s úgy tanított osztán orvosságra s azzal orvosoltam az szemét s úgy gyógyúlt meg.

44. testis honesta foemina Catharina Szállosi, Andreae Fekete consors civis, annorum 16. L. c. j. e. f. est ad omnia.

Egyebet nem tudok mondani, hanem mikor mellettem bábáskodott, az gyermekem mind eldagadozott s egykor megfenyegetém, hogy megfogatom, ha meg nem gyógyítja, azzal megharagudván elment házamtól s az gyermekemnek mind le-hámlott az bőre, de a szeme máig is rosszúl van s eleget is fenyegette az olyan állapotba levő asszonyokat, hogy így s amúgy bánik, ha őtet nem híjják.

45. testis honestus civis Stephanus Kerekes alias Szőcs, annorum 45. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

46. testis honesta foemina Eva Szalontai, annorum circiter 38. L. c. j. e. f. uti maritus ejus pariter nihil.

47. testis honestus civis Stephanus Sós annorum circiter 32. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

49. testis honesta foemina Catharina Harkó, Georgii Bajnóczi consors, annorum circiter 50. L. c. j. e. f. ad omnia.

Azt tudom mondani az kérdésben forgó captiva személy iránt, hogy mikor az második fiammal feküdtem, az mostani captiva asszony volt mellettem és az első ganéját az csecsemő

gyermeknek láttam, hogy egy forgácsra vette s feltette az kemencze hátára s kifordúlván az házból, hogy az tekenőből az feredő vizet kiöntse, azalatt mondám uramnak, hogy azt az forgácsát vesse az tűzbe az kemencze hátárúi s bé is veté és mikor a szüle bejütt volna, mindjárt mondá, miért veté kegyelmetek azt az tűzbe, s akkor el is mene mindjárt, a bűzit nem állhatván; azután odajővén, ismét azt mondá iránta, hogy ő azt azért cselekedte, mert Apáczainé harag

szik, hogy őtet nem hítták bábaságra s ő kérte reá, hogy nekie vigye az mással együtt s két máriást ad érette, de ugyancsak az másom (!)

oda lett, noha az uram övig ásta volt az földbe s mégis elvitték s olyan kuruslást vittek vele végbe, hogy három egész esztendeig az fekélyből urastól ki nem tisztúl-hattunk.

50. testis honestus Joannes Lénárt, annorum circiter 24. L. c. j. e. f. ad omnia, nihil praeter, hogy az elmúlt fársángon egy lakodalmi alkalmatossággal az ifjú legények bolon-doskodtak véle, hallottam, hogy egy fekete kutya megtámadta volt az utczán Hegedűs Szíjgyártó Józsefet s Nemes Jánost, de miféle kutya volt, nem tudom.

51. testis honestus civis Joannes Erszényes, annorum 44. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok, hanem most az elmúlt téli alkalmatossággal egy éjtszaka hallom, hogy mozog az feleségem s azon felkiáltottam s még az tűz égett s kérdem, hogy mi lelte s mit csinál, azt mondá, hogy az kürtőn jü tt be Rusinka s úgy megtücskölé s az keresztelés után az kis gyermekecskénknek is megsugorodott az keze, holott azelőtt épen volt, s meg is holt nem sok idő múlva az gyermek, de mitől s ki által azt nem tudom ; gyanúnk az mostani captiva asszonyra volt.

52. testis honestus civis Stephanus Hegedűs alias Szőcs, annorum 38. L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita.

53. testis honesta foemina Anna Csiszár annorum circiter 26. L. c. j. e. f. uti maritus ejus 51. testis, hoc addito: bizonyosan nem emlékezem réá, aludtam-é, vagy ébren voltam, mikor megtüpöcsköltek, de azt tudom, hogy az fiacskámnak semmi hibája nem volt, mikor született.

54. testis honesta foemina Catharina Dobolyi, Martini Farkas consors, annorum circiter 42. 1. c. j. e. f. ad omnia.

Egy alkalmatossággal béjűvén hozzám Farkas Borbára, égett-bort kér vala tőlem, de azon kérésére én megszidtam, ezt mondván : adok tüzet az hátadra, melyre azt kérdé : miért ?

Azért mondom neki, hogy az Pető Sámuelné öcsém gyermekinek megetted a szemit, melyre sok szántolódásom után csak azt mondá, ki mint főz, úgy eszik s nem az kegyelmed gyermeke, hogy úgy sajnálja.

55. testis honestus civis Michael Benő civis (!), annorum 36. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet az kérdésben forgó személyhez nem tudok, hanem azt láttam, hogy az gyermekecs-kémnek az két közép ujját az balkezitől az szájába dugta s azt szoptatta véle s harmadnapra meg

is hala, az feleségemnek pedig hallottam, hogy mondotta, engemet meg ne cseréljetek, mert megbánjátok ; azt is láttam, hogy az ő kezibe 5 5 2

MAROSVÁSÁRHELY, 1 7 5 2 .

sem sírt az gyermek,, nyugodott, de más ember kéziben nem nyughatott.

56. testis honestus civis et centumpater Martinus Filep, annorum 60. L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita.

57. testis honesta foemina Sara Szíjgyártó, 'consors proxime praecedentis testis, annorum 38. L. c. j. e. f. ad omnia.

Egyebet nem tudok, nem is láttam a kérdésben forgó személy iránt, hanem mikor gyermekágyban feküdnék Balázs Mihályné, én bémentem oda hozzája, minthogy be is hívtak s hallám, hogy az menyecske kiáltja vala az ágyból, ihol van Rusinka, de mi semmit sem láttunk, azután az ura oda hiván s véle megkenetvén, jobban lett. Caeteris nihil.

58. testis honestus civis Martinus Domokos, annorum 40. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok az kérdésekre, hanem egy alkalmatossággal tulajdon szájából hallottam Farkas Borbárának, hogy ezt mondja vala, az én házamba, hogyha úgymond, én lettem volna öreg asszonya, az kegyelmed gyermeke nem vakult volna meg. Caeteris nihil.

59. testis honestus civis Stephanus Kassai, annorum 55. L. c. j. e. f. ad omnia, nihil praeter: Mikor circiter 17 esztendeje már az feleségem gyermekágyban feküdt, a kérdésben forgó személy volt mellette és akkor az feleségem igen megnyomorodott vala, mely nyavalyából mások orvoslása által kiépült, ekkor minden gyanúnk ő reája volt, hogy ő

cselekedett volna valamit, de én nem láttam. Caeteris nihil.

60. testis honesta foemina Elisabetha Nagy consors servitoris civitatis Georgii Illyés annorum 29. L. c. j. e. f.

ad omnia. Én azt tudom mondani az kérdésben forgó személy iránt, hogy mikor én hozzám járt gyermekágyban fekvő

állapotomban, lévén még énnékem akkor egy esztendős fiacskám, azt kezdé egykor mondani, annak az esztendős gyermeknek meg ne

hadd az csecsedet szopni, mert megbánod, én avval nem gondolván, szoptattam az gyermeket, másnap oda jüvén, mindgyárt kezdé mondani, miért szoptattad meg azt az átkozott gyermeket, mert megbánod s meg is siratod ; úgy is lett, mert szavai után circiter két vagy három holnap múlva meg is holt az gyermek, az oldala belyukadván, holott sem seb, sem egyéb valami fekély nem volt rajta, hanem ép, száraz teste volt. Megint ugyanazon alkalmatossággal, a mely gyermekem született vala, kérdezé, nem beteg-é az gyermeked ? Melyre én mondám, de bizony beteg, mert nem szopha-tik, ekkor ezt mondja vala nekem, hogy akasszak egy tőt az csecsem alá az fokával alá, mert az a gyermek soha nem szopig, békócsolódik az szájjá s ezzel kell meghalni s kilenczed napra ez is megholt.

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

553

61. testis civis Georgius Bajnóczi, annorum 50. L. c.

j. e. f. ad omnia uti consors ejus Catharina Harkó 49-ma testis hoc addito: az forgácsát én vetettem az kemencze hátáról az tűzbe.

62. testis honesta foemina Mária Trombitás, Georgii Jakab alias Varga consors, annorum circiter 26. L. c. j. e. f.

ad omnia nihil praeter audita.

63. testis honesta foemina Éva Fazekas, Martini Fekete consors, annorum circiter 36. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok, hanem az kérdésben forgó személy, minthogy neheztelt reám, gyanakszom, hogy egy harmadfél esztendős gyermekemet ő veszte (!) volna meg, mert az úgy elszáradott, hogy csak olyan, mint egy fakép, hittam is ezen személyt gyógyítására, nem jütt, csak azt m ondotta: feresszem; eleget feresztem, de még rosszabbúl van a feresztés után.

64. testis honestus civis Michael Etseti, annorum 60.

L. c. j. e. f. ad omnia praeter audita, hanem egy székely mondja vala, az tájba, mikor megfogták az kérdésben forgó személyt, bizony én vövém ki az nyakából a posztó sályt s fel akarta magát akasztani, s kérdeztem, miért s maga az captiva azt felelte volna, azért, hogy jobb néki, hogy felakassza magát, mintsem megégessék.

65. testis honesta foemina Juditha Domokos consors proxime

praecendentis testis annorum 42. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

66. testis honesta foemina Catharina Bölöni consors Francisci Äts annorum circiter 56. L. c. j. e. f. ad omnia nihil.

67. testis honesta foemina Catharina Szabó, Joannis quondam Nagy relicta annorum 63. L. c. j. e. f. ad omnia nihil certi.

68. t. honesta foemina Catharina Csók consors Gabrielis Molnár civis annorum circiter 26. L. c. j. e. f. ad omnia nihil certi.

69. t. honestus juvenis Joannes Hegedűs alias Szíjgyártó, annorum 23. L. c. j. e. f. ad omnia nihil, hanem azt hallottam, hogy mikor Hegedűs bátyám uram lakodalma volt, akkor megboszantották az legények s talán ő támadta volna meg kutya képibe az öcsémet. Caeteris nihil.

70. testis honesta foemina Juditha Domokos, annorum 46. L. c. j. e. f. ad omnia. Én egyebet nem tudok az kérdésben forgó személy iránt, hanem egy alkalmatosságból béjővén Domokos Mártónék házához, mondja vala, ha ez mellett az gyermek mellett én lettem volna, nem volna vak a szemivei, mert leborítva tették el az mását s azért folyt ki az szeme.

Caeteris nihil.

554

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

71. t. honesta foemina Margaretha Kováts Andreae Sántus civis consors annorum circiter 26. L. c. j. e. f. ad omnia nihil, minthogy én soha beszédes nem voltam véle.

72. t. Georgius Illyés, publicus servus civitatis annorum 48. L. c. j. e. f. ad omnia nihil praeter audita ; hanem egy alkalmatossággal otthon lévén én, mikor az feleségem gyermekágyban megbetegedett, ezen Farkas Borbára ott lévén az feleségem mellett, az feleségem mássának én ástam a gödröt, azon alkalmatossággal nékem tulajdon Farkas Borbára mondja vala, látja kegyelmed, ezt az kegyelmed felesége mássát most úgy eltehetném, hogy soha több gyermeke kegyelmednek nem lenne s az mássa kezibe lévén mutogatja vala nékem abból, hogy még mennyi gyermekem lészen s ezt is mondá, hogy kettős is leszen még. Ugyan mikor megfogtuk Farkas Borbárát, én lévén egyik ott, akkor mondja vala a székely, én vetettem ki a nyakából az kötelet.

73. testis honestus civis Emericus Farkas annorum circiter 37. L. c. j. e. f. ad omnia. Egyebet nem tudok, hanem ezt tudom mondani az kérdésben forgó személyhez, hogy ennekelőtte mintegy két esztendővel gyermekágyban feküdvén feleségem, béjüve Farkas Borbára hozzánk s mondja az feleségemnek, jajj bizony talán megbetegedtél leányom, lássuk mitek van s az gyermeket kitakarván megnézte s azon éjszakai megszemlélése után úgy békocsolódott a gyermeknek a szája, hogy teljességgel nem szophatott s egy napnál tovább nem is élt, minden gyanúnk ő reá volt, hogy ő cselekedett valamit.

74. t. honesta foemina Elisabetha Medgyesfalvi antecedentis proximi testis uxor. L. c. j. e. f. uti maritus ejus fatetur.

75. testis honestus juvenis Petrus Tót apud domum Andreae Zilahi in servitio existens, annorum 17. L. c. j. e. f.

ad omnia. Egyebet az kérdésben forgó személyhez nem tudok, hanem egykor gyermekágyban lévén az asszonyom, oda járt gyógyítani, mikor egy alkalmatossággal kimenne az ajtón hazafelé szándékozván, én utána menék s az lába nyomára az lábaimmal keresztet nyomtam, csak próbák okáért, ha észre venné-é, azzal csak megfordúl hirtelen s azt mondá nékem, jajj átkozott, miért cselekedéd azt, azzal osztán dolgára ment, azután kérdezte az gazdáimtól, hogy hol lakom s micsoda legény vagyok. Caeteris nihil.

76. testis honesta foemina Maria Nagy alias Szabó, consors Joannis Gönczi alias Borbély consors, annorum 37.

L. c. j. e. f. ad omnia. Én egyebet nem tudok s semmi kurus-lását nem láttam, hanem még az első uram idejében, egy gyermekem, hogy őtet nem hívtuk volt, annyira elerőtelene-

dett s teste elszederj esült, hogy nehezen gyógyult meg belőle s mondották, hogy én olyan beteges voltam, hogy gyermekem sem lészen, ő arra azt felelte az szolgálónak, ha annyi gyémántunk vagy aranyunk volna, a mennyi terhe asszonyodnak, örökké megélnénk utána. Caeteris nihil, hanem az ilyenekből nagy gyanúnk volt, hogy nem tiszta személy s irtóztunk is tőle.

77. testis honesta foemina Helena Kártyás, Stephani Pogány civis

consors, annorum circiter 36. L. c. j. e. f. ad omnia. Azt tudom mondani az kérdésben forgó személy iránt, hogy ennekelőtte mintegy hét esztendővel gyermekágyban lévén, hogy őtet nem hivattam volt mellém, sokszor mind nappal az ajtóra eljütt, de bé nem bocsátottuk s mind pedig éjjel, a többi között egy éjtszaka égvén az gyertya az házba, láttam, hogy az üveg karika lyukán s helyin béjütt s az ház közepibe megállott, de az ágyamhoz nem jühetett s nem közelíthetett, sok szentség lévén ágyom körül s uramat (erősen aluván), míg felkiáltottam, addig ismét eltűnt s hallottam azt is füleimmel, hogy az házam alatt rettenetes nagy jajgatással, sírással ment el éjtszaka, kétségkívül azért, hogy nem árthatott.

78. t. honesta foemina Elisabetha Moldvai, Michaelis quondam Molnár civis relicta vidua, annorum 56. circiter.

L. c. j . e. f. ad om nia: ennekelőtte egy néhány esztendőkkel, még ifjú asszony koromban, jövén én Kolosvárról ide Vásárhelyre, az kérdésben forgó személy, Farkas Borbárával és midőn az bándi csúcsra érkeztünk volna, már alkonyodat tájba lévén az idő, egy kevéssé nyugodni leültünk s azonban mondja nékem Farkas Borbára, egy kevéssé elmenyek a szőlőbe, a pásztoroktól szőlőt, baraczkot kérek, a minthogy el is mene, sokáig oda is járt s már meg is untam volt várni s széljel nézek, ha nem láthatnám valahol, azonban az szőlőpásztor hozzám jövén, szőlőt, baraczkot hozott az csákójában s kérdezni kezdem az pásztortól, hát Rusin Boriczát nem látta-é, mondja arra, de bizony látta s még ott maradott, én azon közben búsultam, hogy csak nem jű s már el is estvéledtünk volt, mikor igv temrenkedném,1) hallok nagy zúgást az fejem felett s azonban egy fejér lúd mellettem repül, melyen nagyon megijedvén s rettenvén, hirtelen a lúd oda lett s látom, hogy Farkas Borbára vagyon mellettem s látván az említett személy ijedségemet, kezde bíztatni, hogy ne féljek s talán álmát látok.

Cujus quidem praemissae hujusmodi inquisitionis et

) töprenkedném helyett.

attestationis nostrae seriem, prout per nos extitit, expedita et peracta praetit. Dominationibus vestris fide nostra mediante rescripsimus, atque annotarum d. exponenti jurium (?) suorum

uberiorem futuram ad cautelam necessarium sub sigillis subscriptionibusque nostris extradedimus.

Datum

anno, die locoque ut in praemissis.

Praetit. Dnarum Vestrarum

obligatissimi servi

Correcta per Nos.

Stephanus Szabó alias Nagy m. p.

et Josephus Csike

alias Borbély m. p.

utrique in civitate M.-vásárhely per senatores.

K ívül: Amplissimis, prudentibus ac circumspectis dominis judici primario, caeterisque senatoribus ac notario, liberae regiae civitatis MarosVásárhely dominationibus nobis colendissimis observandis.

Visa.

Anno 1752. Apertae per juratum civitatis MarosVásárhely notarium Ladislaum Borbély alias Csieke m. p.

(P. H.)

'

(P. H.)

Farkas Borbála tanúinak kihallgatása.

Mindenkori köteles szolgálatunknak ajánlása mellett nemzetes nagy jó uraiméknak, kegyelmeteknek Istentől minden kívánható üdvösséges áldásokat kévánván.

Jelentjük debito cum respectu nemzetes nagy jó uraiméknak, kegyelmeteknek, quod in hoc anno praesenti *1752.* die vero *15-ta* mensis *Aprilis* kérének bennünket MarosVásárhely városába lakó Szappanos Nagy József ő kegyelme és Farkas Erzsébet asszony néhai Zsolyom István uram özvegye, mostan a m.-vásárhelyi tömlöczben sanyargó Farkas Borbára asz-szony ő kegyelme képében és nevébe, hogy egy minemű fatenseknek fassiojokat recepiálnók, mű azért az ő kegyelmek kéréseknek engedelmeskedvén, elmentünk itt Maros-Vásárhelyen a Poklós-utczába a Csonka-szer nevű helyen a Göntzi Borbély János és ötves Csehi Mihály ő kegyelmek házoknak viciniájokba levő egvikünknek, úgymint Tilyó Mihály ő

kegyelme mostani civilis lakóházához, holott az mely faten-seket az exponensek ő kegyelmek az m.-vásárhelyi nemzetes substitutus biró nemzetes kebelei Kelemen Zsigmond uramtól kivett s kért város pecsétjének erejével mű élőnkbe állítottak, azokot mű elsőbben megesketvén, az élőnkbe adatott,

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

de utrumokra megexaminalván exacte és hűtőknek után tö tt fassiojokat mű is irtuk meg nemzetes nagy jó uraiméknak, kegyelmeteknek ez következendő mód szerént.

Utrum est inclusum.

Sequuntur nomina fatentium eorumque fassiones :

1-mus testis Stephanus Fodor alias Varga jur. ext. circiter annorum 65. Fatetur ad 1-mum utrum et ad omnia taliter : az utrumba specificált személy Farkas Borbára asszony az feleségemmel gyermekágyban talán hatszor is volt. ennekelőtte is sokszor fordult meg az én házamnál, de én soha semmi bűbájos boszorkányos dolgát nem láttam sem egyszer, sem másszor és soha olyan szava bevehető személytől nem hallottam, hogy azon asszonyember olyan személy volna, hanem hallottam, hogy a Szabó Lőrincz ő kegyelme cselédje — imígy-amúgy — beszéltették volna a malomba, hogy az asszonyát az esős cseberhez csapta volna az megírt asszony. Most, kik, mivel, micsoda dologért vádolták el, én nem tudom bizonyosan.

2da. Elisabetha Farkas, relicta vidua quondam Georgii Balata, annorum circiter 65. J. e. fatetur ad 1-mum. Az utrumba specificált asszonyt én régen, hogy ismérem, én velem gyermekágyban hatszor is volt, sokszor járt házamnál, de én soha semmi oly bűbáj ősi cselekedetét nem láttam, nem tudom, én soha jónál a szájából semmit nem hallottam. Ad reliqua nihil.

3tia. Juditha Kecskeméti consors cirumspecti Davidis Kuti. Annorum circiter 65. J. e. fatetur ad 1-mum. Én mindenkor ismértem az utrumba specificált asszony-embert, de én soha semmi bűbájos boszorkányi mesterségét nem láttam, nem tudom. Sem olyas szavabevehető embertől felőle semmi bizonyost nem hallottam. Ad reliqua nihil certi.

4-ta. Anna Borbély, consors Stephani Nagy alias Szőts, annorum circiter 54. C. j. e. fatetur ad ad 1-mum. Én régen ösmérem az utrumba specificált asszony-embert, a leányommal, mint bába, háromszor is volt gyermek ágyába, magam is gyakorta ott forgottam, de én soha semmi bűbájos állapotját, boszorkányi mesterségét nem láttam, nem tapasztaltam.

Hallottam, hogy Csizmadia Berekszászi Mihályné beszéllette, hogy az ő kegyelme gyermekét megrontotta volna azon asz-szony-ember, de miképpen, én nem értettem, mivel hogy másnak beszélvén, csak

fülheggyel hallottam beszédét. Ad reliqua nihil certi.

5ta. Sára Deák consors circumspecti Királyvári Petri, annorum circiter 47. Citata, jur. ext. fatetur ad 1-mum.

558

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

Én tőszomszédságába laktam az utrumba specificált asszonyembernek, üsmérem régen, de én sóba semmi olyas dolgát nem láttam, nem tapasztaltam. Ad reliqua nihil.

6ta. Juditha Szakmári, consors Stephani Polgár alias Csizmadia, annorum circiter 50. Legitime citata, jur. exta, fatetur ad primum. Én hozzám sokat járt azon asszonyember, de én soha semmi bűbáj ősi mesterségét nem láttam.

Gyermekágyamba is talám háromszor is volt. Ad reliqua nihil certi. Hallottam azt, hogy Szügeti András fogatta volna meg mostan, de én bizonyosan nem tudom.

7-mus. Samuel Horváth. Legitime citatus, jur. extus, annorum circiter 62, fatetur ad 1-mum. Én semmi bűbáj ősi mesterségét a megírt asszonynak nem láttam, hallottam civis Csiszár Jánostól, hogy mondotta, hogy az ő gyermekének a lábát megnyomorította azon asszonyember, de én nem tudom. Ad 2-dum, 3-tium nihil. Ad 4-tum. Épen czéhbe valánk és ott beszéllé civis Szügeti András ő kegyelme, így mondván : ihon felakarta magát akasztani nálam, megfogatám, hogy nálam fel ne akassza magát. De caeteris nihil.

8va. Elisabetha Deák, consors modo nominati Samuelis Horvát, annorum circiter 60. Cit. jur. exta, fatetur. Én velem kétszer is volt bábái állapotban a megírt asszony, de én soha semmi rosszat hozzá nem láttam , nem tudok. Ad reliqua nihil certi.

9—

mus. Andreas Német alias Fekete. Legitime citatus, jur. extus, annorum 61. Fatetur ad utrum. Én régen üsmérem az megírt asszony-embert, de én soha semmi rosszat iránta nem láttam, nem tudok, hanem Csiszár Jánostól hallottam, hogy mondotta, hogy a gyermekét megrontotta volna azon asszony.

10ma. Catharina Szöllősi, modo nominati Andreae Német consors, annorum circiter 35. Legitime cit. jur. exta. Fatetur ad omnia nihil

certi.

11—

mus. David Kuti, annorum circiter 37. Legitime

citatus, jur. extus. Fatetur ad omnia nihil certi.

12. Martinus Sándor civis nobilis, annorum 77. Legitime citatus, juratus, extus. Fatetur ad omnia taliter : én azon első utrumba specificált asszonyembernek szomszédsága (!) laktam sokáig, járt néha hozzám, üsmértem régen, üsmérem. de én Isten előtt állok, soha semmi olyas cselekedetét nem láttam, nem tapasztaltam. Versengéseket a nénjével hallottam sokszor. De caeteris nihil certi.

13. Sára Kováts, Stephani quondam Oroszlány consors, annorum circiter 70. Legitime citata, jur. exta. Fatetur ad 1-mum et ad omnia. Én régen üsmérem azon Farkas Borbára névű szegény bábaasszonyt, sokat is járt a házamhoz.

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

559

Volt is gyermekágyban vélem, de én soha jóságánál egyebet nem láttam s nem tudok. De caeteris nihil.

14. Joannes Borbély alias Szakmári, annorum circiter 56. Legitime citatus, juratus, extus, fatetur ad omnia taliter : én az első utrumba specificált asszony-embert régen íismérem, Kolosvárott is laktam még az első pestisbe véle, de én soha semmi rosszat hozzája nem láttam ; mondani róla nem tudok semmit a jónál.

15. Joannes Tobi, annorum circiter 36. Legitime citatus, juratus, extus fatetur ad omnia nihil certi. Mondván, noha minálunk is eleget járt azon Farkas Borbára. Fogott is két gyermeket minálunk bábái állapotba.

16—

ta. Maria Balata consors modo nominati Joannes Tobi,

«.morum circiter 25. Legitime citata, jurata exta, fatetur ad omnia, sicut praenominatus 15-tus testis maritus eius.

17—

mus. Stephanus Szakmári alias Hüvelyes, annorum

circiter 40. Legitime citatus juratus, extus. Fatetur ad 1-mum.

Én üsmerem régen az utrumba specificált szem élyt; járt eleget az házamnál, de én semmi bűbájos, boszorkányi dolgát nem láttam. Fogott az házamnál vagy hét gyermeket, láttam s hallám egyszer, hogy midőn a feleségem gyermeke meglétele után holmit egy gödröcskébe (melyet is magam ástam volt), tőn, mondván énnekem: láddé, ha én ezt így fordítanám (a keze tenyerét fordítván), az asszonyembernek soha gyermeke nem lenne. De caeteris nihil certi.

18—

ta. Juditha Balata, consors modo nominati Stephani Szakmári, annorum circiter 40. Legitime citata, jurata exta fatetur ad omnia. Én is ismérem régen az első utrumba specificált személyt. Volt vélem vagy hét gyermekkel bábái állapotba, de én soha semmi rosszat hozzá nem láttam. Semmi bűbájosi állapotját nem tapasztaltam. Ad reliqua nihil.

19—

ma. Klára Kotsis, consors Stephani Váradi alias Hüvelyes, annorum circiter 37. Legitime citata, jurata exta. Fatetur ad 1-mum. Én hozzám sokszor járt a megírt asszony gyermekágyamba is. Viselte gondomat, jól viselte magát, jó darab ideje, hogy ismerem, de én bizony soha semmi rosszat, bűbájosságot iránta nem láttam, nem tudok ellene mondani. Panaszolta nyavalyás, hogy imitt-amott holmikét mondanak iránta. Mondván : Én bizony az Isten tudja, semmit sem tudok az imádságnál egyebet. De caeteris nihil certi.

Azt sírva panaszolta, mondván : hogyha nem szülhetnek is némelyek, őtet okozzák.

20-ma. Helena Nagy, consors Stephani Fodor, annorum circiter 42. Legitime citata, jurata, exta. Fatetur ad primum Én az utrumba specificált asszony-embert ismérem, sokat

járt én hozzám bábái állapotba. Fogott is vagy nyolcz gyermeket házunknál, de én soha semmi bűbáj ősi állapot] át nem láttam s nem tapasztaltam. Panaszolta néha, hogy miket mondanak iránta.

Mondván : én nem tudok semmit egyebet az egy imádságnál. De caeteris nihil certi.

21-ma. Catharina Szabó, consors Francisci Szabó alias Székesi, annorum circiter 40. Legitime citata, jurata, exta.

Fatetur ad 1-mum. Én nékem az utrumba forgó asszonyember fogott vagy két-három gyermeket, az leányomnak is hasonlóképen. Eleget járt hozzánk, régen ismérem, de én soha semmi rosszat hozzája nem láttam s nem tapasztaltam.

Hitelesen nem is hallottam semmit is felőle. De caeteris nihil.

22—

dus. Andreas Szigeti, annorum circiter 40. Legitime citatus, juratus, extus. Fatetur ad 1-mum taliter : az utrumba specificalt asszony hét esztendeig lakott az én házamnál.

Vagy két gyermeket fogott is nálunk, de egy lelkem vagyon, én soha még annyi bűbáj ősi, boszorkányi mesterségét sem láttam, mint az mái született gyermeknek. Hanem Csiszár Jánostól hallottam, hogy mondotta, hogy a gyermeke lábát megzsugorította volna. Fenyegette is, hogy megégetteti.

Ad 2-dum nihil. Ad 3-tium. Azt tudom mondani, hogy az mely estve a megírt személyt megfogták, azon éjszaka virradólag egy marhám megdöglött, de én bizony nem mértem mondani, hogy ő tőle esett, noha az én házamtól, mint szállásáról vitték el fogságba. Ad 4-um. A minap csötörtök nap estve egy vidéki ember lévén feleségestől szállva nálam, kimene az ember, egyszer hallom, hogy mondja : Nézze ked gazda uram ezt a posztó széljét, ezt bizony a szülének, tudniillik a megírt asszonynak torka alól vevém ki, a csűrbe fel akará magát akasztani, én arra a szülét behurczoltam a házba, pirongattam érette. Egyszer hírünk nélkül megint kiment a kertbe, hát a két fiaim kiáltnak, a szülét taszigálják fel a ház felé. Kimenvén, kérdem, mi dolog? Mondák, hogy nézze ked apám-uram, biz a szüle fel akará magát akasztani a fűzfára.

Én megint behurczoltam. A szüle bús állapotban lévén, hogy annakelőtte Csiszár János nyilvánosan elboszorkányozta és égetéssel fenyegette, csak azt mondotta, hogy felakasztja magát, mert Csiszár János őtet meg akarja égettetni. Én osztán nemzetes biró urunknak hírt tettem, hogy miképen vagyon dolgom a szülével. Csiszár János miatt nálam fel akarja magát akasztani. Talán vétkét ismeri, mondottam nemzetes biró uramnak, hogy mitévő legyek, mert

bánnám, ha én nálam a szüle magát felakasztaná s osztán mást mondanának. Ügy osztán nemzetes biró uram fogságba hozatta fel.

így esett megfogása s vádlása azon asszonynak.

MAROSVÁSÁRHELY. 1752.

5 6 1

23—

tia. Juditha Bajnótzi, consors Andreae Lantos, annorum circiter 28. Legitime citata, jurata, exta, fatetur ad 1-mum et ad omnia taliter. Én Csiszár Jánostól hallottam, hogy a megnevezett asszony ellen panaszolt. Velem volt két gyermekkel, de én soha semmi nyilvános bűbájosságát nem láttam, nem tapasztaltam. De caeteris nihil.

24—

ta. Sárdi Sára, consors Joannis Bárdosi junioris, annorum circiter 34. Legitime citata, jurata exta. Fatetur ad 1-mum. Én vélem a megirt asszony három gyermekkel volt, de én semmi rosszat iránta nem láttam. Hallottam az uram bátyjától Bárdosi Jánostól, hogy panaszolt, hogy azon asszonyember nyomorította meg a gyermekét minden bizonynyal, de én bizonyosan nem tudom.

25—

ta. Catharina Harkó, consors Georgii Bajnótzi, annorum circiter 50. Legitime citata, jurata, exta. Fatetur ad 1-um én egyebet nem tudok mondani a megírt asszonyról, hanem vélem volt bába és az első gyermekemnek az ganéját éltévé a kemencze tetéjére, mit akart véle csinálni, nem tudom, osztán lehárintottam onnan. Azután Csiszár Jánosné asszonyom is panaszolta, hogy a maga gyermekét is azon asszony nyomorította meg és a meg is holt. Ez mostani gyermeke is miatta sánta. Az én gyermekem születésekor a mássát el is dugta, tette és azután sok nyavalyám is következett utánna. Az az a mássa a gödörből elveszett s oda lett volt, de kivette ki a gödörből, ő-é, vagy más, nem tudom bizonyosan ; elég, hogy rá volt minden gyanónk. Ad reliqua nihil certi.

26—

ta. Juditha Hajdú consors Martini Sándor, annorum 60. Legitime citata, jurata, exta. Fatetur ad omnia nihil certi. Mondván : én tőszomszédságában laktam sokáig a meg írt asszonynak, de én

bizony soha semmit iránta nem tudok mondani. Semmiféle bűbájos cselekedetét nem láttam.

Mely vallók mindnyájan M.-Vásárhelyen lakó becsületes személyek, kiknek is hütök után tö tt fassiojokot műk is írtuk meg. Fide nostra mediante, szokott pecsétünk apressiójával és nevünk subscriptiójával corroborálván. Signatum anno, die locoque, ut in praemissis.

Correcta per nos.

Nemzetes, nagy jó urainknak, kegyelmeteknek mindketten, mindenkor kész szolgái.

Tilyó Mihály m. p.

és

*

Trombitás István manu aliena

mindketten m.-vásárhelyi hűtős

senatorok.

K O M Á R O M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

3 6

562

MAROSVÁSÁRHELY, 1752.

K ívül: Amplissimis prudentibus ac circumspectis dominis, judici primario caeterisque senatoribus ac jur. notario liberae regiaeque civitatis Marus-Vásárhely. Dominis nobis summe observandis.

Anno 1752. Apertae per me jur. civitatis M.-Vásárhely notarium Ladislaum B. Csike.

Visa.

(P. H.)

(P. H.)

A fer tárgyalása és újabb tanúkihallgatást rendelő ítélet.

Utrum deo.

A. in rei merito concludit verbis.

J. quoque verbis.

In rei merito *deliberatum.*

In praesenti causa per longum et latum satis superque ruminált tattak, consideráltattak, assummáltattak mostani allegation conclusái s béadott inquisitorái, mind az Director ő kegyelmének a. d., mind pedig az mostani captiva Farkas Borbára inctának és

jóllehet azon inquisitoriákban az sedria nem tapasztalt olyas errorokat, melyre való nézve az finalis determinatio dilatalódott, hanem az matériának naturalitasa kívánván s azt hozá magával, hogy pro dilucidatione et majori clarificatione sedriae communis inquisitio peragaltassék és ezért ad 8-um dilatioba ment ezen causa.

Tanúkhoz intézett újabb kérdések :

1mo : Tudja-e az tanú nyilván és bizonyosan, szemeivel látta-é világosan, avagy hallotta-e, hogy nemes Marosszékben MarosVásárhely városában lakó és mostan az oda való tömlöczben raboskodó Farkas Borbára nevű öreg asszony ember akárholott, akármikor is, de nevezetesen in anno praesenti 1752 in mense Martio, de diebus protest, nevezett MarosVásárhely városában önön magát bűjös-bájos boszorkányi mesterségbe, varáslásba, kuruslásba elegyítette, azzal élt, kereskedett, vagy ártott volna, embereket, gyermekeket megvesztett, kuruslott volna ?

2d o : Hogy az nevezett személy azon mesterségben mennyi üdőktől fogva lélegzett, élt volna, azt miképpen, micsoda eszközökkel folytatta, vitte volna végben, kiknek mit cselekedett, kiknek miképpen ártott és mit csinált volna cum aliis eisdem circumstantiis ?

MAROSVÁSÁRHELY j 1752.

563

Az ügy végtárgyalása és ítélet: elégetés.

Anno 1752. die 28 Aprilis causa continuata penes commissionem inquisitionem superscripti titulati domini Georgii Székely de N.-Bánya a toties fato suo officio directoratus ut *A.* contra et adversus toties nominat. Barbaram Farkas praesentem captivam velut *J.*

Pro *A.* procurator Sigismundus Kováts de Kál, *etc. (Szokásos stilus.)* Pro incta procurator Josephus Nagy de Kál, *etc. (Szokásos stilus.)* In rei merito *deliberatum.*

In praesenti causa per longum et latum satis superque ruminálttattak, consideráltattak és assumáltattak mind az ennekelőtte exhibeált inquisitoria relatoriai az actor ő kegyelmének, mind pedig az praesens captivának, nem különben annakutána pro judicum dilucidatione et majori clarificatione lőtt és perágált és mostan publice felolvastatott communis inquisitionak expressalt, fatenseknek fassioi és ezek mellett mindkét részről végben vitt

hosszas allegatioi s conclusumi, mely hosszas fassioknak serieséből kijön legelőszer az, hogy bűjös-bájos boszorkányi mesterséggel accusalt mostani praesens captiva Farkas Borbára maga tulajdon szavaival másokat megfenyegetvén (az indokolás itt félbeszakad).

Farkas Borbára primum et ante omnia vizi-próbára vettetvén ad extradandos socios et socias complices megtorturáztassék és annakutána in terrorem et exemplum aliorum et aliarum in simili crimine degentium hominum megégettessék és meghaljon, fiatque executio mox et defacto.

I. pr. de remedio novi judicii simplici.

A. contendit verbis.

(Eredetije MarosVásárhely város levéltárában. Ad Numerum 327. *B.*

753. és 329. *B.* 753.)

***Jegyzet :* Farkas Borbála boszorkánypere ismertetve volt a Hon és külföld (Szerk. Szilágyi Ferencz.) 1842. 3. számában 11—12. 1. —**

Az ismertető megemlíti, bogy Farkas Borbálát »azon helyen, hol most Nép. Sz. János kápolnája áll«, el is égették; ismertető idejében még voltak az elégetésnek szemtanúi.

MAROSSZÉK, 1 7 5 4 .

CDXXIY.

Marosszék, 1754.

Jánosi Istvánná Hajdú Judit boszorkánysági 'perének tárgyalása, ítélet, mely új collateralis vizsgálat kiküldését és vádlott fogvatartását határozza.

Anno 1754 die 20 Martii in possessione Csitt Szent Márton filialis celebrata.

Causa penes exmissionem continuata spectabilis ac generosi

domini

Nicolai

Keresztúri de Berekkeresztur,

alteri vicejudicis regii Sedis Siculicalis Marus, ab officio uti actoris contra et adversus Juditham Hajdú, Stephani Jánosi de Szováta consortem, velut inctam et sub fide jus-sionaria cautione constitutam.

Pro titulato domino actore procurator Isaeus Máthé de Havad, per quem cum protestatione exhibet in merito litteraria sua documenta, institutam actionem solidantia, et cupit inctam juxta levatam primaevam convinci et aggravari, debitae exeeutioni mancipando. Caeterum protestatur reservatque reservanda.

Pro incta procurator Simon de Nagykál, per quem prae-missar juris protestatione d ic it: Elvárom az actor úr ő kegyelme ellenem való documentumait, melyek ellen, si necessum fuerit, excipiálnom, contendálnom salvum s i t ; melyeknek utánna énnekem is, in mei defensionem exhibeálnom tardum ne sit. Mely ez ambarum partium exhibitis in conclusionem absolutiot is, in modo tunc declarando impetrálnom, tardum ne sit, et protestatur.

Actor excipit contra litteras inquisitorias per inctam exhibitas et assignat rationes verbis :

Actor contra utri puncta inctae etiam excipit.

Incta contendit.

Deliberatum :

Az actortól allegált ratiokra nézve az inctának utruma in ea parte, a mennyiben a delatorokat kérdezi condescendál.

A kezes regius ellen való excepti óját penig reassummálván az actor ő kegyelme, a nemes filialis szék is azon remissióját s a mellett az incta relatoriáját is oly qualificatióval, pro hic et nunc acceptálja, hogy pro exemplo ne tartassák; sőt mindenek megértsék bizonyosan, hogy a ki valamely causá-nak egyszer quo-quo modo pártfogójává lészen, regius azon MAROSSZÉK, 1754.

565

causában ne légyen. Mert soha ezután, nem is acceptáltatik

regiussága olyan dologban.

Actor post perlectionem litteralium instrumentorum concludit in merito verbis.

Incta quoque concludit in merito verbis.

Deliberatum :

Nem annyira a fatensek fassióiban levő differentiákra nézve, mint a dologban observált homálynak nagyobb világosi tásának exquisitiójára nézve, tetszett a nemes széknek ezen causat communis inquisitiora bocsátani, melyre ex-m ittáltatn ak : Abódi Tamási János és kibédi Madaras József atyánkfiái ő kegyelmek, székünk assessorai; kiknek utrumokat adván a nótárius, míg azon communis inquisitiot reportálják és ezen causa finaliter decidáltatik, addig az incta fogságban tartassák.

Utri puncta in praefata causa praescriptis assessoribus per notarium extradata.

1mo : Tudja-e tanú, nyilván és bizonyosan látta-é és akármely környül álló dolgokból tapasztalta-é, nemes Maros-széken Szovátán lakó Jánosi István feleségének, Hajdú Jud itnak, titkon vagy nyilvánvaló boszorkányságát, büvölését-báj olását, varázslását, babonázását ? és hogy:

2do : Boszorkánvi tudományával, ördögi mesterségével sokakat megrontott, mind személyekben, mind marháj okban sokaknak kárt te tt volna ? Nevezetesen : 3tio : Hogy Szovátán lakó Tállyai alias Varga Mihály ő kegyelmét, midőn egy időben a János mezeje nevű helyen kaszálván, lenyugodva déli álomra, megírt Hajdú Judit Jánosi Istvánná örödögi mesterségével boszorkány tudománya szerént megnyomta volna ? — H át igaz-e még ?

4to : Hogy Szovátai Gub István és Gub János ő kegyelmeiknek, egy-egy borjaknak nyak okát, ördögi mesterségével, előre kártevő szándékkal fenyegetéseinek teljesítése végett tulajdon nevezett Hajdú Judit tekerte volna ki ? rontotta el és ölte volna meg azon borjúkat ? s azt miért, mi okból cselekedte ? Az is

5to : Valósággal úgy volt-e s miképpen tudja, hallotta tanú, hogy a maga menyit Gáspár Ferencznét is, törökbuza-kapálás közben, déli álomra elnyugovásában boszorkány!

gonoszságával, annak megszokott módja szerint, miképpen

gyötrötte, kínozta, nyomorékká tenni és megölni akarta-é ?

6to : Vallja meg azt is tanú, boszorkányi mesterségével, kik teheneit kuruzsolta meg Hajdú Judit? Tejét, vaját, zsírját kik teheneiknek vette e l ; úgy pedig, hogy sem borjának

szopni, sem gazdaasszonyának fejni nem engedvén, csudálatos szaglással, terribilis bőgéssel egyenesen csak az Hajdú Judit kapujára mentenek volna az tehenek és azt hányszor, kik teheneivel cselekedte ? és meddig tarto tt a teheneken azon tétemény ?

7-

0 : Maga szájából Hajdú Juditnak hallott-e a tanú oly kérkedező szókat, midőn mondotta : nem fertéztetem,

— úgymond — teheneid vajának, zsírjának, tejének elvételével többé magamat, ha akkor egyszer elvettem, volt is ezen itató révén, most visszaadom. Valósággal mondotta-é, vagy penig ellenkezőt értett szavain ?

8 -

0 : Vajat, tejet teheneinek számához képest csinált-e?

vagy azoknak számok felette túl 7 és **8** forint ára vajat is adott el s olyan vajat szokott volt-e csinálni, tartani vagy eladni, mint más fegyhetlen asszonyok, vagy ellenben a tejfelt is hallatlan módon kalán nélkül választotta el, s a vajat is minden edény nélkül maga öltözetén csinálta-e ? mely szerént

9no : Igaz volt-é azon közönséges hír, hogy nem tisztán csak tehén vajat csinál; mely abból is megbizonyosodott, hogy sokaknak, nevezetesen pedig Tisztelendő Pater Plébános úrnak vajat adván el, midőn olvasztották, a serpenyőből kiszökdösött, melynek maradékját visszaküldvén neki, azután nem is igen szerettek volna szovátaiak vajat tőle venni.

10m o : Bűvösbájos boszorkányokkal szokott volt-e

eleitől fogva társalkodni Hajdú Judit s kikkel nevezetesen? —

Hát

11 -mo : Kurvaságát, tisztátalan, fajtalan életét, szemérem nélkül való s jámborokat botránkoztató magaviseletét tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú Hajdú Juditnak? névszerint pedig **12**-

0 : Hogy Kakucs Jánossal, szovátai akkori csordapásztorral illicita szemtelen conversatiot tartott, azt falúban, mezőben egyaránt gyakorolta volna ? Együtt kurválkodtanak, paráználkodtanak volna ? Sőt csak csókolódásokat és együtt titkos helyeken való bujkálásokat is látta és tapasztalta-é, hallotta-é tanú és hányszor ?

13-

0 : Egyéb Isten és a nemes haza törvényeivel is ellenkező mindenféle cselekedeteit s tetemes káromkodásait, ha tudja, vagy hallotta a tanú Hajdú Juditnak, mondja meg.

Egy szóval

14—

to : Hajdú Juditot teljes életiben fegyhetetlen életet élt s házát, magát, kézi munkájával tartott, tiszta életű asz-szonynak tudja, tapasztalta-e a tanú vagy ellenben istentelen, bűvösbájos, ördögi mesterséget folytatott, boszorkányos kuruzsoló, varázsoló, kurválkodó fajtalan személynek ?

CS0XGRÁD VÁRMEGYE, 1755.

567

15-to : Hajdú Juditnak kik capitalis inimicussai, nevezetes valósággal való gyűlölő haragosai, azok közzül kik, miért haragusznak Hajdú Juditra etcaetera *etc.* cum omnibus circumstantiis congruis, a mit tud a tanú jó lelki ismereti szerint vallja meg.

E sede judiciaria filiali Sedis Siculicalis Marus in possessione Csik Szent Márton ad diem 20. Martii Anno 1754

celebrata.

Extradatum per Georgium Gálfalvi de Harcz Sedis Siculicalis Marus juratum notarium.

{Eredetije Marostordamegye levéltárában, 117. számmal jelzett, 1753-tól 1764-ig tartott filialis székek protokollumának

46. és köv. 1.)

Jegyzet: **Tanúkihallgatás és végítélet nincs meg, de a tanúkhoz intézendő nagyon részlezetett kérdések a vádakat, melyek főleg több egyén megrontása és tehenek babonázása körül forognak, valamint a vádlott fajtalan életére vonatkoznak, világosan tüntetik elé.**

CDXXV.

Csongrád vármegye, 1755.

Oláh Mártonná perében tanúkihallgatás, tortúra alatti vallomások és Ítélet, mely lefejezést és teste elégetését rendeli.

(Laufenauer : Az idegélet világából. 223. lap.) CDXXVI.

Arad vármegye,' 1755.

Pásztori más néven Vernek Kata ellen a boros-jenői uradalom úri széke által foganatosított boszorkányper összes iratai.

Anno 1755 die 18-vo Decembris in oppido Boros Jenő

inch comit. Aradiensi adjacente sub praesidio spectabilis ac perillustris domini Emerici Bohus, serenissimi domini Mutinae Ducis consiliarii et bonorum Hungaricorum plenipotentiarii administratoris; praesentibus item perillustribus ac generosis dominis : Simone Csugethi bonorum, dictorum inspectore, Stephano Poruc et Francisco Szenk inclyti comitatus Aradiensis jurassoribus, Joanne Holosnyai dictorum bonorum vice fiscale, Stephano Szallai Sziklaiensi, Joanne Egyed Boros Jenőiensi, Adamo Lenczi Pankotensi et Sigismundo Péterfi, Ménesiensi provisoribus ; occasione sedis revisoriae continuative celebratae, suscepta est causa modo et ordine sequenti.

Levata est causa serenissimi domini Mutinae Ducis, qua domini terrestris magistratus et actoris contra et adversus

in vinculis adstantem Catherinam Pásztori, alias Vernek magiae ream, ut in causam attractam.

E t quidem pro antelato serenissimo duce legitimus procurator

egregius Joannes Holosnyai penes consuetas juris magistratualis facultates et cautelas eidem inclytae sedi dominali detegeret sequentibus: Qualiter in vinculis adstans incta variis temporibus, iteratis vicibus postposita divinarum humanarumque legum severitate, horrendum crimen magiae testantibus authenticatis in figura judicii testium fassionibus No.

5. et No. 6. productis, cum maximo damno exercere et practicare haud verita fuisset. Quia vero hujusmodi magiae et superstitionis crimen jure divino et patriae, signanter ven > Sancti Stephani liber 2. Caput 32. severe interdictum esset et ejusmodi malefactores juxta antiquam regni consuetudinem comburi consuevissent, cuperet ideo reiteratam Catharinam Pásztori, alias Vernek prius quidem ad eliciendos dicti criminis complices torturae subjici, dein vero sui in demeritam poenam ac aliorum salutare in exemplum rogo apponendam et comburendam decerni.

Producti No 5-ti tenor talis e s t :

Infrascripti praesentium recognoscimus per vigorem, quod nos anno et die et loco subinsertis ad legitimam requisitionem incolae possessionis Nagy-Szerind Michaelis Boros juxta exhibita nobis ab infra de eo utralia puncta subtractam peregimus inquisitionem.

Utrum de eo :

P rim o: Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanú nyilván és világosan : Most Nagy Szerinden lakó Kovács Mihálynénak, akármikor ezelőtt való időben, úgymint Pásztori - Katának Isten és emberek ellen való boszorkánysággal megegyező és arra czélozó dolgát és állapotját?

Secundo : Tudja-e azt a tanú, hogy nevezett Pásztori Kata, hozzámenvén a tanúhoz, mely is mindjárt neveztetik és arra kérte volna a tanút az Isten neviért, hogy reá ne esküdjék?

Primus testis Michael Harsányi, ludimagister Gesztiensis, annorum circiter 33, ad conscientiam bonam coactus fassus e s t : A fatens Nagy Szerinden lakván oskola mesterségbenˆ

az 1754-ik esztendőben SzentMárton napi szalontai vásárra jővén, a fatens felesége egy Nagy szerindi lakost fogadván szekeressének és akkor az utralis asszony magát oda csatolván, eljött Szalon tára azon a szekeren. És Szalontán létekben a szekeres kérte a szekérbért mesterné asszonyomtul: vedd meg rajta, mert a hamis lelkű, az ura sem fizetett meg az

uramnak, hogy dolgozott neki egy nap. A szekeresnek meg is fizetett mesterné asszonyom. Ugyanazon szalontai vásárról az utralis asszony két geszti asszonnyal, úgy m in t: Kovács Istvánnával és Kovács Mihálynéval jöttek Geszt felé ; és a jövetel közben ezeket beszéllette az utralis asszony többek k ö z t: hogy Harsányi uram — úgymint a tanú — a megholt fiamat sem éneklette el ingyen, az ebágyából született, holott mindig hozdozta a fa ty já t: de lássa, hogy megbánja. És a mely nap ezeket mondotta az utralis asszony, azon nap a fatens hitestársa megbetegedett és egész tizenhárom hétig való betegségben lévén, akkor is oly móddal fordúlt betegségéből, hogy a fatens mind maga, mind felesége gyanakodtak az utralis asszonyra és a faluban elhiresedvén a gyanúság, ezt megtudta az utralis asszony. És elment a fatenshez és a beteg feleségének ilyen szókat szólott: ö lelkem, mégis beteg vagy, bizony úgy szánlak mint a magam gyermekét mégis azt mondják, hogy azt mondod, hogy én ettelek meg. Akkori beszéde közben megtörölgette a beteget kezével, fejét, orczáját és mindjárt könnyebben lett a beteg és felgyógyult. Ad secundum : Az utralis asszonynak lévén a többek közt egy csík tartó verme, melyben más embernek egy harmad fű tinaja belédöglött és akkor adjudicaltatott, hogy ő azt megfizesse ; a fatensnek lévén egy olyan tinaja, a melyet kéntelenségbül megalkudott az utralis asszony a fatenstül egy másik kárfizető társáv al; és mivel az utralis asszonynak nem lévén készpénze, nem fizethette a tinó árát, a fatens pedig k iv án ta *;* az utralis asszony jószágát becsülni akarván az említett tinó á rá é rt: adott becsű előtt egy üszőt két forintba a fatensnek.

Ennek áldomására birák elibe kerültek ő kelmék. Legelsőben az utralis asszony hozatván egy itcze bort, elsőben is a fatensre köszönté : és a fatens, mihelyest ivott belölle, elkezdette a köhögést és az erőltetés m iatt majd megszakadott; úgyany-nyira, hogy hivatalját se követhette egy holnapig is. Következvén a gyermekek examenje Nagy Szerinden ezen folyó esztendőben s annak elei táján kötötte magát, hogy hivassa el a fatens őtet is ; de megvolt parancsolva a biráktól, hogy el ne hivattassék. Akkor ismét mindjárt a fatens lábán esett egy pattanás úgy, hogy a csizmát fatens lábán nem tarthatván, mindjárt ott a vendégek előtt le kellett vetni és egyik lábával, azzal a sebessel, mezitláb kellett lenni. Ezen sebét és a feljebb említett nyavalyát a fatens Gesztre is elhozván, maga az utralis asszony eljőve Gesztre és azt mondotta : bezzeg rám vallja kend, nem vártam volna kendtül. És én a fatens felelém n ek i: de csak semmi, majd többet mondok. Az minthogy a fatens a feljebb megírt causajit előbeszélvén, neki mondotta, 570

hogy megírja, ha tudja kitül a nagy szerindieknek ; és azt is mondotta a fatens az utralis asszonynak: miért mocskolt kend engemet? ö tagadván, mindjárt akarta azzal a két geszti menyecskével; és ő — tudniillik az utralis asszony — reménkedni kezdett, hogy ne cselekedje azt a fatens. Akkor mondotta a fatens : engem meggyógyíts, mert ha nem, én bizony meg-irom mind, a mit tudok ellenek a nagy-szerindieknek. Es ő ösz-szetévén kezeit, reménkedett, hogy semmit sem tud, olyan ártatlan, mint a Krisztus. Annak utánna észre sem vette a fatens, hogy mikor veszett el róla a seb és egyéb nyavalyájából is megfordult.

Authenticatus confirmat et simul confrontatus. In cujus rei testimonium praememorato instanti incolae Nagy-Szerindiensi hasce litteras nostras sigillo nostro usuali roboratas extradandas esse duximus.

Datum in possessione Geszt, die 26 Julii 1755, per juratum loci notarium Joannem Szekrényesi.

Judex et judices possessionis Geszt.

(L. S.)

Productum sub No. 6. positum sequitur ordine tali : Anno 1755 die 9-na Decembris in possessione Nagv-Szerind, contra Catharinam Vernekné peracta est inquisito secundum inferius exposita, de eo utri puncta sequentibus.

De eo Utrum :

Primo : Minémű boszorkányságát tudja, látta-e a tanú, avagy hallotta-e Vernekné ellen és hogy megfenyegetése után olyatén személyen történte valamely nyavalya és hogy gyógyult ki belőle ?

Secundo : Tudja-e, látta-e, vagy hallotta-e a tanú, hogy valamely személylyel paráznaságban tapasztaltatott volna, hol és kivel ?

Primus testis Sigismundus Szilágyi Nagy-Szerindiensis ludimagister, annorum circa 45, juratus examinatus ad 1-mum nihil, ad secundum : Hallotta Harsányi nevű oskola mestertül utazásában, hogy volt egy oskola mester Geszten, a kihez járt volna a deutralis személy gonosz végre és nem maradhatott őtőle. Hanem akkori praedikátornak a fente mii tett mester hírt adott, hogy nem maradhat attól az asszonytól. Úgy azután estvére maga a

praedikator a mester házába bem ent; és egyebet a mesternél nem lá to tt; mivel immár a kemencze mellé húzta volt magát Vernekné ; és midőn elbújva látta volna ő te t: azonnal a praedikátor kiverte. A tanú pedig sem a mester, sem a praedikátor nevét nem tudja. Ismét hallotta a tanú ARAD VÁRMEGYE, 1755.

571

Marosi János nevű mostani Mező-Gyáni praedikátortul, ilyen szókkal mondani : vétkezik az helység, hogy szenvedi Verneknét és az Isten is megveri, hogy tartják a helységben. A tanú ugyan nem tudja, mi végre mondotta a fent említett praedikátor.

Secunda testis Catharina Ács Györgvné Nagy-Szerindiensis, annorum circiter 40, jurata examinata ad prim um : Egyszer este Vernekné a tanútól eczetet kért, a mint is adott neki. Akkor éjszakán látta a tanú álmában, egy szakállas öreg embert, a ki meghortyogván magát és béfalta tanúnak az o rrá t; azután, hogy felébredett a tanú az álmából, hirtelen a deszkához ütötte magát.

Ad secundum : A tanú hallotta Gellénné szájából mondani Vernekné felől, hogy olyan kurva, amolyan kurva volna.

A tanú arra felelt, hogy ő is látta bemenni Verneknét egy istállóba Farkas Mártonnal együtt és mondotta a tanú Gellén-nének : akár reájok pökhetett volna, ha oda ment volna hozzájok az istállóba. De a tanú nem tudja mire gondolni, hogy mi végre mentek be az istállóba. Vernekné mondta, hogy a beteges tinót nézni hítta volna Farkas Mártont és ha a fejét elveszik is, nem egyéb végre hítta Farkas Mártont.

Tertia testis relicta Borbara Stephani Gál, annorum circiter 50, jurata examinata ad 1-mum : Világosan ugyan nem tudja, hanem négy esztendeje lehet, hogy Vásárhelyi vásárra a deutralis személylyel ment volna kocsin. Első éjszaka előálom táján megnyomta valaki őtet álmában, de nem tudja kicsoda.

Hogy pedig immár vásárrul jöttek vissza, akkor is éjszakának idején gombota darával álmában kínálta volna Vernekné a tanút. A midőn pedig megette a gombotát, azután hogy fel ébredt a tanú, azonnal orrából, szájából kibuggyant a vér és a gvomrát szaggatta belül úgy, hogy azután nemsokára vérrel kihányta a gombota d a rá t; és egy fehér kutya a bokorbul kijött, felnyalta, azután nem tudja, hová m en t; ad secundum nihil.

Quarta testis Panda junioris Gál István consors, annorum circa 31,

jurata examinata fassa e s t : A deutralis személy ellen jóllehet, hogy világos boszorkányságot nem tud, hanem hallotta a maga férjétől, hogy Vernekné a tanú férjének álmában adott volna rántottát, mihelyest pedig felébredt, rosszul érzette magát és nem hányhatta k i ; még most is minden újságon rosszul érzi magát. Ismét, egyszer pénteken este a tanúnak álmában a szájába valamit tett volna Vernekné képében; hogy pedig azután vissza böffentette, a szájából kiesett és semmi baja nem lett azután. Ad secundum nihil.

Quintus testis Stephanus Gál, annorum circiter 33, juratus

examinatus fassus e s t; ad primum : Nyilván ugyan nem tudja, mindazonáltal egyszer álmában, mintha mulatságban lett volna Mus Mihálylyal, akkor a deutralis személy borsos rántottá t adott volna a tanúnak : azután tovább esztendőnél rosszul érzette magát és mindig erőltette hányásra. Yernekné képében ő látszatott lenni álomközben ; de a cselekedetit bizonyosan nem tudja és hittel sem mondhatja, volt-e vagy nem. Sohasem hányhatta pedig és most is keményt érzi a gyomrában.

Authenticatus fassionem suam confirmat et confrontatus est.

Sexta testis Elisabetha Szűcs Mózesné, annorum circiter 38, jurata examinata fassa e s t : Valami füllel hegy gyei hallotta a tanú Vernekné szájából, a midőn tanú házában lakott a gyermekeknek mondani, hogy Tóth Jancsiné udvarára hajnalban vizet öntenének és abban az esztendőben apró marhája nem leszen. De reliquo nihil.

Septimus testis Michael Must annorum circiter 36, juratus examinatus fassus est ad 1-mum : Most öt esztendeje, Kis István biróságában éppen este bíróval a tanú hazament volna, a biró immár ugyan az házba ment v o lt; a tanú látta az utczán, nagy sereggel és vigassággal a boszorkányokat menni. Hogy pedig látta a deutralis személyt is közöttök lenni, ily formán megszólítá a tanú : te is itt vagy ? De a Vernekné arra semmit sem szóllott. Ismét a Csanádi háza előtt látta a tanú Vernekné, többekkel együtt tánczolva menni. Azután pedig kétszer éjszakának idején a tanú után a mezőre ment, mondván a tanúnak Vernekné, hogy mért fenyegette őtet az ő asszonya és mondaná meg az ő asszonyának, hogy őtet ne fenyegesse, mert úgy jár, a mint nem járt. Más éczakán ismét Vernekné a tanúhoz ment, mondván : hát megmondád-e

asszonyodnak ?

Egész hét számra a nyolcz ökröt — a melyeken nappal szántottak — a deutralis személy hajtogatta a mezőn. Legelsőben is, hogy a tanúra ment volna, megösmerte testire, ábrázatjára, még villával is hozzá bökött volt, de meg nem találta Verneknét. Authenticatus fassionem suam confirmat, qualificat in eo : Hogy midőn a fatens nappal asszonyának ökreivel szánto tt volna, éjszakának idején felettébb nyughatatlankodtak és föllebb s alább futkostak. Gyanakodván Pásztor Katára, hogy ő okozná az ökröknek nyughatatlanságát, azután minek-, utánna fatens a mezőn lett volna munkán, Pásztor Kata éjszakának idején fatenshez menvén, fatens szúnyogok ellen füstöt csinált s talpát, mintha valaki tapogatta volna. Arra fatens felnézett, testi szemeivel látta Pásztor K atát ott lenni; kit megszólítván : mit keresel itt ? égetnének m eg; felel rá Pásztor Kata : mit fenyegetsz asszonyoddal e g y ü tt! S arra eltűnt Pásztor Kata szeme elül. Hasonlóképpen második ARAD VÁRMEGYE, 1755.

573

éjszakán fatenshez ment, ismét meglátván, hasonló módon kérdezte : mit keresel itt, égetnének m eg! Arra felelt: azt keresem, ha megmondottad-e asszonyodnak, hogy ne fenyegessen, se asszonyod, se magad, mert úgy jártok, a mint meg se gondoljátok. Mely szavára, a fatensnek feje alatt lévén a vasvilla, azt Pásztori Katára kilökte; melylyel Pásztori Kata fatensnek szeme elől eltűnt.

Octava testis Sára Gellén Andrásné, annorum circiter 40, jurata examinata fatetur ad primum : A tanú ugyan világosan nem tud, mindazonáltal nagy gyanúja vagyon a Yernekné ellen : Hallotta ugyan néhai Boros György szájából, úgy mint maga egy testvérbátyjától, mihelen immár halálos betegségben volt, hogy kenték ő t e t : ő benne halálos kötés volna és a Vernekné ette volna meg őtet. És mondotta Boros György, ha jobbacskán volna, csak reá kiáltana és a tisztartó uramnak hírt adna, hogy fogatná meg őtet. Ad secundum : Hallotta a tanú Ács Györgyné szájából, hogy szemeivel látta volna Farkas Mártont dél tájba Verneknével az istállóba bémenni és hogy bétekintett volna Ácsné az istállóba, mind a kettőt reájok köpvén elm ent; de reliquo a Must Mihály audita refert.

Nona testis Boros Ilona annorum circiter 50, jurata examinata ad primum fassa e s t : Jóllehet, hogy a tanú nyilván Yernekné ellen boszorkányságot nem tud, csakugyan nagy gyanúsága lehet. Midőn

immár halálnak fia lett volna Boros György, Vadászi Törökné fürdőt akart főzni és javaslotta, hogy kötés ellen is használna; de azon éjszakán Boros György nagyon fájdalta köldökét, szintén az helybül is látszott mozdulni és semmi ételt a torkán be nem nyelhetett, hanem csak kiköpte. Ad secundum : causam Farkas Martonianam refert.

Super qua praevio modo peracta inquisitione per me infrascriptum testium exhibita fassione propriaque manus

'subscriptione extradedi litteras testimoniales. Anno loco dieque ut supra.

Paulus Tokodi: Teloniator.

Anno 1755 die 28. mensis Decembris in oppido Boros Jenő

comitatui Aradiensii adjacente peractum est benignum examen infranotatae delinquentis ordine sequenti.

Puncta.

Interrogatoria :

Responsoria :

Kinek hínak, hová való

vagy és micsoda vallású

vagy?

Pásztor Kata, alias Vernek

Kata, nemes Bihar vármegyé-

ben levő Ugra nevű helységbe való, kálvinista vallású vagyok.

Miért vagy fogva ?

Must Mihály nagy-szerindi

ember reám fogta, hogy én

boszorkány vagyok.

Micsoda okbul fogta reád ?

Oly okbul fogta, hogy enge met éjnek idején látott, de másképpen nem lehet, ha

netalán részeg v o lt; s hihető, hogy álmában látta.

Tehát boszorkány vagy-é

s mikor lettél azzá ?

Én boszorkány nem vagyok, boszorkány mesterséget se tudok.

Procurator dominus magistratus et actor super simplici negativa partis inctae, inhaerendo productae inquisitioni et testium fassionibus; et si inquisitio eadem ad immediate eidem irrogandam mortem fors insufficiens esse dignosceretur: inhaeret Tituli partis 2-dae 32-dae Tripartitis usuique et praxi in similibus observato cupit contra inctam judicium.

Deliberatum :

Catharinam Pásztori alias Vernek authenticatorum sub No 5-to et 6-to productorum testium fassionibus gravatam, tum ad eliciendam uberiorem rei veritatem, tum eliciendas complices : quinque gradibus torturae subjiciendam judicialiter decerni.

Examen Catharinae Pásztori, ut sagae sub tortura elicitum 1755 die 18 mensis Decembris ordine sequenti.

Puncta.

Interrogatoria :

Responsoria :

1. Valid meg igazán Kata,

ki vitt erre a boszorkányságra és mimódon álltái az gonosznak companiáj okban.

Minémű szövetséget tettél a

gonoszszal ?

Engem Delién Andrásné a

maga házához elhitt este felé

ÁRAD VÁRMEGYE, 1 7 5 5 .

575

most husvétkor múlt esztendeje és ottan mondá : ta núid meg a mi mesterségünket. A melyre feleltem, hogy tanuljam meg, az nem

jó mesterség. Melyre azt feleli Gellén Antalné : hallgass te kutya, nem mond azt, próbáld meg ezt az esztendőt.

2. Tehát a gonosz sátánnal

miképpen szövetséget kötöttél és mi módon álltái hozzája ; s mi módon tagadtad meg a te igaz Istenedet ?

Minek utánna Gellén Andrásné házához érkeztem volna, tehát a gonosz sátán kék férfi ruhában már ottan v o lt;

megszólítván nevemrül, le—

szel-é velünk egy compániában. Melyre feleltem, hogy

leszek. Arra Sátán az Istenemet megtagadtatta ilyfor-m á n : Engemet az ház közepére térdre állítván, ő pedig mellém állott és ily szókkal :

Isten, Istenem ne legyen,

hanem téged vallak Istenemnek.

3. H át azután mit cselekedett a Sátán te véled ?

Pecsétet nyomott a bal

lapoczkámra. Azután pedig

feltaszítván, a földön, ház

közepén paráználkodott velem, a teste pedig hideg s kemény volt.

4. Hová vitt azután a Sátán és mit cselekedtetek ?

A faluba harmadik utcza

Kis István háza tájékára

vitt és ottan tánczoltunk.

A

dudásunk

volt

Gellén

Andrásné, dudája pedig egy‘

darab fa volt, a melyet az

utczán felkapott és Gellén

András is ott volt velünk s

tánczolt. A Sátán mással,

úgy mint Boros Mihálylyal

nagy-szerindi lakossal, én Gellén Andrással a szeméten.

5. Kik voltak ott még jelen

a tánczban ?

Gyarmati Bódi Mihókné,

nagy-szerindi Szabó Mihályné,

nagy-szerindi

asszony

Vastag Szász Ilona, nagy-szerindi Kóbori Jánosné alias

kosárkötőné.

6. Ezeken kívül kiket ismersz még társaidnak lenni ?

Nem ismérek többet, hanem :

Szaniszló

Mihályné,

nagy-szerindi Vadasi Tóth

Istvánné, özvegy Nagy Mártonné, Gál Istvánné, Olasz

Bodnár öreg Ferenczné, Katogáné, öreg Gellénné, Gyarmati Bódi Mihókné, Anti Nagy Szabóné.

7. Megnevezett társaiddal

hányszor, micsoda napokon

mely időben hová s miképpen jártok s mit cselekedtetek ?

A táncz után hintóban

négy lóval elmentünk a mezőre, Must Mihályhoz, kit is megijesztettünk és ottan

tánczoltunk újabban. És kedden, szerdán és pénteken szoktunk kijárni.

8.

Micsoda

kenőcsöket

adott a Sátán és azokat hol

tartod ?

Nem adott sokat ; hanem

maga kente meg egyszer a
lábam talpát, hogy jobban
mehessek. A többi kenőcsöt
pedig odahaza az ágyam Iá-

bánál tartom és mostan is
ott vagyon.
9. Egyéb kenőcsöt adott-é
■ezenkívül Sátán és miért adta
azt, a kit oda haza tartasz az
ágyadba ?
Hogy magam kezeit s Iá- !
bait megkenvén és hónom
alját, jobban repülhessek ; a

mint

zsadányi,

gyarmati

pesti, kotogányi határokban,

többivel együtt repülve jártunk és ottan tánczoltunk.

10. Kiket rontottatok meg

ezen megnevezett helységekben 2

Gellvén Andrásné Harsányi

Mihályt és feleségét, úgy Gál

Istvánt is megrontotta, ránto ttát adván Gál Istvánnak

aluvásában, a melyet valami

őszi kék virágos fűvel meghintett. Harsányi Mihályt feleségével együtt valami szilvával rontotta meg, abban is aféle füvet hintett. Főve

odavitte házához azon szilvát, a melyet vélek meg is étetett, magam is jelen lévén

azon üdőben, segítettem veszteni. Nem különben Gál István feleségét is gombócz-czal, ugyan megnevezett fűvel hintve megrontottam és a midőn kihánta volna Gál

Istvánná vérrel a gomboczát,

Gellyen Andrásné kutya képébe felnyalta. Magam is nyúl, macska, lúd képibe

változtattam.

Gellyén Andrásné megkenettetése után

sokszor is véle együtt nyargaltunk a mezőben, dolgos emberek között, a végre, hogy

valamely embert veszedelem—

i

be ejtsünk. Ezen kívül pedig

rontottam Geszten Keresztszegi Mihálynak egy tehenét ; Gellénnével megnyargalván, az utczán estve a tehenet, magam a farkán

ülvén. Kötőgyánban a Gellye

Márton lovát megnyargalván,

megrontottuk.

Ladányban

Kis Istvánt megnyomtuk,,

azért, hogy haragosunk volt.

Kötőgyánban Gellye Jánosnét hasonlóképpen megnyomtuk, Sass Mihályt szerindit, Bodnár Jánost, Csanádi Mihályt.

Kapitányunk volt nagy-szerindi Szabó Mihálvné. Hadi

nagyunk

Gellyén

András.

Zászlótartónk Nagy Ilona.

Strázsamesterünk

szerindi

asszony, a mely nem régen

épített házat Kóbori Jánosné

alias Kosárkötőné.

Furrir

Gellyén Andrásné, a ki is

mindenkor elől járt, magam

pedig közkatona, a kantárom

-

Gellvénnénél vagyon csepű—

ből és a midőn kirepültünk,

szalontai

boszorkányokkal

1

egy üdőben öszvetalálkozván,

holmi darab fákkal vagdal—

koztunk és holmi embereket,

a kiket elől találtunk, magunknak lónak csináltuk.

In figura judicii confirmat omnia.

Pro serenissimo domino magistratu et actore protestatur super confessatis ipsius inctae, in jure alias mille testes adaequantibus et siquidem attentatum et consummatum ipsius inctae scelus, tum ex propria oris fassione, tum vero ex productis et authenticatis instrumentis actionalibus ad amussim esset verificatum, ideo inhaerendo suo legali petito cupit finale judicium.

ARAD VÁRMEGYE, 1755.

579

Deliberatum :

Siquidem tum per propriam confessionem Catharinae Pásztori alias Vernek sub torturali examine No. 7. signato factam, atque in figura judicii saepius repetitam et ratifi-catam, quam per testium autbenticatorum sub No. 5 et No.

6 productorum attestationes eveniret luculenter, eandem in causam attractam Deum nostrum omnium creatorem et opificem unum et trinum abnegasse et diabolum, hostem antiquum humani generis complicatis genibus coluisse, seque illi perpetuo devovisse sacrilegeque deosculatum esse et ut a libro vitae eam deleri et obliterari pater imendaciae curaret, ipso mandante et jubente in reproborum damnatarum mortisque perpetuo libro ad huc parato nomen suum opposuit, ut ad tantam perfidiam et impietatem eo majori vinculo deveniatur, notam seu stigma sibi veluti rei Satanae propriae in u ri. . .*) mala denique malis addendo eidem inctae satanum incubuisse sodomiam veram et nefandissimum crimen misere cum illa tactu frigidissimo exercuisse et illo parendo

quondam nefandissimo unguento ab ipso diabolo praescripto illitam et per aera positam ad locum constitutum intempesta nocte hora malefactoribus commoda, statisque diebus, ab ipso tentatore portatam et translatam fuisse, ibique in communi Sinagoga plurimorum maleficorum, sacrilegorum, haereticorum, fascinariorum, cultorumque daemonum post multas jubilationes saltationes praesidentis Belzebub auxilium pro vindicta in omnes, ipsi vel infensos, vel petita denegantes exercenda efflagitavisse; atque ab ipso edocta vindictas maleficia fascinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuisse: dormienti Stephano Gál friga ova certa herba aspersa arte et ope daemonis manducanda dedisse ; Michaelem Harsányi cum conjuge sua prunis, Stephani vero Gál uxorem diptongis praedicta herba aspersis destruxisse ; Zsadanyiensem Stephanum Kis, Kötö-Gyániensis Joannis Gellye uxorem, Michaelem Sas, Joannem Bodnar, et Michaelem Csanádi oppressisse; Gesztiensi Michaeli Keresztszegi unam vaccam et Kötő-Gyániensi Martino Gellye equum ita hominibus itine-rantibus frenum imposuisse et equitavisse ; praeterea in leporis, galli, et anseris speciem se transmutavisse per eam postea-quam divagatam fuisse. Quae omnia gravissima, horrendissima, nefandissima forent, directae in omnipotentis dei omnium creatoris contumeliam et injuriam. Eam ob causam, nominatam inctam Dei omnipotentis abnegatricem, contemptricem daemonumque cultricem, sodomitam, haereticam in demeritam ’) **Olvashatatlan szó.**

37 *

sui poenam ac aliorum salutare in exemplum vivam rogo imponendam, nefandum corpus, tamquam Satanae membrum, in cineres comburendam decerni.

Quae sententia ob instituendam confrontationem cum reliquis magiae complicibus in subsequenti tede, utpote die 5-a Februarii pronunciata et 7-mo ejusdem in executionem sumpta exstitit.

Datum ex sede dominali anno locoque supra notatis.

Extradatum per inclytae sedis surrogatum notarium, Josephum Edmund Haas.

(Eredetije Országos levéltár. Lad. A. Fase. 1. No. 3. lig. 1.)

CDXXVII.

Arad vármegye 1756.

Vastagné Nagy Ilona, Szabó Mihályné Tóth Ilona, Bodnár Ferenczné Ilona ellen a boros-jenői uradalom úri széke által foganatosított boszorkányper összes iratai ; elégetést rendelő Ítélet.

Anno 1756 die 5-to Februarii in oppido Boros-Jenő, incl.

comit. Aradiensi adjacente sub praesidio spectabilis ac perillustris domini Emerici Bohus, serenissimi domini domini Ducis Muttinae bonorum Hungaricalium plenipotentiati administratoris, praesentibus perillustribus ac generosis dominis Joanne Bosnyák inclyti

comitatus Aradiensis ordinario

judice—

nobilium, Francisco Mittinger et Stephano Ponitz ejusdem praelibati inclyti comitatus jurassoribus, Simone Andrea Chiochetti praefatorum bonorum Mutinensium inspectore, Francisco Xaverio Vukovich in praefatis bonis vicefiscali, Stephano Szalay aeque bonorum Serenissimi Ducis Muttinae Erdő-hegyiensis, Joanne Egyed Jenőiensis, Adamo Leneri Pankotensis, Sigismundo Péterfi Menesiensis districtuum provisoribus, celebrata est sedes re visoria captivorum occasione cujus: Levata est causa serenissimi domini domini Francisci tertii, Dei clementia Mutinae, Rhegii, Mirandulae Ducis qua domini terrestris adeoque magistratus, contra et adversus :

In vinculis adstantes: Helenam Nagy, alias Vastagh, Michaelis Szász, Helenam Tóth Michaelis Szabó, Nagy-Szerindienses incolas et Helenam Francisci Bodnár inhabitatores possessionis Vadász uxorem, prout mox ab infra declarabitur, manifestas sasras. veluti in causam attractas.

Ex quo antelato serenissimo magistratu et actore egregius Edmundus Haas ordinarius ejusdem fiscalis sufficientibus juris requisitis instructus, praemissis praemittendis et reservatis reservandis detegeret:

Qualiter praememoratae inctae, ignoratur, quibus maligni spiritus incitamentis ad id inductae et persuasae, spreta non tantum divinarum et humanarum legum severitate, verum postposita etiam praeciosissimo sanguine Jesu Christi redemptae animae suae salu te: annis retroactis testante instrumento magistratuali in processu Catharinae Pásztori alias Vernek producto, in commune plurimorum maleficiorum cultorumque daemonum coenobium seu contubernium inmittere, Deum nostrum omnium creatorem abnegare, et inmitem diabolum humani generis hostem antiquum colere, seque illi perpetuo devovere et ut a libro vitae eos deleri pater mendacii curaret ipso mandante et jubente nomina sua in reproborum damnatorum mortisque perpetuae librum nigerrimum ad hoc paratum apponi sinere, illumque foedissimum et turpissimum — pro pudor — summa cum reverentia complicatis

genibus, ore sacrilegi deosculare illiusque auxilium pro vindicta in omnes eisdem in c ta ..... *) vel infensos, vel petita denegantes exercenda efflagitare : atque ab ipso edoctae vindictas, maleficia, fascinationes, tabes, tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia, docentibus inquisitionibus magistratualibus sub A. et B. (sine praejudicio jurium magistratua-lium) exhibitis exercere, mala denique malis addendo ipsi Satanae succumbere sodomiam veram et nefandissimum crimen misere cum illo tactu frigidissimo committere . . .

Quia vero hoc gravissimum, atrocissimum ac nefandissimum crimen directe in omnipotentis Dei contumeliam et injuriam vergens partibusque in his, ut cancer serpens (atte-stante experientia) durius inclyti magistratus brachium expostularet et alioquin de usu et consuetudine ac praxi processuali hactenus laudabiliter observata, nec non argumento Articuli 54-to 1523. et 4-to 1525. ac 9-no et 11-mi 1723 ac dictamine Articulorum 60. et 73. Praxis Criminalis ob atrocitatem et concursum plurimorum scelerum et criminum magiae reae e medio proborum igne exterminari solerent, imo deberent : Quam ob rem vellet praefatus fiscalis supra notatas inctas juxta leges et usum in demeritam sui poenam ac aliorum horribile simulque salutare in exemplum (praevia ad eliciendos complices torturae) vivas comburendas decerni.

q Olvashatatlan szó.

582

ARAD VÁRMEGYE, 1756.

Producti autem sub littera A. tenor est talis.

Anno 1756 die 20. Januarii in possessione Nagy-Szerénd, inclyto comitatui Aradiensi adjacente peracta est inquisitio sequens contra et adversus ab infra uberius in deutri punctis expositas personas, veluti praetensas sagas.

De eo Utrum :

Tudja-é, látta-é avagy liallotta-é a tanú, hogy az itten alább specificált személyek, úgym int: Gellyén Andrásné, Boros Mihály, Szabó Mihókné alias Tóthné, Szász Hona alias Vastag Ilona és Szaniszló Mihókné valaha valamely babonaságban vagy boszorkányságban tapasztaltatott volna, vagy pedig megfenyegetések után valakinek nyavalyája, avagy kára esett volna ?

Prima testis Catharina Simon uxor incolae Nagy-Szerindiensis Joannis Kasza, annorum circiter 19, jurata examinata fatetur : Minek utánna férjhez ment volna a tanú, mindjárt első nap szive nagyon kezdett fájn i; történvén annak utánna egy héttel, hogy a deutrumban exponált Szász Ilona tulajdon személye szerint este tájban a tanú előtt megjelenvén, a holott szive mindjárt elfulladott, senkihez egyet nem szólhatott, hanem általa irtóztatókép gvötörtetett. Ily szókat monda n e k i: várj te, mert meg kell halnod, miért nem mentél az én fiamhoz, mikor ő k é re tett; jobb lett volna ahhoz mentél volna, hogy sem ehhez. Az a dolog pedig sok ideig minden este és néha többször is napjába történt a tanún. Ügy annyira össze-rontatott, hogy már utoljára a járást is alig tehette.

Authenticata et confrontata fassionem per omnia confirmat, addito eo : Hogy nemcsak Vastag Ilona maga, hanem annak fia, Szász Miklós, is sokszor jött az anyjával együtt.

Felül pedig az ablakon szállottak be a házba. De mindazon által a fia nem volt mindétig az anyjával; az pedig mindig este nap nyűgöt után jött.

Secundus testis Stephanus Molnár, cum uxore sua, incola Gyarmatiensis, annorum circa 45, juratus examinatus fatetur : A húgát, Simon Katát, minek utána Szász vagyis Vastag Ilonának fia sok rendben kérette volna és elakarta volna venni házastársnak; a leány pedig hozzá nem akarván menni, hanem nagy-szerindi Kasza Jánoshoz menvén: csakhamar a lakodalom után meghallván a tanúk, hogy az atyafiok rosszul volna, hozzá menvén és magok házához és Gyulára is elvitték, hogy nyavalyáját megorvosolhatnák. Szemeikkel látták számtalanul, hogy a menyecske csak megreszkette magát és lábairól elesett és mintegy óráig, tovább is néha úgy gyötrődött, mint a nehéz nyavalyába esett személy. Senkihez nem szólhatott, ARAD VÁRMEGYE, 1756.

583

hanem minek utána magához tért volna, úgy panaszolkodott, hogy Vastag Ilona személye szerint gyötörte volna, nagyon fenyegetvén, hogy megöli, miért nem ment az ő fiához. Mindenkor így panaszolkodott a menyecske. Találkozván egyszer, sok időre a tanú feleségével Vastag Ilona, megszólíta, mondván : kentek miért haragszik reám Kasza Jánosné állapot jáért, én abban bűnös nem vagyok, hanem jól béküljiink meg és ne haragudjunk egymásra. Arra a tanú mondván : én kendre nem haragszom, nem is mondom, hogy kend volna az a személy, de elég, hogy a szegény menyecske a

kend képébe látja ; hanem én megbékéllek kenddel, de úgy, hogy a szegény menyecskének ezentúl baja ne legyen. Minthogy is megbékélvén, azután a menvecskének semmi baja nem volt.

Authenticatus et confrontatus Stephanus Molnár fassionem suam confirmat; ejusdem vero uxor absens.

Tertius testis Stephanus Kún Nagy-Szerindiensis, annorum circiter 42, juratus examinatus fatetur : Egy alkalmatossággal ennek előtte négy esztendővel a tanú leánykája más több gyermekkel, Vastag Ilona leányával, mint gyermekek összevesztek az utczán. Kiszaladván Vastag Ilona, a gyermekeket széjjelkergette egy vesszővel; akkor mondván a tanú leányának : no várj te Erzsók, de megbánod eztet. A tanú ugyan nem hallotta, de a felesége és a többi gyermekek így referáltak neki. Mindjárt azon éjszaka történvén a leánykán, hogy egyszer nagy sivalkodással fölserkenvén, a lábát kezdi fájlalni és egész viradtig semmit fájdalmai m iatt nem a lh a to tt; reggel mindjárt a lábáról elesett. A tanú reflectálván magát, hogy Vastag Ilona megfenyegette az ő leányát, mindjárt akkor hozzá men vén reménkedett neki, hogy jönne és kötné be a leánykájának a lábát, mert igen rosszul van. Sok kérésére elment és valamely füvekkel bekötötte, a mely kötésre a gyermek mindjárt jobban lett, elaludt; assecurálván a tanút, hogy semmit se búsuljon, mert jobban leszen a gyermek. Másnapra kelvén ismét a tanú, elmenvén a deutralis személyhez, kérte, hogy kötné be a gyermek lábát. De ő nagy haraggal reá támadván a tanúra, mondá : azt is bánom, hogy tegnap békötöttem, mert megmondotta nekem Vernekné, vagyis Pásztori Kata, hogy ti engemet már mindenütt boszorkánynak kiáltottatok, hogy én rontottam volna meg a gyermekieket. Semmiképpen el nem híhatta a tanú, hogy többé békötötte volna a leányát. Ügy annak utánna két egész esztendeig sínlett és a lábára nem állhatott a leányka. Mely idő közt mind a két bokája csontja, úgy tíz darab apró csontocskák is kihullottak a lábából; és mai napig is nyomorék azon lábára. Azomban a tanú ennek előtte egy néhány esztendőkkel kis bíró 584

lévén, egy alkalmatossággal korán reggel látta a deutralis-személyt, hogy midőn a tehén fejése után a rocskát megöblítette, azon vizet a háza fedelére öntözte és a mely víz lecsöpö-gett, újra ismét a rocskába eresztette és felöntötte a házra.

Authenticates et conírontatus fassionem suam confirmat.

Quarta testis Elisabetha Dávid uxor praecedentis Stephani Kún, annorum circiter 35, jurata examinata confirmat fassionem mariti sui, quoad ruinam filiae per omnia.

In authenticatione absens.

Quinta testis Catharina Székely,* uxor Joannis Kelemen incolae Nagy-Szerindiensis, annorum circiter40, jurata examinata fatetur : Az ősszel múlt két esztendeje, egy alkalmatossággal látta a tanú Vastag Ilonát, hogy a leánya gyermekét kihozván, a keresztútra a tanú háza eleibe letévén, ottan a gyermek nagyon elsivalkodott; azt mondá n e k i: ne félj fiam, mert csak béka. A tanú látván szomszédját az udvaron, mindjárt szólította és gyertyával oda mentek ; de akkor ő a gyermekkel elment. Kiáltván a tanú utána, mondván : mit csinált kend a gyermekkel, hogy úgy sír ? Azt felelte : semmit sem csináltam, csak hideglelős a gyermek, azért sír. Látták pedig azon a helyen, hogy valami vizet öntött el. Ugyan más alkalmatossággal is látta a tanú egyszer uzsonna tájba, hogy azon kereszt-útón letévén gyermekét keresztül lépdeste.

Authenticata et confrontata fassionem confirmat.

Sextus testis Andreas Szabó incola Nagy-Szerindiensis, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur : Egy alkalmatossággal kiállván a tanú az udvaron, halla valamely gyermekrí vást, arra a szomszéd asszonya, Kelemen Jánosné szól-litá, úgym ond: nosza szomszéd jöjjön kend, nézzük meg, ugyan mit csinált Vastag Hona a gyermekkel az út közepén, hogy úgy sivalkodik. Gyertyát gyujta a szomszédasszony, oda mentenek, látta, hogy valamely vizet öntött ottan el.

Sub authenticatione absens.

Septima testis Elisabetha Leleszi uxor Joannis Takács incolae Nagy-Szerindiensis, jurata examinata fatetur: Az édesanyja a fatensnek circa négy esztendeig sínlett nagy betegségben és holtig azt kiáltotta, hogy Szabó Mihályné miatt kelletik neki meghalni; mert Kis István lakodalmában egy kis üvegcsében adott neki valamit inni, azóta vagyon oly rosszul. Maga a tanú egy alkalmatossággal elmenvén Szabó-néhoz az anyjának valami orvosságot kérni, reménykedett nek i; de nem hogy valami orvosságot adott volna, még inkább szeme közé köpdösött. És azon éjszakán ismét még jobban gvötretett az anyja. Azt is hallotta a tanú a mostoha atyjától, néhai Bagaméri Istvántul, hogy egy alkalmatossággal szemei-

vei l á t ta , volna Szabó Mihálynét macska képében a nagy-szerindi toronyról leugrani.

Authenticata fassionem confirmat, simulque confrontata est.

Octavus testis Georgius Pap, incola Nagy-Szerindiensis,.

annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur : A tanú még ifjú korában hallotta egy alkalmatossággal Szabó Mihálynét jókedvéből beszélni ezen szókat: elégszer megindultam Vékony-néval, az utczát végig-végig jártuk, a korcsmára is elmentünk, még sem látott senki meg bennünket. De miképpen, azt a tanú nem vizsgálta, se nem kérdezte.

Sub authenticatione absens.

Nonus testis Andreas Tordai incola Nagy-Szerindiensis, annorum circiter 54, juratus examinatus fa te tu r; Egyebet nem tud a tanú, hanem egy alkalmatossággal néhai Domiánné

— a melyet Boros-Jenőben megégettek — a tanú házánál hálván, szó között azt mondja : hiszen reám támada az a Tóthné (alias Szabóné), hogy a torony tetejéről én szedtem volna a füvet, holott én rajtakaptam őtet, mikor a templom tetején a főkötőit átal, meg átal hajigálta.

Authenticatus et confrontatus, confirmat fassionem suam.

Decima testis Elisabetha Takó uxor Joannis Szilágyi incolae Nagy-Szerindiensis, jurata examinata fa te tu r: Egy alkalmatossággal a korcsmára menvén a tanú borseprüért cziberének, azt mondá Szaniszló Mihókné n e k i: te eb ágyából született, miért jösz te seprűért, vagyon neked elég ázalé-kod. Arra mindjárt azon éjszakán egy tarka macska reá menvén a tanúra, úgy össze gyötrötte, hogy egy hónapig is viselte a kékjét. Ez okból Szaniszló Mihálvnéra van nagy gyanúja.

Authenticata et confrontata fassionem suam confirmat.

Undecimus testis Stephanus Kún, incola Nagy-Szerindiensis, annorum circiter 45, juratus examinatus fatetur : Ennek előtte circiter kilencz esztendővel egykor Szaniszló Mihálynéval

összeveszvén a tanú, szó között megfenyegette a tanút ezen szóval : no várj te, nem telik bele három napja, károd fog következni. A tanú protestálván e lő tte : hogy tudnád te, nem vagy Isten, hogy a jövendőt megtudjad mondani.

Történt pedig azon harmadnap alatt, hogy a tanúnak egy szép, jó ellő tehene megvetett. Azért gyanúja vagyon Sza-niszlónéra.

Confrontatus fassionem suam confirmat, ac eandem ejus testis conthoralis Catharina Repedi in figura judicii constituta, sub juramento solidavit.

Super qua praevio modo peracta inquisitione praesentes

propria manus subscriptione usitatique sigilli apressione extra -

dedi litteras testimoniales.

Datum Nagy-Szerind die 20 Januarii 1756.

Stephanus Szalay provisor. (L. S.)

Productum sub littera *B)* sequitur his formalibus.

Anno 1756. die **6** Februarii in oppido Boros-Jenő inclyto comitatui Aradiensi adjacente, occasione sedis dominalis malefactorum revisoriae peracta est inquisitio sequens contra et adversus ab infra in deutri punctis expositas personas, veluti praetensivas sagas.

De eo U tru m :

Tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú, hogy ezen specifikált

■személyek, úgy mint Tóth Istvánné, Kovács Istvánné és Bodnár Ferenczné valaha valamely boszorkányságban, avagy babonaságban éltek volna; avagy megfenyegetések után valakinek kára, avagy nyavalyája következett volna?

Primus testis Joannes Kovács notarius possessionis Micske, annorum circiter 42, juratus examinatus fa te tu r: Ennek előtte circa **10** esztendőkkel a testvér húga a tanúnak panaszolkodván, hogy az deutrumban exponált Bodnár Ferenczné képében szüntelenül minden éjszaka megnyomattatik és fenyegettetik ily szókkal : az

csecsemő gyermekedet úgy a hátadhoz verem, hogy az ingedet más szedi ki a testedből.

A tanú a deutralis személynek megüzente: hogyha többé meghallja, hogy a húga gyötörtetik, tudja meg, hogy mindjárt megfogatja; hanem azért az ő cselekedete supersedeáljon: és így azon naptól fogva semmi baja nincsen a húgának.

Secunda testis Helena Kovács, annorum circiter 36. Vadásziensis incolae Stephani Miklós conthoralis, examinata fassa e s t: Ennek előtte circa **10** esztendőkkel a tanúnak egymás után két gyermeke megrontatott úgy, hogy az egyikének keze fejéből nyolcz darab csont, a másiknak pedig a lábából hét darab kihullott; jóllehet a tanú bizonyosan senkire nem gyanakodhatott. Történvén mindazonáltal csakhamar, hogy az deutrumban exponált Bodnár Ferenczné bizonyos borjú-pásztornéval — a ki is ugyan már meghalt — három éjszakákon macska képében a kerten beugrottak és testi szemeivel látta, hogy azon macskák tulajdon említett két személynek személyébe változtanak ; megfogván a tanút, annyira összegyötörték, hogy összedagadozott a teste és ezen szókkal fenyegették : várj te kutya, mert megölünk mi tégedet és a gyermekedet is a fejeden széjjel verjük ; miért jársz te a szép asszonyok ellen. Ügy az tanú testvér bátyjának panaszolkodván **ÁRAD VÁRMEGYE,** 1 7 5 6 .

nyomorúságát; annak utána ugyan magának semmi baja nem volt,hanem nem sok idő múlva a fatensnek férje a falu házától hazajővén, az udvaron lefeküdt, látta a tanú. hogy két forgó szél átalment rajta és arra felébredvén az egyik szemére megvakult, mindjárt akkoron nagy fájdalommal. J

Tertius testis Joannes Szilágyi, incola possessionis \ adász, annorum circiter 50, juratus examinatus fassus e s t : Ennek

•előtte circa **20** esztendőkkel a tanú feleségének a szemöldökét egy szúnyog megcsípvén, mindjárt összedagadott és any-nyira megnyomorodott, hogy egész egy esztendeig és négy hónapig fekvő beteg v o lt; a szeme fényét is elvesztette. És azon idő alatt minden éjszaka az deutrumban exponált Bodnár Ferenczné és bizonyos Rontó Gergelyné (a ki már meghalt) képében gyötörte tett. Egy alkalmatossággal bizonyos tudós, vagyis gyógyító asszonyt magához hivatván a tanú, mihelyt bemenvén a házába, azt mondá : hiszen kár volt az olyan két fiatal embert elrontani. Mondván a tanú : nékem Istennek hála, semmi bajom sincsen ; azt felelte : de olyan baja van kendnek, hogy harmadnap alatt meg kelletik halni.

Reménkedvén a tanú, ha úgy vagyon, segítene rajta : a mint is valamely orvosságot beadván a tanúnak, megparancsolá, hogy mindjárt feküdne le és magát betakartatná jól. Megcselekedvén tanú, egy kevés álma után felébredvén, úgyannyira elbád gyadott, hogy még az takarodzó ruhát sem vethette le magáról. A hányás erőltetvén : nagy erővel aludt vért, holt szenet, fejér és sárga selymet hányt ki magából. Kérdésére azt felelte az megirt asszony, hogy a komja asszonya adta volna be neki etetőül. A tanú ugyan nem reflektálhatja magát, ki adott volna neki mézes pálinkát, de mivel felesége sokszor említett Bodnár Ferencznére panaszolkodott, hogy általa kínoztatik, neki is ezen okbul teljes gyanúsága vagyon reá. Azt is hallotta a tanú bizonyos személyektől, hogy most említett Bodnár Ferencznének, természet ellen farka legyen. Azt is hallotta, hogy egy alkalmatossággal Grécz Andrással összeszólalkozván azon Bodnár Ferenczné, Grécz András látta, hogy a szemetén felrepült az ég felé és avval el is ment szeme elől.

Quartus testis Andreas Szilágyi Vadásziensis, annorum circiter 35, juratus examinatus fassus e s t : Hogy midőn a fatens megházasodott, az lakodalmában nevezett Bodnár Ferenczné szakácsasszony volt és az fia a násznépével, úgy mint kocsis

— felesége elhozásakor — egy szűrt elvesztett az úton. Melyet hogy megértette Bodnár Ferenczné, megharagudott az fatensnek feleségére ; és midőn haza hoztuk volna, szokás szerint bement a fatensnek felesége a konyhára, neki köszöntésére mint szakácsnénak. De haraggal felpattant reája többször

nevezett Bodnár Ferenczné és ilyképpen szollá az asszonynak : várj eb ágyából esett rossz asszonya, megsiratod még azt a tejet is, a kit anyádból szoptál, még az maradékodnak maradék ja is. A mint harmadfél esztendőre teherbe esvén a fatensnek felesége : fele teher viselésében elment tőle a gyermek és megvilágtalanodott mind a két szemére. Azótától fogva is, öt gyermeke fele teher viselésében ment el tőle a gyermek.

Azért minden gyanúságot neki tulajdonítja a fatens, mivel megfenyegette.

Super qua praevio modo peracta inquisitione praesentes propria manus subscriptione et usualis sigilli appressione extradedi litteras

testimoniales.

Signatum Boros-Jenő,ˆdie et anno, quibus supra.

Stephanus Szalay provisor. (L. S.)

Anno 1756. die **6** . Februarii occasione sedis dominalis in oppido Boros-Jenő celebrata, supraspecificati testes coram figura judicii constituti et confrontati, praemissas fassiones per omnia confirmant.

Joannes Bosnyák

inclyti comitatus Aradiensis judex nobilium.

m. p.

Primo.

Anno 1756 die 4. Februarii in oppido Boros Jenő institutum est examen benignum infranotatae delinquentis.

Puncta

Interrogatoria :

Responsoria :

Kinek hínak, hová való

vagy, hány esztendős és micsoda vallású vagy ?

Szász Mihálynénak, avagy

Nagy Ilonának, nagy-szerindi

lakos, circiter 50 esztendős,

kálvinista vallású vagyok.

Miért fogtak meg ?

Nem tudom, miért fogtak

meg és mit fogtak reám.

Pásztori Katával nem társalkodtál-e valamikor ?

Soha sem voltam vele társaságban.

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

5 8 9

Secundo :

Anno 1756 die 4. Februarii in oppido Boros-Jenő infranotatae delinquentis benignum examen est institutum modo sequenti.

Puncta.

Interrogatoria :

Responsoria:

Kinek hínak ? hová való

vagy ? hány esztendős és minemű vallású vagy ?

Tóth Ilonának hínak, nagy-szerindi lakosnak felesége, circiter 59 esztendős és kálvinista vallású vagyok.

Miért fogtak meg?

Nem tudom, miért fogtak

meg.

Pásztori Katával nem vagy

ismeretes s nem társalkodtál

valamikor vele ?

Ismerem ugyan, hogy a

helységünkbe lakott, de sohasem társalkodtam vele.

Tertio.

Anno 1756 die 4 Februarii in oppido Boros-Jenő infranotatae delinquentis institutum est benignum examen.

Puncta.

Interrogatoria:

Responsoria :

Kinek hínak,

hová való

vagy? hány esztendős és minémű vallású vagy ?

Bodnár Ferencznének, nemes Arad vármegyében Vadász nevű helységben lakom, 60 esztendős, kálvinista vallású vagyok.

Miért fogtak meg ?

Nem tudom, miért fogtak

meg.

Pásztori Katával nem voltál-é ismeretes, avagy valami

társaságban ?

Sohasem

láttam

ennél

többé őtet.

5 9 0

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

Procurator et actor protestatur super simplicibus negativis partium inctarum ; et siquidem innuente . . . 14-a Capit.

9. Kitonich in atrocibus criminibus, quale esset Crimen magiae socius etiam contra socium valide in testem assumi quiret : contra actionatas autem inctas condemnata et executa Catharina Pásztori cum praedictis confrontata clare manifesteque fatetur, easdem evidentes correas esse, sed et inquisitiones litteris *A.* et *B.* signatae non obscure testarentur et actus earundem Magicos..... *) redderent: ideo inhaerendo citatis legibus usuique et praxi in similibus observatis, cupit contra partes inctas judicium.

Deliberatum e s t :

Quandoquidem actionatae inctae fassione extremo supplicio mulctatae Catharinae Pásztori tum authenticatorum testium sub *A.* et *B.* productorum fassionibus gravarentur, ea vero simplici negativae inhaerent : ideo tam in ampliorem rei verificationem, quam eliciendos complices torturae adjudicari.

Unde.

Primi ordinis torturalis fassio sequitur taliter : Anno 1756. die **6**. Februarii in oppido Boros-Jenő, inclyto comitatui Aradiensi adjacente, occasione sedis revisoriae madefactorum infranotata ad torturam attracta persona fatetur modo sequenti:

Puncta :

Interrogatoria :

Responsoria :

1. Kinek hínak, hová való

vagy és mért fogattak meg ?

Vastag Szász Honának hínak,

nagy-zerindi vagyok és azért

fogattam meg, hogy boszorkánynak vallottak lenni, a mint hogy az is vagyok.

2. Valid meg igazán, ki vitt

téged ezen ördöngős mesterségre, ki tanított reá és minémű szövetséged volt az

Ördöggel ?

Engem Pásztori Kata v itt

ezen ördöngős mesterségre és

ugyan ő tanított reá is. Mert

J) Olvashatatlan szó.

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

5 9 1

Pásztori Kata, Zerindi Varga

Andrásnénál lakván, egy éjszaka az ablakon a házba bemenvén u. mint Pásztori

Kata, Szabó Ilona, Kiss Istvánná és magam is mind zerindiek, az hol is az gonosz

macska képében lévén, Kata

engemet beírt. Kimenvén az

házbul az ördög a hátomra

ugrott és egész a kertnek

hátuljáig ki vittem. Ottan az

ördög letűnt és mi haza

mentünk.

Miképpen tagadtad meg

igaz Istenedet és a pecsétet

mely részére testednek tette

az ördög ?

A magam kertje hátuljában lévén, az én teremtő

Istenemet megtagadtam ily

szókkal: Istenem ne legyen

Istenem, hanem tenéked élek,

halok, könyörgök. Az után,

mivel Pásztori Katánál volt

a ténta, ő a három ujjával

az oldalomra nyomott és az

a pecsét.

Minémű közöd volt az ördöggel és hányszor ?

Számát annak nem tudom,

mert sokszor volt közöm vele

és mindétig macska képében

jelent meg s úgy mint ember

feleségével szokott élni, én

is úgy éltem vele ; de neki

felettébb hideg volt teteme.

Kik voltatok még

ezen

compániába beírva és hányán ? Nevezd meg őket.

Nékem csak az fentnevezettek voltak társaim s nem is tudok többeket, hanem Bihar vármegyében, a Katának az anyja ; de hol lakik, nem

tudom.

5 9 2

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

Minémű gonoszságokat vittetek véghez és kiknek okoztatok károkat

testekben,

avagy határokban ?

Kasza Jánosnak feleségét

Simon K atát azért nyomtam

meg sokszor, hogy a fiamhoz

nem akart férjhez menni.

Kún István leányának bokája csontját azért vettem ki, hogy az én leányomat

csúfolta és azon haragomból

cselekedtem.

Miképpen ronthattad azon

leányt ?

Nállam levő zsírral megkentem a lábát s megdagadott és azután ki hullott

lábából bokája.

Miből csináltad azon zsírt ?

Kata csinálta, sokféle szerbül, mivel ő legnagyobb mester volt s

emberzsírt is szoktak bele tenni. Azt pedig olyképpen, hogy megrontják

az embert és háj át kiveszik,

kik ezt értik ; de én ahhoz

nem tudok.

Ki marhájának, vagyis tehenének tejét vöttétek el ?

Szomszédim teheneit Szent

Györgynap éjszakáján megfejtem, az ördögök jelenlétében ; azt a magam tehenének beadtam

innya :

így

az

enyém lett az haszna nagyobb

részén azoknak is. Rocskából

is azért öntöztem a ház fedelét, hogy sok tejfele legyen a tejnek, ilyen szókkal: olyan

fele legyen a tejemnek, mint

az házfedél.

Hát hol jártál, tánczoltál és

dombéroztál ?

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

5 9 3

Belényesbe száma nélkül

voltam, Tamásda felé is és

az zerindi határban az mezőn, erdőkön, hol macska, hol kutya képébe öltöztem.

Kiket tettél lovadnak ?

Senkitsem, mivel az én

lovam, fekete kutya képében

az ördög volt s azon jártam,

úgy a többi is. Hanem Pásztori Kata egyszer Boros Györgyöt maga lovának tette, kiben meg is holt.

H át többet mit cselekedtetek azon járásokban ?

Egyebet semmit sem, hanem csak tánczoltunk. Pásztori Kata legtudósabb lévén közt ünk, Szabó Mihályné volt

az Oberster, magam pedig

Fullér voltam.

Hány esztendeje, miolta ezen

gonoszságra adtad magadat ?

Aratáskor múlt négy esztendeje.

Az többi társaid kiket rontottak meg ?

Szabó Mihálynak első feleségét rontotta meg, ugyan Szabó Mihálynak mostani felesége.

In figura judicii tam Helena Szász, quam Catharina Vernek, alias Pásztori tam Helenam Szabó, quam Stephani Kis Nagy-Szerindiensis incolae consortem pro pari saga et consocia recognoverunt; et praemissam fassionem Helena Szász per omnia confirmat.

Tandem Helena Szász ultro quoque interrogata pro simili saga Catharinam Pásztori, Andreae Gellén, Michaelis Szabó, item Stephani Kiss Nagy-Szerindiensium incolarum consortes, Francisci Bodnár, Stephani Tóth Vadásziensium incolarum consortes, uti Sebesiensis Michaelis Bódi et Variensis Joannis Kóbori conthoralis fassa est.

Secundi autem ordinis fassio torturalis sonat in hunc m odum :

K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

38

5 9 4

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

Anno 1756. die **6** Februarii in oppido Boros-Jenő, occasione sedis revisoriae malefactorum Helena Nagy Michaelis Szabó, Nagy-Szerindienis incolae consors, ad torturam attracta eadem fassa est.

Puncta.

Interrogatoria :

Responsoria :

1. Kinek hinak ?

Szabó Mihály felesége vagyok, Nagy Ilonának hínak, nagy-zerindi vagyok és azért

fogattattam meg, hogy az

többiek

elárultak,

boszorkánynak mondottak, a ki is

vagyok.

2. Valid meg igazán, ki

tanított az ördögi mesterségre ; ki vett reá ; hány esztendőtől fogva mióltától közébök állottál ?

Pásztori Kata ingerlett és

tanított meg ördögi mesterségre két vagy három esztendeje. Megtagadtam Istenemet, az ördög elhozván könyvét,

fekete ember képében, beírt,

hogy én az ördögét és többi

társaimat el nem hagyom

és Istenem Istenem ne legyen.

3. Minemű közöd volt az

örödöggel és hányszor ?

Mint férjének az feleségégével szám talanul; a midőn kívántatott vele járnom. Hideg teteme volt nékie.

4. Kik voltak még ezen

compániában beírva, nevezd

elő azokat, kik voltak ?

Nékem társaim v o lta k :

Pásztori Kata, Nagy Ilona,

Kis Istókné, Pálinkás Éva,

Dékány Ilona, Bodnár Jancsiné, Erzsók ifjú asszony:

Nagy-Zerindiek ; Bodnár Fe-

renczné, vadászi; Kosárkötőné, vári és magam. Tizen

voltunk ebben a compániában.

5. Kiknek minémű károkat

tettetek, kiket vesztettetek

meg és marttá jókat is kiknek

rontottátok meg ?

Szabó Mihály uram mostani feleségének Kis Istóknénak !) adtunk italt, gyökereket pálinkában, á melyben elsínlődvén fél esztendeig, abban meg is kellett neki halni, azért, hogy összeveszett Kis

Istóknéval és én reám is

haragudott.

Kosárkötőné vesztette meg

Csanádi Jánosnak nagy-zerindi lakosnak tehenét, meg is

döglött. Az én tehenemet is

megnyargalták, haragudván

reám, meg is döglött. Kis Istóknak ökrét, csak azért, hogy az uram második feleségével veszekedett, — a ki is boszorkány volt — elemésztettük.

6 . H át hol jártatok és micsoda képében ?

Mindenütt, erdőn, mezőn,

úton, útfélen; hol macska,

hol kutya, hol ember képében.

7. Kit rontottatok még

meg ?

Kún Istók leányát rontotta meg Nagy Ilona a lábára, többet nem tudok.

Cujus modi fassionem in figura judicii per omnia confirmat.

Tertii autem ordinis fassio torturalis sonat in hunc modum :

b *Sic!* Való;/inűleg a *mostani* helyett *néhai* és K :s lstóknéno&'

helyett Kis Istóknéval kell.

38*

5 9 6

ARAD VÁRMEGYE, 1 7 5 6 .

Anno 1756 die 7. Februarii in oppido Boros-Jenő, occasione sedis revisoriae malefactorum Helena consors Francisci Bodnar Vadásziensis, ad torturam attracta eadem fassa est.

Puncta

Interrogatoria :

Responsoria:

1. Kinek liínak, hová való

vagy és miért fogattattál

meg ?

Enge met Bodnár Ferenczné

Ilonának hínak, vadászi lakos

vagyok és azért fogattattam

meg, hogy valóságos boszorkány vagyok.

2. Valid meg, hány esztendeje lettél boszorkánynyá, ki tanított az ördögi mesterségre ?

H at esztendeje, hogy engemet Szabó Mihályné boszorkánynyá tett. Magam szabad akaratomból

lettem

azzá.

Tóth Laczkóné, Bocsiné pintér felesége vadászi, amaz pedig zerindi indítottak rá,

hogy azzá lennék és úgy eljővén az ördög — előhozá a lajstromát — Szabó Mihályné

Nagy-Zerindi, elvivén engemet Nagy-Zerindre, ottan házánál (mivel ő deákul is jól tud) beírt.

Kik vannak még az ördög

lajstromába és hányán vagytok boszorkányok, számláld elé őket ?

Tizenhármán vagyunk, u.

m. : Tóth Istvánné, Tót Istókné, Tót Laczkóné, Bocsiné, Szilágyi Jánosné, Kovács Jánosné, mind vadásziak. Gellén Andrásné alias Boros Sára, Kis Istókné, Szabó

Mihályné, Pásztori Kata, Vastag Ilona, Pálinkás Éva, Dé-

kán Ilona, Bodnár Jancsiné,

E rzsók; talán öt vagy hat

esztendeje, mioltától fogva

közinkbe á llo tt: nagy-zerindiek, Bódi Mihályné, Sebesi

és magam.

Az ördöggel hányszor volt

közöd ?

Elégszer volt, a mikor te tszett, szüntelen, hideg volt a teste.

Kiket vesztettél meg s kiknek tettél károkat jószágokban vagy marháikban ?

Mikó János vadászi embernek fiát az ujj ára vesztettem el, hogy az anyja veszekedett velem. Bocsiné pedig a másik fiát lábára vesztette

meg fűvel. Bodnár Jankó

ökrét és Bodnár Jancsi tehenét Nagy Jánosné vesztette meg ; maga is megdöglött a

tömlöczben.

H át hol és micsoda képé—

ban szoktatok járni ?

Mindenütt, hegyeken, erdőkön, mezőkön ; ki kutya, ki macska képében szoktunk

járni.

Mioltátul fogvást megfogattál, a többi boszorkány társaidtól minemű szókat hallottál a tömlöczben, igazán mond meg ?

Azt mondották, hogy akármiképpen kínoznak, sütögetnek, semmit ne vallják ; mert ha megkínoznak is, abból

kigyógyulok, de másképpen

megégetnek.

In figura judicii adducta praemissam fassionem suam confirmavit.

Tandem post pronunciationem sententiae etiam adhor-,

tata et examinata Joannis Szilágyi consortem, Evam Pálinkás Helenam Dekány, Elisabetham Joannis Bodnár consortem, uti et Joannis Kovács consortem revocavit et indemnisavit.

Dein in loco ultimi suplicii Saram Boros Andreáé Gellén consortem revocavit taliterque indemnisavit.

Procurator magistratus et actor protestatur super propriis fassionibus partium inctarum et siquidem vigore ad 15-ti Uladislai Regis Decret. 5. : propria fassio mille testibus adaequatur, ac

secundum communem juristarum sententiam confessus »pro convicto haberetur, idcirco procurator magistratus et actor pefát ulterius quoque ut actione petivisset; cum reservata.

Deliberatum e s t :

Tam ex propria torturali coram facie juris repetito et confirmato examine ac concordibus reliquarum duarum actiona-tarum et condemnatae Catharinae Pásztori correarum sagarum fassionibus, quem authenticata inquisitione litterae *A.* signatae evenire luculenter: primi ordinis inctam Helenam quippe Nagy, vulgo Vastag Ilona dictam nuptam Michaeli Szász.

Praeterea uniformibus complicum fassionibus, ac propria itidem confessione et respective inquisitione litterae *B.* insignatae, manifestam esse alteram Helenam Tóth Michaelis Szabó conthoralem.

Non absimili ter tum ex propria fassione, tum etiam aliarum rearum examinibus certumque fore : Tertiamque quoque Helenam Bodnár conjugem consceleratam scelestam, contaminatam nefariam Sagarum societatem inivisse ; de adhaesione data fide assecurasse, hacque ratione ingentes invicem ad nefarios ausus animos addidisse, atque adeo spretis et proculeatis divinis humanisque legibus ac excussa pretiosissimo sanguine Jesu Christi redemptoris animarum suarum salute : Deum nostrum unum et trinum abnegavisse et immitem diabolum hostem humani generis complicatis genibus coluisse, seque illi perpetuo devovisse, sacrilegeque deosculatum fuisse ; et ut a libro vitae eas deleri pater mendaciae curaret ipso jubente in reprobrium mortisque perpetuae librum, ad hoc paratum, nomina sua apponi et ut ad tantam perfidiam et impietatem eo majori vinculo deveniantur, notam seu stigma sibi, veluti rei Satanae proprie inurivisse ; mala denique malis addendo easdem inctas satanae succubuisse, sodomiam veram et nefandissimum crimen misere cum illo tactu frigidissimo exercuisse; auxilium pro vindicta in omnes ipsis vel infensos, vel petita denegantes exercenda efflagitavisse, atque ab ipso edoctae vindictas maleficie fascinationes, tabes tum in humanas creaturas, tum d é s , 1 7 5 6 .

in animalia, enecando, crura excipiendo, oppressione enervando et equitando immisisse et exercuisse ; praeterea in leporis, catti, canis, speciem se transmutavisse et quo suis placuit voluntatibus divagatas

fuisse.

Quae omnia, siquidem gravissima et nefandissima forent, directe in omnipotentis Dei contumeliam et injuriam : eam ob rem nominatas inctas Dei omnipotentis abnegatrices contemptrices, daemonumque cultrices, sodomitas et haereticas in demeritam poenam ac aliorum terribile simulque salutare in exemplum, vivas rogo imponendas, ac earum nefandissimum sceleribus coinquinata corpora sceleribus, tanquam Satanae membra in cineres comburenda decerni.

Datum ex sede dominali, anno die locoque supra scripto.

Harum sententia in effectum deducta est 9-mo Mensis Februarii 1756.

Extradatum per inclyti sedis surrogatum notarium.

Joseph. Edmund. Haasz.

(Eredetije Országos levéltár Lad. A. fase. 1. No. 3. lig 1.)
CDXXVIII.

Dés, 1756.

Nagy Józsefné Fekete Judit ferli Kis Sámuelnét, ki öt boszorkánynak mondotta.

Felperesnő panasza szerint (1756. február **6**.) > >diffa-matiót, mocskolódást, boszorkánysággal való vádlást patrált az incta az actrix ellen«.

Alperesnő védekezésében a következőket olvassuk : > >A boszorkány többnyire éjjel jár és ha szinte valaki lát is valamit ellene, nem mindjárt bátorkodik azt ellene kimondani, azért hogy fél tőle minden, hogy meg ne veszesse ; avagy ha kimondja is valaki, tarthat attól, nehogy olyan szó férjen magához is, hogy a boszorkányt csak a más boszorkánytársa esméri s láthatja meg, mint egymás közt az ördögök magok esmérik egymást, kiváltképpen pedig azért, hogy a boszorkányok cselekedetei is oly titkosok, magok is oly álorczások és szemfényvesztéssel annyira teljesek, hogy ha lehetne, majd világosság angyalává is változni láttassanak, mindent praefracte tagadjanak, másokat megkötnek, hogy reájok se vallhassanak.«

Több nyom nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.)

6 0 0

b e c s , 1 7 5 6 .

CDXXIX.

Becs, 1756.

Mária Teréziának 1756. január 26-ikán kelt, a magyar királyi Helytartótanácshoz intézett rendelete, melyben a Helytartótanács útján az összes vármegyéknek és törvénykezési joggal biró városoknak elrendeli, hogy ezután a varázslási és boszorkány fér eket (omagia et sortilegium«) az eddigi törvények és szokás szerint megindíthatják, folytathatják ugyan, sőt Ítéletet is hozhatnak ; de ha az Ítélet halálra, vagy tortura alkalmazására szólna : azt végre ne hajtsák, hanem az összes feriratokat további intézkedés végett a Helytartótanácshoz terjeszszék fel.

Reverendissime et demisse Majestati nostrae relatum est in causis magistratualibus ex crimine magiae et sortilegii motis et discussis, ubi ejusmodi criminis rei ad mortem damnati fuerunt, diversos saepius intercessisse errores et defectus et non ita pridem etiam in comitatu Csongradiensi et quidem oppido Vásárhely ventillatum fuisse similem processum, in quo mulier quaedam idcirco ad gladium et rogum condemnata et executione etiam tradita fuisse refertur.

Cum autem in similibus causis et casibus, ubi ex praedeclarato capite ad amissionem vitae agitur, vel ideo, quod gravissimae eatenus subversentur circumstantiae, omni attentione agendum veniat, ea propter benigne resolvimus, ut magistratus legitimi contra ejusmodi malefactores in gremio jurisdictione suae comprehensos, suo modo et ordine quidem procedant, sententiamque ferant, hanc tamen in executionem nullatenus deducant, verum ante publicationem cum tota processus serie fidelitatibus vestris, per easdem vero cum voto nobis submittant, ab ulteriori tandem resolutione nostra praestolaturi.

Quantum vero ad praeattactum Vásárhelyi ensem processum, tametsi sententiam mortis in eo latam, executioni data esse dicatur, hoc tamen non obstante cum parimodo fidelitatibus vestris et medio illorum nobis referri volumus.

Hanc igitur clementissimam resolutionem nostram ad notam sumere

et omnia, quae ad illius effectum necessaria sunt, tam sua ex parte observare, quam vero apud regni comitatus,, civitates, jurisdictionalesque magistratus suo modo disponere et ordinare noverint, nec intermittant eadem fidelitates vestrae.

Quibus in reliquo gratia et clementia nostra Caesareo Regia benigne jugiterque propensae manemus.

p o z s o n y , 1 7 5 6 .

6 0 1

Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae, die 26 mensis Januarii A. D. 1756.

Maria Theresia, m. p.

(Eredetije Országos levéltár. Helytartótanácsi oszt. Id. malefactorum Lad. A. fasc. 1. No 3. lig. 1.)

CDXXX.

Pozsony, 1756.

Helytartótanácsnak rendelete Csongrád vármegyéhez, melyben felszólítja, hogy a mostanában lefejezés és teste megégetésre ítélt nő

perét — habár az ítélet már végrehajtatott — terjeszsze fel.

Comitatui Csongradiensi.

In oppido Vásárhely comitatui huic ingremiato ex crimine magiae et sortilegii non ita pridem mulierem quampiam jure conventam ac idcirco ad gladium et rogum condemnatam executioneque morti traditam esse Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestati relatum est.

Noverit proinde praetitulata Dominatio Vestra processum praedictum cum tota sui serie non obstante eo, quod sententia mortis in ea lata executioni data esse dicatur, ex benigno jussu Regio quo citius Consilio huic L. Regio submittere.

Datum ex Consilio die 3. Februarii 1756.

Fogalmazvány.

E felhívás teljesítése sürgetve April 13-ikán.

A lefejezés után elégetett Ecseri Annának Csongrádmegye által felküldött perírataít a Helytartótanács a királynőhöz felterjeszti.

Sacratissima.

Processum criminalem ex crimine magiae contra *Annam Ecsery* in oppido Vásárhely Cttui Csongrad. ingremiato institutum ac medio latae ad gladium et rogum sententiae terminatum Majestati Vestrae Sacrat, benigne jubente a prdicto Cottu recens submissum Consilium hocce L. R. perdemisse advolvendo humillime repraesentat.

Dat. ex Cons, die 20 May 1756.

(Eredetije Országos levéltár. Ideal malefactorum. Lad. A. Fasciculus 1.

No 3. lig. 1.)

6 0 2

P o z s o n y , 1 7 5 6 .

CDXXXI.

Pozsony, 1756.

A Helytartótanács az 1756. jan. 26-án kelt királyi rendeletnek megfelelően, az összes vármegyéknek és törvénykezési joggal biró városoknak meghagyja, hogy a boszorkánypereket az Ítélet végrehajtása előtt terjeszszék fel.

Demisse est relatum suae Majestati Sacratissimae in causis magistratualibus ex crimine magiae et sortilegii motis et discussis, ubi eiusmodi criminis rei ad mortem damnati fuerunt, diversos saepius intercessisse errores et defectos. Cum autem in similibus causis et casibus, ubi ex praedeclarato capite ad amissionem vitae agitur, vel ideo, quod gravissimae eatenus subversentur circumstantiae omni cum attentione agendum v en iet: ea propter benigne resolvere dignata est altefata Sacratissima Caesarea Regia Majestas, ut magistratus legitimi contra ejusmodi malefactores in gremio jurisdictionis suae comprehensos suo modo et ordine procedant quidem, sententiamque ferant, hanc tamen in executionem nullatenus deducant, verum ante publicationem, cum tota processus serie Consilio huic Locumtenentiali Regio submittant, abhinc suae Majestati Sacratissimae per impertienda desuper

ulteriore Tegia resolutione demisse repraesentandam.

Hinc ex benigno jussu regio, Perillustribus Dominationibus Vestris intimandum esse duxit consilium hoc locumtenentiale regium : quatenus per deductam clementissimam resolutionem regiam desideratum effectum deducere, eique semet per omnia accomodare noverint.

Ex Consilio Regio Locumtenentiali. Posonii die 26. Martii 1756 celebrato.

Ad officia paratissimi

Comes Josephus Ilyesházi m. p.

Ladislaus Barinay m. p.

Franciscus Győri m. p.

((Eredetije Beregmegye levéltárában 23 Gy.-vel jelzett jegyzőkönyv 1227. lapján.)

BEREGMEGYE, 1 7 5 6 .

6 0 3

CDXXXII.

Beregmegye, 1756.

A Helytartótanács előbb közlött leiratát Bereg vármegye 1756. május 7-ikén tartott közgyűlésében tárgyalván s abban a megyék törvénykezési jogának csorbítását látván, következőleg határoz.

1756. die 7-ma mensis May sedes judiciaria, simul congregatio in oppido Beregszász.

Alispán Vásáros-Naményi Eötvös Sándor, assessorok : Lónyay Ferencz, Görgei Imre, Bornemisza László.

A helytartótanácsi leirat felolvasása után :

Cujus intuitu antequam Excelso Consilio rescribatur . . .

comitatibus Zempléniensi, Bihariensi, Szathmariensi, Abaujváriensi, Szabolcsiensi, Maramarosiensi, Ungváriensi, et Ugocsaiensi scribendum determinatur : quod quandoquidem praetensa processuum submissio talis, directe tam praxi consuetudinariae, quam legibus super revisione processuum sancitis R egni; imo modo et ordine contraria, sed et authoritati ta m .....

Tabulae Regiae, velut foro superrevisorio, causas et processus definitos revidere, quam que Magistratibus causas eiusmodi magistratuales decidere sententiamque latam executioni mancipare curare debentibus praejudiciosa fo re t: ideo quid qualemve in merito praesentis substrati mentem et opinionem forent, nobiscum communicare non graverentur; cum comitatus hicce semet antehac

observata modalitate, ordini processuali et consuetudini, legibusque Regni accomodaturum esse decreverit.

(Eredetije Bereg vármegye levéltára 23. Gy. jegyzőkönyv 1227. lap.) CDXXXIII.

Ungmegye, 1756.

Ungmegyének Beregmegyéhez intézett átirata, melyben hivatkozással Beregmegyének máj. 7-iki közgyűléséből kelt átiratára, közli, hogy az abban kifejezett aggodalmakat nem osztja, s a Helytartótanács szóban levő rendeletében sérelmet nem látván, annak meg fog felelni.

Ung vármegye előadván, hogy Bereg vármegyének máj.

hó 7-iki közgyűléséből kelt átiratát vette s arra ezennel felelni óhajt, így folytatja :

Praejudicium, quod inde praetitulatae dominationes vestrae

ad manu tenendam competentium et legalium judicatuum autlioritatem amovere zelose student ac eatenus mentem et opinionem nostram sibi amice significari volunt: hisce amice vicissim omni cum respectu rescribendum esse duximus, candide adoperientes, quod siquidem praespecificata crimina tam involuta sunt indaginis, ut ob defectum manifestarum

— de iis multiplicibus speciebus implicitis — patriarum legum, diversi, diversomodo rare unum idemque sentiant. Justo a suprema potestate (cujus esset habita informatione de circumstantiis aggravantibus et alleviantibus, etiam sententiati vitae gratiam condonare) id ipsum desiderari posse, quemadmodum enim justitiae..... -1) in obscuris velut memorata crimina involventur, uberius ac exactissime causas revidere alienum haud esset: ita nec legibus contrarie arbitramur, si provisae ampliabilibus potius sublevantur favoribus. Hinc judicamus authoritatem magistratualem per earum, ut medio Excelsi Consilii attamen suae Majestati Sacratissimae submissionem nullatenus imminui.

1756. **6**. Jul.

Fratres amici et vicini, ad serviendum paratissimi Universitas

Comitatus de Ungh.

(Eredetije Bereg vármegye levéltárában 2229. számú csomag.) CDXXXIV.

Biharmegye, 1756.

Biharmegyének Beregmegye máj. hó 7-ikén tartott gyűléséből kelt átiratára válasza, melyben kifejti, hogy nem látván a Helytartótanács szóban forgó rendeletében sérelmet, annak meg fog felelni.

Honorificas praetitulatarum dominationum vestrarum in sede judiciaria, simul congregatione sua sub quarto mensis May in oppido Beregszász celebrata, emanatas cum respectu percipientes litteras, in merito processuum ex crimine magiae et sortilegii suscitandorum vigore gratiosi Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis intimati ante pronunciationem sententiae cum tota eorum serie submittendorum abindeque Suae Majestati Sacratissimae Caesareo Regiae referendorum: siquidem nullum legibus, aut praerogativae, vel jurisdictioni magistratus comitatensis, sed nec usui et praxi, tanto minus inclytae tabulae regiae cum processus ejusmodi appellari non solerent, verum circumstantiis exigentibus directe ad Thronum Regium transmitti deberent praejudicium imminere videbimus: ita **q Olvashatatlan szó.**

P o z s o n y , 1 7 5 6 .

6 0 5

■concordibus votis invenimus, ut Clementissimae dispositioni Regiae eo in passu morem gerimus. Hanc igitur mentem et opinionem nostram praetitulatis dominationibus vestris pro desiderata communicatione praescribentes.

Congregatione in oppido Várad-Olaszi, 1756. die 5 Augusti continuative celebrata.

Servi fratres amici paratissimi,

Universitas Comitatus Bikariensis.

(Eredetije Bereg vármegye levéltára 2229. sz.) CDXXXY.

Pozsony, 1756.

A Helytartótanács előadván, hogy a királynőnek január 26-án kelt rendeletét az összes vármegyéknek és törvénykezési joggal biró városoknak megküldötte, jelterjeszti Heves-, Arad-, Borsod-, Liftó-, Mosony-, Abauj-, Zemflén-, Szabolcs-, Bereg-, Trencsénmegyéknek ezen rendelet elleni előterjesztéseit.

Sacratissima.

Non intermisit Consilium hoc Locumtenentiale Regium benignum Majestatis Vestrae mandatum in eo, ut magistratus jurisdictionales contra magiae et sacrilegii reos suo modo et ordine quam pridem procedant, sententiamque ferant, hanc tamen in executionem nullatenus deducant, verum ante publicationem cum processus serie consilio huic abhinc Majestati Vestrae Sacratissimae cum voto repraesentandam submittant sub dato 26. mensis Januarii, anni volventis emanatum reflexe etiam ad aliud clementissimum rescriptum Regium die 16

Martii anni aeque labentis elargitum, universis comitatibus, civitatibus et districtibus separatas partes habentibus, conformiter benignis Majestatis Vestrae Sacratissimae jussis, de homagiali sui obligamine publicare.

Quo in merito per comitatus Hevesiensem, Aradiensem, Borsodiensem, Liptóviensem, Mosoniensem, Abauj váriensem, Zempléniensem, Szabolcsensem, Beregiensem et Trencséniensem successive isthuc submissas repraesentationes, quibus mediantibus reflexiones suas in contrarium adducerent, seque in priori usu et activitate manuteneri suplicarent, pro ulteriori clementissima dispositione Majestati Vestrae Sacratissimae idem Consilium hicce Locumtenentiale Regium in advolutis demisse repraesentat.

Datum ex Consilio die 19. Octobris 1756 celebrato.

(Eredetije Országos levéltár Lad 1. fase. 1. lig. 1.)

6 0 6

ZALAMEGYE, 1 7 5 8 .

CDXXXVL

Zalamegye, 1758.

Zalamegye Kuzma Istvánná és Gábor Évának a balatineczi uradalom uriszéke előtt tárgyalt boszorkányperét felterjesztvén a Helytartótanács bizottságának, ezen perről véleményes jelentése.

Excelsum consilium Locumtenentionale Regium.

Saladiensis comitatus processum criminalem in sede dominicali dominii Balatinetz, *contra et adversum invinculatas Dorotheam in cognomine ignotam, alias providi Stephani Kusma consortem* et *Evam Gabor Michaelis Gregore* ut conthoralem, ex capite criminis magiae natum et suscitatum ad exigentiam benignae dispositionis regiae, sub 22 Januarii subm isit; cuiusmodi actionis criminalis series ad subsequa puncta concentratur.

1. Quod in possessione Isakocz degentis Stephani Kovács consortem arte diabolica anno 1756 circa festa pentecostalia in tantum destruxerunt, ut toto corpore intumuerunt, corpusque eiusdem quasi cultro falceque messoria concissum

«fuerit et taliter per omnia corporis membra vulnerata extiterit, postquam autem aegrotans haec persona ad primi ordinis I.

fine eo, ut eidem remitteret et resanaret, mississet eandem lecto affixam accendo aquam frigidam evola manus eidem vespere porrexerit, haec autem per aegrotam absumptam sequenti summo mane e vivis decesserit adeoque per eandem I. arte diabolica mactata fuerit.

Item punctis deducitur **2**-o, 3-o, 4-o, 5-o, **6**- o : Quod in eadem possessione Isakocz degentis Stephani Stragar coniugis Catarina Péntek et Francisci Stragar conthoralis Barbarae Kovács diversis vicibus vaccis nocuerit, lac earum ad quandoquidem autem putridum effecerat, mansuetas vaccas ad ferociam induxerat, sed et lac in vermes mutaverit, hi veri vermes in ignem conjecti sonitum ediderint, haec omnia ob denegatum partis primi ordinis I. quodpiam petitionem, aut aliquam offensam evenissent.

7 -**0** . Q. anno 1756 ante festum nativitis Domini die dominica quattuor temporum providus Stephanus Koncz penes domum Nicolai Kriesz platea pergendo sub certa exsiccata arbore salicis magnam mulierum turmam tectis capitibus et quamlibet unum

caniculum..... *) fantem viderit, ubi in eadem arbore exsiccata epistomium procul dubio artem magicam exercuere demum.

') **Olvashatatlan szó.**

ZALAMEGYE, 1 7 5 8 .

607

8-**0** . Q. secundi ordinis I. propter illatum in sepimentii (?) damnum Magdalena Malaics consors Laurentii Kusma commonuerit filiumque eiusdem secundi ordinis I. circiter sexennum unam aliamve vice tutuderit, praemissa enormi comminatione dictam Magdalenam Mataics scommaticis verbis : »Te ördögadta szajha kurvája, tégedet se az Isten, se az ördög el nem visz, miglen valaki meg nem fújt — affecisset, die lunae pentecostes, dum eadem Magdalena Mataics lectum capessendae gentis causae petivisset, ambae I. comparuere, primi quidem ordinis I. cum face messoria ad caput, **2**-di vero ordinis I.

ingenti cultro ad pedes semel collocando, eandem in longum traxerunt, dirum in modum cruciarunt *capute iusdern ad dorsum traxerunt,* et nisi maritus e somno evigilans candelam accendisset et eadem I. I. taliter dispersae fuissent, e vivis miseraliter decedere debuisset. Praeterea die inmediate sequenti dum eadem Magdalena Mataics ad uxorem Francisci Preloc lactucas petitura transire voluisset, praescriptae I. I. in eandem rursim cum praescriptis instrumentis irruendo et humi prosternendo manus et pedes in longum traxerunt, linguam quoque extrahere voluerunt, in collo gestatum benedictum salem abripiendo in partes dilacerarunt, amuletum attamen apud eadem habitam dato crucis signo et Set. Joannem in auxilium vocato accipere non poterant, expost invisibiles effectae disparuere. Ob quae praemissa et plura similia arte diabolica per ipsas **1**. **1**. exercuere attentata, peteret idem fiscalis dominalis easdem I. I. primo quidem pro detegendis complicibus et revelandis eidem aliis, pluribus veneficiis et magicis actibus torturae subiici, expost vero iuxta S. Steph. R. Lib. 2. cap. 32. proque contra Artium 60. ac usu receptam in regno praxim et consuetudinem medio carnificis vivas comburi, cineres vero earum vento exponi.

Ad cuiusmodi actionalis expositionis comprobationem producit benignum suprafatarum I. I. examen sub No. 1.

duplicis ordinis authenticatas inquisitiones sub No. 2. A. No. 3.

E t primo quidem testes in inquisitione sub No. 2. **1**-mus, 2-dus fatentur: Quod in primo actionis puncto denotata Stephani Kovács uxor dire uti actione tenus declaratur cruciata, sumpta evola manus uxori Stephani Kusma, quodam vespere recenti aqua sequenti statim mane e vivis decesserit, quod autem eandem praefata uxor Kusmaiana arte diabolica destruxerit vel inde, tam ipsi testes, quam et vulgus commune opinarentur, quod dum eadem mulier pro certo activo suo debita a Kusmaiana unum vitulum exeeutione mediante adimi, canemque mordacem eiusdem I. trajici curasset tali imprecatione : ut idem vitulus eidem mulieri exsequenti non inutilitatem rerum pro solennitate funerali deserviat usum fuerit, prout etiam 6 0 8

ZALAMEGYE, 1 7 5 8 .

occasione funeris eundem vitulum consumptum exstitisse declarant; referunt praeterea, quod tametsi hinc et inde ad chirurgos ac alias quoque peritas personas delata fuerit, attamen resanare quiverit, imo chirurgi ope mediisque naturalibus praefatae mulieri velut arte maligna destructae succurri amplius non posse detexerint. Unde etiam post perpennos trium anni quadrantum spatio cruciatus sumpta uti praemissum, e vola manus primi ordinis I. aqua sequenti vivere desiit.

His accederet et id quod testes in inquisitione No. 2-o, 4-ta, No. **3-0** vero **2**-a et 3-a ex ore ipsius Kusmaianae sequentia audiverint proferri. Mostani betegágyban nyomorkodó Kovács Istvánnét mindaddig el nem viszi se az I. se az ö., míglen **6** nem akarja. Testes vero tertia et quarta ipsos casus in actionis punctis **2-0**, **3-0** et 4-o contentos per artem magicam ab uxore Kusmaiana punctibus earundem testium praetensive commissos repetitim recensent.

Quintus fatens Ronsz turmam mulierum uti puncto 7-o in actione deducitur cum epistomio et caniculis in sicca quadam salice se quidem vidisse fatetur, verum metu ductus cum propius ad eas non accesserit, ideo quid ibidem operatae fuerint, dignoscere non poterat.

Sexta f. Magd. Mataics Laurentii Kusma conthoralis et primi ordinis I. nurus fatetur: quod tum ob factam per maritum suum et ratione direptionis sepimentorum **2**-di ordinis delationem cum et ideo, quod ipsa fatens filius eiusdem I. sexennum ob verba quaedam adversus ipsam insolentes probata una aliave vice tutuderit, eadem

I. domum fatentis accedendo enormi exaggeratione et comminatione usa fuerit. Ad haec declarat, recte circa idem tempus semet primi quoque ordinis in contentionem devenisse, atque eandem I. ira permotam contra fatentem, haec scomatica protulisse: te ördögadta szajha, kurva, tégedet se I. se ö. el nem visz, míglen valaki meg nem fújt. Post haec cruciatus in octavo actionis puncto expositos secum accidisse.

Septima testis Ursula Kranyecz consors Francisci Prelok fa te tu r: quod dum ad praecedentem immediate fatentem noctis tempore vocata accessisset, reperit mulierem primi ordinis I. penes suum lectum tabacum fumigantem, nurum vero ipsius utpote Laurentio-Kusmaiana m uxorem in lecto *exanimem, quasi expansis manibus et pedibus capite ad dorsum instar monstri retracto iacentem;* quo visa eadem fatens a dicta I. benedictum suffimentum aliquod petierat, verum eadem I.

negavit primum simile quid habere, tamen erga crebras sibi adurtiones attulit Mirhám benedictam et candelam nigram, quibus suffumata mulier illico se melius sentire coepit et pauco

post tempore etiam surrexit, praefata autem I. asseverabat ipsam non esse infirmam, verum semet tantum fingere talem.

Quibus praemissis primi ordinis I. coram iudicio super punctis actionalibus examinata.

Ad primum : negat se ullo modo causasse morbum viduae Stephani Karacsiana, neque imprecatio ne illa ut vitulus in executionem sumptus pro funere ei deserviat usum fuisse.

Caetera vero actionis puncta negat simpliciter. Facta dein eiusdem I. cum testibus inquisitionis sub No. 2-o confrontatione, negatis per omnia testium 1, 2, 3, 4, 5 et **6** , contra se elicitis fassionibus cum teste 7-a confrontata fassionem illius confirmat.

Procurator fiscalis ex praemissis inducit l-o ambas partes praesertim **1**-mi ordinis I. minus naturales adeoque magicas artes exercuisse, praemissa comminatione tum hominibus, cum et animalibus nocuisse et nonnullas ope diaboli plane occidisse, alias vero diversis modis dire cruciasse ac denique nonnullos vel erga promissum, vel erga delationis comminationem, quos destruxerunt aut arte magica

nocuerunt, resanasse, adeoque easdem inctas ope diabolica actus magicos in actione deductos exercuisse. 2-do. Quod ubicunque et erga quoscunque comminationem praesertim primi ordinis I. commiserant, illico malignus affectus subsecutus fuerit et licet in confrontatione testium a potiori in negativis persistant, quia tamen testes omnes in iudicio ad caput earundem inctarum iurassent et ipsa quoque primi ordinis I. ad punctum octavum actionale in confrontatione iudiciali semet actui in eodem puncto expressato praesentem fuisse et Magdi. Mataics certo fumo arte diabolica confecto suffumigasse et illico pristinae sanitati restituisse, unde dictas inctas praevio examine torturali rogo adjudicari petit.

Super quibus praemissis conclusae in sede dominali sententiae meritum hoc esset: cum ob praecensitos casus, cum praevio rancore imprecatione et respective comminatione, qui modis et mediis naturalibus promorari et exerceri non poterant, arte magica per partem primi ordinis I. in perniciem hominum et pecorum commissos eandem I. gravis praesumptio maneret, ideo veritatis uberius eliciendae circa gravamina in actione punctatim expressa, circumstantias item ex fassionibus testium eruendas et complices revelandos partis primi ordinis I. omnes torturae gradus subeundos adjudicari, partem vero **2** -di ordinis I. quoniam in uno dumtaxat casu magiae crimini implicari nimis solida praesumptione evinceretur, quae potissimum in circumstanciis per primi ordinis I.

dilucidandis fundatur, quaestiones per equuleum instituendas K O M Á RO M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K ,

3 9

6 1 0

ZALAMEGYE, 1 7 5 8 .

eo usque primi ordinis I. praescriptos sibi gradus torturae subiverit differri.

Reflexiones commissionis et opinio.

Excussis et examinatis actis processualibus circa diversos actionaliter expositos casus, commissioni huic se gentes occurrerunt reflexiones, et quidem quod casum puncto actionis primo denotatum observaretur triplici ex capite, casum hunc infascinationis et inde subsecutae mortis uxoris Stephano

Kovacsianae parti primi ordinis I. imputari, l-o. ex rancore et imprecatione ob executum vitulum ac canem partis primi ordinis I. traiectum, iuxta fassionem testium **1**-mi 2-di in inquisitione sub No. **2** -o contentorum interventis.

2 -

0 ex prolatis quibusdam adversus eandem Kovacsianam per partem I. verbis scomaticis utpote : hogy Kovács Istvánnét, se az Isten se az ördög el nem viszi, míglen ő nem akarja.

3 -

0 . Quod ex vola manus equidem I. aquam recentem sumpserit et ex hac sequenti summo mane e vivis decesserit.

Quod itaque ad primum a ttin e t: tametsi quidem ob interventam praemissam executionem et panem partis primi ordinis I. traiectum iuxta fassionem praefatarum **1**-i et **2**-di testium, inter eandem I. et Stephano Kovacsianam rancorem aliquem concitatum fuisse minus dubitare posset; utrum tamen istud fuerit infascinationis motivum ? testes ipsi positive haud quaequam faterentur, verum praesumptam solum ex eodem rancore vulgi opinionem secuti, id facto partis I. accidisse referrent. Cuiusmodi testium fassiones praeterquam, quod in positiva scientia minus fundatae haberentur, ratione etiam ex eo, quod testis ipse secundus dictam Stephano Kovacsianam a cane **1**-mi ordinis I. occasione quadam morsam fuisse, indeque in gravem infirmitatem incidisse, ac ubi aliquantulum reconvaluisset et executionem praememoratam peragi fecisset, iterato in infirmitatem prolapsam fuisse, hacque infirmitate trium anni quadrantum spatio gravatam, tandem sumpta ex vola manus primi ordinis I. recenti aqua, sequenti statim post sumptam aquam mane abivisse fateatur, invigorosa valerent; spectatis etenim penitus rei circumstanciis ipsam Kovacsianam, ex morbi potius post morsum canis accepti (ex quo u t convaluerit, in eundem nihilominus ex aliquo accidenti, absque ullo partis I. influxu aut facto facile reincidere poterat) ac trium anni quadrantum (uti praemissum) spatio perdurante diuturnitate, quam ex cooperatione partis I. per artem diabolicam adhibita mortuam fuisse, ratione magis congruenter concludi posset.

Praeterea ex praecensitorum duorum testium fassionibus appareret: Chirurgorum etiam opinione, ad quos eadem Kova-

csiana pro cura deducta erat, eandem morbo naturali haud affectam, verum arte strygia infascinatam fuisse ; atque ideo pro cura per chyrurgos assumi nequivisse, sed et hic eorundem testium fassiones haud subsisterent, tum ideo, quod statum morbi memoratae mulieris Kovacsianae, per investigationem medicam, sive vita comite, seu vero post decessum fuisse cognitum, nullatenus constaret; adeoque in nudo dumtaxat et simplici chyrurgorum, qui ne fors mulierum aegrotam ob imperitiam et inscitiam suam, curare recusabant, asserto fundatae essent cum et ideo, quod fassiones eaedem post mortem et decessum eiusdem mulieris studiose collectae haberentur, talismodi autem nuda, et absque scientifica circumstandarum rei declaratione elicita testimonia, in iure attendi nequirent.

Quod vero 2-dum prolata quippe verba scomatica concernit : primo quidem intuitu haec scomatica viderentur, ad materiam conferre aliquid, sed quia observaretur: partem primi ordinis I. eadem verba proferentem ; non tantum Stephano Kovacsianae, verum etiam Laurentii Kusma uxori, uti ex fassione eiusdem pagina processuali 17-a liqueret similibus recte verbis scomaticis oblocutam fuisse ; exinde tamen huic mortem haud exstitisse subsecutam ; hinc eandem I. ex prava sua quibusvis sibi offensis taliter obloquendi consuetudine magis, quam intentione illa, qua submittatur, nocendi edixisse credibilius evaderet.

Quod autem tertium, sumptam quippe ex oblatione aegrotae mulieri Stephano Kovacsianae recentis aquae, et subsecutae post sumptam hanc sequenti mane mortis argumentum respicit: patet ex **1**-mi et **2** -di testium fassionibus, partem **1**-mi ordinis I. non alius nisi, vocatam infirmam Kovacsianam accessisse, et neque aquam recentem motu proprio, verum erga ipsius aegrotae petitionem obtulisse, adeoque connexio ex nuda hac oblatione recentis aquae cum morte, die sequenti subsecuta esse possit, rationi haud congruere ; ast potius mortis causam, morbi ipsius constitutionibus alioquin incognitis, adeoque eidem aegrotae mulieri oblatae aquae recenti via naturali facile ab obiecto adversantibus ; quam maligno offerentis facto attribui posse ; probatitius concluderetur, eo etiam a fortiori, quod mulierem aegrotam, si per manus alterius alicuius, et non partis I. aquae eidem fuisset oblatae, mortem fuisse evasuram nulla ratione supponi quiret.

In ordine porro ad casus punctis 2-o, 3-o, 4-o, 5-o et **6-0**

circa illatum in adeptiones et destructione lacticiniorum praetensive damnum denotatos : apparet quidem ex testium 3-ae et 4-ae fassionibus ob praetensive illata iisdem testibus in lacticiniis per partem **1** ord. I. damna, partem eandem I.

3 9 *

6 1 2

ZA.LAMEGYE, 1 7 5 8 .

pro saga reputari. Quia vero dictarum testium fassiones in singularitate duntaxat respectu cuiuslibet casus fundatae haberentur, sed et eaedem testes in facto proprio adeoque interessato versarentur, ideo fassiones earundem pro valida proba assumi non posse, sed nec adducti casus n a tu ra lit. . . repugnare viderentur, vel ideo, quod fiscalis coniecturae sit, partem I.

velut personam medicam non tantum fatentes mulieres, sed et alios complures, quos inter vitae mediis aliter pro aquirenda St. . . . frequentius accessisse, et inter crebriores talismodi accessus contingere potuisse, quod post discessum ipsius I.

unius vel alterius mulieris vaccae lac ex alio accidenti, aut constitutione intrinseca, quod quotidiano apud oeconomicos esset exemplo, diminutum, ac dein iterato restitutum fuerit.

Sed et lactis tanquam pro ratione caloris et aestus de natura sua putridini ac corruptioni obnoxii, in vermes conversionem, ex aestu et mala conservatione evenire debuisse ; non secus ipsorum vermium in ignem iniectorum editum sonum ipsi duntaxat rudi populo causas huius ignoranti admirationem causare, indeque parti I. actum magicam praetensive imputari.

In quantum autem per fatentem 4-am adstrueretur, quod pars eadem primi ordinis I. altera post concrematione vermium die, obvellato sollo, quasi adusta fuisset, incesserit, atque inde vermes arte magica mutatos esse, obvertaretur, siquidem facile contingere potuit, quod eadem I. adeoqué haud difficilis exinde coniectura evaderit eundem ex inopina quadam corporis affectione, aut accidenti aliquo, quam maligno Incattarum partium concursu evenisse, ideoque ipsi dormienti mulieri in phantasmate somni solum occurrisse, eo maioris foret evidentia, quod maritus eidem concumbens, sine prius, seu vero tunc ubi iam e somno vigilans lumen accendisset, nihil prorsus de praetensis partium inctarum actionibus observaverit. Quod autem pars primi ordinis I. uxori

Francisci Prelok nocte illa ad praefatam Laurentio Kusmaianam uxorem vocatae et ab eadem I. suffimentum petenti benedictum suffimentum ad fumandam eandem Kusmaianam dederit et post suffumationem relevata fuerit, nullius esset sequelae, quod dicta I. per praestationem suffimenti arte quadam maligna ad resanandam dictam Laurentii Kusma uxorem concurrerit, eo etiam a fortiori, quod illa invita adeoque praeter intentionem, petitum a se suffimentum p raestiterit; quod autem post suffumationem eadem Kusmaiana relevata fuerit, illud per accidens evenire potuisse, quod recte in suffimentum tale, quod morbidae ipsius affectioni relevandae proficuum fuerat, inciderit.

In quantum dein eadem Laurentii Kusmaiana de die etiam a praefatis partibus inctis semel verberatam assereret,

quemadmodum nulli reale verberationum casus quoque modo magiam revolverent, ita nec praesens verberationis actus inter praefatas mulieres praetensire interventus ad speciem actus pro magicis per praemissa relati, pro talibus ex supra adductis rationibus agnosci et reputari haud valerent; quin imo nec ad species iudiciorum ad torturam adiudicandam requisitorum, in actionali articulo 60 praxis criminalis praescriptas reducibiles forent; ideo censeret commissio haec praefatas inctas a severo quidem torturali examine eximendas esse, pro-deunte nihilominus ex praecedentis actis eo, quod, pars primi ordinis I. vulgari populi opinionem fama sagae plerumque jam obtinuerit atque inde rudis populus hac persuasione ductus, metuque inferendi, sive in hominibus, seu vero brutis animalibus damni aut nocumenti, ipsi I. petenti nihil quidquam denegare, aut quoque modo eandem offendere praesumeret, alibi fato quodam semel adusserit, aut vero ex alio occidendi talismodi ulcera, quae obvelare debebat, in corpore acceperit; sed et alia etiam nulla correlatio partis I. ab igne ubi vermes cremabantur remotae cum ipsa vermium concrematione, quo ad sen-sibilitatem, et sui ex inde adustionem rationabiliter vel saltem perfigurari, tanto minus probari possit; idcirco casum hunc nullam omnino reflexionem mereri. — Caetera inter pars I.

argueretur ex ideo : quod ubi petitum aliquod ipsi denegatum damnum aliquod pecudibus aut aliud *infortunium* deneganti subsequere. Dein vero si ipsi nocenti aliquid praestetur, talis modi pecora infascinata illico resanentur ; jam autem in testis 3-ae

fassione videre esset, quod vaccam illius, alias mansuetam nimium ferocem effecerit, ac e converso prodiret et id, quod tametsi post hoc ubi vacca illius ferox fuisset effecta, laridum parti I. dederit, vacca tamen eadem statui mansuetudinis priori restituta non sit, idcirco rationes ex eo, quod eadem I. in nequando noceat, in placidando autem petito resanet, simpliciter enervarentur ; atque ex praemissis omnibus concluderetur, supradeclaratos diversos et parti I. pro Magia praetensive imputatos actus tanquam per eandem I. imprecationem et comminationum suarum apud rudem populum metu subversari, adeoque nihil, quod peteret sibi denegari scientem, commissos ad speciem potius imposturae et illicitarum extorsionum, quam magiae reducibiles esse.

In ordine demum ad septimum actionis punctum quippe, de turma mulierum sub exsiccata salice congregatarum sonans : siquidem testis quintus ex eo, quod ab eisdem mulieribus remotius steterit, adeoque actiones ipsarum debite observare nequiverit, eatenus nihil genuine referre valeret, ideo casum .

hunc puncto eodem septimo denotatum et nullo prorsus alio

testimonio comprobatum, ex nullitate probarum

suapte

cessare . . .

Tandem quo ad Magdalenam Mataics Laurentii Kusma conthoralem per utramque II. uti puncto actionis 8-a deducitur tractam et enuatam ; ac demum post suffumigationem statui pristino restitutam : ex ipsius huius mulieris fassione p a te t: praedeclaratos cruciatus eidem per partes inctas tempore nocturno in somno praetensive inflictos fuisse, quia autem haec pariter fassio in singularitate fundata, ac in facto proprio testis ipsius elicita interessata foret, sed et casus hic nocturnae quietis tempore intervenisset, hacque ratione miserae plebi inter metuip constitutae non leve ex permansione antelatae i. promanaret agggravium et incommodum: hinc ad avertendam hanc populi persuasionem et scandalum tollendumque metum et aggravium, procurendam e converso eidem miserae plebi quietem et tranquillitatem, sed et in quantum etiam praevia ex ratione timorem sui rudem inter populum vigere, adeoque nihil sibi petenti denegari sciens a miseris incolis maliciose aliquid extorsisset, taliterque ipsos frequentius rebus suis pro usu domestico summe necessariis privasset; non secus etiam verbis scomaticis iniuriose affecisset; ne actus quoque huiusmodi pro praeterito impunes maneant, ipsam primi ordinis I. aliquot scuticarum ictus pro ratione senili annorum 55 pulsandam ac taliter praemissa de non attentandis amplius his et similibus seria commonitione, e gremio totius dominii Bellatincz, tanquam personam mendicam, et dominio alioquin minus utilem relegandam et proscribendam esse.

Partem vero secundi ordinis I. velut in unico duntaxat casu eoque obscuro deliquentem, habita perpessonum iam in sextum mensem carcerum, reflexione praemissa pariter hanc quoque admonitione e carcere libera dimittendam.

Haecque omnia suae Mti Sera erga benignam a. 1756

diebus 26 Jan. et 16 Mart, emanatam dispositionem penes demissam totius processus submissionem humillime referenda venire arbitretur isthaec commissio.

Quae in reliquo salvo quoad praemissa excelsi consilii locumtenentialis regio determinio eiusdem gratiis et favoribus sese humillime devovet.

Excelsi

Consilii L. R.

hum. obs. obi. servi.

C. Joannes Csáky mp.

Emericus Csiha mp.

Ladislaus Balogh mp.

Emericus Csintho mp.

qua actuarius.

(Eredetije : Országos Levéltár Ad Lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 1.)

SOPRON VÁRMEGYE, 1 7 5 6 — 7 .

6 1 5

CDXXXVII.

Sopron vármegge 1756— 7.

Vertics Erzsébet, előbb Rácz Mihályné, akkor már Triber Györgyné boszorkány sági ügyének összes periratai, valamint a Helytartótanács bizottságának véleménye.

Infrascripti vigore praesentium recognoscimus, quod die et anno loco ve infrascriptis in possessione Farád, inclyto Comita tu hocce Soproniensi existente habita, pro parte et ad rationem inclyti magistratus comitatus Soproniensis intuitu Elisabethae prius Michaelis Rácz relictae, nunc vero Georgii Triber consortis, actualiter in carceribus Nemeskériensibus, qua saga invinculatae, a testibus infra specificandis sequentem peregimus veritatis inquisitionem.

De eo utrum :

P rim o : Vallja meg

a tanú letett hite után, ha

isméri-é előbb Farádon ezen nemes Sopron vármegyei helységben

lakott, mostanság pedig nemeskéri tekintetes nemes Sopron vármegye tömlöcziben raboskodó Rácznét ? ismervén, Secundo: Mondja meg tehát ezen Ráczné boszorkány mesterségivei rontott-e meg valakit, vagy testiben, vagy marháiban, avagy más egyéb javaiban? mind azokat, kiket s miként is, hogyan fenyegette, circumstantialiter számlálja elő a fatens.

Prima fatens honesta mulier Catharina Karácsony, Joannis condam Oroszi relicta vidua, in possessione Farád inclyto comitatu hocce Soproniensi existente degens, annorum circiter 40 jurata examinata fassa e s t :

Ad primum : Ezen punctumban nevezett nemeskéri börtönben raboskodó Rácznét jól ismeri a fatens.

Ad secundum : Ugyan azon Ráczné, hogy sokakat fenyegetett és minden ember tülle tartván, tudja azon okból is, hogy szintén a fatenshez magához, a közelebb elmúlt böjtön, egykorban azon Ráczné tülle tejet kért, de a fatens azt mondta neki, hogy nem adhat, azzal dörmögve elmenvén tülle, másnap *regvei* (így !) mindjárt rosszul lett egy szopó kis borjúja úgy, hogy a fejét nem bírta és a szája be lévén kucsulva, nem szophatott. Ez eránt gyanakodott a fatens a föntírt Rácznéra, hogy talán azért cselekedte, hogy tejet kérvén tülle, neki nem a d o tt; a minthogy a fatensnek a fia Pali nevű megszólította és dorgálta azon Rácznét, mondván nékie, hogy eresszen-meg borjújának és gyógyítsa meg, egyébiránt a vasvellát 6 1 6

beli veri. Erre azon Ráczné azt felelte : meg ne verj, én nem bántottam, nó P a li! megbánod ezt. Mely fenyegetés után harmadnapra, azon borjú, száját fel nem nyithatván, megdöglött. Azt is hallotta, hogy Hannibal uram kocsissát is Kis Istvánt megrontotta volna annyira, hogy meg is kölletett neki halni abban, a kit életében a fatens is látott, hogy a szája azon kocsisnak úgy be volt kucsulva, hogy aztat semmiképpen fel nem táthatván, se nem ehetett, hanem a fogai közt csak úgy töltötték a tejet a szájába, a lába pedig oly merevezett volt, valamint az egyenes karó, hogy aztat semmikép meg nem hajthatta ; a mint hogy, midőn förösztötték volna az lábát, megtalálták hajtani, abban térdben megrepedt.

Secunda fatens honesta mulier Maria Szűr, Mathei Budav conthoralis, in praescripta possessione Farád commorans, annorum

circiter 60, jurata examinata fassa est. Ad prim um : deutralis asszonyt jól isméri a fatens. Ad secundum : Közhírül tudja, hogy azon Rácznétól az egész falú tartott és féltek tülle fölöttébb, reá nagy gyanúság volt. A mint hogy a fatens borjúja szája is egykor be lévén kucsulva, az eránt gyanakodott említett Rácznéra és hozzája elmenvén egy pohár tejet vitt n e k i; panaszolkodván neki a fatens, hogy a borjúja szája be van kucsulva, ha rajta segíthetne, cselekedné meg. Erre azon Ráczné azt felelte, hogy ne féljena fatens, jobban fog lenni a borjúja. A mint hogy haza menvén a fatens, estére jobban lett a borjúja, másnap reggel pedig úgy megjobbult, hogy semmi nyavalyája sem volt. Azt is hallotta a fatens, hogy Hannibal István úrnak kocsissát is azon Ráczné rontotta meg, azért, hogy feleségitül tejet kért volna s nem adott neki. A mint hogy fatens, nézésire azon kocsisnak elment, látta, hogy a szája úgy be lévén kucsulva, hogy fogait semmiképpen egymástul el nem lehetett választani és a testit sem bírta, a lábai is oly merevedezettek lévén, hogy azt megsem mozdíthatta. Ezen nyavalyájában meg is kölletett ezen kocsisnak halni, minthogy nem ehetett, hanem csak egyegy kis tejet és vizet a fogain átal töltöttek neki.

Tertia fatens honesta mulier Catharina Szalay, Stephani condam Kis relicta vidua, in praelibata possessione Farád commorans, annorum circiter 17, jurata examinata fassa est.

Ad primum : Ezen megfogott Rácznét jól ismeri a fatens. Ad secundum : Tudja a fatens, hogy Hannibal István úrnak kocsissát, ugyan a fatensnek hűtős társát nem egyéb, hanem azon Ráczné rontotta meg. És azon okból vallja a fatens, hogy az elmúlt június havának 26-ik napján azon Ráczné az fatenshez menvén, tülle tejet kért, kinek kérésére, hogy a fatens nem adott, fenvegetődzött ekképpen : nó jó van, jó ! Azután **SOPRON VÁRMEGYE, 1756--- 7.**

617

egy kis idő vártatva a fatens Hannibál István úrnak házánál gabonát segítvén mosni és szárogatni, azon Ráczné is segített ; egykor megállván, fölöttébb nézvén fatensre, úgyany-nyira, hogy a fatens szemeibe nem mert nézni, mindazon által vette észre, hogy haragosan nézvén reá, a fejét biczegetvén fenyegette. Ezek után elmenvén haza, azon Ráczné nem á rthatván fatensnek, hanem azon éjszaka mindjárt, fönt írt Kis István, Hannibal uram kocsisának száját annyira bekucsulta, hogy semmit nem ehetett, hanem a fogai között, ha mi kis levet beeresztettek. Azután azon Kis István kocsis nyavalyáját egyedül Rácznénak tulajdonítván és fejszét fogván a

kezébe, házára reá ment azon Rácznénak és jóllehet szája belé vén kucsulva, mindazonáltal makogva, a fogain átal szólván, szidta azon Rácznét, mondván n e k i: eressz meg te csúnya vén boszorkány, mert ha meg nem eresztesz, Kapuvárra küldetlek. Erre azt felelte neki Ráczné : nó ha ez nem elég nyavalya rajtad, nagyobbat ád az Isten reád. A minthogy azután következendő éjszakán annyira megromlott, hogy lábait semmiképpen nem bírhatván és mind a darab fa, oly kemények lettek ; úgy az egész testit, leginkább a fejét sem bírta. Ezen romlásában, minthogy egyébiránt nem is eshetvén, noha az ételt fölöttébb kérte és kívánta, mindazonáltal a szája békucsu-lása m iatt nem ehetvén, meg kölle neki halni. Hogy Csizmazia Jánost is Csorna mezővárosban, ezen Ráczné megrontta, a fejét annyira felfújván, hogy olyan lett mint az vödör és szemeivel semmit sem látván egy darabig, hanem már most egyikkel egy keveset lát, azon okból tudja, hogy Csizmazia János maga beszéllette több atyafiainak a rajta történt dolgot, azt mondván : Hogy azon Ráczné Csornán tojást szedvén, Csizmazia János háza előtt elmenvén, kutyája reá támadván, ugatott reá. Ezért fenyegetődzött azon Ráczné m ondván: no megbánod Csizmazia J á n o s! Erre Csizmazia János azt felelte : szegény Ráczné, nám nem bántott, ha a szoknyádat elhasította volna, vennék mást helyébe. Ezek meglévén, a fönt már nevezett történet Csizmazia Jánoson az első éjszaka megesett. Azt is hallotta a fatens tisztelendő Smatla csornai káplán uram szájából, hogy ezen Ráczné Csornára menvén tisztelendő, ugyan csornai plébános és öspörös uram házához, ottan az ő kegyelme húgától kenyeret kére. Hogy nem adott neki, azután való éjszaka úgy megrontotta elméjében, hogy eszét nem tudván mindennek neki m en t; és mindaddig úgy volt, valameddig említett káplán uram Farádra nem jött és azon Rácznét meg nem ijesztette azzal, hogy lófarkra kötözte ti, ha említett öspörös uram húgának meg nem ereszt. Ezen megijedvén, azon öspörös úr húga meggyógyult. Azt is tudja 6 1 8

a fatens, mivel szemeivel látta, hogy ezelőtt pünköst tájban múlt esztendő alkalmatossággal, Varga Istóknak nemes R éthelyi uram szolgájának a száját félre húzta annyira, hogy csaknem a fülét érte a szája. Hogy e tettet azon Ráczné cselekedte, azon okból tudja a fatens, hogy ezen Varga Istóknak a szája mindaddig ellévén vonva, valameddig azon gyermek atyja rajta nem ment Rácznéra és keményen meg nem verte. Mert mihelen megverte, azonnal a gyermeknek szája helyreállott, attul tartván, hogy még többször is megkínozzák, ha meg nem ereszt. Farádi Nemes Györgynétiil hallotta azt is, hogy őtet is ezelőtt circiter, egy-é vagy két

esztendővel, azon Ráczné úgy megrontotta, hogy semmi ereje nem lévén egész testinek és mindaddig úgy lévén, valameddig azon Ráczséhoz nem ment, fürdőt neki nem csinált; mihelen pedig megfür-dötte, azonnal meggyógyult Nemes Györgyné. Azt is referálta a fatensnek, hogy a midőn fürösztötte a sokszor emlegete tt Ráczné Nemes Györgynét, tehát a fürdő vizéből három marokkal a szájába vett és aztat a fürdőbe visszaeresztette a szájából. Azt is hallotta a fatens Nemes Andrásnétól, hogy azon Ráczné, egykor a többi között, hozzája ment lisztet kérni, melyet ugyan adott neki Nemes Andrásné, de aztat keveselte, azért megharagudván, úgy megrontotta testiben, hogy se kezét, se lábát nem bírhatta, valameddig a tornai tudós — a ki megmondotta Nemes Andrásnénak, hogy azon nyavalyájának oka, odavaló asszony — orvosságot nem adott neki. Nemes Mártonnétul azt is füleivel hallotta, hogy az idén aratás után azon Ráczné hozzája menvén búzát kérni, minthogy azon Nemes Mártónnénak magának is búzája kevés lévén, nem adhatott neki, arra Ráczné azt felelte Nemes Mártonnénak : ma már két helyen voltam búzát kérni, de sehol sem adtak egy marékkai is, ezzel elmenvén házához. És mihelen elment ezen Nemes Mártonnétul, azonnal keze, lába elromolván, tippedett-toppodott, mint az gunár szokott tenni az vízben, mikor mocsolodik *(sic !);* mely nyavalyájában mai napig is sínlődve fekszik.

Quarta fatens nobilis domina Elisabetha Szalay, generosi condam domini Joannis Szalay relicta vidua, annorum circiter 53, aeque in praescripta possessione Farád degens, jurata examinata fassa est, ad primum et secundum : Egyebet nem tud a fatens asszony, hanem még ezelőtt három esztendővel az deutrumban nevezett Ráczné hozzája ment és egy zsompor *(sic !)* árpát tülle kért, de kérésére mit sem adván, iiressen eresztette. Azonban az nap az tehene megborjúzván, szolgája a fatensnek a borjút előbb megszoptatván, egészségesen a szobába bevitte. Reggel, a midőn ki akarták vinni szoptatni, **SOPRON VÁRMEGYE,** 1 7 5 6 ----7 .

már a borjúnak szája be lévén kucsulva, semmiképp egymástól el nem húzhatták, úgy annyira, hogy egyebét sem bírván azon kis borjú, elkölletett veszni. Ezen tételményt a fatens asz-szony azon okból tulajdonítja Rácznénak, hogy másoknak is sokaknak ártott és kiktül mit kért, ha nem adtak neki, megrontott. Varga Istók szája félre vonása m iatt úgy fateái, mint az előbbeni bizonyság. Ügy azt is hallotta közhírül, hogy Hannibál István uram kocsissát is azon Ráczné, száját békucsulván megrontotta.

Quinta fatens honesta mulier Maria Osvált, providi Joannis Varga conthoralis, aeque in praescripta possessione Farád residens, annorum circa 35, jurata examinata fassa est, ad primum et secundum : Rossz cselekedetit a fatens nem tapasztalta Rácznénak egyébként, hanem azt nyilván tudja, hogy a fatens fiának Vargha Istóknak, hogy csúfolta a leányát, a Kétheli uram lakói konyhájában, a midőn az Ráczné főzött, két ízben a száját, fenyegetése után úgy férehúzta, hogy csak a fülét érte. És mindaddig úgy lévén, valameddig a fatensnek férje azon Rácznéra rajta nem ment és meg nem verte és az verésben meg nem fogadta, hogy fölereszt. A minthogy az fogadása szerint fel is eresztette és meggyógyította a fatensnek a fiát azon Ráczné. Hallotta azt is közhírül, egyiktül is, másiktul is, hogy valakitül valamit kért és nem adtak nekie, azonnal ártott nekiek és vagy marháj okban, avagy magokban megrontotta őket. A minthogy minden ember is tarto tt tülle.

És Hannibál István uram kocsisát is, úgy hallotta, hogy ő

rontotta volna meg, a száját békucsulván és lábait, testét elrontván, úgy annyira, hogy abban meg kelletett nekie halnia.

Sexta fatens honesta mulier Eva Takács, Joannis condam Bujtás relicta vidua, in possessione toties fata Farád degens, annorum circiter 63, jurata examinata fassa est. Ad primum et secundum : Egyebet nem tud a fatens ezen megfogatott Ráczné felől vallani, hanem aztat hallotta felőle Csornai Csizmazia Jánostól : Hogy aratás előtt egykor Csornán lévén, azon Ráczné tojást szedett, Csizmazia János háza előtt hogy elment volna, az kutyája reá támadván ugatott, megtalálta riasztani. Azon éjszakára mindjárt rosszul lett, úgy annyira, hogy a száját fére húzván, úgy megrontották, hogy magát nem bírhatta. Azután a fejében felettébb nagy fájás esvén, annyira megromlott fejében, hogy egyik szemével meg is vakult.

Ezen szerencsétlenségit és megromlását gyanakodván tulajdonítja a praescribált Rácznénak ; a mint hogy a fatens tül lisztet is küldött és túrót nekie, hogy segítene rajta, ha még lehetne. Fogadta is, hogy imádkozni fog érte, hogy Isten gyógyítsa meg. Azt is látta, hogy Hannibál uram meghalt kocsi 6 2 0

sának a szája bélévén kucsulva, mind lábai, kezei annyira meg lévén romolva, bogy magát alig bírhatta. De reliquo audita refert.

Septima fatens provida mulier Elisabetha Novák, providi Andreae Nemes conthoralis, in toties fata possessione degens, annorum circiter 40, jurata examinata fassa e s t : Ezen deutralis Rácznét jól ismeri a fatens és hogy az egész helység mindétig tülle tartott, az is bizonyos ; mert ha valakitől valamit kért és nem adott neki, fenyegetvén, valami szerencsétlenség érte.

A mint hogy a fatens maga is úgy járt, mert ezelőtt három esztendővel azon ráczné a latenstől egy fertály árpát kért pénzért, de fatens asszony, minthogy magának is kevés lévén, pénzért sem adhatott. Ezért haragosan elmenvén házától a fatensnek, tarto tt tülle fatensné, talán tán valamit tégyen neki.

Azért a fiát utána küldötte, hogy híjjá vissza, egy fél zsompor árpát fognak neki adni, de már akkor elment dolgára, a gyermek reá nem akadott. Ezután három nap eltelvén, az asztalánál, semmi nyavalyája sem lévén fatensnek, egyszersmind a tű kiesik kezébül, azokat semmiképp nem bírja, úgy a lábait is hasonlóképpen nem bírta. Ezen szerencsétlenségin megijedvén a fatens, hozzáizent azon ráczné hoz, hogy segéljen rajta. A minthogy el is ment hozzája, kenegette egygyel-mással is és förösztötte is, de hirtelen nem használt neki, mindazonáltal sokára meggyógyult. Azonkívül azt is referálja, hogy ezelőtt circa három esztendőkkel, a fatensnek férje Sopronba adót vinni ment, aztat észre vette azon ráczné, kérte azon Nemes Andrást, hogy hozzon neki egy polturára kalánt, de azt felelte neki, hogy arra most nem ér, hogy ő kalánt hozzon neki Sopronbul. Erre dörmögve kimenvén a fatens házától azon Ráczné, azt mondotta : nem derék állapot lett volna tüle, ha hozott volna kalánt, nem derék emberség tüle. Ezek után a fatens ura Sopronbul megtérvén beszéllette, hogy a lovát az úton megrontották neki, mert nem ülhetett rajta, úgy elfáradott, hogy alig tudta félszáránál fogva Sopronba bevezetni, noha nem volt fáradt a lú ; és olyan sebes volt a háta, mintha Isten tudja hol és kik nyargaltak volna rajta. Ugyan azon alkalmatossággal, míg a fatens ura Sopronba volt, az fatensnek egy kövér (sit venia) sörtvélése az udvaron lévén és akkor is ott volt, a midőn ezen ráczné a házánál lévén és aztat látta is ; ezen sörtvélyesnek jóllehet semmi nyavalyáját sem tapasz-lalta a fatens, mindazonáltal hirtelenséggel futkározni kezdett, mind addig utott-futott *(sic !),* hogy egyszer csak elesett és csak ászott-mászott és

az földet

kinjában túrta,

mindaddig, a míg el nem veszett. Ezután meg nemsokára, megint

egy második lova hirtelen megbetegedék, összehúzván

lábait gömbölyű formára annyira, bogy hamar lábáról leesett; agyon kellett verni. Ezen három rendbeli szerencsétlen eseteket, gyanakodván azon rácznéra, minthogy midőn Sopronba ment, fenyegetődött, neki tulajdonították.

Octavus testis providus Joannes Vargha, in toties fata possessione Farád commorans, annorum circiter 30, juratus examinatus fassus est, ad deutri puncta : Bizonyosan tudja fatens, hogy mostanság nemeskéri tömlöczben raboskodó Ráczné, kétszer a fiának fére húzta száját annyira, hogy a füléhez közel volt a szája. Egyszer volt pünköstben múlt hat esztendeje, másodszor pedig most pünkösdben múlt esztendeje alkalmatosságával. És ezt azon okból tudja a fatens, hogy a midőn a fia úgy járt, azon ráczné rajta menvén, keményen megverte és mindaddig verte, míg azt nem fogadta, megereszt n e k i; a mint fogadta is, hogy csak ne bántsa többet, meg is gyógyítja. A minthogy csakhamar meg is gyógyította, minden orvosság nélkül.

Super qua modo antelato per nos peracta magistratuali inquisitione praesentes nostras sigillis nostris usualibus et manu propriarum appressionibus corroboratas extradedimus litteras testimoniales.

Signatum Beled 14-a Septembris 1756.

Alexander Divéky inclyti comitatus Soproniensis processualis supr. judex nobilium.

L. S.

Paulus Szekfü adjunctus jurassor. L. S.

(Ezen jegyzőkönyvre van rávezetve az törvényszék előtt történt authenticatióról való feljegyzés, következőkép) : *Vertics Erzsébet ügyében a tanúk vallomásainak a megyei törvényszék előtti hitelesítése.*

Anno 1757 die 27. mensis Aprilis occasione celebratae sedis judiciariae in possessione Nemeskér, coram facie ejusdem sedis judiciariae praesentes testes authenticati sunt.

Prima, Catharina Karácson confirmat, hujus vitulus etiam crepuit. Aurigam domini Stephani Hannibal vidit, quod os suum aperire

nequiverit, vim tamen adhibitam experta non est, sed ori ejusdem per uxorem suam lac immissum vidit.

Secunda fatens Maria Szűr : Os vituli istius fatentis fuit occlusum, sed per fatentem invinculatae oblato lacte idem vitulus convaluit; de caetero confirmat. Ad secundum addit, quod filium opilionis Joannis Nagy in Farad habitantis, hebe-

tare fecerit, sed dato invinculatae caseo iterum pristinae sanitati restitutus est.

Tertia fatens Catharina Szalay vidua aurigae destructi confirmat.

Quarta fatens Elisabetha Sulcz, hujus vitulus est destructus, qui etiam crepuit ad vesperam ; de caetero confirmat.

Quinta fatens absens. Sexta fatens absens. Septima Elisabetha Novak, petiit hordeum a fatente et quia ipsi non dedisset, die tertia manus et pedes fatentis elanguescebant et quod maritus fatentis, ipsi Sopronio cochlearia non adtulerit, equum ipsius destruxit: confirmat. Octavus fatens mortuus est.

Vertics Erzsébetnek tortura nélküli vallatása.

Anno 1757. die 27-ma mensis Aprilis occasione sedis judiciariae in possessione Nemeskér, coram facie ejusdem inclytae sedis peractum benignum examen invinculatae Elisabethae Yertics.

Puncta.

Interrogatoria :

Responsoria :

1. Kinek hivatod magad?

Yertics Erzsébetnek, Trieber

György házastársának.

2. Miért fogattál meg ?

Nem tudom semmi vétkemet is, az melyért rabságon tartatom.

3. Minémű czimborád, vagyis

végezeted van az ördöggel ?

Énnekem semmi czimbo—

rám, sem pedig vétkem nincsen az ördöggel.

4. Tehát miképpen szoktad

gyógyítani a megromlott személyeket ?

En nem szoktam gyógyítani és nem is értek hozzá.

5. Miért szoktál tehát másokat fenyegetni, ha valamit kértél s nem adtak ?

Nem emlékezem, hogy valakit fenyegettem volna.

6. Farádon lakozó Oroszi

Jánosnétul, jut-é eszedbe, egykor tejet kértél, hogy nem

adhatott, másnapra az borját

úgy megrontottad, hogy meg

is kölletett neki dögleni ?

Nem is kértem Oroszi Jánosnétul tejet, sem pedig

borjúját meg nem rontottam,

nem is tudok semmi mesterséget is.

7. Tehát Hannibál István

uramnak Kiss István nevű

kocsissát azért, hogy feleségétől tejet, vagy írót kértél, nem adhatván, miért eresztettél

oly nyavalyát reája, hogy meg

is kölletett neki halni ?

Emlékezem

ugyan arra,

hogy kocsisnétól írót kértem,

de hogy én az urát, Kis

Istvánt, megrontottam volna,

valamint, hogy semmit nem

is tudok, úgy én nem is rontottam meg.

8. H át Budai Máténának a

borjúját miképpen rontottad

m eg; Budai Máténé pedig

hozzád men vén könyörögni,

hogy a borjúját gyógyítanád

meg, azt miképpen tudtad

meggyógyítani ?

Én Budai Máténé borjúját

se meg nem rontottam, sem

pedig meg nem gyógyítottam.

9. Csornai Csizmazia Jánosra

mi móddal tudtál oly nyavalyát bocsátani, hogy mindene összedagadozván, meg is köl-lettett az félszemére vakulni ?

Én senkire sem eresztettem semminemű nyavalyát.

10. Farádi Varga Istók

nevű gyerkőczére miképpen

bocsátottá! oly nyavalyát,

hogy mindene összegöböröd—

vén, az szája is csaknem a

6 2 4

SOPRON VÁRMEGYE, 1 7 5 6 — 7 .

füléig vonódott? Azért pedig,

hogy megvertek, hogyan bocsátottál meg nekie ?

Én nem bocsátottam semminemű nyavalyát reá, mert nem is tu d o k ; hogy engem

megvertek,

ártatlanul cselekedték.

11. Űgy-é, hogy Farádi Nemes Györgynére is te eresztettél nagy nyavalyát, kit azután ugyancsak fürdő által te gyógyítottál meg ?

Én nem eresztettem semmi

nyavalyát is reája, hanem,

hogy fürösztötték, én is ott

voltam.

12. Csornai plébános uram

húgára mi okbul eresztettél

oly nyavalyát, hogy csak megbolondult ?

Én nem eresztettem semmi

nyavalyát is plébános uram

húgára.

13. Szalay Jánosnénak is

te rontottad el egy borjúját?

Én nem rontottam.

14. Farádi Novák Erzsébetre, hogy árpát nem adhatott, miért kellett mindjárt oly nagy nyavalyát reá ereszteni, hogy sem kezeit, sem lábait nem bírhatván, csak

nem is meg is holt belé ?

Én nem eresztettem.

15. Tehát Nemes Andrásnak a lovát és egy jó sörtvélyes marháját azért, hogy

Sopronbul kanalakat teneked

nem hozhatott, mi módon

rontottad meg ?

Én semmit sem tudok,

nem is rontottam.

16. Farádi Nemes Mártonnét is te rontottad el, hogy

búzát kérvén tüle, nem adhatott ?

Nem rontottam, csak ártatlanul fogták reám mindezeket.

Vertics Erzsébet ügyének Sopronmegye törvényszéke előtt folyt tárgyalása és ítélet: a megyéből kitiltandó.

Anno 1757 die vero 27. mensis Aprilis in possessione Nemeskér inclyto comitatui huicce Soproniensi adjacente, sub praesidio spectabilis ac perillustris domini Antonii Adelfi, antelati inclyti comitatus ordinarii vicecomitis celebrata est sedes judiciaria, occasione cujus :

Levata est causa :

Egregii et nobilis Ladislai Toronyi, qua inclyti comitatus ordinarii fiscalis magistratualis ut actoris contra et adversus invinculatam Elisabetham Vertics, providi Georgii Triber conthoralem, criminisque magiae accusatam ream inctam.

Praefata pars actor pro se et per se penes praerogativas suas fiscales comparendo proponeret sequentibus: Qualiter praementionata incta postposita Dei hominumque timore ac legum tam super aliorum malefactorum, quam vero atrox crimen magiae exercentium punitionibus sancitarum serveritate non curata,

damnabile cum daemone explicitum habens

pactum, adeo veneficam artem recenter praeteritis annis et temporibus in possessione Farád, eidemque vicinis possessionibus inclyto comitatui huicce Soproniensi adjacentibus tractare assolebat; ut ope diabolica, tum vicinis suis, tum et aliis hominibus complura damna, maleficiaque inferre non formidasset, signanter quidem : facta prius comminatione vitulum honestae mulieris Catharinae Karácson, viduae Joannis condam Oroszi, praescripta possessione Farad habitantis ex eo, quod ipsius desiderio satisfacere nequiverit ita destruxit, ut exinde perire debuerit; domini Stephani Hannibal aurigae, Stephano condam Kiss gravem inmittendo morbum, exinde breve post mori debuerit; vitulum Mariae Szűr Mathaei Budai conthoralis praedeclarata arte sua magica destruxit et erga adhibitos praefatae Mariae Szűr preces eundem resanaverit; praeterea Joanni quoque Csizmazia, incolae Csornensi talem morbum immisit, ob quem visu unius oculi sui nunc etiam privatus haberetur ; Stephanum item Vargha certum immittens morbum, erga accepta propter id verbera, ipsi remisit, eundemquQ

ad pristinam sanitatem red uxit; Georgio Nemesiano, in praeno-K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

40

6 2 6

SOPRON VÁRMEGYE, 1 7 5 6 — 7 .

tato possessione Farad habitanti, non secus soror domini parochi Csornensis per hanc destructae fuerunt; hic etiam nobilis dominae Elisabethae Sulcz, nobilis condam Joannis Szalay aeque in Farad residentis relictae viduae vitulum, quod ipsius petitioni deferre nequiverit, destruxit; Elisabethae Novák, quod erga ejusdem petitum hordeum ipsi dare non potuerit, iracunde recedens e domo ejus, post triduum gravem immisit morbum, adhibito tandem per ipsam certo unguento, eandem ad prioris sanitatis statum red u x it; Andreae condam Nemes (sit venia) setigerum ita destruxit, ut exinde etiam crepuerit: in quod edoctionem exhibet inquisitiones No. 1-mo. No. 2-do et No. 3-tio, signatas magistratuales.

Cum autem tam enormis criminis magiae reos Articulus 60, Praxis Criminalis primum capite truncandos, exanimum cadaver rogo absumendum venire statueret, h in c : Cuperet pars actor praementionatam maleficam inctam in conformitate praecitatae

legis, suorum quidem demeritorum in poenam, aliorum vero terribile in exemplum, capite truncam, exani-mumque ejusdem cadaver, rogo absumendum decerni — praevie nihilominus, pro eliciendis complicibus et per se perpetratis actibus examini torturae subjici — taliterque e numero viventium tolli.

Rea incta in figura juris adducta et benigne circumstantialiter examinata existente, ita etiam cum Maria Szűr fatente inquisitionis No. 1. in ordine secunda, quo ad destructionem vituli et ejus resanationem ; cum fatente tertia ejusdem inquisitionis, quo ad missionem morbi Stephano condam Kiss cum fatente septima ejusdem No. primi inquisitionis Elisabetha Novák, quo ad causatum pariter huic fatenti morbum.

Sic etiam cum Maria Élő sub No. 3-tio productae inquisitionis tertia in ordine fatente, quo ad destructionem setigeri ejusdem; et cum Georgio Nemes inquisitionis No. 3-tii in ordine 10-mo, quo ad immissum conthorali ejusdem morbum : suo modo coram facie sedis confrontata et hi fatentes recensuerunt coram ipsa omnia, quae in fassionibus suis comprehenderentur.

Invinculata incta nihilominus omnia negavit simpliciter.

Pars actor producit benigni examinis Sub No. 4. et protestatur super temeraria invinculatae inctae omnium factorum suorum actionalium negatione. Quae omnia tametsi ex authenticis sub Numeris 1-mo, 2-do, 3-tio, inquisitionibus non obscure comprobata evenirent, pro uberiori nihilominus eruenda rei veritate, eliciendis ejusdem complicibus et per se perpetratis aliis actibus examini torturae subjeci petit.

SOPRON VÁRMEGYE, 1 7 5 6 ---- 7 .

6 2 7

Deliberatum e s t :

Pro uberiori occurentium quarundam circumstantiarum investigatione, causae praesentis continuationem in futuram sedem criminalem decerni.

Anno 1757, die vero 13-tii mensis Decembris in possessione Nemeskér, antelato inclyto comitatui adjacente sub praesidio praetitulati domini vicecomitis celebrata est continuati ve sedes criminalis, occasione cujus causa praesenti reassumpta existente.

Pars actor quoque penes praedeclaratas praerogativas suas fiscales comparendo, ut ea omnia, quae in prapproductis inquisitionibus magistratualibus adversus ream inctam continentur, in compendio quoque inclytae sedi judiciariae constare valeant, declarat: Quod invinculata incta, actionaliter superius denotata, arte sua arte magica Stephano condam Kiss aurigae, domini Stephani Hannibal ex eo, quod conthoralis ejusdem aurigae desiderio invinculatae inctae satisfacere nequiverit, facta erga eandem comminatione, adeo gravem ipsi immisisset morbum, ob quem breve post tempus, mori debuerit, probatur testium praeprodoctorum Inquisitionum No. 1-mi in ordine primi, secundi, tertii, quarti, quinti et sexti. No. vero 3-tii inquisitionis in ordine tertii, quarti, sexti et decimi fassionib u s; Stephani vero Vargha os, ob leves, in inquisitionibus magistratualibus sub No. 1-mo, 2-do, et 3-tio productis consuetas rationes, bines vicibus ad partes sua actionali magica traxerit et ob id accepta verbera, eundem resanaverit, probans sufficienter testium fassiones inquisitionis sub No. 1-mo in ordine tertii, quarti, quinti et octavi, inquisitionis vero No. 3-tio productae, fassiones testium in ordine 4-ti et 10-mi; Joanni praeterea Csizmazia, incolae Csornensi gravem immittendo morbum, cum visu unius oculi privaverit, probatur testium fassionibus inquisitionis No. 1-mi in ordine 3-tii et 6-ti propria denique ejusdem praefati Joannis Csizmazia jurata fide elicita et huic loco sub No. 5-to juri exhibita ac inquisitione tertio in ordine contenta fassione ; quod item Georgio Nemesiano et soror domini parochi Csornensis per hanc invinculatam ream destructae fuerint, prodit ex fassionibus testium inquisitionis No. 1-mo in ordine tertii, autem inquisitionis No. 3-tio in ordine pariter tertii et decimi; quod etiam Elisabethae certum immitendo morbum et per hanc ream adhibito certo unguento eandem resanaverit, evenitur ex fassionibus testium inquisitionis No. 1-me in ordine tertii, No. 2-di vero in ordine secundi; praeterea vitulum Mariae Szűr, eandem invinculatam destruxisse et erga adhibitas ejusdem preces resanasse ex 40*

fassione ejusdem Mariae Szűr, sub No. 1-mo inquisitione contenta evenit; non absimiliter Joannis condam Szalay relictae viduae vitulum Elisabetbae Sulcz destruxisse fatentes inquisitione primi, 4-ti No. testis vero 4-tus et decimus m anifestant; prout etiam equis et setigero Andreae condam Nemes per hanc immissum fuisse morbum, inquisitionis saepe repetitae No. 1-mi fatentis in ordine septimi, No. secundi vero fatentis primi fassiones probant; Mariae

item Élő (sit venia) porcum et anserem per eandem destruxisse, eadem ipsa Maria Élő

inquisitionis No. 3-tii fatens in ordine tertia refert. Stephani denique Farkas inhabitatoris Faradiensis vaccas et equos aeque per hanc invinculatam exstitisse adeo defectos, ut unus ex equis ejusdem perire debuerit, docent inquisitionis No. 5-ti testes in ordine primus, secundus et tertius. Cum autem per dispositionem legis actionalis etiam Carprovius antiquorum etiam authorum opinione et consensu Parte 1-ma Operis sui Quaestione 48-va Numero 50-mo usque 69-no Questione item 50-ma Numero 19 et 21 ejusmodi maleficos personas ignis supplicio e medio tollendas venire statueret hinc, in conformitatem postulati actionalis judicium efflagitaret.

Anno 1758 die vero 16. mensis Februarii in possessione Nemeskér causa sub sede judiciaria reassumpta existente, fiscalis magistratualis inhaerendo actioni suae fiscali, in conformitate citatorum legum et productorum judicium ferri petit, ut supra petisset.

Deliberatum e s t :

Licet quidem fiscus magistratualis invinculatam inctam ex subsequentibus indiciis utpote :

Primo : Quod Stephanum Kiss aurigam domini Hannibal insolita oris occlusione e vivis abstulerit, in ejusdemque probam inquisitionis sub No. 1-mo testium 1-mi, 2-di, 3-tii, 4-ti, 5-ti et 6-ti fassiones adducat.

Secundo : Quod os Stephani Varga magica arte ad partes traxerit, in ejusdemque probam ad fassiones testium inquisitionis Sub No. 1-mo, tertii, 4-ti, 5t-i et 6-ti, inquisitionis sub No. 4-ti et decimi provocet.

Tertio : Quod Joannem Csizmazia incolam Csornaiensem visu unius oculi privaverit, caputque ejus intumescere fecerit, juxta inquisitionis N. 1-mi testium 3-tii et 6-ti deinque propriam etiam ipsius Joannis Csizmazia No 5-to productam fassiones.

Q uarto: Quod Georgio Nemesiano et sorori parochi Csornaiensis morbum insolitum intulerit, juxta fassiones testium inquisitionis sub No 1-mo in ordine 3-tii, inquisitionis vero sub No 3-o, 3-tii et 10-mi.

SOPRON VÁRMEGYE, 1 7 5 6 ----7 .

Quinto : Quod juxta fassiones inquisitionis sub No 1-mo testis in ordine 7-mi, inquisitionis vero sub No 3-tio testis in ordine 10-mi vaccae Elisabethae Novák id et tale nocumentum intulerit, ut eadem mulgenti Elisabethae Novák pro lacte sanguinem dederit, eandemque iterum adhibito, — ipsa noverit quo, — unguento invinculata incta resanaverit.

Sexto : Quod etiam consorti Martino Nemesianae repentinam infirmitatem immiserit, sicuti testes inquisitionis sub No 1-mo, 3-tius sub No 2-do vero in ordine 2-dus referrent.

Septimo : Quod vitulo Mariae Szűr os occluserit, et erga preces ejusdem Mariae Szűr eum iterum restituerit conformitate fassionis ejusdem Mariae Szűr in inquisitione No 1-mo testis 2-di in ordine.

Octavo : Quod juxta fassiones testium in inquisitione sub No 1-mo, quarti sub No 3-tio, vero 4-ti et 10-mi vitulum viduae Joanne Szalaianae arte magica interemerit.

N ono: Quod juxta fassiones testium in inquisitione sub No 1-mo in ordine 7-mi, sub No 2-o vero in ordine 1-mi equos et setigerum Andreae Nemess immisso insolito morbo interemerit.

Decimo : Quod Mariae Élő juxta fassionem inquisitionis sub Numero 3-tio in ordine 3-tii testis setigerum et anserem aeque magica arte peremerit.

Undecimo : Quod juxta fassiones testium in inquisitione sub No 5-to in ordine 1-mi, 2-di et 4-ti Stephani Farkas incolae Farádiensis equi per invinculatam inctam pariter arte magica adeo destructi fuerint, ut unus ex illis etiam periverit.

Eandem inctam poenae contra veneficorum et magicarum artium reos statutae subjici petierit.

Quia tamen in praeviis adducti per fiscum magistratualem, qua hominibus, qua pecoribus evenientes morbi ita comparati sunt, ut ex aliis etiam naturalibus accidentibus provenire potuerint, sed et inquisitiones per fiscum magistratualem exhibita, probam aliquam solidam et directam contra invinculatam inctam non praestent: Hinc, invinculatam inctam per fiscum magistratualem poena absolvi; quidem cum tamen passim de ea, in tota vicinia mala fama increbruerit, sed et praemissi casus ostendant plurisque a quibus offensa, vel a quibus ipsi aliquid denegatum fuit, aut in personis,

aut pecoribus suis insolita morborum genera evenisse, adeoque fundatis suspicionibus non careat : hinc invinculatam inctam, ex hocce comitatu in perpetuum relegandam decerni.

(Ezen periratok Sopron megye által a Magy. Királyi Helytartó 6 3 0

BIHAR MEGYE, 1 7 5 6 / 7 .

tanácshoz terjesztetvén fel, a Helytartótanács a pert tanulmányozás és véleményadás végett Hérlein Ferencz consiliariusnak adta ki.) Hérlein Ferencz consiliariusnak Vertics Erzsébet ügyében véleménye : ö felségéhez az ügyiratok felterjesztendők s azután Sopron megye felhívandó, hogy ítéletének megfelelően a fogoly nőt bocsássa szabadon.

Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale, Domini Domini gratiosissimi colendissimi.

Placuit eidem Excelso Consilio combinationem actorum cum processu per comitatum Soproniensem adversus Elisabetham Vertics magiae insimulatam instituto cohaerentium, mihi gratiose deferre : Combinatis itaque cohaerentibus actis et signanter resolutionibus Regiis hoc in negotio interventis, aliud non videtur mihi reliquum, quam ut cum in causam attractam per sententiam finalem a crimine magiae immunis pronunciaretur, et praecise ob malam famam e comitatu relegaretur, idem processus, utpote ante circularem per Consilium hoc de non processuandis magiae insimulatis personis factam dispositionem institutus, exemplo alterius per comitatum Szaladiensem Suae Majestati demisse represen-taretur et in consequenti, apud Comitatum Soproniensem circa dimissionem incaptivatae et effectuationem sententiae latae opportuna disponantur.

Salvo caeteroquin altiori Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis determinio, cujus gratiis me per quam demisse commendo.

Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii

humillimus et obligatissimus servus

Franciscus Herlein mp.

Eredetije Országos levéltár. Ideal malefactorum. Lad. A. Fasciculus 1. No. 3. lig. 2.) CDXXXVIII.

Bihar megye, 1756/7.

Marosi Pálné Békési Erzsébet boszorkány sági ügyében 1756. év november havában a telegdi elöljáróság által foganatosított tanúkihallgatás jegyzőkönyve és arra rávezetve 1757. május havában tartott törvényes ülésből a Marosinét felmentő ítélet.

Nos infrascripti vigore praesentium recognoscimus, quod penes commissionem perillustris ac generosi dni Josephi

BIHAR MEGYE, 1 7 5 6 / 7 .

6 3 1

Szentiványi, comitatus Bihariensis ordinarii judlium juxta subinserta de eo utri puncta, talem, uti subsequitur, peregerimus inquisitionem.

De eo utrum.

1mo. Tudja-e bizonyossan s világossan látta-e, vagy hallotta-e a tanú Marosi Pálnénak Békési Erzsébetnek nyilvánvaló boszorkányságát ?

2do. Hogy valakit itten Telegden laktában megrontott volna az ő tudományával testében, jószágában vagy marhájában, mit tud, vagy látott, hallott a tanú benne ?

3-io. Keresztesen, Félegyházán, Nyüveden, Sz. Jánoson laktábanf micsoda gonosz cselekedeteit hallotta és hogy onnat

•égetés előtt szaladott volna.

40. Valamit tud, látott vagy hallott hozzája a tanú, circumstantialiter beszélje meg.

5-0. Jó tanút kit tud a fatens ezen dologban ?

Primus testis Georgius Kis, Telegd. annorum circiter 43, juratus,

examinatus fassus e s t : Ad 1-mum. A fatenstul Keresztesen kérdezték, ott lakik-e Marosiné Telegden, felelte, ott lakik. Akkor mondották, innét Keresztesrül csaknem tűz elől szaladott az el és ment Szent Jánosra. Ad. 2-um. Ugyan Keresztesen Szabó Gáspár nevű becsületes embertől hallotta, hogy beszéltette, formalibus (?): Ennek a Marosinak magának, mind penig feleségének az anyjokat megégették és mikor innet elszöktenek, a leánykájokat itt hagyták, én felfogtam s egy ideig ta rto tta m ; egykor a leány csak elvész osonna tájban és másnap került elő ; kérdettem, hol volt, azt felelte, az anyja vitte volt el azon mesterségre tanitani, a melyet tud ; arra mondotta Szabó Gáspár, ha fiam azt tanulod, menj el a házamtul, mert tovább az én kenyeremet nem eszed.

Telegden lakos Jósa István tudja az ő gonosz cselekedeteit, melyeket cselekedett Félegyházán, az hunnan kicsapattatott.

Nemzetes ifjabb Miskolczi Isván uramnak Mihály nevű

szolgája felől hallotta a tanú (mivelhogy Marosinét a házbul n. Miskolczi uram kihajtotta és ott lakni nem engedte), hogy reggel mikor kiment az ökrökkel szántani, semmi baja nem v o lt; az ökör mellett a mint a karját az ostorral felemelte, csak úgy maradott, a szája bekapcsolódott, úgy hogy szekeren hozták haza a mezőrül és ezt mind Miskolczi uram, mind penig Szathmári uram Marosinéra mondották, hogy cselekedte.

Item Kis Istvántul a Telegditül (ki is Marosiné szomszédságában lakott) hallotta, hogy egy fekete tyúkot a magoké gyanánt megöltenek, felét laskával megfőzték, felét nyárson sütni húzták és a sertés pitvarokban menvén, elkapta. Marosiné a bányában volt, mihent haza jött, rájok ment és mondotta :

megettétek a ty úko m at; azok tagadták, ő penig circumstantialiter megbeszélte, hogy főzték és sütötték és a sertés is-hogy kapta el és errül boszorkánynak lenni mondották. Maga a fatens Marosiné házában akarván menni lakni, a. váradi piaczra szekér korsót v i t t ; éczaka mikor a szekér mellett feküdt volna, egy korsóval úgy meghajították ódalba, csak alig holt bele. Mikor hazafele jö tt az üres szekérrel, az egyenes után a kereke, mely is erős volt, csak széllyel ment, úgy vonta tta haza. Haza jővén szurdoki Gombosné nevű oláh asszony találta a fatenset, világosan megmondotta: látod,

minden korsót a váradi piaczon Marosiné csapta hozzád, mind penig a kerekedet ő törte el, intvén arra, hogy a házába ne menj, de meglásd, tovább is még nagyobbat cselekeszik, mert ő

ötté (sic !) meg a Miskolczi uram szolgáját is, Barczánt is ő ötté volt meg, a kiket én meggyógyítottam. Ugyanezen Gombosné szurdoki asszonytól hallotta, hogy Marosiné urastul elmentek ő hozzája Szurdokra és mondotta Marosiné nékie : miért vallottál te én reám, hogy azokat én ettem meg s boszorkány vagyok, hiszen nagyobb boszorkány vagy t e ; de tégedet égetnek meg, nem engemet, hanem a beszédedet tagadd vissza és csak azt mondd, a Miskolczi uram szolgáját a gutta ütötte meg. Akkor Marosiné a nála levő lepénből adott ő nekie, az nem akarván elvenni, csak dicsérte, micsoda jó, most sütötte ; egy kis falatnyit tört belőle, mihent szájában vette, mindjárt hanyattást esett, úgy kinlódott és azt fogadta Marosinénak, csak gyógyítsa meg, azt fogja mondani, hogy gutaütésben volt azon Miskolczi urnák szolgája, a melyet m eggyógyított; ezt fogadván, semmi baja nem lett, sőt akkor a marháj i is mind elfutottak volt. A fatens a közelebb elmúlt 1755-ik esztendőben pünkösd hetiben akarván odamenni a Marosiné házában lakni, oda ment, s mondotta : Marosiné, miért nem tisztítja kglmed magát, mikor mindenek boszorkánynak kiáltják. Arra felelt: megfizet az Isten nekiek, a kik én reám hamisan azt kiáltják. Azt is mondotta a fatens : Kglmed felől azt is beszélik, hogy ötödik szomszédban beszéljenek kglmed felől valamit, azt mindjárt megtudja kid, sőt egyebet is, a mi esik. Arra mondotta a fatensnek : Bizony azt kglmed is megtudja, csak üljön ide a kuczikban, de a fatens oda nem ült, hanem szemtül szemben mondotta, de hát kglmed nyilvánvaló boszorkány; de azt csak meg-kaczagta s azt mondotta, jobb, hogy leül kgd és ir egynéhány tálat. Másnap a fatens csak reája ment és mondotta : Mivel T. Baranyi Gábor uram is az udvarából ki veretett, mint boszorkányt, én nálam nem lakói. így elmenvén onnat Marosiné, a fatens beköltözött a házban ; egykor kiment szekérrel az, **BIHAR MEGYE,** 1 7 5 6 , 7 .

erdőre, a fél tomporája csak megfáj ü l t ; azután valamely szalonnát vásárolt Telegden és midőn n. ifjú Miskolczi István uram szekerén vitte volna haza, az udvaron kötelet akarván a rúdról ódani, csak hanyattast esett és ott kinlódott, onnat mások segétségével felkelvén, az utczán szinte úgy járt.

Az házában bemen vén, ott semmijét nem bírta, úgy ordított éjjel-nappal, azután egy kévéssé jobban lévén, odament Marosinéra (ki is

akkor tiszt. Pater Plebanus Szálkái István uram cselédházában beszállott) engedelmet kérvén plebanus urnák panaszkodott, miképpen rontotta meg Marosiné, akkor is a földre leesett; Marosiné bejővén mondotta : te nyilvánvaló boszorkány, te etted meg a lábomat, gyógyíts meg, mert ha kinn kapattathatlak, öszverontatlak s megégettetlek.

Plebánus uram is m ondotta: látod, szemedben mondja, csak gyógyíts meg ? Ezek felett, a meddig ebben a nyavalyában volt, a fatens legényt tartott, azzal dolgoztatott.

Majd minden étczaka eljöttek, az házát megrázták, úgy egész polcz edényeit is leverték, de a fatens semmit nem látott.

Azután egy keveset épülvén, egy étczaka úgy j á r t ; két kutya kölyköt t a r t o tt ; étczaka csak megsivalkodtak ; az egyiket — a fatens kimegyen, hát viszi a farkas, de csak oly csendesen, majd elérte sántán is ; egyszer a fatens neki rival-kodik, a farkas visszafordul a fatensre, a kutyát elvetette és hozzákapott a fatenshez, úgy hogy majd előre b u k o tt; akkor elmen vén kűvel hajított hozzája, akkor gondolkodott, hogy nem jó farkas. Azután a fatens Isten után gyógyulván, a Marosiné leánya odament a fatens leányához, kérdette, gyógyul-e apád és azt is mondotta, ha anyámasszony ott nem látná apádat a mi házunkban, addig meggyógyult volna.

Ismét egy étczaka a fatens és felesége cselédje felett úgy megrázták az házat fejek felett, hogy majd reájok tört, el-sivalkodván kiment a házbul és mihent kilépett, mindjárt elesett és élj aj dúlt. A lába tovább nem fájt, hanem a belső

részei, mintha szaggatták volna, úgy fájtának, úgy hogy keresztül benne a hasában meg lehetett fogni a kötést. Ismét egy kis edényt csináltatván a legényével, két ökröcskével bevitte Keresztesre és Böszörményben ; ottan azon nyavalya utói érvén, a böszörményi piaczra oda gyűltek az emberek és mondották : megették ezt, és Marosinéra gyanakszik. Azt mondották, Bihar vármegyében nincsen nagyobb boszorkány ennél; onnan Keresztesre vitetvén magát, Szabó Gáspár nevű

fogadott atyjához személye szerint ott látta Marosinét és attestatiót kérvén Marosiné iránt, többet ott nem szólhatott, hanem fogadott atyja maga lószekerében fogatván, mint mindjárt meghalót, úgy küldötte Telegdre haza. A Laczkóné

leányától két rendben is megizente Marosiné : csak menjen ki a házából, mindjárt meggyógyul; a mint is az fatens az házát odahagyván, úgy gyógyult meg.

Secundus testis : Georgius Szakay, Telegdiensis, annorum circiter 63. juratus, examinatus fassus est, ad 1-mum nihil.

Ad 2-um : Varga Mártonéktól, kik is tanuk lesznek, hallotta, hogy a mérgeket/?) Marosiné ötté meg. Ad reliqua nihil.

Molnár Jánostul hallotta, hogy szembe nyilvánvaló boszorkánynak mondották.

Tertius te s tis : Franciscus Szabó Tordai, Telegdiensis, annorum circiter 40., juratus, examinatus fassus e s t: Ad 1-mum n ih il; ad 2-um : közbeszédben hallotta a városon Marosiné felől, hogy boszorkány volna. Ad reliqua nihil.

Quarta testis consors Georgii Szakács, Anna Major, Telegdiensis, annorum circiter 50, jurata examinata fassa est.

Ad 1-mum et reliqua. A fatens hallotta Molnár Jánostul, Varga Gyurinétul, hogy Marosinét nyilvánvaló boszorkánynak kiáltották. Irsánnétul hallotta, hogy mondotta, Marosinét csak mondja boszorkánynak akárki, mert ha engem megesketnek, megnyomom én, fel nem kel alóla. Caeterum nihil.

Quintus testis Georgius Bus Telegdiensis, annorum

•circiter 38, juratus, examinatus fassus est. Ad 1-mum nihil.

Ad 2-um. Tamásiban hallotta, hogy valamely embernek tehenét megkuruzsolta, hogy nem fejhették. Caeterum nihil.

Sextus te s tis : Georgius Varga Telegdiensis, annorum circiter 27., juratus examinatus fassus est. Ad 1-mum : Keresztesen aratott a fatens és ott hallotta boszorkányságát Marosinénak és hogy onnat szökve jött volna el. Ad 2-um. Kis Györgyöt és n. Miskolczi uram szolgáját hallotta, hogy itt Telegden megrontott volna. Ad 2-um. Egy pálinka főző üstöt kért Marosiné a fatensektül, oda nem adták, azután senki rajta nem főzhetett, mert a katlanban szélivel rúgta magát az fazekasoknak el kellett adni és a fatens édes anyja sokszor

mondotta boszorkánynak ; ad reliqua nihil.

Septima testis relicta Joannis Szilágyi Elizabetha Kassai, Telegdiensis. Annorum circiter 62. jurata, examinata fassa est.

A fatens Dörgőné lábát látta, mikor bekötötte kapcza leves ruhával és mikor kioldotta, szinte úgy fejérlett rajta az apró féreg mint a liszt és Dörgőné mondotta, mind a lábából lőtt ki és ő nem másra, hanem Marosinéra mondotta szemtül szemben, hogy ő rontotta meg a lá b á t; ad reliqua nihil.

8-va testis consors Georgii Varga Sara Sajnos, Telegdiensis. Annorum circiter 37. jurata, examinata fassa est.

Ad 1-mum : A fatens Marosi Pálné leányától hallotta, a maga

házától küld vén, hogy menjen haza, mondotta úgy vétsen klgd énnékem, hogyha anyámasszonynak megmondom, azt a tejet is megkeserüli, melyet az anyjából ki szopott. Ad 2-dum.

A fatens felől hallotta Jósánétul, hogy mondotta volna Marosiné, ha ezzel az uj ómmal megtudnám gyógyítani, a másikkal elrontanám, mert sokat vétett nekem az ő nemzetsége ; caeterum nihil.

9na testis Juditha Varga consors Joannis Molnár Telegdiensis, annorum circiter 28 foelicem partum examinata fassa est.

Ad 1-mum et 2-dum : Hallotta, hogy Barczán uramot és a Miskolczi uram szolgáját Marosiné rontotta volna meg és hogy a Miskolczi uram marhái az udvaron mind leestenek a lábokrul, Marosiné orvosolta volna meg. Ad 2-dum : Marosiné a fatens szomszédságában lakván, egy vasárnap megfenyegette a fatenset, más éczaka az házban a póczról egy macska a fatensre reá ugrott, az óra véri mindjárt elindult annyira, hogy nehezen tudták megállétani. Tavaly is egy hordó baraczkot oda adott Marosi a fatensnek pálinkának, akkor is mondotta az urának, nem meri megvenni, mivel az feleségéhez szó vagyon, hogy boszorkány, az ura mondotta, felelek én felőle, csak vegye meg kgld. A mint is megvette és mihejt a baraczkot kifőzte, a fatens gyermeke nyavalyatörésben esett és ez napig is töri és mikor az orra vére elindult 7 hetekig betegeskedett, a lábárul leesve és a fatens férje oda ment Marosinéra, hogy gyógyítsa meg, mert megfogtatja s

megégetteti; ezért csak reá gyanakszik.

10—

mus testis Martinus Varga Telegd. Ann. circ. 68 jur.

extus fassus est. Ad 1-mum : A fatens a dajka asszonytul úgy hallotta, mikor Marosiné az ő udvarán levő kis házban lakott, egyszer kijű éczaka az unokája, bemenve mondja, a kis házban olyan sípolás tánczolás vagyon, hogy nagy (sic).

A mint is kimenvén hallották a nagy sípolást, tánczolást, de akkor be nem mentek. Reggel bement a dajka asszony, mondotta micsoda nagy vigságban voltak az éczaka ; tagadták, hogy ott semmi nem volt, hát az ajtó megett ott a sok kalán, kérdi micsoda sok kalán ez, arra felelt: én nem tudom, talán az ördögök hozták ide, arra mondotta dajka asszony: innét csak elmenjetek, mert én a házamban boszorkánt nem tartok Item ezelőtt circ. három esztendővel a fatens együtt aratott Marosi Pállal és mikor a részt elmérték, azt mondotta Marosiné, hogy az urát megcsalták, akkor a fatens csakhamar úgy megromlott, hogy esztendeig semmit nem emészthetett. Akkor mind az urátul megizente, hogy gyógyítsa meg, mert vice ispán uram hírével megfogtatja, mikor a Miskolczi uram szolgája úgy járt és mindenütt boszorkányozták Marosinét.

6 3 6

BIHAR MEGYE, 1 7 . 5 6 / 7 .

a fatens is ijj esztette és barátkozott is vele, úgy gyógyult meg. A feleségét is a fatensnek megfenyegette Marosiné, ezt mondván, az a búza mindeltig legyen a fejedben és azolta mindég kinlódik a fejével.

11—

ma testis Anna Kovács consors Stephani Kis Telegdiensis, Ann. circ. 26 jur. exta fassa est. Ad 1-mum : A fatens hallotta Jósáné asszonytól, hogy mondotta, megköszönheti klgd Szakács Györgynének, jó boszorkány szomszédot hozott kgldnek. Azt is hallotta a fatens Marosiné szájából, hogy mondotta szomszédságában lakván, akármit beszéljetek, az.

házban suttogtok, bútogtok, megtudom én azt.

12ma testis Elisabetha Kovács consors Michaelis Cseri Telegdiensis.

Ann. circ. 29. jur. exta fassa est. Ad 1-mum.

Azt hallotta Marosiné szájából, hogy mondotta, hijjában suttogtok bútogtok akár holott is, mert én csak megtudom azt,, caeterum nihil.

13. testis Mich. Maj tény Telegdiensis. Ann. circ. 36

juratus extus fassus est. Ad 1-mum. A fatens szurdoki oláh asszonytul, melyet Barczán uram ide hozatott volt, attól hallotta a fatens, hogy mondotta volna nagy nyavalyában esvén, hogy Marosi Pálné ötté volna meg. Ifjú Miskolczi uraimékra haragudván, ő kegyelmeknek nem mert véteni.

Ad reliqua nihil.

14. testis Anna Juhos consors Michaelis Majtény, Telegdiensis Ann. circ. 26. jurata exta fassa est. Ad 1-mum A fatens egyebet nem tud, hanem a férje nemzetes Ifjú Miskolczi István uram szolgája lévén és midőn kiment volna szántani,, oda ki a mezőben esett rajta véletlen eset, úgy hogy a szája bekolcsolodott, a nyaka megmerevedett, úgy hogy estve szekéren hozták Miskolczi uram házához, ott is egész étzaka megmerevedve volt és nemzetes Miskolczi uram mindjárt (mivel Marosiné már oda haragudott) Marosiné házára ment és szidta, no ilyen amolyan atta, elrontottad a szolgámot, hanem meggyógyítsd, mert megégettetlek, arra Marosiné felelt, megéri róka bürivel, ezzel Marosiné azon éczaka elment Keresztesre és ott lappangott vagy egy hétig. Barczán uraimék jovoltanak egy szurdoki orvos asszont, hogy azt hozassák el, a mint is a fatens kérésére nemzetes Miskolczi István uram utánna küldött és behozatta, az asszony a fatens férjét azon nagy nyavalyában meglátván lenni, azt felelte Marosiné, a mely Barczán uramat megrontotta, a rontotta meg, mikor evett volna, a kemencze sátorának a te tej érül eresztett az ételében, azzal vesztette meg és 15 napra érte el. Mikoron Domokos ur ns. vármegye esküttje esketett iránta, akkor hallotta, hogy hányták egymást. Marosiné azt mondván a **BIHAR MEGYE,** 1 7 5 6 / 7 .

6 3 7

szurdoki oláh asszonynak, nagyobb boszorkány vagy te, ha engemet boszorkánynak lenni megismersz.

15. testis Stephanus Jósa Telegd. Ann. circ. 50. juratus extus fassus est. Ad 1-mum : Hallotta a fatens Marosi Pálné felől, hogy mikor Szent Imrén lakott is, kinek hornyát, kinek tehenét

megboszorkányozta és onnat azért hajtották ki.

Onnat Félegyházára ment lakni, ottan is egy gyermeknek megrontása iránt ő rá volt a szó, ingralhat (?) mit lopott és meg nyakvasozták, azon két rendbeli dolgáért kicsapták a hely-ségbül. Onnat Tamásiban ment, Tamásibul ottvaló ember költöztette Telegdre és mikor hozta a tamási ember, a szitáját Marosinénak elejtette és hogy az árát meg nem akarta adni, a szekerét, üressében úgy megkötötte, hogy sem előre, sem hátra nem mehetett, a mig Marosiné meg nem orvoslotta, ezt a tamási embertül Nagy Pétertől hallotta, hogy beszillette.

Barson is (sic) hallotta keresztesi legény, hogy mondotta formalibus: az illyen lette Marosinéja, ha Keresztesre menne, ma mingyárt megégetteti. A fatensnek ökre a marhadögben szépen megmaradott és Marosiné mondotta, meg se gondolja azt, hogy úgy megmaradjon az ökre, a mint is csakhamar az egyik ökre megdöglett. Item a fatens Félegyházán laktában vinczellér volt, Marosiné férjét elhivta kapálni a nemes vmegye parancsolatja szerint, hogy 8 poltrával fizetett és nem máriással ; mikor a templomban ment volna, mintha elvették volna a lábát alóla, úgy elesett és az iránt is mivel ő fenyegette volt meg, Marosinéra gyanakodott.

16. testis Kata Széles consors Stephani Jósa Telegdiensis.

Annorum circ. 45 jurata exta fassa est. Ad 1-mum : A fatens hallotta mind az urától, mind a leányától, hogy nyilvánvaló boszorkánynak mondotta a Marosinét, sőt a lányától igy hallotta, hogy mondotta : Mikor az apja és anyja Keresztesen arattak, a szomszédjok Varga Márton a szil váj okát hordta, arra mondotta, anyám asszony látja azt, hogy ő hordja, mert minden éczaka hazajár Keresztesről, megnézi a kertet, az éczaka is itthon volt és megjárta mind a tengerit, mind a szilvát megnézte. Item Félegyházán laktában a fatenshez oda küldött Marosiné, egy kancsó bort kéretett, de a fatens követ adott nekie, azért reája megharagudott és olyan beteg lett, a világhoz sem tudott, őtet oda hivták beköttették vele, két máriást is és három négy icze bort adván, úgy gyógyult meg.

A leányával is úgy cselekedett a fatensnek, hogy karácson estvéjén vendégségben nem hivták. Ugyanitt Telegden Varga Györgyné panaszkodott a fatensnek, miképpen megromlott ő

gyermekágyában. Marosiné bevetődött és mondotta a fatens nékie, miért nem köti be kgd ezt a szegény menyecskét, holott

kgdnek jó keze volna, tudna hozzája, arra mondotta, nem köti bizony ő és meg sem gyógyítja, mert ő kódulásával is elélhet, miért nem adta ő nekie oda a rostát és miért hivott ő más bábát, ha őtet hivta volna, semmi baja nem volna; ekkor Marosiné a fatensre is megneheztelt, hogy mondotta megveri az Isten és haza menve mindjárt rosszul lett, Marosinét magához hivatta és szalonát mit úgy adott nékie úgy lett jobban. Item Kabolas-pataki orvos asszonytul hallotta, hogy m ondotta; Barczán uramat addig nem gyógyithassa, mig Marosinét elő

nem kerítik, mert ha ő megengedi, úgy lehet kettőnknek meggyógyítani. Másszor kérdette, hát gyógyul-e már Barczán, arra felelt: gyógyítjuk már, mert megengedte Barczánt meg-gyógyitani, de azt a szegény embert nem engedi meggyógyítani.

Inquisitio haec peracta est in oppido Telegd et extradata die 8-va mensis Novembris 1756. (L. S.)

Judice primario Michaele Molnár et praesentibus jurassoribus.

Per iuratum oppidi notarium Michaelem Újlaki peracta et extradata est.

Anno 1757. die 14-a Maji in oppido V.-Olaszi occasione captivorum sedis revisoriae deliberatum est crimine magiae non edoctae fassioni. . . testium in meris suspicionibus fundatis existentibus invinculatam simpliciter absolvi.

(Eredetije M. Nemzeti Múzeum kézirattára. Fol. Hung. 973.)
CDXXXIX.

Bécs, 1758.

Mária Terézia királynőnek a helytartótanácshoz intézett rendelete, melyben hivatkozással június hó 9-én kelt rendeletére meghagyja, hogy a boszorkánysággal vádolt személyek Becsbe szállíttassanak; c szállítás minden költségét meg fogja téríteni. Egyúttal jóváhagyja Zala. vármegyének két boszorkányt felmentő Ítéletét.

Reverendi, spectabiles ac magnifici, magnifici item et egregii fideles nobis dilecti. Demissam fidelitatum vestrarum repraesentationem, una cum simplicis ordinis processibus ex delicto magiae in

comitatibus Szaladiensi, Aradiensi et Csanádiensi promotis ac praeterea commissionis eatenus ordinatae relatione 22 praeteriti mensis Junii submissam clementer accepimus.

Cujus intuitu quantum ad processum ex comitatu Szaladiensi, benigne volumus, ut binae illae ex praeattacto crimine

judicatae personae ad conformitatem sententiae per sedriam dicti comitatus latae dimittuntur.

Caeterum autem benigne mandamus, ut ultima resolutio nostra, hac in parte fidelitatibus vestris sub nona antelati mensis Junii intimata circa praetensas sagas et processus in puncto magiae sit norma ; non solum pro futuro, sed et similibus actu vertentibus processibus, unde omnes processuatas adeoque et illas, quae in residuis duobus comitatibus Csanadiensi utpote et Aradiensi fuerunt, isthuc transportari jubemus.

Expensas in ejusmodi transportatione erogandas, bonificandas ordinaturae, nullisque sumptibus parsuri sumus, ubi de crassa populi ignorantia corrigenda et defectibus aut incuriis in justitia vindicta medendis agitur.

Hanc igitur benignam eamque seriam resolutionem fidelitates vestrae ad notam sumere, observare et quae porro ad effectum ejus procurendum necessaria sunt, suis locis continuo disponere noverint, neque intermittant.

Quibus de reliquo gratia et clementia nostra caesarea regia benigne jugiterque propensae manemus.

Datum in Archiducali civitate nostra Viennae Austria.

12 mensis Julii 1758.

Maria Theresia.

Comes Nicolaus Pállfy.

(Eredetije Országos Levéltár ad lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 1.)
CDXL.

Rohoncz, 1758.

Batthyányi nádornak Mária Terézia királynőhöz intézett felterjesztése, melyben a királynőnek azon év júl. hó 12-én kelt rendelete foganatosítása iránti aggodalmait s ellenvetéseit adja elé.

Sacratissima *etc.*

• Ex litteris Consilii Regii Locumtenentialis ad me datis, et in profundissima humilitate hicce in genuino paribus annexis dignabitur Majestas Vestra Sacratissima benignissime percipere, quam momentosae circa circulatos per totum Regnum sistendos sagarum processus occurrant reflexiones adeo, ut consilium Locumtenantiale circa modum efiectuandae benignae Majestatis Vestrae voluntatis vix, ac ne vix quidem semet adinvenire sciat, et hinc suum recursum ad me que legalem ejus praesidem sumpserit ; et licet ego quoque dubius, an-xiusque haerebam, an eidem consilio respondere, vel vero.

Sacratissimae Majestatis Vestrae humillimam repraesentatio-

nem facere debeam ; cum attamen eo continuo intentus sim, ut benigna Majestatis vestrae mandata per consilium Locum -

tenentiale omni, qua fieri potest, promptitudine et exactitudine adimpleantur,

hinc satius judicavi pro exigentia juratae

obligationis meae, et ad effectum benignissimi mandati eatenus a principio adepti officii mei accepti et successive quoque per Majestatem vestram reiterati demissimas reflexiones meas in omni homagiali subjectione directe pedibus Majestatis vestrae substernere.

Clementissima Domina, non diffiteor diversos excessus et abusus in processibus criminalibus, praesertim sagarum ob diversas etiam superstitiones, qua non raro intercedunt evenire potuisse, ac antiquioribus praesertim temporibus crebrius quoque intervenisse, nimium dolorosum attamen et ausim dicere injuriosum esse videtur, si propterea omnes totius regni magistratus indiscriminatim crassae arguentur ignorantiae, ac hujusmodi abusum illi etiam per expeditionem circularium incusari viderentur, qui hac in parte nullam praebuerunt ansam, sunt autem quam plures comitatus, ubi

rarissime et vix unquam tales saltem a notabili tempore occurrebant casus, cujus exemplo est vel hicce moderationi meae concreditus Comitatus Castriferrei (in quo ut populosus sit et inter maximos numeretur) tamen jam ab annis quindecim, et ultra ne unica quidem saga ultimo supplicio affecta, aut condemnata reperi-tur. Quod autem erga denunciationes et frequentiores querelas, ac diversa majoris momenti indicia magiae et maleficiorum incusati comprehendi, processusque adversus eosdem formari debeant, vel ex eo inevitabile esse videtur, cum non modo hujus regni municipales leges, verum omnium fere gentium Christianarum, sed et juris communis diversae contra sagas constitutae reperiantur leges et constitutiones, cum quibus ipsae sacrae scripturae textus et sacri canones concordant adeo, ut stantibus his legibus judices juratae obligationi suae haud satisfacerent, consequenterque culpabiles forent, si juxta easdem in denunciatis hujusmodi casibus non procederent. Cum autem quibusvis abusibus, qui eatenus quacunque demum de causa intercedere possent, per id abunde cautum provisumque sit, quod citra praescitum et submittendam informationem, aut denique ipsorum etiam processus submissionem sententiae adversus sagas latae in executionem non sumantur.

Hinc omni, qua possum, teneritudine Majestati vestrae supplicandum esse duxi, quatenus Majestas vestra Sacratissima praescindendo ab universali et circulari inhibitione pro ea duntaxat occursuri cujuspiam excessus aut defectus, ubi

contingeret, et necessitas postulaverit remedium, ad illum comitatum vel magistratum, quem concerneret, immediate dirigendum ex eo, quod materia haec justitiae administratio-nem, adeoque sphaeram consilii haud concerneret, benignissime ordinare taliterque parte ex una universalem disconsolationem antevertere, parte vero ex altera maternae et piae Majestatis vestrae sollicitudini omni modo providere non dedignetur. Majestas vestra Sacratissima cujus gratiis et benignitati *etc.*

Majestatis Vestrae Sacratissimae.

Rohoncz, 12. Aug. 1758.

-(Eredetije Országos Levéltár, Ad Lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 1. malefact.) CD XL I.

Bees, 1758.

Királyi rendelet, mely a június hó 9-iJc és július hó 12-én leélt rendelkezéseket jentartja, illetőleg elrendeli, hogy ezután a hatóságok a boszorkányok elleni pereket ne is tárgyalják, annál kevésbbé vessenek bárkit is ily vádért tortura alá ; hanem a gyanúokokat terjeszszék fel. Egyúttal intézkedés tétessék, hogy az Arad és Csanád megyében ily váddal terheltek Bécsbe szállíttassanak.

Reverendi, Spectabiles ac Magnifici item et Egregii, fideles nobis dilecti. Ex demissa fidelitatum Vestrarum die 17. praeterlapsi mensis submissa informatione illibenter intelleximus easdem illa, quae ad effectum benignae resolutioni nostrae circa criminis magiae et veneficii insimulatos emanatae, et die 12-a praeteriti mensis Julii abhinc praescriptae procurandam necessaria sunt, ob certas eatenus habitas et comiti Palatino praeviae communicatas considerationes suas, suis in locis haud disposuisse. Ex quo vero percepta etiam medio tempore modo fati Comitis Palatini repraesentatione, cum praeattactis fidelitatum vestrarum considerationibus praeallegatae sub 12 Juhi interventae, et ad tollendam crassam populi ignorantiam potissimum tendenti benignae resolutioni nostrae ulterius insistimus, atque conscientiam nostram in eo omnino quietam reddi volumus, quod de praetenso magiae crimine sive suspecti, aut etiam quoquo modo indicati nullibi amplius processuabuntur, minus vero torturae subjicientur, verum casus eatenus occurrentes Nobis demisse repraesentabuntur, atque re omni ex parte integra servata ulterior benigna dispositio nostra circa ejusmodi personarum isthuc translationem exspectabitur.

Hinc noverint fidelitates vestrae eandem benignam resolu-K O M A R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

4 1

6 4 2

b e c s , 1 7 5 8 .

tionem nostram observare et quae porro ad illius effectum, signanter quo ad huc transportandas ex memorato imputato crimine in Csanadiensi et Aradiensi comitatibus processuatas personas procurandum necessaria sunt, suis locis continuo disponere, nobisque facta preallegatae benignae resolutionis nostrae consueta modalitate in Regno publicatione circa exactam illius efEectuationem, quam nobis pro teneritudine animi et conscientiae

nostrae summae cordi habemus, plenam certitudinem ponere.

In reliquo fidelitatibus vestris gratia et clementia nostra Caesareo Regia benigne ac jugiter propensae manemus.

Datum in Archiducali civitate nostra Viennae Austrian die 7-ma mensis 7-bris, Anno Domini septingentesimo quinquagesimo octavo.

(Eredetije Országos Levéltár. Ad lad. 1. No. 3. ligat 1. malefact.) CDXLII.

Becs, 1758.

Van-Swietennek Mária \Teréziához intézett bizalmas emlékirata Logomer Magdolnának, a szlavóniai körösi törvényszék által elitéit boszorkánynak 'peréről.

Swieten emlékiratának rövid ismertetése.

A szabad gondolkozású, nagytudományú orvos valószínűen a búzgón vallásos császárné iránti tekintetből nem tagadja bűbájos varázslók létezését; sőt a szt. írásból sorol fel több, természetfeletti képességeiket tanúsító esetet. De azután felsorolva a boszorkányok elleni szokásos vádakat: Sabbát látogatás, seprőn lovaglás, lykantropia stb., ezeket minden szilárd alapot nélkülöző valószínűtlenségeknek mondja s kiemeli, hogy országonként különbözők e vádak és hogy már több országban az ilynemű perek folytatása eltiltatott.

Minthogy az ily perek nagyon homályosak, elbírálásuk bölcsességet, nagy óvatosságot igényel. Már pedig szerinte Logomer Magdolna prudentesnek címzett bírái sem óvatosságot, sem bölcseséget nem tanúsítottak.

Ezek után maró gúnynyal ismerteti a tanúk balga állításait. Felemlítvén, hogy a boszorkányok a bűvös kenőcsöt talált tört fazék darabjában tartották és a vádlott lakásán ilyet kutattak, de nem találtak, így kiált f e l: Mily diadalmas lett volna az ügyész úr, ha egy eltört éjjeli edény darabot talált volna. E kissé triviális tréfa bizonyítja Swietennek a császárnéhoz való bizalmas viszonyát, s egyúttal korjellemző.

A tanúk állításai czáfolása után a bírák elfogultságát bizonyítja, majd a Heruczina által kiállott tortura borzalmas kínjait ecsetelvén,, az ily úton nyert vallomások értéktelenségét emeli ki.

Végre a császárné által a kórházba elhelyezett Heruczina állapotja f dől jelenti, hogy a gondos ápolás következtében kezdi erejét visszanyerni s remélhető, hogy a tortura által roncsolt tagjai is kiépülnek.

b e c s , 1 7 5 8 .

6 4 3

Mémoire.

Snr Magdaléne Logomer, nommée vulgairement Heruczina, accusée dn crime de magié, mise ä la torture, et condam-née á mórt comme coupable de Magie et de sacrilege par le juge et magistrat de Crisio, en date du 22 Avril 1758.

Si jamais on trouve de la confusion c'est sur le crime de Magie. Comme il arrive plusieurs fois que les médecins sont consultés sur ces cas, particuliérement quand on veut savoir si quelques maladies sont provenues de causes naturelles ou non ; j' ai dű lire quelques auteurs et j'ai choisis les plus renommés tant parmi les médecins qui ont écrit sur la médecine légale, que parmi les jurisconsultes et les Theologiens a fin d'étre instruit sur cette matiére. II y a longtemps que j'ai taché d' approfondir cette matiére : j'avoue sincérement que je n'ai pás trouvé ce que je souhaitai pour m'éclaircir.

Les preuves qu'on donne pour connaitre les malheureux qui ont commis ce crime horrible sont fort équivoques et varient ä l'infini dans plusieurs auteurs.

Cependant il est évident, par la Sainte-écriture tant du vieux que du nouveau Testament que la Magie n'est pas un crime imaginairé'. La peine de mórt que Dieu a dicté dans le vieux Testament contre les magiciens et que le roi Saul a fait sévérement exécuter dans tout Izrael, prouvent cette vérité. Ce malheureux prince re j étté de Dieu s'est adressé ä la pythonisse d'Endor pour penetrer les secrets de l'avenir.

On trouve plusieurs exemples dans la Sainte-écriture qui prouvent avec la derniére evidence non seulement qu'il y avait des Magiciens qui prédisérent l'avenir mais qui faisaient des choses surprenantes.

Les magiciens d' Egypte ont ősé mérne imiter les miracles que Dieu produisait par Moise : ils ont changé leurs batons en serpent, ils ont convertis l'eau en sang, ils ont fait venir les grenouilles sur la face de la terre. Mais par tous leurs prestiges ils n'ont pu délivrer les

Egyptiens de ces mémes grenouilles, ils n'ont jamais pu produire ces mouches qui infesterent les Egyptiens d'abord qu'Aron avait frappé la poussiére de sa verge miraculeuse et que Moise en jettant de la poussiére vers le Ciel couvrait les hommes et les juments d'ulcéres.

Les mémes Magiciens ne purent se tenir debout devant Moise, tan t leurs corps étaient couverts d'ulcéres.

Dans les actes des Apőtres il est fait mention plusieurs fois des magiciens et mérne que plusieurs convertis ä la fői par les Apőtres ont brulés publiquement les livres qui traitérent

Jegyzet. **A franczia syntaxis elleni hibákat nem javítottam ki.**

4 1 *

1

6 4 4

b e c s , 1 7 5 8 .

de cette science diabolique. Par conséquent il est constant que le crime de magié est réel et pás imaginaire, comme quelques auteurs ont ősé avancer.

On trouve dans l'Écriture-sainte que les magiciens ont tácbé d'expliquer les songes, de prédire l'avenir, d'évoquer les morts et de faire des choses qui surpassérent manifestement les causes naturelles.

II me páráit que dans les examens d'une personne suspecte de magié on devrait insister surtout ce qui est certain, étant contenu dans le livre de la Vérité.

Aprés on a dit plusieurs autres choses, dont on accuse les magiciens : d' assister ä des assemblées oú le diable préside, d'y fairé plusieurs crimes, d'y produire des orages, de nuire aux hommes et aux bétes, de transporter des blés d'un champ á autres, de passer les plus grandes rivieres dans une coque d'oeuf, de fendre les airs etant assis sur un manche de balai, de se transformer en chats, loups, etc., aprés étre írotté d'un onguent magique, *etc.*

Je ne finirai pas en faisant tout le détail des contes qu'on fait sur ce sujet et qui ordinairement sont différentes dans divers pays, et qui pour la plupart ne sont pas mérne vraisemblables. Ce qui a fait

qu'en plusieurs pays on a défendu aux tribunaux de faire des procés sur de semblables accusations surtout depuis qu'on a vű, que des misérables qui croient assister ä ces assemblées aprés avoir volé par les airs, étaient assoupis d'un profond sommeil sans bouger de l'endroit oú on les gárdáit de vue ; et cependant á leur réved contérent mille extravagances, qu'ils avaient vu ou fait. Ce qui est á remarquer c'est qu'aprés qu'on a cessé á fairé le procés pour cause de magié les magiciens sont disparu dans les mémes endroits et on n'en parle plus.

On observe aussi, que ä proportion que les sciences augm ented et que l'ignorance diminue, la sorcellerie se dissipe a la mérne proportion. Le vulgaire ignorant ne connaissant pas les causes de plusieurs efiets surprenants crie que c'est de la sorcellerie pendant que les hommes instruits sont eon-vaincus, qu'il n'ya rien de surnaturel. Si quelqu'un s'avisait de produire brusquement dans le fond de la Croatie les efiets surprenants de l'Electricité, il courrait grand risque d'étre pris pour un sorcier. II faut done beaucoup de science et de prudence pour étre juge dans le cas d'accusation de Magie et quoique on donne aux juges de la Heruczina le titre de »Vir prudens et circumspectus« je crois pouvoir prouver avec évidence que ces juges ont manqué de prudence et qu'ils n'ont point eu la science requise.

b e c s , 1 7 5 8 .

6 4 5

Je tacherais de montrer cela le plus briévement qu'il me sera possible, en co m m etan t par ce qu'ont dit les temoins contre l'accusée.

1. Témoin.

C'est la femme du quatriéme temoin Mathias Sunsich qui était malade souffrant des douleurs par tout le corps, et ä la persuasion d'une autre femme on avait appelé la Heruczina pour la guérir. Elle vint portant avec sói une masse d' herbes pillées et demandait du vinaigre et du brandevin et de l'eau bénite. Ce pendant la femme qui rend ce témoignage dit en mérne temps qu'elle n'oserait pas affirmer que la Heruczina y avait melé l'eau bénite. On appliquait le remede au malade et on le mit au lit.

Alors la Heruczina dit äcette femme: ma chere commere, ton mari mon compére m'a bien faché de m'avoir point voulu vendre un

baquet de bois pour deux gros, il en voulait quatre.

Le mari qui est le quatriéme temoin confirme cela et ajoute qu'elle avait d i t : mon compére tu veux pas me le donner ä présent mais sűrement tu me le donnera aprés.

II páráit qu'on voudrait insinuer par la, que la Heruczina Tavait rendu malade pour se venger de lui. II faut pourtant qu'il a été content d'elle, parcequ'aprés le cure il lui a donné ce baquet pour rien et encore un écu pour sa recompense.

Le soir aprés la Heruczina a apporté des racines qu'elle a fait cuire dans un pot pendant trois heures et a dit ä sa com-mére d'appliquer cela ä son mari et s'est retournée. La femme en m ettant un morceau de bois apparement pour remuer la composition, d'abord toute la maison fut remplie d'une trés mauvaise odeur et eile sentit d'abord un mai de tété et un bruit dans les oreilles.

J 'ai demandé ä la Heruczina comment on nommait en langue croate ces herbes et ces racines d'ont eile s'était servie. Elle m'a dit qu'elle ne savait pás le nőm, mais que c'etaient des forts bonnes herbes et qu'elles les conaissait ä la vue.

Il est evident que dans toute cette histoire il n'y a rien de surnaturel. Une cure faite par des simples et qui a réussi sic mérite surement aucune punition. On pourrait taxer de superstition qu'elle avait melée ä cette composition de l'eau bénite, mais cela n'est pás mérne prouvé et il y a loin de la superstition ä la magié.

2. Temoin.

Ursula Pintarich femme d'André Hoosz lequel sentait .

le jour de la Saint Etienne une douleur forte dans le gras

d'une jambe, qui durait pendant 14 jours sans qu'on trouvait aucune marque exterieurement.

La Heruczina fut appelée, et le temoin dit qu'elle a d'abord reconnu que cette douleur était produit par ensorcel-lem ent: aprés eile a été á la cuisine pour preparer son reméde qui pourtant n'a pas produit son effet. Cependant Hoosz aiant cessé de s'en servir les douleurs

sont augmentés trés fortement. Sa femme a fait venir une autre fois la Heruczina, qui a fait une decoction de racines pour baigner le pied et la jambe et qu'aprés eile a mis la décoction, qui a servi pour le bain, dans un pot qu'elle a couvert disant á la femme du maladej qu'aprés un quart d'heure eile devrait oter le cou verde et écouter attenti vernent; car si la décoction faisait un petit bruit comme un frémissement alors le malade guérirait, mais si on n'observait aucun mouvement, ni qu'on entendait aucun bruit, le malade dévait mourir.

La femme a faite cette expérience, a trouvé la decoction en parfait repos: nonobstant ce présage funeste, on n'a pas des nouvelles de la mort du malade.

J 'ai questionné la Heruczina ici dans toutes les fa§ons possibles, eile a nié ce fait et a protesté que jamais le temoin sic avait dit cela en sa presence.

De plus il est ä remarquer que la servante de cette femme (de laquelle on pariéra tantőt comme troisiéme témoin) était dans la cuisine pendant que la Heruczina: préparait un emplátre et qu'elle demandait a la Heruczina quel emplátre faites vous. Elle répondit: comme le premier reméde n'a pás fait son

effet

peutétre célúi ci fera mieux. Si c'était

un emplátre, toute rhistoire de la décoction qui dévait faire du bruit dans le petit pot, tömbe de sói mérne, comme l'a fort bien remarqué le procureur qui a défendu l'accusée. Je crois qu'il est évident que dans tout ce que le deuxiéme témoin a dit il n'y a rien qui peűt étre ä charge a la Heruczina.

3. Témoin.

Theresa Kollin servante chez le précédant témoin, qui a témoigné,

que

la Heruczina

pendant qu'elle préparait

son emplátre

lui contait ce qui s u it: Ma chére füle, si je voulais, tous les gens qui sont céans devraient mourir (et il y avait plus de douze) si je voulais ensorceller quelqu'un je mettrai un charbon dans une potion, en m ettant cela au feu, le charbon me pariéra et je saurais tout ce qui arrivera a tous ceux qui sont dans cette maison. Aprés la dite Heruczina continuait son discours en disant : J 'ai été a confesse b e c s ,

1 7 5 8 .

6 4 7

aujourdhui, et le pere me jugeant par ma confession me disait, qne j'étais veritable ment une söreiére pareeque je savais guérir les hommes, et sur cela il n'a pas voulu me donner l'absolution. Elle ajoutait encore ce qui s u it: Si je venais chez une qui est en travail d'enfant et qu'en passant ma main sur son visage je disais, que vous étes fraiche et belle, cette femme devrait mourir avant le jour suivant.

Peut on trouver la moindre vraisemblance que la Heruezina aurait tenu de tels discours dans un endroit oú on brulait les sorcieres, ou celles qu'on croyait telles. De plus quand eile aurait dit mérne tout cela, il n'y a aucune preuve qu'elle l'a fait. Encore est il a observer qu'il n'y a qu'un temoin qui atteste un fait si singulier. II páráit aussi que les juges n'ont pas fait cas de ce temoignage, car dans l'interrogatoire fait avant la torture, ni dans celui qu'on a fait pendant qu'elle était ä la torture on en fait aucune mention. Au reste Heruczina nie hautement le fait et n' a jamais avoué d'avoir dit cela.

4. Témoin.

On a déja fait mention de lui dans la relation du premier témoin, qui était sa femme. On trouve dans son temoignage ce qui suit encore, que la Heruczina a dit ä lui Mathias Sun-chich : Je ramasserais bien des medicaments, mais je n'ose pas pour les gens, car Suagel me tend des piéges : voyez oű est sa fortune diaboli que et moi pourtant je suis ici.

Je vois rien la dedans qui pourrait charger l'accusée.

5. Témoin.

Petrus Petrusz nobilis. Celui la raconte que quatre ans passés son épouse allant a la vigne trouva la Heruczina qui cueillait des péches d'un arbre, et que la Heruczina priait son épouse, de pas le dire ä son m ari; qu'une semaine aprés son épouse avait trouvé la Heruczina sous le mérne arbre, qu'elle a grondé la Heruczina, laquelle priait derechef son épouse de pas le dire ä son mari, en disant voilä un gros, cependant eile ne donnáit que deux Kreutzer, en promet-tant de donner la troisiéme le dimanche suivant.

J 'ai demandé la Heruczina ce qui en était de cette histoire. Elle m'a avoué d'avoir pris trois péches, parce qu'un enfant qui était avec eile eriait pour en av o ir; aussi eile convenait qu'elle avait donné deux Kreutzer n'ayant pás plus dans ce moment. Voilä done des péches prises et payées.

Mais son épouse raconte toute l'histoire ä son mari, et le

mérne soir la fiévre l'a pris, et eile n'est pas retablie encore et a prié son mari d'aller dénoncer la Heruczina au juge.

Apparemment qu'en Croatie on peut pas avoir la fiévre sans étre ensorcelé.

Je ne comprends pas comment on ose produire des semblables temoignages. Mais ce n' est pas t o u t ; une autre histoire va suivre, que je n 'ai pas pu lire sans une extreme indignation : c'est un tissu énorme de mensonges et des bagatelles les plus ridicules.

Cependant messieurs les juges font grand cas de cette deposition, qui se trouve au lettre C.

Le nőm de la déposante est Eva Oblacbich, eile est mérne qualifiée noble. J 'ai pas besoin de faire usage de la remarque du procureur de l'accusée, qui dit que la dite Eva Oblachich était noble mais que toute la ville la reconaissait pour une femme prostituée et sans moeurs et dönt par consequent le temoignage était d'aucune valeur. Elle fűt mérne actionnée en justice pour ses gentillesses et mauvaise vie. Mais messieurs les juges prétendent que tout témoignage est

bon en cas de sorcellerie. II suffit de lire cette histoire que je tácberais d'ab-reger (car eile est longue) sans pourtant omettre quelque chose d'essentiel.

II y a déja trois ans passées que la noble Eva Oblachich était en service de Stephan Suagel. II arrivait trois jours avant la féte de St. Pierre et St. Paul, que deux vaches dönt l'une donnáit du Iáit, et l'autre pas, entrérent dans un champ semé d'orge. Les laboureurs ont enmenés les vaches vers la maison oú était Éva Oblachich, comme on a coutume de le faire, quand le bétail a fait de dégat. Or ces vaches appar-tenaient ä la Heruczina. Le mari de l'accusée est venu pour demander ces vaches. Éva Oblachich a repondu qu'elle pouvait pás relacher les vaches avant que son maitre fut de retour.

Heruczina est venu pour la deuxiéme fois priant qu'on tirait au moins le Iáit de la vache. Comme personne vénáit et que la vache soufirait, Éva Oblachich a tiré le Iáit et s'est servie d'une partié pour faire la bouilhe pour son petit enfant (on fait aucune mention que la noble Eva Oblachich fut m arié); l'enfant a refusé de manger cette bouilhe, ce qui est fort croyable, parce que le Iáit étant trop longtemps retenu aquiert un mauvais gout. Messieurs les juges trouvent pourtan t la une disposition cachée de Dieu qui a empéché l'enfant de manger la bouillie. La mere alors la mange et immédiatement aprés eile fut attaquée d'une fiévre, mais telle qu'on peut pas avoir une fiévre plus forte : nonobstant §a eile est allé au puits pour chercher de l'eau ä la cuisine.

b e c s ,

17 5 8 .

64í>

Voilä la Heruczina qui arrive en volant avec sa fiile Barbara pendant qu'il fit un grand vent et que la Heruczina donnáit un énorme soufflet ä l'oreille droite d'Eva Oblachicb de sorte qu'elle tombait par terre, et qu'elle a perdu l'ouie de ce cőté la. Pendant qu'elle était par terre arrivérent des autres sorciéres en grand nombre, qu' eile connaissait pourtant pás. Ils ont dansé ensemble ä la ronde sur son corps. Parmi ces sorciéres eile a reconnu pourtant un certain Julius Ban, qui pourrait bien étre un amant infidéle, car eile dit le connaitre fort bien, par ce qu'il lui avait apporté autrefois un merle.

Célúi la s'est mis a part, pour pas danser avec les autres.

Aprés toutes les sorciéres ce sont envolées avec un grand vent et la Oblacbicb foulée au pied par tan t de sorciéres s'est transportée avec peine au logis et s'est mise au lit.

Alors la Heruczina avec Barbara sa fille ont fait une autre apparition cbez la malade le soir, et ils lui ont voulu mettre un morceau d'un gateau entre les dents, mais comme cela avait une mauvaise odeur, la Oblachich n 'a pas voulu le prendre, alors Barbara armée d'un grand couteau a menace de tuer la malade, en cas qu'elle refusait de manger le gateau, et mérne eile a blessé la malade aux reins avec ce mérne grand couteau, en faisant pourtant une petite piaié, d 'oú sortait pourtant du sang.

Le procureur de l'accusée fait appercevoir que personne a vue cette piaié, pás mérne Margaretha Koosz qui a vü la chemise dechirée, et un peu de sang dans la chemise. Mais le procureur fiscal s'étonne pás qu'on n'a pás trouvé mérne une petite piaié faite par un grand couteau et il ordonne gravement qu'on dóit erőire fermement (firmiter credendum) qu'elle a fermé la piaié par son art magique et fasciné les yeux, ä fin qu'on voyait point le moindre vestige. Mais il n'était pas possible ä la magicienne de faire disparaitre le sang de la chemise, ou d'empécher par ses prestiges qu'on le voyait pas. Cela s'apelle decider magistrale ment. Qui oserait aprés douter d'un tel fait ?

Sur ces entrefaites arrivent Monsieur et Madame Suagel chez lequel la noble Oblachich était en service, qui d'abord sont entrés chez la malade. Alors la Heruczina et sa fiile Barbara se sont envolés pour ce mettre sur une perche qui était dans la chambre : La dame Suagel en femme prudente a d'abord mis diverses choses benites autour de la malado et l a parfumée avec des parfums bénits; non obstant **9**a l'imperti-nente söreiére et sa fille ne bougérent pás de la perche et la Heruczina d isa it: C'est en vain qu'on te parfume je € 5 0

b é c s , 1 7 5 8 .

sortirais pas avant qu'on jette le Iáit, et qu'on casse le pőt (c' était sans doute le Iáit tiré de la vacbe de la söreiére) mais la Oblacbicb avoue que ni Monsieur ni Madame Suagel n'entendirent point ces paroles, ni qu'il voiaient pás la söreiére et sa fiile. La malade leur expliquait tout eela. La dame Suagel faisant quelque mouvement avec sa quenouille tapait sur le pouce de la Heruczina, ce qui était pardonable parce que cette bonne dame la voiait pás. Aussi il páráit que la söreiére ne s'en fáéba pás, en se contentant de repeter qu'elle ne sortirait pás avant qu'on aurait jeté le Iáit et cassé le pőt. La

Oblachich a sóin de repeter que Monsieur Suagel et sa femme n'entendirent rien et virent point la söreiére et sa fiile, quoique il fussent tout prés de la percbe, oű elles étaient assises dessus. Cette vision était réservé pour la Oblacbicb seule. La dame Oblacbicb a pourtant ordonné á ses domestiques de jeter le Iáit et de casser le pót : ils ont rapporté, qu'ils avaient versé le Iáit dans le feu, et qu'ils avaient jetté le pót avec force et ils crurent que le pót état cassé. Mais la mécbante söreiére savait que le pót n'était pás cassé, quoique eile ne pouvait pas voir ce qui se passait. Elle dit alors : tout est en vain le pót n'est pás cassé. La Oblacbicb avertit ici pour la troisiéme fois que Monsieur et Madame Suagel n'ont rien entendu de cela, mais qu'elle leur disait ce que la söreiére voulut. Alors la bonne dame Suagel a fait cbercber le pót et aprés avoir invoqué pieusement l'assistance de Dieu, et de la Sainte vierge de Bisztricz : eile a jetté le pót sur le plancber, qui se cassa en trois piéces. La Heruczina avec sa fiile Barbara se sont envolées alors en emportant avec elles une de ces trois piéces. Or il est ä noter que parmi les contes ridicules, qu'on débite gravement par rapport aux sorciéres on trouve qu'ils font leur onguent magique dans un pot cassé et qu'il faut qu'ils cbercbent un tel fragment, car il suffit pas qu'ils cassent eux mernes un pot. La fin de l'affaire est de trouver une telle piéce cassée.

Je suis sur que cette sottise se trouve parmi les firmiter credenda du procureur fiscal, car je trouve dans **1**' interroga-tőire No. 17 qu'on a demandé serieusement a la Heruczina, si eile n'a pas ramassé des piéces de fayence cassée et dans la sentence parmi le dénombrement des crimes énormes des sorciéres: fragmenta vasorum fictilium colbgunt. Aussi a t-on envoyé une commission pour faire la recberche exacte dans la maison de la Heruczina, mais on n'a rien trouvé de suspect. Quel triompbe pour le procureur fiscal si on aurait trouvé seulement une piéce d'un pót de Cbambre cassée.

b e c s , 1 7 5 8 .

6 5 1

Ce qui reste dans la déposition de la Oblachich, qu'elle fut beaucoup tourmentée encore par les sorderes et le reste est mieux détaillé et repeté dans la déposition du deuxiéme témoin.

2. Témoin.

Margaretha Kloosz servante ä Crisium agée de 36 ans.

Elle était servante chez Monsieur Suagel et páraít avoir gardé la malade Oblachich. C'est eile qui a vue un peu de sang dans la partié posterieure de la chemise de la malade, et un morceau de la chemise déchirée, qu'elle a pris avec un baton, et la jetté hors de la chambre. Apr és avoir fait cela eile rentrait chez la malade qui commengait ä crier ä haute voix : secourez moi, voila des sorciéres qui m'en veulent, ils sont sur la muraille. Cette servante y voyait un bon nombre de grandes mouches. La malade criait que la Heruczina était la et qu'elle lui en voulait. Cette servante a chassé les mouches qui se sont mis sur une perche. La malade criait qu'on dévait pás les laisser la, cette servante les a chassé encore, et ils se sont mis sur la servante qui les chassait. La malade a c ria it: les sorciéres veulent entrer dans ma bouche, défendez moi et vous mérne aussi. Elle dit qu'une de ces mouches s'obstinait d'entrer dans la bouche de la malade, et que deux autres se placérent sur la poitrine ; pendant que cette servante les chassait de la eile entendait le bourdonnement ordinaire des mouches.

Pendant que la servante était occupée ä cette chassé et vénáit enfin a bout de les faire disparaitre les sorciéres tirent la malade par les pieds, et firent remuer l'oreiller, mais cette bonne fiile ajoute prudemment, qu'elle a pourtant rien vű

que des mouches.

J 'ai vű avec indignation, comment on a deguisé tout cela dans la sentence que les juges ont prononcé. Dans la déposition de cette fiile Margaretha Koosz on trouve qu'elle a vu un grand nombre de mouches sur la muraille, et dans la sentence on dit que cette fiile avait vű une seule mouche sur la muraille, mais grand comme un escarbot (les Maykefers sont une espéce d'escarbot). Car on voulut absolument que la Heruczina et cette mouche fussent la mérne chose. Dans la sentence on dit, que ces mouches étant chassés,ils ont disparu: cum insolito et horrendo murmure, et dans la déposition de Margaretha Kloosz je trouve : quod senum muscis proprium audiverit. Que doit on penser des juges qui sont capables de falsifier dans une sentence les depositions des temoins.

Dans la déposition de la mérne Margarethe Koosz : que le jour suivant Barbara la fiile de la Heruczina est alléé avec

eile chez la malade et a demandé : qu'avez vous ? qu'est ce qui vous manque ? et qu'alors la malade a perdu la voix et n 'a pu manger, ni bőire ; qu'alors Barbara est parti en d isa n t: dites pas que j 'ai été ici, mais si quelqu'un vous demande, dites que j 'ai cberché les jeunes vaches. Alors la Margaretba a eu peur et donnáit ä Barbara un morceau de pain qu'elle a pris et s'en est allé au logis.

II est á noter que selon la déposition de Margareth cela dóit étre arrivé Samedi, son beaufrére et sa femme Anna Oblachich attestant, que le dimancbe suivant Barbara est revenu chez la malade, et qu'alors la parole est revenu d'abord.

Cependant dans la déposition de la Oblachich il est dit, qu'elle est restée trois jours sans parier, manger, ni bőire.

Comment consider des témoignages si différents sur le mérne fait.

.

N. B. Les juges pagina 42 ont encore ajouté ä ce fait plusieurs circoiistances qui sont pas dans les depositions dea témoins, ni dans la confession de l'accusée.

Est il possible qu'on peut prendre en justice pour une preuve valable ce qu'une personne de mauvaise vie, par tout reconnue pour telle débite trois ans aprés qu'elle prétendit avoir vű dans une maladie, oű eile délirait manifestement.

Cependant le procureur fiscal trouve cette histoire de la Oblachich si claire, qu'il prétend que pour cela l'accusée devrait étre mise á la torture et les juges malheureusement ont été du mérne avis. Le procureur fiscal a trouvé bon d'y aj outer encore quelques autres choses qui sont de la mérne trempe ; car sur ce que le quatriéme témoin affirme que la Heruczina avait dit que Suagel lui tendait des piéges, il prétend que c'est une menace de sa part de se venger de Suagel, quoique il se trouve pás un mot dans la déposition de ce témoin. II fait la remarque que le dit Suagel et sa femme sonts morts tout les deux dans peu de mois et qu'avant la mórt leurs corps ont été enflés, ce qu'il attribue selon sa coutume aux maléfices. Quand le ventre s'enfle subitement dana une maladie, les médecins le regardent comme un signe avant-coureur de la mórt, mais point du tout comme un malefice.

Cela arrive assez sou vent mérne.

Le procureur fiscal assure que la Heruczina a été aupara-vant en

prison, étant accusée de crime de Magie, et qu'on Tavait alors relachée parce qu'elle montrait d'etre repentie et qu'elle avait donné caution. Ce qu'on a vu jusque ici montre assez que le plus leger prétexte suffit pour accuser quelqu'un de magié, et par conséquent cet emprisonnement ne prouverait rien : mais cela est faux encore. Car les témoins b e c s , 1 7 5 8 .

6 5 3

disent qu'elles se souvenaient pás que la Heruczina avait dit ce qu'on prétendait. Nonobstant cela on trouve tout bon, quand il s'agit d'opprimer une innocente. Car le procure ur fiscal avoue, que les actes de l'inquisition contre la Heruczina dans son premier emprisonnement se trouvent pas, en ajoutant froidem ent: quia ea inquisitio fato perivisset.

Oependant il prétend tirer une preuve de ces mérne actes, quoiqu'ils existent pas. Que doit on penser d'un tribunal, oű on reläche une personne accusée de magié sur caution et peu d'années aprés on n'est pas en état de produire des actes ?

J 'ai demandé ici la Heruczina pourquoi eile fut enprisonné la premiere fois. Elle a répondu sans hésiter qu'elle fut accusée d 'avoir donné un souflet ä une autre femme.

Pour l'interrogatoire que la Heruczina a subi avant la torture il est fort bref et touche point les accusations faites par les témoins.

Le procureur de l'accusée a fort bien agi pour sa partié, il a prouvé que dans les réponses que la Heruczina a données dans **1**' interrogatoire : nec scintillam pro fundamento actionis desumi posse. Il a averti les juges, que si contre toute appare nee ils condamneront la Heruczina ils s'opposeront ä la volonté de sa Majesté directement. Nonobstant tout cela ils ont procédé outre, des légers indices suffisent, pour appliquer la torture, pour faire avouer le reste.

On a mis le 19 Septembre de l'année passée cette pauvre femme á la torture, par tous les quatre dégres. Je parlerai pás des horreurs qui révoltent la pudeur, je trouverai sans cela assez des choses pour confondre et relever ce Mystére d 'iniquité.

On a commencé la torture ä 9 heures du matin et on a debité par mettre les écrous sur les deux pouces pour faire avouer en quel endroit de son corps était le signe diabolique.

Sur cela il est ä remarquer qu'un grand] nombre des auteurs ont assuré, que pour étre sorcier ou söreiére dans les formes le diable met une certaine marque sur quelque partié du corps, mais ils définissent pas cette marque. Quelques-uns avouent mérne qu'elle est quelquefois invisible ou im-primée dans les parties internes. J 'ai vu dans les mémes auteurs, qu'ils la cherchent partout,mérne dans les parties les plus secretes, quand ils trouvent rien autre part. Enfin quand ils trouvent rien ils se croyent pourtant surs de son existence et ils le supposent invisible et ils veulent qu'on persuade de grés ou de force au patient de montrer cet endroit.

Il y a fort peu de personnes qui n'ont quelque tache,

quelque verrue *etc.* dans quelque endroit de leur p e a n : malheur a tout ceuxsi on les soupconne magiciens, car dans ce cas toute marque qu'on trouve est une preuve.

Imbus de principe si lumineux le procureur fiscal a déja conclu, que le bourreau dévait fairé la recherche, car surement ils le croient conaisseur et habile : aussi les deux senateurs comissaires qui ont présidé ä la torture, ont commencé l'examen par la.

Je trouve dans l'écrit que la Heruczina a soutenue la torture depuis 9 jusqu'a 10 heures sans rien avouer et que le bourreau a coupé le signe diabolique un quart d'heure avant dix heures et que ce signe était piacé sur le coup.

Par conséquent la Heruczina n'a pás reveié cet endroit mais c'est le bourreau qui a fait cette découverte.

J 'ai questionné la Heruczina sur cela : Elle me dit, qu'on l'a pas demandé cela, et que le bourreau lui a coupé une verrue qu'elle avait sur le cou ; qu'elle avait une semblable sur le cőte gauche du front, qu'elle ma montré, mais qui étant un peu caché par les cheveux avait échapé ä la vigilance du bourreau. Sans cela eile aurait été declarée sans doute double söreiére. Elle ajoutait qu'elle pouvait prouver par cent temoins qu'elle avait eu ces deux verrues depuis sa jeunesse. Elle dit qu'aprés les ecrous on lui avait lié les poings avec des ficelles, que le bourreau entortille jusqu'ä ce qu'ils coupent les chairs, dönt nous avons vu un exemple horrible ici ä Wiennes, que le bourreau a arraché une main ä la torture et fait perdre 1'autre par la gangrene. On lui a appliqué les ecrous sur l'os

des jambes qu'on nomme botte espagnole ä **10** heures, aprés on la hé les mains et les pieds, et on la lévé de terre, en appliquant un poids aux pieds et on la lévé et laisser tomber successivement. Les bottes espagnoles restérent toujours appliqués. J 'ai vu les cicatrices sur les jambes et ses mains estropies, et on aura de la peine ä les remettre. Les comissaires n'ont pas trouvé ä propos de marquer l'heure quand ils ont cessé de tourmenter la Heruczina *'y* mais eile assure qu'ils ont empéché le bourreau d'appliquer quelques remédes aprés la torture pour soulager les douleurs énormes qu'elle soufirait.

Je m'étonne pás qu'elle a succombé ä la fin ä de si cruel tourments, mais je suis surpris qu'elles les a soufferts pendant une heure entiére sans rien avouer. Elle a done avoué forcé par des tourments énormes qu'elle était söreiére. On comprend bien qu'on peut aprés faire avouer en continuant la torture tout ce qu'on v e u t; aussi a-t-on pas manque de le faire.

b e c s , 1 7 5 8 .

6 5 5

On lui a demandé ä quelle temps eile a été faite söreiére.

Sa réponse fut qu'elle ne l'était pás, mais qu'elle Fest devenue, pendant qu'elle était en prison : cela doit s'entendre de son premier enprisonnement.

Or il est ä remarquer que dans la Sentence il est dit, qu' eile fut mise en prison parce qu'elle était söreiére. E t on désapprouve qu'on la relaché sur caution, et cependant dans la confession par la torture on la fait avouer qu'elle fut faite söreiére dans la prison mérne. Apparemment pour sauver cette contradiction dans la mérne sentence, ils ont mis qu'elle était söreiére depuis cinque ans, se faisant aucun scrupule d'antidater en cas de besoin. Quel vraisamblance qu'une femme innocente de ce crime, mais étant mise en prison sur des soupgons, se fera söreiére dans la prison mérne. Mais une absurdité de plus ou de moins ne coute pas ä de tel juges.

Elle doit avoir appris de la Czimmerman ä faire des petites tourtes sur les genoux, de les mettre ä table le jour de Noel et puis les donner á manger au bétail, on dit pas a quelle fin cela dévait servir. On nous apprend aussi dans cette belle piéce, qu'en jettant des siéges par la fenétre dans la cour, on trouble Fair et on produit la gréle et dans la Sentence on y ajoute, que sans doute eile avait aussi appris ä produire le tonnaire.

Il faut que Satan na pa su ce beau tour, quand il demandait ä Dieu la permission de faire tomber le feu du ciel et exciter un vent terrible pour épprouver le saint-homme Job.

On lui a fait confesser encore qu'elle avait trois compagnes sorciéres ; on lui a fait dire qu'elle veut mourir sur cela que ces trois femmes qu'elle nőmmé sont véritablement sorciéres.

Il faut que les sorciéres ont bon appétit, car la Heruczina a donné pour un gouter ä ces trois compagnes trois cocbons et sept poulets, qu'elle avait preparés le jour de sa réception.

Le diable qui se nőmmé Maytuk était de la partié et faisait la fonction d'ecuyer tranchant. Mais comme eile fut faite söreiére dans la prison, je puis pas facilement comprendre, comment tout cela se pouvait faire, ä moins qu'elle avait donné la féte aprés, ce qu'on pourrait presque erőire, parce qu'on dit dans un autre endroit, que ce gouter fut donné sous un noyer, tout prés de son jardin. S'il était venu dans l'esprit ä ces juges prudents et circonspects que trois cochons et sept poulets font une trop grande quantité pour quatre femme et un diable, ils auront fait nőmmé ä la Heruczina une douzaine de sorciéres pour acbever tant de 6 5 6

b é c s , 1 7 5 8 .

metsi Car il n'est pás marqué que Majmuk a mangé, quoique on entre dans le détail ä son sujet, en nous apprenant qu'il portait un méchant habit vert, déchiré mérne et qu' il allait de temps en temps ä la chasse.

J 'ai questionné au long ici la Heruczina sur toute les impertinences qu'elle a confesse pendant la torture et surtout pourquoi eile avait nőmmé ces trois femmes sorcieres plutot que des autres. Elle m'a dit qu'elles les avait pas nominees, mais que les comissaires Ton demandé si ces trois la n'étaient pás ces compagnes en sorcellerie, et qu'elle avait répondu que oui, pour se delivrer des tourments. Cela páráit fort vraisemblable au moins, car je trouve par exemple onze reponses de la Heruczina, sans que les demandes sont mises en marge, comme on l'observe toujours dans les piéces criminels ; mais ces sortes de juges n'observent point de semblable minutie.

Il y a encore une chose remarquable : dans 1'histoire de la noble Eva Oblachich il est dit, que la Heruczina venant en plein vol avec un grand nombre de sorcieres avait donné un énorme souflet á la dite Oblachich ; dans la torture on fait avouer ä la Heruczina qu'elle

a donné le souflet et on y ajoute : quod Éva propter ea phrenesi corrupta fuit. Cependant la preuve principale contre la Heruczina est prise de la déposition d'une phrénétique. C'est eile qui a vű la Heruczina sur une perche transformée en grande mouche *etc.*

Je passe le reste des horreurs que j'v trouve car je suis sur, que ce que j'ai allégué est plus que süffisant pour prouver la maniére abominable dönt on a agi dans ce proces contre une femme innocente. Mais on a eu l'audace de l'accuser de sacrilége : on peut dire hardiment ic i: mentita est iniquitas sibi, ce que je vais prouver clairement.

Parmi les articles de la confession il est d i t : Ejecit venerabile et strophio alligato ad ignem projecerit hic in carceribus. Fatetur quod post confessionem dum venerabile non deglutavérit, sed illud in ore integra hora servaverit, deinde exquitum et in frustillum attritae telae involutum, ac tandem in ignem projectum. Tout cela se trouve mot pour mot parmi les articles de la confession pendant la torture.

Nonobstant que cela s'y trouve si expressement, les juges en faisant dans la Sentence la recapitulation de la confession faite pendant la torture, ne font aucune mention de ce fait, mais ils ont l'impudence de dire que la Heruczina longtemps aprés la torture de sói mérne et sans aucune con-trainte a confessé et reveié, que pendant une maladie, qu'elle prétendait avoir a reyue la communion, mais qu'elle n'avait pas avalé la Sainte-Hostie mais tenu une heure entiére dans b é c s , 1 7 5 8 .

6 5 7

sa bonche et aprés l'avoir mis dans un morceau de vieux linge, Tavait jetté dans le feu. Les juges ajoutent que cela est possible parce que sa bouche est séche par le grand age.

J 'observe premiérement que les juges ont commis une fausseté énorme en disant dans la sentence que la Heruczina a confessé ce fait librement, puisqu'il se trouve dans Texamen fait pendant la torture. En deuxiéme lieu ce fait est impossible absolument. Je suis plus ágé que la Heruczina et j 'ai pris une hostie non consacrée sur ma langue, je suis resté tranquille sans parier, sans faire le moindre mouvement ni avec la langue, ni avec le machoire et dans vingt minutes de temps la hostie était entiérement dissoute. J 'ai fait cet experiment le matin devant une montre bien reglée et je puis assurer que j'ai la bouche naturelle ment séche le matin.

Comment peűt on erőire que la Heruczina a pű tenir trois fois autant de temps la Sainte-hostie dans sa bouche sans qu'elle fut dissoute.

Comme ce fait dévait étre passé dans le prison, il est ä noter qu'on donne jamais du feu ä des criminels accusés de crimes, qui méritent la mórt. J 'ai encore voulu avec sóin éclaircir ce fait. Dans un entretien de deux heures que j 'ai eű avec la Heruczina par interprete et en presence d 'un prétre croate, je lui ai demandé, si dans l'hiver on lui a pas fait un peu de feu dans le prison. Elle a répondu que non. Je suis — aprés lui avoir fait quelque temps d'autres questions — revenu jusqu'ä trois fois lui faire la mérne demande, avant de lui avoir parié de cette Communion et eile m'a toujours répondu de mérne et la derniére fois eile paraissait montrer quelque petite impatience en d isa n t: je n'ai jamais vu dans le prison ni feu, ni lumiére, hormis une petite bougie, que le Prétre avait apporté, quand on lui donnáit la sainte communion et laquelle fut éteinte immédiatement aprés.

Alors je Tai questionnait si eile avait pü avaler facilement la sainte-hostie étant ä jeun et ayant célon toutes les apparen-ces la bouche fort séche. Elle m'a répondu que le Prétre lui avait donné un peu d'eau aprés la Communion.

Voilä un exposé sincére de tout ce Procés j 'ai mis par tout les pages ä la marge á fin qu'on peut voir facilement la verité de ce que je dis. Je pourrais facilement en parcourant la sentence faire mention de plusieurs autres incongruités, mais je crois en avoir assez recuelli, pour prouver Ténormité d'une teile procédure.

J 'ai laissé un seul article, qui choquait trop la pudeur '

pour en faire mention, quoique je me fais fort de réduire K O M Á R O M Y **i** B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

42

6 5 8

b é c s , 1 7 5 8 .

ä rien encore ce crime qu'on a fait confesser pendant la torture ä cette pauvre femme.

Le crime de magié est sans doute des plus graves et des plus detestables, mais l'equité et l'humanité demandent qu'on procéde

dans une telle inquisition avec toute circonspec-tion possible. Plus un crime est énorme plus un juge doit étre sűr avant que de condamner une personne accusée.

Si on suit ce cruel principe, qu'un leger soup**9**on suffit pour donner la torture, personne est sűr de son honneur ni de sa v ie ; et dans un endroit oű une telle jurisprudence est en vogue tout bomme doit craindre d'expirer un jour sur le bucher. Qui pourrait se erőire assez ferme pour souffrir la torture quoique il fut innocent. Le juge a le pouvoir de repéter la torture pour le moins jusqu'a trois fois. J 'ai frémis en lisant qu'on l'a repeté jusqu'a vingt fois, quand l'accusé voulut pas avouer qu'il fut coupable.

On a beau alleger que la Heruczina a confirmé trois jours aprés la torture ce qu'elle avait confessé, mais on a tort d'y ajouter : adeoque a facie et metu tormentorum jam diu remota et libera. Elle ne savait que trop qu' en cas qu'elle niait ce qu'elle avait confessé on la remettrai ä la torture.

Ils avouent pourtant qu'aprés avoir fait languir cette pauvre femme presque sept mois aprés la torture dans un cachot,, étant produite devant les juges pour ratifier sa confession encore, eile n'a pas voulu le faire, mais ay ant prof éré confuse -

ment quelques paroles, eile a gardé un profond silence.

Les conséquences de ce procés sont horribles car on force la Heruczina a nommer des complices par conséquent voila des nouvelles victimes qui ä leurs tour pendant les tourments seront obligé de nommer des autres. De cette ia§on on peűt multiplier les sorciers sans aucune mesure et tous les habitants d'un tel endroit doivent étre dans des craintes continuelles de se voir eux mérne ou leurs parents dans un malheur semblable.

Car les juges avouent eux mémes que dans le crime de magié un leger soup**9**on suffit pour étre mis ä la torture. Le mari de la Heruczina est en grand danger. Car le procureur fiscal prétend fort serieusement qu'il est complice de sa femme.

Son argument e s t : que quand les comissaires sont venus pour visiter la maison il avait proferé ces paroles remarquables

»Messieurs vous cherchez en vain, vous trouverez aucun onguent«.

D'ou il conclut que le mari étáit complice de sa femme par-ceque autrement il n 'aurait jamais pu deviner ce qu'on vénáit de

chercher. Comme si dans un pais oú les procés pour Crime de Magie sont si fréquents on pouvait ignorer qu'on dit communement que les sorciers se frottent d'un onguent avant

de monter une manche de balai pour fendre les airs et voler au sabbat.

Au reste la Heruczina donne toutes les marques de piété dans Phopital. Elle fréquente les sacrements, eile assiste dévotement á la messe, prie les larmes aux yeux pendant le jour pour vőtre Máj esté et toute 1' Auguste famille. Cette infortunée épprouve déja les effets de la Clemence de sa Máj esté ; par la bonne nourriture eile commence ä reprendre ses forces et nous tächons de retablir l'usage de ses membres cruellement délabrés par la torture. II ne reste p,utre chose ä souhaiter pour eile que l'autre membre de la devise de sa Maj esté : la Justice.

25 Aoűt 1758.

Van Swieten.

(Eredetije Országos Levéltár. Kanczelláriai osztály. No. 9 9 e 9 b r 758.) CDXLIII.

Bécs, 1758.

A horvát bánhoz intézett leirat, hogy Logomer Magdolna szabadon és minden bántalom nélkül otthon élhessen.

Maria Theresia *etc.*

Circa Magdalenam Logomer, alias Heruczina de praetenso crimine magiae delatam atque a magistratu liberae et regiae civitatis nostrae Crisiensis benigno jussu nostro isthinc (submissis jam praeviae in rem hanc deservientibus actis) in persona deductam, clementer resolvimus : ut illa domum abhinc remittatur, ibi denique tute et secure degere permittatur, neque ob imputatum sibi praedeclaratum magiae crimen ei quidpiam adversi inferatur.

Hanc igitur benignam resolutionem nostram fidelitati Vestrae eo cum commissione clementer significamus : quatenus suo loco et notanter etiam apud praelibatae civitatis magistratus mox disponere

noverit, ut ubi illa domum suam remeaverit, inibi libere agere morarique possit et nec ab ullo praemissi persecuti delicti mox inferatur. Cui in reliquo *etc.*

Viennae die 23 Novembris 1758.

Domino Comiti Bano ex offo expediatur. Pálfíy mp.

A fogalmazvány hátirata.

Comiti Bano Croatiae fine faciendo magistratui civitatis •

Crisiensis intimationis significatur, ex benigna resolutione **42** *

6 6 0

CSANÁDMEGYE, 1 7 5 8 .

Regia Magdalenam Logo mer — alias Heruczina — ob crimen magiae delatam et abinde isthinc deductam, domum liberam dimissam haberi.

(Eredetije Országos Levéltár. Kanczelláriai osztály. No. 99. 1758.) CDXLIV.

Csanádmegye, 1758.

A Helytartótanács kebeléből, a boszorkányperek vizsgálatára rendelt bizottságnak véleményes jelentése Szelenczey Erzsébetnek, Csanád vármegye által felterjesztett peréről.

Demissa relatio, commissionis circa revidendos sortilegii processus ordinatae, intuitu processus criminalis sede judiciaria Comitatus Csanadiensis, contra et adversus Elisabetham Szelenczey providi Stephani Eördeögh oppidi Makó conthoralem, ex capite magiae suscitati et terminati, deprompta.

Excelsum Consilium Regium Locumtenente stb. stb.

Comitatus Csanadiensis ad exigentiam benignae dispositionis regiae sub 26. mensis Martii 1756. per Excelsum Consilium intimatae, processum criminalem contra et adversus Elisabetham Szelenczey providi Stephani Eördeögh incolae oppidi Makó conthoralem, ex capite criminis magiae in sede judiciaria ejusdem comitatus motum et terminatum sub 23 Septembris 1757 submisit. Cujus actionis criminalis meritum eo concentratur, quod mentionata Elisabetha Szelenczey ex oppido Szentes, quod antea inhabitaret, ob gravem

criminis magiae suspicionem sententiae dominali mediante proscripta, in moderno quaque habitationis loco, praeconcepto erga Helenam Kónya providi Andreae Ács ejusdem oppidi inhabitatoris conthoralem odio die **8** . Julii anni 1757. ad eam intempesta nocte obseratis licet portis intrare, ipsamque binis vicibus, quo, nescitur instrumento per caput percutendo, a domo educere, eductam epiphiare conscendere, quo et ad instar equi, emissis verbis : *hipp-hopp ott legyek, hol akarom :* equitandum iterato verba *hipp-hopp ott legyek, hol akarom, nem messze van már Kisvárda,* enunciare, ibidem autem quidam seni homini ipsam pro tempore absentiae suae servandam tradere et post unius circiter horae spatium redux, eandem iterato conscendere et emissis demo et repetitis verbis *hipp-hopp ott legyek, hol akarom* redire atque ad id oppidum Mako perveniens, detracto ex capite equitatae mulieris, fraeno, ibidem prope quondam molam relinquere attentaverit. Non secus aliorum etiam incolarum Makoviensium CSANÁDMEGYE, 1 7 5 8 .

6 6 1

proles infascinaverit ob minatam vero judiciariam delationem, arte sua magica ipsas pristinae sanitati restituerit.

Unde, magistratualis fiscalis productis in praemissorum comprobationem litteris missilibus oppidi Mako proscriptionem praefatae inctae referentibus sub A, et inquisitione sub B, petit eam inctam dictamine Articuli 60 praxis criminalis praevia ad revelanda plura acta et complices suos manifestandos torturae, igne cremandam decerni.

Parte incta coram judicio constituta praedeductam actionem fiscalem simpliciter negante.

Eodem vero fiscali, peracta praeattactae inquisitionis autenticatione et testium ad caput reae juramentis depositione : petit suo actionali deferri; ultra flagitante lata est sententia, sedis judiciariae. Cujus meritum illud esset, quod cum praefata incta ex dominio Gyulensi ob gravem magiae suspicionem proscripta, perversam vitam suam haudquaquam emendaverit, verum in moderno quoque habitationis loco artes magicas sectata praefatam Helenam Kónya in equitando pro equo suo adhibuerit. Non secus infantes Elisabethae Baranyi et Catharinae Bartha arte magica pariter infascinaverit, incaptivationem suam nihilominus sui metuens iterum resanaverit: idcirco eadem incta praeviae ad revelanda plura acta et complices suos torturae, primum quid capite plectanda, dein vero mortuum cadaver igne concremandam et in cineres redigendam judicialiter

decernitur.

Circa quae praemissa sequentes essent commissionis istius reflexiones.

Primo : Siquidem ex missis apparet, suprafatam mulierem inctam e dominio Szentes per sententiam sedis dominalis ex paris magiae criminis suspicione proscriptam fuisse : idcirco priusquam praerecensitum negotium in discussionem assumatur ad majorem rei veritatem eruendam processum in sede dominali suscitatam, commissio isthaec existimabat expectandum. Qui etiam erga intimatum ex consilii eatenus die 17. Novembr. 1757. expeditum medio Comitatus Csongrádi én sis submissus extitit quidem processu eodem excusso, videre esset, antelatam mulierem inctam ibidem quoque in negativis perstitisse, neque cum testibus confrontatam fuisse, sed et testes inibi contestos aiios de rebus et casibus propriis adeoque interessate disserere, alios vero ex horum relatione audita referre.

2-do. Quo ad processum per Comitatum Csanadiensem praeerectum observaretur, quod tametsi citato per fiscalem magistratualem in actionis sua Articulo 60. praxis criminalis, dum persona aliqua de magia suspecta incaptivatur, debita

vestium, domus habitationis, aut in domo reconditorum investigatio instituenda praeciperetur: haec tamen requisita juxta praecitatam legem, praemissa esse ex serie processus haud pateret.

3-tio. Pro comprobando actionali crimine producitur inquisitio authenticata, sub B. in qua et idem.

Testis primae Helenae Kónya Andreae Ács conthoralis fassione deducitur : quod eadem fatens vicinam accedendo domum, dum casum sui equitationis in actione deductum, ibidem existentibus uxore Stephani Acsiana et Stephani Némethianaf recenseret; inter hunc sermonem comparaverit filia mulieris inactionatae, fatentem his verbis allocuta : Jöjjön el kend innét, mert anyám asszony azt mondotta, hogy nem jó helyen ül kend itten. Ad quae fatens, cum nihil responsisset, eadem filia verba priora reiterabat, unde fatens in lacrimas solvi coepit. Per praenominatas duas alias mulieres interrogata, causam fletus sui eam d e te x it: quod inactionata mulier ipsam perimere et perdere p e rg a t; filiaque ejusdem penes

ipsam praesens ad abeundum cogat.

Praefatae mulieres ipsam a se haud videri, sed nec loquu-tam ejus audiri reponentes, atque ideo certitudinem experiri volentes, ubi fatentem abeuntem aliquantum extra domum comitata fuissent, tunc primum viderunt memoratam filiam post fatentem pergere, quod ipsum taliter intercessisse ipsae praenominatae mulieres, velut in attacta inquisitione 3-ae et 4-tae testibus denotatae asseverarunt. Exstitit nihilominus processualibus num praementionata filia, velut juxta praelicitas fassiones, matris complex, super praedeclarato actu, quid nempe rei ad se invisibilem reddendam in domo suprafatae testis 3-ae Stephani Acsinanae constituta adhibuerit ac alias etiam adhibere soleat ? quis eidem hoc et simile dederit ?

qualiterve iis usa fuerit ? qualiter item id, ut in domo per solam tantum Helenam Konya visa, aliis vero invisibilis fuerit, extra domum autem, dum ipsam Helenam Kónya a praefatis testibus abeuntem sequebatur, omnibus visa sit ? institu erit; ac quomodo hoc effecerit ? ut dum supra recensita verba ad Konyianam in domo existentem coram aliis duabus mulieribus aeque ibidem praesentibus, locuta fuisset, ipsa duntaxat Konyaiana loquentem audierit, reliquae autem non ? quis ipsam haec et similia docuerit, quando, qualiter et quibus mediis adhibitis instruxerit; ad hoc utrum de aliis quoque tum propriis hujus puellae, cum et matris suae actis et factis examinata fuerit, nullatenus prodiret, non secus alios quoque testes in **2** -do fassionis puncto per suprafatam testem denominatos auditos fuisse haud apparet.

CSANÁDMEGYE, 1 7 5 8 .

6 6 3

4-to : Testes 2-dus et 4-tus fatentur ob denegatum mulieri inactionatae petitum et respective rancorem aliquem, duas proles ipsorum infascinatas fuisse ; ob minitatam autem eidem delationem, unam quidam saliva in volam manus accepta ternis vicibus per faciem astergendo, alteram vero prolem manum ejus trahendo, per eandem inctam iterato resanata exstitisse, atque ideo contra eandem suspicionem magiae cadere assererent, nullum tamen super praemisso coram jure productum examinatum fuisse testem desinteressatum, sed nec corpus delicti per tales testes recognitum exstitisse eluceret.

Quibus itaque taliter praemissis momentosoque hocce sanguinis negotio probat, omni exceptione majores requirente existimaret

commissio hoc processum antelato Comitatui Csanadiensi, ea cum invitatione remittendum esse, ut non obstante eo, quod testes in praeattacta inquisitione sub B. ad caput reae juramentum deposuerunt ; juxta prae expositas reflexiones tam quod ad praenominatam mulieris inactionatae filiam, quam et alios testes, in quantum jurisdictioni suae subsunt, pro munere suo magistratuali agenda agat, in quantum vero alterius essent jurisdictionis medio correspondentia-lium, ad eliciendam rei veritatem expetantur. Si porro quidpiam rerum ad artem magicarum exercendam sive per inac-tionatam, seu complices adhibitarum repertum fuerit, eadem medio periti medici cum distinctiva singularum specierum explanatione et circumstantiali qualitatis et intrinsecae virtutis descriptione investigentur ; haecque medici investigatio penes processum scripto adjiciatur. Taliterque difficultates tam prae expositae, quam et inposterum ne fors ex aliquis incidentis occursurae per circumstantialem lege praescriptam investigationem, clarificentur, hisque clarificatio et dilucida -

tio processus hicce excelso Consilio Locumtenentiali Regio, cum tota sua serie suspensa ferendae sententiae executione submittitur.

Cum vero ex processu appareat, inactionatae mulieri assistentiam procuratoriam haud fuisse praeditam, tum igitur ex eo, quod defensiva juris mediae praesertim in gravissimo hocce sanguinis negotio nemini reorum negari possint, cum etiam ideo : ut circumstantiae rei allegative magis examinari et in claritatem deduci valeant, eadem assistentia praefatae mulieri admittenda esse. Haec vero omnia, priusquam antelato comitatui praescriberentur, suae Majestatis Sacratissimae ulteriori clementissimae dispositioni substernenda censerentur, motivo ex eo, cum medio tempore in hoc alia supervenerit suae Majestatis Sacratissimae dispositio. Salvo caeteroquin 6 6 4

CSANÁDMEGYE, 1 7 5 8 .

Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii quo ad praemissa determinio. Commissio haec semet altis ejusdem gratiis et favoribus devovet.

Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii humillimi obsequiosissimi obligatissimi servi.

Comes Joannes Csáky.

Comes Nicolaus Forgach.

Emericus Csiba.

Ladislaus Balog.

(Eredetije Országos Levéltár. Ad Lad. A. fase. 1. No. 3. ligatura l.)-

CDXLV.

Csanádmegye, 1758.

Csanád vármegye felirata a Helytartótanácshoz, melyben elősorolja azon nehézségeket, melyek miatt nem képes azon rendeletnek eleget tenni, hogy boszorkánysággal vádolt Szelenczey Erzsébetet Bécsbe szállítsa.

Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium Domini

Domini Gratiosissimi Colendissimi.

Circa Elisabetham Szelenczey providi Stephani Ördög, incolae oppidi Makó conthoralem, crimine magiae convictam, ad nos directum Excelsi Consilii Locumtenentiali Regii sub dato 15-a 7-bris anni currentis intimatum, cum humillimo venerationis cultu percepimus, ex cujus tenoribus intelligere nobis, qualiter Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas Domina Domina Clementissima clementer demandare dignatur, ut eandem Viennam transmittimus.

Quo in passu humillime repraesentamus, nos plurimos in talis modi transmissione obices habere, **1**-mo, quod transmissio similis aliter fieri non possit, nisi directe hinc currus Viennam cum eadem saga expediatur et cum illa ad minimum duo milites, qua custodia ordinentur, post resignationem curru eodem redituri, quibus supputatis expensae cum diurnis militum et currus expeditione ultra 60 florenos ascenderent; **2**-do nec milites tot habemus, ut possimus cum ea expedire, illi enim, qui actu sint milites in comitatensi servitio, cum annonae incassatione' et tyronum statutione occupantur; 3-tio praeter attactas 60 et ultra florenorum expensas, deberet eidem sagae de vestitu provideri, in iis enim, quas nunc laceras et exiguas vesticulas habet, in hoc praesertim tempore frigoribus obnoxio neque . . . **A)** deduci posset. Ob hos itaque et **‘) Olvashatatlan szó.**

CSAJíÁDMEGYE, 1 7 5 8 .

6 6 5 .

alios plurimos obices dignabitur nos Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium excusatos habere, quod hoc in puncto Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii intimatum exequi non possumus. In reliquo perseveramus.

Ex generali nostra die **10**-ma **8**-bris in oppido Makó, anno 1758. celebrata congregatione Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii.

Servi humillimi obligatissimi.

Universitas Comitatus Csanadiensis.

(Eredetije Országos Levéltár. Ad Lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 1.

malefact.)-

CDXLVI.

Csanádmegye, 1758.

Csanád vármegye felirata a Helytartótanácshoz, melyben jelenti, hogy megértvén, miszerint a királynő az előbbi felterjesztésben felfejtett nehézségek daczára rendeli Szclenczey Erzsébetnek Becsbe való szállítását, intézkedik a szállítás felöl s kéri, hogy a megyének bécsi ágense utasíttassék, hogy Becsben hol, kinek adja át.

Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium Domini stb.

Circa Elisabetham Szelenczey in crimine magiae convictam Viennam deducendam, ad nos emanatum gratiosum Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii intimatum cum debito venerationis cultu percepimus, ex cujus tenoribus intelligimus, quod sua Majestas Sacratissima Domina Domina nostra clementissima non obstantibus quibusvis obicibus, eandem Viennam transmittendam committat. Cum itaque per absolutum altefata Sua Majestas Cesareo Regia id habere velit, in hodierna congregatione nostra ordinavimus, ut eidem pauperi mulieri vestes procurentur et cum eadem necessarii custodes in curru eatenus conducendo Viennam moveant. Fine quarum expensarum centum florenos ex cassa exsolvi antesignamus eatenus expediendo fecimus, ut idem ex attactis centum florenis currum conducat, vigilibus diurna exsolvat, victum praeattacto mulieri in via procuret et vestes necessarias eidem fieri curet. Super est itaque nihil aliud, quam ut Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium Viennae agenti nostro Georgio Bernáth intimet, ad quemnam locum Viennae eadem mulier deduci et cui resignare debeat. In reliquo in humillima nostri recom-mendatione perseveramus.

Ex generali nostra de 27-i Octobris 1758. in oppido Makó celebrata congregatione.

(Eredetije Országos Levéltár. Ad Lad. A. fasciculus 1. No. 3. lig. L.

malefact.)

CDXLVII.

Hódmezővásárhely**, **1758.

Hódmezővásárhelyi rom. hath, lelkész felségfolyamodásában előadván, hogy boszorkányság miatt 'perelt Szőllősi Sára családjával együtt nála asylum-jogot élvez, a mi neki anyagilag terhes, de lelki vigasztalása, hogy az egész családot megtérítette : kéri, utasíttassék a megye, hogy Szőllősi perét mielőbb ellátván, azt a helytartótanácshoz terjeszsze fel.

Augustissima Imperatrix !

Ad pedes Sacratissimae Majestatis Vestrae provolutus humillime supplico in eo : qualiter Sara Szőllősi providi Stephani Nagy hujatis contribuentis incolae conthoralis, magiae insimulata et sub praetextu aliis adhibitae medicinae incantationis hominum accusata semet ad asylum parochiae meae receperit et apud me jam ultra annum delitescit, eandemque non absque gravi mei incommoditate tam longo tempore tolerare debeo, quam asylantem esto ad cautionem juris asyli legaliter sufficientem judicio dominali (quod etiam in oppido hocce jus gladii exercet) extradare paratus fuissem, eandem tamen obtinere in praesens non valui ; unicam exinde habendo consolationem spiritualem, quod praedicta asylans cum tota familia, quattuor videlicet personis, abjurato Calvini haeretico dogmate ad veram orthodoxam fidem sit conversa.

Ideo ante thronum clementiae Sacratissimae Majestatis Vestrae humillime supplico: Dignabitur inclyto comitatui Csongradiensi clementissime committere, ut data mihi sufficienti jurisque asyli conformi cautione idem causam ejusdem revideat, ac pro casu eo, si praeter omnem expectationem insimulati criminis rea comperta fuisset, eandem ad asylum rem ittat et processum ejusdem cum aggravantibus et alleviantibus circumstantiis pro elargienda ulteriori clementissima dispositione regia Sacratissimae Majestati Vestrae repraesentet. Super quo praestolando clementissimam resolutionem moror. Majestatis Vestrae humillimus capellanus

Petrus Szabó

parochus Vasárhelyiensis in comitatu Csongrád.

(Eredetije Országos Levéltár. Lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 3.)

p o z s o n y , 1 7 5 8 .

CDXLVIII.

Pozsony, 1758.

Helytartótanácsnak Csongrád vármegyéhez intézett leirata, melyhez csatolva leküldi a hódmezővásárhelyi plébánosnak a királynőhöz intézett folyamodását és utasítja a megyét, Szőllősi Sára perét mielőbb szabályszerűen elintézni.

Petrus Szabó parochus Vásárhelviensis quidnam respectu certae Sarae Szőllősi Stephani Nagy conthoralis criminis magiae accusatae et ea ratione apud se asylantis, quo re fine demisse repraesentaverit, ex advoluta hic in copia humillima instantia ejus plenius informabantur praetitulatae dominationes vestrae. Quam dominationibus vestris, de benigno jussu regio fine eo communicat regium hoc consilium, quatenus apud competentem ejusdem asylantis magistratum disponere, ut id accusatam erga consuetas in similibus, de non inferenda morte et mutilatione membrorum reversales omnino assumat, atque etiam causam ejusdem servato juris ordine, conformiter legibus regni judicet, in reliquo vero,[si eandem accusatam seu fine eliciendae veritatis ad torturam, seu vero ex merito ad mortem condemnare contingeret, in casu utroque conformiter antecedentis benignis dispositionibus caesareo regiis processum juris consilio huic locumtenentiali regio noverint praetitulatae dominationes vestrae.

Datum ex consilio die **8** Maji 1758.

(Fogalmazvány, Országos Levéltár. Lad. A. fase. 1. No. 3. lig. 3.) CDXLIX.

Zombor, 1758.

Zombor város tanácsának a királyi kanczellárialnoz intézett folyamodása, melyben előadván, hogy a már Bécsbe szállított két boszorkányon kívül náluk fogságban még hat van, kik a hidegtől s nélkülözésektől annyit szenvednek, hogy félő, miszerint a börtönben mind elpusztulnak (egy már meg is halt) : kéri, hogy ügyök mielőbb elintéztessék.

Intuitu octo personarum magiae suspectarum ac ea propter, exceptis duabus Viennae Austriae die praesenti quoque constitutis, in carceribus nostris magistratualibus detentis et haerentibus, ad supremam ejusdem excelsae regiae cancellariae justitia-riam providentiam demisse ac humillime in eoque recurrendum duximus, quod cum eodem in praescriptis carceribus delicescen-

tes personae squalore, frigore, victusque et amictus sunnitate penitus confectae eo devenerint, ut verendum sit nobis, ne ante sui justificationem sive disjudicationem omnes emori debeant, uti earundem una nomine Anoka in carceribus magistratualibus recenter mortua est, cujus sortem altera etiam prope die subitura est; procedere contra eas nobis per excelsum locumtenentiale consilium vetitum est, nil nisi indiciorum et probarum augustae aulae substernendarum conquisitione libera relicta existente.

Pro eo altetitulatam excelsam cancellariam demisse ac . . .

interpellamus, si et in quantum altiores in praesenti rerum discrimine curae admitterent, dignabitur in praemissis de benigno remedio graciose providere, quod eaedem suspectae personae jam exanimes celeriorem sui qualemcunque justificationem sortiri valeant.

In reliquis altissimae protectioni consecrati perenni cum subjectione vivimus et emorimus.

Ex sessione magistratuali die quarta Decembris anno domini 1758 Zomborini celebratae

humillimi clientes

Judex et Senatus liberae

regiaeque civitatis Zombor.

(Országos Levéltár. Kanczelláriai osztály. No. 85—58.) CDL.

Bécs, 1758.

Zombor városához intézett királyi rendelet a fogságban tartott boszorkányok szabadlábra helyezése iránt.

Erga demissam repraesentationem vestram circa personas praetextu criminis magiae in carceribus vestris magistratualibus detentas die quarta nunc decurrentis mensis et anni submissam et medio cancellariae nostrae regiae Hungáriáé aulicae nobis humillime relatam, hisce vobis clementer rescribendum duximus, quod cum duae ex illis magis culpose (uti censebatis) isthuc submissae sint, residuas vero tam gravibus indiciis haud gravari priores vestrae repraesentationes perhibeant: ideo illas quas hucdum in iis carceribus vostris detinistis, liberas dimittere noveritis et debeatis.

Vobis in reliquo *etc.*

Viennae die 18 Decembris 1758.

expediatur, Pálffy.

(Fogalmazvány, Országos Levéltár. No. 85—758.)

GYŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

6 6 9

CDLI.

Győr megye, 1759.

Boszorkányság miatt elfogott Németh Kata bába és Horváth János vaszari lakosok ellen folytatott vizsgálat iratai.

A)

Győrmegye alispánja a vizsgálat iratait a királyi kanczelláriához terjeszti fel 1759. deczember hó 7-é i :

Excelsa Cancellaria Regia Hungarica Aulica. Domini Domini Patroni

gratiosissimi.

Ex parte episcopatus Jauriniensis jure gladii pollentis, de magia admodum suspectis duabus personis in episcopali possessione Yaszar, inclyto comitatui Veszprémiensi adjacente interceptis existentibus, quando quidem in praefato comitatu antememoratus episcopatus nullos (ubi talismodi delinquentes usque decisionem causae asservari possent) carceres haberet, eaque de ratione dicti delinquentes majoris securitatis causa, hunc Jaurinum ad carceres episcopales deducti, eorundemque revisio in hocce comitatu Jaurinensi et sub praesidio meo ordinata foret.

Cum autem relatae ad clementissimam ordinationem regiam per Excelsum Regium Locumtenentiale Hungaricum consilium sub dato 15 Junii anni superioris comitatui huic Jaurinensi intimatum, ante instituendam adhuc contra magiae et veneficiae crimine implicitos formalem processum, indicia quae capturae ansam praebuerunt praelibatae excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae praevie submittenda forent.

Ad exigentiam proinde clementissimi cum jussorum regiorum inquisitionem contra antelatos delinquentes, non absimiliter eorundem seorsiva benigna examina ex praesidiali, mihi a parte episcopalis dominii Jaurinensis delato, munere hisce humillime submitto et ab ulterioribus Sacratissimae suae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis mandatis una cum consessura sede criminali praestolaturus, altissimis ejusdem Excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae gratiis et patrociniis humillime commendatus, constanti veneratione persevero.

Ejusdem Excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae humillimus servus

Michael Bezerédi.

Jaurini, die 7. Mensis Decembris 1759.

6 7 0

GYÖRMEGYE, 1 7 5 8 .

B)

Németh Kata és Horváth János ellen 175i). augusztus 11-én veszprémmegyei Vaszar községben foganatosított tanúkihallgatásból az érdekesebb tanúk vallomásainak másolata.

Infrascripti virtute praesentium recognoscimus, quod die et anno locove subnotandis ad requisitionem perillustris ac generosi domini Georgii Kajdocsi, quam j urisdictionarii dominii episcopatus Jaurinensis fiscalis, penes commissionem spectabilis ac perillustris domini Pauli Ördögh de Lászlófalva istius inclyti comitatus Weszpremiensis substituti vice comitis, juxta subsecuta de eo Utri puncta, talem uti sequitur, magistratualem peregimus inquisitionem.

De eo Utrum :

1mo : Vallja meg a tanú letett biti után, ba ismeri-e vaszari bábaasszonyt, Németh K atát és ugyanott lakozó, Horváth Jánost ? Ezeket ba ismeri :

2do : Minémű gyermekeket, vagy koros embereket rontottak meg ezen most megnevezett gonosz személyek és minémű nyavalyákat szoktak az emberekre bocsátani ? Vagy kiknek eresztették meg boszorkányságból esett nyavalyáikat.

Vagy pedig egyebeket fenyegetvén, bosszúságbul fenyegetések után lett-e valakinek akkoron tapasztalható szerencsétlensége ?

Egy szóval, valamit ebben tud, látott, vagy hallott a tanú, vallja meg igazán.

Primus fatens providus Stephanus Haragos, annorum circiter 50 : Deutralis bábaasszonyt mintegy negyven esztendeje, Vaszarra lett férjhez menetelétől fogva, Horváth Jánost pedig mintegy húsz esztendőktől fogva, Gyimótról lakását tevőt, ki egyébként pásztorkodásban töltötte többnyire idejét ; így mindkettőjüket jól ismeri. Ismervén, vallja hiti után : Ennek előtte 20esztendőkkel, megveszett gyermekének orvoslása végett akkori Ugodba lakó orvoshoz ment. Ugyan ott a beszéd közben előfordult az is, hogy Németh Kata bábának az ura is, Molnár István, megvesztésbeli nagy betegségbe esett, el akarják ide hozni. Ezekre ezen ugodi orvos asszony azt mondotta : mit keres, azon embert a maga felesége, ezen bábaasszony vesztette meg, ha megette, maga gyógyítsa meg.

Mindezekre jól emlékezvén, tudja, hogy azóta mindenek Vaszaron tartottak tőle. Mindezen bábaasszony, mindezen Horváth János a faluban akárkitől, ha valamit kértek, vagy kérettek, meg nem merték vetni kéréseket, mert a ki, ha megvetette, annak azt szokták m ondani: no megbánod — úgymond —

utóbb is. A kiket pedig ilyen szóval fenyegettek, rövid idő

múlva, vagy két-három nap alatt is, megtörtént, vagy emberi, vagy marbabeli károk. Kük azon ugodi orvoshoz mentek vaszari lakosok, azon orvos mindenkinek azt mondotta, kik ily megvesztésbe estek, hogy a megvesztő mindennap velők van, előttök jár. Következőképpen, mind azon asszonyra, mind Horváth Jánosra, tudálékos lételekre az egész helységbelieknek teljességgel az volt a mondások s úgy tartották, hogy ők mind ketten valóságos boszorkányok. Hallotta tanú, hogy Bella Istvántul malombirósságában két köböl búzát kért a nevezett bábaasszony és hogy két köblöt nem adott, mindjárt fenyegette, mondván, hogy ezt megbánja. Azomban akkor hamarj ába a bölcsőbeli gyermeke meg vesztetett. Az orvoslásnak idején az orvos azt mondotta : a ki malom bírósságában két köböl búzát kért, kettőt kérvén, egyet adott, az csípte meg. Más pedig nem volt, a ki két köböl búzát kért s kinek egy adatott, hanem csak a bába, a ki fenyegetődzött is. Ezen bába asszony és Horváth János fenyegetésik után tapasztaló károkra nézve úgy tartja a tanú, hogy boszorkánysági tudománynyal élők, mert valakit megfenyegettek, hamar esett azoknak ember vagy marbabeli károk. Tavalyi esztendőben Praicz Mihály árpabeli kárért ezen Horváth Istvánt, mint akkori csőszt megszólította ; még veréssel való fenyegetésre is jutottak. Melyekért Horváth István azt mondotta : ha Praicz Mihály megveri, meg is bánja. Következőképpen a fenyegetés után Praicz Mihály csakhamar annyira megvesztetett, hogy a szóllásátul megfosztatott. Az időtül fogva mostanság is azon megvesztésbeli nyavalyában sínlődik, mely meg . . -1) vesztésért mind tudálékos fenyegetődzőt mindenek Horváth Jánost okozták és Praicz Mihály is őt okozza. Ugyané végett öreg Praicz István úr megfogattatni is szándékozott, melyért maga Horváth János a bírákat egybegyüj tette és e dolog a falu bírái előtt midőn forgott, mind a tanút, mind pedig egyéb bírákat azon kérte Horváth János, hogy kérjék Praicz urat, ne fogassa meg, mert utóbb is a fia, a megveszett Mihály meggyógyul.

Secundus fatens providus Joannes Zsedényi, annorum circiter 63 : A kérdésben levő bábaasszonyt, mind pedig Horváth Jánost a tanú jól ismeri, kik is, hogy tudálékosok legyenek, gyermeket, marhákat, embereket rontottak és hogy Praicz Mihály uramat is ők vesztették meg, ezeket a tanú közhírül hallotta. Az is igaz, hogy ha valakitől kölcsön kértek, nem adtak, csak azt mondták, hogy megbánják és az ő fenyegetések **) Az eredetiben kiszakadva.**

után az olyan embernek hamar esett tapasztalható kára.

A tanúval történt, hogy egy ízben valamely abrosza elveszett és akkoron nálok tartózkodó ezen bábára volt gyanúsága.

Ezen gyanúságért mások előtt a tanút fenyegette ; a kis gyermeke megvesztetvén, meg is hala akkor. Utóbb pedig törvénybíró létében ezen bábaasszonyt rossz nyelvűségéért csapással ijesztette, melyért akkoron is a tanút fenyegette. Ezután egy hétre egy egészséges tehene nagy ordétással megdöglött hirtelen. így valakiket ez bába és Horváth János fenyegettek, azokat csakhamar érte ember vagy marhabeli kár. Ugyanezekért minden ember tarto tt tőlük és hogy valóban tudálékosak legyenek, mindenek állították felölök. A mint a tanú is, az ő fenyegetésök után lett kárain tapasztalta.

Quartus x) testis Joannes Szűcs annorum 41 : A bábaasszony, hogy tudálékos, rontó, gyógyító légyen, ugyan ezért mindenek tartottak tőle, ezeket a tanú közhírül hallotta, de világosabbat reá nem tud. Hanem tizenkét esztendeje lehet, hogy ennek előtte, midőn a tanú három ökröt terelni akart, addig míglen a Gerinczer hozzá jók átal került volna, Horváth Jánosnak két boglyájához érvén dörgölődztek; ezt meglátván Horváth, a tanút ezen dologért igen fenyegette ; holott a marhák odamenése nem esett szántszándékkal, estéh itatásiul mentek át a vizen. Hogy ezért őtet így fenyegette, harmadnapra jó, egészséges lovokat a farkas megölte. Midőn annak bőre lefejtésén lett volna, a tilos rekettyés mezőkből egy farkas e ló jö tt; ki is, hogy őtet a ló mellett lenni látta, már nem a ló, hanem közel levő ludak után erede. Kik, hogy felrepültek, mindnyájan egyszersmind leestek és azon farkas két ludat elkapván, azon előbbeni helyére visszament. Ez reggel vala.

Midőn a tanú a bőrt húzta volna, Horváth János éppen azon helyrül, a hová a farkas bément, jött elő, az öreg szűrét vállán pálczájára öltötte és hazáig mindenütt nyomába ment. Ez akkor tehénpásztor vala ; mivel azon tilos helyre, a honnan előjött, marha nem mehetett, sem ottan magának dolga nem lehetett, következőképpen úgy tartja a fatens, hogy ő kellett lenni azon farkasnak ; a mint némely tudálékos pásztoroknak és ezen Horváth Jánosnak is, ilyen *küldött farkassá* való hirök hallatik. És így kit ő, vagy nevezett bábaasszony valami neheztelésből fenyegettek, csakhamar esett emberi, vagy marhabeli károk. Mivel pedig

fenyegetésök után ilyen károk hamar történtek, azért mindenek úgy tartották, hogy boszorkányi tudálékosok. Jelen volt akkor is a tanú, midőn Horváth János meghallván, hogy őtet Praicz István úr meg akarja fogatni, maga hivatta össze **') így »tertius« helyett.**

a helységet; azon könyörgött a bírák előtt, hogy inkább Praicz Istvánt kérjék, ne fogassa meg és mentségül azt mondotta, hogy meggyógyulnak azok, de nehezen. Történt az is, hogy ennek előtte, midőn Horváth János lópásztornak megfogadtato tt és némely gazdák, hogy küldött farkast láttak, emlegették, arra is azt mondotta, hogy azt a farkast ne bántsák, békét köll neki hagyni, senkit sem bánt az. Ezekre nézve úgy tartja a tanú, hogy ezen Horváth János, mind Németh Kata a bába boszorkányi tudálékosok legyenek.

Quintus testis Kúti Mihály annorum 39 : Történt, hogy boldogult Pichler György úr tisztartóságában, a tanúnak testvérnénjét, a mely ember elvette, Németh Kata bíztatta, hogy leányát neki adja. S el vévén a tanú nénjét, boszorkányságbeli kötés által annyira megrontotta, hogy mindinkább meg halónak, hogy sem gyógyulónak mondották. A tanúnak atyja említett Pichler urnák a bába eránti panaszát megbeszélte, mely végett szemre hivatott *(sic!)*. Midőn Pichler úr ijesztette, igen sok feddéseket is te tt r a jta ; keményen meg is parancsolta neki, hogy azon megköttetett ember nyavalyájának megeresszen, napot is hagyott ; azután a hagyott napra mindjárt megkönnyebbült s meggyógyult, ezek bizonyosok. Praicz István urnák, hogy Márton fia boszorkánysággal megrontatott, abbul esett úgy hallotta, hogy az atyjától a bábaasszony három forintokat kért kölcsön és nem adott. Midőn az orvoshoz mentek, — úgy értette a tanú — az is azt mondotta, hogy a csípte s rontotta meg, ki kölcsön három forintokat kérvén nem adatott. Tudja, hogy Horváth Jánost is az árpabeli kárért Praicz Márton feddette, ama pedig a feddésért fenyegette és Praicz Márton is meg vesztetett. Minthogy más fenyegető és tudálékos hirű ember ezeken kívül a faluban nem volt, azért ő mind közhírül, mind pedig rész szerint tapasztalása szerint is úgy tartja, hogy boszorkányos tudálékosok mindketten.

Sextus testis frater praecedentis Kúti István, öcscse vallomásával azonosan vall.

Septimus testis Hényi János 46 éves : A tanúval történt az, hogy ennek előtte negyedik esztendővel a felesége nehéz nyavalyába esett, a mely asszony orvosolta, az mondotta : szegény asszony, — úgymond — az öcsédnek haragúul akarták ezt cselekedni, de te hágtál belé. Igaz is, mert a tanú feleségének testvérével azon bába akkorta igen összeveszett s fenyegetődzött. Ezen okbul úgy tartja a tanú, hogy azon bába mestersége miatt esett a felesége azon nehéz nyavalyába.

Octavus testis : nihil.

Nonus te s tis : Stephanus Bella, Németh Kata bábát, mióta férjhez menése által Vaszarra, a kurucz háború vége táján, K O M Á R O M Y : B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

h o z a to tt; Horváth Jánost pedig jóval utóbb Gyimótrul szolgáltatni, pásztorkodni ide szakadót, ezen időktől fogva őket ismeri. Magán történt

a tanún, hogy ennek előtte nyolcz

esztendőkkel malombiró vala, akkoron nehéz nyavalyákkal igen megnyomattatott, kis fiacskájával, a ki csaknem hét esztendőig sínlődött. Mások is ugyanazt, boszorkányság által megrontottnak mondották. A kis gyermeknek sarkai halála előtt az alfelébe húzódtak, kezei örökké remegtek, nem is szólhatott. Ilyen nyavalyákban a tanú akkori Tornai orvoshoz, folyam odott; a ki alig látta őket, mindjárt azt mondotta, hogy a mely asszony két mérő búzát kért és egyet adtál, az cselekedte ezeket. Ezt jól is mondotta, mert senki más nem kért a tanútól két köböl búzát, olyan, a kinek egy köblöt adott volna, hanem csak ezen Németh Kata bába. Következőképpen, a kiket fenyegetett, hamar kár érte, megteljesedett; némelyeket gyógyított. Ily móddal minden vaszariak féltek tőle, azért mindenektől tudálékosnak tartatott. Történt az is a tanúval ezelőtt 13 esztendővel, hogy akkoron is 16 esztendős fia, a tűzhelyen álltában megvesztetett; a gyermeknek járó ereje elfogyott, térdei a mellére huzattattak, lábai összesugorodtak.

Midőn ez a templomból szereztetett Szent Márk-napi koszorúkkal füstöltetett s pároltatott, hozzájok érkezett Németh Kata bába, kinek

akkor a tanú házánál semmi dolga, semmi járója nem vala. A gyógyításhoz való készületet meglátván, azt mondotta : minek azok. Felelték, hogy a megvesztett gyermeknek orvosságára szerezték. Ama pedig a tanú húgának azt mondotta : hagyjatok neki békét, azzal ne orvosoljátok, mert ha nem tudsz hozzá, téged is megrontanak. Következő

éjszaka annyira megcsipkedték, hogy más napra minden teste igen kék volt. Es így ilyen nyilvánvaló történtekre, nemcsak mások közhitére nézve, a tanú is Németh Kata bábát boszorkánynak tartja.

Decimus testis Franciscus Németh : Hogy Horváth János farkas képében járt volna pásztorkodásában, azt a tanú közhírül hallotta.

..... x)

Duodecimus fatens Jacobus Takács: Másoktul is úgy hallotta, hogy fenyegetése után, kikre nyavalyát eresztett és szép szóval elhítták, az olyanokat megnyomogatta, dörgölte, biztatta és megkönnyebbültek ettől.

..... *l)*

Decimus quartus Franciscus Szabó : A biró házánál az **q**
Lényegtelen tanúvallomások lévén, közlésüket feleslegesnek tartottuk.

ökörpásztor mondotta a tanú hallatára, hogy Horváth János vissza imádkozik, a ki pedig vissza imádkozik, nem igaz ember az.

.....X)

Decimus nonus fatens Michael Takács : Emlegetni hallotta, hogy ezen Horváth János pásztorkodásában Vas záron is csordáskodott, akkoron mondották, hogy farkas képébe is járt. Egy ízben tanú is beszédbe eredett vele, akkori tudálékos beszéd közbe mondotta, hogy nincs nehezebb, mint mikor egész kenyérbe kötél vonatnék átal és lajtorja fogra állván, úgy kellene nyakába tartani. Ettül fogva úgy gopdolkodott magába tanú is, ily szavára nézve úgy tartja, tudálékos légyen.

Vigesimus fatens Josephus Mészáros: Horváth Jánossal a múlt

esztendőben kukoriczapásztor volt a vaszari határban a tanú. Az akkori ökörpásztorra neheztelvén azért, hogy helyette ökörpásztornak felállott, együtt lévén, maga szájából hallotta, hogy ha — úgymond — akarnám és kárt akarnék az ökörpásztornak, most mindjárt az egész csorda mind itten lenne a kukoriczába. Hogy pedig Praicz Mihály és Horváth János az árpabeli kárért összeszóllalkodtak és Praicz Mihály elsőbben szépen szólott, ő pedig, hogy ezt megbánja, így fenyegette, s csakhamar meg is vesztett. Ezen így lett dolgot és fenyegetődését Horváth János maga így beszéllette a tanúnak.

Helyre a tanú s intette, mondván : ilyen véletlen történetre nem jó senki fenyegetődése.

. . . . . i)

Trigesimus secundus testis Joannes Sándor: Németh Kata bábát a tanú gyermekségétül fogva, Horváth Jánost pedig, Gyimótról utóbb szakadót, jól ismeri, kire gyanúsága a tanúnak magának is nagy vagyon. Mert ezelőtt egynéhány esztendőkkel, hogy össze szólalkodott Horváth Jánossal, akkor harmadnapra lovát a farkas megölte. Egyebeket is, kiket fenyegetett, hamar érte kár és így tapasztalható károkra nézve egyebek is a faluban tudálékosoknak tartották. Történt az is a tanú hallatára, hogy a mely esztendőben Gyimótrul Vaszarra pásztorkodni szakadott, akkor elmaradó tinóért atyjával együtt reá zördültek. Estve későn egyik földjökre ganéjt vittek, a hol is akkor azon a földön ült gyimóti öreg, híres tudálékos csordás : Gerázó Márton nevű ; kitől ezen Horváth János jött vala Vaszarra. Azonban a tanú atyja már esmervén, magához behítta, mert olyan tudálékosnak inkább kedvezni szoktak. Már a midőn ők a kocsival hazamentek, akkorra Gerázó az atyjával, előbb hazaértek, ettek, ittak. Hogy aztán a tanú **Ú L é n y e g telen ta n ú v a llo m á so k .**

a csordárul visszamenő tinónak keresésére ment volna, reá akadt közel a faluhoz, akkor ölte meg a farkas. Ennek a házát visszamenet megmondotta a tanú, magok ily hirtelen lett kárán sajnálkodtak. A tanú hallatára azon tudálékos Gerázó mondotta mindjárást : no, — úgymond — ezt bizony én öltem meg, Horváth János Ígért egy

köböl rozsot, de nem adhatta meg, megneheztelem. És mégis ezen káron előtte nem mertek neheztelni. Az említett Gerázóval barátságba eredett tanú, arra kérte, hogy ha akarja, tanítsa meg. Gerázó mondta : hogy ha akarja, megtanítja, hogy akárkinek is elvész a marhája. Hogy Vaszarra szakadott Horváth János, azóta tudálékos híre vagyon ; úgy tartja, hogy azon híres Gerázónak — kit Gyimótban szolgált — tanítványa légyen.

..... -1)

Quadragesimus nonus Joannes Benke : Németh K atának szomszédságában lakván, a napától úgy hallotta tanú, hogy köztök egykor neheztelés esett. Azonban egy éjszaka, álmában nagy lövést hallott, ugyanakkor a lába annyira meg-sebesedett, hogy mindenek, valakik látták azon sebet, boszorkányi cselekedetnek mondották ; melyért a tudós is azt mondotta, hogy a ki cselekedte, mindennap látják és ha hazamennek, legelsőbben az megyen a betegnek látogatására : nem is jött egyéb Németh Katánál.

.....0

Sexagesimus quartus : Georgius Elő : Németh Kata, hogy tudálékos létére megfogattatott, az áristomban mondta : miért nem fogják meg Komár Istvánnét a Dórit, mikor az nagyobb boszorkány ; Horváth János pedig a Szemest nevezte nagyobbnak lenni. De mindazonáltal, hogy ezek legyenek oly tudálékosok, kik m iatt tapasztalható károk estek, felülök ez közönséges hír volt.

..... x)

Septuagesimus quintus Georgius Horváth : Ennek előtte 14 esztendőkkel tanú Pápán egy tehenet vett. Az már Yaszaron, midőn megborjúzott, azon borjúra egy fejér lúd ment, rajta gázolódott a tanú láttára. Azt megfogván a tanú szárnyainál fogva, bosszúságtól nagyon a földhöz verte ; elereszt vén mégis reája ment. Akkor mindjárt azon borjú elszakaszkodott, bádgyott, meg is döglött; a tehén ugyancsak utóbb megerősödött. Ezt nem tudja a tanú kire gyanítsa, de hiszi azt, hogy nem volt valóságos igazi lúd.

Septuagesimus sextus Andreas Farkas : Hogy Horváth János visszaimádxozó rossz ember légyen, ezt a tanú hallatára,

***l)* L é n y e g te le n ta n ú v a llo m á so k .**

GY ŐRMEGYE, **1758**-

a falugyűlésében jelen lévén, akkor hányták szemére némelyek, mikor Praicz uraim ék fenyegetése után megfogattatástul félvén, gyűlést tartato tt ő maga.

.....- - 1)

Septuagesimus octavus Stephanus Sándor : A hol ezen Horváth János egy ízben béresül szolgált, azon gazdának szomszédságában születtetvén, nevelkedvén a tanú ; a hol is némely szolgáló gyerkőczökkel szomszédos mulatásnak okáért Szent György-napján reggel korán átalment ő is. Es mivel, hogy a boszorkányok Szent Györgynapi éjszaka, tehenek haszna végett, közönséges hírül szoktanak járni és boszorkányoskodni, akkor ugyanott Horváth János napát, öreg asszonyt foggátták ők is, hogy oda volt-e hát az éjszaka. Melyekre azon öreg asz-szony azt mondotta, hogy ő afféle tehénhez való boszorkányos tudományhoz nem tud, de a vöm, tudniillik ezen Horváth János a bizony — úgymond — tud.

.....

Octagesimus fatens libertinus Adamus Madarász ibidem spanus dominalis, annorum circiter 58 : Horváth János, a kiket fenyegetett, azoknak hamar esett károk ; mert efféle hírt a tanúnak, mint ispánnak hírül vitték vaszari lakosok. Praicz Mihály uraimékat, de kivált Praicz Mihályt, hogy ezen Horváth János vesztette meg, valamely árpán összekapván, ezen veszedelmes hír magától Praicz Mihályiul jött ki. Mert azt mondotta, hogy megvesztésben oda vitetett, a hol árpáért vele való összeszólalkodás v o lt; ott kínzották a boszorkányok, Horváth Jánost köztök megismerte, ő volt egyik. Ennek előtte történt mintegy kilencz esztendőkkel a tanúval az, hogy ő fekvő ágyábul nemes Sopron vármegyébe Czenki faluvégre ragadtatott elméje szerint; a hol is jó borral nagyon m egitattatott, ízét is érezte. Felébredvén, igen megromlott egészségében, attul fogva egynéhány hétig feküdt is. Akkor hamar azon nyavalyájában jutott eszébe tanúnak, hogy ezen bába híres tudálékos asszony, haragot tarto tt reá, még mielőtt ezen nyavalya történt. Teljes gyanúsága vala azon bábára, azt elő szemre is hivatta, őtet okozta és felettébb fenyegette, nehéz szókkal is illette a tanú, meghagyván keményen, hogy megereszszen. Ama pedig kérdezte: ha az akkori Czenki ívást kihányta-e. A mint ki is hányta. Erre azt mondotta Németh Kata, hogy ha kihányhattam, meg is gyógyulok, másképpen abban meg kellett volna halnom.

.... • • **1)**

Octagesimus secundus Georgius M olnár: Németh Kata

') L é n y e g telen ta n ú v a llo m á so k .

6 7 8

GYŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

bába a tanút ifjú legény korába, hogy a leányát feleségül neki adja, bíztatta, azt kérette háromszor is. Hogy utóbb ő

a hagyott napra nem hajlott, hanem mást vett, azért reája megbosszankodott, hogy ezt megbánja, fenyegette is. Meg nem bánta ugyan, de akkor mindjárt megköttetett úgy, hogy természet dolgában feleségével nem élhetett esztendeig és egynéhány hétig. Ez a hír kimene és a tanú ipa, akkori deméndi tiszttartó néhai Pichler György úrnak panasszá tette, ki is azon bábát eleibe hivatta, hogy megégetteti, nagy büntetéssel fenyegette és napot hagyott mondván : te vén boszorkány, arra a napr&, a melyet mondék, ha meg nem eresztesz, el nem kerülöd az égetést. Ugyanazon hagyott napra meg is eresztett, érezte, meg is könnyebbült. Mikor már azon meghagyásra tanúm a nyavalya, vagyis a kötés megeresztetett, a feje tetejétől a talpáig igen nagy fájdalmat szenvedett testibe, de egyszersmind hamar elmúlt és attul fogva lehetett élni feleségivei házassági kötelesség szerint, de addig nem. Innen a tanú nemcsak közönséges, másokon történt káros hírekre, hanem rész szerint maga tapasztalására nézve is, mind Horváth János visszaimádkozni tudót, mind Németh K atát boszorkánynak tartja. Egy ízben a falubeliek Horváth Jánoson kiadtak és a kit fogadtak, hogy helyébe állott, arra neheztelt. A mezőn nagy legény fiával a marhák mellett földhöz vezetett, hazahozni őket kocsin kelletett.

..... . - v 1)

Octuagesimus quartus fatens Adam Nemes : Másfél esztendeje, hogy a tanúnak valamely atyafia Németh Kata unokáját vette el feleségül; egy darabig rosszul laktak. Kire nézve a tanú testvér bátyját elhítta Németh Kata, hogy mint atyafi kérné, intené az unokája urát, hogy ne verje annyit a feleségét. Kik is midőn elmentek és a szép lakásra kérték volna, akkoron ismét azon atyafi az arra rendelt botját elő vette és szemek láttára újabban megverte a feleségét. A verés csak kongott rajta, még inkább maga mondta, hogy üsse-üsse az ura jobban, így felelt a verés alatt a menyecske. Ezt látván a tanú, maga is azt felelte : no, csak verd jobban. Ezért a vén bába Németh Kata

megharagudott és más napon a tanú bátyja annyira megromlott, hogy mai napig csak sínlődő, ereje nincs, alig szólhat.

Octuagesimus quintus Michael Boda : Horváth Jánossal ennek előtte négy esztendőkkel a tanú a mezőn összezördültek, akkor meg is haragudott, Horváth Pállal nagyon fenyegette őket, hogy megbánják. Akkorta mind a tanú juhaibul, **q L é n y e g te le n v a llo m á s.**

mind társáébul egynéhányat a farkas éjszaka a háznál megsebesített, kosnak belit kidöntötte ; a mája melléje volt szépen téve. Minthogy Horváth János fenyegetése után ezen károk és más effélék is hamar történtek, azért a tanú is tudálékosoknak tartja. Volt híre annak is, hogy csordás korában farkas képiben is járt.

Octuagesimus sextus, Joannes Szabó : Történt a tanúval az, hogy ennek előtte negyedik esztendeje gyapjút kért Horváth János. Hogy azt nem adta, melyet kért, fenyegette, hogy megbánja. Meg is bánta, mert fenyegetése után harmadnapra, egy végbe öt éjszaka juhaira ment a farkas és mindenkoron kárt tett. Hogy pedig vigyázó ebek voltak, észre nem vették, s meg sem indultak, azért ezen esett kárát ő is Horváth Jánosra gyanítja. Mert az olyan színes farkasra az ebek nem ugatnak ; még ha látják is, fel nem kelnek helyükről, de a valóságos farkasra reá támadnak ; és így ebbíil is megtudhatni az olyan farkast.

Octuagesima septima Anna Csizmazia, conthoralis praescripti spani Ádámi Madarász : A múlt őszszel történt, hogy a fatens a bábával bizonyos kúton összeakadtak, mivel akkor Praicz Mihályt fürösztötte, párolta, azért beszédbe eredve tudakozta, hogy gyógyulé ? És azt felelte: Isten választ dolgában, mert ha a torka vérit kivették a boszorkányok és víznek eresztették, sohasem lesz szóló, sem meg nem gyógyul ; de a vérit, ha földbe tették, utóbb reá akadhatnak, s ha azon helyen nem maradna, elfordulna, akkor megtér a szava. A férje Madarász Ádám miként járt, hogy fekvő ágyból Czenkre ragadtatott elméjében, miképpen itattato tt, úgy tartja a tanú, hogy a szerént megvallotta. Akkori vérhagytától fogva nehéz betegségbe szenvedett, melyben mindétig Németh K atát szemtülszembe is okozta, fenyegette is, hogy megereszszen.

Octuagesima octava fatens Anna K ú ti: Ügy értette maga juhászátul

és annak barátitul, hogy Horváth János farkas képében is járt. Ezzel és egyebekkel, hogy Horváth János a mezőn összeszólalkodott úgy hallotta és akkorta azon juhászoknak a juhaiba egy éjszaka mindenféle kár esett, holott az udvaron háltak a juhok. A farkas egynéhányat megmart, egynek a többi közt a beleit kidöntötte. Hogy Horváth János maga lett volna azon farkas ; mert az ebek sem ugattak tudálékos létére ; mind pedig, hogy a kiket fenyegetett, hamar kár érte, de így is ezenkívül, hogy kártevő farkas képében járó híre m egvolt: mind azért ez juhászok is, Horváth Jánost okozták.

Octuagesima nona fatens Anna Orbán relicta Joannis

6 8 0

GYÖRMEGYE, 1 7 5 8 .

Kótan : A fatens asszony férje ezelőtt mintegy 10 esztendővel halt meg. Midőn éjszaka az nra életében együtt háltak volna, az ura nagy lövést hallott, holott ember senki sem volt velek a házban. Reggelre midőn felkeltek, a tanú jobbik lábát nem bírta és annyira megromlott, valameddig bizonyos orvos nem gyógyította, addig nem is járhatott rajta. Melyért az ura mindjárt azon szomszédságokban lakó, s akkor haragot tartó Németh K atát, ezen híres tudós bábát okozta. A lövésnek feketés jele, a golyóbisnak ütő helye a tanúnak sarkán eléggé megtetszett. A férje látván e boszorkányos tudományból lett nyavalyát, kocsira ültek és akkorta Gyenőben levő híres tudós orvos-asszonyhoz mentek, a ki a gyógyítást nagynehezen elvállalta és azt mondotta : a ki ezt cselekedte, minden nap látjátok. Tovább ereszkedvén a beszédbe, kérte a tanú azon orvost szép szóval is, hogy nevezze meg, ki lehet az a tudálékos, a ki ezt cselekedte. És azt felelte : nem nevezem meg, — úgymond — mert kimondanád, hanem vigyázz reá, mihelyt innen haza mész, legelsőbben az megy a házadba, a ki ezt cselekedte rajtad, azt fogja kérdezni, ha gyógyultál-e, vagy sem ?

.....

Nonagesima secunda fatens Elisabetha T ó th : Németh Kata bába, hogy boszorkány légyen, azt a tanú is bizonyítja.

Elmúlt két esztendeje, egy gyermeke lett hirtelenséggel, a ködökét maga metszette el, más nem vala segítsége. Későn érkezett Németh Kata bába, még is ezért a tanút igen dorgálta és hogy szegénysége m iatt akaratja szerint nem ta rthatta meg, azon igen bosszankodott.

Azért is, hogy az ágya fejébe egy üveg pálinka volt, felettébbül nem kínálta, neheztelve elment. A tanú szükségére kim ent; ülőhelyébe nagy forgó szél ment éppen melléje, abban benne ült Németh Kata bába harmadmagával. Németh Kata a tanút megszólította, hogy a kertbe mit keres, nem jó gyermekágyasnak a kertbe m enni; és így látván szemtülszembe szólott. Ezen elrémülve a tanú, fölkele azon helybül, igen nagy rázás érte, úgy tartja, hogy nem is a maga lábán ment oly hirtelen, hanem ragadtato tt a kamara ajtóig, addig a fejkötője elmarada. Azon helyen Isten jutott eszébe, említvén, maga marada. Onnan a szobába bébailaga, a ház, a falak, az ágy teli volt boszorkányokkal, mind asszonyoknak lenni látta. De azokat, sem a bábával a forgó szélben ülőket nem ismerhette. Ágyában a tanú, hogy ledült, igen kínzották, rázták, úgy annyira, hogy fektében jó akarói alig tarthatták. Akkor, a mint képzi, azon kínzásba az **') L é n y e g te le n v a llo m á s.**

GYŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

elméje is megváltozott. Vele lévők is ezt a kínzás megszűnése után beszéllették. Azon gyötrésben a boszorkányok közt jelen vala a bába, őtet az ágyának mind a két szélén lenni látta, pökdöste. Utóbb akkor mondotta is : te ettél meg, egynéhány asszony hallatára, kik ezen szerencsétlen látáson jelen voltak.

Ügy tetszett, úgyannyira elméjén nem lett volna akkor, mint már említette. A mit maga szenvedett és látott, azt mások nem látták ; mindazonáltal ő érezte, jól jut eszébe szenvedése, mind pedig a lett dolog látása.

.....• • • *)

Nonagesima octava Anna Szabó Stephani Kúti conthoralis : Már jó ideje, hogy ennek előtte, de nem régiben, a tanú szombat napon Pápán vala, a hol is a sokszor említett Németh Kata bábának, ez előtt Vaszaron is tartózkodó híres tudós társa, most Pápán kolduló Lutor Kata a tanút arra kérte, hogy ő mondaná meg a megfogattatott bába leányának és izenje meg az anyjának, hogy valameddig az Ugodi Vöröst eleibe az anyjának szemre nem viszik, addig semmit se valljon, mert ha szembe vinnék és reá vallana, azon helyben fejében lűne, azután a bába is oda lesz, nem szabadul meg. Mindezekre nézve tanú is boszorkánynak tartja lenni.

Super quibus praesentes nostras extradedimus et subscripsimus

litteras testimoniales.

Vaszar, die 11. mensis Augusti Anno 1759.

Michael Szabassy inclyti comitatus Weszpremiensis jurassor.

Pranciscus Tengedi j urassor.

Németh Kata bábának tortura nélküli vallatása. (Benignum examen.) Anno 1759. die 9-na mensis Octobris in libera regiaquo civitate Jaurinensi praesens benignum examen erga subinser-tam delinquentem, in possessione Vaszar, comitatui Weszpremiensi adjacente et ad episcopatum Jaurinensem pertinente, interceptam et huc Jaurinum ad carceres episcopales majoris securitatis causa adductam, per nos infrascriptos peracta est ordine sequenti.

Primo : Kinek hínak ? hány esztendős ? hová való vagy és micsoda hiten vagy ?

Németh Katának hínak, néhai Molnár Istvánnak özvegye vagyok, mintegy hetven esztendős. Csikvándon, ezen tekintetes nemes Győr vármegyében születtem e világra és ott voltam először férjnél Szabó Istvánnál, ki is megholt, azután említett vaszari Molnár Istvánnál; pápista vagyok.

') L é n y e g te le n ta n ú v a llo m á s.

Secundo : Vannak-e gyermekeid ? hol laknak, miképpen élnek ?

Első férjemtlil két gyermekem volt, mind a kettő megholt. Második uramtul hét gyermekeim vannak, ketteje ő

felsége hadi szolgálat] ába vagyon, idehaza pedig vaszari helységben három feleséges fiaim vannak és két leányim, egyik hajadon, másik kurucz ***(sic!),*** másképp Körmendi Istvánnál vagyon férjnél.

Tertio : Hol fogtak meg és miért ? mond el az okot.

Vaszaron, nemes Veszprém vármegyében, ezen győri püspökséghez tartozandó helységben fogtak meg, azért, hogy én bábaasszony lévén, vaszari helységben sokat jártam-keltem és így reám fogták, hogy én boszorkány volnék, de én bizony legkisebben sem érzem

magam bűnösnek.

Q uarto: Üztél-e boszorkányságot, hány esztendőtől fogvást és ördönges tudományokkal minemű öreg és ifjú embereket vesztettél és némelyeket ismét gyógyítottál Vaszaron, vagy más egyéb helységekben. Ügy hasonlóképpen kinek ?

mennyi ? és minemű marháját és mi móddal vesztetted meg ?

valid meg igazán.

Conformiter ad praecedens punctum, hogy legkisebb boszorkányságot nem űzött, se öreget, se fiatalt, nem embert sem marhát meg nem vesztett, se nem fenyegetett soha senkit, nem is tud az olyatén mesterséghez.

Q uinto: Magát az uradat miképp vesztetted és másvilágra küldötted ennek előtte 20 esztendővel ?

Én bizony nem vesztettem, mert az Isten tudja, egyszer a malomba, — mert molnár volt — mi esett rajta, se nem szólhatott, se nem járhatott, 14 esztendeig sínlődött abban a nyavalyában és úgy halt meg.

Sexto : vaszari Haragos Istvánnak gyermekeit miért vesztetted meg ?

Nem tudom, ha volt-e gyermeke Haragos Istvánnak, nem hogy megvesztettem volna.

Septimo : Igaz-e, hogy vaszari Bella Istvánnak gyermekeit azért vesztetted meg halálra, hogy a malombiróságában két köböl búzát kértél tőle, ő pedig csak egy köblöt adott.

Láttam a megvesztett gyermekeit Bella Istvánnak, de nem az én dolgom. Nem is kértem soha két köböl búzát tőle.

Octavo : Jut-e eszedbe az is, hogy a midőn vaszari Kúti Mihálynak nénje férjhez ment és a mely ember elvette, te is annak akartad a leányodat adni, de mivel el nem vette, úgy megvesztetted, hogy sem élő, sem haló nem volt. És ugyanakkor Pichler György tiszttartónak kemény, parancsolatjából meg isˆgyógyítottad, az általa meghagyott napra.

GY ŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

Ez sem volt az én dolgom, hanem valami Kókai nevű, másképp hegedűs ember, az kötötte meg Kúti Mihálynak sógorát, Szeness Györgyöt és azon hegedűs eresztette meg azon kötést, de nem én. Igaz, hogy engemet vádoltak bé Pichler György tiszttartónak és hagyott is nékem terminus napot a megeresztésre, oly formán, ha az én dolgom, de mivel az én dolgom nem volt, én meg sem eresztettem, nem is tudok hozzá.

Nono : Hát azt tudod-é ? mikor ennek előtte mintegy hét esztendőkkel vaszari Mészáros Pál menyecske leányának, akkor gyermekágyban lévén, estve, midőn a gyertyát eloltották és mindnyájan lefeküdtek : akkor te, — noha ott a háznál nem voltál — mégis boszorkányi mesterséged által az egyik csöcse gombját elcsípted és azután kezeiddel megnyomván, ördengi mesterséggel ismét helyre hoztad.

Igaz, hogy ezen menyecske panaszkodott, hogy a csöcse gombját elcsípték és az is igaz, hogy én megnyomogattam, de nem orvosoltam, mert nem én vesztettem meg. Igaz az is, hogy mindjárt helyre állott a csöcse, de ha az én nyomo-gatásom után-e vagy sem, azt nem tudom.

Decimo : Ki volt akkor jelen a gyimóthi orvosnál, mikor az megvesztett néhai uradat oda hoztad gyógyítani, a midőn tudniillik az orvos szemedbe mondta ezen szó k at: minek hoztad ide, mikor magad etted meg !

Nem vittem Gyimótra ; hanem Tornára, Ugodba és Ro-mándra tekintetes nemes Veszprém vármegyében levő falukba vittem az uramat gyógyítani. Az ugodi orvosokat egyikét Vörös Jánosnak, másikát Bellámnak hítták, ez meghalt, hanem Vörös János él, a tornai és romándi orvosoknak nevét nem tudom és így nem igaz, hogy a gyimóthi orvos ezen punctumban foglalt szókat mondotta volna nékem szemembe.

Undecimo:

Tudod-e, midőn vaszari Nagy Jánosnak

György fiad adóssá lett és azután bírói hatalommal meg köllete tt rajta venni az adósságot, nemde, te ezért megharagudván, egyik tehenit Nagy Jánosnak megvesztetted úgy, hogy szemlátomást fogyott és csakhamar megdöglött. Micsoda mesterséggel vitted ezt végbe.

Semmit sem tudok e dolog felől, nem is volt az én dolgom.

Duodecimo : Ügy van-é, hogy itten miúlta már árestom-ban vagy, vaszari Elő Györgynek azt mondottad : miért nem fogják meg Komár Istvánnét a Dórit, mikor az nagyobb boszorkány ! Micsoda boszorkányságát tudod ennek a Komár Istvánnénak, valid meg.

Nem is láttam Élő Györgyöt, hanem Kass Katátul hallottam, hogy a napát Komár Istvánnét megfogják. És így magának Komár Istvánnak mondottam : úgy hallom, hogy

a ki end feleségit is megfogják, mert mikor Praiczot megfürösztötték, odament téfölt kérni.

Decimo te rtio : Igaz-e az is, hogy a midőn vaszari Madarászná tőled kérdezte, ha gyógyul-e már Praicz Mihály, akkor azt felelted : Isten választ dolgában, mert ha a torka vérit kivették a boszorkányok és víznek eresztették, sohasem lesz szóló, se meg nem gyógyul; de ha a vérit földbe tették, megtér a szava. Mindezeket miokra nézve mondhattad ? Hol tanultad ezen mesterségeket ?

Ezen dologban semmit sem tudok, nem is mondottam ezen szókat Madarásznának.

Decimo quarto : H át magát Madarász Ádámot miképp vesztetted meg ?

Sem vesztettem, sem gyógyítottam Madarász Ádámot,.

hanem az igaz, hogy tiszta vajjal kentem a gyomrát, de miért gyógyult, nem tudom.

Decimo quinto : Végh Mihálynak feleségivei Tóth örzsé-vel, gyermekágyában több ízben minémű boszorkányságokat követtél el, valid meg rendszerint.

Legkissebb boszorkányságot el nem követtem Tóth örzsé-vel és az egész előmbe olvasott vallásáról Tóth örzsének semmit sem tudok, se legkissebben részes nem vagyok.

Decimo sexto : vaszari öreg Praicz Istvánt Zsedényi Jánosnak kis gyermekit, annak egyik tehenit, Ház Györgyöt és annak

gyermekágyas feleségit, Kass Mihálynak fiát és Ház, Mihály özvegyének Horváth Évának fiacskáját, te ölted-é meg boszorkányos nyavalya eresztéssel és minemű mesterséggel ?

Mindezen elől számlált embereknek megvesztésekrül és az által te tt halálokrul legkisebbet sem tudok.

Decimo septim o: vaszari lakosokat, úgym int: Hérics Jánosnak feleségét, Takács Jakabnak feleségét, Németh Mihályt még gyermekkorában, Szeles Pétert ifjúságában, Pető Mártonnak leányát, Sándor Ferenczet, Bosos István feleségét, Sári Mártonnak fiát, Kovács Imrének gyermekét, Mészáros István feleségét, Szabó Ferencznek feleségét, Kovács György nevű takács embernek fiát és leányát, Benke Mihályt, Madarász Ádámot és annak leányát, Molnár Györgyöt, Nagy Jánosnak leányát, Kőtár Jánosnak feleségét te vesztetted meg boszorkányságoddal, úgy, hogy a kik téged orvoslásra kértek : azokat megorvosoltad ; némelyek pedig mai napig is azon boszorkányos nyavalyákban, melyeket reájok eresztettél, sínlődnek.

Ezekről sem vagyok tudós ; senkit sem vesztettem, se nem gyógyítottam senkit.

Decimo octavo : Hát itt veled együtt tömlöczben Hor-

váth Jánost ismered-e ? Minemű boszorkányságot tud és ha voltál-e szövetségben vele ?

Minthogy ezen Horváth Jánosnak fia az én leányomat vette el házastársnak, következőképpen nászom, azért így ismerem, de legkissebb boszorkányságát sem tudom, sem rossz szövetségben vele nem voltam.

Decimo nono : Ismered-é Pápán mostanság kolduló Lutor K atát ? Mit izent te néked ezen Lutor Kata, mióta már tömlöczben vagy, s nemde egyik boszorkányos társad ?

Annyiból ismerem Lutor K atát, hogy Yaszaron is lakott és ott is koldult, de valamint, hogy ennek boszorkányságáról legkissebbet sem tudok, úgy társa sem voltam legkissebb részben is.

Vigesimo : Minémű boszorkányos eszközeid vannak házadnál,

avagy a ládában ?

Méhanyafű volt ládámban, szentölt tömjén és szentölt viasz.

Vigesimo primo : Mire valók ezek ?

Csak arra valók, hogy minden ember szokott ilyet tartani.

Vigesimo secundo : Hát az méhanyafű mire való, gyógyítottál-e vele valakit ?

Magamat kötöttem olykor a méhanya fűvel azon nyavalya ellen, mást senkit sem gyógyítottam.

Vigesimo tertio : Mibül áll az méhanya fű ?

Csupán ötujjú fűből álló, semmi egyéb sincs benne ; ez a fű igen jó a méhanya ellen.

Vigesimo quarto : Hát más szerszám, avagy kenyetség *(sic!)* nincs-e a ládában?

Más legkissebb szerszám sincs a ládában.

Post haec instrumenta in cista delinquentis reperta, eidem exposita sunt cum interrogatoriis sequentibus.

Vigesimo quinto : Micsoda füstölő ez, melyet ebben a kék zacskóban tartottál ?

Boldogasszonybul hozta a menyem Molnár Pálné, Vaszaron lakozó, ennek előtte mintegy három esztendővel.

Vigesimo sexto : Hát az a kő, mely hasonlóképpen az ládában találkozott, micsoda és miről való kő ?

Néhai meghalt uramnak beretva köve, azért tartottam a ládámban, mivel elégszer beretváltam a fiaimat.

Vigesimo septimo : Ezen két darab viasz gyertyák és egy gömbölyű darab viasz, mire valók ?

Ez mind szentölt viasz, csupán füstölni való.

Vigesimo octavo : Micsoda nyavalyáktul való viaszok ezek, s kit gyógyítottál vele ?

GYÖRMEGYE, 1 7 5 8 .

Csak magamat füstöltem vele, midőn az csúr járt.

Vigesimo nono : H át ez az barna szer, a mit itt látsz,, micsoda szer és miből álló legyen ?

Ez csak olyan sonkolyviasz ; mikor a gyermekeim ostort fontak, azon szokták az ostort átal húzni.

Tricesimo : H át te ilyen formán mindenekben ártatlan vagy ?

Olyan ártatlan, mint a mai született gyermek.

Porro corpore annotatae delinquentis obstetricis jnxta usum receptum praxim per carnificem inspecto, et eo (quod infra manum sinistram signum aliquot ceruleum, in flexione autem dexteri genus suissuram habeat) relato existente, praedicta delinquens ad sequentia puncta interrogata e x s titit: Tricesimo primo : Micsoda kékes jel az, mely az bal hónod alatt, az hóhér által találtatott.

Jelen való esztendőben alattam, még tavaszkor elfordulván az lajtorja az hébül *(sic !)* leestem, akkor sebesedett meg. És mégis gyógyítottam nadár *(sicj)* gyökérrel, ezt tudja vaszari Szűcs Istvánné komámasszony.

Tricesimo tertio : H át az jobbik lábodnak térd alatt valb hajlásában hátul, minémű metszés látszik ?

Nem tudom, micsoda metszés volna, avagy micsoda seb lett volna valaha rajta.

Georgius Kajdócsi fiscalis episcopalis.

L. S.

Stephanus Kupriczi inclyti dominii episcopalis provisor.

L. S.

Coram me : Francisco Somogyi inclyti comitatus Jaurinensis tabulae judiciariae assessore.

L. S.

Coram me Joanne Németh inclyti comitatus jurassore.

L. S.

Horváth Jánosnak tortura nélküli vallatása.

Anno 1759 die 10-ma mensis Octobris Jaurini praesens benignum examen erga subinsertum delinquentem in possessione Vaszar inclyto comitatui Weszpremiensi, adjacente et ad episcopatum Jaurinum pertinente interceptum, hucque Jaurinum ad carceres episcopatus majoris custodiae causa adductum, per nos infrascriptos peractum est ordine sequenti : Primo : Kinek hínak ? hány esztendős, hová való vagy és micsoda hiten való vagy ?

Horváth Jánosnak hínak, circa 55 esztendős, pápista

vagyok, Gyimóthon nemes Weszprém vármegyében születtem.

Secundo : Anyád, apád élnek-e ? magad feleséges vagy-e gyermekeid vannak-e, hol, miképp élnek ? Te is ifjúságodtól fogva hol szolgáltál és miképp tápláltad magadat, feleségedet és gyermekeidet ?

Sem apám, sem anyám. Mintegy 30 éve Vaszarra házasodtam, azúta mindenkor ott pásztorkodtam, feleségem él még, gyermekeim négyen vannak, egy házas fiam és három leányom.

Tertio : Hol fogtak el ? mi okra ? mond el az okát.

Vaszaron fogtak meg, csak gyanúságból, mintha én olyan marha és embervesztő volnék, holott olyan bűntelen vagyok,, mint a mai született gyermek.

Q uarto: Üztél-e boszorkányságot, minémű embereket és marhákat, hol, mi módon vesztettél meg ?

r Legkissebb boszorkányságot sem űztem ; sem embert, sem marhát nem vesztettem ; nem is tudok hozzá.

Q uinto: Ismered-é az itten tömlöczben lévő Németh K a tá t: Vaszar helységnek bábáját, minemű boszorkányságát tudod ennek és minemű gonosz szövetségben voltál vele ?

Jól ismerem, de annak is legkisebb boszorkányságát sem tudom, sem olyan gonosz szövetségben véle nem voltam.

S exto: Ismerted-é néhai, Gyimóthon tekintetes nemes Weszprém vármegyében levő helységben lakozó Gerázó Mártont, tudálékos csordást. És nemde, te ennek tanítványa vagy boszorkányi s más egyéb ördengi tudományokra nézve ?

Gyimóthi Gerázó Mártont csak annyibul ismertem, hogy én is Gyimóthon születtem a világra, de hogy valamely boszorkányságot űzött volna, vagy én tanítványa lettem volna ördengi mesterségiben, abban részes nem vagyok.

Septimo: vaszari Praicz Mihálylyal bizonyos árpabeli kárért, melyet előtted járó marhák mostan esztendőben okoztak, nemde, össze vesztél ? És hogy veréssel fenyegetett Praicz, Mihály, nemde, te is visszafenyegetted mondván : no ezt bizony megbánod. A mint is igaz-é, hogy olyan súlyos nyavalyát boszorkányságod által eresztettél reá ja, hogy egész testi ereitül megfosztatván, mai napig se nem szólhat, se nem dolgozhat. Hol tanultad ezen mesterséget és minémű mesterség legyen ez, valid meg ?

Az én marhám bizony Praicznak kárt nem tett. Igaz, hogy összevesztünk és ekképpen, a mint a kérdés vagyon, fenyítettem, de én bizony meg nem vesztettem, mert nem is tudok hozzá.

Octavo : Nemde, midőn ezen gonosz cselekedetedért

GYORJVIEGYE, 1 7 5 8 .

J

nemes öreg Praicz István, följebb említett Praicz Mihálynak atyja, megakart fogatni vaszari birák által, akkor te eleit venni kivánván, összegyüjtetted az vaszari birákat és azon'

kérted ő k e t: hogy öreg Praicz Istvánt kérjék, hogy tégedet meg ne fogasson, mert utóbb is a fia — úgymint a megvesztett Praicz Mihály — meggyógyul, de nehezen.

Minémü tudományodbul tudtad ezeket megjövendölni és miért tehát nem gyógyult meg ekkoráig Praicz Mihályˆ/

Sőt nemde, öreg Praicz Istvánt te rontottad és vesztetted meg, azért, hogy megakart fogatni, úgy, hogy azon vesztés halála is lett.

Igaz, hogy kértem Praicz Istvánt, de magok mondották a birák, hogy kérjem Praicz uramat, hogy meg ne fogattasson, azt is mondottam, hogy talán úgy is meggyógyul. De nem az én dolgom, sem az ifjú Praicznak, sem az öregnek vesztése.

Nono : Ennek előtte mintegy 12 esztendőkkel, a midőn vaszari Szűcs Jánosnak három ökrei az te saját két boglya szénádhoz dörgölődztek volna, te azt meglátván, nemde fenyegetted azonnal, hogy megbánja. És harmadnapra ördengi mesterséggel az egyik lovát farkas által megöletted ; vagy talán magad farkas képiben ölted meg azon lovat.

Erről semmit sem tudok legkissebbet is.

Decimo : vaszari Takács Mihálynak egy ízben miért mondottad azt, hogy nincs nehezebb, mint mikor egész kenyérben kötél vonatnék által és lajtorja fogra állván, úgy kölletik nyakadban tartanod. Minémü ördengi mesterség lehet ez ?

Nem tudom, ha mondottam-e, avagy nem. Nem is tudom, micsoda mesterség lehetne ez.

Decimo primo : Tavalyi esztendőben Mészáros Józsefiéi kukoriczapásztor lévén, miért mondottad azt neki, hogy ha akarnád és kárt akarnál tenni az ökörpásztornak : mindjárt az egész csorda ott teremne a kukoriczában. Nemde, akkor nehezteltél az ökörpásztorra és talán azért, hogy helyetted pásztornak felállott.

Nem mondottam bizony én ezeket.

Decimo secundo : H át Mészáros Pálnak miért mondottad a z t : fenyegetnek ugyan, de eb féljen tőllök, ha csak nagyobb emberek nem lesznek nálladnál. Ezen beszédet mire értetted ?

Sohase mondottam ezen szókat Mészáros Pálnak.

Decimo tertio : Igaz-e, hogy Rózsás Jánosra egy ízben neheztelvén, fenyegetted és ezen fenyegetés után egyik lova elromlott, úgy, hogy a szája békúcsolódott.

Ez sem igaz, csak rám fogták.

Decimo quarto : Miért mondottad azt egy ízben Szabó Mihálynak, többi titkos beszédek között, hogy — úgymond —

GYŐRMEGYE, 1 7 . 5 8 .

te a pásztor dolgában semminemű pásztor embertül nem félsz, mert abban tudós vagy. Mire értetted ezen tudományt ?

Nem mondottam.

Decimo quinto : Szűcs Pálnak két tehenit miért rontottad meg úgy, hogy egészen elsoványkodtak és az egyikének szája bekulcsolódott.

Reám fogta Szűcs Pál, de nem volt az én dolgom, hanem inkább én igazítottam, akkor Vaszaron, most pediglen Takácsiban lakozó Boross Istvánhoz, a ki is az tehénnek lenyirván a zabját, úgy gyógyult meg.

Decimo sexto : Midőn lópásztor voltál és egy ízben más csordás házánál lévén, téged egy némely ember kiáltott volna,

•egyszer pedig visszárui is úgy mint : pásztor ló ! kiáltott volna ; nemde, azért igen megharagudtál, hogy visszárui kiáltott és ekképpen fenyegetted, Csobák Miklós jelenlétében : nem félsz-e, — úgymond — majd minden marhádat dögölve találod. Micsoda mesterséggel tudod te ezt végbe vinni és hová való, minémü ember volt az, a kit így fenyegettél ?

Errül nem emlékszem, semmit nem tudok.

Decimo septimo : Az te mesterséged volt-e, hogy az midőn vaszari bírák tégedet egyszer pásztorságbul kitettek, azt kit helyedbe pásztornak fogadtak, nagy legény fiával együtt a mezőn és marhák mellett, boszorkányságod által annyira földhöz csaptad, hogy kocsin kölletett őket haza hozni.

Nem csaptam bizony én, nem is tudok ez iránt

semmit.

Decimo octavo : Tudod azt is, hogy ennek előtte negyedik esztendeje Szabó Jánostul gyapjút kértél és hogy azt nem adta, melyet te kívántál, boszuságodban harmadnapra egy végbe öt éjszakán, farkast küldöttéi az juhaira. Nem voltál-e farkas képében azon kártevő és kitül tanultad ezen mesterséget ?

Nem kértem én bizony gyapjút Szabó Jánostul, csak reám kenik ezen dolgot.

Decimo nono: vaszari embereken kívül, minémü más külső embereket vagy marhákat vesztettél meg. Egy szóval, valamennyi ifjúságodtul elkövetett boszorkányságodat és ebben levő társaidat valid meg névszerint.

Legkissebbet sem tudok.

Vigesimo : Az ládádban minémü boszorkányságra való eszközök találtatnak ?

Az én ládámban semmi olyas nincsen.

Post haec instrumenta in cista delinquentis reperta, eidem proposita sunt cum interrogatoriis sequentibus : K O M Á R O M Y I

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

4 4

6 9 0

GYŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

Vigesimo secundo : Minémü két hegyes csontok ezek,, melyek a ládában találtattak ?

Ezek marhacsontok, bocskort fűzni valók. Több szegény embereknél is találtatnak olyan csontok.

Vigesimo secundo : H át ezen két darab szappan mire való ?

Én azon szappant nem tettem a ládámba, nem is tartom magaménak lenni.

Vigesimo tertio : Minémü szíj ez, mely az ládában találtatott.

Csép fejt felkötni vettem ezen szíjjat Pápán, ennek előtte két esztendővel Szíj jártó Ferencztül.

Vigesimo quarto : H át ezen kis ruhában takart kigyó fej mire való ?

Hideglelés ellen való, de én nem tettem a ládámba.

Vigesimo quinto : Ezen összetekert viaszgyertya mire való ?

Föl van szentölve, az én leányom szentölte föl, mikor az gyermekek betegek, akkor az nyakára teszik, de én ezt sem tettem a ládámba.

Vigesimo sexto : Ki adta neked ezen czédulát, melyen írva vagyon: marha dögleletesség ellen való próbált bizonyos orvosság: homines et jumenta salvabis Domine, quoniam misericordia tua magna est, o Deus !

Ennek előtte mintegy 14 esztendőkkel Pápán egy Jesuvita praedikator adta marhadög ellen.

Vigesimo septimo : H át csak semmit sem tudsz, semmit sem vallasz ?

Legkissebbet sem tudok vallani, mert oly ártatlan vagyok, mint a ma született gyermek.

Porro corpore delinquentis more solito per carnificem inspecto, ex eo, quod delinquens sub aure dextera certam oblongam scissuram habeat relato existente, annotatus delinquens interrogatus est ad punctum sequens : Vigesimo octavo : Minémü metszés az, mely jobbik füled alatt, hóhér által találtatott ?

Az csak olyan jel, hogy Vaszaron lakó Hérics Miska feleségemnek bátyja ennek előtte mintegy 15 esztendőkkel borotvával megmetszette, két hétig sebes volt, faggyúval kene-gettem, végre magától meggyógyult volt. Ezen metszést feleségem és Gyurka fiam is látta.

Georgius Kajdocsi fiscalis episcopalis L. S.

Stephanus Kupriczi inclyti dominii episcopalis Jaurinensis provisor. L. S.

GYŐRMEGYE, 1 7 5 8 .

6 9 1

Coram me : Francisco Somogyi inclyti comitatus Jaurinensis tabulae judiciariae assessore. L. S.

Coram me Joanne Szeméthi jurassore. L. S.

C)

A királyi kanczelláriának Németh Kata és Horváth János peréről a királynőhöz intézett jelentése, melyhez királyi jóváhagyás végett csatolja a tíyörmegyéhez intézendő leiratot, melyben illetők szabadon bocsátása rendeltetik.

Clementissima Domina.

Yicecomes comitatus Jaurinensis istbuc demisse repraesentavit : In carceribus dominalibus episcopatus Jaurinensis quendam Joannem Horváth et Catbarinam Németh veluti de crimine magiae suspectos, incaptivatos detineri. Cujus intuitu inquisitionem etiam et benevola eorum submisit.

Cum autem ex his instrumentis nullam prorsus antelati criminis probam, neque indicia crimen idem proximus indicantia, ast meras vulgi suspiciones et infundatos nonnisi plebi vociferationes evenire observet cancellaria regia Hungarico-aulica, ideo accedente benigno Majestatis vestrae Sacratissimae annutu, eorundem dimissionem sua via clementer ordinandum esse demisse arbitrabatur eatenusque sub sperati, conceptum etiam benigni rescripti regii ad comitatum Jaurinensem sonantis, Altissimae Majestatis Vestrae Sacratissimae approbationi perdemisse substernit. Salvo *etc.*

Viennae 14 Decembris 1759.

Pálffi mp.

[placet.]

D)

Győrmegyéhez intézett királyi leirat a boszorkánysággal gyanúsított Németh Kata és Horváth János felmentése és szabadlábra helyezése iránt.

Ex demissa vicecomitis vestri isthuc submissa informatione Majestati nostrae humillime relatum e s t : in possessione Vaszar, Comitatui Weszpremiensi adjacente duas personas, Joannem quippe Horváth et Catharinam Németh jurisdictioni dominali episcopatus Jaurinensis subjectas de crimine magiae suspectas interceptas et ad carceres dicti Episcopatus Ja u rinensis deductas haberi.

Qua in re, quandoquidem ex submissa eatenus inquisitione benevolisque fassionibus indicia et circumstantia ad uberiorem inquisitionem et processum sufficientes non eveniant, ea 4 4 *

6 9 2

d é s ,

propter vobis hisce clementer committimus et mandamus : quatenus apud antelatam jurisdictionem dominalem mox ordinare noveritis, ut praedeclarati captivi ea praevia cum commonitione, ut probam et quietam vitam agant,, mox e carceribus dimittantur.

Gratiam reliquo.

Viennae 14 Decembris 1759.

[Oldaljegyzetkép rávezetve : expediatur. Pálffi. mp.]

(Eredetije Országos Levéltár. Lad. A. Fase. I. No. 3. Lig. 1.)
CDLII.

Dés, 1760.

Balázs Judit és Balázs Borbála ellen Ítélet: hiteles emberekkel mentsék magukat, hogy nem boszorkányok ; ha ezután gyanú merül fel, a probat el nem kerülik.

A perből csak az Ítélet ismeretes, mely a következő :

»A jő ki, hogy midőn gravida lett volna az egyik actrix, u.

m. Ács Jánosné Balás Judit, sok utakon-módokon, úgymint emelésekkel, ugrálásokkal, nehéz kenetésekkel és egyéb babonnás mesterségekkel kívánta nálla levő gyermekét elveszteni, a melyet némely fatensek tulajdon maga szájából hallottak, hogy nem vétek a gyermeket elveszteni, míg lélek nincs benne, a mint ezt véghez is láttato tt vinni, midőn idétlen gyermeke el is lett.« A magistratus tehát kívánja Balás Judittól, hogy nyolcz nap alatt hiteles személyekkel mentse magát, mert különben elitélik.

A másik actrixról Balázs Borbáláról beigazolást nyert, hogy első férjétől való gyermekének egyik karját születésekor

»elszakasztotta, mely m iatt meg is holt volna«. Ennek is mentenie kell magát hiteles személyekkel büntetés terhe mellett.

A mi boszorkányságukat illeti, »ugyancsak nehéz suspicio lévén hozzá jók holmi boszorkányi mesterségek iránt, circumscribál-tatnak, hogy a modo in posterum ha efféle varázslásban, boszorkánységban elegyítenék magokat, csak legkisebben is comperiál-tatnának, a próbát el nem kerülik«.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.)

SZABOLCS VÁRMEGYE, 1 7 6 1 .

CDLIII.

Szabolcs vármegye, 1761.

Andrási Mária oláh asszony ellen az eszlári községi jegyző által véghezvitt tanúkihallgatás, mely a helytartótanácshoz felterjesztetett.

Anno 1761. die 30 Junii in possessione Eszlár peracta magistratu alis inquisitio.

De eo Utrum :

1mo : Esméri-e a tanú Andrási Máriát, ki mostan kállói tekintetes nemes vármegye magistratualis tömlöczében raboskodik ?

2-do : Ha esméri, tudja-é, mért fogathatott meg ?

3tio : Micsoda boszorkányságát tudja a tanú ? vallja meg. Látta-é valami boszorkányi mesterségét, hogy folytato tt ?

Primus testis egregius dominus Michael Hóri, in possessione Eszlár residens, annorum circiter 52, adjuratus examinatus fatetur ad 1-mum : Tanú uram jól esméri Kállóban raboskodó Andrási Máriát és ad 2-dum : hallotta, hogy boszorkányságért fogattatott meg. Ad 3-tium : boszorkányságáról pedig egyebet nem tud, hanem azt hallotta Heritz Imre uram juhász-néjától, hogy az tokaji hegyre elhítta őtet valami fűvekért és ottan szedtek is füveket, haza is hozták ide Eszlárra ; de mit cselekedett vele, mit nem, azt a tanú úr nem tudja.

E mellett tudja és látta azt is, midőn fatens uramat szolgálta az urával együtt, mint juhász, hogy mindenkor borsó szalmából vetett magának ágyat és ezen feküdt a juhok közt férjével együtt, s azt mindenkor, valamikor a fej és egyik gazdától a másikhoz változott, ő is mindenkor magával elvitte.

Sőt azt is tudja tanú úr, hogy ugyan azon borsó szalmát, a melyen egész nyáron a juhok mellett feküdt, esztendejének eltelésivel összeszedte és magával, a hova költözött, azon házhoz vitte. S látta is a tanú uram az ágyában ; melyet is, hogy Eszlárról kivezetett

Madarász uram, mint tiszttartó, akkoron égettetett meg. Azt pedig Vajda Mihálytól hallotta tanú úr, hogy valamely sót csinált össze és Vajda Mihály feleségének adta, hogy adná Vajda Mihálynak, kit is a felesége után maga Vajda Mihály e lv e tt; s látta is a tanú úr a sót, hogy négy csomóba volt kötve egy kendőbe, melyet is a végre adott Vajda Mihálynénak, hogy a férjével Vajda Mihálylyal etesse meg és nem lesz olyan haragos annak utánna.

Secundus testis Michael Vajda, armentarius illustrissimae dominae Kallaianae in possessione Eszlár degens, annorum

circiter 35, adjuratus examinatus fatetur. Ad 1-mum : Jól esméri a deutralis rab asszonyt. Ad 2-dum : Hallotta, hogy boszorkányságnak a gyanújáért fogattatott meg. Ad 3-tium : Hanem azt tudja, hogy a tanú feleségének csinált sót adott, azért, hogy a tanúval etesse meg és nem fog többé reá haragos-kodni.Meg is etette vele a felesége, de nem csak magával, hanem az egész ház cselédivel; de senkinek semmi baja nem volt tőle ; s ugyanazon okon eredett is megfogatása a deutralis asz-szonynak.

Tertia fatens Anna Hegyes consors Joannis Crents, opilio domini perillustris Emerici Heritz, in possessione Eszlar degens, annorum circiter 31. Adjuratus examinatus fatetur. Ad 1-mum : jól esméri a tanú a deutralis rab asszonyt. Ad 2-dum : Ügy hallotta, hogy boszorkányságért fogták meg. Ad 3-tium : A tanú látta szemeivel, hogy egy alkalmatossággal, minthogy a tanúval egy házba lakott a deutralis asszony, hogy este későn a férjével a házból kimenvén, magáról ingvállát levetette és az házba ing váll nélkül jött be egy pusziikba *(sic !),* szorította mellét és elővévén a sulykot, az ingvállát, elkezdvén az asztalnál az ajtóig verte. Kit is a férje látván, megszólította, hogy elég volna már, ne bántaná, mert kilenczszer vagyon már. Annak utánna az ágyát is elővévén egy nagy guzsajjal verte ; s az ágya fejénél, egy egész hagymába ütvén egy fa-nyársot felállította. Mikor mindezeket végbe vitte, lefeküdött a férjével együtt, de mi követé azon cselekedetét, a tanú nem tudja. E mellett azt is tudja, hogy a mely borsó szalmán egész nyáron a juh fejőbe hevert, ugyanazt a tanú házához vitte ágynak magok alá ; noha a tanú más szalmára igazította, hogy hozna uj szalmát a Heritz úr kertjéből; de ő nem ment, hanem csak az borsó szalmát vetette a maga ágyába.

Quarta testis Maria Csűte consors Gabrielis Blaga opilio illustrissimi domini Baronis Bánffi, annorum circiter 17, adjurata examinata fatetur. Ad 1-mum: Esméri a tanú a deutralis rabasszonyt és lakott is vele egy házban, mintegy két hétig, de semmi boszorkányságát nem látta és nem is tudja ; hanem azt tudja, hogy az ő házánál borsó szalmát vetett az ágyába, az pedig az a borsó szalma volt, melyet a szomszédjából elköltözésekor hozott magával.

Per juratum ordinarium notarium

Joannem Pálffi.

(Eredetije Országos Levéltár. Ad Lat. 1. Fasc. 1. No. 3. lig. 8. malefact.)

d é s ,

1 7 6 3 .

6 9 5

CDLIV.

Dés, 1763.

BeJce Györgyné Szabó Judit perli Macskást József né Márton Katát, ki ót boszorkánysággal vádolta.

Felperesnő panasza szerint (1763. szeptember 9.) »diffa-matiókban elegyítette magát az incta az actrix ellen, minden tartózkodás nélkül nyilvánvaló boszorkánynak kiáltván, hogy tehenének tej ét-vaj át ördögi mesterségével elvette volna«.

A vádlottnőt, mivel vádjait beigazolni nem tudta, a hatóság pénzbírságra Ítélte.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDLV.

Dés, 1764.

Szőcs Mártonná Horváth Ilona panasza Szőllősi Mihály ellen, ki ót boszorkánynak nevezte.

Felperesnő panaszában (1764. Januarius 20.) általánosságban csak annyit említ fel, hogy alperes őt különféle alkalmakkor »nyilvánvaló boszorkány«-nak nevezte. ítélet nincs.

(Dés városi jegyzőkönyvből, a városi levéltárban.) CDLVI.

Bihar vármegye, 1766.

Békési Erzsébet Marosi Pálné és fia Marosi Miklós ellen indított boszorkányper iratai.

1. Békési Erzsébet és fia Marosi Miklós ellen foganatosított tanúvallatás Nagyváradon.

Inquisitio magistratualis contra Elisabetham Békéssy oonthoralem Pauli Marosi et Nicolaum Marosi in oppido Várad, die 21-ma Martii 1766 peracta.

De eo utrum :

1mo. Minemű életét, rosszaságát, boszorkányságát, avagy is ördöggel való czimborálkodását tudja, látta, avagy hallotta a tanú Békési Erzsébetnek, úgy nem különben a fiának, Marosi Miklósnak ?

2-0. Kit tud ezen kívül jó tanúnak lenni ?

1-mus testis Michael Sós, Telegdiensis, annorum circiter 20, juratus, examinatus fatetur ad 1-mum : Egy alkalmatossággal én tőlem kért Marosiné, avagy is Békési Erzsébet egy fazekat ; félvén tőle, mondottam néki : bizony nem merek én adni, mert megvernek; arra felelt Marosiné: várj rá Miska, mert ezt megbánod. Azon nap az édes anyám elküldött engemet egy kis vad szöllőért, bogy hozzak valahonnét, azzal megindulván, mentemben nagy zúgással valami szél megütötte a lábamat, azonnal egy kis vér kijött belőle a lábam fején és kicsúcsosodott a húsa. Mezitláb lévén, semminek véltem, vad-szöllőt is hoztam és egész nap dolgoztam ; estve felé pedig ki akarván menni az házbul, hát ki nem mehettem, hanem boton menteni ki. Másnap reggel Marosiné hozzám jővén, mondottam néki : Marosiné, rosszul van az én lábam, de arra sem hallgatott, hanem kénteleníttettem hozzája menni, mondván *

gyógyítsa meg kend a lábam ot, bizony megfűzetek kendnek, melyre Marosiné felelt: én bizony nem gyógyítom addig, míg meg nem fűzetsz. Azon szavaira adtam néki két márjásókat, Marosiné pedig kiment a kertbe, onnét hozott valamely füvet, azzal bekötötte ; annakutánna fáért mentem ; mint a kis újom vastagságai, olyan darab fát vettem ki a lábambul, melynek most is meglátszik az helye, azontúl mindjárt meggyógyult a lábam, de azolta minden esztendőben megszokott újúlni azon a napon, úgy mint csütörtökön és a vadszöllő éréskor, a mikor először rajtam történt, a mint most is megmutathatom ; azon kiríjri-lása pedig a lábamnak három napig tart és nehezen járok rajta, hanem a minémű fűvel gyógyította Marosiné az lába-mot, olyan füvet szoktam énis reá kötni minden

megújulásakor, mely füvet czinadoniának szoktak nevezni, én pedig akkoriban, mikor rosszul lett a lábam, meg nem ütöttem.

Most pedig esztendeje múlt a nyáron Szász Györgynél lak-tomban, találkozván Nagy Mihály Sárával és Kecskeméthi Katával, mondván nékem : Győjék bé kend Mihály mester, Marosiné bizony a fecskefészekben ül és csak olyan, mint egy kis gyermek ; odaérkezvén, hát láttam az ház héja lyukában lévő fecskefészekben ülni Marosinét és szinte oly vén asszonynak láttam, mente is oly kicsiny volt rajta, mintha kicsinységéhez lett volna szabva ; leereszkedvén Marosiné a fészekbül, oly kicsinynek m utatta magát, a mint a fészekben ült, azonnal mindjárt eltűnt, mintha ott sem lett volna. Tudom azt is, hogy ennek előtte négy esztendőkkel a Béhm Ádám uram rétjében marhákat őriztem, Topán lakó Bába Imre is mellettem lévén, hozzánk adván magát Marosi Miklós, két napig ott éhezvén velünk, kért tőlünk egy kis kenyeret, mondván : ha egy kis kenyeret adtok nékem, majd annyi egereket **BIHAR VÁRMEGYE,** 1 7 6 6 .

csinálok és nyulakot, hogy tőlük meg nem maradhattok, mely szavainak mi örülvén, adtunk néki kenyeret, ő pediglen füvet öszvegöngyölgetvén, annyi egereket s nyulakot csinált, hogy miattok meg sem maradhattunk, hanem ijedtünkben mind a ketten azon rétben levő tölgyfára szaladtunk, de oda is a sok egerek félj övének ; félelmünkben kértük Marosi Miklóst, hogy vigye el rólunk az egereket, majd több kenyeret adunk néki, mely Ígéretünkre az egerek rólunk eltávoztanak ; lemenvén a fárul, újra több kenyeret adtunk néki.

2-a testis Sára Nagy, Telegdiensis, annorum circiter 12, jurata examinata fatetur. Telegden lakó Páldi Istvánné a nyáron múlt esztendeje, a midőn sütni akart kenyeret, favágóra szüksége lévén, mondotta a kis fiának : Menj el fiam, hidd elő Marosi Miklóst, hadd vágjon sütni való fát; elmenvén a gyermek, odaérkezett Marosi Miklós, hát még az ajtóban is egy nagy hordó vagyon téve ; azonban néz széjel, hol vannak, az házra is felteként tett a gyermek, az ház héján lyuk lévén, abban pedig fecskefészek, akkor is Marosiné benne ü l t ; a csudalátásra mondotta a gyermek Páldiné fia Ferencz : ejnye veszett m ater; arra felelvén Marosiné: eredj, kurva az anyád ; azzal kimenvén a gyermek az utczára, én velem öszvetalálkozván, mondotta nékem : gyere bé Sára, Marosiné bizony a fecskefészekben ü l ; én azután Tánczos Erzsókot, Kecskeméthi K atát, Sós Mihályt odahívtam, mindnyájan láttuk, hogy a fecskefészekben ült Marosiné

fejér ingben, fekete főkötőben, fekete mente lévén rajta, lógázván a lá b á t; csak egy kicsiny volt, mintegy félesztendős gyermek, azzal eltűnt. Ezen látásunkra lármát tévén Marosiné, kikiáltott az házbul, mondván : mit lármáztok, már az házamban sem maradhatok tőletek; arra én mondottam : gyertek szaladjunk el, mert még az éjjel megteker, azzal el is szaladtunk.

3—

ia testis Elisabetha Tánczos Telegdiensis, annorum circiter 13, jurata et examinata fatetur : Yilágossan tudom, hogy enge met Nagy Sára békiáltott, mondván : hogy Marosiné a fecskefészekben ül, néztem is én többekkel együtt oda menvén, ámbár ők, a mint mondották, jól látták, de én nem láthattam.

4-ta testis Catharina Kecskeméthi Telegdiensis, annorum circiter 12, examinata fatetur : Egy üdőben többekkel együtt Nagy Sára hívására a Marosiné házához mentem, bé lévén az házának ajtaja hordókkal rakva, felteléntettem a padlásra, szemeimmel láttam Marosinét a fecskefészekben, mint egy kis gyermeket ülni, fejér ing lévén rajta, fekete főkötő

a fején, fekete mente a nyakában, lógázván a lábát, én pedig megláttam és elszaladtam.

5-tus testis Andreas Tánczos Telegdiensis, annorum circiter 50, juratus examinatus fassus e s t : Az elmúlt tavaszkor a magam házánál lakott Marosi Pál és a felesége hozzája jővén, őszvezaj dúltak ; akkor hallottam Marosinétul mondani az urának : az is bolond, a ki néked ád ; melyre felelt az ura Marosi Pál : de ha azt tudnák, a mit én tudok te reád, a városban sem hagynának meg lakni, hanem kiűznének.

6-tus testis Andreas Asztalos Telegdiensis, annorum circiter 32, juratus examinatus fatetur : Az elmúlt husvétnak második napján a feleségem ép gyermeket szülvén e világra, alig vevém fel a gyermeket a földrül, azonban Marosiné bejött az házamba, kérvén engemet, hogy lakóul fogadjam bé, én a gyermeket a tűznél melegítvén, mondottam néki : lelkem Marosiné, én kendet bé nem fogadhatom, mert elég lakója vagyon annak, aki fazekas ; akkor Marosiné négy kéz s láb leülvén azon helyre, az hol a feleségem szülte a gyermeket és a maga lábát megfogván, húzogatta; onnét

pedig felkelvén, felém jött és pökdösni kezdett a gyermek szemében ezt mondván : én nem igézem meg, noha ő szép gyermek. Azzal Marosiné elmenvén, a gyermekem mindjárt rosszul kezdett lenni és naponként száradott ugyannyira, hogy most is csak olyan keze s lába, mint egy vékony nádpálcza. Lejövén pedig Szurdoki Gombosné Dobos Istvánnénak gyógyítására, feleségem a gyermeket hozzája vitte, hogy nézné meg, mi baja volna, arra azt kérdezte Gombosné : vagyon-é néktek valakire gyanútok ? felelt a feleségem, hogy nincs; arra Gombosné mondotta : hamis a lelketek, mert Marosinéra vagyon gyanútok és ő rontotta meg is a gyermeketeket ; más meg sem gyógyíthatja, hanem csak Marosiné ; arra a feleségem a gyermeket mindjárt Marosinéra vitte, de Marosiné azonnal mondotta : az is bolond volt, a ki idehozta, az is, a ki ide igazította ; a feleségem pedig Marosinénak nem mondotta, hogy őtet valaki igazította volna hozzája.

7-mus testis Stephanus Szabó Telegdiensis, annorum circiter 50, juratus, examinatus fassus e s t : Hallottam Erdélyi Mihálytul és Keresztesen lakó Szabó Gáspártul, hogy Marosinét kiverték Keresztesről, mert ott meg ett, vagyis megrontott egy embert, a ki holtig is nyomorik. Tudom pedig magamrul, hogy Marosinénál fazekaslegényképpen dolgozván, az edényeket elkészítettem, csak égetni kelletett volna ; fa nem lévén, eleget reménkedtem Marosinénak, hogy fát szerezzen, de nem akarván szerezni, reám megharagudott, gyakorta éjszakáknak üdéjén reám jött, torkomat szorongatván, harapott, kör-mölt úgyannyira, hogy kiáltani sem lehetett tőlle, hanem másodnap az ujja helyeit is megmutogattam másoknak, hogy **BIHAR VÁRMEGYE,** 1 7 6 6 .

mit csinált nékem Marosiné, bizony már megöl, annyit kínoz, azt pedig szájából hallottam Marosinénak, midőn kérdezte Varga Sámueltől, fáj-e még a keze ? ez mondotta, bizony fáj ; arra ismét mondotta Marosiné : de bizony rajtad veszett az. Szodorai Tárnástul a Marosiné vejének szájából hallottam mondani, hogy tulajdon Marosiné ette, a vagyis rontotta meg a feleségét, mert maga az édes leánya mind haláláig azt kiáltotta, hogy az édesanyja ette, a vagyis rontotta meg őtet.

8-vus testis Franciscus Kecskemét hi Telegdiensis annorum circiter 40, juratus examinatus fassus est: Ezelőtt egy alkalmatossággal, mintegy három esztendőkkel világoson hallottam Marosinénak szájából, mondván : ha Marosinénak nem adakoztok, bizony kárát vallj átok. Annak utánna Marosiné kevés idő múlván káposzta léért

hozzám k ü ld ö tt; elunván a sok kérését, nem adtam n ék i; azután következendő éjczakán nem nyughatott a feleségem Marosinétul, mert még ébren lévén, az ágyban személye szerint Marosiné a feleségemre ült, kiáltván a feleségem alatta, mondván : Uram gyújtson gyertyát kend, ihol vagyon Marosiné, mindgyárt m egöl; én pedig világot csinálván, semmit sem láttam, de a feleségem mindenkor azt mondotta, annakutánna is : ihol, ihol, nem látja kend, micsoda férfi kend, hogy meg nem tudja fogni; akkor az én feleségem kapdosván, hogy megtartsa Marosinét nékem, míg oda érkeznék és nem is nyughatott a feleségem egész éjjel Marosinétul, úgyannyira meg is fogdosta Marosiné a feleségemet, hogy a koporsójába is elvitte akkori fogdosásának ujja helyét. Ugyanakkor Marosiné haragjában a gyermekemnek a két kezecskéjét és nyakát kitekerte, a csecstül elidegenítette, hogy harmad egész napokig nem szophatott, hanem csak kínlódott, akkor mondottam a feleségemnek, menj el Marosinéhoz, ha rá vehetnéd szép szóval, hogy Isten után valami jót tenne a gyermekekkel. Elmenvén a feleségem Marosinéhoz, siránkozva reménkedett neki, tegyen jót véle; arra Marosiné kezeit megfogván a gyermeknek húzogatni kezdette, mondván : e kurva az annya, majd nem lesz néki semmi baja. Onnan haza vivén a feleségem a gyermeket, a csecset mindgyárt elvette és a nyaka, kezei hamar meggyógyultak. Ismét a sertéseim valami kárt tévén Marosinénak, újra megharagudott, abban az üdőben pedig a leányomnak a lába sem meg nem ütődött, sem pedig szorulás, vagy rándulás nem esett rajta, mégis akkor nap, vagy más éjczaka nem tudom, megfeketedvén a lába kifakadt és egész esztendeig folyt a vére ; folyamodtam ugyan egy orvoshoz is, máshoz is, de a leányom semmi kötést nem tarthatott r a jta ; arra való nézve Marosinénak 7 0 0

BIHAR VÁRMEGYE,

1 7 6 6 »

reménkedvén, gyógyítsa meg, a mint is adott egy kis iracskát a lábára, aztat reá kötvén, azzal, mintha elvágták volna a fájdalmát, holott addig úgy ordított, mint a fába szorult féreg, azzal való békötése után pedig egy ize a lába ujjának. elszakadván, meggyógyult.

9—

nus testis, Franciscus Nagy Telegdiensis, annorum circiter 18, juratus examinatus fassus e s t : Én az udvarral bé akarván vontatni a szekeret ennekelőtte négy héttel, akkor megszólítván engemet

Marosiné, mondván : Szomszéd, a ki az földemet megtapodta ugyanis szántsa meg, arra én mondottam : igenis megszántom, mert összve verettem a földedet; akkor megharagudván Marosiné reám, azért akkor éjczaka a gazdám pinczéjének felibe mentem feküdni és lefekvén el sem alhattam, mindgyárt láttam személye szerint Marosinét, hogy reám ült és semmiképpen magamrul le nem fordíthattam, hanem ugyannyira megroncsolt, hogy harmad napig kéntelenítettem ott feküdni, a mint hogy a gazdám parancsolatjára is a pincze padlásárul le nem mehettem.

10—

mus testis Emericus Szabó Telegdiensis, annorum

circiter 22, juratus examinatus fatetur : Ennekelőtte én hat esztendőkkel a telegdi határban a Béhm Ádám uram rétjében vágó marhákat őriztem, Sós Mihály pedig ugyanazon az helyen a maga marháját őrizte, a midőn Sós Mihálylyal tüzet ébresztettem volna, tehát Marosi Miklós odajővén közinkbe, megértvén tőlle, hogy egeret tudna csinálni, azonnal én kenyeret, szalonnát adtam néki, csak egeret csináljon. Arra Marosi Miklós kapván a tengeri csutkát elvágja annyira, mint egy egér, annak kóróbul négy lábat csinálván, megszurta a hátulját a tengeri csutkának egy kóróval és leszaladott a gazba, valamint szintén az egér és annak fülei, szemei, farka és szőre mint az mezei egérnek olyan volt. Marosiné felől pedig semmi bizonyost nem tudok mondani. Marosi Miklósnak azon cselekedete egy erdőben volt a Béhm Ádám uram rétjében ; másodszor ugyan a telegdi határban a »poány« névő rétben, a hol egyedül magam voltam Marosi Miklóssal, ott pedig sárbul csinált egérformát, annak füleit, szemeit, farkát kiformálván, lábait kóróbul csinált, megszurta kóróval a hátulját, elszaladott a gazba. Harmadszor pedig »égés« névő rétben, a hol egy oláh legény is jelen volt, kit nem tudok hová lett és hol lakik, akkor Marosi Miklós tölgy és fűzfa levelet összve kötvén fűszállal annyira, mint egy egér, annak is megszűrvén a hátulját, elszaladott a gazba, ennek is fülei, szemei és farka megvoltának, mint más egereknek, szemeimmel láttam.

11—

mus testis

Samuel Varga Telegdiensis, annorum

circiter 19, juratus examinatus fassus est : Az elmúlt tavasz-

szál egy alkalmatossággal hozzám jővén Marosi Miklós panaszolkodván, hogy az anyja eldugja előle a kenyeret, eleget dolgozik pedig néki, hanem ő úgymond, én velem kapálni fog járni, a mint is aratásig nállam lakván Marosi Miklós és kapálni járt velem egész aratásig, hanem egykor pünkösd után csakhamar megfájulván a balkezem feje, azólta mindég nyomorik, nem is dolgozhatom véle és én Marosinéra gyanakszom, hogy ő rontotta meg, mivel haragudott reám, mondván azt, mintha én csaltam volna el a fiát a házától, holott maga jött hozzám. Az elmúlt ősszel ugyan kérdezett enge met Marosiné, ha fáj-e még a kezem ? melyre én feleltem : igenis fáj ; arra ismét Marosiné mondotta : csak úgy marad már az.

Super qua praevio modo per nos peracta inquisitione, exceptisque juratis testium fassionibus, praesentes nostras extradamus litteras testimoniales. Signatum Varadini, anno et die ut supra.

Emericus Balogh

comitatus Bihariensis lib. judex nobilium

m. p. (P. H.)

Emericus Karczagh

eiusdem comitatus jurassor m. p. (P. H.)

A hátlap alsó részén : **Hujus taliter cum authenticatione reductae ad collateralem par est submissum ex Cancellario.**

2. Békés Erzsók ellen boszorkányság gyanúja miatt foganatosított tanúvallatás Váradolasziban.

Anno 1766 die 20-ma mensis Martii in oppido Várad-Olaszi peractum est sequens benevolum examen.

1mo : Kinek hívnak, hova való vagy, hány esztendős, micsoda vallású, micsoda rendbeli ?

Ad primum : Békés Ersóknak hínak, Telegd mezővárossá-bul való vagyok, mintegy 49 esztendős, kálvinista, portio fizető kapás ember felesége vagyok.

2-do : Miért fogattál meg és hol ?

Ad 2-dum : Ugyan Telegd városában fogtak meg azért, hogy reám fogták, hogy boszorkány vagyok.

3tio : Boszorkány vagy-e tehát és van-e szövetséged az ördöggel és micsoda formán vagyon szövetséged ?

Ad 3-tium : Én boszorkány nem vagyok, s az ördöggel is semmi formán nincsen szövetségem.

4to : Micsoda jegyed vagyon az ördögtül és micsoda helyen ?

Ad 4-tum : Nekem semmi pecsétem, vagy jegyem az ördögtül nincsen egyéb, hanem a mint az Isten a testemet teremtette.

5-to : Van-e hát valamely jegy a testeden ?

Ad 5-tum : Nincs egyéb, hanem egy szömölcs vagyon a hasamon, mint egy fél tengeri szem és az velem született.

6to : Boszorkányságoddal kit rontottál meg, nevezd meg és mi

módon és minemű tagját rontottad meg, mond meg?

Ad 6-tum : Boszorkányságommal soha senkit meg nem rontottam, az ilyenben vétkes nem vagyok.

7mo : Gyógyítottál valakit, kit s minémű nyavalyában és miképpen, mond meg ?

Ad 7-műm : Én olyas fekély es nyavalyábul soha sem gyógyítottam senkit, hanem ha valami olyas szomszédom gyermekének, vagy a magam gyermekének kiomlott a feje, azt gyógyítottam ; meg ha valaki megcsömörlött, azt míg a kezemet bírhattam, megszoktam kenni.

8vo : Miképpen gyógyítottad a gyermekek kiomlott fejét ?

Ad 8-vum : Bárányfaggyúból, kék köbül és egy kévés avaszsirbul, vagy hájbul csináltam irat, evvel szoktam gyógyítani és annakelőtte is, hogy megfogtak, valami Újlaki Lázár zsidóné gyermekeinek is csináltam olyan orvosságot; de meggyógyult-e azután, vagy sem, minthogy én csakhamar megfogattattam, nem tudom.

9no : Ismered-e Sós Mihályt s ezt gyógyitottad-e és miképpen ?

Ad 9-num : Sós Mihályt ismérem, de ezt én nem gyógyítottam, egy Istenem, egy lelkem.

10mo : Mikor ültél a fecskefészekben, mi formán és ki látott ott ?

Ad 10-mum: Én a fecskefészekben soha sem ültem, a ki azt én reám mondotta, nem igazán mondotta. Hallottam ugyan, hogy némelyek, úgymint a Páldi fia, a Sós kissebbik fia, Sós Mihálynak az öccse azt költék reám, hogy a fecske fészekben ültem, még ezen szókra el is mentem Sós Mihálynak az anyjához, megbeszéllettem néki, hogy mit hallottam s tudakoztam, ha úgy volna-e, a mint hallottam, de Sósné azt tagadta, mondván, ne higyjem, mert bizony nem való s meg a gyermeket is külön-külön szóllitottam, hogy a lelkeket el ne veszessék, a lelkekre vigyázzanak, de ezek is tagadták, hogy ők azt reám nem mondották, hogy a fecskefészekben láttak volna.

11—

mo : 1765-ik esztendőben megesett husvét ünnepének második napján Asztalos Andrásnak, vagyis Fazekas Andrásnak a gyermekágyban fekvő feleségénél voltál-e, az akkoron született gyermeknek, ki most sinlődik és elszáradott, mit csináltál ?

Ad 11-műm : Igenis voltam Fazekas Andrásnak gyermek ágyban fekvő feleségénél, tartván Fazekas András a tűz előtt az akkoron született gyermekét, láttam azon gyermeket, meg is néztem, de én a gyermeknek semmit sem csináltam, hanem Fazekas Andrásnak a házába kívánkozván lakóul menni, az eránt való kérésemet megmondottam, azzal elmentem és olyankor találtam oda menni, mikor épen a gyermeke meglett.

12—

mo : Valid meg igazán, ne tagadd cselekedetedet: Éczakának idején kiket marczongáltál és fojtogattál és kiknek gyermekeit rontottad meg s azután meggyógyítottad ?

Ad 12-mum : Nincs az ilyenekbe semmi vétkem, tiszta az ilyenektül a lelkem.

13—

tio : Voltál már többször is fogva, miért és miképen szabadultál meg *1*

Ad 13-tium : Ezelőtt, úgy gondolom hét esztendőkkel voltam már itt Váradon fogva ; akkor is azért voltam fogva, hogy reám fogták, hogy boszorkány vagyok, de minden büntetés nélkül megszabadultam.

14t o : Tovább is intetél, valid meg igazán életedben, kiket károsítottál meg gonoszul és miben ?

Ad 14-tum : Én életemben gonoszul sem szőlleit, sem akármely jószágát vagy marháját valakinek meg nem rontottam, ebben nem vádol a lelkem.

Quam praevio modo descriptam benevolam fassionem per nos ab inclita sedria criminali eatenus exmissos fuisse exceptam praesentibus recognoscimus. Signatum V. Olaszi die 20-ma Martii 1766.

Franciscus Budai

comitatus Bihariensis tabulae

judiciariae assessor m. p.

Franciscus Nagy

comitatus Bihariensis ord. judex nobilium m. p.

Emericus Karczagh jurassor m. p.

3. Marosi Miklós ellen foganatosított tanúvallatás Benevolum examen Nicolai Marosi anno die locoque ab infra uberius specificatis peractum.

1mo : Kinek hínak, hová való vagy, hány esztendős, micsoda vallásu, házas-e vagy nyőtelen ?

Ad 1-mum : Marosi Miklós a nevem, telegdi, mintegy 19

esztendős kálvinista, nyőtelen és fazekas mesterségen lévő

vagyok.

2-d o : Miért vagy fogva és hol fogattál meg ?

Ad 2-um : Azért fogtak meg Telegd várossában, mert reám fogták, bogy nyulat csináltam.

3tio : Csináltál-e tehát nyulat és miképen s mibül csináltad ?

Ad 3-tium : Az Ur Isten előtt állok, nem csináltám.

4to : Boszorkány vagy-e és van-e az ördöggel valami szövetséged ? és mi formán vagyon azon szövetséged ?

Ad 4-tum : Nem vagyok ilyen ember, soha az ördöggel szövetségem nem volt, nincsen is.

5to : Micsoda pecséted vagyon az ördögtül és a testednek mely helyén ?

Ad 5-tum : Soha az ilyen pecsétnek hirét sem hallottam, nem hogy pecsétem volna.

6to : Ne tagadd, hogy nyulat és egeret nem csináltál volna, mikor azt mások is látták : vallanád meg azért, kitül tanultad ezt, nem az

anyádtul-e, Békés Ersoktul, miképen tanito tt ez, mond meg ?

Ad 6-tum : Egeret és nyulakat csinálni én sem az anyámtul, sem mástul senkitől nem tanultam, nem is tudok az olyanhoz semmit.

7mo : Valakit életedbe, vagy testébe, vagy marhájába vagy egyéb jószágába nem rontottál-e meg s mi módon cselekedned ezt ?

Ad 7-mum : Ebből a dologbul tiszta vagyok, mint a napfény, soha ilyen dolgokat nem cselekedtem.

8vo : Voltál-e már valaha fogva, miért és hogy szabadultál meg ?

Ad 8-vum : Ezenkívül fogva sem voltam soha.

Hoc quoque benignum examen ut prius penes exmissionem inclitae sedriae criminalis per nos praevio modo peractum esse praesentibus recognoscimus. Signatum V. Olaszi die 20-ma Martii 1766.

Franciscus Budai

comitatus Bihariensis tabulae

judiciariae assessor, m. p.

Franciscus Nagy

comitatus Bihariensis ord. judex

nobilium, m. p.

Emericus Karczagh

jurassor. m. p.

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 6 6 .

7 0 5

4. Cseh Miklósnak, a vármegye ügyészének véleménye Marosi peréről s erre reá jegyezve Baranyi alispánnak is a véleménye, mely a tárgyaláskor Ítéletté emeltetett.

Spectabilis ac Perillustris Domine ord. Vicecomes ! Domine mihi Gratiosissime !

Ex combinatis inquisitionibus contra Elisabetham Békésy, Pauli Marosy conthoralem, una quidem in anno adhuc 1756.

octava Novembris, qua occasione propter similes quasmodo captiva erat circumstantias, alia autem recenter anno hoc 1766. die 21-a Martii peractis, evenire reperio, quod illa dum adhuc in possessionibus SzentImre, Félegyháza, Keresztes, Tamási mansionem suam successivo tempore habuisset, ubique de damnis partim in corpore humano, partim in pecoribus et aliis rebus illatis suspecta, per judices locorum exterminata, in oppidum Telegd devenisset, ubi similiter de talibus actibus quaqua arte patratis divulgata, tum iis, tum vero formalibus suis dictis, ut testis octavus auritus in recentiori inquisitione contentus habet : Ha nékem nem adakoztok, bizony kárát vallj átok, plebem ita deterruisset, ut quidquid ab iis peteret, inviti dare metu cogerentur. Unde incolarum scandalum, incommoditas et facultatum diminutio et malesanae mulieris impostorius vivendi modus conjicitur. Ex his itaque motivis ne et haec et potissimum publico datum scandalum maneat inultum, ac majora ibi patrandi audaciam et occasionem sumat, eandem mulierem aliqua poena animadvertendam et eliminandam, filium tamen pro esculentis mures et lepores (quod adaequate docetur, licet ipse negat) fingentem, adeoque etiam imposture signa praebentem, imputatis pro hoc actu carceris squalioribus alia poena, nisi forte relegationis matris particeps efficiatur, pro hac vice dignum haud censerem. Suam reflexionem dum humillime spectabili dominationi submitterem, una gratiosis favoribus me devovens maneo.

Ejusdem spectabilis dominationis

humillimus et obsequentissimus servus

Nicolaus Cseh m. p.

Várad-Olaszi, die 16-a Maji 1766.

Hátlapján: **Quamquam magiae crimen opinione mea impostoribus his nunquam imputassem, non tamen existimabam, impune ferenda e3se tot scandala, quae ubivis locorum, ubi aliquo tempore morabantur, impostores isti praebuerunt, opinioni introsertae igitur assentitur.**

Sunt artes nocendi, citra omnem magiam. Maritus nequam hujus, mulieris miser, ipse per uxorem propriam semet debilitatum profitetur, mendicando, hic Telegdini victitans (?). Qui in casu, quo uxorem et filium proscribi contingeret, an hic relinquendus sit, vel post conjugem, K O M Á R O M T :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

4 5

7 0 6

BIHAR VÁRMEGYE, 1 7 6 6 .

disponente S. Sede Judiciaria, curru promovendus (pedes enim proficisci nequit) pendebit a pensione S. Sedis Judiciariae. Telegd. 17-o. Maji 1766. Barany or. v. comes.

5. Marosi Pálné Békési Erzsébet kuruzslási és varázslási perének tárgyalása és őt, fiával együtt a megye területéről kitiltó határozat.

Anno 1766, die 26-a Maji, sub sede revisoria captivorum comitatus Bihariensis in oppido Várad-Olaszi continuative celebrata.

Levata est causa.

Egregii Nicolai Cseh, qua praelibati comitatus ordinarii procuratoris fiscalis ut actoris contra et adversus : Elisabetham Békésy, Pauli Marosi conthoralem et Nicolaum Marosi, filium eorundem Telegdienses in vinculis adstantes I. ratione delicti ab infra declarandi mota.

Idem itaque procurator fiscalis privilegiis suis fiscalibus firmiter inhaerendo, actionem suam exponeret sequentibus : Qualiter

nimirum ex inquisitionibus magistratualiter contra hos peractis, una quidem in anno adhuc 1756. octava Novembris, sub A. qua occasione propter similes, quas modo dicta Elisabetha Békésy captiva erat circumstantias, alia autem recenter anno hoc 1766. die 21-a Martii sub. B. productis eveniret, quod illa dum adhuc in possessionibus Szent Imre, Eélegyháza, Keresztes, Tamási, mansionem suam successivo tempore habuisset, ubique, de damnis partim in corpore humano, partim in pecoribus et aliis rebus illatis suspecta, per judices locorum exterminata in oppidum Telegd devenisset, ubi similiter de talibus actibus, quaqua nocendi arte patratis divulgata, tum iis, tum vero formalibus suis dictis, ut testis octavus auritus in inquisitione sub. B. contentus h a b e t: Ha nékem nem adakoztok, bizony kárát vallj átok. Plebem ita deterruisset, ut quidquid ab iis peteret, inviti dare metu cogerentur. Ita et Nicolaus Marossi mures et lepores pro esculentis fingens, per idque etiam signa vestigiorum et imposturae maternae praebent, ejusmodi suspicionibus semet implicaret.

Adeoque taliter vilipenso legum divinarum, humanarumque rigore, miseris incolis plurimas incommoditates, facultatum diminutionem, iterataque ac pubhca scandala praebere et causare, eoque impostorio vivendi modo, alios damnificare nihil pensi duxerint.

Ideo ne haec, et vel maxime publico datum praeattactum scandalum maneat inultum, ac maiora ibi patrandi audacia et occasio praebeatur, cuperet idem procurator fiscalis praenominatam quidem Elisabetham Békéssy, sensu et ad mentem arti. 12. 1723. poena competenti delicto commensuranda cor-

poris afflixiva praevie plectendam, una cum filio suo imputatis in poenam pro hic et nunc ei carceris squaloribus, e medio proborum, et talibus male actis scandalisatorum consequenter ex comitatu hocce proscribendos et relegandos magistratualiter decerni.

Pro invinculatis. Provocatque ad benignum Suae Majestatis Sacratissimae mandatum, conformitate cujus specialiter in negotio hic interventu, petitio eorum venit iam authoritate regia simpliciter absolutorum dimissionem.

A. 1766. die 26-a Maji decurrente sub sedria deliberatum est.

Adstantibus Elisabetha Békéssi et filio ejus, Nicolao Marossi, medio

annexi benigni conscripti regii, a crimine magiae absolutis, in quantum magiae et nocere posse terrorem vulgo incussisset, obque inposturas ejusmodi anno 1757. 14-a Maji Elisabetha Marossi magistratualiter reprehensa ab iis non destitisset, fine praevertendi ulterioris scandali, tam eandem, quam filium ejus Nicolaum Marossi, a gremio comitatus hujus Bihariensis relegari.

Per jur. ord. notar.

J o a n n .....

Külsőleg : **Processus magistratualis contra et adversus Elisabetham Békésy, Pauli Marosi conthoralem et Nicolaum Marosi filium eorundem ratione criminis intus declarati, sub sede captivorum revisoria die 26-a Maji 1766, in oppido Várad-Olaszi. Continuative celebrata suscitatus.**

6. Mária Terézia rendelete, melyben a Marosiné 'per eléje felterjesztett iratait azzal küldi vissza, hogy úgy ő, mint fia szabadon eresztendő : s ha a varázslásnál egyéb bűnt nem követtek el, teljesen felmentendők.

Maria Theresia, Dei gratia Romanorum imperatrix vidua ac Hungáriáé, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Slavoniaeque *etc.* regina apostolica, Archidux Austriae *etc.*

Reverendi, honorabiles, spectabiles ac magnifici, magnifici item egregii et nobiles, fideles nobis dilecti. Relata nobis est demissa informatio vestra circa Elisabetham Békésy Nicolai Marossy consortem et ejus filium Nicolaum Marossy de magia incusatos sub 22-a posteriti mensis Martii horsum (?) transmissae. Cuius intuitu vobis hisce rescribendum ac una committendum esse duximus, quatenus praenominatos inquisitos, si caeteroquin alio ad vindictam judiciariam pertinente crimine non tenerentur, velut nulli, quoad imputatum eisdem magiae crimen fundatae suspicioni obnoxios illico liberos dimitti facere **J) Olvashatatlan aláírás.**

45*

708

(h . n .) 1 7 6 6 .

noveritis. Vobis de reliquo gratia et clementia nostra Caesareo-regia benigne propensae manemus. Datum in archi-ducali civitate nostra Vienna Austriae, die trigesima mensis Aprilis, anno Domini Millesimo Septingentesimo Sexagesimo Sexto.

Maria Theresia.

Comes Franciscus Eszterházy.

Ladislaus Batta. m. p.

Külső czim : **Reverendis, honorabilibus, spectabilibus ac magnificis, magnificis item egregiis et nobilibus n. n. supremo, et vicecomitibus judlium et jurassoribus, ac toti universitati Dnorum praelatorum, baronum magnatum, et nobilium comitatus Bihariensis, fidelibus nobis dilectis Magnovaradini. Ex oíto. P. h.**

(Eredetije Magyar Nemzeti Múzeum. Folio Hung. 973.) CDLVII.

(H. n.) 1766.

Báró Bruckenthal az által, hogy egy Zetelakán lefolyt boszorkányperről jelentést tett, alkalmat adott, hogy a királyné 1766. augustus 7-ikén rendeletet adott ki : miszerint ezután minden boszorkányper végrehajtás előtt a királyi udvarhoz felterjesztendő.

(Georg Schaser : **Denkwürdigkeiten aus dem Leben des Freiherrn Samuel von Bruckenthal. 21. lap.)**

CDLVIII.

Beregmegye, 1766.

Özvegy György Petemé Tóth Erzsébet és Joó Petemé Bajusz Kata ellen foganatosított tanúkihallgatás.

Anno 1766 Die 3. mensis Augusti in possessione Hete peracta est magistratualis inquisitio penes commissionem perillustris ac generosi domini Georgii Bessenyei de eadem, comitatus vice comitis contra Elisabetham Tóth relictam viduam Petri György. De eo Utrum !

l-o : Mostan itten ezen tekintetes nemes Bereg vármegyében Hetében lakozó Tóth Erzsébet György Péterné és az Bajusz Kata J. P.-né minemű életű asszonyok legyenek ?

Boszorkányságot tud-e a tanú reájuk és ha tud, miket és kiket vesztett meg és kiért mondhatja az tanú boszorkányoknak lenni, környül álló beszédekkel mondja meg a tanú.

Prima testis : Maria Muhar consors singari Francisci Horváth

Heteiensis annorum circiter 30, jurata et fassa est, ad

BEREGMEGYE, 1 7 6 6 .

7 0 9

1-mum : Mostan ezen N. Bereg vármegyében Hetiben lakozó Bajusz Kata Joó Péternére ilyen és ezen okokból való boszorkányságot tud ; hogy ennek előtte mintegy három héttel Papp S.-né asszonytól a tanú hazamén vén és fiacskája az oskolánál elibe men vén, vizet kért innya tőle és az tanú Ilyés Ferenczné házához, az holott Bajusz Kata Jó P.-né is lakik, bément és ott Ilyés F.-nétül a fiának innya való vizet kért, melyre Jóné azt felelte : a korsómat a kaszások kivitték, azért nem adhatok.

Bajusz Kata Jó P.-nét a tanú észre se vette, hogy benn légyen a pitvarba, az honnét is azt felelte : bizony a lélek kurva anyja büdös czigánya az én korsómból nem iszik és belőlle nem is tölt, melyre az tanú nekie felelte : Hiszen én tégedet Jó P.-né nem is láttalak és tőled vizet nem is kérek ; melyre ismét mondotta : bizony nem is iszik az én korsómból a lélek kurva az anyja büdös czigánya. Azzal összeveszvén ezen tanú is mondotta nekie : Lélek kurva az anyja vén ördöge, miért szitkozód d ? A tanú haza menvén, más éjszaka gyermeke megbetegedvén felettébb nagy kínba volt és reggel felkelvén, nézi a gyermekét, hát keze lába a gyermeknek felsugorodott, a szemei pedig a fejéréivel egészen felfordultak, vizeleti pedig olyan volt, mint a vízzel összeelegyített mész, melyet a markába ve vén úgy morsálhatta, mint a meszet, ez így történvén, a tanú mondotta az urának : bizony ezt a gyermeket megvesztették.

Kiért az ura kérdezte : talán valakivel veszekedtél te ? Melyre a tanú mondotta : bizony Jó P.-né vei vesztem össze és a dolgot az urának miképpen történt, elő beszélette, melyen az ura nagyon felindult és egy botot a kezébe vött, hogy Jó P.-nét felkeresvén, megverje, ha meggyógyítja a gyermeket,1) de Jó P.-né a dolgot megtudván, a czigány előtt elbújt és így vele a czigány nem lehetett, hanem Fábián uramnak maga földes urának tks nzts Gulácsy Gábor uramnak a dolog felől levelet íratott, még pediglen Gulácsra járt az ura, addig ezen tanú Nagy Gy. uram kapujában Jó P.-névéi össze találkozott, akkor kérte, híván magához ezen szókkal: Gyere el jó Jó P.-né és azt a szegény gyermeket vagy kösd bé, vagy förösztd meg, bizony, ha az ülőmet (?) eladom is, adok egy márjást, melyre felelt : ha el nem hireszteltétek volna, hogy megvesztettem gyermeketeket, elmennék és be is kötném, de mán ha meggyógyulna, azt mondanátok, én vesztettem meg ; azért biz én nem megyek. Ismét

történt annak utánna, hogy Jó P.-né édes anyját, a ki hasonló gyanús személy, vas csinálás vagyis élesztetés végett P. S.-né asszonyom vagy P. János uram fúvó fújni hozzájuk küldötte és akkor azt is kérték, hogy **9 lg /. Va'ós inű'eg kimaradt a »nem« szó.**

kenné meg a gyermeket, azzal a kezével a gyomrát kétször háromszor meg huzétotta és azt mondotta, hogy csömör van benne, csak szedjetek füvet és meggyógyul, ha förösztitek.

Az időtül fogvást a gyermek jobban láttatik lenni, kezei, lábai is kinyúltak, a szeme is helyre fordult. Az is ide tartozik, hogy az, midőn Fábián F. urammal földes urának levelet Íratott, azért ő kigyeimére megharaguván az édesanyja Jó P.-nének György P.-né T. E. is megfenyegette, mondván : tudom, hogy ő írta rám a levelet, baszná meg, de várjon, úgy osztán ezen fenyegetése után harmad nappal az ő kigyelme malacza is, a mely jó kövér volt, a földhöz vervén magát és kínjába a farával felfelé és hátra mászkált, azzal megdöglött: ezen okokra való nézve a tanú a fejére is rá meri tenni kezét és megeskiíszik, hogy Jó P.-né vesztette volt meg az ő gyermekét.

Secundus testis Franciscus Horváth singarus Heteiensis, colonus perillustris ac generosi domini Gabrielis Gulácsy, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur ad 1-mum : Az első tanúnak ezen tanú hites ura lévén és valamint felesége mondotta, hogy Jó P.-névéi miképpen veszett össze, neki is akkoron, hogy gyermeke nyomorúságában volt, a szerint mondotta és ezen tanú azon megindulván, haragudott és egy botot vévén kezében oly véggel, hogy Jó P.-nét megverje, mivel gyermekének kezét-lábát összehúzta és

szemét is egészlen felfordította, de nem találván, nem verhette m eg; hanem Fábián F. uramhoz menvén földes urának a dolog felől levelet Íratott ; ezeket meghallván Jó P.-né, megijedt és csakhamar akkor P. J. uramnak, vasat csinálván, P, S.-né asszonyomnak pedig vasat élezvén, mint jobbágy asszonyát fúvó fújni György P.-nét cdahaj-tották ; akkoron a tanú mondotta nekie : Nagyanyó, Isten engem úgy segélyjen, magam hordok rád szalmát, megégetlek, ha a gyermekemet meg nem gyógyítjátok. Azzal Gy. P.-né a lábát-kezét megdörgölte, ezt mondván (salva venia) : lesz szar semmi baja, még

a leányomat is elijesztvén bujdosóvá tettétek. Hogy pedig a földes úr nekie levelet írt, azért földes urra is megharaguván, meg fenyegette, m ondván: Várjon földes uram, mert egy esztendő múlva is megemlegeti azt : harmadnapra egy jó egészséges malacza szemek látta, farral előre ugrálván a hátán is viczkándozott kínjában, azzal megdöglött. Ugyanazon időben ezen tanú földes ura dolgán lévén, történt, hogy egy éjczaka, a midőn egy cseppet sem aludt volna, Joó P.-né reája ment, a kit is tulajdonkép szemivei látott és félkezével mán meg is fogta volt, de még más kezével hozzá kapott, addig kezéből is eltűnt. Ezen okokra BEREGMEGYE, **1 7 6 6 .**

7 1 1

való nézve kezét mindkettőre rá meri tenni és esküdni, hogy valóságos boszorkány.

Tertius testis Franciscus Szalay Fejércseiensis, annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur ad 1-mum : Fatens ő

kgime a dolgot ekképen adja elő, hogy felesége gyermek ágyban annyira megromlott vala, hogy esztendeig sínlett és ezen sok nyomoruságiban sokféle asszonyokat és orvosokat kerített, utoljára Szatmárról egy asszonyt hozott, mely asz-szony ő kglmének az után, az midőn mentek volna, azt mondotta : Hiában fut, fárad, kőt kigyelmed, mert kigyelmed feleségét senki meg nem gyógyítja, hanem csak az, a ki tö tt neki. Az idő alatt pedig, míg tanú Szatmárra járt, addig Dem-jény F.-nétül az feleségének azt üzente György P.-né, hogy nádfiókat szedessen és förödőt abból főzessen, mely fog használni, melyet végben vittek és használt is ; ezen jó akaratját az tanú, hogy megmutassa hozzá itt Hetében, mondotta : Jó Gy. P.-né menjen kglmed a feleségemhez és borsót, lencsét fog adni kglmednek, a mint hogy nemsokára által is ment Fejércsére az tanúhoz és ottan egy kosár lencsét és borsót adott is a tanú felesége neki, de a mellé szilvát is kért volna, azt pedig eltagadták, hogy nincsen ; azzal a kis gyermeke a bölcsőben feküve aludott, hozzá ment és kitakargatta, megtapogatván mondotta nekie : Nagy már ez a kis báboka ; azzal haza ment, de még haza sem érhetett, a gyermek álmából felsivalkodott és olyan kínban volt sokáig, úgy mint egész holtig, hogy soha a dereka a párnát sem érte, hanem a feje tetején és a lába sarkán feküdt, a dereka pedig feltekerődött volt, másnap pedig szilvát is küldött nékie a tanú maga leányától oly üzenettel, hogy gyógyítaná meg a gyerm eket; de mielőtt a követ megmondotta volna az üzenetet, már akkor mondotta a követnek Gy. P.-né : Beteg úgy-é a kis baboka ?

melyre a követ mondotta : bizony beteg ; hanem azt üzente apám uram, gyógyítsa meg kigyelmed; de ezzel sem használván az tanú ő kigyelme maga is kérte, e mellett fenyegette is, hogy gyógyítaná meg ; de mindazonáltal meg nem gyógyult, hanem a szörnyű kínjába kellett meghalni : Ez okon vagyon gyanúja reá ja a tanúnak.

Quartus testis nobilis dominus Franciscus Balasy Heteiensis, annorum circiter 48, juratus examinatus fatetur : Ennek előtte három vagy négy esztendőkkel Bajusz K. Jó P.-né édesanyjával T. E. Gy. P.-névéi ossz ve vesztenek vala, akkor szájából hallotta tanú Bajusz Katának, hogy anyja T. E.-nek azt mondotta :

Te nyilvánvaló

boszorkány,

megérdemletted

volna, ha eddig a szél el fújta volna a h am vadat; melyre az anya T. E. visszafelelt: Te nagyobb boszorkány vagy én 7 1 2

nálam, te is megérdemlenéd, ha megégetnének. Egykoron pediglen az is történt, hogy néhai P. S. uramnak egy sárga lova megdöglék, az mintegy esztendeig hallgatásban v o lt; történt pediglen, hogy az idő alatt P. S. uramnak beadták, hogy T.

E. Gy. P.-né nyargalta volna meg a lovát és abba döglött meg, melyért bevitette ő kigyelme és az tanú szemeláttára keményen megverette és maga is verte ; akkor fel is fogadta tta vele, hogy sem öcsének P. J. uramnak, sem magának semminemű marhájába kárt nem teszen. Ez is ide tartozik, hogy Hetei Pál uramra azért, hogy más bábát állítottak helyébe, megharagudott és úgy hallja a tanú úr ő kegyelme, hogy most halva fekvő 15 esztendős fiát is ő vesztette meg, mely gyermeknek keze-lába összezsugorodott és a tenyere is hátra volt fordulva, Danes G. uramat is hallotta a tanú fijának megvesztése iránt való gyanúságát.

Quintus testis Mich. Joannes Bakó Heteiensis annorum 28, juratus exanúnatus fa te tu r: Ennek előtte mintegy hat vagy hét esztendővel történt a dolog, hogy Tóth E. P.-nének a pénze elveszett és leányának B. K. Jó P.-nére fogta a tanú ő kglme szinte akkor tájban aratni híván, kérdvén tőlle : sok volt-e az a pénz, melyet anyjától ellopott ; felelt,, nem tudja, mert nem lopta és akkor szájából hallotta B. K.-nak, hogy mondotta : nagyobbat tudnék én ő

rája mondani, mert ő

nyargalta meg a P. S. uram sárga lovát, melyet P. S. uram meghallván, meg is kinoztatta érte.

Sextus testis Susanna Nagy, consors nobilis domini Francisci Fábián, annorum circiter 24, jurata examinata ad felicem partum fatetur ad 1-mum : Tegnapi napon tanú ő kigyelme a faluból haza felé jővén és már akkor Danes Gergelyné asz-szonyom az Tóth Erzsébet Gy. P.-né és leánya Bajusz Kata Jó P.-né háza előtt állván az tanú is oda érkezvén, még távolról kezeivel intett ő kigyeimére Danes Gergelyné asszonyom, hogy lassan menne és ne szólana, azzal mondván, hogy menne odébb és ő kigyelme elébb menvén ; azért, hogy már akkor az nevezett asszonyok egymás között veszekedtenek és egymás szemére egymás gonoszságát hányták, akkor a tárni ő

kegyelme is ottan megállapodván, hallgattá, mit beszélnének, hát Gy. P.-né leányának Bajusz Katának azt mondja : Miért cselekedted egymásután ily hirtelen ezeket, ám a D. Gergely lovát is te vesztéd el ! Többet is hallott tanú, hogy mondotta, mondván : Ezt is cselekedted, ezt is, de a tanú jól nem értvén, miről mondotta és miket hányt szemeire, hanem azt hallotta utoljára : Ezt is most te cselekedted, hanem csak üsd főbe már, mert ha kivilágosodik, megfognak. Ez is ide tartozik, hogy férje Fábián Ferencz uram ő kigyelmével az itt BEREGMEGYE, 1 7 6 6 .

7 1 3

lakó czigány levelet Íratott földes urának ellenek, melyért megharaguván, egy jó malaczok a földhöz vervén magát, kínjába nem a fejével ment előre, hanem a farával és azzal megdöglött.

Septimus testis Gregorius Danes, annorum 36 juratus examinatus

fa te tu r:

Az

tanú ő kigyeimének mintegy

15 esztendőben járó fiacskája vagyon, a kinek is lábai megmeredtenek vala, mely felől mások is azt mondották és a tanú ő kigyelme magával is elhitette, hogy megvesztették ; hallván pedig a tanú ő kigyelme, mások is a nevezett Tóth Erzsébetre és leányára Bajusz Katára gyanakodnak, azért elsőben édes anyjának Tóth Erzsébetnek mondotta : Ha Istennek tartod a lelkedet, miért rontottál annyi sok embereket meg, bizony soha az Isten országát miattok nem látod ! Mely szavára ekképen felelt ő kigyeimének : Csak engem tart kigyei med boszorkánynak, pedig nem csak én vagyok a faluban boszorkány, ha engem megégetnek, másat is égetnek meg.

Hasonlóképen más alkalmatossággal a leányának is panaszkodott reájok, hogy minémű károkat vadának miattok és kérte, hogy tovább ne cselekednék, melyre azt felelte : Bizony az én anyám gonosz asszony, régen megérdemlette, hogy megégették volna. Most pediglen történt, hogy az tanú ő

kigyeimének felesége az nevezett asszony fiával valamely kaszálló végett összeháborodtanak és ő kigyeimét a nevezett legény illetlen szókkal illeté, melyet mint urának ezen tanú ő kigyeimének megpanaszlott, azért a tanú ő kigyelme megszidván, mondotta: Lélek kurva az anyja embere felől nem gondoltam, hogy olyan gazember légyen. Meghallván az édes anyja Gy. P.-né megfenyegette a tanú ő kegyelmét, mondván : Várjon kigyelmed, rutul megszidta a fijamat, de megbánja kigyelmed ; mely fenyegetése után negyednapra egy jó elő

hasú tinócskája megdöglött.

Super qua praevio modo per nos collateraliter peracta magistratuali inquisitione praesentes extradandas esse duximus litteras testimoniales. Sig. Anno et die ut supra.

Eranciscus Ilosvay

de eadem

inclyti comitatus de Beregh.

Anno 1767 die 25. Junii in oppido Bereg peracta est sequens magistratualis inquisitio.

7 1 4

BEREGMEGYE, 1 7 6 6 .

De eo Utrum :

1—

o : Mostan itten ezen tks nemes Bereg vármegyében, Hetében lakozó Tóth Erzsébet György Péter özvegye és Bajusz Kata Jó Péter özvegye minemű életű asszonyok legyenek ?

Boszorkányságot tud-e az tanú reájok és ha tud, micsoda okokból tudja és kiket vesztett meg, az miért boszorkánynak mondhatja lenni, környül álló beszédekkel beszélje elől.

2-0 : Kit tud jó tanúnak lenni ?

Primus testis nobilis Paulus Hetei in possessione Hete degens, annorum 46, jur. exanúnatus fa te tu r; ad 1-m : Hallotta tanú ur ő kigyelme néhai Pap Sigmond uram tól: öcsém uram, én midőn Tóth E. György P.-nét Bátyúról elhoztam pórázon, tehát egyszer csak az földhöz csapta magát és olyan lett mint az holt, én is veszem az nádpálczámat, mindaddig vertem, míg el nem fáradtam, mégsem eszmélt, hanem azután az talpát kezdvén verni, úgy fel ugrott erre, mondék úgymond neki : no kóborlani járt a lelked ilyen s ilyen boszorkánya, erre úgym ond: mondá : jaj uram megholtam volt.

Ezek így lévén, minthogy tanú uram az Ecclesianak curatora, néhai szegény Papr; Sigmond uram monda tanú ő kigyeimének : öcsém uram tapasztassa meg Jó Péternével a parochián levő sütő kemencze fenekét. Erre tanú uram az utczán tanál-ván, mondá neki : Hallod-e Jó Péterné, jobb embert nem találunk az parochián levő sütő kemencze feneke megverésére, gyere verd meg ; erre megszaladt és én is utánna szaladván Hetei János uram házának ajtajában elérvén meg-ütögettem. Az verés megesvén, György Péterné mindjárt panaszra ment néhai Pap Sigmond uramhoz és mondá : Hetei Pál uram megverte az leányomat. Erre Papp S. úr

mondá : jól tötte, miért nem fogadsz szót. Akkor monda Papp S. urnák : No uram, ha nem teszel róla, megkeserüli ezen beszédeit.

Szegény P. S. úr, értésemre adván, ismét megfogtam előbb Jó P.-nét, miért fenyegettek engemet ezen szóra, mondá Jó P.-né : Oh édes Hetei P. uram, nem tudok én semmit, hanem tud anyám bizony, mert ő régi bűnben élő asszony, sőt az Pap S. uram sárga lovát is ő nyargalta meg és az Bagi János leánya is az anyja pápaszemét siratja, gyermeket is kettőt vesztett ifjú korában e l ; de hol, én is tülle nem kérdeztem, maga sem mondotta. Ezek így lévén, történt, hogy tiszteletes esperest Komiéi Márton ur visitatióra kijővén és kérdésben vevén, minemű öreg asszony, vagyis bába legyen az helységben, erre én az mint az feljebb Írott hívek voltak, mondék, vagyon egy boszorkány, iigymond, melyen ő kegyelme is megindulván, hogy vagyon az és azonnal maga eleibe hivatván, b é c s , 1 7 6 8 .

7 1 5

mondd : Asszony, emberek azt mondják, boszorkány vagy ; erre mondd : annak hívnak uram, nem szégyellem én azt ; ezekre mindjárt el is tiltotta, hogy az bábái hivatalra ne appli-cáltassák. És egyéb azután nem is hívta, csak a ki félt tülle.

Ezen dolog alkalmas ideig csendességben lévén, mind hallottam együtt másutt, hogy Gy. P.-né haragszik reáni, de én semmit sem gondolván vele, csak abban hagytam, sőt valamennyire meglátott, annyira köszönt, hanem egyszer 15 esztendős fiacskám megbetegedvén, mondd Balogh Mihály uram : Komám uram az vén asszony körül járjon kend, olyan dolgokat hallottam az menyétől, hogy az hajam is borzad bele ; én az ezen beszédre mindjárt az bírót reá küldöttem, hogy az Istenért jüjjön, az gyermekemet vagy förössze, avagy kösse be, erre vissza izent, nem megyek bizony én, mert ő volt az én gyilkosom, sőt magam is reá mentem, de az ajtót bezárván, az házba nem eresztett, hanem csak az ajtó jukán beszélhettem vele és csak azt mondotta sok ígéretimre is : Nem menek bizony én te gvilkos !

Ad 2 : Balogh Mihály uramot és György Istvánnét mondja jó tanúnak lenni.

(Eredetije Bereg vármegye levéltárában. Criminalia 2015. sz. alatt.) CDLIX.

Bécs, 1768.

Mária Teréziának rendelete, Kuhajdék Dorottya boszorkánypere kapcsán, a boszorkányperek beszüntetésére vonatkozólag.

Maria Theresia *etc.*

Serenissime *etc.* Ex hisce copialiter advolutis comitatus Nitriensis litteris uberius intellecturae sunt dilectio et fidelitates vestrae, qualiter *Dorothea Kuhajdek* Martini Sagara uxor, ob suspicionem magiae criminis per sedem dominalem dominii *Csejte,* ad comitem Antonium Erdődy pertinentis, incaptivata sit et in carcere etiamnum detineatur. Quibus nobis demisse relatis, tametsi quidem ex submissa inquisitione criminis magiae praefatae muheri imputatum vere et legitime elicere non possit, cum tamen maleficium et studium ejus nocendi in quibusdam personis, se etiam et secundum propriam oris ejus confessionem tentatum prodiret, unde illam rudi superstitione multum laborare diceretur.

Hinc clementer resolvimus, ut illa non minus in poenam noxa aliis inferri tentatae, quam etiam scopum propriae einen-

dationis, quatenus nempe spiritualibus viris concredita, at erroribus superstitionis per salutarem doctrinam eripienda, in principiis verae christianitatis instrui possit, ultra hactenus perpessos carcerum squalores adhuc per quadrantem anni in carcere detineatur. Noverint proinde dilectio et fidelitates Vestrae in conformitate et ad effectum huius benignae resolutionis nostrae apud antelatum Nitriensem comitatum opportune disponere. *(Betoldva :)* Ac una tam eidem, quam et aliis regni comitatus injungere, ne ejusmodi personae absque praevia sufficienti investigatione ac desuper submittenda nobis circumstantiali informatione subsecutura, benigna resolutione nostra incaptivarent et detinerent. In reliquo *etc.* Datum Viennae Austriae, die 11 Maii, Anno Dni 1768.

A ló l: **Consilio Locumtenenti ex offo.**

(Fogalmazvány : Orsz. Levéltár. Kanczell. osztály. No. 67. ex maj. 1768.) CDLX.

Bees, 1768.

Mária Terézia rendelete a boszorkányperek ügyében.

Maria Theresia *etc.*

Serenissime *etc.* Qualiternam comitatus etiam Soproniensis certam Helenam Kosnyak, aliter Vlasovits Georgii Hajszan consortem et capite praetensae magiae criminis incaptivari, ac ejus intuitu examina peragit, fecerit, ex ejusdem comitatus litteris una cum examinibus hicce in copia advolutis uberius intellecturae sunt dilectio et fidelitates vestrae.

Quia vero ex compluribus jam horsum submissis informationibus observaretur, quod talismodi personae ex nudis omnino et nulli reali fundamento inmixis praesumptionibus et subsumptionibus criminis praetensae magiae arguantur, hocque ex capite incaptiventur, examinentur ac aha etiam inquisitiones contra easdem peragentur, unde facile omnino evenire potest, ac etiam jam saepius evenisse apparet, quod non tantum ipsae ejusmodi personae in suis hac ratione conceptis phantasmatibus et variis idaeis persuasionibusque magis adhuc obfirmentur, verum etiam aliis hominibus ad credulitatem hoc in passu praestandam ansa quasi et occasio ultro suppeditetur.

Ideo quo erroribus his modus aliquis ponatur, Dilectioni et fidelitatibus vestris clementer committendum esse duximus,

quatenus praefato quidem comitatu Soproniensi id, ut praenominatam mulierem praevia ex ratione incaptivatam sine ulteriori detentione liberam dimittat, ac tu tu (?) intimare, ac una tam eidem quam etiam aliis Regni Comitatibus injungere noverint, ut in futurum contra ejusmodi personas ex capite magiae et sortilegii nisi evidentia indicia et proba adessent, processus non instituantur, verum si eo et tales personae de aliis criminibus et debetis accusarentur, cotum tabum criminum et delictorum intuitu praemissis praemittendis contra easdem juxta praescriptum regni legum suo modo procedatur.

In reliquo dilectioni et fidelitatibus vestris gratia et clementia nostra Caesareo Regia benigne et jugiter propensae manemus.

Datum in Archiducab civitate nostra Vienna Austria die 18 Mensis May A. D. 1768.

Maria Theresia m. p.

Comes Georgius Fekete

Josephus Jablanczy

m. p.

m. p.

(Hivatalos másolata Orsz. Levéltár. Ideal malefactor. Ad. Lad. A. Fase.

1. No. 3. lig. 12.)

***Jegyzet.* E királyi leiratnak megfelelő circulare a megyékhez 26.**

Maj. 1768 expediáltatott.

CDLXI.

Vajka. (X V I I I . sz. k. n.)

Bél Mátyás munkájában egy érdekes leírása annak, hogy Vajkán egy alkalommal körülbelül 70 gyanús személyt vetettek vízpróbára s hogy az egyik alámerülő és így ártatlannak tartott személy a hóhér vigyázatlansága miatt megfulladván, a nép lázongani kezdett.1)

»Feminis veneficii dicam magis loci opprobrio scribi certum est. Pauci anni abiere, dum quabeunque indicio *septuaginta* plus minus femellas, corripi, raptarique ad aquae experimentum jusserunt magistratus. Qui tragoediam spectavere ad hinc modum instructum fuisse retulerunt. Deductae ad amnem, qua placidior manat, estque altitudinis prope modum inexpertae, vestem superiorem ponere, induere contra virilia perizomata, ne quid indecore accideret, cogebantur ; tunc manibus pedibusque a tergo ne possent movere artus, religatis longa reste suspensae, e navi in amnem ejiciebantur. Quae suo pondere **q Hegy ez az esemény mikor történt, Bél Mátyás nem jelzi.**

í

7 1 8

VAJK A. (X V III. SZ. K. N .)

subsidere coepit tamquam insontem, adducta, magna celeritate reste aquis eximebant dimittebantque liberam. Contra quae ritu anatum innatabant, neque poterant mergi, damnabantur criminis, luculento demum rogo exurendae. Magnam dici partem bis

experimentis extraxerant, cum lictorum incuria immissa in amnem muliercula ita mersa est, ut nunquam emerserit amplius. Intremuit spectantium multitudo jamque res ad seditionem muliebrem spectabat, cum toto ea scoena dimisso reliquo agmine funesto boc eventu claudi debuit.«

***(Bél Mátyás :* Notitia Hungáriáé *etc.* Tom. II. 288. lap.)**

T A R T A L O M J E G Y Z É K .

O ldat

I. Kassa. 1517. Pásztor Györgyné Margit és Hegedűs Pétemé Anna panaszt emelnek Térjék János ellen, ki őket varázslással vádolta s e miatt őket vízpróbára akarták vetn i. . . .

1

II. H. n. 1562. Melius Juhász Péter tudósítása boszorkányégetésekről

.....

1

III. Kolozsvár. 1565. Grúz Péter magánpanaszos vádja alapján Botzi Klára ellen megtartott tanúkihallgatás, Botzi Klára vallomásai a tortúra előtt és után és ítélet tűzhalálra. . . .

1

IV. Kolozsvár. 1565. Neb János magánpanaszos vádja alapján Gedrud nevű nő ellen megtartott tanúkihallgatás.....

7

V. Kolozsvár. 1565. Grúz Péter magánpanaszos vádja alapján Rusa nevű nő ellen megtartott tanúkihallgatás és Ítélet .....

9

VI. Kolozsvár. 1568. Hagyó Andrásné panaszára, mely szerint őt Barla Demetemé boszorkánynak szidalmazta, tanúkihallgatások mindkét fél részére s ezek alapján Hagyóné ellen ítélet tűzhalálra.....

13

VII. Kolozsvár. 1570. Almás Mihályné felperesnőt Zeybert Albertné boszorkánysággal vádolván, ez ügyben tanúkihallgatás....

15

VIII. Kolozsvár. 1573. Kaskötő Ágoston Fekete Katót boszorkánysággal vádolván, a város bíráinak ítélete ellen a tanácshoz történt fellebbezés után való tanúkihallgatás .....

16

IX. Kolozsvár. 1574. Litteráti Albert és anyósa Barbel Jánosné vádiratának töredéke egy nő ellen, ki Litteratinak házassága előtt gazdasszonya volt .....

2 1

X. Pozsony vidéke. 1574. Bornemisza Péter tudósítása a Pozsony vidékén elégetett boszorkányokról

.....

2 2

XI. Debreczen. 1575. Oláh Ambrusné Dorottya varázslással és ördögi tudománynyal vádoltatván, s kuruzslásait bevallván, eklézsiakövetésre ítéltetett .....

2 2

XII. Debreczen. 1575. Nagy Benedekné Orsolya ellen elégetésről szóló ítélet, mert bebizonyult, hogy másokat rontó-vesztő, méregkeverő

.....

23

XIII. Selmeczbánya. 1581. Egy Borbála nevű asszony holttestének elégetése, ki halálos ágyán bevallotta, hogy boszorkányságot ű z ö t t .....

23

XIV. Kolozsvár. 1582. Igyártó György tanúinak kihallgatása Kassai Borbála ellen, a ki Igyártónak Rengő Anna elleni perében ő ellene tanúskodott.....

23

XV. Kolozsvár. 1583. Igyártó György tanúinak kihallgatása Rengő Annának egy másik tanúja, Erzsébet nevű leány ellen.

26

XVI. Kolozsvár. 1584. A város ügyészeitől boszorkánysággal vádolt Szabó Kató ügyében először a vádhatóság tanúinak

7 2 0

TARTALOMJEGYZÉK.

Olda 1

kihallgatása, azután a Szabó Kató védelmére kihallgatott tanúk. ítélet, mely a terhelő körülmények részletes elősorolása után elégetést határoz..... '..

27

XVII. Kolozsvár. 1584. Sós Jánosné bábaasszony boszorkánysági perének iratai; a vádhatóság és a védelem tanúinak kihallgatása ; a városi bíróság Sósnét felmentő Ítélete és végül a városi tanácsnak ezen felmentést megsemmisítő és elégetést határozó ítélete

.....

36

XVIII. Kolozsvár. 1584. Egy Katalin nevű nő ellen, kit Vargáné anyjának írnak, a vádhatóság részére foganatosított tanúkihallgatás ; a városi bíróság ítélete, hogy hetedmagával esküdjék és mentse magát ; a tanács Ítélete, mely Vargáné anyja elégetését határozza
.....

44

XIX. Kolozsvár. 1584. Boszorkánysággal vádolt Lakatosné ügyének iratai; a vád és védelem tanúinak kihallgatása és elégetést határozó Ítélet
.....

56

XX. Kolozsvár. 1584. Szeles Miklósné boszorkányperének iratai; a vád és védelem tanúinak kihallgatása ; a városi bíróság ítélete, hogy hetedmagával esküdjék meg ; a tanács ezt megváltoztató határozata, mely elégetését rendeli .....

62

XXI. Kolozsvár. 1584. Zöld Ambrusné boszorkányperének iratai ; tanúkihallgatások a vád és védelem részére ; a városi bíróságnak elégetést határozó ítélete .....

6 8

XXII. Kolozsvár. 1588. Kolozsvár vár.osa pénztárosának számadásai boszorkányok kivégzéséről .....

71

XXIII. Komárom. 1589. Végítélet egy boszorkányperben.....

72

XXIV. Kolozsvár. 1591. Veres Andrásné tanúkkal bizonyítja a felperesnek, Varga György özvegyének, kit Bába Katusnak is neveznek, boszorkányságát .....

72

XXV. Kolozsmegye. 1593. Feljegyzés Kolozsvár város számadáskönyvében egy boszorkány elégetésének költségeiről 74

XXVI. Csetnek. 1596. Feljegyzés Csetnek város számadásában egy boszorkányégetésért járó fizetésről.....

74

XXVII. Debreczen. 1599. Utasítások a debreczeni bíró részére Nagy Jánosné és Vandáné boszorkányságának bebizonyítására .....

75

XXVIII. Selmeczbánya. 1604. Tudósítás egy boszorkánysággal gyanúsított nő fogságáról.....

75

X X IX. Szatmár. 1609. Tudósítás egy boszorkány elégetéséről..

75

XX X. Kolozsvár. 1612. Szemétbíró János feleségének és Bakónénak boszorkányperében tanúkihallgatások a vád és védelem részére. ítélet, mely Szemétbírónét arra kötelezi, hogy másodmagával tett esküvel, Bakónét pedig, hogy saját esküjével tisztázza magát
.....

75

XXXI. Medgyes. 1614. Imrefiné Ifjú Kata és Dengeleginé Török Kata periratai.....

82

XXXII. Kolozsvár 1615. Dancz Orsolya boszorkányperének iratai; tanúkihallgatások a vád és védelem részére. ítélet nincs

.....

83

XXXIII. H. n. 1615. Tudósítás több boszorkány elégetéséről, kiket egy leány vallomásai alapján fogtak és ítéltek e l . . . .

8 8

XXXIV. Nyitramegye. 1616. Gál Istvánná, Bocskó Jánosné és Sebestyén Jánosné boszorkányperei; Ítélet tűzhalálra. . . .

8 8

XXXV. Debreczen. 1619. Póka Boldizsárné és Sárvári Istvánná boszorkányperének iratai, és Ítélet, mely Pókánét tűzhalállal

TARTALOMJ EGYZÉK.

7 2 1

bünteti, Sárvárinét pedig arra kötelezi, hogy harmadmagával tisztázó esküt tegyen
.....

8 8

XXXVI. H. n. 1621. Báthory Anna boszorkánypere, kit Bethlen Gábor felesége, Károlyi Zsuzsanna azzal vádolt, hogy .betegeskedését ő okozta

.....

89

XXXVII. Brassó. 1625. Tudósítás két boszorkány elégetéséről

90

XXXVIII. Debreczen.

1626. Portörő János fenyegetéseivel

és gyógyításaival magát gyanússá tévén, heted magával tisztázó eskü tételére utasíttatott, minek megfelelvén, felmentetett

.....

90

XXXIX. Debreczen. 1626. Ormos Erzsébet boszorkánypere és ítélet elégetésre ; mivel azonban terhes volt, javulást fogadó reversális

mellett kegyelmet nyert.....

91

XL. Komárommegye. 1627. Chepi András, Kun Kata és Zsigmondné boszorkányperének iratai; tanúkihallgatások. ítélet nincs

.....

92

XLI. Debreczen. 1627. Tudósítás özv. Nagy Jánosné megégetéséről
.....

92

XLII. Debreczen. 1627. Kovács Andrásné Debreczenből elmenekülvén s Eperjesen elégettetvén, Debreczenben maradt apróságai természetes fiának kiadatnak.....

92

XLIII. Kolozsvár. 1629. Özv. Szabó Andrásné alias »Kerekes szüle« boszorkányperének iratai : tanúkihallgatások a vád és védelem részére; a bíróságnak vízpróbára vettetését határozó ítélete, s a tanács határozata, mely megengedi, hogy vádlottnő harmadmagával tisztázó esküt tegyen. . . .

93

XLIV. Debreczen. 1629. Bagoly Gergelynét paráznaságért és ördögi varázslásért lefejezik.....

1 0 0

XLV, Debreczen. 1629. Özv. Nagy Mihályné boszorkánysága beigazolódván, elégettetik.....

1 0 0

XLVI. Lőcse. 1629. Tudósítás egy nőnek a városból való kiűzetéséről, ki egy tehenet akart megbabonázni.....

1 0 0

XLVII. Fenyéd. (Udvarhelym.) 1630. Dimién Istvánná és Jakab Istvánná boszorkányperében tanúvallatás.....

100

XLVIII. Debreczen. 1631. Szűcs Lászlóné elégetéséről szóló határozat, ki magát az ellene felhozott vádak alól tisztázni nem tudta
.....

1 0 1

XLIX. Debreczen. 1631. A város főbírája utasíttatik, hogy özv.

Szűcs Istvánné és Litteráti Mátyásné boszorkányságát tanúkkal bizonyítsa

.....

1 0 1

L. Debreczen. 1631. Egy Erzsébet nevű asszonyt, ki »ronda«

szóval gyógyított s fenyegetőzött, a tanács tűzhalálra Ítéli, mely végre is hajtatott
.....

1 0 2

LI. Brassó. 1631. Egy özveg asszony; varázslása miatt tűzhalálra Ítélnek; életének azonban megkegyelmeznek, de fiával együtt száműzik
.....

1 0 2

LII. Debreczen. 1636. Bucsai Jánosnénak boszorkánysága és paráznasága egy perben bebizonyulván, elégetésre Ítéltetik ; az Ítélet azonnal végrehajtatott.....

1 0 2

LIII. Nyitramegye. 1637. Liszti Anna boszorkánypere.....

103

LIV. Debreczen. 1638. Nyíri Istvánné boszorkányperében ítélet tűzhalálra

.....

103

LV. Debreczen. 1638. Keresztúri Mártonná boszorkányperében ítélet tűzhalálra.....

104

KOMÁROMY : BOSZORKÁNYPEREK.

46

7 2 2

TARTALOMJEGYZÉK.

Olda.

LYI. Kőhalom. 1639. Metzburger Már onnét azzal vádolják, hogy boszorkányságával mások termését saját csűrj éhe varázsolta.

ítélet n in c s
.....

104

LVII. Marosszék. 1640. Dózsa Márta boszorkányperében Ítélet: hetedmagával 15 nap alatt teendő tisztító esküre, ellenkező

esetben a megyéből kiűzik ..... '. .

104

LVIII. Lipót. 164Ö. Tanúvallatás a boszorkánysággal vádolt Galambos Ambrus ügyében. ítélet nincs.....

105

LIX. Kőhalomszék. 1641. Schmidt Mihályné azzal vádoltatván, hogy varázslásával Schmidt János halálát okozta, a székből kiűzetik

.....

105

LX. Kolozsvár. 1642—43. A bíróságnak bizonyítást elrendelő

határozata Nagy Györgyné panasza tárgyában, mely szerint Kászoni István őt boszorkánynak szidta. A tanúkihallgatások után felek kibékülésre utasíttatnak .....

105

LXI. Marosszék. 1642. Özv. Szeredainé perli Feketénét, ki őt boszorkánynak szidalmazta. Vádlottnő állítását kész igazolni .....

106

LXII. Marosszék. 1645. Felperesnő alperest vádolván, hogy őt boszorkánynak nevezte, a tanúkihallgatások alapján a vicekirálybíró lép fel a vádlottá vált felperesnő ellen és azonnal való elitéltetését kívánja.....

107

LXIII. Marosszék. 1646. ít é le t : lófarkon való megburczoltatásra és négygyé vágatásra.....

107

LXIV. Kőhalomszék. 1650. ítélet Klosz Péter, Klein Gergely és Klein Mihály boszorkányperében.....

107

LXV. Aranyosszék. 1651. Mi la György bűjös-bájossággal vádolt a t ik

.....

108

LXVI. Marosszék. 1651. Havadtői Nagy Mihály saját feleségét vádolja s kívánja, hogy mint bűjös-bájos meghaljon. A bíróság

tanúkihallgatást rendéi
.....

108

LXVII. Kolozsvár. 1652. Özv. Nagyné Tánczos Kata boszorkányperében tanúkihallgatás
.....

109

LXVIII. Brassó. 1652. Két nőt, anyát és leányát boszorkányságuk

»

miatt vízbevetnek
.....

1 1 1

LXIX. Nagykőrös. 1654. Elégetést határozó Ítélet Pánczél Istvánná és Nagy Mihályné boszorkányperében.....

111

LXX. Aranyosszék. 1654. Macskási Istvánná boszorkányperében a törvényszék ítélete tűzhalálra .....

1 1 1

LXXI. Aranyosszék. 1656. Ajtoni Istvánná ellen hivatalból indított boszorkányper, melyet először formahiba miatt elutasítanak, később pedig a per tárgyalását bizonyos okból elhalasztják.....

114

LXXII. Kolozsvár. 1660. A városi tanács megerősíti a városi bíróságnak Veresné Bartba Anna boszorkánysági ügyében hozott ítéletét.....

1 1 **ff**

LXXIII. Kolozsvár. 1660. Az elégetett Veresné vádja alapján a városi ügyészek perlik özv. Német Andrásnét. A bíróság tanúkihallgatást rendel
.....

116

LXXIV. Kolozsvár. 1660. Az elégetett Veresné vádja alapján perbe fogják Orbánná Berkeszi Katát. A bíróság tanúkihallgatást rendel
.....

117

LXXV. Kál. 1662. Nagy Mihály jobbágy a maroskörі unitárius esperesség előtt szökött feleségét bűjös-bájossággal vádolván,

; tőle való elválasztatását kéri. Az esperesség a válást kimondja. 118

TARTALOMJEGYZÉK.

7 2 3

Oldal

LXXVI. Brassó. 1663. Egy boszorkánysággal vádolt egyénnek boszorkánysága beigazolódván, vízpróbára vetik, s elégetik 119

LXXVII. Marosszék. 1664. Özv. Bodoni Györgynó perli Kilyén Istvánt, ki őt nemcsak boszorkánynak szidta, hanem vallatott is ellene. A bíróság mindkét fél részére tanúkihallgatást rendel
.....

119

LXXVIII. Hevesmegye. 1664—65. Boszorkánysággal vádolás Bujáki István özvegye ellen ; ugyanaz Bársony Kata ellen is; előbbi megintetik, utóbbi tűzhalálra Ítéltetik.....

1 2 0

LXXIX. Segesvár, 1666. Tanúkihallgatás egy rágalmazási perben 120

LXXX. Debreczen.

1667.

Boszorkánysággal

vádolt

Simon

Kovácsné perében a felek tanúk által való bizonyításra utasíttatnak.....,
.....

1 2 0

LXXXI. Aranyosszék. 166S. ítélet boszorkánysággal h'ádolt Ajtoni Istvánná ügyében: negyedmagával mentse magát 121

LXXXII. Kolozsvár. 1668. ítélet Kapitány Judit boszorkányperében
.....

1 2 1

LXXXIII. Marosszék. 1669. ózdi Istvánná rágalmazási perében felek tanúik beszerzésére utasíttatnak .....

1 2 2

LXXXIV. Segesvár. 1670. Özv. Schullerné panasza rágalmazás miatt Ilyés Jánosné ellen. A sok gyanúok alapján az ügy, mint bűnper, a senatushoz á tté te tik .....

1 2 2

LXXXV. Segesvár. 1671. Bodner Mihály magánpanaszos \ádja Bedner Jánosné ellen boszorkányság gyanúja m iatt.....

122

LXXXVI. Marosszék. 1671. Csuka Mihály nemes ember felesége többek ellen panaszt emel, kik róla azt állították, hogy egy tehenet boszorkányságával m e g ö
lt.....

123

LXXXVII. Segesvár. 1673. Gattner Márton panaszt emel Kann-

giesser Orbán ellen, ki feleségét boszorkánysággal vádolta 123

LXXXVIII. Marosszék. 1673. ítélet boszorkánysággal vádolt Lázár Dénesné ellen : hetedmagával tisztító esküt tegyen 124

LXXXIX. Marosszék. 1673. Fekete Andrásné perli Kovács Istvánnét, ki őt többek között boszorkánynak mondotta 124

XC. Marosszék. 1674. Hivatalos

vádindítvány

özv.

Benkő

Györgvné ellen boszorkányság miatt.....

125

XCI. Komárom. 1674. ítélet Kún Anna boszorkányperében....

125

XCII. Kolozsvár. 1674. Mendre Pál boszorkányperének iratai; tanúkihallgatások után Ítélet
.....

125

XCITI. Nagyszeben. 1675. Egy szász és egy oláh asszonyt boszorkányságuk miatt vízbe vetnek s azután elégetnek
.....

126

XCI-V. Kolozsvár. 1676. Hivatalból indított vád Újvári Andrásné ellen boszorkányság miatt ; felek tanúk által való bizonyításra
utasíttatnak.....

126

XCV. Segesvár. 1676. Töpfer Balázs magánpanaszos által Frank Jánosné ellen indított boszorkányper, mely a tanácshoz tétetett át .....

127

XCVI. Debreczen. 1677. Boszorkánysággal vádolt Pap Hona felmentése
.....

127

XCVII. Nagyszeben. 1677. Tudósítás egy boszorkánynak vízpróbára való vettetéséről
.....

127

XCVIII. Kolozsvár. 1678. Somogyi Borbála többek közt boszorkánysággal vádoltatván, miután az világosan bebizonyítható nem volt, de rossz magaviseleté egyébként nyilvánvaló volt, a városból kiűzetik
.....

128

XCIX. Kolozsvár. 1678. Boszorkányságj vád Tóth Ilona ellen
128

Oldal

C. Nagyszeben. 1678. Tudósítás hat boszorkány elégetéséről....

129

Cl. Segesvár. 1678. Seligstädter János perli Róth Istvánt, ki feleségét boszorkánynak mondta ; a tanúkihallgatások folyamán Seligstádterné ellen sok gyanú merülvén fel, £z ügy áttétetik a tanácshoz.....

129

CII. Dés. 1679. Szováti Erzsébet perli Tóth, máskép Fazekas Jánost, ki őt boszorkánysággal gyanúsította .....

139

C ili. Segesvár. 1680. Kirschner Péter vádja Kraft János ellen, ki feleségét boszorkánysággal vádolta .....

130

CIV. Hevesmegye. 1681. Tűzhalálról szóló ítélet Molnár Ilona ellen
.....

130

CV. Debreczen. 1681. Tűzhalálról szóló Ítélet Szabó Gergelyné ellen
.....

131

CVI. Debreczen. 1681. Tudósítás a nagy tűzvészről, melyet a tanács Isten haragjának tulajdonítván, böjtöt re n d e l....

131

CVII. Debreczen. 1681. Vád Szabó Gergely, a megégetett boszorkány férje ellen, hogy ő is boszorkány, s felesége halálát meg akarván boszulni, ő okozta a tűzvészt. ítélet halálra..

132

CVIII. Debreczen. 1681. A városi tanács Pap Ilkót boszorkánysága és paráznasága miatt megköveztetésre és tűzhalálra ítéli
.....

133

CIX. Debreczen. 1681. Kovács Pálné, Csonka Lukácsné és Borsó Istvánná

boszorkányperének

iratai;

vádindítványok s

ítéletek
.....

133

CX. Debreczen. 1682. A hatóság Dániel Kovácsnét és Csókási Györgynét azzal vádolja, hogy Szent Gellért hegyére járó boszorkányok.. ítélet
nincs.....

135

CXI. Marosszék. 1682. Hivatalból emelt vád Mátyás Istvánná Itnecs Anna ellen boszorkányság gyanúja m ia t t .....

136

CXII. Kolozsvár. 1682. Csörgő Mihály és felesége Sándor Kata ellen indított perben Ítélet .....

136

CXIII. Kolozsvár. 1682. Özv. Kovács Andrásné pere Viczey István ellen, ki leánya betegségét neki tulajdonította.....

137

CXIV. Nagyenyed. 1683. Tudósítás egy vén pásztorné ellen

folytatott boszorkányperről.....

138

CXV. Kolozsvár. 1684. Debreczeni Kata ellen indított per s a városból való kitiltást határozó ítélet.....

138

CXVI. Segesvár. 1684. Dánosi Linkner Márton panasza Wollenweber Simonnc ellen boszorkányság gyanúja m iatt.....

140

CXVII. Segesvár. 1684. Özv. Domos Mártonná perli Rothfuss Mihályt, ki őt boszorkánynak nevezte .....

141

CXVIII. Segesvár. 1685. Apoldi Theil Gergely perli Binder Györgyöt, ki őt boszorkánysággal gyanúsította.....

141

CXIX. Segesvár. 1685. Gunesch Márton panaszolja, hogy Gunesch Mihály az ő feleségét, Sárát, varázslónak mondta . .

141

CXX. Segesvár. 1686. Platzens György özvegye panaszt emel Kämmerer György felesége ellen, ki azt mondta róla, hogy ő is két leánya is, érdemesek az elégetésre .....

141

CXXI. Segesvár. 1686. Fleischer Dániel panasza Töpfer Márton ellen, ki felesége betegségét neki tulajdonította .....

142

CXXII. Segesvár. 1687. Tellmann Márton panasza Schis tér János ellen, ki felesége betegségét Tellmannénak s ennek anyjának tulajdonította.....
.....

142

CXXIII. Segesvár. 1687. A radelni dékán panasza Gunesch Pálné ellen, kitől kárt szenvedett .....

142

TARTALOMJEGYZÉK.

7 2 5

Oldal

CXXIV. H. n. 1683—86. I. Apaffy Mihályné Bornemissza Anna megbabonáztatására vonatkozó ügyiratok .....

142

CXXV. Ugocsavármegye. 1689. Hivatalból emelt vád Szerényei Anna ellen boszorkányság miatt és Ítélet .....

144

CXXVI. Ugocsamegye. 1689. A megye főispánjától Szennyes Györgyné ellen indított vád boszorkányság miatt s Ítélet tűzbalálra.....

145

CXXVII. Ugocsamegye. 1689. Hivatalból emelt vád özv. Lőrinczi Pálné ellen boszorkányság miatt, elégetésre szóló Ítélettel 146

CXXV1II. Ugocsamegye. 1689. Varga Ilona boszorkányperének tárgyalása s a bíróság Ítélete .....

147

CXXIX. Ugocsamegye. 1689. Szabó Ferencz néző, jövendőmondó perének tárgyalása s a bíróság ítélete.....

149

CXXX. Torda. 1692. Tudósítás Göndöly Istvánná és Sala

Istvánná elégetéséről
.....

150

CXXXI. Debreczen. 1693. Boszorkánysággal vádolt Balázsi Erzsébet ellen tanúkihallgatás és ítélet.....

150

CXXXII. Debreczen. 1693. ítélet Fülöp Mihályné boszorkányperében.....

151

CXXXIII. D breczen. 1693. Boszorkánysággal vádolt Villás Ignáczné perében tanúkihallgatás és Ítélet tűzhalálra.....

153

CXXXIV. Debreczen. 1693. Boszorkánysággal vádolt Sós Pálné perében tanúkihallgatások és ítélet tűzhalálra .....

157

CXXXV. Komárom. 1693. Tudósítás Tassi Zsuzsanna boszorkányperéről.....

161

CXXXVI. Komárom. 1693. Kontor Kata boszorkányperének lefolyásáról szóló tudósítás
.....

161

CXXXVII. Komárom. 1693. Rancs András boszorkányperének lefolyásáról szóló tud
ósítás.....

161

CXXXVIII. Debreczen. 1693. Boszorkánysággal vádolt Nagy Jánosné és Molnár Jánosné perében tanúkihallgatások és ítélet tűzhalálra.....

162

CXXXIX. Debreczen. 1693. Tanúkihallgatás Nagy Jánosné leánya Kata ellen boszorkányság gyanúja miatt
.....

168

CXL. Debreczen. 1692. Boszorkánysággal vádolt Kis Bálintné perében tanúkihallgatások és száműzetést rendelő Í t é le t ....

170

CXLI. Debreczen. 1694. Tanúkihallgatás boszorkánysággal vádolt Gyarmathi Anna perében
.....

173

CXLII. Aranyosszék. 1694. ítélettöredék Piroska Andrásné perében.....

175

CXLIII. SzentJób. 1694. ítélet a biharmegyei községekben összefogdosott boszorkányok (szám szerint 14) perében
.....

176

CXLIV. Kolozsvár. 1695. Szakái Ferencz magánpanaszos vádja Debreczeni Kata ellen boszorkányság m ia tt; vádlóttné védekezése és ítélet
.....

177

CXLV. Hétbírák hatósága. 1695. Schnell Dávidné perli Schobel Györgyöt, ki borját megnyargalta ; vádlott tisztázta magát
.....

180

CXLVI. Debreczen. 1696. Boszorkánysággal vádolt Szabó Jánosné ügyében tanúkihallgatás és Ítélet
.....

180

CXLVII. Dés. 1696. Tordai György városi hadnagy jerli Medgyesi Péternét boszorkányságért. ít é le t : kalodába tétessék és eklezsiát kövessen
.....

181

CXLVIII. Hétbírák hatósága. 1696. Herbert Jakab panaszát bebizonyítani nem tudván, pénzbírságra íté lte tik
.....

182

Oldal

CXLIX. Brassó. 1696. Tudósítás egy boszorkánynak tartott nő elégetéséről .....

182

CL. Aranyosszék. 1696. Hivatalból emelt vád Székely Györgyné és Magyari Jánosné ellen boszorkányság m ia tt; a bíróság a feleket tanúik beszerzésére utasítja ; újabbi tárgyalás után ít é le t
.....

182

CLI. Aranyosszék. 1696. Hivatalból emelt vád Borbély Istvánné ellen boszorkányság miatt; a per végtárgyalása és Í té le t....

185

CLII. Aranyosszék. 1697. Boszorkánysággal vádolt Szabó Borb la perében

Ítélet vízpróbára vettetésre.....

187

CLI1I. Aranyosszék. 1697. Demeter Andrásné boszorkányperében mindkét \ fél tanúkkal való bizonyításra utasíttatik.....

188

CLIV. Dés. 1698. Tordai György városi hadnagy perli Szabó Jánosné Nemes Juditot boszorkányság gyanúja miatt. ítélet nincs.....

188

CLV. Aranyosszék. 1699. Boszorkánysággal vádolt Esztima Istvánné és Berzán Mária perének iratai; itélettöredék . . . .

189

CLVI. Brassó. 1699. Tudósítás egy boszorkánysággal vádolt nő elégetéséről..... 190

CLVII. Szászkeresztúr. 1699—1700. Tudósítás Schobel György és felesége boszorkányperének lefolyásáról s elitéltetésükről 190

CLVIII. Debreczen. 1700. Veres Mihályné boszorkányperében tanúkihallgatás. ítélet nincs 191

CLIX. Debreczen. 1700. ítélet varázslás és paráznasággal vádolt Kicsin Jánosné perében : paráznaságért hóhér által megveretik 192

CLX. Debreczen. 1700. Vád Kis Istvánné, Túri Istvánné és Nagy András ellen, hogy Szent Gellért hegyére járók ; Kis Istvánné ellen tanúkihallgatás és Ítélet: lefejezés ; Túri Istvánné felmentetik..... 193

CLXI. Aranyosszék. 1700. Vád és tanúkihallgatást rendelő végzés özv. Nagy Péterné bozorkányperében..... 196

CLXII. Aranyosszék. 1700. Vád és tanúkihallgatást rendelő végzés Bartha Jánosné Gabos Borbála perében 197

CLXIII. Aranyosszék. 1700. Vád Simándi Andrásné ellen..... 198

CLXIV. Esztergom. 1700. Léni Erzsébet peréről tudósítás, Ítélet nincs. Jegyzet: A városi számadás szerint ez évben egy boszorkány el lett

égetve.....

198

CLXV. Szászkeresztúr. 1700/701. Tudósítás Herbart György és neje peréről. Herbartnét vízpróba és tortura után elégetik..

198

CLXVI. Szászkeresztúr. 1700/701. Tudósítás Schnell Simon és neje peréről. Schnellné vízpróba után lefejeztetvén, teste elégettetett 199

CLXVII. Szászkeresztúr. 1700/701. Tudósítás Köllerné peréről: lefejeztetvén, teste elégettetett.....

199

CLXVIII. Szászkeresztúr. 1700/701. Tudósítás Hirling Jánosnak felmentéssel végződő peréről .....

199

CLXIX. Segesvár. 1701. Tudósítás egy boszorkány elégetéséről 199

CLXX. Debreczen. 1701. Bogáthi Takács János ellen vád : kanördög 199

CLXXI. Aranyosszék. 1702. Vád Foris György ellen bűbájos cselekedetért ..... ,..... 200

CLXXII. Aranyosszék. 1702. Vád és tanúkihallgatás elrendelése Balogh István ellen, ki házában boszorkányokat tartott..

200

CLXXIII. Debreczen. 1702. Szabó Zsigmondné perének tárgyalása és ítélet: városból hóhér kisérje

k i.....

201

CLXXIV. Debreczen. 1702. Vád Dobi Zsigmondné és Késcsináló Péter ellen, kit egy magát Tátosok fejedelmének mondott legény csalt kincsásni 203

CLXXV. Csíkmegye. 1702. Dömös Jánosné ellen saját községe lakossága emel v á d a t..... 204

CLXXVI. Hajdúböszörmény. 1702. Tudósítás Hajdú Judit és Thuri Dorka perében, Thuri Dorkát elégetni rendelő Ítéletéről .....

204

CLXXVII. Biharmegye. 1703. Vizsgálat elrendelése' a bagaméri födesurak ügyében, kik maguknak jus gladiit tulajdonítván, 5 boszorkányt elégettek .....

204

CLXXVIII. Nagyszeben. 1703. Tudósítás több boszorkánynak vízpróbára vetéséről, kettőnek fővétel után, háromnak elevenen elégetéséről.....

204

CLXXIX. Kőhalom. 1703. Tudósítás két nővér elégetéséről....

205

CLXXX. Kőhalom. 1704. Tudósítás egy nőnek elevenen, egy férfinak fővétel utáni elégetéséről.....

205

CLXXXI. Segesvár. 1704/6. Tudósítás Fleischakker és neje ellen két éven át húzódó perről, kiket kegyelemből száműznek.. 205

CLXXXII. Nagybánya. 1705. Tudósítás Szászáné, Szakácsnő és Pap Andrásné elégetéséről .....

205

CLXXXIII. Brassó. 1706. Tudósítás két nőnek elégetéséről.....

205

CLXXXIV. Aranyosszék. 1706. Egy ügyvédnek adómentességért való folyamodványa azért, mert neki, ki hivatásszerüleg ellenök perelt, a boszorkányok ökreit megrontották..... 206

CLXXXV. Debreczen. 1706. Lugosi Éva ellen vád és bizonyítás elrendelése .....
.....

206

CLXXXV1. Debreczen. 1707. Lugosi Éva időközben megszökvén és újból elfogatván, a városból kiűzetik 207

CLXXXVII. Nagyszeben. 1707. Tudósítás egy boszorkány vízbefullasztásáról
..... 207

CLXXXVTII. Ugocsamegye. 1707. Megyegyiilés határozatából, magánpanasz következtében Tivadar és Péterfalva községben foganatosított
tanúkihallgatás.....

207

CLXXXIX. Biharmegye. 1708. Nagy Istvánná és más érsemjéni és albisi asszonyok ellen foganatosított tanúkihallgatás 218

CXC. Biharmegye. 1708. Nagy Istvánná, Uj Ilona és Balogh Ilona perének tárgyalása és ítélet: elhalasztó ; Uj Ilona pedig a Miatyánk profanálásáért kalodába tétetik.....

223

UXCI. Ecsedi uradalom. 1708. Tudósítás Rákóczi ecsedi uradalmában elégetett boszorkányról
.....

226

CXCII. Szatmárnémeti. 1709. Tudósítás Oláh Rupáné és Gyarmati Kata peréről, kik közül az elsőt felmentik, a

másodikat városból kiűzik és kitiltják 226

CXCIII. Segesvár. 1709. Tudósítás Gotsling Mihálynak s két leányának a városból kitiltásáról 226

CXCIV. Ugocsamegye. 1709. Boszorkánysággal vádolt Gujásné Szegő Ilona ellen foganatosított tanúkihallgatás kivonata..

227

CXCV. Ugocsamegye. 1709. Tanúkihallgatás Izsákné Bekő Ilona perében .....

227

CXCVI. Ugocsamegye. 1709. Tanúkihallgatás ugyanezen ügyben 237

CXCVII. Nyírbátor. 1710. Tudósítás egy nő elégetéséről *s ez ügyben elrendelt vizsgálatról .....

243

CXCVIII. Biharmegye. 1710. Turzó Jakabné ügyében Érsemjénben foganatosított tanúkihallgatás.....

244

CXCTX. Győr. 1710. Tudósítás két boszorkány elégetéséről.....

246

CC. Nagyszeben. 1711. Tudósítás két nőnek fővételi utáni, egynek elevenen elégetéséről.....

246

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal

CCI. Biharmegye. 1711. Comáromi György alispán elnöklete alatt tartott megyegyülésen négy derecskéi asszony boszorkánysági vád alól felmentetik ..... .

246

CCII. Debreczen. 1711. Balla Istvánné beperelvén Biró Istvánt, ki őt boszorkánynak mondta, Biró István tanúinak kihallgatása 246

CCIII. Debreczen. 1711. Boszorkánysággal vádolt Máthé Erzsébetnek kitiltása a városból 248

CCIV. Dés. 1711. Szaniszló Borbála pereli Szegedi Sárát, ki őt boszorkánynak m ondotta; alperesnő felmentése 249

CCV. Debreczen. 1711. Tanúvallatás magát Tátosnak valló Szaniszlai Mihályné ellen .....

249

CCVI. Dés. 1712. Sándor Jánosné, Micskei Pétemé, Szaniszló Istvánné és Kis Péter perében Ítélet: vízpróba és elégetés 255

CCVII. Dés. 1712. Szaniszló Borbála perében ítélet: Kétszáz forint kezességen elbocsáttatik .....

255

CCVIII. Marosszék. 1712. Elekes Jánosné ellen rövid vádindítvány • 255

CCIX. Segesvár. 1712. Kertchner Jánosné perli Theil Jánost, mert őt boszorkánysággal vádolta. Felperesből vizsgálat folyamán vádlott le sz; végítélet nincs ....

256

OCX. Belső-Szolnokmegye. 1712. Vád Runkán Kata és Váncsa Juanna ellen és Ítélet: Ru kán Kata égettessék e l 256

CCXI. Belső-Szolnokmegye. 1712. Vád Lázár Anna ellen és ítélet: vízpróbától függő felmentés vagy elégetés 256

CCXII. Belső Szolnokmegye. 1712. Vád Adinicza nevű leány ellen és ítélet: vízpróbától függő felmentés vagy elégetés 257

CCXIII. Biharmegye. 1712. Budai Ilona perében Ítélet: tortúra, ha vall, elégetés, ha nem vall, megyéből kitiltás.....

257

CCXIV. Biharmegye. 1713. A félegyházi elöljáróság saját hatáskörében a boszorkányok kinyomozására tanúk hallgatást tart 258

CCXV. Nagyszeben. 1713. Tudósítás egy a sátánnal közösült nőnek lefejeztetéséről és teste elégetéséről.....

258

CCXVI. Brassó. 1713. Tudósítás egy boszorkány elégetéséről .. 258

CCXVII. Győrmegye. 1714. Tudósítás Faragó János ellen tartott tanúkihallgatásról .....

258

COX VIII. Közép-Szolnokmegye. 1714. ítélet Hadházi Istvánné Jónás Judit perében : vízpróbától függő elégetés vagy megyéből kitiltás 259

CCXIX. Ugocsamegye. 1714. ítélet Berkes Pálné Szege Ilona perében: elégetés

..... 259

CCXX. Biharmegye. 1714. ítélet Kapta Zsófia perében elégetés ; Csala Mária perében tortúrától függő elégetés vagy megyéből

kiűzés
.....
259

CCXXI. Biharmegye. 1714. ítélet Sámsoni Nagy Jánosné perében : ha 8 **nap alatt heted magával tisztázó esküt tesz, felmentés, ha nem, elégetés**
..... 260

CCXXII. Biharmegye. 1714. ítélet Szabó Mária perében: ha harmad magával tisztázó esküt tesz, felmentés, ha nem, megyéből k itiltá s..... ...., ... 260

CCXXIII. Biharmegye. 1715. Tóth Pétemé otományi asszony perében, további tanúkihallgatást rendelő határozat.....

260

CCXXIV. Felsőbánya. 1715. Tudósítás, hogy négy asszonyt rostavetésért pénzbírságra ítéltek
..... 261

CCXXV. Felsőbánya. 1715. Tudósítás, hogy Dóka Istvánnét, mert Dóka Andrásnét rágalmazta, pénzbírságra ítélték, Dóka Andrásné saját esküjével tisztázta magát.....
261

TARTALOMJEGYZÉK.

7 2 9

Oldal

CCXXVI. Felsőbánya. 1715. Tudósítás Szász Gergelyné és Hegedűs Mártonná elégetéséről
.....

261

CCXXVII. Felsőbánya. 1715. Tudósítás Sós Pálné peréről kit megintenek és 2 0 0 **forint kezesség mellett szabadlábra helyeznek.....**

261

CCXXVHI. Felsőbánya. 1715. Tudósítás, hogy Hegedűs Márton

felesége elégetéséért a tanácsot gyalázván ; nyelvét hóhér kivágta

..... 261

CCXXIX. Felsőbánya. 1715. Tudósítás, hogy Désiné, mert Hegedüsné ártatlanságát vitatta, pénzbírságra ítéltetett..... 262

CCXXX. Nagyszeben. 1715. Tudósítás két boszorkányperről; ítélet n in c s

..... 262

CCXXXI. Ugocsamegye. 1715. Kivonat Vas Jánosné perében tartott tanúkihallgatásból..... 262

CCXXXII. Biharmegye. 1715. Tanúkihallgatás Nagy Mihályné boszorkányperében

..... 263

CCXXXIII. Debreczen. 1715. Kis Mihályné, Lajhos Margit perének tárgyalása és Ítélet: hóhér által megverettessék és városból kiűzessék..... 265

CCXXXIV. Biharmegye. 1715. Farkas Andrásné Szilasi Zsófia perében ítélet: elégetés..... 267

CCXXXV. Biharmegye. 1715. Nagy Margitnak elégetésre szóló ítélete

..... 268

CCXXXVI. B ;harmegye. 1715. Fazekas Mátyásné Pecséri Anna

ellen vád és ítélet: ha 8 nap alatt heted magával tisztázó esküt tesz, felmentés, ellenkező esetben: elégetés 268

CCXXXVII. Biharmegye. 1715. Tóth Jánosné Javora Dorottya utasíttatik, hogy magát tisztázza, ellenesetben megyéből kifizetik .....

269

CCXXXVIII. Biharmegye. 1715. ítélet Harcsás Istvánná Alii Erzsébet perében: hóhér vesszőzze meg és a megyéből kifizetik .....

269

CCXXXIX. Biharmegye. 1715. ítélet négy nő ellen, kik közül egy egyszerűen, kettő saját esküje alapján felmentetett; egy pedig elégetésre ítéltetett 270

CCXL. Békésmegye. 1715—16. Tudósítás Sánta Mátyásné periről és ítélet: tortura, ha vall, elégetés, ha nem vall, megyéből kiűzés 270

CCXLI. Debreczen. 1715—16. Békési Mihályné pere Bagosi András ellen, ki őt boszorkánynak m ondta; Bagosi felmentetvén, Békésiné köteleztetik harmad magával tisztázó esküt tenni. 270

CCXLII. Biharmegye. 1716. Lengyel István kóbor varázsló ítélete : elégetés .....

271

CCXLIII. Biharmegye. 1716. Szabó Györgynét felmentő és Tarsoly Jánosnénak a megyéből kiűzetését rendelő í t é l e t 271

CCXLIV. Biharmegye. 1716. Két Ítélet: Bereczki Pálnéé felmentő ; Őri Pálné sorsa tortúrától függ, ha vall, elégetik.....

271

CCXLV. Biharmegye. 1716. ítélet négy asszony ügyében : Szász Jánosné elégettetik, László Mihályné és Tóth Pálné felmentetik, Miklósi Györgyné, ha harmadmagával nem tesz tisztázó esküt, megyéből kiüzetik 272

CCXLVI. Biharmegye. 1716. Bán Mihályné és Szűcs Istvánná fel- .

mentése
.....

272

CCXLVII. Debreczen. 1716. ítélet Fejér Anok perében: hóhér verje meg s városból kiüzetik
.....

272

730

TARTALOMJEGYZÉK.

01da

CCXLVIII. Segesvár. 1716—17. Tudósítás Gotsling Sára már egyszer kiűzött asszonynak újbóli kiűzéséről .....

273

CCXLIX. Segesvár. 1716—7. Tudósítás Woltschner Györgyné peréről, kit szigorúan megintenek.....

273

CCL. Nagyszeben. 1716. Tudósítás egy nőnek a Királyföldről való

kitiltásáról..... 273

GCLI. Nagyszeben. 1716. Tudósítás egy rágalmazási perből keletkezett boszorkányperről, Ítélet nincs..... 273

CCLII. Trencsénmegye. 1716. Ismertetése Hasko János boszorkányperének, ítélet: elégetés..... 274

CCLIII. Trencsénmegye. 1716. Ismertetése Gorajka Erzsébet perének, ítélet: elégetés .....

275

CCLIV. Békésmegye. 1716—7. Tudósítás Kis Istvánné peréről és elégetéséről..... 276

CCLV. Békésmegye. 1717. Tudósítás Barna Istvánné peréről, ki két tanú esküje alapján felmentetett 276

CCLVI. Biharmegye. 1717. Medve Andrásné perében ítélet: el égetés 276

CCLVII. Biharmegye. 1717. Borbély Györgyné, Juhos Péterné, Biró Mihályné perében Ítélet: saját esküjök alapján felmentés .....

277

CCLVIII. Biharmegye. 1717. Tudósítás, hogy Vincze Erzsébet és Esztári Erzsébet a tisztázó esküt letették .....

277

LCCLIX. Miskolcz. 1717. Tudósítás négy nő elleni boszorkányperről, kik közül Sigo Kata elégettetett, három sorsa nem

tudható.....
277

CCLX. Szepesmegye. 1717. Tudósítás Gebuska Mária elégetéséről 278

CCLXI. Debreczen. 1717. Veres Mihályné és Sándor Péterné boszorkánypere, Veresné elégetése, Sándorné sorsa ismeretlen 278

CCLXII. Békésmegye. 1716—8. Tudósítás Nagy Mátyásné boszorkányperéről, mely a megyéből kiűzetéssel végződött..... 279

CCLXIII. Békésmegye. 1717. Tudósítás Deák Ambrusné peréről és felmentéséről ..
..... 279

CCLXIV. Békésmegye. 1716— 18. Tudósítás Harcsás Istvánné Alafi Erzsébet peréről, ítélet nincs
..... 279

CCLXV. Békésmegye. 1717— 8. Tudósítás Lovas Mihályné és Róka Andrásné peréről, Lovasné tisztázta magát, Rókáné sorsa ismeretlen
..... 279

CCLXVI. Békésmegye. 1718. Tudósítás Kovács Máténé peréről és felmentéséről
..... 280

CCLXVII. Békésmegye. 1717—8. Tudósítás Sánta János peréről, ki két tanú esküjével tisztázta magát 280

CCLXVIII. Aranyosszék. 1718. Vád és tanúkihallgatást rendelő

végzés Szabó Mihályné, Hátszegi Istvánné és Balázs Jánosné ellen

.....
280

CCLXIX. Biharmegye. 1718. Kis Anna és Kökényesi Zsuzsa ítélete: tortura, ha vallanak, elégetés
.....

281

CCLXX. Biharmegye. 1718. A levéltár Indexében nyoma egy inquisitiónak, mely Otomány községbeli asszonyok ellen f o ly t 281

CCLXXI. Közép Szolnokmegye. 1718. Tudósítás, hogy Magosi Mária elégettetett..... 281

CCLXXII. Közép-Szolnokmegye. 1718. Tudósítás, hogy Balogh Erzsébet elégettetett

.....

281

CCLXXIII. Dés. 1718. ítélet Butyka Anna rágalmazási perében 282

TÁRTÁLOMJEGYZÉK.

7 3 1

Oldal

CCLXXIV. Debreczen. 1718. Szabó Kata perében vádindítvány és Ítélet: hóhér verje meg és a városból proscribáltatik 282

CCLXXV. Biharmegye. 1719. Varga Annának és Vajda Annának saját esküjök alapján felmentésük 283

CCLXXVI. Biharmegye. 1719. Kristály Kata perében Ítélet : ha nem képes harmad magával tisztázó esküt tenni, elégetés.. 283

CCLXXVII. Dés 1719. Vádindítvány Szaniszló Borbála e lle n 283

CCLXXVIII. Debreczen. 1719. Csapó Istvánná már egyszer

kiűzött boszorkány újból kiüzetik .....

284

CCLXXIX. Debreczen. 1719. Kovács Péterné rágalmazási vádja Vezendi Andrásné e lle n
..... 284

CCLXXX. Debreczen. 1719. Szenesi Istvánné ellen vád és Ítélet: feje vétessék, teste elégettessék .....
..... 284

CCLXXXI. Debreczen. 1719. Sigo Jánosné felmentése 284

CCLXXXII. Debreczen. 1720. Sarkadi Judit ügyében vád és íté le t: tortura és elégetés

..... 285

CCLXXXIII. Trencsénmegye. 1720. Kivonat Zgenya Anna peréből, ítélet: fővétel és
elégetés.....

28G

CCLXXXIV. Békésmegye 1720. Német Mártonná saját esküjével tisztázta
magát.....

286

CCLXXXV. Pelsőcz. 1720. Tóth Katalin perében ítélet: 60 bot ütés és reversalist kell
aláírnia.....

287

CCLXXX VT. Ugocsamegve. 1720. Pelemlítése egy. Nagy Kata ügyében tartott tanú
vallatásnak..... 287

CCLXXXVII. Debreczen. 1720. Varga Istvánné pere, Ítélet: férjével együtt városból kiűzetés
..... 288

CCLXXXVIII. Debreczen. 1720. Vigh Istvánné ellen vád és

ítélet: hóhér által megcsapatás és városból kitiltatik
..... 288

CCLXXXIX. Trencsénmegye. 1720. Kivonat Kmosemarka Anna boszorkányperéből, Ítélet: újabb vizsgálattól f ü g g ő .....
289

CCXC. Biharmegye. 1720. Kerekes Kata egyhangú határozattal elégetésre ítéltetett
..... 289

CCXCI. Biharmegye. 1720. Nagy Ilona felmentése és Kerekes Istvánnak a megyéből kiűzetése .....
290

CCXCII. Biharmegye. 1721. Vas Mária és Deák Margit Ítélete : elégetés.....

290

CCXCIII. Segesvár. 1717—21. Tudósítás Philips Katának a város és a szék területéről való kiűzetéséről .....

290

CCXCIV. Nagyszeben. 1718—21. Tudósítás két asszony elleni perről, melyekre vonatkozóan a városi tanács a bécsi és lipcsei egyetemek véleményét kérte.....
..... 291

CCXCV. Békésmegye. 1721. Tudósítás tátosnak mondott Suppuny András peréről Ítélet: tortúrától függ, elégetés vagy kiűzetés 291

CCXCVI. Kolozsmegye. 1721. Lapustya Szolomia perében vád, tanúvallatás elrendelése és ítélet: vízpróba és elégetés. . . . 292

CCXCVII. Kolozsmegye. 1721. Fábián Györgyné perében vád és ítélet:
felmentés.....
293

CCXCVIII. Kolozsmegye. 1721. Kis Zsuzsánna perében vád és ítélet: felmentés
..... 295

CCXCIX. Krasznamegye. 1721. Tudósítás Horváth Mátyásné elleni vádindítványról ..... : 295

CCC. Krasznamegye. 1721. Tudósítás Dombi Jánosné peréről, .

ki 15 napi időhaladékot nyer ártatlansága igazolására..... 295

CCCI. Krasznamegye. 1721. Tudósítás Maguly Simonné elégetését rendelő ítéletről..... 295

Oldal

CCCII. Közép-Szolnokmegye. 1721. Tudósítás Kovács Erzsébet elleni ítéletről, ha nem tudja magát tisztázni, vettessék vízpróbára ....

295

CCCIII. Biharmegye. 1721. Sámsoni Zsuzsánna ellen vádindítvány és íté le t: vízpróba után megyéből kiűzés vagy felmentés. . . . 296

CCCIV, Biharmegye. 1721. Küte Erzsébet ellen vádindítvány és ítélet: elégetés .....

296

CCCV. Trencsénmegye. 1721. Kivonat Rubány Magdolna peréből és íté le t: elégetés 297

CCCVI. Krasznamegye. 1722. Tudósítás Keresi Tódorné elleni vádindítványról..... 298

CCCVII. Békésmegye. 1722. Tudósítás Grécziné peréről, ki vesszőz-tetésre ítéltetett.....

298

CCCVIII. Trencsén. 1722. Kivonat Ularik Istvánná peréből; végítélet tortúrától függ 298

CCCIX. Beregmegye. 1722. Tudósítás Máté Miklósné és Varga Istvánná peréről és Máté Miklósné elégetését rendelő ítéletről 300

CCCX. Kolozsmegye. 1723. Magánpanasz alapján boszorkánysággal vádolt Bács Miklósné perében elhalasztó ítélet .....

300

CCCXI. Dés. 1723. Szaniszló Borbála perében ítélet: vízpróba ; és felmentetett ..
..... 301

CCCXII. Biharmegye. 1723. Gáti Ilona ellen ítélet: megyéből kiűzetés.....
301

CCCXIII. Biharmegye. 1723. Takács Ilona perében ítélet: 20 botütés .....
..... 302

CCCXIV. Biharmegye. 1723. Vas Anna és Csillag Anna perében ítélet: az első reversalist ád magáról, a második 1 2 botütést kap
.....

302

CCCXV. Biharmegye. 1723. Dózsa Andrásné Kis Anna ügyében vádindítvány és ítélet: elégetés.....

302

CCCXVI. Biharmegye. 1723. Göbei Istvánné Berek Anna ügyében tanúvallatás és őt a megyéből kitiltó ít é le t.....

303

CCCXVII. Biharmegye. 1723. Pengő Ilonát és Szabó Katót elégetni rendelő
ítélet.....

306

CCCXVIII. Biharmegye. 1723. Molnár Anna a vízpróba alkalmával alámerülvén, ítélet: reversalis és felmentés..... 307

CCCXIX. Biharmegye. 1723. Ugrai Borbála: reversalis mellett felm entés.....
.....

307

CCCXX. Biharmegye. 1723. Kerekes Kata ügyében vádindítvány és ítélet: vízpróba után a megyéből kitiltás.....

307

CCCXXI. Biharmegye. 1723. Szegedi Istvánné Fejér Kata ügyében tanúvallatás és Ítélet: elégetés .....

308

CCCXXII. Biharmegye. 1723. Jenei Istvánné Harsányi Anna perében tanúkihallgatás és ítélet: elégetés.....

313

CCCXXIII. Biharmegye. 1723. Tóth Mihályné perében tanúkihallgatás 316

CCCXXIV. Trencsénmegye. 1723. Kivonat Sesedonka Zsuzsánna peréből és ítélet: elevenen vagy fővétel után elégetés.....

323

CCCXXV. Dés. 1723. Szaniszló Borbála ellen vádindítvány. . . . 325

CCCXXVI. Békésmegye. 1723. Kovács Istvánné perében felmentő

ítélet.....

326

CCCXXVII. Békésmegye. 1724. Kósné Török Mária perében ítélet: elégetés 326

CCCXXVIII. Biharmegye. 1724. Otomány községbeli nők ellen tanúkihallgatás 326

Oldal

CCCXXIX. Beregmegye. 1724. Kállainé perében, Borsova községben tartott tanúkihallgatás .....

346

CCCXXX. Beregmegye. 1724. Elégetést rendelő ítélet Nagy Sára Del Anna és Pál Zsófi ellen .....

354

CCCXXXI. Debreczen. 1724. Magát Tátosnak valló Bartha Andrásné Balázsi Erzsébet perének tárgyalása ; vád és védő ügyvédek perbeszédei; vádlott tortura alatti vallomásai és végítélet: a városból kitiltás és háza lerombolása.....

354

CCCXXXII. Debreczen. 1725. Rácz Mártonná perirataiból kivonat ; ítélet n in c s.....

363

CCCXXXIII. Biharmegye. 1726. Hegyközpályi elöljárósága által foganatosított tanúkihallgatás Balázs Gáspárné ellen . . . .

365

CCCXXXIV. Biharmegye. 1726. Artándi elöljáróság által foganatosított tanúkihallgatás Kis Mihályné Sallai Erzsók ellen. . . .

368

CCCXXXV. Dés. 1726. Vádindítvány Szaniszló Borbála ellen és bizonyítást rendelő végzés (1. CCCXXV)..... 374

CCCXXXVI. Dés. 1726. Szaniszló Borbála perében í t é l e t .....

374

CCCXXXVII. Ugocsamegye. 1726. Szabó Mihályné ellen tartott tanúkihallgatás felemlítése
.....

375

CCCXXXVIII. Ugocsamegye. 1726—7. Molnár Andrásné Mészáros Krisztina perében tanúkihallgatás és Ítélet: elé g e té s.....

375

CCCXXXIX. Biharmegye. 1727. Derecskéi Erzsébet perében Ítélet : elégetés
.....

377

CCCXL. Biharmegye. 1727. Sáka község elöljárósága által foganatosított tanúkihallgatás Tóth Györgyné és Tóth Péterné ellen
.....

377

CCCXLI. Dés. 1727. Kecskemétiné Ács Borbála pere Szász Istvánná ellen, mert ez őt boszorkánynak mondta ; felperes perköltségekben elmarasztaltatik
.....

394

CCCXLII. Ugocsamegye. 1727. Rátonyi Mária ellen tartott tanúvallás felemlítése
.....

395

CCCXLIII. Szeged. 1728. Az ez évi szegedi boszorkányperek kivonatai
.....

395

CCCXLIV. Felsőbánya. 1728. Szabó Mártonná perében Ítélet: csak paráznaságára vonatkozik
.....

403

CCCXLV. Pestmegye. 1728. Koldus Molnár Ilona perében tanuvallatások, vádlott tortura alatti vallomásai ; újabb vallatások .....

403

CCCXLVI. Ugocsamegye. 1728—9. Magát *féltátosnak* mondó Fejér Anok perének ügyirataiból közlemény.....

420

CCCXLVII. Dés. 1729. Barátosi Istvánné Lőrincz Erzsébet és Tölcséki Sámuelné ellen vád és őket felmentő Ítélet.....

421

CCCXLVIII. Dés. 1729. Özvegy Szekeres Mihályné perli Nagy Sámuelt, ki őt boszorkánynak nevezte ; Ítélet nincs.....

422

CCCXLIX. Dés. 1729. Simon Mihályné j erli György Kovácsnét, ki őt boszorkánynak mondta. Alperest felmentik 422

CCCL. Debreczen. 1729. Csengeriné Bodrogközi Kata perirataiból kivonat; Ítélet: városból kiűzés, házok lerombolása.....

423

CCCLI. Aranyosszék. 1729. Hegyi Anna ügyében tanúkihallgatások elrendelése 427

CCCLII. Szeged. 1729. Tudósítás Végh Istvánné Koncz Sára és özvegy Horváth Istvánnénak, a kanczelláriát megjárt, fő vételt és testük elégetését rendelő Ítélet végrehajtásáról..... 427

CCCLIII. Trencsén. 1730. Hivatalos bizonyítvány arról, hogy egy állítólag ördöngős embert próba után nem találtak annak.. .. -428

CCCLIV. Debreczen. 1730. Jóna Mihályné Oroszi Ilona perirataibói: a tortúrát rendelő végzés; jelentés a tortúráról és Ítélet: vesszőzés és városból férjével együtt kiűzés..... 428

CCCLV. Debreczen. 1730. Vezendi Andrásné perében ítélet: városból kiűzetés

.....

430

CCCLVI. Szatmármegye. 1730. Tudósítás Sárosi Jánosné Tóth Borka peréről és elégetéséről 430

CCCLVII. Ungvár. 1730. Tudósítás Szűcs Györgyné elégetéséről 430

CCCLVIII. Krasznamegye. 1730. Németh Mihályné Gyulai Erzsébet ellen íté le t: tortura, ha vall, elégetés, ha nem, megyéből kiűzés 430

CCCLIX. Kolozsmegye. 1730. Valye Simonnak Oltyán Onya elleni panasza tárgyalása és újabb vizsgálatot rendelő Ítéle t..... 431

CCCLX. Szeged, 1730. Sebestyén Mártonná panaszolván, hogy Borsos Jánosné bűbájosán gyermekét megrontotta: vizsgálat elrendelése

.....

433

CCCLXI. Szeged. 1730. Tudósítás Lórik Marinka börtönben elhalt nő peréről .....

433

CCCLXII. Segesvár. 1730. Tudósítás öt 1730 után lefolyt perből, köztük egy elégetés, egy városból való kiűzetést rendelő és egy felmentő ítélet..... 434

CCCLXIII. Szeged. 1731. Tudósítás hét boszorkányperről, melyek közül négy felmentéssel, kettő városból kiűzéssel végződött s egynél Ítélet nincs .....

434

CCCLXIV. Pestmegye. 1731. Kormos Jutka perének tárgyalása és 100 pálczaütésre szóló Ítélete.....

434

CCCLXV. Biharmegye. 1731. Rusánda Duka perében tanúkihallgatás és felmentő ítélet .....

437

CCCLXVI. Biharmegye. 1731. Hegyközpályi elöljárósága által foganatosított tanúvallatás Nagy Mártonná, Bálint Benedekné és több más asszony ellen 439

CCCLXVII. Biharmegye. 1731. Tanúvallatás Nemes Pálné perében 448

CCCLXVIII. Pestmegye. 1731. Krissa Zsuzsánna perében Ítélet: megyéből kiűzés.....

452

CCCLXIX. Kolozsmegye. 1731—2. Mészáros Tivadarné Kimpan Mária boszorkánypere és Ítélet: három ízben mindig 120

pálczaütés után megyéből kiűzés..... 453

CCCLXX. Ugocsamegye. 1732. Paládi Jánosné Tóth Ágota elleni tanúkihallgatás és ítélete : elégetés..... 455

CCCLXXI. Ugocsamegye. 1732. Paládi Jánosné tortura alatti vallomásai alapján beperelt négy asszony tortúrát határozó ítélete
.....

463

CCCLXXII. Ugocsamegye. 1732. Dents Istvánná elleni tanúkihallgatás és elégetésének felemlítése
..... 464

CCCLXXIII.

Biharmegye. 1732. Szabó Mihályné ügyében

tanúvallatás és Ítélet: tortúrától függő égetés vagy kiűzés 464

CCCLXXIV. Körmend. 1732. Kivonat Dése Éva peréből és ítélet: elégetés .....
466

CCCLXXV. Kolozsvár. 1733—4. Kivonat Kádár Kata peréből, íté le t: elégetés .....

468

CCCLXXVI. Beregmegye. 1731—35. Tudósítás Gál Mihályné Kakas Anna és Tóth Borbála peréről és fővétel után testük elégetéséről .....

474

CCCLXXVII. Beregmegye. 1735. Tudósítás magát *féltátosnak*

valló Borsi Hona peréről .....

475

Oldal

CCCLXXVIII.

Biharmegye.

1735.

Tanúkihallgatás Kerekes

Tamásné és leánya Boros Andrásné Kerekes Kata e lle n ....

475

CCCLXXIX, Debreczen. 1735. Varga Istvánné peréből kivonat és Ítélet: vesszőzés és városból kiűzés .....

479

CCCLXXX. Aranyosszék. 1735. Csegezi Györgyné Szász Anna pere és Ítélet: elhalasztó .....

484

CCCLXXXI. Aranyosszék. 1735. Borbély Péter, özvegy Musnai Jánosné, Csanádi Jánosné, Borbély Anna, Simándi Istvánné, Czigány Miklósné és özvegy Szilágyi Mártonná ellen vádindítvány és tanúvallatás elrendelése .....

486

CCCLXXXII. Trencsénmegye. 1735. ítélet Polina Anna ellen : lefejezés és teste elégetése ....

48S

CCCLXXXIII. Dés. 1735. Vádindítvány Balázs Jánosné Asztalos Zsófia ellen .....

489

CCCLXXXIV. Trencsénmegye. 1736. ítélet Karova perében: tortura; ha nem vall, fővétel, ha vall, eleven elégetés 489

CCCLXXXV. Szentrontás. 1737. A marosköri unitárius esperesség határozata Balog László válóperében, melyben feleségét, egyebek közt, boszorkánysággal vádolja

.....

490

CCCLXXXVI. Biharmegye. 1737. Tanúkihallgatás Kovács Istvánné perében.....

491

CCCLXXXVII. Kolozsmegye. 1738. Groszán Anistie perének tárgyalása és ítélet: megpálczázás.....

494

CCCLXXXVIII. Körmend. 1738. Kivonat Vampel Tamásné Prakker Borbára peréből és ítélet: fővétel és teste elégetése 495

CCCLXXXIX. Trencsénmegye. 1738. ítélet Csarapatka Katalin perében ; fővétel és teste elégetése.....

497

CCCXC. Trencsénmegye. 1739. Kivonat Lakó Jánosné Gyurcsánszki Kata peréből 497

CCCXCI. Trencsénmegye. 1739. Kivonat Lacorán Györgyné peréből, ítélet: reversalis mellett felmentés 499

CCCXCII. Pestmegye. 1741. Tudósítás Vörös Ilona p eréről....

500

CCCXCIII. Nagy Sink. 1741. Tudósítás egy boszorkánynak elégetéséről

.....

500

CCCXCIV. Trencsénmegye. 1741. Masiczka Dorottya peréből kivonat és elhalasztó Ítélet..... 500

CCCXCV. Biharmegye. 1741. Kántor Erzsébet perében vádindítvány és íté le t: 50 pálczaütés.....

501

CCCXCVI. Körmend. 1741. Kivonat Balogh Dorottya peréből és íté le t: elégetés .....

501

CCCXCVII. Dés. 1742. Nyolcz asszony elleni peres eljárás és kettő ellen fővételt és testük elégetését határozó ítélet. . . . 505

CCCXCVIII. Körmend. 1742. Kivonat Sümenko Sebestyén peréből és íté le t: fővétel és a test elégetése 508

CCCXCIX. Brassó. 1743. Tudósítás egy vérszopó vámpír felfedeztetéséről .....

510

CD. Dés. 1743. Vád Mogyorósi Miklósné Lázár Erzsébet ellen, ítélet nincs .....

510

CDI. Marosszék. 1744. Felmentő ítélet Szabó Istvánné Deák Kata ügyében .....
511

CDII. Dés. 1744. Kibédi Erzsébet ellen vád és ítélet: pénzbírság 511

CDIII. Biharmegye. 1744. Községi elöljáróság által keresztülvitt tanúvallatás Józsa Kata ellen .....

511

CDIV. Biharmegye. 1745. Községi elöljáróság által keresztülvitt tanúvallatás Oláh Mihályné és gyermeke halála okozójáról 515

TARTALOMJEGYZÉK.

.Oldal

CDV. Marosszék. 1745. Kovács Mihályné panasza, hogy őt László András boszorkánynak m ond ta.....

520

CDVI. Trencsénmegye. 1745. Hulmena Dorottya perében Ítélet: fő vétel és teste elégetése .....

520

CDVII. Nyitramegye. 1745. Tudósítás Gróf Eszterbázi Zsófia ellen, boszorkányok pártolása miatt tartott tanúkihallgatásról .....

520

CDVIII. Szász Sebes 1746. Tudósítás egy boszorkányperről, ítélet n in c s.....
520

CDIX. Marosszék. 1746. Moldovánné Felelő Mária perében ítélet: vivum homagium 521

CDX. Trencsénmegye. 1747. Masiczka Dorottya perében felmentő ítélet

.....

£ 2 1

CDXI. Trencsénmegye. 1747. Boronkova Katalin peréből kivonat és felmentő Ítélet

.....

521

CDXII. Marosszék. 1747. Özvegy Erős Jánosné perének *vég-*

***tárgyalása* és ítélet: elégetés .....**

522

CDXIII. Trencsénmegye. 1747. Slezák István és felesége Franyó Anna peréből kivonat és elhalasztó ítélet .....

523

CDXIV. Dés. 1748. Rácz Péterné Orosz Borbála perli Lakatos Istvánt és feleségét, kik őt boszorkánynak mondták 524

CDXV. Ugocsamegye. 1745—49. Özvegy Ilosvai Gáborné Denes Anna peréről közlemény, ítélet nincs . . . .
ˆ.....

524

CDXVI. Ugocsamegye. 1738—48. Lugosi Éva elleni perben felmentő ítélet
.....

524

CDXVII. Ugocsamegye. 1750—51. Kosa Istvánná Gecse Mária ellen foganatosított tanuvallatás és Ítélet: tortura után felm entés.....
.....

525

CDXVIII. Dés. 1751. Nagy József és felesége Fekete Judit perük Tóth Istvánt és feleségét, kik őket boszorkánysággal vádolták.....

529

CDXIX. Kiskunhalas 1751—2. Csapó Katalin boszorkányperében ítélet: elégetés
.....

529

CDXX. Bibarmegye. 1752. Dobos Mihályné perében tanúvallatás 530

CDXXI. Dés. 1752. Diószegi Mihály perli Kis Margitot, ki Diószegi leányát boszorkánysággal vádolta .....

531

CDXXII. Biharmegye. 1752. Szilágyi Pálné és egy Panda nevű

szolgáló ügyében tanúvallatás és Ítélet: 100—100 pálczaiités 532

CDXXIII. Marosvásárhely. 1752.

Farkas

Borbála

perének

iratai, Ítélet: elégetés .....

539

CDXXIV. Marosszék. 1754. Jánosi Istvánná Hajdú Judit perének tárgyalása
.....

564

CDXXV. Csongrádmegye. 1755. Tudósítás Oláh Mártonná boszorkányperéről és lefejeztetés s teste elégetését rendelő Ítéletről 567

CDXXVI. Aradmegye. 1755. Pásztori Kata máskép Vernek boszorkányperének iratai, Ítélet: elégetés .....

567

CDXXVII. Aradmegye. 1756. Vastagné Nagy Hona, Szabó Mihályné Tóth Ilona, Bodnár Ferenczné Ilona perének iratai s ité-letök : elégetés .....

580

CDXXVIII. Dés. 1756. Nagy Józsefné Fekete Judit perli Kis Sámuelnét, ki őt boszorkánynak mondotta 599

CDXXIX. Bécs. 1756. Mária Terézia rendelete, hogy a boszorkányperek az ítélet végrehajtása előtt hozzá fel térj esztendők 600

CDXXX. Pozsony, 1756. Helytartótanács Csongrádmegyét felszólítja, hogy Ecseri Anna perét terjessze fel.....

601

Oldal

CDXXXI. Pozsony. 1756. Helytartótanács rendelete megyékhez, városokhoz a boszorkányperek felterjesztése iránt .....

602

CDXXXII. Beregmegye. 1756. A boszorkányperek felterjesztése tárgyában vett rendelet felől Beregmegye több megyének véleményét k é r i.....

603

CDXXXIII. Ungmegye. 1756. Ungmegye átirata Beregmegyéhez, melyben közli, hogy aggodalmait nem osztja s a rendeletnek eleget fog te n n i..... .....

603

CDXXXIV. Biharmegye. 1756. Biharmegyének Beregmegyéhez intézett átirata az Ungmegyeibez haso ló értelemben. . . .

604

CDXXXV. Pozsony. 1756. A Helytartótanács előterjesztése, hogy a királynő január 26-iki rendeletének eleget tett és több megye az ellen tiltakozott.....

605

CDXXXVI. Zalamegye. 1756. Kuzma Istvánné és Gábor Éva boszorkányperét Zalamegye felterjesztvén, a helytartótanács bizottságának véleményes jelentése

.

606

CDXXXVII. Sopronmegye. 1756. Vertics Erzsébet perének iratai, valamint a helytartótanács bizottságának véleményes jelentése .....

615

CDXXXVIII. Biharmegye. 1756—7. Marosi Pálné Békési Erzsébet perében tanúkihallgatás és Ítélet: felm entés.....

630

CDXXXIX.

Bécs.

1758.

Királyi

rendelet a

boszorkány-

perek szabályozása és a boszorkányok Bécsbe szállítása tárgyában .....

638

GDXL. Rohoncz. 1758. Batthiányi nádor felterjesztése, melyben a királyi rendelet foganatosítása iránt aggodalmait fejezi ki 639

CDXLI. Bécs. 1758. Királyi rendelet, mely az előbbieket megerősíti .....

641

CDXLII. Bécs. 1758. Van-Swietennek a királynőhöz intézett bizalmas emlékirata a körösi törvényszéktől elitéit és Bécsbe szállított Logomer Magdolna peréről.....

642

CDXLIII. Bécs. 1758. Királyi rendelet Logomer Magdolna szabadon bocsátása
iránt.....

659

CDXLIV. Csanád vármegye. 1758. Szelenczei Erzsébetnek Csanádmegye által felterjesztett peréről a helytartótanács bizottságának jelentése
....

660

CDXLV. Csanád vármegye. 1758. Csanádmegye felirata a helytartótanácshoz, melyben Szelenczey Erzsébet Bécsbe szállításának akadályait fejti
fel.....

664

CDXLVI. Csanád vármegye. 1758. Csanádmegye felirata, hogy megértvén, miszerint az akadályok elháríthatnak, a Bécsbe szállításról intézkedik
.....

665

CDXLVII. Hódmezővásárhely. 1758. Hódmezővásárhelyi plébánus felségfolyamodványa a nála asylum jogot élvező s római kath. hitre áttért Szöllősi Sára pere ügyében
.....

666

CDXLVIII. Pozsony. 1758. A helytartótanácsnak Csongrád-megyéhez intézett leirata Szöllősi Sára ügyében.....

667

CDXLIX. Zombor. 1758. Zombor városnak a kir. kanczelláriához intézett folyamodása : a Bécsbe szállított két boszorkányon kívül még fogságban sínylődök ügyében intézkedést kér__

667

CDL. Bécs. 1758. Királyi rendelet Zombor városához a fogoly boszorkányok szabadon bocsátása iránt.....

6 6 8

CDLI. Győr vármegye. 1759. Horváth János és Németh Kata boszorkánypere összes iratai..... ....

669'

CDLII. Dés. 1760. ítélet Balázs Judit és Balázs Borbála ellen: KOMÁROMY : BOSZORKÁNYPEREK.

47

7 3 8

ezúttal mentsék magukat hiteles személyekkel, ha még gyanúra okot adnak, a vízpróbára vettetnek .....

692

CDLIII. Szabolcs vármegye. 1761. Boszorkánysággal vádolt Andrási Mária ügyében tanúkihallgatás ..... , . . .

693

CDLIV. Dés. 1763. Beke Györgyné perli Macskási Józsefnét, ki őt boszorkánynak m ondta.....

695

CDLV. Dés. 1764. Szőcs Mártonné perli Szöllősi Mihályt, ki őt boszorkánynak mondta .....

695

CDLVI. Bihar vármegye. 1766. Marosi Pálné és fia Miklós boszorkányperének • összes iratai

.....

695

CDLVII. Bécs. 1766. Tudósítás egy királyi rendeletről, mely egy Zetelakán folyt boszorkányper kapcsán Erdély kormányzójához intézte tett

.....

708

CDLVIII. Bereg vármegye. 1766. Özvegy György Péterné és Joó Péterné ellen tartott tanúkihallgatás .....

708

CDLIX. Bécs. 1768. Királyi rendelet nyitramegyei Kubajdek Dorottya pere kapcsán a boszorkányperek beszüntetése ir á n

t.....

715

CDLX. Bécs. 1768. Mária Terézia királynő sopronmegyei Kosnyák Ilona pere alkalmából a boszorkányperek teljes beszüntetését rendeli
.....

716

CDLXI. Vajka. XVIII. század eleje. Egy tömeges vízpróba le írása
.....

717

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ, ***i***

Abafi Lajos 261, 262, 403.

Ajtoni Istvánná (várfalvi, 1668)

Abaújvár 603, 605.

121.

Abony 111.

Alb Ferencz (1681) 132.

Abrakosztóné

Tóth

Borbála

Albert deák, 1. Litterati Albert:

(1731—35) 474.

— Imre (1584) 63.

Acs Andrásné Kónya Ilona (1758)

— Imréné (1584) 63.

660, 662.
Albi Jánosné Kávási Eliz (1710)
— Ferencz (1723) 314.
244 245.
— Györgyné Katalin (1755) 571,
Albis k. 218, 220, 221, 222, 223,
573.
335, 338, 340, 345.
— Istvánná (1758) 662.
Állatok szavának megértése 3,
— Jánosné Balás Judit (1760) 692.
170.
— Mihályné Kádár Kata (1733—
Alma Jakab (1584) 63.
1734) 468, 472, 473.
Almádi József (szárai, 1723) 300.
— Miklós (1726—27) 375. 376,
Almás Mihályné Katalin (1570) 15.
378, 381, 383.
Almási
Jánosné
Kende
Ilona
— Miklósné Sáradi Anna (1726—

(1710) 244.

1727) 382, 383, 385.

Almával rontás 78.

Adinica (leány név) (1712) 257.

Alvinczi János (1723) 312, 315.

Ádám deák (1584) 28.

Ambró János (1723) 324.

— Jánosné Német Erzsébet (1723)

— Miklós (1735) 488.

314.

Ambrus deák (1584) 60.

— Györgyné

Gerinyi

Erzsébet

— — né Rózsa (1584) 59.

(1708) 219.

— Mihálv (1700) 195.

— Lőrincz (alias Ráczman, 1674)

Ancsa (1728) 409.

125.

Andrási Ferencz (1735) 478.

— Mihály (1693) 126.

— Mária (1761) 693.

— Mihály (1708) 219.

Angyal Andrásné (1693) 169.

— Vincze (1565) 2.

— Mihály (1693) 163, 169.

Ádámosi János (1695) 178.

Angyalos 210.

Adelfi Antal (1756—7) 625.

Angyalosi János (1656) 114.

Adorjáni György (1746) 521.

Anók (1724) 344.

Aegermont János (1699) 190.

Anóka (1758) 6 6 8 **.**

Ágasból fejés 230, 231, 235, 242.

Ant h. n. 513.

Agya 512, 513, 514.

Antal Imre (1565) 11.

Ajtai István (1696) 185.

— Mihály (1726) 372.

— Sándor (1726—7) 376.

— Miklósné (1723) 309.

— Tamás (1660) 117.

Anti Nagy Szabóné (1755) 576.

Ajtoni János (várfalvi, 1656) 114.

Apáczai Ferencz (kercsedi, 1718)

— — né Váradi Katalin (1656)

280, 427, 484, 487.

114.

--------né (1752) 550.

47 *

740

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Apafi Mihályné Bornemisza Anna

Átváltozásai lúddá 577, 579.

(1683—86) 142, 143.

— macskává 56, 58, 68, 69, 78,

Apai Gábor (1709) 237.

120, 330, 364, 524, 577, 585,

Apáti erdő 327.

586, 591, 593, 595, 597.

Arad megye 567, 568, 569, 570,

— malaczczá 333, 495. .

571, 572, 573, 574, 575, 576,

— marhává 348.

577, 578, 579, 580, 581, 582,

— nyúllá 577, 579, 599.

583, 584, 585, 586, 587, 588,

— zöld békává 264.

589> 590, 591, 592, 593, 594,

Ausztria 601, 639, 642, 667, 707,

595,
596, 597, 598, 605, 638,
716, 717.
639, 641, 642.
Aranykút k. 454.
Bába Erzsébet (1591) 73.
Aranyos f. 150.
— Katus (özv. Varga Györgyné,
Aranyosszék 108, 111, 114, 115,
1591) 72, 73, 74.
121, 175, 182, 183, 184, 185,
Babos Jakab (1656) 115:
186, 187, 188, 189, 190, 196,
— Pál (1707) 210.
197, 198, 200, 201, 206, 280,
Baczoni Péterné (1723) 304.
281, 427, 484, 485, 486, 487.
Bács Nikulájné Marcsinka Flóra
Arokhát 55.
(1723) 300.
Ároktő 162, 167.
Bácsi György (1565) 5.
Áron 643.
— György (1629) 94, 96.

Áros Mihály (1711) 250.

— István (1629) 93.

Árpád ez. jegyzőkönyv 427.

Bagamér k. 204, 220, 228.

Ártánd k. 369, 372, 374.

Bagaméri István (1756) 584.

Aszód 411.

Bagi János (1766) 714.

Asztalos András (1700) 191.

Bagoly Gergelyné (szováti, 1629)

--------né v. Fazekas (1766) 698,

100.

702.

Bagos k. 303, 313, 314, 315,

— Antalné Anna (1584) 58.

449, 451.

— Benedek (1574) 21.

Bagosi András (1756—7) 270.

— Györgyn? (1584) 50.

Bágyon k. 189.

— Imre (1565) 8 **.**

Bajcsi János (1728) 415.

— István (1731) 444.

Bajnóczi György (1752) 553.

-------- né (1731) 439, 445.

--------né Harkó Katalin (1752)

— Jánosné Zsófia (1570)

19.

548, 550, 553, 561.

— Lőrinczné (1570) 17.

— Mihály (1752) 549.

— Péter (1565) 2, 4, 5, 6 , 46, 47.

Baka György (1584) 69, 71.

Asylum jog 6 6 6 .

— István (1711) 346.

Áts Ferenczné Bölöni Katalin

— Mihályné (1715) 266.

(1752) 553.

Bakfark Balázsné (1584) 60.

Átváltozásai (a boszorkányok —)

Bakó Benedekné Dorottya (1591)

bikává 2 1 2 ,

72.

— csákósüveggé 524.

— Mihály János (1766) 712.

— disznóvá 5, 37.

Bakóné

(1612)

75,

77,

79,

— farkassá 475, 476, 478, 672,

81, 82.

674, 679, 688, 689.

Bakonyszeg k. 263, 264, 265.

— fecskévé 696, 697, 702.

Bakos Lucza (1612) 80.

— fekete kutyává 77, 78.

Baktai Mártonná Karannai Ka — fekete macskává 2,“ 3.

talin (1731) 442.

— forgószéllé 329, 330, 587.

Balási Ferencz (1766) 711.

— kakassá, tyúkká 387, 479.

— Pál (1725) 360.

— kutyává 256, 364, 577, 579,

Balata Györgyné Farkas Erzsébet

593, 595, 597.

(1752) 557/

— különféle emberi alakba 37,

Balatinecz 606, 614.

77, 79, 347, 354, 493, 524, 595.

Balázs Borbála (1760) 692.

— lóvá 366.

— Gáspár (1726) 365.

Balázs Gáspárné (1726—1731) 365,

Bányai Istvánné Koszorús Erzsé366, 367, 441.

bet (1723) 311.

— Jánosné (1742) 502.

Bányász Jakabné Pofók Mária

------- Szántó Borbála (1718) 280.

(1732) 462.

------- Asztalos Zsófia (1736) 489,

Barakonyi Mihály (1723) 309.

506.

--------né Tóth Erzsébet (1723)

— Judit (1760) 692.

310.

— Mihályné Kádár Erzsébet

Baranyi (1766) 705, 706.

(1752) 549, 552.

Baranyi Erzsébet (1758) 661.

Balázsi Ambrus (1582) 24.

— Gábor (1756—7) 632.

— Erzsébet (1693) 150.

Baráth Istvánné (1584) 27, 29, 33.

— László (1565) 7.

Barátosi Istvánná Lőrincz Erzsé — Mihály (kercsedi, 1696) 183,

bet (1729) 421.

185, 186, 187, 188, 189, 196,

Barbel Jánosné (1574) 21.

200.

Barbély János (1565) 5, 12.

Bálint Benedek (1731) 443.

-------- né (1565) 6.

--------né (1731) 439, 440, 441,

Barczán (1756—7) 632, 635, 636,

442, 443, 445, 446.

638.

— deákné Anna (1584) 49.

Bardócz Mihály (1694) 172.

— Johann, Hedvig fia (1574) 22.

Bárdosi János (1752) 561.

Balla Gergelyné (1693) 157.

--------né Sárdi Sára (1752) 561.

— Györgyné Kodormány Erzsé — Mihály (1752) 541.

bet (1723) 305.

Báré h. n. 494.

— Istvánné (1711) 246, 247, 248.

Barinai László (1756) 602.

— Miklósné (1693) 155.

Barkócz 508, 509.

Ballos Miklósné (1694) 176.

Barkóczy György (szalai, 1689)

------- leánya Judit, I. Piroska

144, 145, 147, 149.

Andrásné a.

Barla Demeterné (1568) 13, 14.

Balogh Bálint (1715) 264.

Barnáné (1717) 276.

— Erzsébet (1718) 281.

Baronyi Istvánné Szántó Ilona

— Ferencz (1750) 525, 526, 527,

(1715) 270.

528.

Bars (1756—7) 637.

— Ilona (1568) 13.

Bársony Kata (1664—5) 120.

— Ilona (1708) 223.

Bartha Andrásné Balási Erzsébet

— Imre (1766) 701.

(1725) 354, 355, 359, 360, 362.

— István (1689) 145.

— István (1654) 111.

— János (1723) 310, 317.

— Jánosné Gabos Borbála (1700)

--------né (1724) 345.

197.

— János (földvári, 1702) 200.

— Katalin (1758) 661.

— László (1737) 490.

— Mihály (1724) 352.

--------né Burján Zsófia (1737) 490.

Bartocz László (1728) 406.

— László (1758) 614, 664.

Batári (sz. n.) (1709) 230.

— Márton (1652) 109.

Bátas f. 237.

— Mihály (1766) 715.

Báthory Gábor (1614) 82, 89.

— Zsigmond (1707) 212.

— Anna (1621) 89.

Bályik (1693) 170.

Batizi Pál (1732) 455.

Bánffy br. (1761) 694.

Batta László (1766) 708.

Bánffy Dénes(1621) 89.

Battyán 479.

— György (losonczi, 1721) 292.

Batthyányi nádor (1758) 639.

Bán Gyula (1758) 649.

Bátyú 714.

— Mihályné Bokor Ilona (1716)

Becze László (1668) 121.

272.

Beczkó (1722) 298, 299, 520.

— Piia (1700) 194.

Becse 381.

Banocz György (1723) 324.

Bécs 409, 411, 600, 601, 638,

Bányai (alias Székely) György

639, 641, 642, 643, 644, 645,

(1752) 541.

646, 647, 648, 649, 650, 651,

7 4 2

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

652, 653, 654, 655, 656, 657,

Benovszky András (1735) 488.

658, 659, 664, 665, 667, 668,

Benő Mihály (1752) 551.

691, 692, 708, 715, 716, 717.

Benyovanszki András (1745) 520.

Bedner Jánosné Ágota (1671) 122.

Bereczki Mihály (1640). 104.

Béhm Ádám (1766) 696, 700.

--------né Jó Erzsébet (1716) 271.

Beke Györgyné Szabó Judit (1763)

Bereg 713.

695.

Bereg vm. 65, 300, 346, 353,

Beken Katus (1615) 85.

354, 474. 475, 602, 603, 604.

Békés Erzsók (v. Marosi Pálné,

605, 708, 709, 711, 712, 713,

1766) 701, 704.

714, 715.

Békés k. 279, 403, 407, 419.

Beregszász 602, 604.

Békés vmegye 270, 276. 279,

Beregszászi Mihályné Ónadi Bor280, 287, 291, 298, 326.

bála (1752) 543.

Békési Jánosné Borbála (1584) 32.

Berek István (1737) 493.

— Mihályné (1715) 270, 271.

--------ni (1737) 493.

— Péter (1700) 195.

— Gergely (1744) 514.

--------né (1700) 195.

Bereni Albertné (1629) 93.

Bekk Bálintné (1584) 60.

Berény 403, 409, 410, 411.

— Györgyné (1735) 480.

Béres Istvánné (1652) 109.

Bekkené (?) (1565) 11.

— János (1724) 335.

Bél Mátyás 717, 718.

-------- né (1724) 328.

Béldi Pál özv. (1683) 142, 143.

Berethalom 8 6 **.**

Beléd 621.

Berettyó 264.

Belényes 593.

Berkes Farkasné Orosz Ilona (1709)

Belényesi György (1707) 211.

233.

-------- né Vincze Fruzsina (1707)

— -— Csősz Ilona (1709) 241.

211.

— Pálné Szege Ilona (1714) 259.

Beliczay-féle diplomat. 275, 276,

Bernát György (1758) 665.

287, 290, 297, 299, 325, 488,

Berta János (1709) 237, 434.

490, 497, 499, 500, 501, 520,

Berzán Mária (1699) 189.

522.

— Péter (1699) 190.

Bella István (1758) 671, 673, 682.

Berzeche Mihály (1568) 13.

Belláni (1758) 683.

Bessenyei György (1766) 708.

Bellus h. n. 324.

Besztercze 10, 469.

Belső Szolnok vm. 256, 257.

Beszterczei sz. Szűz 650.

Bencze János (1709) 229.

Bethlen Gábor 83, 89.

— — ni (1707) 208, 209, 215.

Bethlen Miklós gr. (1696) 184.

— Lőrincz (1707) 208.

Beychel Szaniszlóné Borbála

— Mátyás (1709) 229.

(1565) 6 **, 12.**

Bencsik Mátyás (1728) 415.

Bezerédi Mihály (1758) 669.

Bende Péter (1724) 349.

Biese 499.

Bene h. n. 382.

Bicske 403, 404, 405, 406, 409,

Bene Mihály (1693) 162.

413, 415, 418.

-------- n i (1693) 167.

Bicskei Ferencz (1728) 403, 404,

Benedek (1724) 331.

405, 406, 407, 414, 415, 417.

— né (1693) 156.

-------- né (1728) 403, 404, 405.

— Istvánné (1724) 329, 331.

406, 407, 408, 412, 413, 414,

Benedicti Magdolna (1568) 13.

418, 419.

Benei György (1678) 128.

— István (1689) 145, 148, 150.

Béni Jakabné (1726) 368.

— István (1728) 407.

Benke János (1758) 676.

— József (1728) 407, 408.

— Mihály (1758) 684.

Bihar k. 332, 365, 366, 447, 450,

Benkő Györgyné (1674) 125.

518, 534.

— Márton (1752) 544.

Bihar vm. 204, 218, 222, 223,

--------né Görög Judit (1752) 544.

244, 245, 246, 257, 258, 259,

Bennehelt Katus (1612) 80.

260, 263, 265, 267, 268, 269.

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

7 4 3

270, 271, 272, 276, 277, 279,

Bo lrár Jankó (1756) 597.

281, 283, 290, 296, 297, 301,

Bodoni Györgyné Csépió Márta

302, 303, 304, 305, 306, 307,

(1664) 119.

308, 309, 310, 311, 312, 313,

Bodoni Márton (1671) 123.

314, 315, 316, 317, 318, 319,

Bodor András (1732) 455, 456.

320, 326, 327, 328, 329, 330,

457, 459, 461.

331, 332, 333, 334, 335, 336,

— — né Kollát Ilona (1732) 459.

337, 338, 339, 340, 341, 342,

— Anna (1732) 456.

343, 344, 345, 365, 366, 367,

Bodorné (1724) 346.

368, 369, 370, 371, 372, 373,

Boer Gábor (1696) 183, 184, 185,

387, 388, 389, 390, 391, 392.

186, 187, 188, 189, 1-96, 197,

393, 437, 438, 439, 440. 441,

198, 280.

442, 443, 444, 445, 446, 447,

Bogacsics Gergely (1703)204.

448, 449, 450, 451, 464, 465,

Bogadusáné (1728) 396, 427, 428.

475, 476, 477, 478, 491, 492,

Bogár Mátyás (1742) 508.

493, 494, 501, 511, 512, 513,

Bogárdi Borbála (1709) 231.

514, 515, 516, 517, 518, 519,

Bogáthi András (1723) 324.

530, 531, 532, 533, 534, 535,

Bogdány Mihály (1727) 387, 388,

536, 537, 538, 539, 573, 591,

389, 390, 392, 393.

603, 604, 630, 631, 632, 633,

Bognár Ferenczné (1728) 409.

634, 635, 636, 637, 695, 696,

— Péterné (1728) 410.

697, 698, 699, 700, 701, 702,

Bogyoszló f. 219, 221.

703, 704, 705, 706, 707, 708.

Bohus Imre (1755) 567, 580.

Bihari György (1735) 479.

— Sámuel (1728) 415.

Bika (ház Debreczenben) 314.

Bóji György (1727) 394.

Binder György (1685) 141.

Bokor Demeter (1731) 437, 438.

Biró Ilona (1732) 461, 463.

— Gáspárné (1587) 33.

— István (1711) 246, 247.

Boldizsár (1724) 330.

— János (1742) 506.

Boldizsár Pálné Baktai Erzsébet

— Kata (1724) 332.

(1731) 441.

— Mihályné (1717) 277.

Boldogfalvi kapu 252.

Bisztriczán Péterné (1742) 505.

Boné sz. n. (1707) 210.

Bitse 489.

Bonyha János (1700) 199.

Bizonyai Ferenczné (1728) 408.

Bonyhai János (1683) 143.

Blaga Gáborné Csüte Mária (1761)

— Pál (1752) 548.

694.

Borba áztatott tyúktojás 78, 80,

Blahó János (1735) 488.

81.

Bleum István (1565) 3.

Borbála asszony (1581) 23.

— Lőrincz (1565) 4.

— Ferencz (1728) 398.

Blumenau 190.

Borbély Balázsné (1584) 41.

Bocner Mihály (1671) 122.

— Bálint (1724) 346.

Bocziné (1756) 596.

— Demeter (1584) 45.

Bocskó Jánosné (1616) 88.

— Egyed (1584) 37, 38.

Bocskor Ferencz (1733—4) 468.

--------ni (1584) 37, 38.

Bocskoros Mihály (1745) 516.

— György (1723) 310.

Boda Mihály (1758) 687.

--------n i (1717) 277.

Bodzási Pál (1711) 250.

— Illés (1584) 41.

Bódi Mihályné (gyarmati, 1755)

— Istvánné Szilágyi Anna (1696)

578, 579.

185, 186.

,------- (sebesi, 1756) 593, 597.

— János, alias Szakmári (1752)

Bodnár Ferenczné Ilona (1756)

559.

580, 586, 587, 588, 589, 593,

— Miklósné Anna (1731) 446.

594, 596, 598.

— Pálné Borbála (1584) 30,

34.

— János (1755) 578, 579.

— Péter (székelykocsárdi, 1736)

•— Jancsiné Erzsók (1756) 594,

486, 487.

597, 598.

Borbélyné (1723) 311;

744

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Borbola Ferencz (1728) 396, 398,

bal 9, dióhéjban 233, 234, 235,

399, 400.

240, 242.

Borchiczky István (1735—8) 488,

Boszorkányok égetési (vallat ási)

498.

költségei 71, 74, 198.

Bordás János (1724) 331, 341.

— felismerése 454, 599 ;' lábnyo — leánya (1724) 334.

muk felvételével 49 ; szemét-

— né (1724) 330, 331, 344, 346.

gyűjtéssel 230, 369; egyébbel

Borgias Elekné Potentiana (1568)

304,

315, 338, 344, 372, 376,

14.

449,
516, 519, 542, 547, 554,
— Ilona (1615) 87.
676, 680.
Borköszöntéssel rontás 78.
— fenyegetéseinek beteljesülése
Bornemisza János és felesége
34, 35, 39, 40, 53, 56, 62, 187,
(1565) 5.
189,
190, 209, 218, 219, 221,
— László (1756) 603.
222,
224, 225, 227, 239, 243,
— Péter (1574) 22.
247,
263, 265, 268, 278, 288,
Boronkai Ádám (1723) 317.
303,
304, 305, 309, 313, 314,
Boronkova Katalin (1747) 521.
322,
323, 327, 329, 330, 335,
Borosjenő 567, 573, 580, 585,

336, 339, 341, 347, 349, 350,
586, 588, 589, 590, 593, 596.
351,
352, 353, 365, 366, 376,
Boros Andrásné Kerekes Anna
377,
384, 385, 390, 423, 425,
(1735) 475.
426,
432, 436, 440, 441, 442,
— Ferencz (1738) 496.
443,
446, 450, 451, 456, 458,
— — né (1693) 196.
459,
470, 471, 477, 485, 493,
— György (1755—6) 573, 593.
495,
502, 503, 509, 510, 513,
— Ilona (1755) 573.
517,
527, 528, 546, 569, 582,
— István (1693) 156.
583,

585, 586, 588, 609, 615,

--------né (1693) 156.

617,

620, 622, 627, 635, 636,

— István (1707) 215.

671,

672, 673, 674, 675, 677,

— István (1758) 689.

679,

687, 710, 713.

— János (1730) 433.

— fenyegetésének be nem telje — Kata (1724) 332, 337.

sülése 509, 527.

— Mihály (1755) 568, 576, 582.

— gyorsasága 59, 60, 61, 389,

— Tamás (1724) 341.

533, 534, 535, 537, 539.

Borosné (1724) 344.

— gyűlése v. mulatsága 475, 477,

Borostyán 495.

576, 579, 635.

Borsi György (1726) 369, 370,

— hatása távolra (láthatatlanul)

371

373

37, 47, 48, 69, 275.

—' Ilona (1735) 475.

— házassága ördöggel 416, 417,

— Jakab (1726) 371.

575,

591, 594, 597.

-------- né (1726) 372.

— hivatalai 346, 367, 395, 398,

Börsiné (1726, 1756) 369, 370,

401, 410, 416,

419, 578, 593.

371

379 ˆQ7

— tói

hurczoltatás 77,

210, 332,

Borsó' István (1728) 409.

337. 345, 444,

471, 477, 478,

--------né (1681) 133, 134.

524, 660, 677, 679,

Borsod 605.

— jelvényei 410.

Borsos Mártonná (1728) 409.

— jövendölése 38, 467, 688.

Borsova f. 346, 347, 351, 354,

— kenyérsütése 198.

3 7 9

— könyve 411, 417, 419, 594,

Bosnyák János (1756) 580, 588.

596.

Bosos István (1758) 684.

— közé felvétel 416, 575, 591,

Boszorkányok (v. gyanúsítottak)

594, 596.

alakja 507.

—

kiszabadulása börtönből v.

— által a lopott jószág megszerbékóikból 187, 286, 297.

zése 200, 275.

— -tói megnyergeltetés 228, 231,

— ártatlansága 44, 55.

327, 336, 353, 526, 528, 593,

— átkelése vizeken száraz láb660, 661, 662.

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

745

Boszorkányok nyomása 64, 78,

Boszorkány testéből lélek távo98,

194, 210, 229, 239, 308,

zása 49.

320, 321, 328, 329, 370. 371,

— -ok titkos távozása seprűvel

373, 417, 440, 445, 477, 493,

263.

543, 547, 565, 578, 579, 586,

— verem 389, 391, 392.

592.

— -ózó károk felkutatására 209.

— megjelenése zárt ajtón, abla — -sági eszközök 417, 437, 539,

kon *etc.* át 6, 10, 18, 57, 62,

575, 685.

78, 164, 264, 297, 320, 373,

— -ság tanulása 33, 35, 106,

423, 456, 466, 492, 555, 582,

167, 285, 319, 323, 372, 461,

660.

479, 480, 482, 527, 575, 590,

— pecsétek (stigma) 400, 402,

594, 596, 631, 676, 687.

411, 539, 575, 579, 591, 680,

Bot Mária (1724) 347.

701, 704.
Botos Ferenczné (1693) 165.
— repülése 410, 416, 417, 576,
Botzi Klára (1565) 1, 2, 3, 4, 5,
577, 578, 587.
6, 7, 8, 10, 12.
— rontása 47, 48, 95, 96, 97,
Bozzási Benedekné (1584) 45.
99, 165, 166, 206, 210, 211,
Bozsárdi László (1729) 421.
212, 214, 215, 220, 228, 230,
Bögöz h. 544.
232, 242, 244, 245, 247, 265,
Böjt elrendelése 132.
274, 275, 278, 284, 285, 304,
Bökény k. 227.
305, 308, 309, 310, 311, 312,
Bölcskeiné (1693) 154.
313, 314, 316, 317, 318, 319,
Bölöni Gergely (1678) 128, 129,
320, 321, 322, 330, 334, 336,
136.
337, 338, 339, 340, 341, 343,
Bölöny k. 213.

344, 347, 348, 349, 350, 351,

Börhelt Péterné (1612) 79.

352, 353, 364, 367, 368, 370,

Böszörmény 481, 482, 483, 633.

373, 379, 381, 382, 385, 390,

Bözöd 547.

393, 394, 412, 423, 447, 451,

Brassó 90, 102, 119, 143, 182,

452, 455, 456, 457, 460, 461,

190, 205, 258, 510.

462, 464, 465, 466, 467, 470,

Brekner Pál (1584) 65.

472, 476, 477, 478, 479, 480,

--------né Anna (1584) 64.

481, 482, 483, 485, 488, 489,

Brezbutz nevű ördög 417.

492, 495, 498, 499, 500, 503,

Brozer András (1565) 7.

504, 505, 506, 507, 509, 512,

Brozer Pálné Potentia (1565) 11.

515, 516, 517, 518, 520, 524,

— Tamás (1574) 22.

526, 528, 529, 533, 535, 536,

-------- né (1584) 61.

540, 543, 546, 551, 569, 571,

Bruckenthal Sámuel br. (1766)

572, 573, 577, 579, 582, 583,

708.

584, 586, 587, 592, 593, 595,

Bucsai Jánosné (1636) 102.

597, 606, 607, 608, 609, 610,

Buda 430.

612, 613, 614, 615, 616, 617,

Budai Ferencz (1766) 703, 704.

618, 619, 620, 621, 622, 623,

— Ilona (1713) 257.

624, 625, 626, 627, 628, 629,

— Máténé Szűr Mária (1756—7)

631, 632, 633, 634, 635, 636,

616, 623, 625.

637, 662, 670, 671, 673, 675,

— Tamásnó (1584) 42.

676, 677, 678, 679, 680, 684,

— Zsigmond (bölcskei, 1732) 462,

689, 698, 699, 700, 701, 702,

463.

706.

Budaházi Ferencz (1725) 355.

Boszorkánysziget (Szeged) 396.

Budapesti Hirlap 246, 258.

— -ok távolié tökben is tudják,

Bujáki Istvánná (1664—5) 120.

róluk mit beszéltek 20, 38,

Bujtás

Jánosné

Takács

Éva

49, 50, 187, 304, 335, 371,

(1756—7) 619.

428, 429, 469, 507, 548, 632,

Bús György (1756—7) 634.

636.

— Márton és felesége (1726) 368,

— -ok távoltartása 42.

369, 370, 371, 372.

7 4 6

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Butka Istvánné Kovács Erzsébet

Csapó Andrásné (1724) 328.

(1731) 441.

— István (1724) 328, 329, 340.

Butsi úr (1726) 371.

— Istvánné (1719) 284.

Butyka Anna (1718) 282.

— József (1728) 415.

— Tstvánné

Szakmári

Zsófia

— Katalin (1751—2) 529.

(1731) 439.

— utcza 251.

— Péterné Tóth Sára (1731) 439.

Csarapatka Katalin alias Zarkora

Búza k. 22.

(1738) 497, 498.

Búzái Mátyásné Katalin (1582)

Csatár 443.

26.

Csatári Péter (1709) 229, 238.

Búzás Zsófia (1695) 177.

Csécsi György (1627) 92.

Biirker Simonná (1615) 8 6 .

Csecsteijel kuruzslás 76, 80, 81,

Bűvös könyv 3, 4. 5, 24, 25.

82.

Csegezi Györgyné Szász Anna

Calvin 6 6 6 **.**

(bágyoni, 1735) 484.

Carprovius (1756—7) 628.

Cseh Miklós (1766) 705, 706.

Chechy J. (1700) 198.

— Istvánné (1711) 253.

Chepi András (1627) 92.

Csehország 707.

Chernei Pál (1724) 346, 354.

Csejte 715.

Chiochetti Simon András (1756)

Csejti Márton (1711) 252.

580.

Csengeri Ambrus (1724) 353.

Chronicon Fuchsio-Lupino O.tar-

--------né Czeber Panda (1724) 353.

dinum 8 8 **, 143.**

— Andrásné (1726—7) 382.

Commotauerin (1666) 120.

— Éva (1724) 347.

Convocált bírák 111.

— György (1724) 347, 351, 353.

Czegléd 1 1 1 **.**

— István (1729) 425.

Czeglédi Mihály (1708—15) 222,

— — né Bodrogközi Kata (1729)

265.

423, 424, 425, 426.

Czéh 480.

— Pál (1726—7) 382.

Czenk 677, 679.

— Sámuelné (1724) 348.

Czents Jánosné Hegves Anna

Csenkó György (1723) 324.

(1761) 694.

Cserepes Ádámné (1724) 334.

Czigány Miklósné (1735) 486, 487.

— András (1724) 336.

Czige Pál (1565) 10.

Cseri Mihályné Kovács Erzsébet

-------- né Anna (1565) 11.

(1756—7) 636.

Czimmerman (1758) 655.

Csetnek 74.

Czina Ferenczné (1715) 264.

Csetfalva 300.

— Tstvánné (1715) 265.

Csiba Imre (1758) 664.

Czinderi Ilona (1731) 434.

Csík vm. 204.

Czipser Mátyás (1588) 71.

Csik András (1744) 513.

Czobor Imre (1637) 103.

— Mihály (1708) 220.

Czola István (1709) 229.

--------né Bencze Erzsébet (1708)

Csáky János (1758) 614, 664.

221.

Csala Mária (1714) 259.

Csíki (alias Borbély) József (1752)

Csanád vm. 638, 639, 641, 642,

556.

660, 661, 662, 663, 664, 665.

------- László (1752) 556, 562.

Csanádi sz. n. (1755) 572.

Csikós Jakab (1728) 404.

— István (1678) 128.

— Jánosné Érme Örzse (1728) 398.

— János (1756) 595.

Csikszentmárton 567.

--------né Borbély Anna (1735) 486.

Csikvánd 681.

— Mihály (1755) 578, 579.

Csillag Anna (1723) 302.

Csapiár Vinczéné Orsolya (1584)

Csimai Mihályné (1727) 392.

65.

Csinthó Imre (1758) 614.

Csapó Ádám (1682) 135.

Csiréné (1694) 171.

-------- né (1682) 135, (1700) 193,

Csiszár Ágoston (1584) 45, 51, 53.

196.

--------né (1584) 46, 53-

Csiszár Anna (1752) 551.

Csugethi Simon (1755) 567.

— Antalné (1584) 53.

Csuka Mihály (havadi, 1671) 123.

— Györgyné Kuthi Judit (1752,

Csupros Andrásné (1713) 258.

543.

Csuzi István (1727) 389.

— Istvánné (1629) 94.

Csűre Mihály (1709) 231.

— Jakabné Annus (1584) 53, 54.

Csűri Zsigmond (1709) 236.

— János (1584) 53.

— — né Katalin (1584) 40, 53.

Daholcz 236.

— János (1752) 542, 547, 558,

Dalmáczia 707.

560, 561.

Dálnoki Dániel 11723) 325.

— — né Pataki Anna (1752) 547,

— János (1682) 136.

567.

Danes Gereely (1766) 712, 713.

— Mihály (1584) 53.

--------né (1766) 712.

— Péter (1584) 45.

— István (1708) 219.

Csitó János (1707) 217.

— Lőrinczné (1615) 87.

Osittszentmárton 564.

— Orsolya (1615) 83, 84, 85, 86,

Csizmazia Gábor (1612) 77.

87.

— István (kádas, 1612) 78, 81, 82.

Dancsó János (1728) 398, 399, 400.

— János (1756—7) 617, 619, 623,

--------né Hisen Borbála (1728)

625, 627, 628.

395, 396, 397, 398, 399, 400.

— Lázár (1612) 77.

Dandi Györgyné Csuka Margit

— Mihály (1612) 76, 77. 78, 79,

(1709) 242.

80, 81.

— Istvánná Batizi Anna (1709)

-------- né (1612) 80, 81.

241.

— Miklós (1612) 78.

— János (1750) 526, 527, 528.

Csobák Miklós (1758) 689.

né Gecse Mária (1750) 525,

Csobány Borbála (1694) 177.

526, 527.

Csóka Pál (1700) 193.

Dannert János szolgája István

Csókási Györgyné (1682) 135.

(1584) 70.

Csorna Miklósné (batári, 1707) 210.

Dani András (1709) 231, 241.

Csomaközi (1621) 89.

--------né Vida Katalin (1709) 240.

— Zsigmond (1709) 238, 239,

Dániel Kovácsné (1682) 135.

240, 241, 242, 243.

Danyi János (1731) 447.

------- né (1709) 228, 233, 236.

--------né Tóth Örzse (1728) 396,

Csomas Péterné (1693) 153, 168.

398, 400.

Csongrád vm. 567, 600, 601, 661,

Darányi Miklósné (1694) 173.

6 6 6 **, 667.**

Daróczi Bálintné Anna (1582) 25.

Csongrádi Farkasné Dániel Zsófi

Daurer Hannes (1584) 51.

(1735) 487.

--------né Orsolya (1584) 51.

Csonka Lukácsné (1681) 133, 134,

Dávid Ferencz (1582) 24.

135.

— Mihály (1719) 285.

Csonka-szer 556.

Deák Ambrusné (1717) 279.

Csorba János (1629) 96.

— Ádámné Katalin 11570) 18.

Csordás Panna (1728) 409, 417.

— Bálint (1708) 219.'

Csorgó Mihály (1682) 136, 137.

— Máté (1584) 50, 55.

— — né »Sándor Kata (1682) 136,

— Margit (1721) 290.

137.

Debreczen 22, 23. 74, 88, 89, 90,

Csorna 617, 619, 623, 625, 626,

91, 92, 100, 101, 102, 103,

627, 628.

104, 120. 131, 132, 133, 135,

— i plebanus (1756— *7)* 624, 627.

150, 151, 152, 157, 162, 167.

628.

168, 170, 173, 175, 180, 181.

Csöb György (1584) 45.

191, 192, 193, 194, 195, 196,

Csörsz Miháíyné Dobó Ilona (1731)

199, 201, 203, 206, 207, 223.

451.

234, 240, 246, 247, 248, Ő49,

Csősz Lukács (1709) 238.

250, 251, 252, 253, 254, 265,

— Varga Istvánné (1720) 288.

266, 267, 270, 271. 272, 273,

748

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

278, 279, 282, 283, 284, 285,

Diósi Andrásné (1584) 63, 67.

286, 288, 289, 314, 330, 331,

Diószegi (1723) 311.

337, 354, 355, 356, 357, 358,

— Bálintné Szabó Kata (1652)

359, 360, 361, 362, 363, 364,

110.

387, 402, 423, 424, 425, 426,

— Mihály (1752) 532.

428, 429, 430, 448, 449, 451,

Disznófejés 50, 54.

479, 480, 481. 482, 483, 484,

Divéki Sándor (1756—7) 621.

533.

Dobi Zsigmondné Pap Erzsébet

Debreczeni ispotály 131.

(1702) 203.

— pusztulása (1681) 131.

Dobos 320.

Debreczeni Kata (1684) 138, 140,

Dobos Istvánné (1766) 698.

177, 178, 179.

— Mihályné (telegdi, 1752) 530,

Dége 450.

531.

Dékány Ilona (1756) 594, 597, 598.

Doboz k. 276.

— János (1744) 513.

Dobsa István (1731) 444, 515, 518.

— Mihály (1744) 513.

--------né (1731) 446.

Del Anna (1724) 354.

Dohányzási tilalom 132.

Demeter Andrásné Silló Kata

Dohna 488.

(1697) 188.

Dóka Andrásné (1715) 261.

Demjén János (1700) 191, 193.

— Istvánné (1715) 261.

------- n é (1700) 191.

Dolinái Gábor (1709) 237.

Demjéni Ferenczné (1766) 711.

Domány István (1708) 220.

Demjénné (1723) 304.

Dombi Jánosné Gál Ilona (1721)

Demkó Kálmán 23, 75, 100.

295.

Dénes Istvánná Somosi Anna

— Péter (1615) 85.

(1732) 464.

-------- né (1615) 85, 86.

— János (1745—9) 524.

------- leánya Kata (1615) 85.

Dénes Istvánná (1732) 415.

------- szolgálója Anna (1615) 85.

Dengeleginé Török Kata (1614) 82.

Dombiné (1708) 221.

Dengler György (1584) 63.

Dómján Ilona (1710) 246.

— Lukács' (1584) 62, 63, 67.

— Jánosné (1693) 154, 156.

--------né (1584) 67.

— Miklós (1744) 513.

Derecske 306.

Domjánné (1744) 512, 513 (1756)

Derecskeiné (1723) 311.

585.

Derecskéi Erzsébet (nyüvedi, 1727)

Domokos (1703) 194, 195, 196

387.

(1756—7) 636.

— Nagy Borbála (1711) 246.

— Jánosné G 1 Ilona (1750) 526,

Dese Anna (1732) 466.

528.

Dés 130, 181. 182, 188. 189,

— Judit (1752) 553.

249, 255, 282, 283, 301, 325,

— Márton (1725) 360.

326, 374, 394, 395, 421, 422,

— Márton (1752) 552, 553.

489, 505, 506, 508, 510, 511,

Domos Mártonná (1684) 141.

524, 529, 531, 532, 599, 692,

Dorcson 499.

696.

Dormány János (1708) 218.

Désiné (1715) 262.

Dorottya sz n. (1758) 606.

Dési Gergelyné Farkas Borbála

Dósa Andrásné Kiss Anna (1723)

(1752) 540.

302, 306.

— Istvánná (1612) 81.

— Márta (1640) 104.

Dezső András (1708) 219.

— Tamás (makfalvi, 1682) 136.

Dezső úr (1738) 496.

Döbrentei Gábor 1.

Dimién Istvánná (1630) 100.

Dömös Jánosné Szakács Kata

Dinnyés Istvánná (1694—6) 172,

(1702) 204.

173, 181.

Dörgőné (1756—7) 634.

— Panda (1696) 181.

Dresíer Antal (1565) 10.

Diósi András (1584) 66, 67.

--------né Anna (1565) 10.

— Mátyás (1584) 63, 67.

Dubrocson 437, 438.

Dúcai Péter (1709) 243.

Eötvös Pálné (1584) 47.

Dugógát p. 298.

— Péterné Anna (1584) 52.

Dugonics (v. Dugonya) Mihályné

— Péter (1584) 52.

Barak Margit (1728) 396, 398,

— Sándor (vásárosnáményi, 1756)

399, 400.

603.

Duka Péter (1709) 243.

— Tamásné Anna (1584) 31. 32.

Dúl Péter (1731) 442, 517.

Eperjes 92.

-------- né Erzsébet (1745) 517.

Eperjesi Gergely (1584) 54.

Dúló 381.

— Istvánné (1652) 110.

Éppel Krestel (1584) 66 **.**

Ecseri Anna (1756) 601.

— — né (1584) 65, 66 **.**

Eger 419.

— Lőrincz (1584) 70.

Eger Lénárt (1584) 67.

------- cselédje Margit (1565) 11.

Egeresi Györgyné Zsófia (1568) 13.

Ér 298.

— Mártonná "(1584) 42.

Éradony k. 260.

Egérkő 547.

Erdély 25, 83, 253, 534.

Egér-és nyólcsinálás 697, 700,

Erdély Gáspár (1570) 19, 20.

704, 706.

Erdélyi István (1726) 374.

Egri Ferencz (1584) 68.

— István (1752) 530, 531.

Egyed György (1709) 228, 242.

né Kovács Ilona (1709) 242.

--------né Molnár Erzsébet (1709)

— János (1709) 237.

233, 242.

— — né Csele

Katalin (1709)

— János (1709) 229, 239.

241.

-------- né Kovács Erzsébet (1709)

— János (1731) 441.

243.

— Mihály (1766) 698.

— János (borosjenei, 1755) 567,

Erdődi Antal (1768) 715.

580.

Erdőháti Istvánné (1744) 512.

Egyetemek (lipcsei és bécsi —)

Erdőhegy 580.

véleménye boszorkányperekben

Erdős Jánosné (1731) 442, 446,

291.

515, 516, 517, 518.

Egyházasradócz 501, 502.

Erman Péter (1696) 182.

Egyp tóm 643.

Erős Jánosné György Erzsébet

Éjjeli vesztés 41.

(1747) 522.

Ekkert Mihály (1584) 51, 54.

Érsek Bálintné Márta (1584) 34.

Elek Ferencz (1752) 545.

Érsemlyén 218, 220, 223, 244,

--------né Borbély Katalin (1752)

245.

545.

Erszényes János (1752) 551.

— Borbála (1724) 347, 354.

— Mártonná Szigethi Érzsébet

— Miklós (1726) 365.

(1752) 543.

--------né Szabó Anna (1731) 439.

Erszénygyártó Gyárfás (1584) 69.

Elekes Istvánná (1723) 318.

— Jakab (1584) 61.

— Jánosné Demeter Anók (1712)

— Jánosné Anna (1584) 59, 61.

_ 255.

Erzsébet asszony (1631) 102.

Élő György (1758) 676, 683.

Ésaisné (1591) 74.

— Mária (1756—7) 626, 628, 629.

Eszenyi János (1708) 224.

Éltető Mihály (zilahi —) leánya

Esztár 448, 449, 450, 451, 693,

Ilona (1584) 42.

694.

Ember Antal (1584) 27.

Esztári Erzsébet (1717) 277.

--------né Piroska (1584) 28.

— Mihály (1723) 315.

Endori boszorkány 643.

--------né Szőrös Erzsébet (1723)

Enyedi György (1750) 529.

305.

Eördög Istvánné Szelenczey Er --------né Sós Erzsébet (1723) 314.

zsébet (1758) 660, 664.

— nS (1731) 449.

Eötvös Demeterné Gyulai Anna

Esztergom 198.

(1584) 32.

Eszterházy Ferencz gr. (1766) 708.

— Miklósné (1584) 31.

— Zsófia gr. (1745) 525.

Esztima Istvánná Sztanka (1699)

Fazakas János (szatmári, 1584)

189.

28.

Etseti Mihály (1752) 553.

-------- né (1584) 30, 34.

-------- né Domokos Judit (1752)

-----né (1584) 45, 51, 52.

553.

Fazekas András (1766) 702, 703.

— István (1721) 296.

Fábián Ferencz (1766) 709, 710,

— Mátyásné Pecséri Anna f 1715)

712.

268, 269,

--------né Nagy Zsuzsanna (1766)

— Mihály (1708) 221, 240. (1726)

712.

366.

— Györgyné Barta Kata (1721)

--------né Ács Erzsébet (1731) 444,

293, 294.

446, 515.

Fabricius Ádám (1721) 297.

Fehértemplom 200.

Fancsika 461.

Fejedelem (1711) 252.

Farad 615, 616, 617, 618, 619,

Fejér Anók (1716) 272, 349, 350,

621. 622, 623, 624, 625, 626,

352, 353; 379, 383, 384, 385,

628, 629.

420, 421, 443.

Faragó Istvánná (1711) 253.

— Benedekné Katalin (1570) 18,

- Jánosˆ (1714) 258.

2 0 .

Farkas Ádám (1731) 434.

— Jakab (1584) 69.

— András (1758) 676.

— Jánosné (1723) 309.

-------- né Szilassi Zsófia (1715) 267.

— Kálmánné (1584) 58.

— Borbála (1752) 539, 540, 542,

— Máté (1735) 476.

543, 545, 546, 547, 549, 550,

— Mihályné (1640) 104.

551, 552, 554, 555, 556, 557,

Fejércse 711.

558, 559, 562, 563.

Fejérdi Bálintné (1584) 50.

- Demeter (1615) 85, 8 6 **, 87.**

— Istvánné (1612) 80, 81

—- Dénes (1615) 85.

Fejérhegy 407, 410.

— Imre (1752) 554.

Fejérvári György (1733—4) 468.

-------- né Medgyesfalvi Erzsébet

Fejes István (1626) 91.

(1752) 554.

Fejsze Mária (1707) 214.

— István (1742) 509, (1756—7)

Feketeardó k. 455, 460, 461, 462,

628, 629.

463.

— János(1709) 232, 233, 238, 239.

Fekete Andrásné (1673) 124.

né Tóth Erzsébet (1709)

------- Szállosi Katalin (1752) 550.

234, 242.

— György gr. (1768) 717.

— János (1727) 389.

— György (1715) 265.

-------- né Bartus Erzsébet (1731)

— Istvánné (1693) 162, 167.

441.

— János (1723) 319.

— Márton (1755) 571, 573.

— — né Horváth Katalin (1723)

--------né Dobolyi Katalin (1752)

316, 317, 318, 319, 322.

551.

— Kató (1570) 16. 17, 18, 19,

— Pétérné Katalin (1568) 13.

20, 21.

— Vida (1742) 509.

— Kató (1724) 346.

— Zsigmondné Szabó Ilona (1707)

— Lajos 529.

209.

— Mártonná Fazekas Éva (1752)

Farkasfalva 227.

553

— utcza Kolozsvárt 81.

— Mihálv (16421 106.

Farna Kata (1615) 85.

— Mihály (1700) 192.

Farnasi János (1629) 93.

-------- né (1700) 192.

Fazakas

Benedekné

Erzsébet

Feketepatak 262.

(1570) 18.

Félegyház k. 176, 258, 306, 334,

— Boldizsárné (1584) 27, 28, 29,

339, 631, 637, 705, 706.

30, 31, 34, 35.

Felsőbánya 261, 262, 403.

— György (1574) 22.

Felsőőr 495, 496.

— István (1584) 48.

Felsőszentmihályfalva 190.

Fenes k. 9.

Fiilöp Jánosné Virág Anna (1694)

Fenyéd k. 100.

176.

Ferdinyi Ferencz (1723) 323.

— Mihályné (1693) 151.

Ferencz papné (1584) 33.

Fiiresztő Péter (1735) 479.

— István (1707) 212.

Fűsi Istvánná (1700) 192.

— .János (1707) 210.

Fűszedés temetőkertből 46.

Ferenczi Antalné (1584) 43.

— gyógyításra (kuruzslásra) 60,

— Istvánná Tóbiás Katalin (1723Í

93, 94, 104, 118, 127, 165, 166,

304.

171, 172, 173, 181, 183, 213,

Feresztő János (1694) 172.

214, 217, 232, 266, 286, 315,

Ficza Jánosné (1728) 415.

328, 333, 342, 344, 371, 404,

Filep Benedek (1584) 65.

405, 406. 414, 418, 419, 465,

— — né Ágota (1584) 67.

467, 480, 534, 541, 542, 545,

— Jánosné (1584) 69.

546, 577, 579, 583, 585, 685.

— Márton (1752) 552.

693, 696, 710.

— — né Szíjgyártó Sára (1752)

Füvek és növények beszédének

552.

megértése 2, 3, 45, 135, 226.

Fleischer Dániel (bodendorfi, 1686)

Fiizessi Erzsébet (1694) 177.

147.

— Mihály (1724) 337.

Fleischhacker Jakab (1704) 205.

Fűzi György (1733—4) 473.

Fodor András (1636) 102.

--------né Kálmány Anna (1709)

Gáborján k. 157, 310, 311.

242.

Gábor Éva (1758) 606.

— Albert (1584) 40, 70.

Gácsai György (1709) 237.

— György (1584) 60.

Galambos Ambrus (1640) 105.

------- (1708) 220, 229, 240.

Gál Erzsébet, 1. Pápai János a.

-------- né Somogyi Anna (1708) 221.

— Ferencz (1750) 526, 528.

--------né Sass Erzsébet (1709) 243.

— István (1708) 221.

— István (alias Varga) (1752) 557.

— István (1755) 571, 577, 579.

né Nagy Ilona (1752) 559.

— — né Borbála (1755) 571.

— János (1724) 347.

--------né Panda (1755) 571, 576,

-------- né (1584) 51.

579.

--------né Tóth Borbála (1709) 242.

--------né (1616) 8 8 .

— Mihályné Katalin (1565) 8 .

— János (1750) 526.

— Pál (1715)265,(1731) 448, 452.

-------- né Nagy Kata (1652) 110.

Foenix ez. ikönyv 257.

--------né Szaniszló Borbála (1712)

Folbarth Mihály (1700) 198.

255.

Fore Tivadar (1731) 437, 438.

— Miklós (1726—7) 379, 380.

— Péter (1731) 438.

— — né Lőre Kata (1726—7) 382.

Foris Ferenczné (1693) 167.

— Mihálvné Kakas Anna (1731—

— György (1702) 200.

1735) 474.

Forgách Jakabné Margit (1565)

— Mihálvné (1693) 155, (1711)

12.

247.

— Miklós gr. (1758) 664.

— Mihály (öreg, 1724) 337.

Forgács István (1730) 429.

— Pál (Í750) 526.

Földes András (1727) 387.

--------né Sós Katalin (1756) 526,

Főik Krestel (1584) 61.

527, 528.

Fősős Jánosné (1584) 4L

Gálné (1724) 344, 346.

Frank Jánosné (1676) 127.

Gálfalvi Ábrahám (1730) 432.

Fridrosi (?) 523.

— György (1754) 567.

Furta 387, 388.

Gálfi Gyurka (1724) 348, 352.

Futamai Zsigmond (1707) 213.

— Mártonná Szép Jutka (1724)

Futamot András (1723) 455, 460.

347, 348, 349, 350, 352.

Futó Magdolna (rődi, 1565) 6 **.**

Gálospetri k. 177. 337. 501.

— Mihályné (1693) 151.

I Gara Mihály (1693) 151.

Fiileki Mihályné (1724) 332.

1 **--------né (1693) 151.**

7 5 2

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Garai András szolgálója Anna

Gombos Istvánná (1724) 334, 337,

(1612) 79.

339, (1756—7) 632.

Garajka Erzsébet (1716) 275.

-------- né leányai (1724) 334.

Garbóczi János (1707) 212.

Gonda Gergely leánya (1723) 319.

Gartner (Garner) Imréné Angletn

-------- né Oláh Katalin (1723) 323.

,'1565) 10, (1584) 6 6 **.**

— Istvánné (1723) 319.

Gáspár Ferenczné (1754) 565.

Gosztonyi János (1728) 415, 418.

Gáti Ilona (1723) 301.

Gottschíing Mihály leányai (1709)

Gattner Márton (1673) 123.

226.

-------- né (1673) 123.

— Sára (1716—7) 273.

Gazdag Jakabné (1584) 6 6 **.**

Gots István (1741) 504.

— Krestel (1584) 6 6 **.**

Gottsmeister András (1704) 205.

— Mihály (1584) 61.

Göbei Istvánné Berek Anna (1723)

Gebuska Mária (1717) 278.

303, 304, 305, 306.

Gedrud asszony (1565) 7, 8 **.**

Gömör vm. 287.

Gecse k. 351.

Gönczi (alias Borbély) Jánosné

Gelléir(v. Gellyén) András (1755)

Nagy Szabó Mária (1752) 554.

578.

------- János (1752) 556.

-------- né Boros Sára (1755) 573,

Göndöly Istvánné Kőmives Margit

574, 575, 576, 577, 578. 582,

(1692) 150.

593, 596, 598.

Görgei Imre (1756) 603.

------- Péter (1726) 372.

Görög István (1752) 541.

----------n3 (1726) 372.

Grécz András (1756) 587.

— né (1755) 571.

Grécziné Győri Zsófia (1722) 298,

Gellért István (1731) 436.

326.

— János (1681) 131.

Gregore Mihály (1758) 606.

Gellye Jánosné (1755) 578, 579.

— — né (1758) 606.

— Márton (1755) 578, 579.

Oritner Máténé Anna (1565) 12.

Gellyén tanya 97.

Groszan Anistie (1738) 494.

Gelse 428.

Grőbel Keresztélvné Anna (1570)

Genge Mihályné (1631) 101.

16.

Gerázó Márton (1758) 675, 676,

Gruzda György (1730) 433.

687.

Grúz István (1584) 46.

Gerebesiné (1724) 364.

— Péter (1565) 1, 2, 9, 12, (1584)

Géres Kincses Kálmánná (1584) 40.

50, 52.

Gerezda h. 411.

— — fia István (1584) 50.

Gerezna 72.

Gub István (szovátai, 1754) 565.

Gergely biró (miklóslaki, 1584) 50.

— János (szovátai, 1754) 565.

— deák (1664) 119, (1700) 194.

Gulács 709.

— Pétérné (1726) 372.

Gulácsi Gábor (1766) 709, 710.

Gergely fi András (1656) 115.

— Zsigmond (1732) 461.

Gerinczer (?) (1758) 672.

Gulyás Mihályné (1693—4) 164,

Gerla k. 279.

171.

Gesznyesi Györgyné Szabó Er — né Szege Ilona (1709) 227.

zsébet (1709) 234.

Gunesch Márton (1685) 141.

Geszt 568, 569, 570, 578, 579.

-------- né Sára (16851 141.

Gilicsó Jánosné Naey Anna (1728)

— Mihály (1685) 141.

396, 397, 400.

— Pálné (1687) 142.

Girispán 170.

Gyal i 292.

Gombási István (1681) 133.

Gyalok György (1728) 405.

Gombkötőné (1681) 133.

Gyapjú k. 514.

Gombos Bálintné Búzás Zsófia

Gyarmat k. 514, 582.

(1694) 176.

— i Kata (1709) 226.

— Györgyné Tóth Anna (1717)

Gyenő k. 680.

277.

Gyermekfelváltás 165.

— István (1681) 132.

Gyermekmegrontás 49, 54, 63,

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

7 5 3

64, 153, 155, 162, 164, 165,

Haas Hermán (1696) 182.

167,

169, 190,

192, 220, 222,

— József Ödön (1755) 580, 581,

231,

314, 329, 333, 347, 349,

599.

350,

351, 352, 353, 366, 367,

Hadad 259.

369,

370, 371, 372, 373, 376,

Hadházi Istvánné Jónás Judit

382,

383, 384, 385, 390, 391,

(1714) 259.

392,

393, 411, 433, 442, 451,

Hadnagy István (várfalvi, 1697)

456,

457, 458, 459, 460, 465,

187.

467,

470, 471, 493, 503, 509,

— — né Szabó Borbála (16971

513,

517, 526, 527, 533, 541,

187.

542,

543, 544, 545, 546, 547,

Hagyó Andrásné (1568) 13, 14, 15.

548,

549, 550, 551, 552, 553,

Hajdúböszörmény 204.

554,

555, 557, 558, 560, 561,

Hajdú Judit (1754) 566, 567.

583,

584, 607, 623, 635, 661,

— Péter (1708) 221.

663,

670, 671, 674, 684, 696,

Hajigálódás 97, 98, 174, 175,

698,
699, 702, 703, 709, 710,
286, 355.
711,
712, 713, 714, 715.
Hajszán Györgyné Kosnyák Ilona
Gyerőfi András (1584) 37.
(1768) 716.
Gyimót k. 670, 674, 675, 676,
Halas Istvánné (1724) 332.
683, 687.
Halasi Andrásné (1693) 169.
Gyógyítási díj 47, 49, 70, 153.
Halász András (1682) 136, 138.
154,
155, 156,
157, 215. 282,
— Gergelyné (1584) 58.
365, 547.
Halmi k. 227, 228, 237, 238,
Gyógyulás idejének megjövendö243.
lése 51.
Hámos Mihály (1726) 369.
Gyöngyösi Márton (1752) 547.

— Péter (1726) 372.
— — né Forrai Erzsébet (1752)
Hangyás Istvánné Ürögdi Erzsé548.
bet (1723) 321.
Győr 246, 413.
— Jánosné (1723) 316, 317, 318,
Győré
Istvánné
Faludi
Ilona
319, 321, 322, 323.
(1709) 236.
Hannibál István (1756—7) 616,
Győrfi Istvánné Mészáros Zsófia
617, 619, 621, 623, 625, 627,
(1735) 476.
628.
György Istvánné (1766) 715.
Haragos István (1758) 670, 682.
— János (1745) 519.
Harasztos k. 196.
— Kovácsné Nagy Borbála (1729)
Harcsás Istvánné Alii Erzsébet
422.

(1715) 269, 279.
— Péterné Tóth Erzsébet (1766)
Harmatszedés 56, 123.
708, 710, 711, 712, 713, 714,
Harsány 319, 320, 322.
715.
Harsányi János (1731) 448, 449.
Győri Ferencz (1756) 602.
— Mihály (1755) 568, 569, 570,
— Gáspár (1744) 514.
577, 579.
— Pál (1735) 488, 490.
--------né (1755) 577.
Györki Kata (1741) 504.
Haskó János (1716) 274.
Győr vm. 258, 666, 667, 668.
Hatházi Istvánné Szilágyi Erzsébet
669, 670, 671, 672, 673, 674,
(1731) 450.
675, 676, 677, 678, 679, 680,
Hátszegi Istvánné Kupás Erzsébet
681, 682. 683, 684, 685, 686,
(1718) 280, 281.
687, 688, 689, 690, 691.

Hatvan utcza 253.

Gyula k. 525, 582.

Hazánk ez. folyóirat 261, 262,

— ez. jkönyv 486, 487.

287, 300, 354, 403, 474, 475.

— i uradalom 661.

Hazánk és a külföld 277.

Gyulai István (1709) 237.

Ház György (1758) 684.

--------né Jakab Mária (1707) 214.

— Mihályné Horvát Éva (1758)-

Gyuricsányi András (1736) 490.

684.

Gyurkó Mihály (1724)332,337,346.

Házasságtörés 236.-

K O M Á R O M Y I

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

48

754

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Hegedűs György (1584) 27, 34.

Hétbírák hatósága 180, 182.

--------né Ágota (1584) 28.

Hete k. 708, 709, 710, 711, 712,

— — né Kata (1629) 94.

714.

— Györgyné (1696) 181.

Hetei János (1766) 714.

— István (alias Szőes, 1752) 551.

— Pál (1766) 712, 714.

— János (alias Szíjgyártó, 1752)

Hetény k. 145.

553.

Heveß vm. 120, 130, 605.

-------- né (1583) 26.

Hidelve (kolozsvári városrész) 5,

— József (alias Szíjgyártó, 1752)

62.

544, 551, 553.

Hincz Benedekné Orsolya (1565)

— Márton (17151 261.

10.

--------né (1715) 261, 262.

Hintos Györgyné (1700) 191.

—- Péterné Anna (1517) 1.

Hirling János (1700) 199.

Hegyi Anna (1729) 427.

Hisen Borbála (1728) 395.

Hegyközpályi k. 303, 368, 439,

Hispanica ocrea 424, 429.

440, 441.' 442, 443, 444, 446,

Hocsord 495.

447, 515, 518, 519.

Hódmezővásárhely 6 6 6 **.**

Heilman György (1584) 6 6 **.**

Hódosi János (1741) 502.

Hellwig (1666) 120.

Hodoska Anna (1720) 289.

Helytartótanácsi rendeletek bo Holczappel Mihályné (1570—84)

szorkányperekben 601,602, 605,

16, 6 6 **.**

660, 667.

— Tamásné Anna (1612) 80.

Henczida k. 270, 308, 491, 492, 536.

Holosnyai János (1755) 567, 568.

Henneg János (1584) 54.

Hon és külföld ez. lap 563.

— Lukácsné (1584) 67.

Hoosz Andrásné Pintarich Or Hennig Joachim (1565) 9.

solya (1758) 645, 646.

Hentes Györgyné (1700) 191.

Hoppá István (1732) 457, 458,

— István (1724) 327, 335, 342.

460.

— né (1724) 335.

— — né Seres Anna (1732) 460.

Henzel János (1584) 45.

Horeczky Antalné Borsiczky Ka Hényi János (1758) 673.

talin (1722) 298.

Herbarth György (1700) 198.

Hóri Mihály (1761) 693.

Herbert Herrn. 246, 258, 262,

Hortobágy 362.

273, 274.

Horvát bán 659, 660.

— Jakab (1696) 182.

Horváth András (1728) 410.

Herczeg Gáspárné Klára (1584)

— Benedekné Erzse (1728) 410.

36, 41.

— Dávid (1696) 186.

Hercsi János (1711) 252.

— Ferencz (1766) 710.

Herden János (1738) 498.

--------né (1728) 408, 409, 415.

Hérics János (1758) 684.

— — né Muhar Mária (1766) 708.

— Miska ((1758) 690.

— Ferencz (1732) 466.

Heritz Imre (1761) 693, 694.

— György (1715) 264.

Herlein Ferencz (1756—7) 630.

— — né '(1715) 265.

Herman Jakab leánya (1584) 67.

------- (1741) 502, (1758) 676, 690.

Hermány Istvánná Ország Anna

-------.-né (1723) 318.

(1708) 222.

— Istvánná Gyarmati Anna (1694)

Hersei Mártonná (1584) 27, 28,

173, 174.

29, 32, 33.

------- (1729) 427, (1752) 536.-

Hertucki Ferencz (1732) 455, 460.

— István (1758) 671.

Heruezina v. Logomer Magdolna

------- (lósi, 1728). 416.

(1758) 642, 643, 644, 645, 646, ' — János (bakonyszegi, 1715) 264.

647, 648, 649, 650, 651, 652,

né (1724) 328.

653, 654, 655, 656, 657, 658,

— János (1758) 669, 670, 671,

659.

672, 673, 674, 675, 676, 677,

— leánya Borbála (1758) 649,

678, 679, 685, 6 8 6 **, 691.**

650, 651, 652, 653.

— Jancsi (1728) 409.

Horváth Jakabné (árokszállási,

Imrefiné Ifjú Kata (1614) 82, 83.

1728) 419.

Inánd 514.

— Kata (1724) 350, 351.

Incze Jánosné Falkó Anna (1742)

— Mátyás (1694) 174.

505, 507.

--------né Luka Zsófia (1721) 295,

Ipolyi Arnold 75.

(1729) 428.

Irinyi János (1723) 303.

— Mihály (1741) 502.

— Mihály (1723) 303, 305.

— Pál (Í758) 678.

né Kúti Ilona (1723) 304,

— Panna (1728) 410.

305, 306.

— Péter (1728) 410.

Irsai István (1719) 283.

— Sámuel (1752) 558.

Irsánné (1756—7) 634.

— — né Deák Erzsébet (1752)

Irthel János (1678)i 129.

558.

Isák György (1709) £33, 235, 236,

— Zsigmondné (1728) 409.

239, 240.

— Zsófia (1728—29) 420.

— — né Bekő Ilona (1709) 227,

— Zsuzsa (1728) 410.

228, 229, 230, 231, 232, 233,

Horvátország 644, 648, 707.

234, 235, 236, 237, 238, 239,

Hosszú György (1565) 12.

240, 241, 242, 243.

--------né (1724) 343.

— Katalin Szász Jánosné (1709)

Hrabovszki József (1736) 490, 499.

229, 236, 237.

Hudek János (1738) 498.

Isakócz 606.

Hulmema Dorottya (1745) 520.

Ispánjárás 204.

Hunyadi (1726) 371.

Istennyila 393, 445.

— Ferencz (ádámosi. 1721—31)

István Kovács (1584) 48.

293, 294, 453.

-------- né Orsolya (1584) 51.

Hús János (1722) 299.

Izai Mária (1732) 463.

Huszár Ferenczné Anna (1584)

Izrael 643.

41. 45.

— János (1724) 327.

Jablánczi József (1768) 717.

Huszti János (1724) 339.

Jakab Elek 122.

--------né (1724) 329, 340, 341,

— (alias Varga) Györgyné Trom345, 346.

bitás Mária (1752) 553.

— Miklós (1724) 339.

— István (1742) 345.

-------- né (1630) 100.

Ibrányi kisasszony (1724) 353.

Jákó János (1731) 446.

Igriczi István (1689) 144, 148.

— — né Fejér Rebeka (1731)

— boszorkány 277.

444.

Igyártó György (1582—83) 23,

Jancsó Pálné Szanda Kata (1728)

25, 26.

395, 396, 399, 400.

— János (1583) 26.

Jánki András (1724) 346, 347,

— Tamásné (1584) 37.

349, 351, 352, 353, 354, 476.

Illés András (1584) 33, 34.

--------né (1724) 340.

Ilosvai Ferencz (1766) 713.

— Mártonná (1724) 330.

— Gáborné Denes Anna (1745—6)

— Mihály (1735) 476, 478.

524.

János biró (mákói, 1582—84) 24,

— György (1709) 227, 237.

53, 60, 61.

Ilyés Ferenczné (1766) 709.

Jánosi Mózesné Almádi Borbála

— György (1752) 554.

(1723) 300.

--------né Nagy Erzsébet (1752)

— Istvánná Hajdú Judit (1754)

552.

564, 565.

— Jánosné Dorottya (1670) 122.

János mester (1724) 329.

Ilyésházi József gr. (1756) 602.

Jánosmezeje 565.

Ilyési László (1693) 156.

János Zsigmond fejedelem 64.

-------- né (1693) 156.

Jármon átbúj tatás 506.

Imádsággal védekezés rontás ellen

Jégvihar előidézése 8 8 .

36.

Jenei István (1723) 314.

48 *

7 5 6

NÉY-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Jenei Istvánná Harsányi Anna

Kádár Mártonná Szima Erzsébet

(1723) 313, 314, 315.

(1752) 546.

— Klára (1709) 235.

— Mihályné Erzsébet (1565) 12.

— Márton (1711) 251, 254.

— Péterné (1727) 391.

— Mihály (1674) 125.

— Tamásné (1565) 8 **.**

-------- né Szabó Éva (1709) 233,

— Zsigmond (1584) 50.

240.

Kádas Bálintné Katalin (1584) 40.

— Tamás (1662) 118.

— Jánosné Borbála (1584) 52.

— táblabíró 226.

— Mátyásné (1570) 19.

Jeruzsálem 325.

— Miklósné (1584) 6 8 **.**

Jézus neve 416.

Kajántói Mártonná Katalin (1570)

Jó Istvánná (1711) 252.

17, 18.

Jób (a bibliai) 655.

Kajántós János (1584) 38.

Jóború Bálint (1584) 43.

Kajdi István (1724) 346.

— Pál (1582) 23.

Kajdócsi György (1758) 670, 6 8 6 **,**

Jóna Mihályné Oroszi Ilona (1730)

690.

428, 429.

Kakas Andrásné (1584) 43.

Joó Péterné Bajusz Kata (1766)

Kákásmező 205.

708, 709, 710, 711, 712, 713,

Kakucs János (1754) 566.

714.

Kál f. 118, 521.

Jósa István (1756—7) 631, 637.

Kalácspénz 437.

--------né Széles Kata (1756—7)

Kalános Borka (1735) 486, 487.

635, 636, 637.

Kalandos 8 6 , 87.

— Kata (1744) 511, 512, 513,

Kállai (1693) 169, (1724) 354.

514.

— János (1700) 191.

Jósika (1621) 89.

— Kató (1724) 352.

Jósza Mihály (1725) 361.

-------- né (1724) 347, 348, 349,

Jövendölés 131, 249, 250, 251,

350, 351, 352, 353.

252, 253, 254, 355, 357.

Kalliste István (1631) 102.

Juga Zsófin, (1731) 440, 441, 442.

Kálló 693.

Juhász Erzsók (1724) 330, 332.

Kalmár Lőrincz (1615) 87.

— Gergely (1727) 389.

— Péter (1711) 247.

Juhász István (1731) 445.

Kalocsai Györgyné (1707) 211.

--------né (1724) 333.

Kaloda 129, 182, 373, 378.

— Márton (1726—7) 379.

Kalotaszeg 364.

— Mátyás (1728) 404.

Kalotaszentkirály k. 454.

Juhos Péterné (1717) 277.

Kámai István (1707) 213.

Kämmerer György (1686) 141.

Kabolaspatak 638.

Kanczahitű 124.

Kabos Ferencz (gyerőmonostori,

Kanngieszer Orbán (1673) 123.

1731) 453.

Kanördög 199, 208, 209, 228,

Kádár Albertné (1669) 122.

229, 230, 239, 240, 403, 405,

— Antal (1584) 52.

423, 529.

— —-né Angolit (1584) 52.

Kantaíros 187.

— Gergely (1584) 60.

Kántor Erzsébet (1741) 501.

— István (1732) 464, (1584) 48,

— János (1707) 215.

70.

— — né Székely Erzsébet (1707)

-------- né (1752) 536, (1724) 329.

212 214.

— János (1584) 47.

— Margit ’(1707) 215.

-------- né (1584) 45, 47, 48, 50,

Kapitány Judit (1668) 121.

51, 52,

Kapros István (1744) 513, 514.

— János (1731) 441.

Kapta Zsófia (1714) 259.

--------né Kovács Katalin (1731)

Kapuvár 617.

440, 442, 443, 444, 447.

Karacsi Istvánné (1758) 609.

— Kata (1732) 468, 469, 470,

Karácson Katalin (1756—7) 621.

472, 473.

— falvi Dániel (P733—4) 469, 472.

Karaffa-járás 168.

Kelemen Gáspárné Varga Erzsébet

Karczagh Imre (1766) 701, 703,

(1731) 451.

704.

— István (1724) 327.

Kardos István (1700) 194.

--------né (1724) 328.

— Pál (1711) 250.

— Jánosné Székely Katalin (1756)

Karizki László (1724) 347.

584.

III.

Károly kir. 402.

— Lajos 118, 491.

Károlyi Zsuzsanna fejedelem — Zsigmond (1752) 556.

asszony 89.

Keller Jakabné (1584) 70.

Karóba húzás 107.

Kemény László br. (1730) 431.

Káromkodás 285.

Kenyeres János (1700) 195.

Karos Péter (1588) 71.

Kende Gábor leánya Klára (1683)

Karova (1736) 489.

143.

Kaskötő Ágoston (1573) 16, 19, 20.

Kenderesi Jánosné (1726) 370.

Kassa 1, 24, 25.

Kenéz k. 218.

Kassai István (1752) 552.

Kenőcscsinálás 58, 201, 217, 414,

— (alias Varga) József (1752)

415, 467, 523, 542, 592.

546.

Keresed 427.

— Kalmár Tamásné Borbála

Kerekes Demeter (1584) 60.

(1582) 23, 24, 25, 26.

— Györgyné Anna (1584) 58.

Kass Kata (1758) 683.

— István (1724) 290.

— Mihály (1758) 684.

— István (1584) 39, 50, 65.

Kasza János (1756) 582.

— — né Erzsébet (1584) 39, 6 6 **,**

--------né Simon Katalin (1756)

67.

582, 583, 592.

— István (alias Szőcs, 1752) 550.

Kászoni István (1642—3) 105.

— János (1724) 338.

Kata Istvánná Tóth Anna (1709)

— Kata (1720—3) 290, 307.

233, 242.

— Lukács (1584) 56.

Kata (1727) 388.

— Márton (1584) 61.

Katogáné (1755) 576.

— Mátyás (1584) 57.

Katona Ferencz Q728) 396, 398,

--------né (1584) 51.

399, 400.

— Mihály (1584) 28.

--------né (1728) 395.

-------- né (1584) 34.

— István (1728) 405.

— Pálné Anna (1584) 61.

— Szűcs István (1724) 338.

— Panda (1735) 475, 476, 477,

— Józsefné Erzsébet (1731) 446.

478.

— Kata (1727) 389, 393.

— Tamás (1584) 61.

— László (1727) 389.

--------né (1724—35) 334, 475,

--------né (1727) 390, 392.

476, 477, 478.

Katonáné (1727) 390, 392.

— -né, az öreg (1724) 326, 327,

Kathonai Mihály (1584) 27, 40,

329, 331, 332, 334, 336, 337,

44, 60, 62, 68, 70.

338, 341, 344, 345, 346.

Katza uradalom 286.

Kerela (1728) 396.

Kazari Ádámnó Lórik Marinka

Kerhány László (1726—7) 379,

(1730) 433.

380.

Kazi István (1737) 492.

-------- né Kis

Sára

(1726—7)

— Tamásné (1724) 332.

381.

Kéczke 111.

Kerékgyártó Istvánná (1693) 164.

Kecskemét 111, 409.

— Jánosné (1693) 164, 167.

Kecskeméti Ferencz (1766) 699.

Keresi Teodórán (1722) 298.

— Jánosné Ács Borbála (1727)

Kerestély János (1682) 136.

394.

Keresztelő szt. János 325.

— Kata (1766) 696, 697.

Keresztes Mária gr. (1750) 525.

--------né (1724) 354.

Keresztes k. 169, 371, 373, 631,

Kecskés János (1724) 337.

633, 634, 636, 637, 698, 705,

— Mihály (1724) 334.

706.

Keresztesi Kenderesi Jánosné

173, (1700) 193, 196, (1716—7)

(1726) 371, 373.

276, 280.

— Gellén Péter (1726) 372.

Kis István (1711) 252, (1715) 264,

né (1726) 372.

(1745) 516, 518.

— lányok (1726) 369, 372.

------- (1755) 572, 575, 578, 579,

Keresztszegi Péter (1696) 180.

584.

--------né (1696) 181.

-------- né (1756) 591, Szabó Ilona

Keresztúri

Mártonná

Katalin

(1756) 593, 594, 595.

(1638) 104.

— Istók (1756) 595.

— Miklós (1754) 564.

-------- né (1756) 596.

— Sándor (1742) 509.

— István (1756—7) 616, 617, 623,

Kéri János (1735) 476.

625, 626, 627, 628, 631.

-------- né (1724) 332.

--------né Szalai Katalin (1756—7)

Kertchner Jánosné (1712) 256.

616.

Késcsináló Judit (1752) 546.

--------né Kovács Anna (1756—7)

— Péter (1702) 203.

636.

Két helyi (1756—7) 618, 619.

— János (1584) 60, (1752) 534.

Khlosz Mátyás (1730) 433.

né (1752) 535.

Ivibédi Erzsébet (1744) 511.

-------- né Tikos Judit (1731) 446.

Kicsi Tamásné (1724) 336, 337,

--------né (1681) 134,

338, 341, 342, 343, 344, 346.

Kisér k. 411.

Kicsin Jánosné (1700) 192, 193.

Kisértet 4, 6 **, 12.**

Kicsinné (1724) 330.

Kiskapus 292.

Kiczing (1726) 374.

Kis Katalin (1724) 330, (1726—7)

Kigyóhúsevés 534, 535, 537, 539.

386.

Kilyén István (1664) 119.

Kiskirály 61.

Kincsásó könyv 25.

Kiskölked 502.

Király András (1744) 512. 513.

Kiskúnbalas 529.

— István (1730) 429.

Kis Lukácsné Márta (1568) 14.

— Györgyné (1715) 263.

Kismarja 532, 533, 534, 535, 536,

— Mártonná (1752) 534.

538.

— Pál (1732) 457.

Kis Margit (1752) 531.

Királydarócz 216.

— Mihály (1708) 222, (1723) 319,

Királyföld 273.

(1728) 410.

Királyvári Péterné Deák Sára

--------né Lajbos Margit (1715) 265.

(1752) 557.

266, 267.

Kirschner Péter (1680) 130.

------- Erzsók (1723) 319, 321.

Kirsner (1584) 60, 62, 6 8 **.**

------- né Sallai Erzsók (1726) 368,

Kis András Péter (1731) 449, 450.

369.

— András (1723) 316, 317.

— Koszorús Mihály (1737) 493.

né Csókás Erzsébet (1723)

— Orsik (1591) 73.

319.

— Péter (1700) 193, (1712) 255.

— Anna (1671) 123, (1723) 305,

-------- né (1693) 157.

(1718) 281.

— Petiné (1723) 321.

— Antónia (1568) 13.

Kisponeba 286.

— Bálintné (1694) 170, 171, 173.

Kis Sámuel (1756) 599.

— Benedek (1584) 67.

— Sester leánya Krisztina (1570)

— — né Krisztina (1584) 66.

16.

— Gáspárné Orsóivá (1629) 94,

Kisvárda 203, 660.

99.

Kisvárdai Mihály (1723) 312, 315.

— — leánya Kata (1629) 95, 96.

Kis Zsigmondné Mátbé Borbála

— György (1565) 2, (1756—7)631,

(1742) 505, 508.

634.

— Zsuzsa (1721) 295.

— Illésné (1568) 14.

Kita Mihály (1740) 499.

— R. István 105, 428.

Kitonich G. 202, 224, 225, 269,

--------né (1693—94)

154, 171,

289, 355, 357, 590.

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

7 5 9

Klein Gergely (1650) 107.

Kontor Kata (1693) 161.

— Mihály (1650) 107, 108.

Kónya Ilona (1758) 661, 662.

Klósz Péter (1650) 107.

Konyár k. 271.

Kmosemarka Anna (1720) 289.

Koósné Török Mária (1724) 326.

Kóbori Jánosné alias Kosárkötőné

Koósz Margit (1758) 649, 651,

(1755) 576, 593, 595.

652.

Kocsárd 484, 487.

Koraj János (1709) 243.

Kocsis Demjén (1565) 7.

Korcsek Zsuzsa (1728) 396.

— Éva (1726—7) 382.

Korcsmáros Balázs (1741) 503.

— Györgyné Erzsébet (1584) 46,

-------- né Körmendi Örzse (1741)

69.

503.

— Jánosné Szabó Erzsébet (1723)

Korlát Ferencz (1656) 115.

310.

Kormány Istvánná (1693) 155.

— Mihály (1752) 536.

Kormos Judit (1731) 434, 436.

Kóka k. 409, 413.

Korógyi erdő 264.

Kókai (1758) 683.

Kosa István (1750) 528.

Kolasi Mihály (1584) 65.

--------né Gecse Mária (1750) 525,

--------né Anna (1584) 65, 6 6 **.**

526, 528.

Koldus Molnár Ilona (1728) 403,

Kosztolna 499.

404, 405, 407, 412, 413, 415,

Kotlóczi György (1612) 75, 77, 78.

416, 417, 418, 419.

Kotán Jánosné Orbán Anna (1758)

Koldusbíró 395, 397.

679, 684.

Kollin Teréz (1758) 646.

Kovács András (1627) 92, (1735)

Kolozs 96.

478

Kolozs vm. 74, 177, 292, 293,

-------- né Margit (1565) 11.

294, 295, 300, 301, 431, 432,

--------né Pór Anna (1682) 137.

433, 453, 467, 470, 471, 472,

— Anna (1710) 245, (1752) 537.

473, 474, 494.

— Erzsébet (1721) 295.

Kolozsvár 1 , 6 , 7. 8 , 9, 12, 13,

— Gergely (1693) 167.

15, 16, 21, 22, 23, 24, 26, 27,

— György (1709) 228, 238, (1726)

35, 44, 55, 56, 62, 6 8 , 71, 74,

368, (1758) 684.

82, 83, 8 8 , 93, 99, 105. 109,

--------né (1726) 370.

116, 117, 121, 125, 126, 128,

— Illésné Anna (1584) 6 8 .

136, 137, 138, 139, 177, 178,

— Imre (1758) 684.

179, 180, 468, 469, 472, 473,

— — né Dorottya (1565) 3.

555, 559.

— István (1709) 237, (1737) 493.

Kolozsvári Balázs (1684) 139.

--------né (1723—24)

326, 333,

Kolosi Péter (1726) 365.

(1737) 491, 492, 493, (1755)

Komádi k. 365, 389.

569, 586, 606, 607, 608, 610,

Komár István (1758) 683.

611.

------ né Dóri (1758) 676, 683.

— János (1689) 146, 147, 149,

Komárom 72, 125, 161.

(1756) 586, (1723) 304.

Komárom vm. 92.

--------né Csobány Borbála (1696)

Komáromy András 204.

176.

— Csipkés György (1700) 196,

--------né (1731) 441, (1756) 596,

218, 223, 260, 267, 268, 270.

598, (1693) 157.

— György (1710) 244, 246, 331,

--------né Biró Ilona (1732) 461;

387.

— János (1693) 164.

Komáromi István (1730) 429.

— — leánya Kata (1693) 164;

— Mihályné (1693—1715) 155,

— — né Erdélyi Erzsébet (1708)

266.

219.

Komlósi Sámuel (1733—34) 468.

— Kata (1695) 177.

Koncz István (1758) 606.

— Mártonná (1724) 329.

— János (1695) 178.

— Máténé Nagy Anna (1718) 280.

— Sára (1728) 395, 397.

Margit (1565) 3.

Konkolyos Jánosné (1732) 464.

— Mátyás (1723) 304, 305.

Kovács Mihály (1709) 236, 237,

Kötélverő Mártonná (1584) 61.

(1711) 251.

— Tamás (1584) 59, 61;

-------- né (1696) 181, (1724) 343,

— Lukács (15841 28.

344, (1745) 520, (1755) 568, 569,

--------né (1584) 30.

— Pál (1728) 395, 396, 397, 399,

— Lőrincz (1584) 38.

400.

— Péter (1584) 50.

--------né (1681) 133, 134.

Kötőgyán 578, 579.

— Péter (1724) 331.

Kővel agyonveretés 133, 144.

--------né (1719) 284, 331.

Kövend 114, 1 2 1 **, 175, 486.**

— Zsigmond (káli, 1752) 539, 563.

Kövi Péter (1693) 157.

Kovácsi Katalin (1651) 108.

Közép-Szolnok vm. 259, 281, 295.

Kozma molnárné (1584) 59, 61.

Közép utcza Kolozsvárt 16.

— Mihályné

Kántor

Erzsébet

Közgyónás 418.

(1741) 501.

Kraft János (1680) 130.

Köbölkuti Szántó György (1682)

Kraszna vm. 294, 298, 430.

137, 138.

Krausz György (1742) 509.

Kőhalom 104, 105, 107, 205.

Krecskó Mária (1731) 436.

Kökényesd k. 146, 375.

Kriesz Miklós (1758) 606.

Kökényesi Zsuzsa (1718) 281.

Krissa Zsuzsanna (1731) 452.

Kökénvné Nagy Anna (1728) 395.

Kristály Kata (1719) 283.

396, 398, 399.

Kruspér István (1736) 490.

Köller Jánosné (1700) 199.

Kuhajdek Dorottya (1768) 715.

Kórnál (Kolozsvárt) 59.

Kún Anna (1674) 125.

Kőmíves Antal (1584) 46.

— Benedekné (1711) 248.

— György (1570) 19.

— Erzsébet (1751—2) 529.

— Ferencz (1584) 41.

— István (1756) 583, 585. 592,

--------né (1584) 36, 4L

595.

— Imréné Erzsébet (1584) 52.

--------né Dávid Erzsébet (1756)

— Mihály (1584) 47.

584.

-------- né Katalin (1584) 52.

— Kata (1627) 92.

------- szolgálója Katalin (1584) 55.

— Mihály leánya Kata (1709) 235.

Komiéi Márton (1766) 714.

— Pálné Zsófia (1568) 14.

Köncs István (1750) 529.

Kupái Benedek (1693) 155, 159.

Kötések 30, 31, 35, 38, 152, 153,

Kupás Krestel (1584) 61.

154,

156, 157, 158, 159, 160,

— Zakariás (1584) 61.

163,

164, 167, 168, 172, 215,

Kupriczi István (1758) 6 8 6 , 690.

217,

258, 266, 303, 342, 365,

Kuruzslás (rontás, gyógyítás stb.) :

381,

418, 428, 429, 443, 492,

— akasztott ember kötelével 163,

573,

633, 673, 678, 683.

182.

Körmend 466, 495, 496, 501,

— állatok megrontásában 440,

502, 508, 509.

442, 452, 544, 572, 620, 624,

Körmendi István (1758) 682.

626, 628, 629, 689, 710, 713.

Kőrös 651, 659.

— bábáskodásban 3, 418, 435,

Kőrös 370.

546, 550, 673, 715.

Kőrös Ferencz (1724) 335, 338, 340,

— békával szerelmi ügyben 26,

345.

139, 172.

— Istvánné (1724) 328.

— békatojással 235.

— Tamásné (1724) 328.

— bírói ítélethozatal ügyében 2 ,

Körösi Jánosné Pontos Margit

113, 151, 170, 201, 530.

(1694) 176.

— börtönből való kiszabadításban

— Mihály (1715) 266, (1744) 513.

139.

né (1744) 512.

—: búzavetésben 2 **.**

— Pét rné Ilona (1591) 73.

— czérnával 139.

Körtvélyesi mező 249.

— elégetett boszorkány csontjával

Kötélverő (1708) 218, 219.

1 2 1 **.**

— Antalné Angléta (1565) 11.

— fekete lével 49, 51.

Kuruzslás a férj kiengesztelésére

Kuruzslás mézzel 436.

106, 693, 694.

— nyomfelvétellel 29, 81, 154,

— fogamzásra

(termékenység,

156, 502, 503, 521.

magtalanság) vonatkozólag 3 **,** 6 **,**

— »ronda« szóval 1 0 2 **.**

155, 170, 176, 286, 321, 394,

— ruhadarabbal szerelmi ügyben

403, 405, 407, 408, 410, 411,

28, 29.

419,

554, 559, 588.

— sárral 502.

— fonásban 328.

— sonkoly vizével 162.

— fürösztéssel 33, 173, 181, 214,

— szentelt gyertyával 690.

217, 235, 265, 266, 267, 315,

— szerelemkeltésben 382,458,467,.

326,

342, 343, 345, 367, 388,

530, 531.

393,

403, 404, 405, 418, 419,

— szoptatás (tejelapadás stb.) kö439,

447, 553, 618, 624, 679,

rül 37, 72, 156, 164, 165, 169,

710, 711, 715.

378, 495, 541, 544, 552, 554, 699,

— füstöléssel 166, 172. 509, 512,

— szól őlevéllel 469.

609,

674, 685, 686.

— tdenk, bórák megrontásá — fűvel szerelmi ügyben 139.

ban 8, 16, 31, 48, 96, 97, 100,

— golyó ellen 159.

123, 142,

180, 182, 199, 206,

— gyógyítás és megrontás körül

222, 233,

248, 262, 310, 311,

2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 17, 18,

331, 338,

342, 350, 375, 378,

27, 28, 30, 31, 32, 35, 36, 50,

380, 382,

383, 384, 385, 435,

52, 53, 69, 76, 95, 109, 155,

436, 441,

449, 450, 458, 459,

156, 162, 163, 169, 170, 176,

467, 477,

512, 516, 518, 523,

184,

191, 195, 197, 212, 214,

544, 560,

565, 567, 572, 578,

216,

217, 220, 235, 247, 266,

579, 585,

595, 597, 608, 609,

282,

305, 319, 436, 511, 521.

613, 615,

616, 618, 619, 621,

— gyűlölségkeltésben házastársak

623, 624,

625, 626, 627, 628,

közt 72, 73, 83, 84, 85, 8 6 , 87,

629, 634,

637, 671, 672, 676,

216, 523.

683, 684, 689, 706, 713.

— házasságkötésre (férj hezmenetel,

— teh nek me szeli ütésében 172,

elhálás) vonatkozólag 2, 5, 18,

343.

38, 85, 87, 156, 157, 175, 176,

— — tejének r 1 vesztés'ben vagy

194, 195, 209, 244, 245, 264,

m gsz rzésében 7, 8 , 59, 62, 63,

508, 509, 514, 530, 678.

64, 65, 67, 109, 110, 139, 165,

— hideglelés ellen 690.

172, 182,

190, 221, 293, 364,

— ingvállal 364, 694.

394, 469,

470, 504, 505, 507,

— katlankóróval 327, 328, 333.

565, 566,

571, 592, 606, 612,

— kenőcscsel 330, 332, 333, 408,

677, 695.

684, 700.

— teknősbékával 282.

— koponyából itatással 266.

— temetóbeli földdel 139.

— költésben 341.

------- fűvel 341.

— küszöbkőfelvétellel, kővel, só — tyúktojással 139.

val, hamuval hintéssel 28, 33,

— vajgyűjtésben 319, 322, 566,

94.

592.'

— lábfájás ellen 17.

— verés ellen 19.

— lebetegedés (gyermekágy, szü — vesztés módja megállapításálés) körül 1, 252, 320, 329, ban 46, 152.

332, 413, 418, 477, 497, 512,

— vízkiöntéssel 299, 584.

543, 547, 548, 550, 552, 554,

Kurucz Mátyás (1728) 406.

555, 637, 680, 683, 711.

Kúti Anna (1758) 679.

— lómegrontásban 198, 291, 327,

— Dávid (1752) 558.

335, 340, 343, 476, 578, 620,

--------né Kecskeméti Judit (1752)

624, 628, 629, 6 8 8 **, 712, 714.**

557.

— lopás körül 437, 438, 502.

— István (1758) 673.

— magzatelhajtásban 135, 151,

--------né Szabó Anna (1758) 681.

169, 174, 176. 286, 692.

— Mihály (1758) 673, 682, 683-

Kutosháza 49.

Lázár Gergelyné (1731) 440, 441,

Kutos Jakab (1582) 25, 26.

442, 443.

Kuzma Istvánná (1758) 606, 607,

— Imre (gyalakuti, 1673) 124.

608.

— Istvánné Anna (1629) 94.

— Lőrinczné

Mataics

Magda

— János (1731) 437.

(1758) 607, 608, 609. 611, 612,

— Simon (alias Valye, 1730) 431.

613.

Lednicze 497.

Küldött farkas 672, 673, 675,

Légrádi János (1732) 467.

676, 679.

--------né Malmos Katalin (1728)

Kütri András (1732) 462.

399, 400.

Küte Erzsébet (1721) 296.

Lehoczky Tivadar 300, 354, 474,

475.

Lacza Andrásné (1694) 172.

Lénárfi György (1707) 310.

— Mihályné (1731) 443.

Lénárt János (1752) 551.

Laczorán Györgyné Anna (1740)

Lenczi Ádám (1755) 567.

499.

Lener Ádám (1756) 580.

Ladány 316, 317, 318, 323, 578.

Lengyel János (1638) 103.

Lajos Mihály (1742) 506.

— István (?) (1716) 271.

Lakatos Antalné (1584) 56, 57,

— Tamásné Virág Kata (1717)

58, 59, 60, 61, 62, 69.

277.

— Benedek (1584) 48.

Lény Erzsébet (1700) 198.

--------né Erzsébet (1584) 47.

Les (1744) 514.

— Erzsók (alias Győrfi, 1707)

Lészai Gáspárné Almádi Mária

212, 213, 214, 215, 216, 217.

(1723) 300.

— Györgyné Katalin (1584) 4L

Létai Andrásné Juhász Anna

— István (szentmihályfalvi, 1694)

(1726—31) 365, 439, 444, 446.

175.

— Sámuel (1726) 369, 371.

--------né (1694) 175.

Létiné (1724) 343, 344.

— István (1747) 524.

Lidércz 29, 385, 541.

— János (1583) 26.

-----es 124.

—- Mátyás szolgálója Ilona (1584)

Lidrer Vinc-ze (1565) 5.

39.

--------né Zsófia (1565) 5.

— Pétérné Ilona (1612) 79.

Liget 337.

— Tamásné Anna (1584) 43, 44.

Linkner Márton (dánosi, 1684)

— né (1565) 9.

140.

Lakatgyártó Mátyás (1584) 42.

Lipót 105.

Laki János (1627) 92.

Lippainé (1708) 220, 221, 222.

Lakó Jánosné Gyurcsánszky Kata

Liptó 605.

(1738) 497, 498.

Liszka k. 92.

Lánczi János (1732) 461.

Liszkai Mátyásné (1693) 156.

Lang Ákos (1565) 10.

— György (1745) 516.

Lantos András (1752) 549.

Liszt! Anna (1637) 103.

--------né Bajnóczi Judit (1752)

Litteráti Albert (1574) 21, 22.

549, 561.

— Dénesné (1565) 6 **.**

— György (1584) 28.

— János (kercsedi, 1735) 484,

--------né Erzsébet (1584) 31, 34.

487.

— Mihályné (1693) 152, 158.

— Ferenczné Anna (borosjenei,

Lapustya Szolomia (1721) 292.

1565) 4.

Lár h. n. 289.

— Máténé (1631) 101.

László Andrásné (1728) 409.

— Mihály (hári, 1629) 93, 95.

— Istvánná (1752) 534.

Lófarkra köttetés 107, 364, 617.

— Mihályné (1716) 272.

Logomer Magdolna v. Heruczina

Laufenauer Károly 508, 567.

(1758) 642, 643, 659, 660.

Lázár Anna (1712) 256.

Lónyai Ferencz (1756) 603.

— Dénesné Demeter Anna (1673)

Lós k. 408. 409, 410, 415, 416,

124.

419.

Lovas János (1726) 369.

Máj fényi Mihály (1756—7) 636.

-------- né (1726) 368.

--------né Juhos Anna (1756—7)

— Mihályné Túrós Piroska (1717)

636.

279, 280.

Majtini András (1708) 219.

Lőcse 100.

Makai Gergelv (1694) 171.

Lőcsei József (1726) 374, 421,

-------- né (1693—4) 156, 171.

422, 489.

Makó v. 399, 660, 661, 664, 665.

Lökös István (1737) 493.

Makói Sámuel (1745) 517.

Lőrincz Benedek (1627) 92.

Makóvásárhely 392, 393.

— deákné Sára (1584) 31.

Mákó k. (Kolozs m .) 51, 55, 59,

— Kovácsné (1584) 44.

60, 61, 69.

— Perzse (1724) 338.

Makrai István (1752) 536.

--------né (1615) 8 6 .

— Sámuelné Erzsébet (1745) 517.

Lőrinczi Antal (1736) 490.

Maksai Mihályné Margit (1684)

— Pálné Simon Anna

(1689)

139.

146.

Makszin János (1707) 214.

Luczifer 325.

— Mihályné (1707) 213.

Luch Gergelyné (1584) 39.

Malmos Katalin (1728) 395, 396.

Lugosi Éva (1738—48) 524.

Mándi György (1715) 268.

— Kata (1706) 206, 207.

— János (1723) 306.

Luister György (1738) 495.

Maniki Ádám (1584) 29.

Lukácsné (1724) 344.

Máramaros 385, 603.

Lutor Kata (1758) 681, 685.

Mardovecz Ferencz (1742) 508.

Lutsa György (1745) 516.

Marja 369, 372.

Marjai Gergely (1693) 154.

Macskási Istvánná (1654) 111.

Mária Terézia kir. 600, 601, 638,

— Józsefné Márton Kata (1763)

639, 642, 659, 707, 708, 715,

695.

716, 717.

Madas István (1731) 440, 442.

Mark Pálné (1612) 79.

Madaras József (kibédi, 1754) 565.

Markos Antal (1573) 16.

Madarász (1761) 639.

--------né (1573) 17, 20.

— Ádám (1758) 677, 679, 683,

— Zsigmondné (1741) 503.

684.

Márkus Istvánné Balog Dorottya

-------- né Csizmazia Anna (1758)

(1741) 501.

679, 683.

Maros f. 547.

Madzag Pál (1724) 341.

Maros Péterné Bohus Mária (1752)

— Péterné (1724) 328, 329.

530.

Maglas Tamásné (1584) 29.

Marosi János (1755) 571.

Magosi Mária (1718) 281.

— Miklós (1763) 695, 696, 697,
Maguly Simonná (1721) 295.
700, 701, 703, 706, 707.
Magyar Mihály (1724) 331, 342,
— Pál (1756—7) 631, 635, 698.
345, 346.

né Békési Erzsébet (1756—7)
— Tamásné Anna (1584) 59.
630, 631, 632, 633, 634, 635,
Magyari Nagy Péter (1582) 25.
636, 637, 638, 695, 696, 697,
— Péter (1584) 53.
698, 699, 700, 701, 705, 706,
— Jánosné Jakab Erzsébet (1696)
707.
182, 183.
Marosszék 104, 105, 106, 107,
Magyaros k. 109.
108, 122, 123, 124, 125, 136,
Majláth Istvánné (1711) 253.
255, 431, 511, 520, 521, 522,
— János (1711) 250, 251, 252.
523, 562, 564, 565, 566, 567.

Major Gergely (1724) 331, 332,

Marosszentkirály 490.

336, 337, 341, 342, 343, 346,

Marosvásárhely 17, 85, 539, 540,

476.

541, 542, 543, 544, 545, 546,

— Nagy János (1724) 337.

547, 548, 549, 550, 551, 552,

Majos János (1709) 228, 229, 230,

553, 554, 555, 556, 557, 558, 559,

232, 237, 239, 240, 241, 242.

560, 561, 562, 563.

Maros-Torda vm. 567.

449, 453, 468, 497, 523, 525,

Maróti György (1708) 222.

531, 532, 542, 544, 545, 671.

— Katalin (1711) 246.

Megyeri János (vasmegyeri, 1729)

Marsovszki József (1752) 537.

421.

Márta Istvánná (1693) 157.

Melius Juhász Péter 1.

Márton István (1726) 374.

Mendre Pál (1674) 125, 126.

— Péter (1709) 236.

Menyhért János (1726) 372.

Massiczka Dorottya (1741) 500,

— — né (1726) 370.

521.

Mérey Zsigmond (kisdvoráni, 1738}

Máté Erzsébet (1711) 248.

498.

— Izsák (havadi, 1754) 564.

Mester Miklós (1710) 245.

— Miklósné (1722) 300.

Mészáros Erzsébet (1694—5) 176,

Mátra 405, 406, 419.

177.

Mátyás Borbála (1707) 211.

— Gáspárné Angléta (1565) 6.

— Dávid (1738) 494.

— Gergelyné

Kovács

Katalin

— Istvánná Imecs Anna (1682)

(1694) 176.

136.

— István (1758) 684.

— Kovács (1570) 16.

--------né (1724) 332.

Mátyásföldi Bálintné (1584) 40.

— Istók (1708) 221.

Maurer István (1700) 199.

— József (1758) 675, 688.

Maytuk nevű ördög 655, 656.

— Károly 430.

Medgyes 82.

— Mihályné (1724) 327.

Medgyesi András (1707) 210, 211.

— Miklós (1708) 219.

— Mihály (1752) 548.

— Tivadarné Sorbán v. Kimpán

— Péterné Kis Erzsébet (1696)

Mária (1731) 453, 454.

181.

— Miklós (1584) 32.

Mednyánszky Dénes br. 520.

--------né Anna (1584) 34.

— János (1722) 299.

— Osvalt

szolgálója

Angalit

— Miklós (1723) 324.

(1584) 30.

Medve Andrásné (1717) 276.

-------- né (1584) 31.

Medvés Györgyné Bogáti Katalin

— Pál (1758) 683, 688.

(1709) 240.

Mészkő k. 115.

(Megbélyegzés 290.

Metzburger Mártonná (1639) 104.

Megcsepegtetés 71.

Mezei Mihály (1681) 131.

(ílegcsi gázás 198, 468, 529.

Mezőbánd 431.

Megkötés 78, 797 155, 156, 161,

Mezőgyán 571.

164, 403, 433, 637, 678, 683.

Miatyánk használata 225, 283,

Megvesztés (megrontás) 36, 39,

529.

40, 45, 51, 55, 56, 58, 59, 60,

Micske 586.

62, 63, 64, 66, 69, 70, 95, 96,

Micskei Péterné (1712) 255.

100, 105, 110, 121,

130, 133,

— Zsigmond (1708) 221.

134, 137, 138, 139,

140, 141,

Mihály mestermolnár (1724) 353.

142, 145, 147, 148,

152, 154,

Mihály deákné Dombi Anna (1615)

156, 158, 159, 160,

162, 171,

86.

172, 174, 175, 178,

181, 184,

Mihályfalva 87.

187, 189, 191, 193,

197, 199,

Mihályi Ferencz (1706) 206.

207, 208, 209, 210, 211, 212,

Mihály hites szakács 84.

213, 214, 215, 218, 221, 223,

— legény (1711) 250.

227, 228, 233, 236, 237, 238,

Mihálovics Györgyné (1728) 402.

243, 247, 249, 293, 299, 301,

Mikó János (1756) 597.

302, 303, 306, 307,

317, 319,

— Klára (1723) 300.

325, 328, 335, 340, 372, 374,

Miklós Istvánná Kovács Ilona

378, 388, 389, 392, 393, 403,

(1756) 586.

404, 405, 406, 408, 414, 415,

Miklósi Györgyné (1716) 272.

419, 422, 423, 428, 439, 440,

Mikulik József 74.

441, 442, 444, 445, 446, 448,

Mila György (1651) 108.

Mindszenti Istvánné Varga Hona

Molnár Mibályné Bihari Katalin

(1689) 147.

(1726—7) 380, 383.

Miskolcz 277.

— Mihály (1731) 447, (1756—71
Miskolczi Andrásné (1726) 372,
638.
373.
--------né Moldvai Erzsébet (1752)
— Ferencz (1725) 360.
555.
— István (1731) 438, (1756—7)
— Miklósné Katalin (1584) 33.
631, 632, 633, 634, 635, 636.
— Pálné (1738) 685.
-------Mihály nevű szolgáj a (1756—
Mónai Pál (1693) 169, 191.
1757) 631, 632, 634, 635, 636.
Monostor 5, 6 .
Mirandula herczege (1756) 580.
-----i utcza 71, 126.
Mislei János (1612) 80.
Mosik Istvánné (1726) 369, 370,
Mittinger Ferencz (1756) 580.
372.
Mócsi Pál (1708) 218.
— János (1726) 369.
--------né Vincze Anna (1708) 218.

Mosony 605.

Módi István (1724) 348.

Mózes 643.

Mogyorósi Miklósné Lázár Erzsé Muraközi Márton (1735) 482.

bet (1742) 505, 510.

Munka András (1693) 167, 168,

Mojzes István (1744) 513.

170.

— János (1752) 533.

Munkácsi Lászlóné (1726) 371.

--------né (1752) 534.

— Sándor (1726—7) 381, 383.

Moldva 41.

Must Mihály (1755) 572, 573, 574,

Moldovánné Felelő Mária (1746)

576.

521.

Musnai Dániel (1723) 300.

Moldovás Máténé (1584) 38.

— Jánosné

Kónya

Erzsébet

Molnár Ambrus (1570) 19.

(1735) 486, 487.

— András (1726—7) 376.

Mutina hge 567. 580.

— — né

Mészáros

Krisztina

Müller Frigyes 104, 105, 108,

(1726—7) 375, 376, 377, 378,

180, 182, 191, 198, 199, 205,

379, 380, 381, 382, 383, 385,

226, 273, 291, 434, 500, 520.

386.

— Anna (1723) 307.

Nádaspatak 16.

— Bálintné Ágota (1584) 67.

Nádudvar 369, 372.

— Ferencz (1693) 163.

Nádasi Gálné Erzsébet (1568) 14.

— Gáborné Csók Katalin (1752)

Nagy Ambrus leánya Márta (1570)

553.

16.

— György (1631) 101, (1758) 677,

— Ádám (1723) 324.

684.

— András (1673) 124, (1700) 193,

— Ilona (1681) 130.

(1707) 211, (1708) 218, (1709)

— Ilona (koldus, 1728) 403, 407.

229, 242, (1715) 262, (1724)

— István (1570) 19.

339.

-------- né Anna (1570) 19, 20.

--------né (1700) 191, 192, (1724)

— István (1731) 443, 446, 450,

329, (1730) 428, 429.

451, (1745) 519, (1755) 582,

--------né Kosa Borbála (1709)

583, (1758) 670.

242.

--------né Német Kata (1758) 681.

--------né Nagy Ilona (1731) 442.

— János (1615) 8 6 , (1756—7) 634.

— Mihályné (1724) 344.

— — né (1693) 162.

— Antal (1584) 51.

--------né Varga Judit (1756—7)

--------né (1570) 18.

635.

Nagybánya 205.

— Lőrincz (1584) 34.

Nagy Bartos (1584) 6 6 **.**

--------né Katalin (1584) 34.

— Benedekné Piroska (1570) 17.

— Márton (1726) 367.

------- (1724) 332, 335, 0731) 444.

--------né Palánki Katalin (1731)

------- Márta (1584) 70.

446.

------ - Orsolya (1575) 23.

— Mihály (1726) 367, 379, 380.

— Elekné Klára (1568) 14.

7 6 6

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Nagyenyed 138.

Nagy Jánosné

Szabó

Katalin

Nagy Erzsók (1724) 334.

(1714) 260.

— Fábiánná (1584) 38.

— — Szendrei Anna (1752) 531.

— Ferencz (1726) 366, 367, (1732)

Szabó Katalin (1752) 553.

456, (1752) 536, (1766) 700,

— János (gálfalvi, 1747) 522.

703, 704.

— József (1751) 529.

--------né Sipos Zsófia (1732) 461,

------- (Szappanos, 1752) 556.

463.

------- (Káli, 1752) 563.

--------né Szökellő Anók (1652) 110.

--------né Fekete Judit (1751) 529,

— Gábor (kolozsvári, 1731) 454.

599.

— Gergely (1726) 365, 366.

Nagykáli Simon (1754) 564.

né Zsófia (1584) 58.

Nagykálló 420.

— György (1642—43) 105, (1708)

Nagykároly 430.

220, 221, (1724) 365, (1731)

Nagy Kata (1720) 288, (1724)

442, (1766) 709, (1565) 11.

343, (1741) 403.

--------né (1642—3) 105, (1693) 164.

Nagykáta 403, 404, 406, 408,

--------né Szilágyi Erzsébet (1731)

409, 410, 417, 419.

440.

Nagykőrös 1 1 1 .

--------né Anna (1584) 40, 70.

Nagy László (1724) 334.

--------né Margit (1631) 101.

--------né (1731) 451.

— Ilona (1582) 23, (1720) 290,

— Lukács (1732) 456, 458, 459,

(1755) 578, (1756) 594, 595.

461.

------- v. Szász Mihályné (1756)

Nagymarja 450.

588.

Nagy Márton (1731) 440.

— István (1615) 87, (1723) 318,

--------né (1726) 365, (1731) 439,

(1707) 212, 213, 214, 215, 216,

440, 441, 442, 443, 444, 445,

(1708) 219, (1726) 367. (1750)

446, (1755) 576.

526, 527, 528.

— Mát.yásné (1716—8) 279.

------- alias Szabó (1752) 541.

Orsolya (1615) 8 6 .

------- leánya Anna (1723) 311.

— Mártonná Zsófia (1584) 31.

— Istvánné (1726) 370, (1727)

— Margit (1715) 268.

391, (1752) 535.

— Menyhértné Karakkó Anna

------- leánya (1724) 328.

(1709) 243.

------- Vas Erzsébet (1708) 218,

— Mihály (1662) 118, (1707) 213,

219, 220, 223.

(1724) 332, 345, (1726) 366,

------- Kis Anna (1710) 244.

368, (1735) 477, (1744) 513,

------- Szabó Katalin (1723) 309.

(1715) 263.

— — Boldizsár Ilona (1750) 526.

— Mihály (havadtői, 1651) 108.

— — (alias Csókái) Márton Sára

Sára (1766) 696.

(1752) 545.

--------né (1707) 214, (1629) 100,

------- (alias Szőcs) (1752) 557.

(1724) 343, 344, (1715) 263,

------- Szőllősi Sára (1758) 6 6 6 ,

264, 265.

667.

--------né Sepsi Anna (1662) 118.

— Jakabné Anna (1565—8) 2, 13.

--------né Soós Borbála (1615) 87.

Erzsébet (1584) 34, 61.

--------né Szőcs Erzsébet (1735) 477.

— János (1711) 247, (1725) 362,

--------né Zsuzsanna (1654) 111.

(1700) 191, (1735) 477, (1737)

— Miklós (1707) 213, 214, 215,

492, (1756—7) 621, (1758) 683,

(1727) 394.

684.

--------né (1693) 167, (1735) 481.

--------né (1599) 75, (1627) 92,

--------né Veres Katalin (1737) 492.

(1693) 156, (1724) 332, 335,

Nagy palád 216.

(1727) 392, (1752) 547.

Nagy Pál (1700) 194, (1728) 401.

Nagy Jánosné (1693) 162, 167,

— Péter (1708) 219, (1736—7) 637.

168, 170.

né Tánczos Kata (1652)

------- leánya Kata (1693) 168,170.

109, 110.

------- Bartha Erzsébet (1711) 248.

------- -né Mikó Anna (1700) 196.

Nagy

Pét érné

Gábor

Mária

Német Andrásnj (alias Fekete,

(1708) 219.

1752) 558.

— Sámuelné (1715) 266, (1745)

— Erzsébet (1695) 177.

517.

— Ferencz. (1758) 674.

— Sámuel (1729) 422.

— György (1741) 504.

Nagy Sándor (1726) 365.

— István (1723) 316, 317, 318.

— Sára (1724) 354, (1766) 697.

--------né

(1758) 662.

— Simon (Káli, 1747) 522.

--------né

Soldos Ilona (1723) 320.

Nagysink 500.

— János (1732) 467. (1758) 686.

Nagyszeben

126, 127, 129, 204,

--------né

(1724) 332.

207, 246, 258, 262, 273.

--------né Nagy Katalin (1731) 439.

Nagyszerind

568, 569, 570, 580,

— Kata (1758) 669, 670, 673,

582, 584,

585, 586, 593, 594,

674, 675, 676, 677, 678, 679,

595, 596.

680, 681, 687, 691.

Nagyszőllős 421, 462.

------- fia György (1758) 683.

Nagy Tamás (1599) 75.

Német László (1732) 467.

---- — né (1612) 77.

— Mártonná (1720) 287.

agyvárad 4, 24, 25, 159, 175,

— Mihály (1758) 684.

514, 695, 708. (1. Várad alatt is.)

--------né Gyulai Erzsébet (1730)

Nagy Zsigmond (1707) 214.

430.

--------né Kovács Judit (1730) 431.

— Zsigmond (1724) 330.

Nagyné Sós Kata (1711) 246.

--------né (1724) 345.

Naményi Ignácz (1737) 494.

Németi k. 212, 213, 214, 215, 217.

Nánás 247.

Németújvár 496.

Neb János (1565—70) 6 **, 7,** 8 **, 16.**

Néta, máskép Kádár Kata 1. o.

--------né (1615) 8 6 **.**

Nevetlenfalu 525, 529.

Nedeczky József (1728) 415.

Néző 29, 38, 72, 74, 149, 156,

Négygyé vágatás 107.

211, 222, 245, 315.

Néki András (1693) 166.

Néző Ambrus (1584) 29.

Némái Márton (légeni, 1730—38)

— Panna (1728) 410.

431, 494.

Nigruj János (1721) 292.

Nemes Ádám (1758) 678.

Nordrovicz 275.

— András (1756—7) 620, 624,

Nosdroviczky Zsigmond (1735)

626, 629.

488.

--------néNovák Erzsébet (1756—7)

Novák Erzsébet (1756—7) 622,

618, 620.

624, 626, 629.

— Gergely (1584) 67.

— Miklós (1742) 508.

— György (1756—7) 625, 626,

Növénynevek :

627, 628.

anyafű 419, 685.

--------né (1756—7) 618, 624.

basarózsa 371.

— János (1726) 367, (1731) 441,

borostyán 217.

442, (1752) 551.

bürök penete 183.

--------né Csillag Katalin (1731)

cziczkafarka 407, 414.

440.

cinadonia 696.

— Mártonná (1756—7) 618, 624,

cipros 6 .

629.

csikorfark 226.

— Mihályné (1729—31) 424, 450.

csokorfű 405.

— Pálné (1731) 448, 449, 450,
édeslapú 353.
451, 452.
ezerjófű 414.
Nemeskér 615, 621, 622, 625, 627,
farkasalmalevél 333.
628,
fejérszederje 213.
Német András (1723) 317, 322,
fodormenta 407.
(1724) 332.
gyükbek 6 .
— — né Kónya Anna (1660) 116.
homorgyökér 407, 408, 412, 419.

né Szőllősi Katalin (1752)
kacsarfű 406.
558.
katlankóró 327, 328, 333.

petrezselyemgyökér 214.
Olasz Bodnár Ferenczné (1755)
pores 6 , 226.

576.

szederjin 333.

Oldal János (1737) 493.

Szent Ilona hagyma 419.

Oltáriszentség, úrvacsora 23, 285,

útifű 6 , 226.

395.

vadpetrezselyem 541.

Oltyán Dotyicza (1723) 300.

varadicsfű 465.

— János (1723) 300.

veresszederje 217.

— Onya (1730) 431.

Nyárádszereda 108.

Omerta Miklós (1723) 324.

Nyári Márton (1582) 25.

önöntés kuruzslásból 69, 71, 101,

Nyársapáti 1 1 1 .

134, 151, 192, 263.

Nyéki István (1723) 313.

Orbai Mihályné Fekete Márta

— —-né Nagy Sára (1723) 313.

(1669) 122.

Nyelvkivágás 144.

Orbán Andrásné Berkeszi Kata

Nyerges Mátyás (1565) 6 .

(1660) 117.

— Péter (1584) 27.

— Jánosné (1693) 160.

-------- né (1584) 30.

— Mátyásné (1693) 155, 157.

Nyilas Antal (1583) 26.

— Mihályné Katalin (1745) 518.

— Máté (1583) 26.

Orgonás Benedekné Katalin (1583)

— Simonné Katalin (1584) 57, 61.

26.

Nyírbátor 243.

— (Géres) Miklósné (1584) 58.

Nyíri Istvánná Margit (szelindi,

Ormos Erzsébet (1626) 91.

1638) 103.

Ornai János (1674) 125, 128.

Nyirő Józsáné Katalin (1582) 26.

Orosz Györgyné Panyolai Kata

— Márton (1584) 27.

(1709)”240.

--------né (1584) 27, 35.

— János (1724) 347, 348, 349,

Nyitramegye 8 8 , 103, 520.

350, 351, 352, 353.

Nyüved 387, 631.

--------né Veress Anna (1724) 348.

— Kata (1709) 231.

Oblachich Anna (1758) 652.

— Lukács (1709) 228, 229, 233,

— Éva (1758) 648, 649, 650,

9 3 9

2 4 0

2 4 1

651, 656.

------- Iné Nagy Anna (1709) 242.

Ogronomich Kristóf (1738) 499.

— Simon (1724) 352.

Olajos András (1731) 435.

-------- né Csengeri Erzsébet (1724)

— Jakab leánya Anna (1615) 85,

347.

8 6 , 87.

Oroszi Anna (1707) 214.

Oláh Ambrusné Dorottya (1575)

— Ferencz (1709) 237. 243.

22.

— Jancsi (1750) 525, 526, 527,

— Andrásné (1752) 532.

528.

— Gyula 270, 276, 279, 280,

— Jánosné Karácsonyi Katalin

287, 291, 298, 326.

(1756—7) 615, 622,' 623, 625.

— István (1724) 339.

— Pál (1756—7) 615, 616.

--------né (1719) 285, (1731) 440,

Oroszfája 300.

441, 443.

Oroszlány Istvánná Kovács Sára

— Mártonné (1755) 567.

(1752) 558.

— Mihály (1723) 322, (1745) 516,

Orovecz Márton (1731) 435.

517, 519.

--------né Zsófia (1731) 435.

-------- né (1745) 515, 516, 517,

Orsolya (1565) 3.

519.

Ország Márton (1721) 296.

--------né Kis Erzsébet (1723) 318,

Oth István (1565) 7.

320.

Otomány k. 281, 326, 327, 337,

-------- né Farkas Katalin (1731)

339, 475, 476, 478, 479.

440.

Otományi György (1708) 221.

— Péterné Orosz Borbála (1742)

Óvár (Kolozsvár egyik része) 24,

505, 507.

177.

— Rupáné (1709) 226.

Ózdi Istvánná (1669) 122.

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

7 6 9

Ölyves 431.

Pálfiné Köre Ilona (1728) 394,

Ördög 53, 93,

121. 134,

155,

401.

172, 218, 220, 316. 317, 318,

Pálffi János (1761) 694.

321, 371, 372, 391, 395, 403,

Pálffy (1758) 659, 668, 691.

404, 405. 406, 407, 495, 496,

— Miklós gr. (1758) 639.

591.

Páli Mihály (1750) 526.

— ök csuklyája 114.

Pálinkás Éva (1756) 594, 596,

— i varázsolás 100. 101, 102, 598.

259, 292, 300, 356, 358, 611.

Paloja 232.

— -gél való szövetség 1, 12, 22, Pályi k. 266.

23. 122, 126.

127, 130, 131,

Pánczél Istvánná Erzsébet (1654)

133, 149, 182,

183, 185,

187,

111.

188, 189, 196,

198, 206, 223,

Panda asszony (1711) 250, 251,

258, 274, 275, 281, 295, 296,

314, 388.

312, 340, 354, 364, 453, 468,

Panna asszony (1726—8) 367, 412.

495, 496, 499, 537, 575, 579,

Pánit György (1726) 371.

581, 594, 598, 622, 625, 701,

— István (1726) 370.

704.

Pápa 676, 681, 685, 695.

Ördöngősök 98, 90, 91, 104, 428.

Papirmalom (Kolozsvári, —) 14.

Ördöngős ének 291.

Pap András (1711) 247.

Örökséges ember 83, 117.

--------né (1711) 247, (1705) 205,

Ördög Pál (Lászlófalvi, 1758) 670.

210.

őri János (1707) 214, 217.

--------né Kótaj Erzsébet (1707)

— Pálné (1716) 271.

208.

Örvöndi Báji (1724) 334.

— Ferenczné (1693) 165.

Örzse nevű asszony (1728) 414.

— György (1711) 247, (1756) 585.

Ötves Csehi Mihály (1752) 556.

— Ilkó (1681) 133.

Ötvös Istvánná (1570) 18.

— Ilona (1677) 127.

— Orbán (1565) 2, 5.

— István (1689) 144.

--------né Magdolna (1565) 1 **.**

--------né (1726) 369. (1729) 424.

--------né Katona Erzsébet (1727)

Paczali Gergelvné Német Erzsébet

388

(1694) 176.'

— János (1664) 119, (1671) 123.

— Jánosné (1724) 331, 341, 342,

— Márton (1724) 349, 350, 351,

343, 344, 345, 346.

352 353.

Pajor Mátyás (1584) 28.

------- -né Gál Kata (1724) 352.

Paks 500.

— Péter (1727) 391.

Pallagi templom 251.

--------né Katalin (1568) 14.

Pál nevű legény (1711) 250.

— Sámuel (1723) 305, (1766) 712.

— Istvánná Drága Katalin (1731)

né (1766) 709, 710.

443.

— Tamás (1726—7) 375, 380,

— Zsófi (1724) 354.

383, 385.

Palád k. 232.

--------né Szabó Anna (1726—7)

Paládi György (1732) 457, 458.

383

— István (1732) 455, 459.

Pap Zsigmond (1766) 714.

--------né Egyedi Anna (1732) 461,

Pápai Jánosné Gál Erzsébet (1694)

462.

176.

— Jánosné Tóth Ágota (1732)

Párái tine (1723) 318.

455, 456, 457, 458, 459, 460,

Paris Rozina (1735) 488.

461, 462.

Pásti István (1709) 229, 239.

— Pálné (1726) 366.

Pásztor Györgyné Margit (1517) 1.

Palástos István (1584) 70.

— Imre (1728) 415.

Páldi (1760) 702.

— i alias Vernek Kata f i 755)

— Ferencz (1766) 697.

567, 568, 572, 573, 574,' 579,

— Istvánná (1766) 697.

581, 583, 588, 589, 590, 591,

Pálfi János (1732) 457.

592, 593, 594, 596, 598.

K O M Á RO M Y :

B O S Z O R K Á N Y P E R E K .

49

770

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Patak Pál (1707) 211.

Petri S muelné Szatmári Erzsé ------ né (1707) 208, 209, 210,

bet (1752) 542.

211, **212**.

— Sára (1752) 549.

Pataki Ferencz 375.

— Zsigmondné Fülep Sára (1752)

Györgyné (1723) 318, 321, 322.

545.

— István (1752) 545.

Petrusz Péter (1758) 647.

— Péterné (1693) 162.

Philep Jánosné (1584) 55.

Patyolatné (1709) 231.

Philips Kata (1719—21) 291.

Pechel Márta (1582) 25.

Pichler György (1758) 673, 678,

Péchi Imre (1709) 229.

682, 683.

— István (1708) 222, (1710) 245.

Piripi Györgyné Butyka Anna

— né (1574) 21.

(1718) 282.

Pellengérezés 105, 124, 126.

Piroska Andrásné Ballos Judit

Pelsőcz 287.

(1694) 175.

Pelsőczi sz. n. (1709) 234.

Pitter Bendig (1565) 2.

Pem Anna (1738) 495.

— Filstich (1584) 27.

Pengő Ilona (1723) 306.

Pivoda ezred 490.

Péntek Kovácsné (1584) 61.

Platz Istvánná (1612) 81.

Pénzkeresés 203, 248, 249, 250,

Platzens György (1686) 141.

251, 252, 253, 254, 355, 392.

Pluto 416, 417.

Perényi Ferencz br. (1750) 526.

Poch Miklós (1584) 30.

— Lászlóné Andrási Klára (1750)

------- szolgálója Margit (1584) 29;

526.

Pocsaj 387.

— Imre br. (1732) 455, 456, 458.

Pécsi Mihály (1708) 220.

— Imre (1709) 233, 236, 237, 238,

Podhorszki János (1735) 488.

239, 241, 242.

Podhraczki György (1728) 401.

— János (1709) 232, 239.

Pogány Istvánná Kártyás Ilona

Perlaki András (borsai, 1721) 292,

(1752) 555.

293, 294.

Pogánytűz 29.

— Ádám (1731) 454.

Pogrányi György (1637) 103.

Pereczek h. 410.

Poharas Jakabné (1584) 67.

Pest vm. 403, 404, 405, 406, 407,

Póka Boldizsárné (1619) 8 8 , 89.

408, 409, 410, 411, 412, 413,

Poklos-utcza (Marosvásárhely) 556.

414, 415, 416, 417, 418, 419,

Polgár (Csizmadia) Istvánná Szak420, 434, 435, 436, 452, 500.

mán Judit (1752) 558.

Pesti György (1726) 368.

— János (1750) 526.

--------né Jakab Katalin (1731)

— Pál (1750) 526, 527, 528.

446.

Polgári Ferencz (1694) 174.

Pestis 505, 559.

Polgárságra választás 44.

Péter deák szolgálója Borbála

Polina Anna (1735) 488.

(1584) 55.

Poncz Mihályné (1707) 208. •

— Mihályné (1696) 107.

Pongrácz Kristóf (1724) 351.

— papné (1574) 21.

Ponitz István (1756) 580.

Péterfalva 207, 212, 214, 217.

Ponor Istvánná Kerekes Anna

Péterfia 173, 253, 481.

(1708) 220.

Péterfi Zsigmond (ménesi, 1755)

Pontos Ferenczné Szőke Anna

567, *580.*

(1694) 177.

Petermánv János (1725) 363.

— Margit, 1. Körösi János a.

Pető Sám jelié Dobolyi Erzsébet

Pór Máténé (1629) 98.

(1752) 550, 551.

Porcsos István (1709) 238.

567, 580.

— Mártonná Szilágyi Katalin

— Márton (1758) 684.

(1709) 241.

Petrii-út 339.

Portörő János (1626) 90.

Petri Mór 259, 281, 282, 295,

Poruc István (1755) 567.

298, 430.

Posgai Gergelyné (1728) 409.

— Sámuel (1752) 543.

Poszoba h. n. 287.

Posztóvető Márton (1582) 25.

Ráthoni Pál (1709) 227, 229, 238.

Pozsgai Márton (1728) 411.

— Péter (1709) 228, 229, 230,

Pozsony 601, 602, 605, 6 6 6 **.**

235, 238, 239, 240, 243.

— vidéke 2 2 **.**

--------né (1709) 230, 232, 233,

Praich Miklós (1736) 490.

238, 241.

Praicz István (1758) 671, 672,

Raw Imréné Margit (1565) 5.

673, 677, 683, 6 8 8 **.**

Rázmán Pálné Angalit (1584) 30.

— Márton (1758) 673.

Reáolvasás 54, 80, 157, 166, 263,

—

Mihály (1758) 671, 675, 677,

366, 369, 372, 494.

679, 683, 687, 6 8 8 **.**

Rebe Györgyné Pap Juliánná

Prelok Ferenczné Kranyecz Or (1735) 481.

solya (1758) 607, 608, 612.

Régeni Tamásné Margit (1584) 58.

Prényi Pál (1732) 461.

Reimer Györgyné (1612) 80.

—- Zsigmond (1732) 461.

Reizner János 396, 397, 398, 399,

Prisca (1565) 10, 12.

400, 401, 402, 4á7, 428, 433,

Prileszki András (1723) 324.

434.

— György (1723) 324.

Remetemező 522.

Prófontfelvetés 344.

Rengő Anna (1582) 23, 26.

Puha Simonné Margit (1584) 6 6 **,**

Répási Pálné Marczi Erzsébet

67.

(1737) 492.

Pulacher István (1584) 34.

Repedi Katalin (1756) 585.

Punicz Borbála (1738) 495, 496.

Révedi János (1707) 207, 217.

— Éva (1738) 496.

Reviczky János (1723) 306.

Pupucz Péterné (1724) 328.

Rezeni Albert (1583) 26.

Purgatorium tüze 76.

Rohoncz 639, 640, 641.

Puskás (1732) 461.

Rohonkáné Koncz Sára (1728)

Pünkösd szerda napja 467.

398, 399, 428.

Püspöki k. 296, 302, 449.

Róka Andrásné (1717) 279, 280.

Róma 707.

Ráczböszörmény 482.

Roma János (1584) 45.

Rácz Demeter (1627) 92.

--------né Erzsébet (1584) 46.

— Mártonná (1725) 363, 364.

Románd 683.

— Mihályné

Vertics

Erzsébet

Rómer Flóris 72, 92.

(1756—7) 615, 616, 617, 618,

Rontó Gergelyné (1756) 587.

619, 620, 621.

— Mihály (1715) 264.

— Péterné Orosz Borbála (1748)

Ronsz (1758) 608.

524.

Rosnyai Mihály (marosvásárhelyi,

— Tamásné Katalin (1591) 74.

1723) 301.

Radi Ferencz (1731) 442.

Rostáról evés rontás ellen 96.

— István (1745) 518.

Rostavetés 261.

Radvány k. 433.

Rothfuss Mihály (1684) 141.

Rafai kocsis (1741) 504.

Róth István (1678) 129.

Rajecz k. 497.

Rózsa Dániel (1728) 395, 396,

Rajmannus Péter (1723) 324, 325.

398, 399, 400, 401.

— Sándor (1736) 490.

— -— né Szél Zsuzsa (1728) 396,

II. Rákóczi Ferencz (1710) 226,

398, 399, 400.

244.

Rózsahegy 496.

Rákosdi János (1615) 8 6 **.**

Rózsás János (1758) 6 8 8 **.**

Rancs András (1693) 161.

Rőd k. 29, 38, 72, 74.

Ráthoni Ferencz (1709) 227, 231,

Rubány Magdolna (1721) 297.

239, 240 241.

Rudolf Györgyné Orsolya (1584)

István (1689)' 145, 147, (1709)

30.

229, 238, 240, 241.

Runkán Kata (1712) 256.

--------né (1709) 229, 241, 243.

Rusa (1565) 2, 3, 4, 6 **, 9, 10, 11, 12. •**

— Krisztina (1709) 233.

— András (1575) 23.

— Mária (1727) 395.

Rusanda Duka (1731) 437, 438.

Rusim Boricza (1752) 547, 555.

Sárközi Miklós (1707) 207, 217.

Rusinka (1752) 551.

--------né Garbóczi Zsuzsanna (1707

209.

Saári h. 434, 435, 436, 437.

Sarmasági Miklós (1582) 25, 26.

Sáfár György (1752) 548.

Sárog Mihályné (1584) 61.

—- Pál (gyalui, 1721) 292, 294.

Sárosi György (1695) 177.

Ság 405.

— Jánosné Tóth Borka (1730) 430.

Sagara Mártonné Kuhajdek Do — Mihályné (1727) 390.

rottya (1768) 715.

Sárpataki Márton (1654) 1 1 2 **.**

Sajgó Istvánné (1693) 157.

Sárvári András (1727) 390.

Sajti Istvánné (1752) 533, 535.

né (1727) 393.

Sajtos János (1735) 475.

— István (1727) 389.

Sáka k. 387, 388, 391, 392, 393,

--------né (1619) 8 8 , 89.

394.

Sas k. 392.

Sala Bertalan (1565) 7, 11.

Sas István (1744) 514.

— Istvánné Szász Anna (1692)

--------né Margit (1615) 8 6 .

150.

— Mihály (1755) 578, 579.

Salánk 144.

Sátán 356, 468, 483.

Salai János (1731) 435.

Saul 643.

Sallai Erzsók (1726) 369, 370,

Schaser György 708.

371, 372, 373.

Schister János (1687) 142.

— István (1752) 533.

Schmeizel Márton (1717) 143.

Sámsoni Nagy Jánosné (1714) 260.

Schmidt János (1641) 105.

— Zsuzsánna (1721) 269.

— Mihályné (1641) 105

Sándor Bencze (1732) 467.

Schnell Dávidné (1695) 180.

— Ferencz (1707) 213, (1758) 684.

— Simon (1700) 199.

— István (1758) 677.

Schobel György (1695—1700) 180,

— Jánosné (1712) 205.

191.

— János (1758) 675.

Schullerné (1670) 122.

— József 500.

Schweisches k. 205.

— Márton (1752) 558.

Sebes 597.

--------né Hajdú Judit (1752) 561.

Sebesér 450.

— PéternéBedus Anna (1717) 278.

Sebesi Borbála (1707)208,209,210.

Sánta Erzsébet (1582) 25.

— Pál (1707) 215.

— János (1717—18) 280.

Sebestyén Jánosné (1616) 8 8 .

— József László (1723) 323.

— Márton (1730) 433.

— Mátyásné (1715) 270, 276, 279.

Segesvár 120, 122, 123, 127, 129,

Sántus Andrásné Kovács Margit

130, 140, 141, 142, 199, 205,

(1752) 554.

226, 256, 273, 291, 434.

Sápi Jánosné (1727) 391.

Seligstädter János (1678) 129.

— Mártonné (1727) 390.

Selmeczbánya 23, 75.

Sára Pila (1724) 328.

Semel Ambrus (1565) 11.

Sarándi Jánosné Nagy Erzsébet

--------né Ilona (1565) 9.

(1711) 248.

Sempcz 8 8 .

Sári Judit (1702) 204.

Sempte 8 8 .

— Márton (1758) 684.

Sepsi k. 217.

— Pál (1725) 360, 361.

Seres György (1694) 174.

Sarkad 512, 514.

--------né (1694) 174.

Sarkadi Boldizsárné Zsófia (1568)

— Márton (1570) 17.

14.

--------né (1570) 17.

— János (1752) 530.

— Mihály (1732) 458, (1744) 513.

— Judit (1720) 286.

— -— né Apai Anna (1732) 459.

Sárkányok 91.

Servatius hegy 500.

Sárköz 230.

Sesedonka Zsuzsanna (1723) 323,

Sárközi Györgyné (1707) 212.

324.

— Mihályné (1707) 209, 210, 212.

Siebenrichtergüter (1695) 180.

Sigmond Mihály (1745) 518.

Sós István (1723) 316, 322, (1752)

—■— né Pesti Erzsébet (1731)

550.

440, 515, 516, 517, 519.

--------né Ártánházi Anna (1723)

Sigó Jánosné (1719) 285.

317, 318, 320, 321, 322.

Sikó György (1731) 450.

— Jánosné (1723) 316.

Simándi Andrásné Fejér Erzsébet

------- Orsolya (1584) 36, 37, 38,

(1700) 198.

39, 40, 41, 42, 44.

— Istvánná Dán Anna (1735) 486.

— Mihály (1766) 696, 697, 702.

Simon András (1724) 350.

— Pálné Nagy Borbála (1693)

--------né Szemere Erzsébet (1724)

152, 157, 158, 159, 161.

353.

------- (1715) 261.

— Ferencz (1708) 222.

Sósné (1766) 702.

— Gergelyné

Mészáros

Mária

Soszterin György (1612) 79.

(1.742) 505, 506, 507.

--------né Orsolya (1612) 79.

— István (1737) 493.

Sőderné (1700) 194.

— Kata (1756) 582.

Sövényfalvi Mátyás (1744) 511.

— Mihályné Andró Erzsébet (1728)

Srüffner Mátyásné (1612) 79.

422.

Stenczelné (1715) 262.

— Kovácsné (1667) 120.

Stoszán Magdolna (1742) 508.

— Tamásné Márta (1629) 94.

Stragár Ferenczné Kovács Borbála

Simonfi Miklós (1730) 433.

(1758) 606.

Sindely Mihály (1750) 525.

— Istvánná Péntek Katalin (1758)

Sipos Zsófia (1732) 463.

606.

Sitér k. 449, 450.

Streitfost k. 205.

Slezák István (1747) 523.

Suagel István (1758) 648, 649,

--------né Franyó Anna (1747) 523.

650, 651, 652.

Smatla csornai káplán (1756—7)

--------né (1758) 649, 650.

617.

Sulcz Erzsébet (1756—7) 622.

Sodorna 424, 425.

Sunsich Mátyás (1758) 645, 647.

Sólyom Istvánná Budai Ilona

Suppuny (Harangöntő) András

(1713) 257.

(1721) 291.

— Péter (1570) 19.

Sümenkó Sebestyén (1742) 508.

Sólyomkő 219.

Sütő Mihály (1709) 237.

Somogyi Bálintné Margit (1570)

Süveg István (1711) 247.

18.

Süveges Gergely (1574) 22.

— Borbála (1678) 128.

Sváby Frigyes 278.

— Ferencz (1758) 6 8 6 , 691.

Svetic József (1738) 496.

— István (1584) 27, (1708) 221.

Szabassy Mihály (1758) 681.

— — né Durkó (1584) 31.

Szabó András (1696) 152, 153,

— János (1726) 366.

158, 159, 160, 163, 170, (1584)

— Sámuel (1745) 515.

50, (1756) 584.

Sonkolyos 437.

--------né (1696) 183, 184, 188,

— Simon (1732) 459.

190, 197, (1728) 410.

Soós János (1720) 286.

--------né Sára v. Kerekes szüle

— Márton (1660) 116, 117.

(1629) 93, 95, 96, 97, 98, 99.

Sopron 620, 621, 622, 624.

----- —né (kövendi, 1706) 206.

Sopron vm. 408, 411, 415, 615,

— Benedek (1728) 410.

616, 617, 618, 619, 620, 621,

— Borbála (1735) 483.

622, 623, 624, 625, 626, 627,

— Demeterné Szabó Erzsébet

628, 629, 630, 677, 716, 717.

(1735) 480.

Sóra hívás 36, 43.

— Erzsébet (1727) 388.

Sorki-Kisfalud 466, 467.

— Ferencz (1689) 149, (1709)

Sorolyán 430.

232, 239, (1726—7) 376, (1728)

Sós György (1723) 317. 319.

410, (1758) 674, 684.

--------né (1723) 317, 318, 321,

------- (tordai, 1756—7) 634.

322, 323.

--------né (1584) 37, 38.

Szabó Ferenczné Szabó Katalin

Szabó Mihály né Kis Anna (1718)

(1752) 560.

280, 281.

--------né Nagy Katalin (1709)

--------né Tóth Ilona (1755) 576,

234, 241.

578, 580, 582, 584, 585, 598,

— Gáspár (1584) 56, (1756—7)

--------né Nagy Ilona (1756) 593.

631, 632, 633, (1766) 698.

594, 596.

------- szolgálója (1584) 29.

— Miklós (1724) 337.

— Gergely (1681) 132, 133.

— Pálné Borbála (1584) 31, 61.

né (1681) 131, (1693) 155,

------- Nagy Anók (1652) 110.

159.

------- Gönyei Anna (1735) 480.

— György (1731) 449.

— Panna (1728) 410.

------ --né (1716) 271, (1723) 309.

— Péter (1758) 6 6 6 , 667.

--------né Szabó Mária (1723) 315.

--------né Szőke Anna (1723) 321.

--------né Székely Ilona (1731) 447.

— Sámuel (1715) 263, (1737) 493.

— Ilona (1756) 591, 593.

— Zsigmondné Szabó Erzsébet
— Imre (1584) 69, (1728) 410,
(1702) 201, 203.
(1766) 700.
— Zsófia (1727) 387.
— István (1612) 81, (1730) 434,
Szabolcs vm. 203, 603, 605, 693,
(1758) 681, (1766) 698.
694.
------- (alias Palástos, 1584) 47,
Szabolcsai György (1733—4) 472.
69, 70.
Szabos István leánya Anna (1612)
------- (alias Nagy, 1752) 556.
82.
--------né (1732)
465, (újhelyi,
Szádeczky Lajos 204.
1693) 155, 163.
Szakái (Asztalos) Ferencz (1695)
--------né Orsolya (1652) 110.
177, 178.
--------né Deák Kata (1744) 511.
— György (1584) 62, 65, 67.

Szabó István leánya Anna (1612)

--------né Erzsébet (1584) 64, 6 6 **.**

81.

Szakai György (1756—7) 634.

— Jakab (1728) 410.

Szakács Györgyné Major Anna

— János (1724) 334, (jenei, 1730)

(1756—7) 634, 636.

420, (1744) 513, (1758) 679, 689.

— Mihály (1615) 87.

-------- né (pribői, 1696) 180, 181,

— -né (1705) 205.

(újvárosi,

1715) 266, (1724)

Szakácsi k. 281.

342, (1725) 361, (1735) 480.

Szakmári Ferencz (1707) 216.

--------né Nemes Judit (1698) 188.

— István (alias Hüvelyes, 1752)

--------né Kis Katalin (1731) 446.

559.

— Károly 1, 111.

--------né Balata Judit (1752) 559.

— Kata "(1584) 27, 28, 29, 30,

— János (1737) 490.

31, 32, 33, 34, 35, (1718) 282,

— József (1745) 516.

(1723) 306.

Szalai Ferencz (1766) 711.

— Lászlóné (1584) 70.

— Imre (1732) 467.

— Lőrincz (1752) 543, 557.

— István (1756) 580, 586, 588.

né Koronka Erzsébet (1752)

— JánosnéSzalaiErzsébet(1756—

543.

1757) 618, 624.

— Mária (1714) 260.

------- Sulcz Erzsébet (1756) 626,

— Mártonná (1726) 365.

628, 629.

------- Német Erzsébet (1728) 403.

— Katalin (1756—7) 622.

— Máté (1584) 48.

Szálkái István (1756—7) 633.

--------né (1584) 50.

Szallai István (sziklai, 1755) 567.

— Mátyás (1709) 241.

Szalonta 514, 568.

— — né Szabó Katalin (1709) 241.

Szalontai Éva (1752) 550.

— Mihály (1693) 167, (1724) 327,

— Jánosné Dávid Ilona (1724)

(1732) 465, (1756) 593, 595,

352.

(1758) 6 8 8 **.**

Szamás János (1707) 216.

--------né (1584) 41. (1724) 330,

Szamer (1744) 512.

(1726) 375, (1732) 464, 465.

Szamos f. 40, 59, 64, 80.

Szamosfalva k. 25, 51.

Szatmári (1756—7) 631.

Szanda Kata (1728) 394.

— Anna (1709) 235.

Szaniszlai Mihályné Bácsi Anna

— György (1724) 350.

(1711) 249, 254.

— István (alias Szőcs, 1752) 542.

Szaniszló k. 226.

— János (1744) 511.

Szaniszló Borbála (1711—26) 249,

— Mihályné Béres Sára (1752)

283, 301, 325, 374.

548.

— Istvánná (1712) 255.

— Miklós (1584) 61, — né (1584)

— Mihályné (1755) 576, 582, 585.

61.

— Zsigmond 150.

Szavatos asszony 202.

Szántó István (1752) 536.

Szeben 291.

------ *-n é* (1752) 535.

Szecsei János (1752) 536.

—- Jánosné Bánh egyesi Erzsébet

Szécsi Istvánná (1584) 42.

(1723) 311.

Szederkényi Nándor 120, 130.

— Mihály (1728) 396, 397, 398,

Szeged 395, 396, 397, 398, 399,

399, 400.

400, 401, 402, 410, 411, 427,

— Péterné (1752) 535.

428, 433, 434.

Szappan-utcza (Kolozsvárt) 1 2 **, 79.**

Szegedi István (1723) 310, (1735)

Szappanos Gergely (1584) 34.

480, 481.

— János (1693) 159.

--------né Fejér Katicza (1723)

--------né (1693) 159.

308, 309, 310, 311, 312.

Szapora Mihály (peresztei, 1728)

— — né Szabó Anna (1735) 479,

411, 416.

480, 482.

Szapora Panna (1728) 410.

— Jánosné Anna (1568) 14.

Szaránd 514.

— Sára (1711) 249.

Szarka Ferencz (1711) 251.

Székely Albertné Borbála (1565)

— János (1693) 170.

8 **.**

--------né (1693) 170.

— András (1570) 19, 20.

Szarvadi István (1723) 314.

— — né (1707) 209, 210, 211.

--------né Pap Katalin (1723) 315.

— — né Márta (1570) 18.

Szász Bálint (1629) 98.

— Balázsné (1584) 30, 33.

-------- né Margit (1629) 97.

— Bálint (1584) 65. — né (1584)

— Borbála (1591) 72, 73, 74.

67.

— Gergelyné (1715) 261.

— Borbála (1707) 208, 209, 210,

— György (1766) 696.

212.

--------né Kasza Sára (1717) 277.

— Ferencz (tordai, 1729) 427, 484.

— Ilona (1709) 230, 235, (1755)

— György (1707)212, (nagybányai

576, 582, 593.

1752) 539, 563.

— Istvánná

Márkus

Borbála

— — né Nagy Erzsébet (1696)

(1727) 394.

182, 183.

Szász János (1709) 236.

— Imréné (1707) 211.

-------- né (1716) 272.

— Jánosné Orosz Mária (szalacsi,

— Mihály (1756) 580.

1694) 176.

— — né Nagy Ilona (1756) 588,

— Márton fia Mihály (1612) 81.

598.

— Mihály (1707) 208.

— Miklós (1664) 119, (1756) 582.

--------né Ősz Katalin (1707) 208.

Szászáné (1705) 205.

Székely (alias Csizmazia) Mihály

Szászakna 431.

(1612) 77, 81, 82.

Szászfalú 461, 463.

— Péterné Szabó Kató (1584) 33.

Szászkeresztur 190, 198, 199.

Székelyhid 221, 476.

Szászlóna 293.

Székelykocsárd 183, 184,

185,

Szászrégen 471.

186, 188.

Szászsebes 520.

Szekeres Imréné (1584) 58, 61.

Szatmár 75, 711.

— Istvánné (1584) 42.

Szatmár vm. 226, 230, 430, 603.

— János (1612) 77.

Szatmárnémeti 226.

— — né Virág Anna (1731) 446.

Szekeres Mihályné Kondor Sára

Szent Lőrincz 1 1 1 **, 325.**

(1729) 422.

— Márk nap 674.

— Pál (1693) 168.

— Márton 118.

—— -né (1565) 2, 4, 6 **.**

Szentmártonkáta 409, 417.

Szekfű Pál (1756—7) 621.

Szent Márton nap 568.

Szekrényesi János (1755) 570.

Szent Mihály nap 252.

Szél Gergely (1565) 2.

— Mihály 260.

— Péter (1681) 12.

-------- falva 427.

Szelenczei Erzsébet (1758) 660,

— Miklós nap 138.

664, 665.

-------- utcza 252.

Szeles Ambrus (1565) 12.

— Péter és Pál nap 648.

— Katalin (1707) 213.

Szentrontás 400.

— Miklósné (1584) 62, 63, 64,

Szent Simon napi vásár 237.

65, 6 6 **, 67.**

Szenttamási István (1693) 158.

— Péter (1758) 684.

Szepes 249.

Szemes sz. n. (1758) 676.

Szepesi Istvánné (1702) 202.

Szemez Simon (1574) 21.

Szepesmegye 278.

Szemétbiró Gergelyné Júlia (1584)

Szép Miklós (1568) 13.

40.

Széplaki Mihály (1723) 301.

— Jánosné (1612) 75, 76, 77,

Szereda 255.

78, 79, 80, 81, 82.

Szeredai István (1682) 136.

— Máténó Anna (1570) 19.

Szeredújváros 8 8 **.**

Szeméthi János (1758) 691.

Szerémi Sámuel (1707) 215.

Szénásiné (1715) 266.

Szeremlei Sámuel (1725) 360, 362,

Szenczi uram (1726—7) 383,

429.

-----né (1726—7) 382.

Szerénd 512, 513, 514.

Szendelik halma 362.

Szerényei Anna (1689) 144.

Szenes György (1758) 683.

Szigeti András (1752) 560.

Szenesi Istvánné Kazag Erzsók

Szigyártó (1584) 39.

(1719) 284, 285.

— Bálintné Magdolna (1565) 2.

Szenk Ferencz (1755) 567.

— Ézsaiás szolgálója Zsófia (1584)

Szénutcza (Kolozsvárt, 1584) 42.

28

Szennyes Györgyné Kovács Erzsé --------né (1584) 37.

b et“ (1689) 145.

— Mátyás szolgálója Erzsébet

Szentandrás 291.

(1583“) 26.

Szent Antal tüze 36.

— Zsigmondné (1693) 155.

— Erzsébet 418.

Szíjjártó Ferencz (1758) 690.

Szentelt gyertyával gyógyítás 36.

Szikra Mihály (1727) 390, 391.

Szentes 660, 661.

Szikrai Mihály (1724) 348, 353.

Szentesi Istvánné Mártha (1615)

Szikszai Istvánné Orsolya (1583)

87.

26.

Szent Ferencz 418.

Szilágyi András (1706) 206, (1731)

— Gellérthegy (1682) 135, (1700)

445, (1756) 587.

193.

— Bálint (1629) 99.

— György estéje 56, 226, 677 ;

— Ferencz 563.

— hete 6 6 .

— Gáspárné (1693) 165, 169.

— nap 373, 436, 592.

— Györgyné (1727) 392.

Szentimre 637, 705, 706.

— Istvánné (1726) 369.

Szentiványi József (1756—7) 631.

— János (1570) 18, (1724) 330,

Szent Ilona 419.

341, 344.

— István nap 645.

--------né (1726) 371, (1756) 589.

— János k. 464, 465, 631.

-------- né Mari (1724) 330, 336, 343.

— -jóbk. 176, 215.

— -— né Takó Erzsébet (1756)

Szentkirály 1 1 1 .

585.

Szentkirályi Albertné (1591) 74.

--------né Kassai Erzsébet (1756—

Szent László (k.) 410.

1757) 634.

Szilágyi Márton (1726) 367,(1745)

Szőke András (1726) 369, 370,

515, 518.

371.

-------- né 'Szekeres Anna (1735)

— János (1745) 517.

486, 487.

— Mihály (1702) 202.

— Mihály (1752) 542.

Szöllős 237, 350.

--------né (1693) 164.

Szöllősi Anna (1694) 177.

— Pál (1752) 532, 533, 534, 535,

— Borka (1735) 476.

536, 537.

— István (1707) 207.

--------né Hídvégi Borbála (1726—

--------né Terge Kata (1708) 222.

1727) 382.

— János (1707) 207, 208, 209,

--------né leányai (1752) 533.

210, 211, 212, 215, 219.

--------né Vásárhelyi Judit (1752)

— Mihály (1763) 695.

532, 533, 534, 535, 536, 537,

— Sára (1758) 6 6 6 , 667.

538.

Szőni István (1726—7) 386.

--------né cselédje, Panda (1752)

Szőnyi (1724) 347.

532, 533, 534, 535, 536, 537,

— Sámuel (1719) 285.

538.

Szörnyi István (1724) 327, 329.

— Péterné (1724) 330.

— — né (1724) 327, 328, 329,

— Sándor 83, 111, 138, 143, 287.

330, 332, 333, 338, 346.

(1724) 336.

— Kata (1724) 328, 329, 340.

— Zsigmond (1755) 570.

Szúnyog Ferencz (1723) 314.

Szilágy vm. 295.

--------né (1723) 314, 315.

Szilágyság 13.

Szurdok 632.

Szilvási Gáspárné (1711) 253.

Szurdoki Gombosné (1766) 698,

— Imre (1584) 29.

Szűcs Andrásné (1565) 10.

Szinai Mihályné (1727) 392.

— Dávid (1711) 250.

Színes János (1752) 531.

— Erzsók (1724) 343, 345.

Szirma k. 207.

— Ferencz (1724) 352.

Szirmay Antal 430.

— Gáspár (1693) 158, 163, 170.

Szívós János (1654) 111.

— — né (1693) 167, 170.

Szlavónia 707.

— György (1565) 10.

Szlovenits Mihály (1728) 400.

— — né (1739) 30, 425, 430.

Szoboszlai István (1719) 285.

— István (1724) 340.

Szodorai Tamás (1766) 699.

— — né (1724) 329, (1731) 446,

Szolnok 409, 410.

449, (1758) 6 8 6 **.**

Szopori Mihály (1728) 411.

— — -né (Szappanos, 1631) 101.

Szovát 344.

Czompó Erzsébet (1716)

Szováta 565.

272.

Szováti Erzsébet (1679) 130.

— János (1723) 317, 321, (1758)

Szőcs Ambrusné Katalin (1584) 31.

672, 6 8 8 **.**

— Antalné (segesvári, 1584) 40.

--------né Gombos Erzsébet (1752)

— Gáspár (1565) 2.

531.

— György (1574) 21.

— Lászlóné Erzsébet (1631) 101.

— Ilona (1707) 209.

— Lőrincz (1565) 9.

— Istvánné (1731) 441.

— Mihály (1724) 353.

— Jakabné Zsófia (1584) 28, 32.

--------né (1724) 341, (1727) 393.

— Keresztély (1584) 27.

— Mózesné (1755) 572.

--------né Borbála (1584) 30, 34.

— Pál (1693) 166, (1758) 689.

—- Márton (1574) 22.

Szügeti András (1752) 558.

--------né Horvát Ilona (1763) 695.

Szűr Mária (1756—7) 621, 626,

— Máté (1584) 50.

627, 628, 629.

--------né Margit (1584) 53.

Szűrszabó István (1724) 351.

— Mihály (1735) 477.

— Miklósné (1693) 166.

Táblás Mártonná Erzsébet (1584)

------- Anna (1591) 72.

67.

------ - Barmos Erzsébet (1710) 245.

Tafota 40.

Tagányi Károly 88, 103.

Tátos elnevezés 91, 249, 250,

Takács András (1693) 166.

251. 253, 254, 291, 354, 355,

-------- né (1693) 166, 169.

356, 358, 360, 362, 363, 420,

--------né Katalin (1584) 67.

475.

— Balázsné Margit (1570) 20.

— -ok fejedelme 203.

— György (1565) 9.

Téglás Antalné (1591) 73.

------- fia, István (1584) 54.

— János (1591) 72.

--------né Klára (1584) 51.

--------né (1591) 72, 73, 74.

—

-né Kovács Erzsébet (1731)

Teilman Antal (1584) 63.

450.

--------né (1584) 64.

— Hona (1723) 302.

Tehenek megrontój uk házához fut — István (1694) 171, 173, (1715)

nak 7, 58', 62, 63, 65, 6 6 , 67.

263, 264, 265.

232, 300, 566.

-------- né (1752) 534.

Tehenes János (1591) 72.

— Jakab (1758) 674, 684.

Teke 300.

— János (bogáti, 1700) 199.

Telegd k. 271. 530, 531, 631, 633,

— Jánosné Kádár Katalin (1612)

634, 635, 636, 637, 638, 696,

79.

697, 698, 699, 700, 701. 704,

------- Leleszi Erzsébet (1756) 584.

705, 706.

------- leánya, Örzse (1741) 502.

Teleki-könyvtár 1.

— Jeremiás (1584) 69, 71.

Telmen Márton (1687) 142.

— Kelemen (1584) 57.

Tengediˆ Ferencz (1758) 681.

— Keresztélyné (1584) 61.

Tenke Éva (1710) 246.

— Mihály (1693) 153, (1758) 675,

Tepse István (1700) 193.

688.

Teremi Péterné (1584) 38.

Takáts Sándor 125, 161.

Térjék János (1517) 1.

Takácsi 689.

Teutsch József 182.

Taligás Lászlóné Orsolya (1568)

Thaly Kálmán 226, 244.

14, 15.

Theil Gergely (apoldi, 1685) 141.

Tallián György (1741) 502, 503.

— János (szászkézdi, 1712) 256.

Tállyai (alias Varga) Mihály (1754)

Thódorné (1752) 542.

565.

Tholdalagi György né Almádi Anna

Tamásda 593.

(1723) 300.

Tamási (1756—7) 634, 637, 705,

Thomasius 291.

706.

Thordai Sámuelné (1752) 541.

— János (abódi, 1754) 565.

Thoroczkai Sámuelné (1752) 541.

Tamásváraljai 236, 237.

Thúri Dorka (1702) 204.

Támaszkenés 50, 54.

Thurzó-család (1616) 8 8 **.**

Tánczos András (1766) 698.

— Ádám (1637) 103.

— Erzsók (1766) 697.

— Szaniszló (1637) 103.

Tankó János (1646) 107.

Tikos Istvánná Garaguly Anna

Tapasztó János (1591) 74.

(1731) 447.

Tar Andrásné Márta (1629) 98.

Tilyó Mihály (1752) 556, 561.

— István (1723) 318.

Tisza f. 215. 233, 235, 240, 247,

-------- né Bartha Katalin (1723)

348, 409.

319.

Tiszaujlak 262, 375, 420.

— János (1723) 319. 321, 322.

Tivadar k. 207, 212.

né Gál Erzsébet (1723) 319.

-----né (1693) 168, 170.

— Pál (1693) 163.

Tizedes Balázsné (1645) 107.

Tarcsa h. n. 329, 332, 496.

Tóbiásné (1693) 167.

Tarkó sz. n. (1728) 416.

Tobi János (1752) 559.

Tárnái András (1702) 202.

-------—né Balata Mária (1752)

Tarsoly Jánosné (1716) 271.

559.

Tarthy György (1626) 91.

Tokodi Pál (1755) 573.

Tassi Zsuzsanna (1692) 161.

Tokos Mihályné (1652) 110.

Tatárjárás 376, 378, 379, 385.

Torna János (1735) 488.

Tományi Jánosné Sós Erzsébet

330, 331, 332, 335, 336, 339,

(1723) 311.

340, 341, 342, 343, 344, 346,

Topa 696.

(1755) 572.

Torda 150.

Tóth Jánosné Javora Dorottya

Tordai András (1732) 467, (1756)

(1715) 269.

585.

--------né Gellén Ilona (1715) 269.

— György (1696) 181, 188.

------- mesterné (1724) 330.

— Jánosné Simon Erzsébet (1742)

— Katalin (1720) 287.

505, 506.

— Laczkóné (1756) 596.

— Miklósné Kata (1629) 94.

— Lőrinczné Tóth Erzsébet (1694)

Torna 674, 683.

176, 177.

Toroczkai István (1629) 94.

— Lukács (1732) 457, 458, 460.

------- (toroczkószentgyörgyi,1699)

— Mártonná (1724) 330.

189.

— Mátyás (1731) 434.

Toronyi László (1756—7) 625.
--------né Úr Erzsébet (1709) 234,
Tortúra 116, 117, 133, 188, 257,
240.
259, 268, 274, 278, 281, 290,
— Mihály (1711) 252, (1724) 333.
297, 299, 325, 354, 357, 360,
(1745) 515.
386, 411, 414, 418. 424, 429,
--------né (1723) 316, 317, 318,
430, 453, 463, 487, 488, 490,
319, 320. 321, 322, 323, (1724)
563, 574, 590, 594, 596, 609,
332.
613, 626, 661,
— — né Borbély Katalin (1723)
Tóth Ádámné Korcsek Zsuzsánna
308.
(1728) 397.
— Pál (1711) 253.
— Ágota (1732) 456, 458, 459,
-------- né (1716) 272.
460, 461.
— Péter (1727) 391, 393, (1752)

— Ancsa (1728) 417.

554.

— András (1728) 409. — né (1693)

--------né (1700) 191, (1727) 387.

169.

388, 389. 390, 391, 392, 393,

— Erzsébet (1728) 409, 410,(1758)

394.

680.

--------né Fenyédi Zsófia (1715)

— Ferencz (1752) 534.— né (1752)

260.

534.

— Zsuzska (1728) 410.

— Gergelyné (1584) 58.

Tölcséki Sámuelné Kirilla Erzsébet

— György (1727) 391, 393, (1728)

(1729) 421.

413, (1745) 517, 519.

Tömösvári Miklósné Borbála (1615)

------- (alias Czigány, (1728 417.

87.

-------- né (1727) 387, 388, 389,

Tömpe János (1612) 81.

390, 391, 392, 393.

— Miklósné (1612) 81.

— — né Szegedi Katalin (1723)

Tönkő Mihály (1721) 297. — né

310.

(1745) 518.

— Hona (1678) 128, 129, (1756)

Töpfer Balázs (1676) 127.

589.

— Márton (1686) 142.

— István (1724) 339. (1730) 433.

Törkő Mihály (1745) 516.

(1731) 446, (1741) 503, 504,

Törköly Ambrus (1584) 56.

(1742) 508, (1751) 529.

Török István (1742) 509.

------- (jobbágyfalvi, 1662) 118.

— Lukács (szentjóbi, 1693) 159.

--------né (1728) 409, (1756) 586,

— Mártonná

Apollonia

(1582)

593, 596.

25.

--------né (vadasi, 1755) 576.

— Mihály (1612) 80.

--------né Kónya Kata (1751) 529.

— -ország 251.

--------né Sigó Kata (1717) 277.

Tőrös Antalné (1591) 74.

- János (1728) 409, 410, (1742)

Trauschenfels Eug. 126, 127, 204,

508, (1724) 331, 334, 339.

207.

------- (alias Fazekas, (1679 130.

Trencsén vm. 274, 275, 286, 289,

-------né (1724) 327, 328, 329,

297, 298, 299, 323, 324, 428,

7 8 0

NÉV-ÉS TÁRGYMUTATÓ.

488, 489, 497, 498, 499, 500,

Ung vm. 603, 604.

520, 521, 605.

Ungvár 430.

Trieber Györgyné Vertics Erzsébet

Ungvári (1707) 216.

(1756—7) 615, 622, 625.

--------né (1707) 214.

Trincséni Istvánné Kováts Kata — Mihály (1731) 438.

lin (1752) 542.

Urbán Ferencz (1731) 434.

— József (1752) 541.

Urberger Gergelyné Zsófia (1582)

Trombitás István (1752) 561.

23.

Tudományos 48, 61, 101, 130.

Túri Istvánné Nyújtó Panda

Ürögdi (1744) 514.

(1700) 193, 196.

Üveges András (1565) 7.

— János (1711) 248.

Turkelv Jánosné Szilágyi Anna

Vadadi Ferencz (1752) 548.

(1707) 209, 210.

--------né Bajnóczi Anna (1752)

— János (1707) 211.

549.

------- fia, István (1707) 211.

Vadalma Mihály (1584) 62.

Turzó Jakabné (1710) 244, 245.

— Pál (1584) 63. — né (1584) 63.

Tündérleányok rézhídja 253.

Vadász 580, 586, 587, 589, 593,
Türei István (1745) 519.
595, 596.
Tüzes vassal kínzás 125, 133, 134,
Vadászi Simon (1689) 147.
161, 265, 277, 288, 295, 355.
— Törökné (1755) 573.
Tűz átugrása 58.
Vadon Péter (1713) 258.
Vágbesztercze 498.
Udvardi (alias Ispán) György
Vágó Mihályné (1726) 366.
(1741) 502.
Vajda Anna (1719) 283.
— János (1741) 503.
— Katus (1570) 19.
Ugocsa vm. 144, 145, 146, 147,
— Mihály (1761) 693.
149, 207, 217, 227, 237, 243,
Vajka 717, 718.
259, 262, 263, 288, 375, 376,
Válási ok boszorkánykodás miatt
377, 379, 380, 381, 382, 383,
118, 491.

384, 385, 386, 395, 420, 421,

Vallatási engedély 119.

455, 456, 457, 458, 459, 460,

Változó Ferencz (1584) 57, 6L

461, 462, 463, 464, 524, 525,

Vallye Simon (1730) 431.

526, 527. 528, 529, 603.

Vampel Tamásné Prakker Bor Ugod 670, 683.

bála (1738) 495.

Ugodi Veres (1758) 681.

Vampir 510.

Ugra 513, 574.

Vancsa Juanna (1712) 256.

Ugrai Borbála (1-723) 307.

Vandáné (1599) 75.

Ugri Kisó (1710) 244, 245.

Van Swieten (1758) 642, 659.

Uj Ilona (1708) 223.

Várad (= Nagyvárad) 316, 317,

Ujfalusi Nagy János (1725) 325.

318, 369, 370, 371, 373, 442,

Ujhely 216, 385.

445, 465, 533, 534, 535, 701,

Újhelyi Anna (1709) 241.

703.
— László (1726—7) 386.
Váradi István (alias Hüvelyes,
— Sándor (1726—7) 377.
1752) 559.
Újlak 376, 379, 385.
— Jánosné (1713) 258, (1724)
Újlaki Lázár (1766) 702.
341.
— Mihály (1756—7) 638.
— Mátyásné Csűri Erzsébet (1744)
Újvári Andrásné Kertmegi Kata
513.
(1676) 126.
Váradolaszi 315, 374, 537, 605,
Újvárosi Jánosné (1725) 357, 358.
638, 701, 703, 704, 705, 706,
— nagyhalom 252.
707.
Ularik András (1722) 299.
Varasdi Péter pap (1584) 32.
— Istvánné Roskova Zsuzsánna
Varázsszavak (formulák) 13, 14,
(1722) 298.

15, 52, 325, 483, 660.

— Márton (1722) 298.

i Varázsolás 104, 105, 123, 126,

127, 131, 134, 135, 136, 150,

Varga Mih lyné (alias Tvúkosi,

187, 198, 199, 204, 208, 226,

1752) 544. ‘

231, 234, 235, 240, 248. 287,

— Péter (1693) 161.

294, 355, 394, 506, 662.

— Pálné Bolygó Borbála (1709)

Várbeli Márton (1752) 549.

242.

Várfalva 187.

— Sámuel (1766) 699, 700.

Várfalvi Gáspár (1656) 115.

— Simonné Zsófia (1584) 31, 35.

Várvölgy 253.

Vargáné anyja, Katalin (1584)

Varga Ambrus (1726--7) 380, 383.

43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50,

-------- né Kiss Katalin (1726—7)

51, 52, 53, 54, 55, 6 8 , 69.

385.

Varga-utcza 481.

— András (1715) 265, 267. (1726—

■Vargyasi Györgyné Orsolya (1612)

1727) 383.

77.

--------né (zerindi, 1756) 591.

Vári 350.

— — né Zsófia (1584) 36.

— András (1726—7) 380. — né

— Anna (1719) 283.

(1726—7) 379, 383, 385.

— Benedek (1584) 66.

Varjasné (1612) 76, (1694) 174.

— Ferenczné (1723) 305.

Varjú Gergely (1724) 349.

— Gáspár (1709) 228, 241, 243.

— György (1724) 348.

— György (1584) 57, 79, (1724)

Váró János (bágyoni, 1656) 114.

350, 351, (1756—7) 634.

Városi hites szakács 85.

--------né (1756—7) 637.

Városi Antal (1729) 428.

— — né Zsuzsánna (1584) 48, 70.

Varró Gáspárné (1584) 46, 47.

— —-né Kata (alias Bába, 1591)

— György (1724) 329.

72.

Varróné (1724) 331.

--------né Sajnos Sára (1756—7)

Vasárnapi Újság 301, 375, 508.

634.

Vas Györgyné Anna (1671) 123.

— Ilona (1694) 176, 177.-

— Anna (1723) 302,

— István (1709) 236, (1756—7)

— Erzsébet (1708) 223.

618, 619, 623, 625, 627, 628.

— Imre (1744) 511. — né (1744)

------- (Trombitás, 1652) 109.

512.

--------né (1720) 288, (1722) 300.

— István (1654) 111, (1726—7)

-------- né Kata (1652) 110.

376.

— -—né Simon Erzsébet (1735)

— János (1693) 153, (1725) 361,

479—483.

(1737) 492.

— Jakab (1584) 61.

--------né Zsófia (1715) 262, 263.

— — né Ilona (1584) 31, 34.

— Mária (1721) 290.

— János (1708) 218, 219, 232,

— Miklós 100.

(1727) 391, (1568) 13.

Vasas József (1712) 257.

------- -né Fejes Erzsébet (1708—

. — Panda (1693) 159.

1709) 219, 220, 234.

Vásárhely 471, 571, 600, 601,

--------né Katalin (1568) 14, (1612)

6 6 6 , 667.

77—81.

--------iné (1726—7) 382.

--------né Boros Katalin (1709)

Vasra hívás 43.

232, 241.

Vastagné

Nagy

Ilona

(1756)

----- —né Osváth Mária (1756—7)

580, 582, 583, 584, 590, 596,

619.

598.

— Lőrincz (1584) 56.

Vaszar 669, 670, 673, 675, 676,

--------né Ágota (1584) 56, 59, 61.

681, 682, 685, 6 8 6 **, 687, 689,**

--------né (liszkai, 1627) 92.

690, 691.

— Lukácsné (1584) 40.

Vászon Pál (1700) 192.

— Márton (1700) 193, (1756—7)

Vécsei Istvánná (1729) 424.

634, 635, 637.

— Péter (1693) 153.

— Mihály (1584) 45, 56.

Védi gát 221.

--------né Győrfi Borbála (17521

Végh Istvánná Végh Erzsébet

545.

(1723) 321.

Végh Istvánná Koncz Sára (1728)

Villás Ignáczné Ilyés Margit (1693)

395, 397, 400, 427, 428.

152, 153, 155, 156, 157.

— János (1730) 428, 429.

Villás szt. János (1693) 159.

------- -né Kis Anna (1735) 480,

Vincz 487.

481.

Vincze Erzsébet (1717) 277.

--------né Forrai Judit (1752) 548.

— Ferencz (1707) 208.

— Mih'ly (1711) 248.

—

--- né Köncs Erzsébet (1707)

--------né Tóth Örzse (1758) 684.

208, 209, 210, 211, 212, 215.

Vékonyné (1756) 585.

— Istvánné (1726) 370.

Vendler Simonná Zsófia (1565—

— György (1726) 375.

1570) 8, 15, 16.

--------né Bornemisza Anna (1726—

Venkler János (1584) 66.

1727) 381.

-------- né Orsolya (1584) 66.

— János (1726—7) 384.

Verebélyi Mártonná Tollas Sára

--------né (1726—7) 376.

(1752") 548.

— Mihályné (1702) 202.

Verendi Andrásné (1719) 284.

Vinter Mihály (1712) 256.

Veres Andrásné (1591) 72, 74.

Virág György (1728) 403.

— Ferencz (1745) 519.

— Judit (1715) 770.

— Györgyné (1584) 28.

Visk k. 149.

— Imre (1582) 25.

Vitéz Mihályné (1584) 69.

— István (1726) 375, 377, 384.

Vízpróba 1, 71, 99, 107, 116, 119,

né Imre Anna (1726—7)

127, 129, 150, 184, 186, 188,

384, 385.

197, 198, 199, 204, 205, 257„

— Mártonné Zsófia (1591) 72.

259, 262, 292, 293. 294, 295,

— Mihályné Bartha Anna (1660)

296, 298, 301, 307, 317, 320,

116, 117.

321, 331, 374, 471, 506, 717.

------- Borbély Erzsébet (1700—

Vollmann Mihály (1584) 56, 60, 61.

1717) 278, 191.

Vörös Hona (1741) 500.

— Sebestyénné (1584) 36, 41.

— János (1758) 683.

Veresegyházi Istvánné (1711) 247,

Vukovich X. Ferencz (1756) 580.

248.

Veresmart 108.

Wogner János (1629) 93.

Vermes Amrbus (1584) 62, 63.

Wollenweber Simon (1684) 140.

Vernekné Kata (1755) 570, 571,

--------né Sára (1684) 140.

572, 573, 574, 579.

Woltschner Györgyné (1716—17)

Vertics Erzsébet (1756—7) 621,

273.

622, 625, 630.

Veszprém vm. 669, 670, 681,

Zadecsne 499.

682, 683, 686, 687, 691.

Zakmári (Csizmazia) Mihály (1612)

Vezendi Andrásné (1730) 428, .

76, 77, 78, 81.

429, 430.

Zala vm. 606, 607, 608, 609,

Viaszszal kuruzslás 101, 275, 287,

610—614, 630, 638.

521, 522.

Zappelt Jörg (1565) 11.

Viczei András (1584) 42. — né

Zefer Benedek (1735) 476.

(1584) 36, 41.

— Gergelyné (1724) 336.

— Erzsébet (1684) 138, 139.

— Istvánné

(1724) 328—336,

— Gáspár (1584) 44.

338—341. 343, 344, 345, 346.

— István (1682) 137.

— János (1724) 344, — né (1724)

— Lőrincz (1568) 13.

344.

— Mária (1682) 138.

— Mihályné (1724) 327, 335, 336,

— Péter

(1682) 137.

340, 342.

--------né Szegedi Judit (1682) 137.

— Miklósné (1724) 327.

Vida Benedekné (1715) 266.

Zekovics György (1742) 510.

Vigh István (1720) 289. ,

Zelizi István (1726) 373.

--------né

(1729) 424.

Zemplén vm. 603, 605.

--------né

Erzsébet (1720) 289.

Zenii Demeter (1584) 56.

Zeredai Mihályné (1642) 106.

Zöld

András

(1726—7)

377,

Zerind 593, 596.

378.

Zet laka 708.

-------- né Halmi Éva (1726—7)

Zeybert Albertné (1565—70) 8 **,**

378.

15, 16.

— Miklós (1726—7) 383.

— Ádámné Klára (1570) 15.

Zudor András (1750) 526, 527.

Zgenya Anna (1720) 286.

--------né Kati Ilona (1750) 527.

Zilahi András (1752) 554.

Zsadány 579.

— Jánosné (1694) 173.

Zsedényi János (1758) 671, 684.

Zobásné (1629) 98.

Zsigmondné (1627) 92.

Zoltán Vilmos 246.

Zsíros Istvánná Fodor Katalin

Zólyom vm. 433.

(1735) 480.

Zombor v. 667, 6 6 8 **.**

Zsobok f. 453.

Zondos Bertalanné Katalin (1583)

Zsolna k. 490, 499, 523.

26.

Zsólyom Istvánná Farkas Erzsébet

Zöld Ambrusné (1582—1584) 23,

(1752) 556.

6 8 **, 69, 70, 71.**

Zsuzska nevű asszony (1728) 409.

4

A Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelentek: **CSÁNKI DEZSŐ : Magyarország**

történelmi földrajza a

Hunyadiak korában. I —I I I ., kötet. Egy-egy kötet ára ... K 14. —

DEMKO K ÁLM ÁN : A felsőmagyarországi városok életéről a X V —X V II. században. Ára .....

K 5.40

EERDINÁNDY GÉZA : Az arany bulla. Ára ..... K 3. —

FRAK NŐI VILMOS: A magyar országgyűlések története I. Ferdinánd király alatt. 1526 — 1536. Ára ..... K 10.—

FRAKNÓI VILM OS: A magyar királyi kegyúri jog Szent

Istvántól Mária Terézia koráig. Ára .. .. K 10. —

FRAKNÓI VILM O S: óklevéltár a m. kir. kegyúri jog történetéhez. Ára

.... K 7.50

HODINKA A N T A L : A munkácsi görög-katholikus püspökség története. Á r a .... K 16.—

IPOLYI ARNOLD : A magyar szent korona és a koronázási jelvények története és műleírása. Atlaszszal. Ára .....K 20.—

KARÁCSONYI JÁ N O S: Szent István király oklevelei és a Szilveszter-bulla. Ára ... . K 4. —

KOVÁCS FERENCZ: Az 1843/44-ik évi magyar országgyűlési alsó tábla kerületi üléseinek naplója. I —VI.

kötet. Minden kötet külön is kapható. Ára egy-egy kötetnek ... .-..... ..... K 7.—

PAULER GYULA : A magyar nemzet története Szt Istvánig.

Ára fűzve..... ... ... K 6 .—

Kötve .... K 6.80

BÁRÓ RADVÁNSZKY BÉLA és ZÁVODSZKY LE V EN TE:

A Héderváry-család oklevéltára. I. kötet, melléklettel.

Ára ..... !..... ....

K 12.—

RUPP J A K A B : Magyarország helyrajzi története, főtekintettel az egyházi intézetekre, vagyis a nevezetes városok, helységek s azokban létezett egyházi intézetek, püspökmegyék szerint rendezve. I —III. kötet. Ára ..... K 6.60

SZABÓ DEZSŐ : A magyar országgyűlések története II. Lajos korában. Ára .... K 6 .—

WERTHEIMER EDE (Monori): Gróf Andrássy Gyula élete és kora. I. kötet. Külügyminiszteri kineveztetéséig. Ára K 20.—

M egrendelhetők a M. Tud. A kadém ia kön yv kiad ó-h iv ataláb an.

Budapest, az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvény társulat nyomása.

Document Outline

- Előszó
- Oklevéltár
- Tartalomjegyzék
- Név-és tárgymutató
- Oldalszámok
  - _1
  - _2
  - _3
  - _4
  - _5
  - _6
  - _7
  - _8
  - _9
  - _10
  - _11
  - _12
  - _13
  - _14
  - _15
  - _16
  - _17
  - _18
  - _19
  - _20
  - _21
  - _22
  - _23
  - _24
  - 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
  - 6
  - 7
  - 8
  - 9
  - 10

- ○ 11
- ○ 12
- ○ 13
- ○ 14
- ○ 15
- ○ 16
- ○ 17
- ○ 18
- ○ 19
- ○ 20
- ○ 21
- ○ 22
- ○ 23
- ○ 24
- ○ 25
- ○ 26
- ○ 27
- ○ 28
- ○ 29
- ○ 30
- ○ 31
- ○ 32
- ○ 33
- ○ 34
- ○ 35
- ○ 36
- ○ 37
- ○ 38
- ○ 39
- ○ 40
- ○ 41
- ○ 42
- ○ 43
- ○ 44
- ○ 45
- ○ 46
- ○ 47
- ○ 48
- ○ 49
- ○ 50
- ○ 51
- ○ 52
- ○ 53
- ○ 54

- ○ 55
- ○ 56
- ○ 57
- ○ 58
- ○ 59
- ○ 60
- ○ 61
- ○ 62
- ○ 63
- ○ 64
- ○ 65
- ○ 66
- ○ 67
- ○ 68
- ○ 69
- ○ 70
- ○ 71
- ○ 72
- ○ 73
- ○ 74
- ○ 75
- ○ 76
- ○ 77
- ○ 78
- ○ 79
- ○ 80
- ○ 81
- ○ 82
- ○ 83
- ○ 84
- ○ 85
- ○ 86
- ○ 87
- ○ 88
- ○ 89
- ○ 90
- ○ 91
- ○ 92
- ○ 93
- ○ 94
- ○ 95
- ○ 96
- ○ 97
- ○ 98

- ○ 99
- ○ 100
- ○ 101
- ○ 102
- ○ 103
- ○ 104
- ○ 105
- ○ 106
- ○ 107
- ○ 108
- ○ 109
- ○ 110
- ○ 111
- ○ 112
- ○ 113
- ○ 114
- ○ 115
- ○ 116
- ○ 117
- ○ 118
- ○ 119
- ○ 120
- ○ 121
- ○ 122
- ○ 123
- ○ 124
- ○ 125
- ○ 126
- ○ 127
- ○ 128
- ○ 129
- ○ 130
- ○ 131
- ○ 132
- ○ 133
- ○ 134
- ○ 135
- ○ 136
- ○ 137
- ○ 138
- ○ 139
- ○ 140
- ○ 141
- ○ 142

- ○ 143
- ○ 144
- ○ 145
- ○ 146
- ○ 147
- ○ 148
- ○ 149
- ○ 150
- ○ 151
- ○ 152
- ○ 153
- ○ 154
- ○ 155
- ○ 156
- ○ 157
- ○ 158
- ○ 159
- ○ 160
- ○ 161
- ○ 162
- ○ 163
- ○ 164
- ○ 165
- ○ 166
- ○ 167
- ○ 168
- ○ 169
- ○ 170
- ○ 171
- ○ 172
- ○ 173
- ○ 174
- ○ 175
- ○ 176
- ○ 177
- ○ 178
- ○ 179
- ○ 180
- ○ 181
- ○ 182
- ○ 183
- ○ 184
- ○ 185
- ○ 186

- ○ 187
- ○ 188
- ○ 189
- ○ 190
- ○ 191
- ○ 192
- ○ 193
- ○ 194
- ○ 195
- ○ 196
- ○ 197
- ○ 198
- ○ 199
- ○ 200
- ○ 201
- ○ 202
- ○ 203
- ○ 204
- ○ 205
- ○ 206
- ○ 207
- ○ 208
- ○ 209
- ○ 210
- ○ 211
- ○ 212
- ○ 213
- ○ 214
- ○ 215
- ○ 216
- ○ 217
- ○ 218
- ○ 219
- ○ 220
- ○ 221
- ○ 222
- ○ 223
- ○ 224
- ○ 225
- ○ 226
- ○ 227
- ○ 228
- ○ 229
- ○ 230

- ○ 231
- ○ 232
- ○ 233
- ○ 234
- ○ 235
- ○ 236
- ○ 237
- ○ 238
- ○ 239
- ○ 240
- ○ 241
- ○ 242
- ○ 243
- ○ 244
- ○ 245
- ○ 246
- ○ 247
- ○ 248
- ○ 249
- ○ 250
- ○ 251
- ○ 252
- ○ 253
- ○ 254
- ○ 255
- ○ 256
- ○ 257
- ○ 258
- ○ 259
- ○ 260
- ○ 261
- ○ 262
- ○ 263
- ○ 264
- ○ 265
- ○ 266
- ○ 267
- ○ 268
- ○ 269
- ○ 270
- ○ 271
- ○ 272
- ○ 273
- ○ 274

- ○ 275
- ○ 276
- ○ 277
- ○ 278
- ○ 279
- ○ 280
- ○ 281
- ○ 282
- ○ 283
- ○ 284
- ○ 285
- ○ 286
- ○ 287
- ○ 288
- ○ 289
- ○ 290
- ○ 291
- ○ 292
- ○ 293
- ○ 294
- ○ 295
- ○ 296
- ○ 297
- ○ 298
- ○ 299
- ○ 300
- ○ 301
- ○ 302
- ○ 303
- ○ 304
- ○ 305
- ○ 306
- ○ 307
- ○ 308
- ○ 309
- ○ 310
- ○ 311
- ○ 312
- ○ 313
- ○ 314
- ○ 315
- ○ 316
- ○ 317
- ○ 318

- ○ 319
- ○ 320
- ○ 321
- ○ 322
- ○ 323
- ○ 324
- ○ 325
- ○ 326
- ○ 327
- ○ 328
- ○ 329
- ○ 330
- ○ 331
- ○ 332
- ○ 333
- ○ 334
- ○ 335
- ○ 336
- ○ 337
- ○ 338
- ○ 339
- ○ 340
- ○ 341
- ○ 342
- ○ 343
- ○ 344
- ○ 345
- ○ 346
- ○ 347
- ○ 348
- ○ 349
- ○ 350
- ○ 351
- ○ 352
- ○ 353
- ○ 354
- ○ 355
- ○ 356
- ○ 357
- ○ 358
- ○ 359
- ○ 360
- ○ 361
- ○ 362

- ○ 363
- ○ 364
- ○ 365
- ○ 366
- ○ 367
- ○ 368
- ○ 369
- ○ 370
- ○ 371
- ○ 372
- ○ 373
- ○ 374
- ○ 375
- ○ 376
- ○ 377
- ○ 378
- ○ 379
- ○ 380
- ○ 381
- ○ 382
- ○ 383
- ○ 384
- ○ 385
- ○ 386
- ○ 387
- ○ 388
- ○ 389
- ○ 390
- ○ 391
- ○ 392
- ○ 393
- ○ 394
- ○ 395
- ○ 396
- ○ 397
- ○ 398
- ○ 399
- ○ 400
- ○ 401
- ○ 402
- ○ 403
- ○ 404
- ○ 405
- ○ 406

- ○ 407
- ○ 408
- ○ 409
- ○ 410
- ○ 411
- ○ 412
- ○ 413
- ○ 414
- ○ 415
- ○ 416
- ○ 417
- ○ 418
- ○ 419
- ○ 420
- ○ 421
- ○ 422
- ○ 423
- ○ 424
- ○ 425
- ○ 426
- ○ 427
- ○ 428
- ○ 429
- ○ 430
- ○ 431
- ○ 432
- ○ 433
- ○ 434
- ○ 435
- ○ 436
- ○ 437
- ○ 438
- ○ 439
- ○ 440
- ○ 441
- ○ 442
- ○ 443
- ○ 444
- ○ 445
- ○ 446
- ○ 447
- ○ 448
- ○ 449
- ○ 450

- ○ 451
- ○ 452
- ○ 453
- ○ 454
- ○ 455
- ○ 456
- ○ 457
- ○ 458
- ○ 459
- ○ 460
- ○ 461
- ○ 462
- ○ 463
- ○ 464
- ○ 465
- ○ 466
- ○ 467
- ○ 468
- ○ 469
- ○ 470
- ○ 471
- ○ 472
- ○ 473
- ○ 474
- ○ 475
- ○ 476
- ○ 477
- ○ 478
- ○ 479
- ○ 480
- ○ 481
- ○ 482
- ○ 483
- ○ 484
- ○ 485
- ○ 486
- ○ 487
- ○ 488
- ○ 489
- ○ 490
- ○ 491
- ○ 492
- ○ 493
- ○ 494

- ○ 495
- ○ 496
- ○ 497
- ○ 498
- ○ 499
- ○ 500
- ○ 501
- ○ 502
- ○ 503
- ○ 504
- ○ 505
- ○ 506
- ○ 507
- ○ 508
- ○ 509
- ○ 510
- ○ 511
- ○ 512
- ○ 513
- ○ 514
- ○ 515
- ○ 516
- ○ 517
- ○ 518
- ○ 519
- ○ 520
- ○ 521
- ○ 522
- ○ 523
- ○ 524
- ○ 525
- ○ 526
- ○ 527
- ○ 528
- ○ 529
- ○ 530
- ○ 531
- ○ 532
- ○ 533
- ○ 534
- ○ 535
- ○ 536
- ○ 537
- ○ 538

- ○ 539
- ○ 540
- ○ 541
- ○ 542
- ○ 543
- ○ 544
- ○ 545
- ○ 546
- ○ 547
- ○ 548
- ○ 549
- ○ 550
- ○ 551
- ○ 552
- ○ 553
- ○ 554
- ○ 555
- ○ 556
- ○ 557
- ○ 558
- ○ 559
- ○ 560
- ○ 561
- ○ 562
- ○ 563
- ○ 564
- ○ 565
- ○ 566
- ○ 567
- ○ 568
- ○ 569
- ○ 570
- ○ 571
- ○ 572
- ○ 573
- ○ 574
- ○ 575
- ○ 576
- ○ 577
- ○ 578
- ○ 579
- ○ 580
- ○ 581
- ○ 582

- ○ 583
- ○ 584
- ○ 585
- ○ 586
- ○ 587
- ○ 588
- ○ 589
- ○ 590
- ○ 591
- ○ 592
- ○ 593
- ○ 594
- ○ 595
- ○ 596
- ○ 597
- ○ 598
- ○ 599
- ○ 600
- ○ 601
- ○ 602
- ○ 603
- ○ 604
- ○ 605
- ○ 606
- ○ 607
- ○ 608
- ○ 609
- ○ 610
- ○ 611
- ○ 612
- ○ 613
- ○ 614
- ○ 615
- ○ 616
- ○ 617
- ○ 618
- ○ 619
- ○ 620
- ○ 621
- ○ 622
- ○ 623
- ○ 624
- ○ 625
- ○ 626

- ○ 627
- ○ 628
- ○ 629
- ○ 630
- ○ 631
- ○ 632
- ○ 633
- ○ 634
- ○ 635
- ○ 636
- ○ 637
- ○ 638
- ○ 639
- ○ 640
- ○ 641
- ○ 642
- ○ 643
- ○ 644
- ○ 645
- ○ 646
- ○ 647
- ○ 648
- ○ 649
- ○ 650
- ○ 651
- ○ 652
- ○ 653
- ○ 654
- ○ 655
- ○ 656
- ○ 657
- ○ 658
- ○ 659
- ○ 660
- ○ 661
- ○ 662
- ○ 663
- ○ 664
- ○ 665
- ○ 666
- ○ 667
- ○ 668
- ○ 669
- ○ 670

- ○ 671
- ○ 672
- ○ 673
- ○ 674
- ○ 675
- ○ 676
- ○ 677
- ○ 678
- ○ 679
- ○ 680
- ○ 681
- ○ 682
- ○ 683
- ○ 684
- ○ 685
- ○ 686
- ○ 687
- ○ 688
- ○ 689
- ○ 690
- ○ 691
- ○ 692
- ○ 693
- ○ 694
- ○ 695
- ○ 696
- ○ 697
- ○ 698
- ○ 699
- ○ 700
- ○ 701
- ○ 702
- ○ 703
- ○ 704
- ○ 705
- ○ 706
- ○ 707
- ○ 708
- ○ 709
- ○ 710
- ○ 711
- ○ 712
- ○ 713
- ○ 714

- ○ 715
- ○ 716
- ○ 717
- ○ 718
- ○ 719
- ○ 720
- ○ 721
- ○ 722
- ○ 723
- ○ 724
- ○ 725
- ○ 726
- ○ 727
- ○ 728
- ○ 729
- ○ 730
- ○ 731
- ○ 732
- ○ 733
- ○ 734
- ○ 735
- ○ 736
- ○ 737
- ○ 738
- ○ 739
- ○ 740
- ○ 741
- ○ 742
- ○ 743
- ○ 744
- ○ 745
- ○ 746
- ○ 747
- ○ 748
- ○ 749
- ○ 750
- ○ 751
- ○ 752
- ○ 753
- ○ 754
- ○ 755
- ○ 756
- ○ 757
- ○ 758

- ○ 759
- ○ 760
- ○ 761
- ○ 762
- ○ 763
- ○ 764
- ○ 765
- ○ 766
- ○ 767
- ○ 768
- ○ 769
- ○ 770
- ○ 771
- ○ 772
- ○ 773
- ○ 774
- ○ 775
- ○ 776
- ○ 777
- ○ 778
- ○ 779
- ○ 780
- ○ 781
- ○ 782
- ○ 783
- ○ 784
- ○ 785
- ○ 786